

VALTIOPÄIVÄT

1957

ASIAKIRJAT

KOLMAS OSA

II, III

HELSINKI 1958
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

SISÄLLYS

Kolmas osa.

II.

Viittauslehti.

Hallituksen esitys N:o 15 (A. I 1954 vp.) *saira- ja äitiysvakuutusta* koskeviksi laeiksi.
Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 26 (A. I 1954 vp.) laiksi valtion *tulo- ja menoarviosta* sekä *tilinpäätöksestä*.
Perustuslakivaliokunnan siitä antama lausunto N:o 1 (1955 vp. — Lausunnon liitteinä Kaarlo Kairan, Paavo Kastarin ja Kaarlo Keihärin asiantuntijalausunnot).
Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 28 (A. I 1954 vp.) *kansakoululaiksi*.

Sivistysvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 2 (A. III: 2 1956 vp.) (Mietinnön liitteenä Valtiovarainvaliokunnan lausunto N:o 6 1954 vp.).
Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 11.
Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 31 (A. I 1954 vp.) laiksi kansakoululaitoksen *viranhaltijain palkkauksesta* ja *eläkkeistä*.

Sivistysvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 3 (A. III: 2 1956 vp.) (Mietinnön liitteenä Valtiovarainvaliokunnan lausunto N:o 7 1954 vp.).
Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 12.
Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 38 (A. I 1954 vp.) laiksi *ammattioppilaitoksista*.

Sivistysvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 2.
Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 152.
Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 91 (A. III: 2 1954 vp.) *rakennuslainsäädännön* uudistamisesta.

Laki- ja talousvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 3 (A. III: 2 1956 vp.).

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 201 (Mietinnön liitteenä Laki- ja talousvaliokunnan lausunto N:o 18).

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 201 a.
Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 92 (A. III: 2 1954 vp.) laiksi eräiden *saamisten perimisestä* kerta kaikkiaan.
Valtiovarainvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 33 (A. III: 2 1954 vp.).
Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 7 (A. I 1955 vp.) *maatalouden työaikalain*iksi.
Työväenasiainvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 11 (A. III: 2 1956 vp.).
Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 8 (A. I 1955 vp.) laiksi *työajasta metsä- ja wittotöissä*.
Työväenasiainvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 13 (A. III: 2 1956 vp.).
Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 9 (A. I 1955 vp.) *leipomotyölaiksi*.
Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 32 (A. I 1955 vp.) *maan- käyttölaiksi* ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Maatalousvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 22 (Mietinnön liitteenä Perustuslakivaliokunnan lausunto N:o 1 1956 vp.).

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 163.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 163 a.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 33 (A. I 1955 vp.) laiksi *valtion maan käyttämisestä* ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin sekä laiksi asutussääntöalueiden kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Maatalousvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 26.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 180.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 180 a.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 56 (A. I 1955 vp.) laiksi eräiden *vuokra-alueiden lunastamisesta* maalaiskun-

nissa sekä laiksi siitä, mitä *jakotoimituksissa* taa-
jakkoo asutusta varten maaseudulla on huomioon
otettava, annetun lain muuttamisesta.

Maatalousvaliokunnan siitä antama mietintö
N:o 29.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 208.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 59 (A. I 1955 vp.) *asun-
tolainalaiksi*.

Työväenasiainvaliokunnan siitä antama mietintö
N:o 60 (A. III: 2 1956 vp.).

Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 68 (A. III: 1 1955 vp.)
*atomivoiman aikaansaamiseen soveltuvia aineita sisäl-
tävien kivennäisten valtaamista ja näiden aineiden
valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi*.

Tasavallan presidentin ja hallituksen kirjelmä
esityksen peruuttamisesta.

Hallituksen esitys N:o 149 (A. III: 1 1955 vp.)
laiksi *elokuvien* tarkastuksesta annetun lain muutta-
misesta.

Sivistysvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 12.
Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 150.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 150 (A. III: 1 1955 vp.)
laiksi *kansakoulunopettajaseminaareista*.

Sivistysvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 1.
Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 101.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 101 a.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 45 (A. I 1956 vp.) *vajaa-
mielislakiksi*.

Talousvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 3.
Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 27.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 27 a.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 48 (A. I 1956 vp.) laiksi
maatalousneuvonnasta.

Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 52 (A. I 1956 vp.) *tie-
liikennelakiksi*.

Laki- ja talousvaliokunnan siitä antama mietintö
N:o 28 (A. I 1956 vp.).

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 131 (A. I 1956 vp.).

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 5.
Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 61 (A. III: 1 1956 vp.)
laiksi valtioneuvoston *oikeuttamisesta luovuttamaan*
eräs *kiinteistö* Turun kaupungissa.

Valtiovarainvaliokunnan siitä antama mietintö
N:o 1.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö N:o 2.
Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 84 (A. III: 1 1956 vp.)
työnvälityslakiksi ja laiksi *ammattivalinnanohjauk-
sesta*.

Sivistysvaliokunnan siitä antama lausunto N:o 1.
Eduskunnan kirjelmä.

Hallituksen esitys N:o 87 (A. III: 1 1956 vp.)
laiksi eräiden *lahjoitusrahastojen* yhdistämisestä.

Valtiovarainvaliokunnan siitä antama mietintö
N:o 6.

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 6.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 112 (A. III: 1 1956 vp.)
laiksi *hengityshalvaukspotilaiden* hoitokustannuksista.

Talousvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 31
(A. III: 1 1956 vp.).

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 1.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 113 (A. III: 1 1956 vp.)
säteilysuojauslakiksi.

Talousvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 2
(Mietinnön liitteenä Laki- ja talousvaliokunnan lau-
sunto N:o 4 1956 vp.).

Suuren valiokunnan siitä antama mietintö
N:o 9.

Eduskunnan vastaus.

Hallituksen esitys N:o 115 (A. III: 1 1956 vp.)
laiksi *suhdannepidätyksistä*.

Tasavallan presidentin ja hallituksen kirjelmä
esityksen peruuttamisesta.

III.

Asetus 29 päivältä marraskuuta 1956 Suomen ja
Sveitsin välillä 15 päivänä lokakuuta 1955 solmitun
maksusopimuksen muutosta koskevan sopimuksen
voimaansaattamisesta (A. III: 3 1956 vp.).

Ulkoasiainvaliokunnan siitä antama mietintö
N:o 3.

Eduskunnan kirjelmä.

Asetus 18 päivältä tammikuuta 1957 Suomen ja
Japanin välisen maksusopimuksen voimaansaattami-
sesta.

Ulkoasiainvaliokunnan siitä antama mietintö
N:o 2.

Eduskunnan kirjelmä.

Asetus 27 päivältä tammikuuta 1958 *Puolan* kanssa tehdyn maksusopimuksen määräysten muutosten voimaansaattamisesta.

Ulkoasiainvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 13.

Eduskunnan kirjelmä.

Asetus 31 päivältä tammikuuta 1958 *Kolumbian* kanssa tehdyn kauppasopimuksen voimaansaattamisesta.

Ulkoasiainvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 15.

Eduskunnan kirjelmä.

Asetus 14 päivältä helmikuuta 1958 Suomen ja *Italian* välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Ulkoasiainvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 14.

Eduskunnan kirjelmä.

Asetus 25 päivältä huhtikuuta 1958 Suomen ja *Portugalin* välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Ulkoasiainvaliokunnan siitä antama mietintö N:o 21.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 22 päivältä marraskuuta 1956 *huoneenvuokrasäännöstelystä* annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta (A. III: 3 1956 vp.).

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 3.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 5 päivältä joulukuuta 1956 vuokranantajille *vedestä* suoritettavasta korvauksesta (A. III: 3 1956 vp.).

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 4.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 5 päivältä joulukuuta 1956 asuinhuoneistojen *lämmityskustannusten* suorittamisesta (A. III: 3 1956 vp.).

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 5.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä joulukuuta 1956 kotimaisten tarvikkeiden *hintojen* sekä *maksujen säännöstelystä* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen voimassaolosta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 1.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 3 päivältä tammikuuta 1957 *hintaneuvostosta* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 2.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 17 päivältä tammikuuta 1957 vuonna 1957 tuotetun *sokerijuurikkaan* hinnoista.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 6.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä helmikuuta 1957 *voin hinnoista*.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 13 (Mietinnön liitteenä Maatalousvaliokunnan lausunto N:o 9).

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä maaliskuuta 1957 *polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä* eräissä asutuskeskuksissa sekä *polttoainepäällikön asettamisesta* niihin.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 12.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 13 päivältä kesäkuuta 1957 *voin hinnoista*.

Valtioneuvoston päätös 30 päivältä elokuuta 1957 *voin hinnoista*.

Perustuslakivaliokunnan niistä antama mietintö N:o 14.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 16 päivältä syyskuuta 1957 kotimaisten tarvikkeiden *hintojen* sekä *maksujen säännöstelystä* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Valtioneuvoston päätös 16 päivältä syyskuuta 1957 eräitten *hintojen säännöstelystä* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan niistä antama mietintö N:o 15.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä lokakuuta 1957 kotimaisten tarvikkeiden *hintojen* sekä *maksujen säännöstelyä* koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 18.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä marraskuuta 1957 *lisenssittömistä tuonnista*.

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä marraskuuta 1957 lisäyksestä *lisenssittömä tuontia* koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Valtioneuvoston päätös 23 päivältä tammikuuta 1958 lisäyksestä ja muutoksesta *lisenssittömä tuontia* koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Perustuslakivaliokunnan niistä antama mietintö N:o 27.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä marraskuuta 1957 *valuutan säännöstelemisestä* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 28.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 19 päivältä joulukuuta 1957 *rajakaupasta* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 29.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 *huoneenvuokrasäännöstelystä*.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 30.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 *huoneenvuokrasäännöstelystä* annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 31.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 *liikehuoneistoja* koskevien vuokrasuhteiden säännöstelystä Helsingin kaupungissa.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 32.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 asuinhuoneistojen *lämmityskustannusten* suorittamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 33.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 *hinnantasausten* soveltamisesta.

Valtioneuvoston päätös 16 päivältä tammikuuta 1958 *hinnantasausten* soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan niistä antama mietintö N:o 36.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä joulukuuta 1957 kotimaisten tarvikkeiden *hintojen* sekä *maksujen säännöstelyä* koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 34.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä joulukuuta 1957 eräitten *hintojen säännöstelystä* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 35.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 27 päivältä helmikuuta 1958 lisäyksestä *lisenssitöntä tuontia* koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 42.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 19 päivältä maaliskuuta 1958 *hinnantasausten* soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Valtioneuvoston päätös 27 päivältä maaliskuuta 1958 *hinnantasausten* soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunnan niistä antama mietintö N:o 40.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 19 päivältä maaliskuuta 1958 *voin hinnoista*.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 41.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 20 päivältä maaliskuuta 1958 lisäyksestä *lisenssitöntä tuontia* koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 43.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 8 päivältä toukokuuta 1958 *polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä* eräissä asutuskeskuksissa sekä *polttoainepäällikön asettamisesta* niihin annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 45.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 8 päivältä toukokuuta 1958 eräiden *polttoainesten säännöstelemisestä*.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1958 lisäyksestä *lisenssitöntä tuontia* koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Perustuslakivaliokunnan siitä antama mietintö N:o 46.

Eduskunnan kirjelmä.

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1958 *valuutan säännöstelemisestä* annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan kirjelmä.

KOLMAS OSA

II

ASIAKIRJAT

1954 vuoden valtiopäivillä annettujen, mutta 1957 vuoden valtiopäivillä käsiteltyjen hallituksen esitysten johdosta:

Esitykset N:ot 15, 26 ja 38. Ks. Asiakirjat I. 1954 vp.

Esitykset N:ot 28 ja 31. Ks. Asiakirjat I. 1954 vp. ja III: 2. 1956 vp.

Esitys N:o 91. Ks. Asiakirjat III: 2. 1954 vp. ja III: 2. 1956 vp.

Esitys N:o 92. Ks. Asiakirjat III: 2. 1954 vp.

1955 vuoden valtiopäivillä annettujen, mutta 1957 vuoden valtiopäivillä käsiteltyjen hallituksen esitysten johdosta:

Esitykset N:ot 9, 32, 33 ja 56. Ks. Asiakirjat I. 1955 vp.

Esitykset N:ot 7, 8 ja 59. Ks. Asiakirjat I. 1955 vp. ja III: 2. 1956 vp.

Esitykset N:ot 68, 149 ja 150. Ks. Asiakirjat III: 1. 1955 vp.

1956 vuoden valtiopäivillä annettujen, mutta 1957 vuoden valtiopäivillä käsiteltyjen hallituksen esitysten johdosta:

Esitykset N:ot 45, 48 ja 52. Ks. Asiakirjat I. 1956 vp.

Esitykset N:ot 61, 84, 87, 112, 113 ja 115. Ks. Asiakirjat III: 1. 1956 vp.

Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen johdosta sairaus- ja äitiysvakuutusta koskeviksi laeiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1954 valtiopäiville annettu Hallituksen esitys N:o 15 sairaus- ja äitiysvakuutusta koskeviksi laeiksi, ja Eduskunta on lähettänyt esityksen valmistelevasti käsiteltäväksi Työväenasiainvaliokuntaan, joka ei ole ehtinyt asiaa käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä,

1 päivänä maaliskuuta 1955.

Lausunto N:o 1.

Valtiovarainvaliokunnalle.

Valtiovarainvaliokunta on kirjeessä 22 päivältä huhtikuuta 1954 eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 26 laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä. Kuultuaan lausunnonpyynnön johdosta eduskunnan oikeusasiainmiestä Paavo Kastaria, osastopäällikköjä Kaarlo Keihäriä ja Esko Salokaria valtiontalouden tarkastusvirastosta sekä hallitussihteeri Tauno Vesasta ja maisteri Tauno Aspia valtiovarainministeriöstä sekä hankittuaan professori Kaarlo Kairan, oikeusasiamies Kastarin ja osastopäällikkö Keihärin kirjalliset asiantuntijanlausunnot, jotka on otettu tämän lausunnon liitteiksi, perustuslakivaliokunta, edellyttäen lausunnon pyynnön tarkoittavan vain sen kysymyksen selvittämistä, missä järjestyksessä esitykseen sisältyvä lakiehdotus on käsiteltävä, esittää seuraavaa.

Hallitusmuoto sisältää verrattain yksityiskohtaisia säännöksiä valtion tulo- ja menoarviosta sekä sen laatimisesta. Kun nämä säännökset kuitenkin eivät järjestä eduskunnan budjettivallan käyttöä kaikissa suhteissa, tarvitaan niiden täydennykseksi muuta lainsäädäntöä. Lausunnonpyynnön kohteena olevaan hallituksen esitykseen sisältyvä ehdo-

tus laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä käsittää, samoin kuin vastaava nyt voimassa oleva laki, juuri edellä tarkoitettuja täydentäviä säännöksiä. Kun lakiehdotus ei koske uuden perustuslain säätämistä eikä sillä myöskään muutettaisi, selitettäisi eikä kumottaisi entisiä perustuslakeja, olisi sitä käsiteltäessä perustuslain säätämisestä voimassa olevaa järjestystä noudatettava vain siinä tapauksessa, että lakiehdotuksessa olisi sellaisia säännöksiä, jotka merkitsisivät poikkeamista siitä, mitä eduskunnan budjettivallasta on säädetty perustuslaissa.

Tutustuttuaan puheena olevaan lakiehdotukseen perustuslakivaliokunta, yhtyen siihen lopputulokseen, mihin professori Kaira ja oikeusasiamies Kastari ovat asiantuntijanlausunnoissaan päätyneet, katsoo, ettei lakiehdotus sisällä sellaisia poikkeuksia budjettioikeutta koskevista perustuslain säännöksistä, että lakiehdotus niiden vuoksi olisi käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Näin ollen valiokunta kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että puheena oleva lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

Päiviö Hetemäki.

Olavi Salervo.

Eriäviä mielipiteitä.

I.

En voi yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan siinä, että hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen säännökset käsittävistä ainoastaan täydentäviä säännöksiä valtion tulo- ja menoarviota sekä sen laatimista koskeviin hallitusmuodon säännöksiin. Puheena olevan lakiehdotuksen säännöksissä puututaan päinvastoin siinä määrin edellä mainituissa hallitusmuodon säännöksissä julkilausuttuihin periaatteisiin, että niillä on katsottava sekä muutetun että selitetyn voimassa olevia perustuslakeja.

Näin tapahtui varsinkin lakiehdotuksen 9 ja 10 pykälien osalta. Eräiltä osin ne toteutettuina merkitsisivät sitä, että eduskunnalle kuuluvaa finanssivaltaa siirrettäisiin hallitukselle. Kun nimittäin menorästien, siirtomäärärahavarausten ja tulorästien peruutuksia sekä tileistä poistoja ei merkittäisi

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 1955.

Aune Innala.

Yhdyn edellä olevan eriävän mielipiteen
lopputulokseen.

John Österholm.

II.

Perustuslakivaliokunta päättyy lausunnonaan puheena olevan hallituksen esityksen käsittelyjärjestyksestä siihen lopputulokseen, että se voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Huomioon ottaen hallitusmuotomme selvät säännökset valtion tulo- ja menoarvion luonteesta sekä merkityksestä ei valiokunnan enemmistön kantaa voi pitää missään tapauksessa asiallisena. Päinvastoin siihen sisältyy erittäin arveluttava ennakkotapaus tulkita hallitusmuotoa eduskunnan budjettioikeutta

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 1955.

Eino Tainio.

Hemming Lindqvist.

Leo Suonpää.

tulo- ja menoarvioon, niin sen kautta tulisi hallitukselle melkoisen laajaa itsenäistä finanssivaltaa. Esityksen mukainen laki tietäisi myös sitä, että tulo- ja menoarvio voitaisiin päättää vajauksellisenä, jolloin vastaava määrä varoja osoitettaisiin hankittavaksi lyhytaikaisella luotolla. Tällainen menettely ei olisi tervettä finanssipoliittikkaa ja olisi ristiriidassa hallitusmuodon 68 pykälän 4 momentin sisällön kanssa.

Edellä esitetyn perusteella olen sitä mieltä,

ettei puheena olevaa lakiehdotusta voida säätää tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, vaan että sen säätäminen edellyttää perustuslain säätämisestä voimassa olevaa, valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyä järjestyttä.

heikentäen. Tämä on käynyt kiistattomasti selville valiokunnassa kuultujen asiantuntijain lausunnoistakin.

Edellä sanottuun viitaten emme ole voineet yhtyä valiokunnan kantaan vaan käsityksennämme esitämme,

että hallituksen esitys laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä olisi käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnalle.

Valiokunta on pyytänyt lausuntoani siitä, onko hallituksen viime valtiopäivillä antamassa esityksessä n:o 26 laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä säännöksiä, jotka edellyttävät sen käsittelemistä VJ 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä. Olen saanut tilaisuuden tutustua niihin lausuntoihin, jotka kysymyksestä ovat valiokunnalle antaneet eduskunnan oikeusasiamies Paavo Kastari ja valtionalouden tarkastusviraston osastopäällikkö Kaarlo Keihäri.

Kun lausunnonalainen lakiehdotus ei koske uuden perustuslain säätämistä eikä sillä myöskään muutettaisi, selitettäisi eikä kumottaisi entistä perustuslakia, on VJ 67 §:ssä mainitun käsittelyjärjestyksen noudattaminen tarpeen vain siinä tapauksessa, että laki sisältäisi säännöksiä, jotka sisällöltään poikkeaisivat perustuslaista. Kun sanottu käsittely on poikkeus lakien yleisestä käsittelyjärjestyksestä, on presumptio sen puolesta, että lakiehdotusta voidaan käsitellä viimeksi mainitussa järjestyksessä.

Käsiteltävänä oleva laki koskee erästä eduskunnan tärkeintä valtaoikeutta, sen budjettivaltaa. Historiallisista olosuhteista johtuen Suomen hallitusmuoto sisältää tästä valtionaloutta koskevassa VI luvussaan tarkempia säännöksiä kuin useampien maiden valtiosäännöt. Mutta nämä säännökset eivät kuitenkaan, yhtä vähän kuin niihin verrattavat muualla perustuslaissa olevat eduskunnan finanssivaltaa koskevat säännökset, sääntelevät tämän vallankäytön kaikkia kohtia. Ei siis yksistään se, että lakiehdotus koskee eduskunnan valtaa päättää tulo- ja menoarviosta, tee tarpeelliseksi lain säätämistä VJ 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, vaan näin on laita vain, jos se jossakin kohdassa poikkeaa siitä, mitä eduskunnan vallasta on säädetty perustuslaissa.

Tämä tosiasia ilmenee mm. siinä, että säännöksiä valtion tulo- ja menoarviosta on aina annettu yleisessä lainsäätämisyjärjestyksessä,

vieläpä sen yksityiskohdista laissa olevan valtuutuksen nojalla asetusteitsekin, niinkuin nytkin on tarkoituksena tehdä käsiteltävänä olevalla lailla ja sen soveltamisesta ja täytäntöönpanosta annettavalla asetuksella. Esi-merkkinä siitä, että eduskunnan finanssivalan asiallisesti merkitseviäkään kohtia ei ole kaikkia säännelty perustuslainsäätämisyjärjestyksessä, ovat valtion tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevat rahastot, joista voidaan säätää yleisessä lainsäätämisyjärjestyksessä¹⁾, vaikka niiden yhteydessä saattaa olla kysymys hyvinkin suurista taloudellisista arvoista.

Käytännössä tehdään, kuten luonnollista onkin, ero periaatteellista laatua olevien säännösten ja kameraalisiin ym. teknillisiin näkökohtiin perustuvien sääntöjen välillä, ja katsotaan, että jälkimmäiset saattavat josakin yksityiskohdassa poiketa perustuslaissa julkilausutusta periaatteesta. Esimerkkinä tästä viitattakoon voimassa olevissa valtion tilinpäätöksestä annettavissa lakisäännöksissä oleviin tulo- ja menoarasteja koskeviin säännöksiin (L. 136/31 9 §) ja vastaaviin säännöksiin myös käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa (16 §), jotka lievästi poikkeavat tulo- ja menoarvion vuosittaisuusperiaatteesta, mutta ovat kameraalisista syistä tarpeen tästä periaatteesta johtuvan hankaluuden lieventämiseksi. Ei ole syytä muuttaa tähänastista käytäntöä ja ryhtyä tulkitsemaan hallitusmuotoon sisältyviä eduskunnan

1) Ks. Vp. 1925, Asiak. II—III, hallit. esit. N:o 86 ja Erich, Suomen valtiosääntö II s. 252. Tämä käsitys on käytännössä täysin vakiintunut, joskin aikaisempina aikoina on esitetty sekin mielipide, että tällaisen rahaston perustaminen voisi tapahtua vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä säädetyllä lailla. Näin Nevalinna, Suomen valtion tulo- ja menoarvio s. 13 ja Estlander ed. main. asiaa 1925 vuoden valtiopäivillä käsiteltäessä annettuun prvaliokunnan mietintöön liittä-mässään vastalauseessa.

budjettivaltaa koskevia säännöksiä niin ankarasti, että ne olisivat esteenä tulo- ja menoarvion edelleen kehittämislle tarkoituksen mukaisiksi katsottujen kameraalisten näkökohtien sekä raha- ja talouspoliittisten periaatteiden mukaisiksi.

Lähtien näistä näkemyksistä on allekirjoittaneen peruskatsomus sama kuin tohtori Kastarin. Yksityiskohdista haluan esittää eräitä osittain hänen käsityksistään poikkeavia näkökohtia.

Lakiehdotuksen 3 §:ään sisältyvän lausuman suhteen talouselämässä kulloinkin valitsevan kehitysvaiheen ja talouspolitiikan yleisten tavoitteiden huomioon ottamisesta budjettia laadittaessa olen minäkin sitä mieltä, että se ei merkitse sellaista eduskunnan vallan rajoitusta, että lakiehdotus olisi sen vuoksi käsiteltävä VJ 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Eihän siinä siirretä, niinkuin tohtori Kastari aivan oikein lausuu, budjettivaltaa eduskunnalta muille valtionelimille.

Sananmuotonsa mukaan se ei edes koske varsinaisesti lainsäätäjää, koskapa siinä puhutaan vain tulo- ja menoarvion „laatimisesta”. Kun tämä varovainen sananmuoto ilmeisesti on valittu siinä mielessä, että vältettäisiin suuntaamasta säännöstä eduskuntaan, joka HM 66 §:n mukaan „päättää” budjetin, haluan mielipiteenäni ilmoittaa, että käsitykseni olisi sama siinäkin tapauksessa, että 3 §:ssä mainittu velvoitus kohdistettaisiin myös eduskuntaan, mikä saatettaisiin aikaan lisäämällä sanan „laadittaessa” jälkeen „ja siitä päätettäessä”. Olemme edellä todenneet eduskunnan toimivallasta voitavan antaa säännöksiä myös yleisellä lailla. Onhan eduskunta velvoitettu HM 68 §:n mukaan ottamaan tulo- ja menoarvion menot, jotka voimassa olevien lakien ym. säännösten mukaan on maksettava, ja käytännössä eduskunta usein yleisellä lailla nimenomaan tai välillisesti velvoitetaan ottamaan budjettiin määräraha tiettyyn tarkoitukseen, jolloin se sitoo eduskunnan päättämivaltaa myöhempiinkin tulo- ja menoarvioihin nähden. Tähän on täysin rinnastettavissa esillä oleva tapaus, jossa eduskunta velvoitettaisiin budjetista päättäessään noudattamaan tiettyjä periaatteita, ja se voidaankin näin ollen käsitteäkseni tehdä yleisellä lailla. Kun näin on, olisikin ko. velvoitus, tekemällä lainkohtaan edellä mainittu lisäys, kohdistettava

eduskuntaan, koska tarkoitettu päämäärä saavutetaan vain, jos tämä noudattaa niitä periaatteita, jotka lainkohdassa määrätään noudatettaviksi.

On syytä huomauttaa, että lakiehdotuksen 10 § 3 mom:n loppuun on ehdotettu otettavaksi lausuma, joka rajoittaa eduskunnan mahdollisuutta osoittaa lyhytaikaista luottoa budjetin tasapainoittamiseksi. Tämähän on 3 §:n lausumaan rinnastettavissa oleva eduskuntaa velvoittava ohje, jonka ei ole katsottu tekevän lain käsittelemistä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä tarpeelliseksi.

Mitä sitten tulee lakiehdotuksen 9 §:ään, jonka perustuslainmukaisuudesta myös on esitetty epäilyksiä, yhdyn täysin tohtori Kastarin käsitykseen. Kysymys on ensi sijassa kameraalinen, ja kun yhtä vähän peruutetut tulo- ja menorästit ja siirtomäärärahat kuin tilipoistot merkitsevät todellisia tuloja tai budjettivuonna hankittavilla varoilla suoritettavia menoja, ei ole estettä sille, että se jätetään merkitsemättä tulo- ja menoarvioon.

Vaikeampi on sen sijaan kysymys, voidaanko lakiehdotuksen 10 § 3 mom:sta ilmeväällä tavalla osoittaa rahoitusvarat täytettäväksi lyhytaikaisella luotolla. Kiinnitäksemme aluksi huomion kysymyksen muodolliseen puoleen voidaan todeta, että kun perustuslakimme eivät sisällä säännöstä, jonka mukaan tulojen tulisi olla momenteilla, lyhytaikaista luottoa voidaan osoittaa käytettäväksi budjetin tasapainoittamiseksi momenttiluettelon ulkopuolella. On näet otettava huomioon, että lakiehdotuksen 4 §:n mukaan tulo- ja menoarvio käsittää myös 11 §:ssä tarkoitettuja yhdistelmiä, myös sen yhdistelmän, jossa rahoitusvarojen vähennystä vastaava määrä varoja osoitetaan hankittavaksi lyhytaikaisella luotolla. Kysymys on kameraalinen ilman valtiosääntöoikeudellista mielenkiintoa.

Pulmallisempi on kysymyksen aineellinen puoli. Kun tulo- ja menoarviossa on osoitettava menojen suorittamiseen tarvittavat varat (HM 68 § 4 mom.), niin kysytään, voidaanko näiksi varoiksi lukea muiden varojen lisäksi myös lyhytaikainen luotto, niinkuin lakiehdotuksen 10 § 3 mom:ssa edellytetään.

Ensiksikin on selvää, että menojen peittämiseen voidaan osoittaa lainavaroja. Niinhän on aina tehty, ja voimassa olevassa valtioneuvoston tulo- ja menoarvion ja tilinpäätöksen

perusteista annetussa laissa (136/31) samoin kuin käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 6 § 2 mom:ssa luetaan tällaisiksi varoiksi mm. valtion ottamat lainat. Näinhän täytyykin olla. Onhan valtion menojen joukossa lainojen kuoletuksia ja kokonaismaksuja, eikä voida ajatella, ettei näiden maksamiseen saisi käyttää uutta luottoa.

Kyseenalaista on vain, tuleeko lainojen, jotka voidaan merkitä budjettimenojen peittämiseksi, olla pitkäaikaisia vai voidaanko tulo- ja menoarvio, niinkuin lakiehdotuksessa edellytetään, tasapainoittaa lyhytaikaisella luotolla. Johtavana periaatteena on, että samoin kuin budjettiin ei yleensäkään saa merkitä tuloksi enempää kuin tosiasialliset olosuhteet huomioon ottaen voidaan arvioida todella saatavan, siinä ei myöskään saa osoittaa lainoja varoiksi tätä enempää. Lyhytaikaiset lainat ovat epävarmempia kuin pysyväiset sekä niiden saantiin nähden että siinä suhteessa, että voi olla epävarmaa, ovatko niillä saadut varat käytettävissä koko budjettivuoden. Ei voida kuitenkaan sanoa, että lyhytaikainen luotto olisi aina siinä määrin epävarmaa, ettei sitä voitaisi laskea varmuudella saatavan, eikä voida näin ollen päätellä, ettei tällaista luottoa voitaisi milloinkaan ottaa tulo- ja menoarvioon sen tasapainoittamiseksi.

Ensiksikin on huomioitava, että lyhytaikainen luotto on varsin erilaista. Vekseliluotto Suomen Pankissa, määräaikainen lainaus eri muodoissa yksityisiltä rahalaitoksilta, luotto postisäästöpankista, jonka ensisijainen tehtävä on rahoittaa valtiota, tai kansaneläkelaitoksesta. Tämä luettelo sisältää eri tyyppisiä luottoja, joista toiset voivat olla otettua enemmän tai vähemmän pysyväisinä, vaikka ne jostakin syystä otetaankin lyhytaikaisen, esim. vekseliluoton, muodossa. Tuskin voidaankaan esittää täysin selvää eroa lyhyt- ja pitkäaikaisen luoton välillä. Kun esim. luottoa on sovittu otettavaksi vekselin tai muun lyhytaikaisen luoton muodossa, mutta asiallisesti pitemmäksi ajaksi, ei ole epäilystä siitä, että se voidaan merkitä budjettiin varoiksi.

Sitäpaitsi on valtiolla eri aikoina erilaiset mahdollisuudet saada lyhytaikaista luottoa, toisin ajoin suuremmat, toisin ajoin pienemmät. Niinpä kun Suomen Pankin ohjesäännön 6 §:n säännöksiä setelinannon katemääräyksistä oli talvisodan alettua muutettu

niin, että myös valtion vekselit kelpasivat liikkeeseen laskettavien setelien katteeksi, oli valtiolla aivan toiset mahdollisuudet kuin aikaisemmin saada valtion pankista tarvittavia varoja seteleitä vastaan. Tämä mahdollisuus on myöhemmin taasen rajoitettu, aluksi asettamalla valtion seteliluotolle kiinteä ylijäraja ja viime vuonna muuttamalla Suomen Pankin ohjesäännön 6 §:ää niin, että valtion vekselit eivät enää lainkaan kelpaa setelien katteeksi. Budjettioikeudellisesti oli tilanne siis sotien aikana ja niiden jälkeen helpompi kuin sitä ennen ja myöhemmin sikäli, että silloin voitiin saada Suomen Pankista helpommin vekseliluottoa valtion menojen peittämiseksi, joskin mitalin toisena puolena valitettavasti oli inflatorinen setelirahoitus. Kun lainaa myös voidaan saada vapailta markkinoilta, riippuvat valtion ylimääräisen luoton saantimahdollisuudet myös siitä, miten kireät rahamarkkinat kulloinkin ovat.

Ei siis voida väittää, että lyhytaikaisen luoton saantimahdollisuudet olisivat kaikissa olosuhteissa niin epävarmat, että sitä ei voitaisi käyttää budjetin tasapainoittamiseen. Sen vuoksi ei voida yleisenä sääntönä hylätä tällaisen luoton osoittamista mainittuun tarkoitukseen. Näin on laita ainoastaan silloin, kun ei ole riittävää varmuutta sen saamisesta. Kun lakiehdotuksen 10 §:n loppuun on otettu nimenomainen säännös siitä, että varoja saa osoittaa hankittavaksi lyhytaikaisella luotolla vain sillä edellytyksellä, että ylimääräinen luotto todella on saatavissa, ei ole perustuslaillista estettä sille, että laissa edellytetään lyhytaikaista luottoa osoitettavaksi budjetissa rahoitusvajantojen täydennykseksi.

Lyhytaikaista luottoa tulee saada käyttää tulo- ja menoarvion tasapainoittamiseksi ainoastaan toissijaisena rahoituksena, silloin kun muita varoja ei ole käytettävissä. Tämä käy kyllä ilmi lakitekstistä nykyiselläänkin. Asiaa olisi sen tärkeyden vuoksi kuitenkin vielä korostettava esim. lausumalla 10 § 3 mom:ssa, että rahoitusvarojen vähennystä vastaava määrä varoja „voidaan osoittaa tarvittaessa” hankittavaksi lyhytaikaisella luotolla, sen sijaan että lain ehdotetun sanamuodon mukaan varoja „osoitetaan” hankittavaksi jne.

Tämä 10 §:ään otettu rajoitus lyhytaikaisen luoton käyttämiselle varoina budjetissa on, niinkuin edellä esitetystä ilmenee, erit-

täin tärkeätä. Sitä vahvistaa vielä se samaan kohtaan otettavaksi ehdotettu talouspoliittinen periaate, että lyhytaikaisella luotolla ei saa osoittaa varoja enempää kuin terveen valtiontaloudenhoidon kannalta voidaan pitää hyväksyttävänä. Nämä lakiin otetut ohjeet merkitsevät huomattavaa parannusta tähänastiseen käytäntöön HM 68 § 4 mom:ssa säädetyn periaatteen kannalta.

Niin myös se, että budjettia koskevien säännösten on lain 19 §:ssä nimenomaan selitetty koskevan myös tulo- ja menoarvioon tehtäviä lisäyksiä.

Edellä esitetyn nojalla olen sitä mieltä,

että lakiehdotus voidaan käsitellä VJ 66 §:ssä säädetystä järjestyksessä.

Helsingissä, helmikuun 7 päivänä 1955.

Kaarlo Kaira.

Perustuslakivaliokunnalle.

Valiokunta on pyytänyt lausuntoani siitä, onko Hallituksen esityksessä N:o 26 laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä sellaisia säännöksiä, jotka edellyttävät sen käsittelemistä VJ 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Meillä on hallitusmuodossa useampia ja yksityiskohtaisempia säännöksiä valtion tulo- ja menoarviosta kuin monien muiden maiden valtiosäännöissä. Tämä johtunee suurelta osalta siitä, että budjettivallan käytössä tapahtui nykyisen hallitusmuodon säätämisen yhteydessä perusteellinen muutos eduskunnan päästessä vasta silloin finanssivallan haltijaksi. Eräät hallitusmuodon säännökset ovatkin ymmärrettävissä tuon suuren muutoksen toteamisina niiden tarvitsematta tarkoittaa perustuslaillisten esteiden asettamista tulo- ja menoarviota koskevien käsitysten ja järjestelyjen myöhemmälle kehitykselle.

HM 66 §:ssä säädetään budjetin täydellisyiden periaate, ts., että siihen on otettava varainhoitovuoden kaikki tulot ja menot. Tämä säännös ei kuitenkaan estä lakiehdotuksen 9 §:ssä säädettävällä tavalla tekemästä muutosta tähänastiseen pääasiassa kameraalisiin näkökohtiin perustuneeseen käytäntöön jättämällä budjetoimatta peruutetut meno- ja tuloerät sekä siirtomäärärahat, jotka eivät ole todellisia tuloja ja menoja. Eikä tuo säännös aseta estettä sillekään, että määrääminen tilipoistoista, jotka niinkään eivät merkitse budjettivuonna hankittavilla varoilla suoritettavia menoja, irroitetaan yksinkertaisella enemmistöllä hyväksyttävällä lailla budjettivallan käyttämisen yhteydestä. Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että tileiltä poistamisessa noudatettavasta menettelystä on tarkoituksena säätää erikseen eduskunnan myötävaikutuksella.

Merkitykseltään tärkein muutos tähänastiseen asiantilaan lienee lakiehdotuksen mukainen tulo- ja menoarvion jakaminen käyttöbudjettiin ja sijoitusbudjettiin. Hallitusmuoto ei aseta budjetin sisäiselle rakenteelle vaatimuksia, jotka olisivat esteenä tällaiselle

jakamiselle. Tämä lakiehdotuksen tarkoittama tähänastista selvempi budjetin kaksiosaisuus, joka edellyttää käyttöbudjetin menot rahoitettavaksi pääasiassa verovaroilla ja sijoitusbudjetin menot pääasiassa lainoilla, sisältää tosin eduskuntaa itseäänkin koskevan periaatteellisen ohjeen tässä kohden. Mutta kun tuo järjestely ei siirrä budjettivaltaa eduskunnalta muille valtioneimille, ei se käsitykseni mukaan voi merkitä sellaista eduskunnan vallan rajoitusta, että lakiehdotus senkään vuoksi olisi käsiteltävä perustuslainsäädäntöjärjestyksessä.

Sama on myös lakiehdotuksen 3 §:ään sisältävän lausuman laita talouselämässä kulloinkin vallitsevan kehitysvaiheen ja talouspolitiikan yleisten tavoitteiden huomioon ottamisesta. Sekään ei siirrä budjettivaltaa eduskunnalta muille valtioneimille. Kun eduskunnan budjettivallan takeena olevilla hallitusmuodon säännöksillä ei ole tarkoituksena rajoittaa pyrkimyksiä budjettipolitiikan ohjaamiseen tarvittaessa lainkin avulla kulloinkin tarkoituksenmukaiseksi katsottujen finanssi- ja talouspoliittisten periaatteiden mukaiseksi, ei lakiehdotuksen 3 § käsitykseni mukaan muutoinkaan rajoita hallitusmuodon säännösten vastaisesti eduskunnan budjettivaltaa. Sitäpaitsi on säännös tiettävästi juuri perustuslakiristiriidan mahdollisuuksien välttämiseksi laadittu sillä tavoin, että sen voi tulkita koskevan vain tulo- ja menoarvioehdotuksen laatimista eikä siis lopullista päättämistä eduskunnassa. Eri asia on sitten, voidaanko tällaisille varsin venyviin näkökohtiin vetoaville ohjelmalauseille antaa käytännössä suurtakaan oikeudellisesti sitovaa merkitystä.

Pulmallisin niistä epäilyksistä, joita lakiehdotuksen perustuslainmukaisuutta vastaan on esitetty, johtuu sen 10 §:ssä edellytetystä mahdollisuudesta päättää tulo- ja menoarvio sikäli menoenuemmyyttä osoittavana, että on pakko osoittaa käyttö- ja sijoitusbudjettien yhteisyhdistelmästä ilmenevä rahoitusvarojen vähennystä vastaava määrä varoja hankitta-

vaksi lyhytaikaisella luotolla. Täyttääkö eduskunta näin menetellessään sille HM 68 §:n 4 momentissa nimenomaan asetetun ja myös VJ 49 §:n 2 momentissa edellytetyn velvoituksen, jonka mukaan „tulo- ja menoarviossa on osotettava menojen suorittamiseen tarvittavat varat”?

Finanssiopillista kirjallisuutta silmällä katsottuna saa sen käsityksen, että budjetin tasapainoittaminen on varsin monisäikeinen ongelma, jonka valaisemiseksi alan ammattimiehet ovat esittäneet toisistaan poikkeavia näkökohtia ja josta käsitykset heidän keskuudessaan on yleensäkin eri aikoina vaihdelleet. HM 68 § 4 momentin tarkoituksena ei liene kannanotto näiden teorioiden välillä, vaan se asettaa ainoastaan sen periaatteellisen säännön, että budjetti on tasapainoitettava. Eduskunta ei toisin sanoen saa päättää sellaista menoarviota, jonka kattamiseksi se ei tuloarvion momenteilla tai muutoin budjetin yhteydessä osoita riittävästi varoja.

Ratkaisevaksi muodostuu niin ollen kysymys, voidaanko lyhytaikaista luottoa pitää sellaisina „varoina”, joita saadaan osoittaa budjetin muutoin edellyttämien menojen enemmyyden katteeksi. Kun lyhytaikaisen luoton hankkimiskeinoina tullevat yleensä kysymykseen vekselit, jotka asetettaneen tavallisesti vain kolmen kuukauden ja sitäkin lyhyemmälle maksuajalle, saattaa olla epäiltävää, voidaanko näin lyhytaikaisia ja muutoinkin epävarmoja rahoituskeinoja pitää sellaisina varoina, jotka kelpaavat kokonaisen vuoden pituista ajanjaksoa varten laadittavan taloussuunnitelman tasapainoittamiseen.

Tämän kysymyksen valaisemiseksi on tarpeen kosketella muutamia puolia tähänastisessa budjettikäytännössä. Talvisodan alettua oli pakko muuttaa Suomen Pankin ohjesäännön 6 §:n säännöksiä setelinannon katemääräyksistä siten (490/1939), että myös valtion vekselit kelpasivat liikkeeseen lasketavien setelien katteeksi. Näin alkanut valtion menojen setelirahoitus Suomen Pankille myytyjen vekseliavulla otettiin 1940 lisäbudjetissa (Ask. kok. N:o 803/1940) 6 Os. VI: 3 momenttina myös budjetoiduksi tuloksi, minkä jälkeen lyhytaikaista luottoa on lisäbudjetteihin merkitty tuloksi miltei joka vuosi, viimeksi 1952 (Ask. kok. N:o 443/1952; 6 Os. VI: 9). Suomen Pankin ohjesäännön 6 §:ää on sittemmin kuitenkin muutettu asettamalla aluksi (189/1950) val-

tion vekseliluotolle kiinteä 30 000 000 000 markan yläraja. Viime vuonna tuo vekselivelka konvertoitiin obligatioluotoksi ja mainittua 6 §:ää muutettiin niin (282/1953), että valtion vekselit eivät enää lainkaan kelpaa setelistön katteeksi. Valtiolla ei näin ollen enää ole entisiä mahdollisuuksia saada vekseliluottoa Suomen Pankilta, vaan sen on sitä saadakseen turvauduttava muihin rahalaitoksiin, esim. postisäästöpankkiin, kansaneläkelaitokseen tai liikepankkeihin.

Edellä kerrottu lyhytaikaisen luoton budjetoiminen tulomomentille osoittaa kyllä sen, että ainakin käytännössä on myös vekseliluottoa pidetty sellaisina varoina, joita voidaan osoittaa budjetin menojen suorittamiseen. Huomattava kuitenkin on, että lyhytaikaista luottoa ei oikeastaan ole käytetty varsinaisesti budjetin tasapainoittajana. Ensinnäkään sitä ei ole lainkaan budjetoitu tuloksi säännöllisissä tulo- ja menoarvioissa, jotka tosin sodan ja sen jälkivuosien aikaan lieneekin saatu tasapainoon ainoastaan näennäisesti eli jättämällä huomattava osa menoista ja tuloista tietoisesti lisäbudjettien varaan. Lisäbudjetteja vuorostaan ei yleensä liene pyrittykään numerollisesti tasapainoittamaan.

Lisäbudjeteissa on menoja usein, varsinkin 1920 luvulla, hyväksytty tekemättä minkäänlaisia lisäyksiä budjetin tulopuoleen. Niinikään on huomattava, että erityisesti sodan jälkeisenä aikana näyttää lisäbudjeteissa olleen huomattavasti enemmän, jopa yli parikymmentäkin miljardia markkaa enemmän menoja kuin tuloja (Esim. Ask. kok. N:o 631/1951). Oli lisäbudjetteihin otettu lisätuloista arvio tai ei, on eduskunta joka tapauksessa huolehtinut niiden tasapainoittamisesta toisella tavalla: se on säännöllisesti lisäbudjettien lopussa ilmoittanut päättäneensä oikeuttaa valtioneuvoston käyttämään niissä hyväksytyjen menojen suorittamiseen joko tulo- ja menoarviorahaston aikaisempaa pääomasäästöä tai valtiolle budjettivuoden aikana kertyviä tuloja.

Syynä tällaisen menettelytavan syntyiseen lienee ollut alunperin se, että kiireellisiä, irrallisina hyväksytyjä menolisäyksiä lukuunottamatta (joiden vuoksi ei ollut tarpeen eikä tarkoituksenmukaista ryhtyä budjetin aina epämääräisempää tulopuolta arvioimaan uudelleen), ei lisäbudjetteja yleensä hyväksytty muuta kuin vuoden lopulla yksi

ainoa, johon otetuista menomomenteista useimmat oli jo siihen mennessä käytetty ja niihin tarvittavat varatkin siis jo tosiasiallisesti kertyneet.¹⁾ Edellä mainitulla ylimalkaisella valtuutuslauseella aikaisemman pääomasäästön tai vuoden aikana kertyvien tulojen käyttämiseen on siis voitu ilman tarkempaa erittelyäkin katsoa täytetyksi HM 68 §:n 4 momentin tasapainoitusvaatimus, joka koskee myös lisäbudjettia. Menettelyn perustuslainmukaisuutta ei lienekään tähän mennessä pantu kysymyksen alaiseksi (Vrt. Nevanlinna, Suomen valtion tulo- ja menoarvio s. 131 ja Hakkila, Suomen tasavallan perustuslait s. 291).

Toinen asia on sitten, että tuolla valtuutuslauseella ei kenties sodan ja sen jälkivuosien aikana ole aina ollut riittävää katetta muulla edellytyksellä kuin huomioon ottamalla Suomen Pankista saatava vekseliluotto, johon turvautumista siis tosiasiallisesti lienee käytetty lisäbudjettien tasapainoittamiskeinona. Niin kauan kuin inflatiopolitiikkaa on ollut pakko harjoittaa, ei tällaista menettelyä vastaan ole budjettioikeudelliselta eikä siis myöskään HM 68 § 4 momentin kannalta huomautettavaa. Suomen Pankin vekseliluoton avulla saatuna setelirahoituksena on tulo- ja menoarviossa laillisesti osoitettu ne puuttuvat varat, joita ilman valtion menoja ei olisi voitu suorittaa.

Finanssipoliittisesti on tilanne tietysti toinen nyt, kun tie setelirahoituksen käyttämiseen Suomen Pankin vekseliluoton avulla on lailla suljettu. Mutta budjettioikeudellisesti ei voitane tehdä eroa Suomen Pankista ja muista luottolaitoksista saatavan vekseliluoton välillä. Kuitenkaan ei lyhytaikaista luottoa — samoin kuin ei muitakaan budjetin tuloja — saa osoittaa otettavaksi enemmän kuin sitä reaaliset olosuhteet huomioonottaen voidaan arvioida todella saatavan ja vekselien lyhyestä maksuajasta huolimatta kyettävän riittävän pitkän ajan hoitamaan. Lakiehdotuksen 10 §:n loppuun onkin otettu nimenomainen säännös, joka erityisesti korostaa eduskunnan velvolli-

suutta harkita, voidaanko lyhytaikaisella luotolla hankittavaksi merkityt varat todella saada tarkoitukseensa. Tämä sekä 19 §:ssä oleva säännös, joka on tarkoitettu tulkittavaksi niin, että lisäbudjetitkin on vastaisuudessa myös numerollisesti tasapainoitettava 10 §:ssä tarkoitetuilla yhdistelmillä, merkitsevät parannusta tähänastiseen käytäntöön HM 68 § 4 momentissa säädetyn periaatteen kannalta.

Budjettioikeudelliselta kannalta erottanee vekseli- ja muun lyhytaikaisen luoton pitkäaikaisesta luotosta oikeastaan vain se epävarmuus, joka johtuu toisaalta tällaisen luoton saannista, josta ei budjetin päättämisen aikana edellytetä käydyn edes alustavia neuvotteluja, kuten käytännössä pitkäaikaisen luoton osalta on yleensä ollut laita, sekä toisaalta tällaisen luoton jatkuvasta uudistamisesta, vekselit kun on ankarin ehdoin yleensä asetettu maksettavaksi takaisin lyhyen maksuajan kuluessa. Mutta jos talousmiehet pitävät tietyissä rajoissa pysyvän budjetin menoemmyyden rahoittamista myös vekselitai muulla lyhytaikaisella luotolla käytännössä mahdollisena ja joissakin tilanteissa jopa suositeltavana keinona, ei perustuslaki edellä esitetyn mukaan aseta esteitä tällaiselle menettelylle eikä siis myöskään sen säännöstämislle yksinkertaisella enemmistöllä säädetyllä lailla.

Lienee vielä syytä nimenomaan todeta, että perustuslaki ei myöskään estä lyhytaikaisen luoton merkittämistä lakiehdotuksen 10 §:ssä edellytetyllä tavalla budjetin momenttijaotuksen ulkopuolelle pelkästään käyttö- ja sijoitusbudjettien yhteisyhdistelmään. Hallitusmuoto ei aseta budjetin teknilliselle rakenteelle tässäkö kohden mitään vaatimuksia, joten lainsäätäjällä on vapaat kädet asian järjestämiseen. Mainittakoon vielä, että edellä on todettu menovoittoisten lisäbudjettien tasapainoittamisen käytännössä tapahtuneen perustuslain kannalta moitteettomalla tavalla budjetin numero-osankin ulkopuolella pelkällä sen loppuun liitettyllä valtuutuslauseella.

Päädyn näin ollen siihen tulokseen,

että lakiehdotus voidaan käsitellä VJ 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 1954.

Paavo Kastari.

Perustuslakivaliokunnalle.

Valiokunta on pyytänyt lausuntoani siitä, onko hallituksen esityksessä n:o 26 laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä sellaisia säännöksiä, jotka edellyttävät sen käsittelemistä VJ 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

1. Säädettyä Hallitusmuotoa, jossa muun ohella oli tarkoituksena säätää Suomen valtiotalouden oikeusperusteet ja siis myös eduskunnan ja hallituksen sitä koskevan määräysvallan väliset rajat, on nimenomaan lähdetty siitä, että eduskunnalle täytyy tulla taatuksi kyllin laaja ja tehokas oikeus valtion rahanasioiden ratkaisuun ja valvontaan.¹⁾ Tämän periaatteen pohjalta HM:ssa säädetty finanssivaltasuhteiden järjestely viime kädessä keskittyy eduskunnan budjettivallaksi. Vuotuisen tulo- ja menoarvion päättää eduskunta (HM 66 § 1 mom.); tasavallan presidentti ei sitä vahvista, hän vain allekirjoittaa sen asiakirjan, joka sisältää eduskunnan päättämän tulo- ja menoarvion.

HM 66 §:ssä on säädetty vaatimus budjetin täydellisyydestä; tulo- ja menoarvioon on ts. otettava varainhoitovuoden kaikki tulot ja menot. Mitä budjetin tulopuoleen tulee, niin on HM:a säädetty nimenomaan lähdetty siitä periaatteesta, että eduskunnan määräämisvallan valtion tuloihin nähden tulee ulottua kaikille aloille. Itse tulojen saannista on tosin sääntönä, että niiden oikeusperusteista päätetään erityisinä asioina eikä budjetissa, so. lainsäädäntöasioina ja suostumuksena valtiolainan ottamiseen (HM 61—64 §). Budjetissa tulevat tulot säännönmukaisesti vain ryhmitellyiksi ja määriltään arvioiduiksi. Mitä taas valtion menoihin tulee, niin on HM:ssa tehty erotus toiselta puolen voimassa olevaan lakiin tahi johonkin valtion velvoituk-

seen perustuvain ja toiselta puolen niiden menojen välillä, joita muutoin johtuu jonkin tarpeellisen tai suotavan tarkoituksen edistämisestä. Ensinmainitun laatuiset eli ns. pakolliset menot, kuten valtiovelan korko ja kuoletus, virkamiesten palkat ym., eivät, siten kun niiden oikeusperuste kerran on vahvistettu, enää ole budjetin yhteydessä päätettävissä, vaan ne ovat sellaisinaan, vähentämättä, tulo- ja menoarvioon otettavat. Mutta muihin eli ns. harkinnanvaraisiin menoihin nähden taas on eduskunnalla oleva harkitsemis- ja päättämisoikeus kutakin varainhoitovuotta varten laadittavan tulo- ja menoarvion yhteydessä (HM 68 § 1 ja 2 mom. verr. HM 66 §).

Kun kaikki tulot ja menot on budjetoitava (HM 66 § 1 mom.), niin sisältyy tähän se periaate, että valtiovaroja ei saa pidättää hallituksen itsenäisesti käytettäväksi vaan niiden täytyy olla budjetin yhteydessä eduskunnan määrättävissä. Tuloina saatuihin uusiin varoihin nähden sisältyy tämä jo siihen, että tulot on budjetoitava. Aikaisemmilta vuosilta olevan rahoitussäästönkin suhteen on laita samoin johtuen siitä, että menotkin on budjetoitava, koska hallituksen valta käyttää menoihin rahoitussäästöäkin tulee silloin rajoittamaan siihen, mikä budjetin täytäntöönpanemiseksi tai HM 70 § 2 mom:ssa edellytetyistä tilanteista johtuen on tarpeen. Kerrotusta periaatteesta ovat poikkeuksena ainoastaan ne valtiovarat, joita erinäisten rahastojen muodossa hoidetaan tulo- ja menoarvion ulkopuolella ja joiden rahastojen olemassaolo edellyttää niistä säädettyä lakia (HM 66 § 2 mom.).

2. Laki ehdotuksen 3 § sisältää tulo- ja menoarvion laadinnassa noudatettavaa talouspolitiikkaa koskevan vaatimuksen. Lähinnä kai tulisi kysymykseen vaatimus joidenkin talouspoliittisten ohjelmien noudattamisesta. Säännös kohdistuisi eduskuntaan. Tulo- ja menoarviohan laaditaan varsinaisesti

¹⁾ Kts. perustelut 17. 4. 1919 annettuun lakiin Suomen valtiotalouden oikeusperusteista, jonka lain säännökset on melkein sellaisinaan otettu pian sen jälkeen säädettyyn Suomen Hallitusmuotoon (1917 II Vp. asiak. I, esitys n:o 4).

vasta eduskunnassa; hallitus laatii vain esityksen. Kun HM 68 §:ssä on säädetty, että pakolliset menot ovat sellaisinaan, vähentämättä, tulo- ja menoarvioon otettavat ja että siihen sisältyvät muut menoerät ovat „eduskunnan harkinnan ja päätöksen alaiset” varainhoitovuodeksi kerrallaan, niin jo HM:n mukaan on eduskunnalla oleva valta itse harkita ja budjettipäätöksissään ratkaista, millaista talouspolitiikkaa se noudattaa. Tähän nähden olisi lakiehdotuksen 3 §:n mukainen säännös, samoin kuin 10 §:n loppuun sisältyvä talouspoliittinen kielto, ristiriidassa HM:n kanssa. Yleisestikin sanottuna on kysymys vuotuisten budjettien sisällöstä, josta lakiehdotuksen 3 §:ssäkin on kysymys, järjestetty jo HM:ssa (HM 66—68 §) ja muutoin siten, että tavallisella lailla ei siitä voida antaa yleisiä säännöksiä. Budjettirakenne sitä vastoin on lailla määrättävissä.

3. Lakiehdotuksen 23 §:n mukaan tulisi asetuksella annettavaksi tarkemmat määräykset muun ohella siitä, millä tavoin ja missä muodossa hallituksen esitys valtion tulo- ja menoarvioksi laaditaan. Kun HM:n mukaan eduskunnalla on oleva budjettivalta, niin jouduttaisiin sen kanssa ristiriitaan ainakin silloin, jos itse tulo- ja menoarvion muodosta sallittaisiin asetuksella antaa säännöksiä. Kun näin on laita, niin pitäisi siitä seurata, ettei myöskään tulo- ja menoarvioesityksen muodosta voida sallia asetuksella säädettävän, koska esityskin tietenkin on tehtävä tulo- ja menoarvion muotoisena. On vaikea sanoa, mitä lakiehdotuksessa oleviin sanoihin „millä tavoin” lisäksi sisältyisi. Ilmeistä kuitenkin on, että nuo sanat lisäisivät asetuksenantovaltuuksia vielä siitäkin, mistä jo on ollut puhe.

4. Lakiehdotuksen mukaan tulisi määrärahoja edelleenkin budjetoitavaksi myös siirtomäärärahoina (12 §), näitä varattaisiin ja myös tulo- ja menorästejä tulisi tehtäväksi (16 §). Lähtökohtana olisi siis ns. kompetenssibudjettiperiaate, jonka mukaan budjettiin on merkittävä kaikki ne tulot ja menot, jotka asiallisesti kuuluvat varainhoitovuoteen, siitä riippumatta, tulevatko tulot juuri sinä vuonna kassaan perityiksi ja menot kassasta maksetuiksi. Lakiehdotuksen 9 §:n 1 mom.

mukaan ei tuloksi kuitenkaan merkittäisi peruutettuja menorästejä eikä peruutettuja siirtomäärärahoja eikä myöskään menoksi peruutettuja tulo- ja menorästejä. Tämä merkitsisi sitä, että tältä osin noudatettaisiin kassabudjettiperiaatetta. Po. kaksi budjetoimistapaa ovat kuitenkin sitä laatua, että niitä ei voida toisiinsa sekoittaa. Kompetenssibudjetoiminnista, jota HM edellyttää¹⁾, nimittäin jo sinänsä seuraa, että menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset on budjetoitava tulona ja tulo- ja menorästien peruutukset menona.

Budjettijärjestelmästä poikkeaminen joutaa asiallisiin ristiriitoihin. Jos menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset olisi jätettävä tuloina budjetoimatta, niin tietäisi tämä sitä, että eräitä vielä maksamattomia menoja varten valtiovarastoon varatut varat, mitä varausta niiden menoina kirjaaminen merkitsee, jäisivät siitä huolimatta, että ne nyt vapautuisivat aikaisempaan budjettiin perustuvasta määrätarkoituksesta, eduskunnan budjettivallan ulkopuolelle ja tulisivat hallituksen itsenäiseen käyttöön. Tämä olisi kuitenkin ristiriidassa HM:n kanssa, niinkuin selviää siitä, mitä HM 66 §:n pohjalta jo edellä on esiintuotu. Mitä taas tulo- ja menorästien peruutukseen tulee, niin on sen aiheena, että tulo- ja menoarviorahastoon edellisinä vuosina ennakolta kirjattuja varoja, joiden rästiperintää oli pidetty varmana, ei sittemminkään ole saatu perityksi. Tulo- ja menorästien peruutusten menoina budjetoimittamatta jättäminen merkitsee sitä, että tulo- ja menoarviorahaston tilaa vastaavasti saneerataan osoittamalla uusista tuloista varat niiden sijaan, jotka näin on menetetty. Kun HM 68 §:n 4 mom:ssa on säädetty vaatimus budjetin tasapainoon saattamisesta, ja kun tässä säännöksessä viime kädessä tietenkin on kysymys valtiovaraston tilan tasapainossa pitämisestä, niin säännös tulo- ja menorästien peruutusten jättämisestä menoina budjetoimatta, ja siis sanotun saneerauksen tekemättä jättämisestä, olisi asiallisesti ristiriidassa HM:n 68 §:n 4 mom:n säännöksen kanssa.

Lakiesityksen 9 §:n 2 mom. mukaan ei myöskään tileistä poistoja varten tulisi tulo- ja menoarvioon otettavaksi määrärahaa. Asian selvittämiseksi viitataan siihen, että bilanssissa nykyisin esiintyy myös tulo- ja menoarviorahastolla olevia saatavia. Tämä merkitsee sitä, että rahoitus on tehty budjetin ulkopuolella. Tuollaista saatavaa oli 31. 12.

¹⁾ Kts. HM 67 § ja vast. säännös erinäisistä menoista 68 §:n 1 mom:ssa sekä siirtomäärärahojen käyttöä edellyttävä 70 §:n säännös.

1953 Valmet Oy:ltä 3.3 mrd markkaa. Valtion viljavaraston varastoihin on taas lähet- teiden tilää hyväksi käyttäen budjetin ulko- puolella sidottu varoja, 31. 12. 1953 olleen tilanteen mukaan 5.2 mrd markkaa. Sen ohessa on varastotiliä käyttäen, ja nykyiseen tililakiin 26. 5. 1939 lisättyyn 12 a §:ään (150/39) nojautuen, erinäisten valtion viras- tojen ja laitosten varastoihin budjetin ulko- puolella sijoitettu varoja, nykyisin noin 15 mrd markan arvosta. Nuo saatavat ja va- rastot merkitään rahoitustaseeseen käteisiin verrattavina varoina. Lakiesityksen mukaan niitäkin saisi tileistä poistaa ilman että pois- toja varten olisi budjetissa osoitettu määrä- rahaa, siis vain hallituksen toimesta.

Tileistä poistaminen tietenkin tulee tar- peelliseksi silloin, kun poistettavat varat on menetetty. Hallituksen, joka poistoista itse- näisesti päättäisi, olisi siis saatava muita va- roja sijaan, jotta valtiovaraston tila pysyisi tasapainossa. Näitä varoja hallitus saisikin siitä, ettei tuloina budjetoitaisi siirrettyjen määrärahojen eikä menorästien peruutuksia. Esitettyjen tapausten pohjalta on havaitta- vissa, että lakiehdotuksen 9 §:ssä tarkoitetut säännökset merkitsisivät pitkälle menevää finanssivallan siirtämistä eduskunnalta halli- tukselle ja siten ristiriitaa eduskunnan bud- jettivallasta HM:ssa olevien säännösten kanssa. Sikäli taas kuin tileistä poistoja ei voitaisi kattaa niillä varoilla, joita hallitus saisi menorästien ja siirrettyjen määräraho- jen peruutuksista, tulisi valtiovarastoon muo- dostumaan vaillinkia, koska uusista tuloista ei tulisi budjettiin otetun määrärahan muo- dossa osoitettavaksi varoja menetettyjen si- jaan. Tältä osalta olisi säännös asiallisessa ristiriidassa HM 68 § 4 mom. kanssa.

Lakiehdotuksen 20 §:n mukaan tulisi ti- leistä poistamisessa noudatettavasta menette- lystä säädettäväksi erikseen. Kun po. laki- esitystä ei tiettävästi ole vielä annettu, niin lakiehdotuksen tästä puolesta voin sanoa vain, että jos 9 §:n mukainen säännös laiksi sääde-

tään, niin 20 §:ssä tarkoitetulla lailla ei voida muuksi muuttaa sitä tulosta, johon edellä on päädytty.

5. Lakiehdotuksen 10 §:ssä on kysymys tulo- ja menoarvion tasapainosta. Finanssi- opillisessa kirjallisuudessa on budjetin tasa- painosta voitu esittää erilaisia käsityksiä. Sikäli kuin näin on, niin voi se johtua vain siitä, että tällöin on tarkoitettu jotain epä- määräistä koko kansantalouden tasapainoa tms. eikä ensinkään sitä valtion rahoitus- tilanteen tasapainoa, josta valtion tulo- ja menoarviossa on kysymys. 1) Noilla teorioilla ei siis tässä yhteydessä ole merkitystä.

HM 68 § 4 mom:ssa on säädetty, että tulo- ja menoarviossa on osoitettava menojen suorittamiseen tarvittavat varat. Budjetti on siis saatava tasapainoon; ylijäämää tietenkin saa olla. Budjetti on tasapainossa, jos tuloja on budjetoitu ainakin yhtä paljon kuin me- nojakin. Budjetoitua lainat ovat tässä mie- lessä tuloja yhtä hyvin kuin esim. verotulot. 1920-luvulla oli yleistä, että budjetteja tasa- painoitettiin myös edellisiltä vuosilta olevalla rahoitussäästöllä, jolloin sekä hallitus että eduskunta kuitenkin tarkoin huolehtivat ja laskelmin selvittivät, että varainhoitovuoden alussa todella tuli olemaan rahoitussäästöä ja että se myös oli käytettävissä eikä sidottuna. Rahoitussäästöstä otettu tasaus merkittiin, HM 68 §:n 4 mom. säännöstä noudattaen, itse budjetin tulopuolelle tulojen tapaan, mutta tietenkin ilman kirjanpitolovientä edel- lyttävää momenttia, koska nuo varat jo olivat tulo- ja menoarviorahastossa. 1) Nykyään on kuitenkin tilanne eri syistä johtuen sellainen, että budjetin tasapainoittamiseen rahoitus- säästön avulla ei voi olla laillisia edellytyksiä, ja ilmeistä myös on, ettei tätä tilannetta voida pitää pian ohimenevänä. HM:ssa säädettyssä budjettijärjestelmässä on budjettien tasa- painovaatimuksessa viime kädessä kysymys valtiovaraston tilan tasapainossa pitämisestä. Sillä siitäkin huolimatta, että budjetteja on voitu tasapainottaa myös lainanotoilla, tulee tuon järjestelmän mukaan, ellei sitä rikota, valtion rahoitustilanne pysymään jatkuvasti tasapainossa, koska liian suuren verorasituk- sen välttämiseksi olisi harkinnanvaraisia me- noja vähennettävä, jos valtionvelan hoidosta johtuvat tai muut HM 68 § 1 mom:ssa tar- koitetut pakolliset menot tulisivat suhteet- toman suuriksi. Eri asia on, että tuota jär- jüstelmää on monin tavoin käytännössä ri-

1) Siitä, miten esim. budjetinuudistuskomitean pu- heenjohtaja, prof. Leppo on budjetin tasapainon määrätellyt, kts. hänen teostaan „Johdatus finanssi- politiikkaan” s. 194.

1) Kts. esim. hall. esitys v. 1922 tulo ja meno- arvioksi, 1921 Vp. asiak. I n:o 22; sekä esitys ja vv:n miet. v. 1926 tulo- ja menoarvioksi, 1925 Vp. asiak. II n:o 51.

kottu eikä suinkaan vähiten katteettomien lisäbudjettien muodossa.

Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan saisi tulo- ja menoarvio olla menovoittoinenkin ja tuloilla kattamattomat menot osoitettaisiin rahoitettavaksi lyhytaikaisella luotolla. Lyhytaikainen luotto on kuitenkin jo sinänsä selaista, että se soveltuu käytettäväksi vain tilapäisluottona, so. tilapäisenä kassanvahvistuksena, joka otetaan ja maksetaan budjetin ulkopuolella. Jos sitä ruvetaan käyttämään menojen varsinaisena katteena, ei valtion rahoitustilanteen vuosittaista tasapainoa käytännössä voida ilman setelirahoitusta ylläpitää. Kun juuri tuon tasapainon ylläpitämisestä on HM 68 § 4 mom:ssa viime kädessä kysymys, kuten jo on sanottu, olisi laki, joka ehdotuksen 10 §:n tavoin yleisesti sallisi kattaa budjettimenoja lyhytaikaisella luotolla, jo tällä perusteella asiallisessa ristiriidassa HM:n kanssa.

On tärkeätä huomata se nimenomaan tarkoitettu seikka, että lakiehdotuksen 10 §:n mukaan ei menovoittoisen budjetin kattamiseksi tarvittavaa lyhytaikaista luottoa merkittäisi momentille tulona, vaan se merkittäisiin vasta budjettiyhdistelmään tasaavana eränä. Noita vekselivaroja ei siis osoitettaisi tulo- ja menoarviorahastoon kirjattaviksi, vaan tasaimiseen tarvittavaa lyhytaikaista luottoa käsiteltäisiin pelkän tilapäisluoton tavoin. Tilanne tulisi siis olemaan tarkalleen sama kuin jos budjetti päätettäisiin avoimesti vajauksellisena, sillä eihän sitäkään voitaisi täytäntöönpanna muutoin kuin ottamalla tilapäisluottoa. Eroa olisi vain siinä pelkässä muutoseikassa, että se eduskunnan suostumus tuon lyhytaikaisen luoton ottamiseen, joka HM 64 §:n mukaan on tarpeen, tulisi merkittäväksi itse budjettiasiakirjaan. Kun kysymys niin muodoi olisi vajauksellisen budjetin päättämisestä, olisi puheena oleva lakiehdotuksen mukainen säännös tälläkin perusteella ristiriidassa HM 68 § 4 mom. kanssa.

Lakiehdotuksen 10 §:ssä tarkoitettu menettely olisi menovoittoisen budjetin rahoittamista tilapäisluottoperiaatteen mukaisesti, mikä tietenkin johtaisi tulo- ja menoarviorahastossa syntyvään vajaukseen. Menettely merkitsi budjetin päättämistä sen varassa, että seuraavat eduskunnat tulisivat noudattamaan niin pidättyvää menopolitiikkaa, että siten tulisi kertymään ylijäämää nyt tehdyn

rahoitusvajauksen peittämiseen ja niin muodoi myös vekselien maksamiseen, siis jonkinlaista „pitkän tähtäimen” budjettia. Valtio- taloutta koskevista HM:n säännöksistä kuitenkin selviää, että budjetti, josta on muodostettava ehyt ja tasapainoitettu kokonaisuus, on laadittava yhdeksi varainhoitovuodeksi kerrallaan (kts. etenkin HM 66 ja 67 § sekä 68 § 1, 2 ja 4 mom.). Myös tähän nähden olisi esityksessä tarkoitettu „pitkän tähtäimen” budjetin salliva säännös ristiriidassa HM:n kanssa.

Budjetti- ja kirjanpitol teknisistä seikoista johtuu, että lukuunottamatta edellisiltä vuodelta kertynyttä rahoitussäästöä, joka jo on tulo- ja menoarviorahastossa, voidaan tulo- ja menoarviossa osoittaa varoja siihen merkittyjen menojen kattamiseksi vain momentoimalla nuo varat tuloina. Ellei niitä tuloina momentoida, ei niitä myöskään ole osoitettu itse tulo- ja menoarviossa. Kun HM 68 § 4 mom. mukaan on menojen suorittamiseen tarvittavat varat osoitettava itse tulo- ja menoarviossa, ja kun lakiehdotuksen 10 §:n mukaan ei sitä lyhytaikaista luottoa, jolla menovoittoisuus tulisi katettavaksi, momentoitaisi, eikä itse tulo- ja menoarviossa niin muodoi tulisi osoitettavaksi kaikkia menoja kattavia varoja, niin tässäkin ilmenee se ristiriita, jota eri asiaperusteista lähtien edellä on selostettu.

Lakiehdotuksen 10 §:n suhteen on tehtävä vielä mm. se huomautus, että kun sanotun pykälän 1 mom:ksi on sanasta sanaan otettu budjetin tasapainoa koskeva HM 68 § 4 mom. säännös, ja kun ehdotettu laki on esityksessä tarkoitettu säädettäväksi VJ 66 §:n mukaisessa järjestyksessä, niin tietäisi tämä perustuslain selittämistä tavallisella lailla, edellä kerrotun mukaan lisäksi vielä väärin.

6. Lakiehdotuksen mukaan (19 §) tulisi laissa säädettäväksi, että sen säännöksiä on sovellettava lisäbudjetteihin nähden. Lisäbudjetit ovat lisäyksiä ja muutoksia jo vahvistettuun tulo- ja menoarvioon, mikä tietää vain vuotuisen tulo- ja menoarvion osittaista uudelleenjärjestelyä. Tähän nähden on koko lisäbudjettikysymys tullut järjestetyksi jo HM:ssa, nimittäin vuotuista tulo- ja menoarviota koskevilla säännöksillä ja sillä, mitä lisäbudjettien käyttämisestä on 69 §:n 2 mom:ssa säädetty. Lisäbudjeteista ei niin muodoi voida tavallisella lailla säätää. Ky-

symys erikseen on, miten lisäbudjettien suhteen muodostunutta käytäntöä on perustuslain kannalta arvosteltava.

7. HM:n säännöksistä selviää siinä edellytetyn, että varainhoitovuotena on oleva kalenterivuosi (HM 66 § 1 mom. ja 69 § 1 mom.). Tähän saakka onkin tätä periaatetta noudatettu ilman erityisempää lainsäädännöstä. Kun näin on laita, niin säännöstä varainhoitovuodesta ei voitane ottaa tavalliseen lakiin siinäkään muodossa, että varainhoitovuodeksi lakiehdotuksen 2 §:n tavoin säädettäisiin kalenterivuosi.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 1954.

8. Lakiehdotukseen voi vielä muutoinkin liittyä myös perustuslaillisia näkökohtia.

9. Päädyn näin ollen siihen tulokseen,

että lakiesitystä ei voida käsitellä VJ 66 :ssä säädetyssä järjestyksessä; sitä ei voida käsitellä edes VJ 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, vaan sen laiksi säätäminen edellyttäisi, että Hallitusmuotoa ensin niin muutettaisiin, että 68 §:n 4 mom. kumottaisiin ja eräitä muita säännöksiä muutettaisiin.

Kaarlo Keihäri.

Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen johdosta laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä.

Eduskunnalle on vuoden 1954 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 26 laiksi valtion tulo- ja menoarviosta sekä tilinpäätöksestä, ja Eduskunta on lähettänyt esityksen valmistelevasti käsiteltäväksi Valtiovarainvaliokuntaan, jonka tuli pyytää siitä

lausunto Perustuslakivaliokunnalta. Viimeksi mainittu valiokunta on vuoden 1955 valtiopäivillä asiasta antanut lausuntonsa, mutta Valtiovarainvaliokunta ei ole ehtinyt asiaa loppuun käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 11 hallituksen esityksen johdosta kansakoululaksi.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian sekä sen yhteydessä ed. Kuloväärän ym. lakialoitteen n:o 64 (1955 vp.) ja ed. Österholmin ym. lakialoitteen n:o 65 (1955 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 2 (1956

vp.) tehtyjä ehdotuksia jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Kansakoululaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Kansakoulun tehtävä ja rakenne.

1—7 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

8 §.

(Kuten 9 § hallituksen esityksessä.)

9—11 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

12 §.

(Poist.) Kouluhuoneistoja älköön käytetäkö sellaisiin koulutyölle vieraisiin tarkoituksiin, jotka saattavat häiritä koulun hyvää ja tasapuolista suhtautumista eri tavoin ajatteleviin kansalaispiireihin. Näiden huoneistojen muuhun kuin koulun omaan käyttöön on hankittava kansakoulun johtokunnan lupa. Ilman painavia syitä älköön lupaa kiellettäkö, jos kysymyksessä on nuorisotai kansansivistysjärjestön toimeenpanema nuorison itsekasvatus- ja sivistyspyrkimyksiä edistävä tilaisuus, jossa voidaan edellyttää pidettävän moitteeton järjestys ja jonka tarkoituksena ei ole taloudellisen edun saavuttaminen. Tällaisen tilaisuuden järjestäjältä saadaan periä huoneiston käyttämisestä enintään sellainen korvaus, jonka kohtuullisesti arvioituna on katsottava peittävän huoneis-

ton siivouksesta, lämmityksestä, valaistuksesta sekä koulun omaisuuden kulumisesta ja vahingoittumisesta aiheutuneet kustannukset.

13 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

14 §.

Milloin kansakoulu on erikseen järjestetty kuulo- tai näkövikaisille, vajaamielisille ja henkisessä kehityksessä viivästyneille, sairaille tai vajaaliikkeisille, taikka milloin koulutoimen yleistä kehittämistä varten on tarpeen järjestää erityisiä kokeilukouluja, voidaan näiden koulujen osalta poiketa tämän luvun säännöksistä niin kuin siitä asetuksella säädetään.

2 luku.

Kunnallinen kansakoulutoimi.

15 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

16 §.

(1 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Kansalaiskoulua, kansakoulun osana olevaa keskikoulua ja erityisissä tapauksissa varsinaista kansakoulua varten kunta voidaan

kuitenkin jakaa laajempiinkin piireihin tai pitää jakamattomana taikka liittää useampia kuntia tai niiden osia yhteiseksi piiriksi, mikäli pitkämatkaisten oppilaiden kyyditys ja majoitus on järjestettävissä tarkoituksenmukaisella tavalla.

(3 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

17—19 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

20 §.

(1, 2, 3, 4 ja 5 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

(6 mom. kuten 21 §:n 6 mom. hallituksen esityksessä.)

(Poist.)

21—31 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

3 luku.

Muu kansakoulutoimi.

32—38 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

4 luku.

Oppivelvollisuus.

39—41 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

5 luku.

Oppivelvollisuuden täyttäminen.

42—52 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

6 luku.

Viranhaltijat.

53 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

54 §.

(1 ja 2 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Kansakoulussa tulee olla erityinen poikien käsityönopettaja, jos tämän aineen viikkotunteja kolmannella ja sitä seuraavilla luokilla yhteensä on vähintään tämän opettajan opetusvelvollisuutta vastaava määrä, sekä

tyttöjen käsityönopettaja, jos tunteja *samoin kolmannella* ja sitä ylempillä luokilla on vastaava määrä.

(4 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

55—58 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

59 §.

Vakinaiseksi opettajaksi valittu on määrätävä hoitamaan virkaa koeaikana. Kun hän on palvellut kaksi vuotta, otettakoon lopullinen nimitys ratkaistavaksi. Jos opettaja on tänä aikana osoittautunut virkaan kykeneväksi ja käyttäytynyt hyvin, hänet on virkaan nimitettävä. Jos opettaja aikaisemmin on saanut valtakirjan opettajanvirkaan, voidaan valtakirja antaa hänelle vuoden koeajan jälkeen, kuitenkin niin, että milloin valtakirja on aikaisemmin annettu samankunnan johonkin muuhun opettajanvirkaan, valtakirja on annettava heti vaalin *tultua vahvistetuksi*.

(2 ja 3 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

60—62 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

63 §.

Kansakoulun johtajan valitsee kansakoulun johtokunta koulun opettajiston mieltä kuultuaan *neljäksi* lukuvuodeksi kerrallaan. Jollei valittu ole saanut enempää kuin kolme ääntä, on asia alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi ja siinä niin meneteltävä, kuin tuntiopettajan määräämisestä on säädetty.

(2 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

64—73 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

7 luku.

Valtionavustukset.

74—82 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

83 §.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä luvussa on säädetty, voidaan kunnalle ja 38 §:ssä tarkoitettulle kuntayhtymälle erityisiä kansakoulutointa edistäviä tehtäviä varten antaa yli-

määräistä avustusta valtion tulo- ja meno-
arvioon erikseen otetusta määrärahasta.

(2 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietin-
nössä.)

84—86 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

8 luku.

Valvonta.

87—89 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

9 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

90—94 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

95 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elo-
kuuta 1958. (1 momentin loppuosa kuten si-
vistysvaliokunnan mietinnössä.)

(2 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietin-
nössä.)

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan
ehdottaa,

*että Eduskunta päättäisi hylätä laki-
aloitteisiin n:ot 64 (1955 vp.) ja 65
(1955 vp.) sisältyvät lakiehdotukset.*

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 1957.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen kansakoululaiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1954 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 28 kansakoululaiksi, ja Sivistysvaliokunta on vuoden 1956 valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 2. Nyt koolla oleva Eduskunta on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Eduskunta edellyttää valtion ohjaavan keskikoulutointa niin, että koulujen perustamiseen on saatava valtioneuvoston lupa ja että köyhät ja syrjäiset seudut pääsevät keskikouluista osallisiksi ennen muita.

Lain 28 §:n johdosta Eduskunta edellyttää, ettei pykälää tulkita käytännössä liian ahtaasti. Työpäiviksi katsottaneen koulujuhlat ja muut niihin verrattavat tilaisuudet, mutta tuskin kuitenkaan siinä mielessä, että oppilaille olisi myös tällöin annettava kouluateria.

Eduskunnan mielestä olisi myös muiden asutustihentymien kuin kaupunkien ja kauppaloiden huolehdittava riittävän kesävirkistykseen järjestämisestä vähävaraisille kansakoulunoppilaille, vaikka siitä ei olekaan nimenomaista säännöstä laissa.

Koska saadun selvityksen mukaan kuurojen lasten oppivelvollisuuden suorittamisen tulisi alkaa n. kahta vuotta normaalia aikaisemmin, Eduskunta edellyttää, että asetukseen sisällytetään asiaa koskeva säännös.

Eduskunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että lapsi, joka 44 §:n nojalla vapautetaan oppivelvollisuudesta, saattaa jäädä täysin vaille kouluopetusta. Tämän vuoksi valtiovallan olisi annettava suorittaa tutkimus tällaisten lasten kotona tapahtuvan opiskelun tukemisen ja taloudellisen avustamisen mahdollisuuksista.

Lain 54 §:n johdosta Eduskunta lausuu, että supistettu kolumuoto on siinä määrin puutteellinen ja kansakoulun yleisen tason nousua jarruttava, että siitä olisi niin pian kuin mahdollista kokonaan päästävä.

Lain 61 §:n 1 momentin johdosta Eduskunta edellyttää, että valtio riittävissä mää-

rin taloudellisesti tukee opettajain jatko-opintoja.

Päätätessään valtioneuvostuksia koskevista lain 74 §:n säännöksistä Eduskunta on edellyttänyt, että kun myöhemmin tarkemmin määritellään, mitä köyhällä tai harvaanasutulla kunnalla tässä yhteydessä tarkoitetaan, saaristokunnat rinnastetaan sanottuihin kuntiin, milloin kulkuyhteydet ja muut olosuhteet niissä antavat siihen perustellun aiheen.

Eduskunta on myös sitä mieltä, että valtioneuvoston sanotussa pykälässä tarkoitettuja rakennusasioita koskevat päätökset eivät saisi olla niin tiukkoja, että ne tukahduttaisivat kuntien omatoimista kansakoulujen rakennustoimintaa. Valtioneuvoston olisi päätöksiä tehdessään riittävässä määrin otettava myös huomioon kuntien varsin erilainen kyky selviytyä rakennusvelvollisuuksista.

Eduskunta pitää myös tärkeänä, että kysymys kuntien varallisuusluokitukseen perustuvasta rakennusavustusten ja -lainojen myöntämisestä valtiovallan toimesta perusteellisesti tutkitaan.

Koska on havaittu, että ne markkamääräiset arvioinnit, joiden perusteella valtionapu koulutarvikkeiden osalta maalaiskunnalle maksetaan, ovat rahanarvon huonontumisen vuoksi käyneet liian alhaisiksi, Eduskunta huomauttaa, että ne olisi tarkistettava ja muutenkin saatettava ajanmukaisia vaatimuksia vastaavalle tasolle.

Eduskunta on kiinnittänyt erityistä huomiota koulukeittäjien asemaan ja tehtävään. Eduskunnan mielestä asia ei ole nykyisin tyydyttävällä tavalla järjestetty, sillä keittäjien ammattitaito on epäyhtenäinen ja koko keittolatoimi vailla välttämätöntä tarkastusta. Koska kysymyksessä on tärkeä oppilaiden ravitsemisasiä, olisi tämä kysymys kaikessa laajuudessaan tutkittava ja myöhemmin tehtävä lakiin tutkimusten tulosten edellyttämät muutokset. Väliaikaisena toimenpiteenä olisi koulukeittolain ohjaus ja

tarkastus riittävää palkkiota vastaan uskotava jollekin asiantuntijalle, esimerkiksi kunnassa toimivalle kotitalousopettajalle.

Edelleen Eduskunta lausuu, että mikäli maalaiskuntain ja kauppalain rasiukset opettajien palkkauksen osalta nykyisestäään lisääntyvät, olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin lain 79 §:ssä mainitun korvausprosentin korottamiseksi.

Eduskunta on Hallituksen toivomuksesta valtiotaloudellisista syistä hyväksynyt kansakoululain tulemaan voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 1958. Eduskunta edellyttää, että Hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin lain voimaansaattamiseksi jo aikaisemminkin, mikäli valtion talous antaa siihen mahdollisuuden.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Kansakoululaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Kansakoulun tehtävä ja rakenne.

1 §.

Kansakoulussa annetaan kansalaiselle tarpeellinen peruskoulutus.

Kansakoulun tulee kasvattaa oppilaansa siveellisyyteen ja hyviin tapoihin sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi kansakoulun tehtävänä on tukea ja auttaa koulunkäyntinsä päättäneen nuorison opiskelua ja sivistysharrastuksia.

Tehtäväänsä täyttääessään kansakoulun on pyrittävä läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa.

2 §.

Kansakoulu jakautuu varsinaiseen kansakouluun ja kansalaiskouluun.

Varsinainen kansakoulu on kuusivuotinen ja kansalaiskoulu kaksivuotinen. Kansalaiskoulu voi kuitenkin, milloin olosuhteet niin vaativat, olla yksivuotinen, jolloin varsinainen kansakoulu on seitsenvuotinen.

Kansakouluun voi sen osana kuulua keskikoulu, jonka tulee oppimääriltään vastata valtion keskikoulua ja jonka perustamishoidosta säädetään asetuksella.

Kansakouluun voi myös kuulua apukoulu, hitaasti edistyvien luokkia ja muita oppivelvollisuusikäisten kouluja.

3 §.

Kansakoulun lukuvuosi alkaa elokuun 1 päivänä ja päättyy heinäkuun 31 päivänä. Vuodenvaihe jakaa sen syys- ja kevätlukukauteen.

4 §.

Kansakoulun lukuvuodessa on kaksisataa työpäivää. Koulutyö aloitetaan syyskuun ensimmäisenä ja päätetään toukokuun viimeisenä arkipäivänä.

Milloin yksiopettajaisessa varsinaisessa kansakoulussa on niin monta oppilasta ja nämä siten eri luokille jakautuneina, ettei ole tarkoituksenmukaista opettaa heitä kaikkia yhdessä, on koulun työaika kuitenkin kaksisataakaksikymmentäviisi työpäivää, joista seitsemänkymmentä käytetään kahden tai kolmen alimman luokan opettamiseen ja sataviisikymmentäviisi muiden luokkien opettamiseen. Koulutyö aloitetaan tällöin elokuussa ja päätetään kesäkuussa, sen mukaan kuin siitä asetuksella säädetään.

Kun erityiset olosuhteet niin vaativat, kouluhallitus voi sallia, että maalaiskunnassa yksivuotinen kansalaiskoulu korvataan kursilla, jonka kuitenkin tulee käsittää vähintään kaksisataa oppituntia.

Erityisistä syistä voidaan tämän pykälän edellä olevista säännöksistä poiketa, sen mukaan kuin siitä asetuksella säädetään.

Oppilaille voidaan kesän aikana järjestää maatilatalouden ja puutarhanhoidon harjoittelua ja opetusta sekä siihen liittyviä tehtäviä samoin kuin kesäsiirtoloita, uinnin opetusta ja muita virkistystilaisuuksia.

5 §.

Varsinaisessa kansakoulussa opetetaan uskontoa, ympäristöoppia, äidinkieltä, kirjoitusta, laskentaa ja mittausoppia, historiaa, maantietoa, luonnontietoa, terveys- ja raittiusoppia, maa- ja kotitaloutta, piirustusta,

käsityötä, voimistelua ja urheilua ynnä laulua. Tämän lisäksi voidaan opettaa kahta vapaaehtoista ainetta enintään neljä tuntia viikossa.

6 §.

Kansalaiskoulun opetussuunnitelmaan tulee kuulua asujaimiston elinkeinoelämään keskeisesti liittyviä oppiaineita ja käytännöllisiä harjoituksia sekä uskontoa ja uskontojen historiaa, yhteiskuntaoppia, äidinkieltä ja kirjallisuutta ynnä kotitaloutta ja lastenhoitoa. Näiden pääaineiden lisäksi voidaan tarpeen mukaan opettaa muutamia muita oppiaineita vähäisin tuntimäärin.

Kansalaiskoulun käytännölliseen elämään valmistavan opetuksen tulee olla monipuolista ja ammatinvalinnan edellytyksiä lisäävää.

Kouluhallituksella on oikeus käytännöllisen järjestelyn sitä vaatiessa myöntää poikkeuksia 1 momentin säännöksistä.

7 §.

Kansakoulussa annetaan uskonnonopetusta sen uskontokunnan tunnustuksen mukaan, johon oppilaiden enemmistö kuuluu.

Milloin kansakoulun yleisestä uskonnonopetuksesta on uskonnonvapauslain mukaisesti vapautettu vähintään kahdeksan samaan tunnustukseen kuuluvaa oppilasta ja heidän huoltajansa vaativat heille tämän tunnustuksen mukaista uskonnonopetusta, on sitä koulussa annettava.

Viidelle tai sitä useammalle oppilaalle, jotka on vapautettu kaikesta koulussa annettavasta uskonnonopetuksesta ja jotka eivät voi näyttää saavansa vastaavanlaista opetusta koulun ulkopuolellakaan, on uskonnon sijasta opetettava uskontojen historiaa ja siveysoppia.

8 §.

Kansakoulu on joko suomen- tai ruotsinkielinen. Opetuksen antamisesta muunkielisille lapsille heidän äidinkielellään voidaan säätää asetuksella.

9 §.

Yhdessä opetettavaan ryhmään, johon kuuluu oppilaita kansakoulun ensimmäiseltä tai toiselta luokalta, älköön otettako enempää kuin kolmekymmentäneljä oppilasta älköönkä useammalta kuin kolmelta vuosiluokalta.

Muuhun opetusryhmään voi kuulua enintään neljäkymmentä oppilasta ja enintään viideltä eri vuosiluokalta.

Varsinaisen kansakoulun ja kansalaiskoulun oppilaita ei opeteta yhdessä, ellei siihen ole pakottavaa syytä.

Tyttöjä ja poikia on kolmannelta luokalta lähtien opetettava erikseen käsityössä ja, milloin siihen on aihetta, myös voimistelussa ja urheilussa sekä kansalaiskoulun käytännöllisissä oppiaineissa.

Asetuksella voidaan säätää, että erityisessä tapauksessa yhdessä opetettavien määrän tulee olla edellä tässä pykälässä säädettyä pienempi ja että edellä säädettyä useampiakin vuosiluokkia saadaan opettaa yhdessä. Niin ikään asetuksella säädetään, millä ehdoin muutoin yhdessä opetettava ryhmä saadaan äidinkieleessä ja laskennossa jakaa kahdeksi opetusryhmäksi.

10 §.

Kansakoululla tulee olla oma tarkoitukseen hyväksytty huoneisto. Koulu tai sen osa voidaan kansakouluntarkastajan luvalla sijoittaa väliaikaisesti tarkoituksenmukaiseen vuokrahuoneistoon enintään yhdeksi lukuvuodeksi. Pitempiaikaiseen vuokrahuoneiston käyttämiseen on saatava kouluhallituksen suostumus.

11 §.

Kansakoulun tontilla tai sen läheisyydessä tulee olla oppilaiden välituntien viettoon ja urheiluharjoituksiin soveltuva leikkikenttä. Kansalaiskoulussa, jossa opetetaan maataloutta, tulee olla kasvi- ja puutarha sekä kokeilupalsta. Koulun ympäristön kaunistamisesta on huolehdittava.

Kansakoululle on hankittava tarpeellinen kalusto, opetusvälineet, kirjastot sekä muut koulun toiminnalle välttämättömät varusteet.

12 §.

Kouluhuoneistoja älköön käytettävä sellaisiin koulutyölle vieraisiin tarkoituksiin, jotka saattavat häiritä koulun hyvää ja tasapuolista suhtautumista eri tavoin ajatteleviin kansalaispiireihin. Näiden huoneistojen muuhun kuin koulun omaan käyttöön on hankittava kansakoulun johtokunnan lupa. Ilman painavia syytä älköön lupaa kiellettävä, jos kysymyksessä on nuoriso- tai kansansivistysjärjestön toimeenpanema nuorison itsekasva-

Kunnan velvollisuudesta järjestää lapin-kielisille lapsille opetusta heidän äidinkielenään säädetään asetuksella.

19 §.

Henkisessä kehityksessä viivästyneiden ja lievästi vajaamielisten lasten opetusta varten voidaan perustaa apukoulu ja tätä varten muodostaa apukoulupiiri.

Kaupunkiin ja tiheästi asutulle, yhteen tai useampaan kuntaan kuuluvalle, viiden kilometrin säteiselle alueelle on kuitenkin perustettava apukoulu, jos kaupungin tai alueen samankielisten asukkaiden määrä on vähintään kahdeksantuhatta.

Kunnalla on oikeus liittää apukoulupiiriin viittä kilometriä kauempanakin sijaitsevia alueitaan, jollei se edellisen momentin mukaan ole velvollinen niitä varten ylläpitämään toista apukoulua. Samoin edellytyksin voidaan myös koko kunta tai useita kuntia muodostaa yhdeksi apukoulupiiriksi.

20 §.

Kunnan kansakoulutointa varten on laadittava kansakoulun ohjesääntö.

Maalaiskunnan kansakoulun ohjesääntöön on otettava määräykset piirijaosta ja siitä, millainen kunkin piirin kansakoulun on oltava, sekä yleiset perusteet, joiden mukaan kunnan kansakoulutoimi järjestetään.

Kaupunki- ja kauppalakunnan kansakoulun ohjesäännössä määrätään kansakoulupiirijako kahden tai useamman kunnan yhteisen koulun osalta sekä kunnan kansakoulutoimen yleiset perusteet.

Kansakoulun ohjesäännön hyväksyy kunnallisvaltuusto. Valtuuston hyväksymä kansakoulun ohjesääntö on alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Jollei kouluhallitus katso voivansa muuttamattomana vahvistaa kunnallisvaltuuston päätöstä, se palauttakoon asian käsiteltäväksi uudelleen valtuustossa määrääjän kuluessa. Jollei kouluhallitus valtuuston uuttakaan päätöstä vahvista, sen on alistettava asia valtioneuvoston ratkaistavaksi.

Mitä edellä on säädetty kansakoulun ohjesäännön valmistamisesta ja vahvistamisesta, noudatettakoon myös, kun vahvistettua ohjesääntöä muutetaan, kuitenkin siten, että jos kouluhallitus katsoo ohjesäännön muuttamisen tarpeelliseksi, mutta kunnallisvaltuusto, saatuaan siihen tilaisuuden, ei ole muutosta

hyväksynyt, kouluhallitus alistakoon asian valtioneuvoston tutkittavaksi, ja on tällä valta, kuntaa kuultuaan, vahvistaa muutos kunnan kansakoulun ohjesääntöön.

21 §.

Kansakoulun toimintaa johtaa ja valvoo ensi sijassa kansakoulun johtokunta.

Jokaisella kansakoulupiirillä, jossa on kansakoulu, tulee olla kansakoulun johtokunta. Jollei piirissä ole kansakoulua, on piiri sen johtokunnan alainen, jonka koulussa enimmäiset lapset suorittavat oppivelvollisuutensa tai jonka kunnallisvaltuusto määrää.

Vähemmistön kielisellä piirillä tulee aina olla oma johtokuntansa.

Kaupungissa ja kauppalassa voi samankielisillä kouluilla olla yhteinen kansakoulun johtokunta.

22 §.

Kunnallisvaltuusto valitsee kansakoulun johtokuntaan lähinnä oppilaiden vanhemmista, ei kuitenkaan koulun opettajista, kuusi jäsentä neljäksi vuodeksi kerrallaan. Lisäksi johtokuntaan kuuluu jäsenenä opettajiston edustaja. Johtokunta valitsee itselleen keskuudestaan puheenjohtajan.

23 §.

Maalaiskunnalla on kansakoulutoimen yhteinäistä johtamista varten kansakoululautakunta. Myös kauppalalla voi asettaa kansakoululautakunnan. Kunnallisvaltuusto valitsee kansakoululautakuntaan neljäksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja viisi muuta jäsentä. Lisäksi kansakoululautakuntaan kuuluu jäsenenä opettajiston edustaja, kaksikielisessä kunnassa edustaja kummastakin kieliryhmästä.

Jos kunnassa on vain yksi kansakoulun johtokunta, suorittaa se myös kansakoululautakunnan tehtävät.

24 §.

Kansakoulun johtokunta ja kansakoululautakunta on päätösvaltainen, kun neljä jäsentä on läsnä.

25 §.

Kahden tai useamman kunnan yhteinen kansakoulupiiri on sen kunnan hallinnossa, jonka alueelle koulunpaikka on piirijaossa määrätty. Kuitenkin kunnat voivat sopia

siitä, että kansakoulun johtokuntaan valitaan jäseniä eri kunnista. Koulun kustannuksiin kunnat ottavat osaa siinä suhteessa, missä kuhunkin kuntaan kuuluvia oppivelvollisia lapsia on koulupiirissä.

26 §.

Opetus ja sen edellyttämät oppikirjat, muut koulutarvikkeet sekä välttämättömät työaineet annetaan kunnan kansakoulussa oppilaalle maksutta.

27 §.

Jos matka kansakouluun on oppilaan kuljettavaksi vaarallinen taikka viittä kilometriä pitempi, kunnan on avustettava oppilaan kuljettamista tai saattamista kouluun sekä hänen majoittamistaan koulun läheisyyteen. Sama olkoon laki nuorimpiin tai terveydeltään heikkoihin lapsiin nähden, vaikka koulumatka olisikin viittä kilometriä lyhyempi, jos sen on katsottava muodostuvan heille ilman puheena olevaa avustusta liian vaikeaksi tai rasittavaksi.

Milloin harvaanasutussa kunnassa asuu viittä kilometriä kauempana koulusta vähintään kuusitoista oppilasta, joiden päivittäinen kyyditys ei ole tarkoituksenmukaisesti järjestettävissä, on kunnan perustettava heitä varten oppilasasuntola. Sama olkoon laki, jos oppilasasuntola on katsottava tarpeelliseksi 1 momentissa mainittua oppilaiden majoittamista varten.

28 §.

Kansakoulun oppilaalle on annettava koulussa jokaisena työpäivänä riittävä ateria.

29 §.

Kunnan on annettava vähävaraisten vanhempien lapsille pukimia, jalkineita ynnä muuta avustusta siinä määrin, että heidän koulunkäyntinsä tulee turvatuksi.

30 §.

Kaupungin ja kauppalan on järjestettävä vähävaraisille oppilaille riittävässä määrin kesävirikistystä.

Kunnan on huolehdittava asianmukaisen kesävirikistykseen järjestämisestä sellaiselle vähävaraiselle kansakoulun oppilaalle, jonka koululääkäri on todennut terveydeltään heikoksi tai sairaalloiseksi ja jolle huoltaja ei voi tätä virikistystä tarjota.

31 §.

Kouluateria sekä oppilasasuntolassa annettava täysihoito ovat maksuttomat. Oppilasasuntoloihin sijoitetut oppilaat ovat kuitenkin velvolliset suorittamaan kohtuullisen määrän heille soveltuvia tehtäviä sekä osallistumaan oppilasasuntolan askareisiin.

Koulussa ja koulumatkalla oppilaille sattuneiden tapaturmien lääkärinhoito ja kaikki koulun toimesta suoritettavat lääkärintarkastukset ovat maksuttomat.

3 luku.

Muu kansakoulutoimi.

32 §.

Valtio voi perustaa kansakouluja, joita se ylläpitää, kansakoulunopettajien valmistuslaitosten ja koulukotien yhteyteen, kasvatuksellista kokeilua varten, kuulo- ja näkövikaisille lapsille sekä erityisestä syystä muulloinkin.

Mikäli näistä kansakouluista ei ole lailla tai asetuksella toisin säädetty, on soveltuvin osin noudatettava kunnallisesta kansakoulusta annettuja säännöksiä.

33 §.

Suomen kansalaisella sekä kotimaisella yhteisöllä, säätioillä ja uskonnollisella yhdyskunnalla on oikeus valtioneuvoston luvalla perustaa yksityinen kansakoulu ja ylläpitää sitä. Muita kansakoulutoimeen kuuluvia tehtäviä saadaan suorittaa asetuksella säädettyissä rajoissa.

34 §.

Yksityisellä kansakoululla tulee olla johtokunta, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä kunnallisesta kansakoulun johtokunnasta ja kansakoululautakunnasta on säädetty.

35 §.

Yksityinen kansakoulu voidaan sen omistajan suostuessa kunnan kansakoulun ohjesäännössä määrätty kunnallisen kansakoulupiirin kouluksi. Tällöin toimii yksityisen kansakoulun johtokunta koulupiirin kansakoulun johtokuntana, jolle toisin ole sovittu.

Sama olkoon voimassa valtion ylläpitämästä kansakoulusta.

36 §.

Milloin yksityinen kansakoulu saa tämän lain mukaan valtionavustusta, on opetus siinä maksuton ja oppilaille annetaan ilmaiseksi oppikirjat ja muut koulutarvikkeet sekä opetuksen edellyttämät työaineet, niin myös lääkärinhoito.

Kun yksityinen tai valtion kansakoulu on määrätty kunnallisen kansakoulupiirin kouluksi, siinä annetaan tähän piiriin kuuluville oppilaille kaikki ne edut, jotka tämän lain mukaan on annettava kunnallisessa kansakoulussa.

37 §.

Jos yksityisen kansakoulutoimen suorittamisessa jätetään annetusta muistutuksesta huolimatta noudattamatta, mitä siitä on säädetty, voidaan valtionapu lakkauttaa tai lupa koulun ylläpitämiseen peruuttaa.

38 §.

Oppivelvollisille lapsille, joita hoidetaan pitkäaikaisina potilaina valtion, kunnan tai kuntayhtymän sairaalassa, on sairaalan ylläpitäjän toimesta annettava oppivelvollisuuden täyttämistä edistävää opetusta siinä määrin, kuin lasten terveys ja muut olosuhteet sallivat.

4 luku.

Oppivelvollisuus.

39 §.

Lapsi, joka on Suomen kansalainen, on oppivelvollinen.

Syvästi vajaamielisten lasten opetuksesta säädetään erikseen.

40 §.

Oppivelvollisuus tarkoittaa sen tieto- ja taitomäärän saavuttamista, joka kansakoulussa annetaan.

Asetuksella säädetään, missä määrin josakin muussa oppilaitoksessa suoritettu opiskelu vastaa oppivelvollisuuden täyttämistä.

41 §.

Oppivelvollisuuden suorittaminen alkaa syyslukukauden alussa sinä kalenterivuonna, jonka kuluessa lapsi täyttää seitsemän vuotta, ja päättyy, jollei oppivelvollisuutta sitä en-

nen ole täytetty, kevätlukukauden lopussa sinä kalenterivuonna, jonka kuluessa hän täyttää kuusitoista vuotta. Erityisestä syystä voidaan oppivelvollisuuden suorittaminen aloittaa edellä mainittua myöhemmin.

Sokean tai kuuron lapsen oppivelvollisuus kestää kymmenen vuotta, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

Oppivelvollisuus on täytetty, kun lapsi on käynyt kansakoulun tai muutoin suorittanut vastaavat oppimäärät.

5 luku.

Oppivelvollisuuden täyttäminen.

42 §.

Oppivelvollisella lapsella ja Suomessa oleskelevalla oppivelvollisuusikäisellä lapsella, joka ei ole Suomen kansalainen, sekä kansalaisuudesta riippumatta erityisestä syystä sellaisellakin lapsella, joka ei ole oppivelvollisuusikäinen, on oikeus päästä kansakoulun oppilaaksi, niinkuin tässä luvussa säädetään.

43 §.

Oppivelvollisuuden täyttämiseksi lapsen on käytävä kansakoulua taikka saatava vastaavaa opetusta muussa oppilaitoksessa tai kotona.

44 §.

Lasta älköön pidettävä kansakoulun oppilaana, jos hänen koulunkäyntinsä ruumiinvian, sairauden tai sielullisen poikkeavuuden vuoksi on katsottava vahingolliseksi tai hyödyttömäksi. Tällainen lapsi on vapautettava oppivelvollisuudesta, mikäli hänelle ei ole järjestetty opetusta tämän lain mukaisessa erikoiskoulussa.

45 §.

Lapsen huoltajan ja työnantajan on huolehdittava siitä, että lapsi täyttää oppivelvollisuutensa.

Huoltajalla tarkoitetaan tässä laissa sitä, joka pääasiallisesti pitää huolta lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

46 §.

Lapsi kuuluu siihen kansakoulupiiriin, jonka alueella hänen huoltajansa asuu tai työansiolla oleskelee.

Lapsi kuuluu suomen- tai ruotsinkieliseen piiriin sen mukaan, kumpaa kieltä hän yksinomaan tai paremmin osaa oppivelvolliseksi tullessaan. Milloin lapsi kykenee nauttimaan opetusta sekä suomen että ruotsin kielellä, määrätköön huoltaja piiriin.

47 §.

Lapsella on oikeus käydä kansakoulua siinä piirissä, johon hän kuuluu. Kunta voi kuitenkin pätevästä syystä määrätä, että lapsen koulunkäyntioikeus on väliaikaisesti kokonaisu- lukuvuosin kunnan jossakin muussa samankielisessä piirissä, kuitenkin edellytyksin, että kunta tarvittaessa riittävässä määrin avustaa oppilaan kuljettamista tai saattamista tämän piiriin kouluun taikka, jos huoltaja siihen suostuu, hänen majoittamistaan koulun läheisyyteen.

Milloin piirissä ei ole kansakoulua, lapsella on koulunkäyntioikeus huoltajan valinnan mukaan kunnan toisessa samankielisessä koulupiirissä, vähemmistön kielisellä lapsella kuitenkin, jollei kunnassa ole sen kielistä koulua, enemmistön kielisessä koulupiirissä.

Lapsella on oikeus päästä myös muuhun omakieliseen varsinaiseen kansakouluun, jollei sen johdosta oman piiriin opettajanvirka tule tarpeettomaksi tai toisessa piirissä ole kustannettava muuten tarpeetonta virkaa taikka hankittava lisähuoneistoja. Opetusministeriö määrää ne perusteet, joiden mukaan lapsen kotikunta on velvollinen suorittamaan vieraalle kunnalle korvausta lapsen koulunkäynnistä, siten että korvaus vastaa likipitään niitä todellisia lisäkustannuksia, joita koulunkäynti on aiheuttanut vieraalle kunnalle.

Oppilaiden ottamisesta keskikouluun, apukouluun ja muihin erikoiskouluihin on voimassa, mitä siitä asetuksella säädetään.

48 §.

Kansakoulun oppilas voidaan erityisestä syystä vapauttaa koulunkäynnistä, kuukautta pitemmäksi ajaksi kuitenkin vain voittamattoman esteen sattuessa.

49 §.

Kansakoulun oppilaan on käyttydyttävä hyvin koulussa ja sen ulkopuolella sekä noudatettava koulun järjestyssääntöjä. Oppilas, joka ei ole koulun kurinpitokeinoin ojennettavissa, voidaan erottaa koulusta. Erottamis-

päätös on alistettava tarkastajan vahvistettavaksi. Erotetulle on huoltajan hankittava opetus muussa koulussa taikka kotona. Oppilas on erottamisesta huolimatta oppivelvollinen tämän lain säännösten mukaisesti.

Ruumiillinen kuritus on kansakoulussa kielletty.

50 §.

Kansakoulun johtokunnan on valvottava, että oppivelvollisuus täytetään, ja ratkaistava sitä koskevat asiat, mikäli niitä ei ole asetuksella annettu muun viranomaisen päätettäväksi.

Johtokunnan on pidettävä piiriin oppivelvollisista lapsista luetteloa. Sitä varten tulee kirkonkirjojen ja siviilirekisterin pitäjien, oppikoulujen ja ammattikoulujen johtajien sekä poliisiviranomaisten antaa kunnan kansakoululautakunnalle tai, jollei kunnassa sitä ole, kansakoulun johtokunnalle tarpeelliset tiedot, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

51 §.

Milloin oppivelvollinen lapsi opiskelee kotona tai sellaisessa koulussa, jossa opiskelua asetuksella ei ole määrätty kansakoulun käymistä vastaavaksi, on lapsen edistyminen tutkittava joka lukukauden lopussa. Lapsen huoltaja saa valita tutkijan, mutta johtokunnan määräämän kansakoulunopettajan on oltava läsnä tutkinnossa. Erityisen syyn vaatiessa sekä aina, milloin kysymyksessä on varsinaisen kansakoulun taikka kansalaiskoulun loppututkinto, asianomainen kansakouluntarkastaja määrää tutkivan opettajan.

52 §.

Jos oppivelvollisen lapsen huoltaja rikkoo tämän lain säännöksiä, rangaistakoon enintään sadalla päiväsakolla.

Jos työnantaja estää palveluksessaan olevan lapsen täyttämästä oppivelvollisuutta, rangaistakoon vähintään viidelläkymmenellä päiväsakolla.

Milloin huoltaja ilman laillista estettä jättää noudattamatta johtokunnan kutsun saapua sen kuultavaksi tässä pykälässä mainittu rikkomuksen johdosta, voi poliisipäällikkö johtokunnan pyynnöstä hänet tuottaa. Sama olkoon laki sellaisesta kansalaiskouluun pantavasta, joka vastoin huoltajansa tahtoa laiminlyö koulunkäynnin.

Lastensuojeluviranomaisten tehtävistä opivelvollisuuden laiminlyönnin tapahtuessa on säädetty erikseen.

6 luku.

Viranhaltijat.

53 §.

Kansakoulussa tulee olla tarvittava määrä opettajan, tuntiopettajan, työnohjaajan ja asuntolanhoitajan virkoja. Muita virkoja kunta voi, mikäli laissa ei ole toisin säädetty, perustaa ja ylläpitää harkintansa mukaan. Jokaisessa kansakoulussa on johtajana joku opettajista.

Opettajanvirkojen nimistä ja opettajien opetusvelvollisuuden määrästä säädetään erikseen.

54 §.

Milloin varsinaisessa kansakoulussa on kaksikymmentäseitsemän oppilasta, tulee siinä olla vähintään kaksi opettajaa.

Keskikoulussa, kansalaiskoulussa ja sellaisessa varsinaisessa kansakoulussa, jossa on vähintään kuusi opettajaa, voidaan opettajanvirat järjestää pääasiallisesti tai yksinomaan jonkin tai joidenkin aineiden opettajanviroiksi, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

Kansakoulussa tulee olla erityinen poikien käsityöopettaja, jos tämän aineen viikkotunteja kolmannella ja sitä seuraavilla luokilla yhteensä on vähintään tämän opettajan opetusvelvollisuutta vastaava määrä, sekä tyttöjen käsityöopettaja, jos tunteja samoin kolmannella ja sitä ylemmillä luokilla on vastaava määrä.

Kunnassa, jonka kansalaiskoulussa tai -kouluissa on tyttöoppilaita viisikymmentä taikka jossa on vähintään kymmenen varsinaisen kansakoulun piiriä, tulee olla erityinen kotitalouden opettajan virka.

55 §.

Kunnan kansakoululaitoksen virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä niiden uudestaan järjestämisestä päättää kunnallisvaltuusto. Se voi myös enintään kolmen vuoden ajaksi määrätä, ettei virkaa ole vakinaisesti täytettävä, jos on todennäköistä, että sitä ei tarvita pysyvästi.

56 §.

Kansakoululaitoksen virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen.

Kansakoululaitoksen viranhaltijan muista kelpoisuusehdoista säädetään asetuksella. Valtioneuvosto voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapautta.

57 §.

Nimittämiskirjana annetaan opettajan viran haltijalle valtakirja ja muille määräyskirje. Nimittämiskirjan antaa se viranomaisen, joka suorittaa vaalin tai määrää viran hoitajan.

58 §.

Avoin opettajanvirka on, jollei laillista estettä ole, julistettava haettavaksi vakinaisesti täyttämistä varten, ja on siihen valittava säädetyt kelpoisuusehdot täyttävistä hakijoista taitavin ja soveliain. Virka voidaan kuitenkin, jos katsotaan koulun edun sitä vaativan, kansakouluntarkastajan suostumuksella julistaa uudelleen haettavaksi.

Opettajanvaali on alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi. Jollei hän katso voivansa vaalia vahvistaa, palauttakoon asian vaalin toimittaneelle viranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi. Uusi tai uudistettu vaalipäätös on kansakouluntarkastajan vahvistettava, jollei vaalissa ole sivuutettu ilmeisesti taitavinta ja soveliainta hakijaa tai muutoin virheellisesti menetelty. Jos kansakouluntarkastaja vieläkin jättää vaalin vahvistamatta, hänen on alistettava asia kouluhallituksen ratkaistavaksi. Milloin siihen on painavia syitä, kouluhallitus voi määrätä, kuka hakijoista on virkaan otettava.

Väliaikaisen opettajan ottamisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä viran vakinaisesti täyttämisestä edellä tässä pykälässä on säädetty. Kuitenkin, jos avoimeen virkaan ei ennen elokuun 1 päivää ole valittu hyväksyttävää hakijaa, määrätköön kansakouluntarkastaja siihen väliaikaisen opettajan alka-neeksi lukuvuodeksi.

59 §.

Vakinaiseksi opettajaksi valittu on määrättävä hoitamaan virkaa koeaikana. Kun hän on palvellut kaksi vuotta, otettakoon lopullinen nimitys ratkaistavaksi. Jos opettaja on tänä aikana osoittautunut virkaan kykeneväksi ja käyttäytynyt hyvin, hänet on vir-

kaan nimitettävä. Jos opettaja aikaisemmin on saanut valtakirjan opettajanvirkaan, voidaan valtakirja antaa hänelle vuoden koeajan jälkeen, kuitenkin niin, että milloin valtakirja on aikaisemmin annettu saman kunnan johonkin muuhun opettajanvirkaan, valtakirja on annettava heti vaalin tultua vahvistetuksi.

Jos koeajaksi otettu opettaja on sen kuussa osoittautunut virkaan sopimattomaksi, peruutettakoon hänelle annettu määräys.

Päätös valtakirjan antamisesta tai kieltämisestä taikka koeaikamääräyksen peruuttamisesta on alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi. Jollei kansakouluntarkastaja katso voivansa sitä vahvistaa, alistakoon asian kouluhallituksen ratkaistavaksi.

60 §.

Jos opettajanviran haltija määrätään hoitamaan toista opettajanvirkaa koeaikana, päättyy samalla hänen aikaisempi virkasuhteensa.

61 §.

Opettaja on velvollinen jatkuvasti seuraamaan alansa kehitystä.

Koevuosilla oleva opettaja, joka ei aikaisemmin ole saanut valtakirjaa, on velvollinen, ennen kuin valtakirja hänelle annetaan, suorittamaan tutkinnon kansakouluhallinnossa.

62 §.

Työnohjaaja, tuntiopettaja ja asuntolanhoitaja otetaan samoin kuin opettaja. Määräyskirje on kuitenkin annettava heti vaalin vahvistamisen jälkeen.

63 §.

Kansakoulun johtajan valitsee kansakoulun johtokunta koulun opettajiston mieltä kuultuaan neljäksi lukuvuodeksi kerrallaan. Jollei valittu ole saanut enempää kuin kolme ääntä, on asia alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi ja sinä niin meneteltävä, kuin tuntiopettajan määräämisestä on säädetty.

Jos koulussa on vain yksi opettajanvirka, on sen hoitaja koulun johtaja.

64 §.

Virat, joiden haltijat toimivat kahden tai useamman johtokunnan alaisina, täyttää

maalaiskunnassa ja kauppalassa johtokunnan sijasta kansakoululautakunta. Milloin kauppalassa ei ole kansakoululautakuntaa, täyttää tällaiset virat kauppalanhallitus.

65 §.

Opettajanvirka voidaan lakkauttaa, jos kouluun pantavien lasten määrä on alentunut niin vähäiseksi, ettei virkaa ole pidettävä tarpeellisenä. Muu kansakoululaitoksen virka voidaan lakkauttaa, milloin sen ylläpitäminen ei ole laillista velvollisuutta.

Jos koulu lakkautetaan, lakkaavat samalla sen virat, mikäli niitä ei siirretä toisen koulun viroiksi.

66 §.

Opettaja tai asuntolanhoitaja, jonka virka on lakkautettu, on siirrettävä vastaavanlaiseen, hänelle soveltuvaan toiseen kansakoululaitoksen virkaan. Jollei sellaista ole avoinna samassa kunnassa, siirtäköön kouluhallitus hänet vastaavaan virkaan muualle.

Jos virka piiriäön tai kunnallisen jaoituksen muuttuessa muutetaan toisen kunnan tai koulun viraksi, siirretään muutetun viran haltija uuden viran haltijaksi.

Jos opettaja tai asuntolanhoitaja 1 ja 2 momentissa mainituissa tapauksissa kieltäytyy suostumasta siirtoon, hänelle annetaan erokirja pyynnöttä.

Jollei ole sellaista virkaa, johon opettaja tai asuntolanhoitaja 1 momentin mukaan voidaan siirtää, hänet on asetettava lakkautuspalkalle, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty.

Vakinaiset opettajat tai asuntolanhoitajat voivat vaihtaa keskenänsä virkoja, jos asianomaiset johtokunnat ja kouluhallitus siihen suostuvat.

67 §.

Viranhaltija on velvollinen eroamaan virastaan heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona hän täyttää 67 vuotta. Kouluhallitus voi kuitenkin kansakoulun johtokunnan esityksestä pysyttää hänet virassaan täysin lukuvuosin enintään kolme vuotta sen jälkeen, jos viranhaltijan on katsottava olevan vielä kykenevä hoitamaan virkaansa. Esitys on toimitettava kouluhallitukseen ennen huhtikuun 1 päivää sinä vuonna, jolloin viranhaltija olisi velvollinen eroamaan.

Asetuksella voidaan erityisten virkojen haltijain eroamisikä säätää aikaisemmaksi, ei kuitenkaan viittäkymmentäviittä vuotta varhaisemmaksi.

68 §.

Jos vakinainen opettaja on toiminnallaan tai käyttäytymisellään virassa tai sen ulkopuolella taikka virkatehtäviensä laiminlyömisellä osoittanut, ettei hän ansaitse sitä luottamusta ja kunnioitusta, jota hänen asemansa opettajana edellyttää, hänet voidaan kurinpitotoimin panna viralta.

Vakinaista opettajaa voidaan vähäisemmästä kuin 1 momentissa tarkoitetusta rikkomuksesta kurinpitotoimenpitein rangaista varoituksella tai enintään kolmen kuukauden ajan kestävällä virantoimituserolla, jonka aikana hän menettää koko rahapalkkauksensa. Sama olkoon laki, milloin tällaiseen rikkomukseen on syyllistynyt koevuosilla oleva tai väliaikainen opettaja taikka asuntonhoitaja.

Asianomainen kansakouluntarkastaja toimittaa kurinpitotoimissa tutkimuksen ja esittää tutkimuksen tuloksen ja mahdollisen rangaistusvaatimuksen kansakoululautakunnalle tai, jollei sitä ole, kansakoulun johtokunnalle, joka opettajaa kuultuaan ratkaisee asian. Jos opettaja tuomitaan varoitusta ankarampaan rangaistukseen, on päätös alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi.

69 §.

Jollei kansakouluntarkastaja ole esittänyt rangaistusvaatimusta neljän kuukauden kuluessa siitä, kun se seikka, joka olisi saattanut antaa aiheita kurinpitomenettelyyn, tuli hänen tietoonsa, katsottakoon asian rauenneen.

Jos tuomioistuin on vapauttanut opettajan syytteestä, älköön kurinpitomenettelyä pantako vireille tai jatkettako samasta syystä muutoin kuin sellaisen seikan nojalla, jota ei ole katsottava rikokseksi, mutta joka 68 §:n mukaan voi aiheuttaa kurinpidollisen rankaisemisen.

Sillä aikaa kun opettajaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, älköön häntä vastaan samasta syystä nostettako taikka jatkettako kurinpitomenettelyä. Jollei kansakouluntarkastaja ole kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomioistuimen päätös sai lainvoiman, esittänyt rangaistusvaatimusta, katsottakoon asian rauenneen.

70 §.

Milloin opettaja on syytteen, kurinpitomenettelyn tai tutkimuksen alaisena rikoksen tai kurinpitotutkimuksen vuoksi, voi kansakoulun johtokunta pidättää hänet virantoimituksesta. Pidätyspäätös on alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Päätös virantoimituksesta pidättämisestä tulee noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta.

Jos opettaja on tuomioistuimen tai viranomaisen päätöksellä tuomittu viralta pantavaksi, on hänet heti pidätettävä virantoimituksesta, vaikkei päätös ole lainvoimainen.

71 §.

Viranhaltijan, joka sairauden vuoksi ei kykene virkaansa hoitamaan, on pyydetävä virkavapautta. Jollei hän sitä tee, kansakoulun johtokunnan on vapautettava hänet virantoimituksesta sairauden ajaksi. Kansakoulun johtokunnan päätös on alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi. Siitä huolimatta se voidaan heti panna täytäntöön.

Jos viranhaltija on ruumiinvian taikka ruumiin- tai sielunvoimien vähentymisen vuoksi pysyvästi menettänyt työkykynsä, hän on velvollinen eroamaan. Jollei opettaja kouluhallituksen kehoituksen saatuaan eroa, kouluhallituksen on vapautettava hänet virasta.

72 §.

Asuntonhoitaja sekä työnohjaaja ja tuntiopettaja voidaan vapauttaa virasta, milloin siihen harkitaan syytä olevan. Vapauttamisesta päättää kansakoulun johtokunta, jonka on alistettava päätöksensä kouluhallituksen vahvistettavaksi. Milloin kysymys virasta vapauttamisesta on otettu käsiteltäväksi kansakoulun johtokunnassa kansakouluntarkastajan vaatimuksesta, johtokunnan on alistettava päätöksensä kouluhallituksen vahvistettavaksi siinäkin tapauksessa, että virasta vapauttamiseen ei johtokunnan mielestä ole aiheita.

Väliaikaisen viranhoitajan ja viransijaisen määräys voidaan peruuttaa samassa järjestyksessä, kuin se hänelle annetaan.

73 §.

Milloin kansakoululautakunta tai kunnallishallitus on valinnut viranhaltijan, kuuluvat näille ne tehtävät, jotka edellä on määrätty kansakoulun johtokunnalle.

Edellä olevia 67, 71 ja 72 §:n säännöksiä ei sovelleta sellaiseen viranhaltijaan, jonka nimittämisessä kansakouluntarkastaja tai kouluhallitus ei ole osallisena.

Mitä tässä luvussa on säädetty kansakoululaitoksen viranhaltijoista, ei koske kansakouluntarkastajia, joista säädetään erikseen.

7 luku.

Valtionavustukset.

74 §.

Maalaiskunta ja kauppala saavat omien kansakoulurakennusten hankkimiseksi valtiolta avustusta 20—50 % ja kuoletuslainaa 40—60 % rakennuskustannusten määrästä, kuitenkin siten, että valtion koko rahoitusosuus sanotuista kustannuksista on 60—95 %. Jos rakennuskustannukset nousevat yli 76 §:ssä säädetyllä tavalla määrätyn normaalihinnan, on valtion avustus, kuoletuslaina ja rahoitus laskettava normaalihinnasta.

Maan köyhimmille tai harvaanasutuille kunnille annetaan, jos kansakoulurakennusten hankkiminen niille muuten tulisi kohtuullista raskaammaksi, 1 momentissa säädetyn avustuksen lisäksi ylimääräistä rakennusavustusta. Näille kunnille tuleva valtion rahoitus on 90—95 % rakennuskustannuksista tai, 1 momentissa mainitulla edellytyksellä, normaalihinnasta. Jos myönnettyjen avustusten yhteismäärä on pienempi kuin valtion koko rahoitusosuus, annetaan erotus kuoletuslainana.

Valtioneuvosto määrää vuosittain ne perusteet, joiden mukaan kouluhallitus myöntää valtionavustuksen, ylimääräisen avustuksen ja kuoletuslainan. Erityistapauksessa valtioneuvosto voi myöntää valtionapua ja kuoletuslainaa normaalihinnan ylittävistäkin kustannuksista tai sallia, että koulun rakennuskustannukset kokonaisuudessaan suoritetaan valtion varoista.

75 §.

Jos maalaiskunta tai kauppala järjestää aikaisemmin valmistuneeseen kansakoulurakennukseen keskuslämmityksen tai sähkövalon taikka suorittaa siinä muun tarkoituksenmukaisen perusparannuksen, jota ei ole katsottava huoneiston kunnossapitoon kuuluvaksi, myönnetään siitä aiheutuviin kustan-

nuksiin valtionapua ja kuoletuslainaa samojen perusteiden mukaan kuin uuden huoneiston hankkimiseen.

76 §.

Valtioneuvosto määrää vuosittain ne yleiset perusteet, joita noudattaen kouluhallituksen on vahvistettava koulurakennusten piirustukset ja työselitykset sekä määrättävä edellä tässä luvussa mainitut normaalihinnat.

Normaalihintojen yleiset perusteet on niin määrättävä, että normaalihinnat vastaavat käypiä keskimääräisiä rakennuskustannuksia.

77 §.

Omien kansakoulurakennustensa kunnossapidämiseen maalaiskunta ja kauppala saavat valtiolta avustuksena: opettajien käytettävänä olevien asuntojen kohdalta puolet ja muiden kouluhuoneistojen kohdalta kaksi kolmannesta niistä todellisten kustannusten perusteella arvioiduista kunnossapidokustannusten määrästä, jotka valtioneuvosto vuosittain vahvistaa erilaisille opettajan asunnoille, opetushuoneille ja oppilasasuntoloille.

78 §.

Valtio korvaa maalaiskunnalle kaksi kolmannesta kunnan niistä kansakoululaitoksen todellisista kustannuksista, jotka johtuvat kaluston, opetusvälineiden tai koulukirjastojen hankkimisesta tai kunnossapidosta, oppilaille ilmaiseksi annetuista oppikirjoista, muista koulutarvikkeista tai työaineista, oppilaiden majoituksesta, kyydityksestä, kouluateriaista tai muusta avustuksesta, oppilasasuntolan vuotuisista kustannuksista taikka tämän lain määräamästä lääkärinhoidosta.

Koulukeittolan ja oppilasasuntolan valaistus- ja lämmityskustannuksiin ja kouluaterian valmistukseen tarvittaviin polttoaineisiin sekä keittäjän palkkaukseen ei anneta 1 momentin mukaista valtionapua.

Tässä pykälässä mainitun valtionavun sijasta suoritetaan kauppalalle vuotuisena kertakaikkisena valtionapuna kutakin oppilasta kohti määrä, jonka suuruuden valtioneuvosto vahvistaa vähintään 1 000 ja enintään 1 400 markaksi.

79 §.

Siitä rahapalkkauksesta, jonka maalaiskunta ja kauppala ovat lain mukaan velvolliset suorittamaan opettajille, tuntiopettajille, työnohjaajille ja asuntolanhoitajille sekä

heidän sijaisilleen, samoin kuin siitä lakkautuspalkasta, jonka nämä kunnat ovat lain mukaan velvolliset maksamaan lakkautetun viran haltijalle, korvaa valtio 80 %. Samoin valtio korvaa näille kunnille 80 % niistä lapsilisämaksuista, jotka kunnat ovat suorittaneet edellä sanottujen viranhaltijain laissa säädetyn rahapalkan perusteella.

80 §.

Maalaiskunnalle, joka kuuluu maan köyhimpiin tai on harvaanasuttu, annetaan ylimääräistä valtionapua kansakoululaitoksen aiheuttamien vuotuisten kustannusten alentamiseen siinä määrin, etteivät ne nouse veroäyriä kohden suuremmiksi kuin keskimäärin maalaiskunnissa.

81 §.

Kaupunki saa vuotuista valtionapua 25 % kansakoululaitoksensa ylläpitämisestä johtuvista todellisista menoistaan, joiksi luetaan opettajien laissa määrätyt palkat, kustannukset omien kansakouluhuoneistojen kunnossapidämisestä, kaluston, opetusvälineiden ja koulukirjastojen hankkimisesta ja kunnossapidosta, oppilaille ilmaiseksi annetuista oppikirjoista ja muista koulutarvikkeista ja työaineista, oppilaiden kouluateriaista ja muusta avustuksesta sekä tämän lain määräämästä lääkärinhoidosta.

Valtioneuvosto voi myöntää kaupungille, jonka kansakoulurasitus on noussut kohtuullista raskaammaksi, valtionapua 1 momentissa mainituista menoista sekä valtionapua ja kuoletuslainaa omien kansakouluhuoneistojen hankkimiseen samojen perusteiden mukaan kuin maalaiskunnalle.

82 §.

Jos sellaiset kunnat, joille valtionapu kansakoululaitoksen kustannuksiin myönnetään eri perusteiden mukaan, suorittavat yhteistä kansakoulutointa, annetaan siihen avustusta harkinnan perusteella, mutta nouskoon avustus vähintään siihen määrään, minkä pienimpään avustukseen oikeutettu kunta olisi saava, älköönkään ylittääkö sitä, mitä suurimpaan avustukseen oikeutetulle olisi myönnettävä.

83 §.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä luvussa on säädetty, voidaan kunnalle ja 38 §:ssä tarkoitettulle kuntayhtymälle erityisiä kansakou-

lutointa edistäviä tehtäviä varten antaa ylimääräistä avustusta valtion tulo- ja menoarvion erikseen otetusta määrärahasista.

Apukoulun vuotuisiin ylläpitokustannuksiin maalaiskunta saa ylimääräistä avustusta siinä määrin, ettei kunnan kannettavaksi jäävä kustannusten osa apukoulun oppilasta kohden nouse korkeammaksi kuin vastaavat kustannukset keskimäärin muuta kansakoulun oppilasta kohden.

84 §.

Yksityisen kansakoulun ylläpitämiseen annetaan sama vuotuinen avustus kuin 81 §:n 1 momentin mukaan kaupungeille, jos koulua voidaan pitää tarpeellisena ja jos koulu täyttää valtionavun saamisesta asetuksella säädetty ehdot. Älköön avustusta kuitenkaan myönnettäkö, jos koulua ylläpidetään taloudellisen voiton saavuttamiseksi.

Yksityiselle kansakoululle voidaan asetuksella säädetyin edellytyksin myöntää oikeus valtionavun saantiin samojen perusteiden mukaan, kuin maalaiskuntien valtionavustuksesta edellä on säädetty. Rakennusavustuksen ja -lainan myöntäminen riippukoon kuitenkin harkinnasta kussakin tapauksessa.

Muuhun yksityiseen kansakoulutoimeen voidaan harkinnan mukaan myöntää valtionapua, ei kuitenkaan enempää, kuin asianomainen kunta olisi toimen suorittajana saanut.

Oikeuden tässä pykälässä mainitun valtionavun saamiseen myöntää valtioneuvosto.

85 §.

Milloin kansakoulutoimen hoitaminen tuhlavaisuudesta, taitamattomuudesta tai muusta sellaisesta syystä johtuvia on aiheuttanut tarpeettomiksi katsottavia kustannuksia, älköön niistä maksettako valtionapua.

Ellei kunta siirrä lakkautuspalkalla olevaa opettajaa samassa kunnassa avoimena olevaan toiseen virkaan, johon hänet lain mukaan voitaisiin siirtää, tai, kun sellaista ei ole avoinna, ilmoita häntä kouluhallitukselle muualla siirtämistä varten, älköön kunnalle korvattako lakkautuspalkkaa valtion varoista.

86 §.

Milloin kunnan kansakoulurakennusta tai kansakoulun irtaimistoa, joiden hankkimiseen on saatu valtiolta avustusta, on kunnan toi-

menpiteestä johtuen ryhdytty pysyvästi käyttämään muihin kuin kansakoulun tarpeisiin, kunnan on suoritettava valtiolle rakennuksella tai irtaimistolla toimenpiteeseen ryhtymisen aikana olleesta arvosta suhteellisesti niin suuri osuus, kuin millä valtio on rakenuksen tai irtaimiston hankkimista avustanut.

8 luku.

Valvonta.

87 §.

Kansakoulutoimen yleinen johto ja valvonta kuuluu valtiolle ja on uskottu lähinnä kouluhallitukselle, jonka apuna toimivat kansakouluntarkastajat kukin piirissään.

Kansakouluntarkastajat ovat valtion peruspalkkaisen viran haltijoita. Kaupunki, jossa on vähintään viisitoistatuhatta asukasta, on kuitenkin velvollinen asettamaan oman päävirkaisen kansakouluntarkastajan. Kaksikielisessä kaupungissa, jossa on vähintään kymmenentuhatta vähemmistön kieliryhmään kuuluvaa asukasta, tulee olla erityinen kansakouluntarkastaja tätä kieliryhmää varten. Kaupungin kansakouluntarkastajien tulee täyttää asetuksella säädettävät kelpoisuusehdot, ja heidät valitsee kaupunginvaltuusto. Vaali on alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi. Näin asetettu kunnallinen kansakouluntarkastaja on virkatehtävissään samassa asemassa kuin valtion kansakouluntarkastaja.

88 §.

Kansakouluntarkastajan tulee jatkuvasti valvoa ja ohjata koulun opetustointia ja tarkkailla koulun taloudenhoitoa. Hänellä on oikeus olla läsnä johtokunnan ja kansakoululautakunnan kokouksissa sekä osallistua niissä keskusteluun, mutta ei äänestyksiin.

Jos kansakouluntarkastaja on todennut, että kunta kansakoulutointa hoitaessaan on menettänyt lain, asetuksen tai ohjesäännön vastaisesti, hänen on pyydettävä lääninhallituksen virkatoimenpidettä kunnan velvoittamiseksi korjaamaan menettelynsä.

89 §.

Kansakoulun johtokunnan, kansakoululautakunnan ja kansakouluntarkastajan päätök-

siin voidaan valittamalla hakea muutosta, sen mukaan ja siinä järjestyksessä kuin siitä asetuksella säädetään.

9 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

90 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä säädetään erikseen.

91 §.

Tarkemmat säännökset kansakoulutoimen järjestämisestä annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää, mitä tämän lain säännöksiä ei sovelleta koulukodin kansakouluihin tai muihin erikoiskouluihin.

92 §.

Alakansakoulunopettajan virat on muutettava yläkansakoulunopettajan viroiksi sitä mukaa, kuin virka tulee avoimeksi tai viran haltija saavuttaa yläkansakoulunopettajan virkakelpoisuuden. Älköön kuntaa ennen elokuun 1 päivää 1965 velvoitettako ottamaan ennestään yksiopettajaiseen kansakouluun toista opettajaa, ellei oppilasmäärä neljänellä, viidennellä, kuudennella ja seitsemännellä luokalla yhteensä nouse kahteenkymmeneenkahteen.

Asetuksella määrätään ajankohta, jonka jälkeen nimityksiä alakansakoulunopettajia ja yläkansakoulunopettajia ei enää käytetä.

93 §.

Tämän lain 56 §:n säännösten estämättä säilyttää kansakoululaitoksen viran haltija, joka ennen tämän lain voimaantuloa on nimitetty virkaan, oikeutensa pysyä virassaan tai tulla nimitetyksi toiseen vastaavaan virkaan.

94 §.

Maalaiskuntaa älköön velvoitettako perustamaan päiväkouluun toimivaa kansalaiskoulua ennen elokuun 1 päivää 1970.

95 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1958. Samasta päivästä lähtien kumotaan oppivelvollisuudesta 15 päivänä huhtikuuta 1921 annettu laki (101/21), kansakou-

lulaitoksen kustannuksista 8 päivänä kesäkuuta 1926 annettu laki (180/26), ei kuitenkaan kansakoulunopettajan ja asuntolanhoitajan palkkausta ja eläkkeitä koskevalta osalta, kansakoulutoimen järjestysmuodon perusteista 18 päivänä toukokuuta 1923 annettu laki (137/23), ei kuitenkaan opettajien valmistusta koskevalta osalta, kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja ammatillisen jatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa 10 päivänä tammikuuta 1946 annettu laki (28/46), yksityisten kansakoulujen valtionavusta 21 päivänä helmikuuta 1925 annettu laki (69/25), ylempien kansakoulujen perustamisen edistämisestä Suomen maalaiskunnissa 24 päivänä toukokuuta 1898 annettu asetus (20/98), kaikki niihin myöhemmin tehtyine lisäyksineen, ja eräistä kansakoulutointa koskevista väliaikaisista järjestelyistä 11 päivänä joulukuuta 1953 annettu laki (483/53) sekä lisäksi kaikki muut kansakoululain kanssa ristiriidassa olevat säännökset. Samasta ajankohdasta lähtien ei kansakoulutoimessa enää sovelleta yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja

ylläpitämisestä 5 päivänä maaliskuuta 1919 annettua lakia (26/19), valtion viran ja pysyväisen toimen haltijain nimittämiskirjoista ja heidän oikeudestaan pysyä virassaan tai toimessaan 29 päivänä kesäkuuta 1926 annettua lakia (202/26), mikäli ei ole kysymys valtion viran tai toimen haltijasta tai kaupungin kansakoulun tarkastajasta, ei 6 päivänä kesäkuuta 1914 annettua asetusta, jolla ruumiillisen rangaistuksen käyttäminen oppilaitoksissa kielletään (24/14), eikä 9 päivänä syyskuuta 1948 annetun tuberkuloosilain (649/48) 21 §:n säännöksiä.

Jos kansakoulunopettaja tai asuntolanhoitaja, joka oli nimitetty ennen kansakoululaitoksen viranhaltijain palkka- ja eläke-eduista annetun lain voimaantuloa, on säilyttänyt siihen saakka voimassa olleiden säännösten mukaisen palkkausoikeutensa, saa maalaiskunta tai kauppalataikka yksityisen kansakoulun omistaja valtionapua sanotun kansakoulunopettajan tai asuntolanhoitajan palkkauksen maksamiseen tätä palkkausta varten myönnettävää valtionapua koskevien aikaisempien säännösten mukaan.

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 1957.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 12 hallituksen esityksen johdosta laiksi kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian sekä sen yhteydessä ed. Kulo-vaaran ym. lakialoitteen n:o 94 (1954 vp.) ja ed. Järven ym. lakialoitteen n:o 95 (1954 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 3 (1956 vp.)

tehtyjä ehdotuksia jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Lain soveltamisala.

1 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Palkkaus.

Varsinainen palkkaus.

2 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

3 §.

(1 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Keskikoulun lehtorin viran vakinainen haltija saa, palveltuaan 10 vuotta vakinaisena mainitussa virassa, palkkauksen yhtä palkkausluokkaa korkeamman palkkausluokan mukaan, kuin mitä edellä on säädetty.

4 ja 5 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Erinäiset palkan lisät ja palkkiot.

6 §.

(1 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

7, 8 ja 9 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Palkkaus virantoimituksen keskeytyksen ajalta.

10—15 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Eläke.

16—27 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Lakkautuspalkka.

28—34 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Luontoisedut.

35 ja 36 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Koeaika palvelavat, väliaikaiset, viransijaiset, tuntiopettajat ja työhjoajaajat.

37—39 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Erinäiset säännökset.

40 §.

Opettajanvirkojen haltijain viikoittainen opetusvelvollisuus on: alakansakoulunopettajan 24, yläkansakoulun 30, kansalaiskoulussa opettavan yläkansakoulunopettajan 26, apu-

koulussa opettavan yläkansakoulunopettajan 24 ja keskikoulun lehtorin 26 viikkotuntia.
(2, 3 ja 4 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

41—47 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

48 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elo-

kuuta 1958, ja sillä kumotaan kansakoululaitoksen kustannuksista 8 päivänä kesäkuuta 1926 annettu laki (180/26), siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, siltä osalta kuin se koskee kansakoulunopettajien palkkausta ja eläkkeitä, niin myös muut tämän lain kanssa ristiriidassa olevat säännökset.

(2 ja 3 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 1957.

lakialoitteisiin n:ot 94 (1954 vp.) ja 95 (1954 vp.) sisältyvät lakiehdotukset.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja
eläkkeistä.**

Eduskunnalle on vuoden 1954 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 31 laiksi kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä, ja Sivistysvaliokunta on vuoden 1956 valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 3. Nyt koolla oleva Eduskunta on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Asiaa käsitellessään Eduskunta on todennut, että kansakoululaitoksen palveluksessa on nykyisin yllättävän paljon väliaikaisia opettajanviran haltijoita. Tällainen epäkohta olisi asianmukaisin hallintotoimenpitein pyrittävä poistamaan.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Lain soveltamisala.

1 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltijat saavat palkkausta ja eläkettä tämän lain mukaan.

Viranhaltijalla tarkoitetaan tässä laissa kansakoululaitoksessa palvelevaa alakansakoulunopettajaa, yläkansakoulunopettajaa, keskikoulun lehtoria ja oppilasasuntolan hoitajaa.

Tämän lain mukaan suoritetaan palkkausta myös tuntiopettajalle ja työnohjaajalle.

Valtion ylläpitämän kansakoulun viran tai toimen haltijain palkkauksesta ja eläkkeestä säädetään erikseen.

Palkkaus.

Varsinainen palkkaus.

2 §.

Viranhaltijan varsinaisena palkkauksena on peruspalkka ikälisineen.

3 §.

Viranhaltijat saavat peruspalkkaa valtion peruspalkkaisten viran tai toimen haltijain palkkauksesta voimassa olevien seuraavien

palkkausluokkien mukaan: alakansakoulunopettaja 18, yläkansakoulunopettaja 22, keskikoulun lehtori 24 sekä oppilasasuntolan hoitaja 15 palkkausluokan mukaan. Keskikoulun lehtori, joka on suorittanut filosofian kandidaatin tai uskonnonopettajana toimiva teologian kandidaatin tutkinnon, saa kuitenkin palkkauksen 25 palkkausluokan mukaan.

Keskikoulun lehtorin viran vakainainen haltija saa, palveltuaan 10 vuotta vakinaisena mainitussa virassa, palkkauksen yhtä palkkausluokkaa korkeamman palkkausluokan mukaan, kuin mitä edellä on säädetty.

4 §.

Ikälisää myönnetään viranhaltijalle 3, 6, 9, 12 ja 15 ikälisävuoden kuluttua yksi ikälisä kullakin kerralla. Ikälisä on saman suuruinen kuin valtion viran tai toimen haltijan ikälisä vastaavassa palkkausluokassa.

Ikälisävuosiksi luetaan se aika, minkä viranhaltija täytettyään 21 vuotta on palvelut kansakoululaitoksen päätoimisessa virassa taikka muutoin ollut päätoimeksi katsottavassa kansakoululaitoksen palveluksessa. Niin ikään saa hän lukea hyväkseen ajan, minkä hän on sotatilan aikana ollut sotapalveluk-

nessa, lukuun ottamatta kuitenkaan säännönmukaista asevelvollisuuden suorittamisaikaa, samoin kuin sen ajan, minkä hän on ollut lakkautuspalkalla kansakoululaitoksen virasta.

Asetuksella säädetään, missä määrin viranhaltijalla on oikeus ikälisävuosina lukea hyväkseen se aika, minkä hän on ollut muussa kunnan virassa taikka kuntien keskusjärjestön tai kuntien yhtymän virassa taikka valtion tahi uskonnollisen yhdyskunnan virassa tai toimessa taikka yksityisessä toimessa.

Ikälisä myönnetään hakemuksesta.

5 §.

Varsinainen palkkaus maksetaan viranhaltijalle kuukausittain etukäteen.

Virkaan nimitetyn viranhaltijan oikeus varsinaiseen palkkaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jonka kuluessa hän on virkaan astunut. Virassa oleva viranhaltija saa ikälisää sitä kuukautta, jonka kuluessa hän on oikeuden siihen saavuttanut, seuraavan kuukauden alusta.

Virkasuhteen lakkaaminen kuukauden aikana ei vaikuta viranhaltijan eikä hänen oikeudenomistajainsa oikeuteen sen kuukauden palkkaan.

Erinäiset palkan lisät ja palkkiot.

6 §.

Viranhaltija saa kalliinpaikanlisää samojen perusteiden mukaan kuin valtion peruspalkkaisten virkain tai tointen haltijat. Kalliinpaikanlisää ei kuitenkaan suoriteta sille, joka saa 2 momentissa mainittua syrjäseutulisää.

Maan harvaan asutuilla ja syrjäseuduilla sekä muissa niihin verrattavissa kunnissa tai kunnan osissa voidaan valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan kansakoululaitoksen viranhaltijalle, joka täyttää viran kelpoisuusehdot, suorittaa syrjäseutulisää 5—35 prosenttia peruspalkasta.

7 §.

Kansakoululaitoksen opettajanviran haltija saa vahvistetun opetusvelvollisuutensa lisäksi hoitamistaan ylitunneista vuotuista ylituntipalkkiota. Varsinaisen kansakoulun

ylä- ja alakansakoulunopettajan ylituntipalkkio on yhtä vuosiviikkoylituntia kohden yhtä suuri kuin yläkansakoulunopettajan vuotuisen peruspalkan kolmaskymmenesosa. Kansalais- ja apukoulunopettajan ylituntipalkkio on tämä määrä korotettuna kymmenellä sadalta. Näin lasketun ylituntipalkkion määrä tasoitetaan lähimpään sellaiseen lukuun, jonka kahdestoistaosa on viidellä jaollinen. Jos kaksi lukua on edellä tarkoitettuna lähimpänä lukuna, suoritetaan tasoitus suurempaan lähimpään lukuun.

Keskikoulun lehtorin ylituntipalkkiot ovat samansuuruiset kuin vastaavien opettajien ylituntipalkkiot valtion oppikouluissa.

8 §.

Koulun johtajan tehtävää hoitava opettajanviran haltija saa vuotuista johtajanpalkkiota:

1) varsinaisessa kansakoulussa yläkansakoulunopettajan viikkoylitunnista maksettavaa palkkiota vastaavan määrän puolitoistakertaisena sekä lisäksi kutakin koulun muun opettajan luokkaa kohden yhden neljäsosan sanotun viikkoylituntipalkkion määrästä, kuitenkin enintään niin paljon, kuin yläkansakoulunopettajalle suoritetaan neljästä viikkoylitunnista;

2) erillisessä kansalaiskoulussa ja apukoulussa näissä kouluissa maksettavaa viikkoylituntipalkkiota vastaavan määrän puolitoistakertaisena sekä lisäksi kutakin koulun muuta päätoimista opettajaa kohden yhden neljäsosan viikkoylitunnin palkkiota vastaavasta määrästä, kuitenkin enintään niin paljon, kuin näissä kouluissa maksetaan opettajalle neljästä viikkoylitunnista; sekä

3) keskikoulussa samojen perusteiden mukaan kuin valtion keskikoulun rehtori.

Jos koululla, johon kuuluu kaksi tai kolme edellä mainittua koulumuotoa, on yhteinen johtaja, maksetaan johtajanpalkkion perusosa sen koulumuodon mukaan, jossa se on suurin, ja luokka- tai opettajakohtainen lisäpalkkio sen suuruisena, kuin edellä kunkin koulumuodon osalta on säädetty.

Koulun johtajan tehtävää hoitava opettajanviran haltija saa lisäksi vähentää vahvistettuun opetusvelvollisuuteensa kuuluvaa vuosiviikkotuntien lukua sen mukaan, kuin siitä on 40 §:ssä säädetty.

9 §.

Opettajanviran haltija, jonka työaika on pitempi kuin kaksisataa työpäivää lukuvuodessa, saa jokaiselta tämän ajan yli menevältä täydeltä työviikolta vuotuista lisäpalkkiota määrän, joka vastaa puolta hänen oman palkkausluokkansa ja seuraavan ylemmän valtion peruspalkkaisten viran tai toimen haltijain palkkausluokan mukaisen varsinaisen palkkauksen vuotuisesta erotuksesta.

Palkkaus virantoimituksen keskeytyksen ajalta.

10 §.

Jos viranhaltija on todistetun sairauden vuoksi ollut estynyt virkaansa hoitamasta saman kalenterivuoden aikana yhteensä yli kolmekymmentä päivää, on hänen peruspalkastaan tämän yli menevältä ajalta pidätettävä kolmannes. Jos sellainen sairaus kestää yhtäjaksoisesti enemmän kuin satakahdeksankymmentä päivää, on peruspalkasta ylimenevältä ajalta pidätettävä puolet.

Jos sairaus on virassa sattuneen tapaturman taikka ammattitaudin aiheuttama, saa viranhaltija varsinaisen palkkauksensa sairauden alkamispäivää seuraavan kuudenkymmenen päivän ajalta vähentämättömänä. Sairauden jatkuessa sen yli tehtäköön peruspalkasta 1 momentissa mainitut vähennykset.

Milloin sairaus on aiheutunut viranhaltijaa virantoimituksen johdosta kohdanneesta väkivallasta tai niistä erityisistä olosuhteista, joihin viranhaltija on virkansa vuoksi sodan aikana joutunut, saa hän varsinaisen palkkauksensa vähentämättömänä koko sairauden ajalta, kuitenkin enintään kolmeltasadalta-kuudeltakymmeneltä päivältä, jollei valtioneuvosto joissakin erikoistapauksissa harkitse kohtuulliseksi määrätä palkkausta suoritettavaksi tätäkin pitemmältä ajalta. Sairauden jatkuessa sen yli tehtäköön peruspalkasta 1 momentissa mainitut vähennykset.

Edellä säädettyt pidätykset tehtäköön myös silloin, kun viranhaltijan ei sairauden vuoksi voida sallia hoitaa virkaansa.

11 §.

Naispuolisella viranhaltijalla on raskauden ja synnytyksen vuoksi oikeus saada täysin palkkaeduin kahden kuukauden virkavapaus.

12 §.

Viranhaltijalta, joka on estynyt hoitamasta virkaansa kansanedustajan tai muun sellaisen julkisen tehtävän vuoksi, josta ei ole lupa kieltäytyä, pidätetään kolmannes hänen peruspalkastaan.

Viranhaltijalta, joka on kutsuttu rauhan aikana suorittamaan asevelvollisuuttaan vakinaisessa väessä, pidätetään palvelusajalta koko palkkaus. Reservin kertausharjoitukseen tai ylimääräiseen palvelukseen taikka sotatilan aikana palvelukseen kutsutulle maksettavasta palkkauksesta säädetään erikseen.

13 §.

Viranhaltijalta, jolle myönnetään virkavapautta muusta kuin 10, 11 ja 12 §:ssä mainitusta syystä, pidätetään virkavapauden ajalta koko hänen palkkauksensa, jollei virkavapauden myöntäjä katso kohtuulliseksi sallia, että viranhaltija itse, saaden nostaa koko palkkauksensa, palkkaa sijaisen.

Milloin virkavapaus myönnetään osanottoa varten oppikursseihin, jotka kouluhallitus on järjestänyt, tai muita opintoja varten, jotka ovat omansa edistämään virkatehtävien suorittamista, voi kouluhallitus opetusministeriön määräämien perusteiden mukaan sallia palkkauksen suoritettavaksi joko kokonaan tai osaksi.

14 §.

Palkkaus pidätetään kokonaan viranhaltijalta, joka on rangaistuslaitoksessa kärsimässä vapausrangaistusta taikka on sieltä päästetty ehdonalaiseen vapauteen tai joka on tuomioistuimessa taikka kurinpidollisesti tuomittu virantoimituksesta erotettavaksi.

15 §.

Jos viranhaltija pidätetään virantoimituksesta rikossyytteen, kurinpitomenettelyn tai tutkimuksen ajaksi, pidätetään hänen palkkauksestaan tänä aikana puolet. Milloin viranhaltija on tuomioistuimen tai viranomaisen päätöksellä tuomittu viralta pantavaksi, on häneltä pidätettävä koko palkkaus, vaikkei päätös ole lainvoimainen.

Jollei virantoimituksesta pidätettyä sitten tuomita tai määrätä rangaistukseen siitä teosta, jonka johdosta hänet oli virantoimi-

tuksesta pidätetty, on maksamatta jätetty palkka hänelle suoritettava. Jos viraltapano myöhemmin muutetaan lievemmäksi rangaistukseksi, on viranhaltijalle suoritettava puolet häneltä viraltapanon vuoksi pidätetyn koko palkkauksen määrästä.

Eläke.

16 §.

Viranhaltijalla on oikeus erottuaan virasta saada valtion varoista elinkautista eläkettä jäljempänä säädettyjen perusteiden mukaan.

17 §.

Eläkkeen saamisen yleisenä edellytyksenä on:

että viranhaltija on täyttänyt kuusikymmentä vuotta tai saavuttanut sen aikaiseman ikärajan, jolloin hän on velvollinen eroamaan, taikka sitä ennen käynyt ruumiinvian tahi vähentyneiden ruumiin- tai sielunvoimien vuoksi pysyväisesti kykenemättömäksi hoitamaan virkaansa; ja

että hänellä sen ohessa, jollei 20 §:n säännöksistä muuta johdu, on vähintään kymmenen eläkevuotta.

Asetuksella voidaan määrätä, että eräissä opettajanviroissa, joiden laatu sitä vaatii, oikeus eläkkeen saamiseen alkaa ennen kuudenkymmenen vuoden ikää, ei kuitenkaan aikaisemmin kuin viidenkymmenenviiden vuoden iässä.

18 §.

Eläkevuosiksi, jotka viranhaltija saa laskea hyväkseen, luetaan aika, minkä hän 4 §:n mukaan on oikeutettu lukemaan ikälisävuosiksi.

Oikeus eläkevuosien lukemiseen lakkaa, kun asianomainen on saavuttanut sen iän, jolloin hän on velvollinen eroamaan, vaikka hän vielä sen jälkeen jäisi kansakoululaitoksen palvelukseen. Jos eroamisikä on alle 67 vuotta, on asianomaisella kuitenkin oikeus eläkevuosien lukemiseen siihen asti, kun hän on saavuttanut mainitun ikärajan.

19 §.

Täyden eläkkeen määrä on yhtä suuri kuin valtion peruspalkkaisen viran tai toimen hal-

tijan täysi eläke edellä 3 §:ssä mainittujen vastaavien palkkausluokkien mukaan.

Kymmenen eläkevuotta oikeuttaa kymmenen kolmaskymmenesosaan täyden eläkkeen määrästä ja jokainen niitä seuraava täysi eläkevuosi lisäksi yhteen kolmaskymmenesosaan siitä, kunnes täyden eläkkeen määrä saavutetaan.

Vuotuisen eläkkeen määrä tasoitetaan lähimpään sellaiseen lukuun, jonka kahdestoistaosa on kahdellakymmenelläviidellä jaollinen. Jos kaksi lukua on edellä tarkoitettuna lähimpänä lukuna, suoritetaan tasoitus suurempaan lähimpään lukuun.

20 §.

Jos viranhaltijan on virantoimituksessa saadun ruumiinvamman tai virantoimituksesta aiheutuneen sairauden johdosta kansakoululaitoksen palvelukseen kykenemättömänä siitä erottava, saa hän täyden eläkkeen eläkevuosiensa lukumäärästä riippumatta. Jos hän itse tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella on aiheuttanut ruumiinvamman tai sairauden taikka olennaisesti myötävaikuttanut sen syntymiseen, voidaan häneltä kieltää eläke kokonaan tai harkinnan mukaan alentaa sen määrää.

Mitä 1 momentissa on säädetty, olkoon noudatettavana myös, jos virantoimituksessa saatu vamma tai virantoimituksesta aiheutunut sairaus ei tee viranhaltijaa kokonaan kykenemättömäksi kansakoululaitoksen palvelukseen, vaan ainoastaan virkansa hoitamiseen, eikä viranhaltijaa voida sopivasti sijoittaa toiseen virkaan.

Sairaus katsotaan virantoimituksesta aiheutuneeksi, jos todennäköisillä syillä voidaan päättää virantoimitukseen liittyneiden olosuhteiden aiheuttaneen sairastumisen tai olennaisesti vaikuttaneen sairauden syntymiseen tahi pahentumiseen.

21 §.

Jos viranhaltija vapautetaan virasta sen johdosta, että hän ruumiinvian tahi vähentyneiden ruumiin- tai sielunvoimien vuoksi on menettänyt työkykynsä, taikka jos oppilasasuntolan hoitaja vapautetaan virasta, kun harkitaan syytä siihen olevan, saa hän elä-

että eläkevuosiensa perusteella, riippumatta siitä, onko hän saavuttanut 17 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn ikärajan.

22 §.

Viranhaltija, joka tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitotoimin on pantu viralta, menettää oikeutensa eläkkeeseen.

23 §.

Oikeus eläkkeen saamiseen lakkaa:

1) jos eläkkeensaaja menettää Suomen kansalaisuuden;

2) jos eläkkeensaaja on yhtäjaksoisesti ollut ulkomailla kolmea vuotta pitemmän ajan eikä mainittujen kolmen vuoden kuluessa ole opetusministeriöltä hakenut ja saanut oikeutta edelleen nostaa eläkettä;

3) jos eläkkeensaaja ilman asianomaista lupaa ryhtyy vieraan vallan palvelukseen;

4) jos eläkkeensaaja tuomitaan kansalaisluottamuksensa menettäneeksi ainiaaksi taikka tekemästään virkarikoksesta rikoslaissa viraltapanon sijasta säädettyyn rangaistukseen; sekä

5) jos eläkkeensaaja on, ennen kuin hän sai virkaeron, tehnyt itsensä syypääksi sellaiseen tekoon, josta hänet kurinpitotoimin olisi ollut pantava viralta.

Kun Suomen kansalaisuuden menettänyt on sen jälkeen saanut taikka kun eläke 1 momentin 2 tai 3 kohdassa mainituista syistä on menetetty, voi valtioneuvosto hakemuksesta palauttaa eläkkeen, mutta olkoot kuitenkin nostamattomat eläke-erät menetetyt.

Eläkkeensaajalle, joka on rangaistuslaitoksessa kärsimässä vapausrangaistusta, ei sinä aikana makseta eläkettä eikä myöskään kansalaisluottamuksensa määräajaksi menettäneelle eläkkeensaajalle, ennen kuin hän on saanut kansalaisluottamuksensa takaisin.

Jos jokin 1 momentissa mainituista tapahtumista sattuu sen jälkeen, kun viranhaltijan virkasuhde on lakannut, mutta ennen kuin eläke on hänelle myönnetty, katsottakoon eläkeoikeus menetetyksi. Valtioneuvosto voi kuitenkin 2 momentissa mainituissa tapauksissa hakemuksesta palauttaa eläkeoikeuden.

24 §.

Jos eläke-erää ei ole kolmen vuoden kuluessa erääntymispäivästä lukien nostettu, säästyy se valtiolle.

25 §.

Eläke myönnetään hakemuksesta.

Jos eläkkeeseen oikeutettu viranhaltija on anonut eläkettä ennen virkasuhteen lakkaamista tai viimeistään kuuden kuukauden kuluessa sen jälkeen, alkaa oikeus eläkkeen saamiseen siitä ajankohdasta, jolloin oikeus palkan saamiseen virkasuhteen perusteella päättyy.

Jos eläkettä ei ole anottu 2 momentissa säädetyn määräajan kuluessa eikä laillista estettä laiminlyöntiin ole näytetty, alkaa oikeus eläkkeen saamiseen eläkehakemuksen antamispäivää seuraavan kuukauden alusta.

26 §.

Jos eläkkeensaajan havaitaan syyllistyneen sellaiseen tekoon, joka 23 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan voi aiheuttaa eläkkeen menettämisen, on hänen oikeutensa eläkkeen saamiseen saatettava tutkittavaksi ja ratkaistavaksi siinä järjestyksessä, kuin kansakoululaitoksen viranhaltijan viraltapanosta kurinpitotoimin on säädetty.

27 §.

Eläke suoritetaan määräajoin, jotka asetuksella säädetään.

Lakkautuspalkka.

28 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltija, jonka virka on lakkautettu, on asetettava lakkautuspalkalle, jollei häntä kansakoululain 66 §:n 1 tai 2 momentin nojalla ole siirretty toiseen kansakoululaitoksen virkaan.

Mitä 1 momentissa on säädetty viranhaltijasta, on voimassa myös koevuosille määrätystä, jos se virka, johon hänet on otettu, lakkautetaan.

29 §.

Lakkautuspalkka vastaa ensimmäisenä vuotena viran lakkauttamisesta lukien virkaan kuulunutta peruspalkkaa sekä niitä ikälisiä ja kalliinpaikanlisää, joihin lakkautetun viran haltija oli oikeutettu ennen viran lakkauttamista, sekä sen jälkeen virasta olleen täyden eläkkeen määrää.

30 §.

Lakkautuspalkka suoritetaan määräajoin, jotka asetuksella säädetään.

31 §.

Jos lakkautuspalkalla ollut siirretään kansakoululaitoksen virkaan tai hän on siirtynyt tällaiseen virkaan taikka valtion virkaan tai toimeen, josta hänelle suoritettavat palkkaedut ovat pienemmät kuin ne palkkaedut, jotka hänelle kulloinkin voimassa olevien säännösten mukaan suoritettaisiin lakkautettua virkaa vastaavasta virasta, on ero suoritettava henkilökohtaisena palkkauksen lisänä valtion varoista. Yhtäläisin edellytyksin ja saman perusteen mukaan, kuin edellä on sanottu, on myönnettävä lisäystä eläkkeeseen sekä, jos uusi virka lakkautetaan, lisäystä siitä tulevaan lakkautuspalkkaan.

Lakkautuspalkalla olleelle, joka siirretään toisella paikkakunnalla olevaan virkaan tai toimeen, on korvattava muuttokustannukset. Jos hänet siirretään toiseen kuntaan, korvataan nämä muuttokustannukset valtion varoista.

32 §.

Lakkautuspalkan pidättämisestä niissä tapauksissa, kun lakkautuspalkalla oleva määrätään hoitamaan valtion virkaa tai tointa tahi kunnan virkaa taikka otetaan koevuosille tällaiseen virkaan tai toimeen, säädetään asetuksella.

33 §.

Lakkautuspalkalla olevalle, joka on rangaistuslaitoksessa kärsimässä vapausrangaistusta, ei sinä aikana makseta lakkautuspalkkaa.

34 §.

Oikeus lakkautuspalkkaan lakkaa:

1) siltä, joka nimitetään valtion, kunnan, muun yhdyskunnan tai kuntain yhtymän virkaan tai toimeen;

2) siltä, joka on kieltäytynyt suostumasta siirrettäväksi toiseen virkaan tai toimeen taikka ottamasta sellaista vastaan niissä tapauksissa, joista säädetään kansakoululain (/5) 66 §:ssä; sekä

3) niissä tapauksissa, joissa viranhaltija, sen mukaan kuin 22 §:ssä ja 23 §:n 1 momentissa säädetään, menettäisi eläkeoikeutensa tai oikeutensa eläkkeen saamiseen.

Luontoisedut.

35 §.

Maalaiskunta on velvollinen antamaan perheelliselle opettajanviran haltijalle kolme

huonetta ja keittiön sekä perheettömälle kaksi huonetta ja keittiön käsittävän asunnon. Jos saman koulun opettajat ovat naimisissa keskenään, on kunta velvollinen antamaan heille yhteisesti vain yhden perheellisen opettajan asunnon. Kauppala antakoon asunnon vähintään puolelle opettajien lukumäärästä. Oppilasasuntolan hoitajalle on annettava vähintään yhden huoneen asunto.

Jollei opettajanviran haltijalle voida antaa sellaista asuntoa, kuin 1 momentissa mainitaan, on perheellinen opettaja velvollinen tyytymään perheettömän opettajan ja perheetön yhden huoneen ja keittiön asuntoon.

Viranhaltija, joka saa asunnon luontoisetuna, saa lisäksi valon, lämmön ja veden, saunan tai saunan käyttöoikeuden taikka kylpyhuoneen, kellarin ja muut tarpeelliset lisätilat. Tämän lisäksi on oppilasasuntolan hoitajalle annettava ruoka asuntolassa koulutyön aikana sekä opettajanviran haltijalle maalaiskunnassa puutarhamaata vähintään kolme aaria.

Opettajanviran haltijalle, joka toimii kahdessa tai useammassa opetuspaikassa, on luontoisedut annettava yhdessä paikassa, minkä lisäksi hänelle on annettava kyyti viittä kilometriä kauempana oleviin toisiin toimipaikkoihin ja takaisin. Jos hänelle toimipaikassa annetaan väliaikaiseksi asunnoksi kalustettu huone valoineen ja lämpöineen sekä osuus keittiöön, saakoon hän vain muuttokyydin sinne ja takaisin.

Kouluhallitus voi yksityistapauksessa vapauttaa kunnan antamasta tässä pykälässä mainittuja luontoisetuja, jos niiden antaminen ei ole tarkoituksenmukaista, ja samoin viranhaltijan vastaanottamasta hänelle tarjottuja luontoisetuja, mikäli siihen on painavia syitä.

36 §.

Viranhaltija on velvollinen suorittamaan korvausta 35 §:n nojalla saamistaan luontoiseduista samojen perusteiden mukaan, kuin valtion viran tai toimen haltijain virka-asunnoista ja luontoisetujen vastikkeista on säädetty tai määrätty taikka vastedes säädetään tai määrätään.

Edellä 35 §:n 4 momentissa mainittu kyyti ja väliaikaiset asuntoedut on kuitenkin annettava korvaukselta.

Koeaikaa palvelevat, väliaikaiset, viransijaiset, tuntiopettajat ja työnohjaajat.

37 §.

Koeaikaa palvelevalla on sama oikeus palkkaukseen, eläkkeeseen, lakkautuspalkkaan ja luontoisetuihin kuin vakinaisella viranhaltijalla.

38 §.

Kansakoululaitoksen virkaa väliaikaisena hoitamaan määrättyllä on oikeus saada palkkausta samojen perusteiden mukaan, kuin sitä 2, 3, 4, 6, 7, 8 ja 9 §:n nojalla suoritetaan vakinaiselle viranhaltijalle. Jos väliaikaisella viranhoitajalla ei ole virkaa varten säädettyä kelpoisuutta, saa hän varsinaisen palkkauksen ja ylituntipalkkion kymmenellä prosentilla vähennettynä. Väliaikaisella viranhaltijalla on sama oikeus luontoisetuihin kuin vakinaisella viranhaltijalla, ja hän on velvollinen suorittamaan niistä korvausta, niinkuin 36 §:ssä on säädetty.

Väliaikaiselle opettajanviran haltijalle, jolla on virkaa varten säädetty kelpoisuus, voidaan myöntää ylimääräinen eläke noudattaen soveltuvien osin, mitä tässä laissa on eläkkeestä säädetty.

Viransijainen saa, jollei 13 §:n 1 momentin nojalla muuta ole sovittu, saman palkkauksen, johon väliaikainen viranhoitaja 1 momentin mukaan on oikeutettu, ja se maksetaan hänelle kuukausittain jälkikäteen. Viransijaisen luontoiseduista säädetään asetuksella.

39 §.

Tuntiopettaja ja työnohjaaja saavat tuntipalkkiota, joka suoritetaan kultakin viikkotunnilta, saman määrän, mikä vastaavissa olosuhteissa suoritetaan kansakoulunopettajalle ylitunnilta.

Jollei tuntiopettajalla tai työnohjaajalla ole säädettyä kelpoisuutta, saa hän tuntipalkkion kymmenellä prosentilla vähennettynä.

Erinäiset säännökset.

40 §.

Opettajanvirkojen haltijain viikoittainen opetusvelvollisuus on: alakansakoulunopettajan 24, yläkansakoulun 30, kansalaiskoulussa opettavan yläkansakoulunopettajan 26, apukoulussa opettavan yläkansakoulunopettajan 24 ja keskikoulun lehtorin 26 viikkotuntia.

Opetusvelvollisuuteen kuuluvien viikkotuntien lisäksi opettajanviran haltija on velvollinen hoitamaan ylitunteja. Näiden enimmäismäärästä säädetään asetuksella.

Koulun johtajan viikoittaisesta opetusvelvollisuudesta saadaan vähentää puoli vuosiviikkotuntia varsinaisen kansa- ja apukoulun kutakin muun opettajan luokkaa kohden ja kansalaiskoulussa kutakin muuta päätoimista opettajaa kohden. Keskikoulussa vähennys on samansuuruinen kuin vastaavissa valtion keskikouluissa. Vähennys saa kuitenkin nousta enintään niin suureksi, että johtajalle jää opetustyötä viisi vuosiviikkotuntia.

Opetusministeriö määrää ne perusteet, joiden mukaan opettajanviran haltija saa opetusvelvollisuutensa lukea kansakoululain (/5) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua nuorisotyötä sekä muita luokan ulkopuolella suoritettavia tehtäviä.

41 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltija saa virkamatoistaan korvausta, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

42 §.

Jos valtion viran tai toimen haltijain palkkausta tarkistetaan voimassa olevien säännösten nojalla virallisen elinkustannusindeksin muutosten johdosta, on tämän lain mukaan maksettava varsinainen palkkaus, kalliinpalkanlisä ja eläke valtioneuvoston antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti tarkistettava vastaavasti noudattamalla sanottuja säännöksiä.

43 §.

Kunta tai muu koulun omistaja voi määrätä maksettavaksi suurempaa palkkausta ja eläkettä, kuin edellä tässä laissa on säädetty, jos sitä on pidettävä kohtuullisena ja koulu-toimen kannalta tarkoituksenmukaisena.

Kansakoululaitoksen viranhaltija, jolle koulun omistaja on maksanut 1 momentissa tarkoitettua, tässä laissa säädettyä suurempaa palkkausta, saa eläkkeen valtion varoista vain sen suuruisena, kuin se hänelle tulee 3 §:ssä mainitun vastaavan palkkausluokan perusteella.

44 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltijalle tulevan ikälisän myöntää kansakouluntarkastaja.

Jos hän epää ikälisän, alistakoon asian kouluhallituksen ratkaistavaksi.

Kansakoululaitoksen viranhaltijalle myöntää eläkkeen kouluhallitus.

45 §.

Joka katsoo, että asianomainen viranomainen on kieltänyt hänelle tämän lain taikka sen nojalla annettujen säännösten mukaan tulevan palkkauksen, esittäköön kirjallisen oikaisuvaatimuksensa tälle viranomaiselle, joka antakoon asiasta kirjallisen ratkaisun. Tähän tyytymätön voi 30 päivän kuluessa ratkaisusta tiedon saatuaan saattaa asian kouluhallituksen tutkittavaksi ja päätettäväksi.

Jollei 1 momentissa mainittua oikaisuvaatimusta ole esitetty vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin palkkaerä olisi ollut maksettava, on oikeus siihen menetetty.

46 §.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettujen eläkkeiden ja elinkautisten apurahojen järjestelystä säädetään erikseen.

Jos viranhaltijan virkasuhde on lakannut ennen tämän lain voimaantuloa, mutta hänen eläkkeen tai elinkautisen apurahan saamista koskevaa hakemustaan ei vielä ole ratkaistu, on siitä päätöstä annettaessa sovellettava virkasuhteen lakatessa voimassa olleen lain sään-

nöksiä, kuitenkin niin, että eläkkeen tai elinkautisen apurahan suuruus on laskettava tämän lain 3 §:ssä mainittujen peruspalkkojen perusteella.

47 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

48 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1958, ja sillä kumotaan kansakoululaitoksen kustannuksista 8 päivänä kesäkuuta 1926 annettu laki (180/26) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, siltä osalta kuin se koskee kansakoulunopettajien palkkausta ja eläkkeitä, niin myös muut tämän lain kanssa ristiriidassa olevat säännökset.

Kansakoulunopettaja ja asuntolanhoitaja, joka on nimitetty ennen tämän lain voimaantuloa, säilyttää siihen saakka voimassa olleiden säännösten mukaisen palkkaus- ja eläkeoikeutensa, jos hän kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta ilmoittaa asianomaiselle viranomaiselle sitä haluavansa.

Tämän lain 42 § on noudatettava vain niin kauan, kuin valtion viran tai toimen haltijain palkkauksen yleinen tarkistus voimassa olevien säännösten mukaan toimitetaan virallisen elinkustannusindeksin perusteella.

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 1957.

Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi ammattioppilaitoksista.

Eduskunta on päätöspöytäkirjanottein toukokuun 7 päivältä 1954 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevaa käsittelyä varten hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 38 (1954 vp.) sekä päätöspöytäkirjanottein huhtikuun 23 päivältä 1954 ed. Tervon ym. laki-aloitteen n:o 98 (1954 vp.), joka sisältää ehdotuksen laiksi ammattioppilaitoksista. Esitys ja aloite on käsitelty yhdessä samaa asiaa koskevinä. Kuultuaan asiantuntijoina maatalousneuvos P. Fontellia ja kotiteollisuusneuvos E. Pakkalaa maataloushallituksesta, filosofian maisteri A. Eskolaa Maa-laiskuntien Liitosta, ylijohtaja A. Niiniä ja hallitussihteeri M. Nevalaista kauppa- ja teollisuusministeriön ammattikasvatusosastosta, filosofian maisteri A. Peräläistä Väestöliitosta, Helsingin valmistavan poikien ammattikoulun rehtoria, filosofian maisteri M. Rusamaa, Helsingin kaupungin ammattioppilaitosten tarkastajaa, diplomi-insinööri E. O. Stenijää sekä Helsingin valmistavan tyttöjen ammattikoulun rehtoria, varatuomari Inga Strengiä valiokunta kunnioittavasti esittää seuraavaa.

Voimassa oleva laki ammattioppilaitoksista on vuodelta 1939. Esityksen perusteluissa on mainittu, että tämän lain perusteella ei ole odotettavissa, että edes kaupunkipaikkoihin syntyisi riittävän suuria ja paikallista tarvetta monipuolisesti tyydyttäviä ammattikouluja. Tästä ja muista esityksen perusteluista ilmikäyvistä syistä hallitus on antanut eduskunnan hyväksyttäväksi esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen, joka tarkoittaa ammattioppilaitoksista annetun lainsäädännön perusteellista uudistamista niin, että nuorisolle avautuisi huomattavasti enemmän mahdollisuuksia kuin nykyisin valmistautua ammattikouluteitse elämäntehtävään. Kun tämän tarkoituksen toteuttamista on pidettävä ensiarvoisen tärkeänä valtakunnallisena tehtävänä, valiokunta on asettunut puoltamaan kysymyksessä olevan lainsäädännön aikaansaamista. Asiaa harkitessaan valiokunta on

ottanut huomioon myös nykyisen vaiheen maamme elinkeinoelämän kehityksessä, jossa eräinä leimaa antavina piirteinä ovat teollisen tuotannon nopea laajeneminen ja tähän liittyvä suunnittelu- ja työnjohtoportaan työntekijämäärien lisääntyminen sekä maatalouden koneellistuminen työvoimatarpeen samalla vähentyessä tällä alalla. Tämän vuoksi tarvitaan tehokkaita toimenpiteitä toisaalta teknillisten alojen ammattimiestarpeen tyydyttämiseksi, toisaalta teknillisen tuotannon perusedellytysten luomiseksi maaseudulle. Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen tarkoituksena on osaltaan tukea ja helpottaa näiden toimenpiteiden toteuttamista.

Muutokset, jotka valiokunta esittää tehtäväksi hallituksen esitykseen sisältyvään lakiehdotukseen, johtuvat pääasiassa kahdesta syystä, nimittäin eduskunnan äskettäin hyväksymän kansakoululain eräistä ammattikoululaitosta sivuavista säännöksistä ja siitä valiokunnan ottamasta kannasta, että kunnat, jotka oma-aloitteisesti huolehtivat velvollisuudestaan ammattiopetuksen järjestämiseksi ja ylläpitämiseksi, on mm. taloudellisiin rasituksiin ja etuihin nähden asetettava samaan asemaan kuin ne kunnat, jotka osallistuvat valtion keskusammattikoulujen perustamiseen ja ylläpitämiseen.

Kansakoululaissa olevat kansalaiskoulua koskevat säännökset tulevat kaiken todennäköisyyden mukaan viemään kehitystä siihen, että ammattikouluihin pyritään vasta oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeen. Tämän vuoksi valiokunta on sitä mieltä, että nykyisin yleisin ammattikoulutyyppi, valmistava ammattikoulu olisi muutettava toisenluontoiseksi oppilaitokseksi. Valmistavan ammattikoulun suurin heikkous lieneekin juuri siinä, että se ottaa oppilaansa heti varsinaisen kansakoulun päättymisvaiheen jälkeen. Näin ollen ja kun valmistava ammattikoulu on yleensä kaksivuotinen, käy useimmiten niin, etteivät oppilaat tästä koulusta päästyään voi liian nuorina välittömästi hakeutua työ-

markkinoilla koulutustaan vastaaville toimialoille. Vaikka valtion keskusammattikouluillakin on oikeus ottaa oppilaita kansakoulun seitsemänneltä luokalta, käytäntö on kuitenkin vienyt siihen, että melkein kaikki näiden ammattikoulujen oppilaat ovat oppivelvollisuutensa suorittaneita. Kun valtion keskusammattikouluissa saadut kokemukset oppivelvollisuuden suorittaneiden oppilaiden menestymisestä ja työhön pääsemismahdollisuuksista välittömästi koulun käymisen jälkeen ovat varsin myönteisiä, valiokunta on sitä mieltä, että valmistavien ammattikoulujen työmuotoa olisi pyrittävä kehittämään keskusammattikoulujen työmuodon kaltaiseksi. Tähän muutokseen olisi annettava suhteellisen pitkä määräaika, jonka kuluessa ei kuitenkaan enää olisi perustettava uusia valmistavan ammattikoulun tyyppisiä kouluja.

Nykyisin on jo pidettävä selvionä, että puheena olevan lainsäädännön piiriin kuuluva ammattikouluverkko ei synny sillä tavoin kuin alunperin, mm. ammattikasvatuksen 10-vuotissuunnitelmassa, oli edellytetty. Tarkoitushan oli, että maa jaettaisiin 18 valtion keskusammattikoulupiiriin ja kuhunkin piiriin rakennettaisiin keskusammattikoulu. Kauppa- ja teollisuusministeriön ammattikasvatusosaston ilmoitus eri tyyppisten ammattikoulujen lukumäärästä 1.1.1957 osoittaa kehityksen kulkeneen siihen suuntaan, että valtion keskusammattikouluja ei ilmeisesti tarvita enempää kuin kahdeksan kappaletta. Keskusammattikoulupiireihin kuuluu näet edellä mainitun ilmoituksen mukaan 198 sellaista kaupunki- tai kauppalakuntaa taikka maalaiskuntaa, jotka käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan olisivat velvollisia tekemään oppilasvarauksensa valtion keskusammattikouluista. Toisaalta kuuluu perustamisluvan saaneisiin ammattikoulun kuntainliittoihin 169 vastaavaa kaupunki-, kauppala- tai maalaiskuntaa. Lisäksi on eri puolilla maata vireillä noin 20 kuntainliiton perustaminen. Näihin hankkeisiin osallistuu noin 130 kuntaa. Hallituksen esitykseen sisältyvä periaate, että kunnan ensisijainen velvollisuus on varata ammattikoulupaikat valtion keskusammattikouluista ja että se voi vapautua tästä veloituksesta varaamalla vähintään vastaavan paikkamäärän yhteisesti muiden kuntien kanssa omistamastaan koulusta, ei näin ollen ole enää vallitsevia olosuhteita vastaava. Ottaen huomioon sanotut

olosuhteet ja nähtävissä oleva asioiden kehitys puheena olevan lainsäädännön olisi valiokunnan mielestä rakennuttava sille periaatteelle, että kunnan ensisijaisen oppilaspaikkojen varausvelvollisuuden tulee kohdistua joko valtion keskusammattikouluun tai kuntayhtymän ammattikouluun. Tästä taas johtuu, että kuntien taloudelliset oikeudet ja velvollisuudet kummassakin tapauksessa olisi säädettävä saman suuruisiksi.

Valiokunta on pitänyt tarpeellisena tässä yhteydessä korostaa sitä, etteivät puheena olevan lainsäädännön piiriin kuuluvat toimialat ole ainoat, joiden kehittäminen maassamme olisi suunniteltava yhtenäisesti, vaan että myös erityisesti maatalousammattien, maatalouteen liittyvien sivuammattien ja kotitalousalan koulutustarve olisi selvitettävä ja pyrittävä luomaan sekä laajuudeltaan että ylläpitovelvoituksiltaan tarkoituksenmukainen koulujen kokonaisuus näitä aloja palvelemaan ja tyydyttämään ammattikoulutustarvetta myös näiden osalta.

Lopuksi valiokunta haluaa kiinnittää huomiota siihen tosiasiaan, että ammattikoulunopettajien valmistuksessa on suuria puutteellisuuksia, mitkä johtuvat lähinnä siitä, että sanottu opettajien valmistus on vielä tilapäisellä kannalla. Toinen vakava epäkohta on siinä, että eri alojen ammatilliset koulut kuuluvat valiokunnan mielestä aivan liian monien hallinnonhaarojen alaisuuteen, joten asiassa on syytä pyrkiä tarkoituksenmukaiseen hallinnolliseen keskittämiseen. Valiokunta odottaa valtiovallan ryhtyvän niin pian kuin mahdollista riittäviin toimenpiteisiin edellä mainittujen epäkohtien poistamiseksi.

Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtien johdosta valiokunta esittää seuraavat huomautukset:

1 §. Kun on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että ammattioppilaitoskäsitteen perustaksi otetaan koulutyyppien sijasta ne toimialat, joilla koulut antavat ammattiope-
tusta ja jatko-opetusta, valiokunta on tehnyt 1 momenttiin tätä tarkoittavan muutoksen.

Merimieskoulutuksen mahdollistamiseksi käsiteltävänä olevan lainsäädännön nojalla valiokunta ehdottaa, että 1 momentissa oleviin toimialoihin lisättäisiin liikenne.

Kun valiokunta on muuttanut 1 momentin sanamuotoa niin, että siitä ilmenee lain tar-

koittavan kauppa- ja teollisuusministeriön alaisia ammattikouluja ja kun lienee ilman lainsäädännöstäkin selvää, että kansakoululain tarkoittamat kansalaiskoulut eivät ole tämän lainsäädännön alaisia, valiokunta ehdottaa 2 momentin poistettavaksi.

2 §. Edellä yleisperusteluissa on esitetty ne tavoitteet, joihin valiokunnan mielestä ammattiopetuksessa olisi pyrittävä. Pykälän sanamuoto on saatettu näitä tavoitteita vastaavaksi.

4 §. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että milloin kunnalla tai yksityisellä on useampia ammattioppilaitoksia samalla paikkakunnalla, voidaan niille tai osalle niistä valita yhteinen johtokunta ja yhteinen rehtori tai tarkastaja. Kun olisi suotavaa, että tällaisessa tapauksessa voidaan valita myös yhteinen johtaja, valiokunta on tehnyt momenttiin tätä tarkoittavan lisäyksen.

Kun on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi, että ammattikoululle, jossa on useita opetusaloja, voidaan eri ammattialoja varten asettaa alan ammattihenkilöistä muodostettuja ammatillisia neuvottelukuntia, valiokunta on pitänyt tarpeellisena lisätä pykälään tätä tarkoittavan uuden 3 momentin.

Kuntien oikeuksien turvaamiseksi valtion keskusammattikoulujen hallinnossa valiokunta ehdottaa 4 (3) momenttia täydennettäväksi siten, että kullakin keskusammattikoulupiiriin kuuluvalla kunnalla on oikeus valita ammattikouluneuvostoon kolmeksi vuodeksi kerrallaan yksi varsinainen ja yksi varajäsen. Valiokunta pitää tarpeellisena, että neuvostoon kuuluu myös koulun rehtori.

5 §. Valiokunta on muuttanut 1 §:ää siten, että säännöksessä lausutaan po. lainsäädännön koskevan kauppa- ja teollisuusministeriön alaisia ammattioppilaitoksia. Pykälä voidaan tästä syystä poistaa.

5 (10) §. Kun kehitys on johtanut siihen, että valtion keskusammattikoulujen piirit eivät tule peittämään valtakunnan koko aluetta, valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi niin, että valtioneuvoston on määrättävä koulun piiri keskusammattikoulun perustamisen yhteydessä.

6 §. Pykälä voidaan valiokunnan mielestä poistaa, koska jokainen kunta tulee käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan osalliseksi yleistä tarkoitusta palvelevasta ammattikoulusta, joka voi hoitaa myös oppisopi-

muksen tehneiden ammattioppilaiden erikoisopetuksen.

6 (7) §. Kun ammattitilastojen mukaan konekorjaajista ja sähköasentajista on maassamme suuri puute, valiokunta on pitänyt tarpeellisena lisätä pykälään nämä alat.

Kysymys siitä, miten erillisiin pojille ja tytöille tarkoitettuihin kouluihin otetaan poika- ja tyttöoppilaita, voidaan valiokunnan mielestä ratkaista siten, että tehdään mahdolliseksi ottaa näihin kouluihin vuosittain vähintään yhdeksän uutta oppilasta kutakin täyttä 2 000 henkikirjoitettua asukasta kohden. Näin jää vallitsevista olosuhteista riippumaan, missä suhteessa kouluun otetaan poika- ja tyttöoppilaita. Valiokunta on lähtenyt siitä, että eri osastoille voidaan ottaa oppilaita sukupuolesta riippumatta. Tästä muutoksesta johtuen pykälän viimeinen virke voidaan poistaa.

7 (11) §. Valiokunnan pykälän 1 momenttiin ehdottama muutos johtuu siitä yleisperusteluissa mainitusta tavoitteesta, että valtion keskusammattikoulut ja kuntayhtymien ammattikoulut olisi käsiteltävänä olevassa lainsäädännössä saatettava samanarvoiseen asemaan. Tästä seikasta johtuu myös valiokunnan pykälään ehdottama uusi 2 momentti, jonka mukaan kuntayhtymän yleisen ammattikoulun tulisi osastojoaltaan vastata 6 (7) §:ssä tarkoitettuja oppilaitoksia, ellei valtioneuvosto myönnä tästä poikkeusta.

8 §. Pykälä voidaan valiokunnan mielestä poistaa. Säännöksessä tarkoitettu jatko-opetus käy nimittäin kuntien kannalta vähemmän merkitykselliseksi sen vuoksi, että kaikki yleiset ammattikoulut valiokunnan lakiehdotukseen tekemien muutosten johdosta lähenevät koulumuodoltaan nykyistä keskusammattikoulua. Tuotantolaitokset taas ovat viime vuosina perustaneet niin runsaasti jatko-opetusta antavia ammattikouluja, että pykälää on tässäkin suhteessa pidettävä tarpeettomana.

8 (12) §. Jotta pykälässä tarkoitettu muiden hallinnonhaarojen piiriin kuuluvan ammattiopetuksen huomioon ottaminen vähennyksenä kuntien paikkavarauksissa tulisi tasapuolisesti ratkaistuksi, olisi tätä asiaa koskeva päätösvalta annettava valtioneuvostolle eikä kauppa- ja teollisuusministeriölle. Valiokunta on tehnyt pykälään tätä tarkoittavan muutoksen.

9 (13) §. Pykälään tehdyt muutokset aiheutuvat valiokunnan omaksumasta, yleisperusteluissa selostetusta kannasta, jonka mukaan valtion keskusammattikoulua ei tulisi pitää ensisijaisena kouluna, vaan että sanottu koulu ja kuntainliiton ammattikoulu olisi asetettava samanvertaiseen asemaan.

10 (9) §. Valiokunta on pitänyt tarpeellisenä lisätä pykälään uuden momentin, jonka mukaan kuntien omistamaan yleiseen ammattikouluun voidaan omistajan suostuessa perustaa valtion ylläpitämiä osastoja valtakunnallista ammattikasvatustarvetta tyydyttämään. Tämäkin muutos on aiheutunut pyrkimyksestä rinnastaa valtion keskusammattikoulut ja kuntayhtymien yleiset ammattikoulut.

12 (15) §. Kuten yleisperusteluista käy ilmi, valiokunta on sitä mieltä, että valmistavien ammattikoulujen työmuotoa olisi pyrittävä kehittämään keskusammattikoulujen työmuodon kaltaiseksi ja että sinä aikana, jolloin näiden koulujen muuttaminen toisen tyyppiseksi tapahtuu, ei enää tulisi perustaa uusia valmistavia ammattikouluja. Tämän vuoksi valiokunta on lisännyt pykälään uuden 3 momentin, jonka mukaan ennen po. lain voimaantuloa perustetulle valmistavalle ammattikoululle voidaan myöntää 1 momentissa tarkoitettua valtionapua vuoteen 1970 saakka ja sen jälkeen ainoastaan menoarviossa tarkoitukseen erikseen varatun määrärahan rajoissa.

14 (17) §. Valiokunta on yleisperusteluissa lausunut mielipiteenään, että käsiteltävänä olevan lainsäädännön tulisi rakentua sille periaatteelle, että kunnan ensisijaisen oppilaspaiikkojen varausvelvollisuuden tulisi kohdistua joko valtion keskusammattikouluun tai kuntayhtymän ammattikouluun, mistä taas johtuu, että kuntien taloudelliset oikeudet ja velvollisuudet kummassakin tapauksessa olisi säädettävä samansuuruisiksi. Tätä tavoitetta silmällä pitäen valiokunta on muuttanut pykälän 1 momenttia siten, että lakiehdotuksen 6 (7) ja 7 (11) §:ssä tarkoitettulle kunnalliselle ammattioppilaitokselle voidaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseksi oppilaitokselle valtionavustusta kaupunki- tai kauppalakunnalle 50 % ja maalaiskunnalle 65 % hyväksyttävistä rakennuskustannuksista valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan. Näin ollen valiokunta ehdottaa momentista poistettavaksi sanan

„enintään” prosenttilukujen kohdalla sekä momentin loppuosan, jonka mukaan valtionapua voitaisiin myöntää vain menoarviossa olevan määrärahan rajoissa. Tässä yhteydessä valiokunta on katsonut tarpeelliseksi lausua mielipiteenään, että niille kunnallisille ammattioppilaitoksille, joiden rakentaminen on kesken tämän lain voimaantullessa, olisi myönnettävä — nykyistä käytäntöä muuttaen — valtionavustusta maalaiskuntien varamien oppilaspaiikkojen osalta edellä mainittua prosenttilukua soveltaen.

Samasta syystä kuin edellä 1 momentin kohdalla on mainittu, valiokunta on pitänyt tarpeellisenä muuttaa pykälän 3 momenttia siten, että valtionapua voidaan myöntää paitsi oppilaskotien, myös opettajien asuntojen rakentamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan menoarviossa olevan määrärahan puitteissa, kuitenkin enintään 50 sadalta hyväksyttävistä kustannuksista. Näin tulevat kuntien ammattikoulut ja valtion keskusammattikoulut likipitäen tasavertaiseen asemaan myös siihen rasitukseen nähden, joka kunnille koituu oppilaskotien ja opettajien asuntojen rakentamisesta.

16 (19) §. Valiokunnan mielestä pykälän 2 momentin sanonta „voidaan myöntää” olisi muutettava muotoon „myönnetään”, koska kauppa- ja teollisuusministeriöllä on säännöksen mukaan valta harkita, ovatko hankitut koulukalustot ja opetusvälineet olleet asianmukaisia ja tarpeellisia. Valiokunta on muuttanut momenttia vielä siten, että sana „enintään” on poistettu prosenttiluvun kohdalla.

21 (24) §. Kun maassamme on joukko maalaiskuntia, joiden taloudellinen asema on niin heikko, että ammattiopetuksen järjestämisestä ja ylläpitämisestä kunnalle koitua rasitus voi muodostua kohtuuttomaksi, valiokunta pitää tärkeänä, että valtion tulo- ja menoarvioon varataan riittävän suuret määrärahat kysymyksessä olevia avustuksia varten, jottei näiden kuntien — jotka yleensä ovat myös suhteellisen lapsirikkaita — nuorille tarjoutuvat koulutusmahdollisuudet lain toimialalla jäisi pienemmiksi kuin vastaavat mahdollisuudet vauraammilla seuduilla. Valiokunta on katsonut tarpeelliseksi lisätä pykälään säännöksen, jonka mukaan kysymyksessä olevia erityisavustuksia voidaan suorittaa perustamiskustannusten osalta enintään 30 % ja ylläpitokustannusten osalta enintään 20 % hyväksyttävistä kokonaismenoista.

Edellä jo useaan otteeseen mainitusta yleistavoitteesta valtion keskusammattikoulujen ja kuntien ammattikoulujen rinnastamiseksi toisiinsa on johtunut, että valiokunta on muuttanut pykälää vielä niin, että erityisavustuksista voivat tulla osallisiksi paitsi ne kunnat, jotka varaavat paikkoja valtion keskusammattikoulusta, myös ne kunnat, jotka suorittavat varauksen kuntien ammattikoulusta.

22 (25) §. Valiokunnan mielestä pykälässä tarkoitettua avustusta ei tulisi sitoa tarkalleen määrättyyn rahasummaan, vaan avustuksen määrä olisi jätettävä valtioneuvoston harkinnasta riippuvaksi. Pykälään on tehty tätä tarkoittava muutos.

25 (28) §. Valiokunta on katsonut tarpeelliseksi muuttaa pykälää niin, että kunta, joka 7 (11) tai 9 (13) §:n mukaisesti varaa oppilaspaikkoja ennen tämän lain voimaantuloa perustetusta valtion keskusammattikoulusta, on velvollinen suorittamaan valtiolle varaamia oppilaspaikkoja vastaavasti ja 18 (21) §:ssä säädettyä kustannusjakoa noudattaen koulun perustamisesta suoranaisesti aiheutuneet kustannukset. Koulun perustamiskustannuksiin jo osallistuneiden kuntien suoritukset olisi vastaavasti otettava niiden osalta sellaisinaan huomioon. Muutos on aiheutunut lähinnä siitä, että kun valtion keskusammattikouluja on toiminnassa vasta viisi ja kaksi on perusteilla, valiokunnan mielestä on välttämätöntä, että kunnille varataan osallistumiseen nähden näihin kouluihin vapaa harkintavalta, jolloin osallistumisesta olisi päätettävä samalla tavalla kuin uutta keskusammattikoulua perustettaessa. Mikäli kunnat eivät varaisi kaikkia olemassa olevia oppilaspaikkoja, jäisi ylimäärä kokonaisuudessaan valtion ylläpitämäksi palvelen koko valtakunnan yleisiä tarpeita.

27 (30) §. Ottaen huomioon, että sodan jälkeiset suuret ikäluokat ovat tulossa ammattikouluikänsä ja että kuntien omaaloitteisuus ammattikoulujen perustamiseen nähden on osoittautunut erittäin suureksi, valiokunta ehdottaa, että kunnat olisi velvoitettava ryhtymään toimenpiteisiin 6 (7) ja 7 (11) §:ssä tarkoitettujen koulujen perustamiseksi tai tarpeelliseksi laajentamiseksi siten, että koulut voisivat aloittaa toimintansa lain määräämässä laajuudessa viimeistään vuonna 1962. Tämä toimeenpanoajan lyhentäminen on tarpeellinen myös sen vuoksi, että valtio voisi

suunnitelmissaan varautua määrärahojen ottamiseen tulo- ja menoarvioon, niin että jo vireillä olevat suunnitelmat, jotka merkitsevät puheena olevan lain miltei 100-prosenttista täytäntöönpanoa, voitaisiin toteuttaa ammattikoulutustarpeen edellyttämällä ripeydellä.

Muut valiokunnan lakiehdotukseen tekemät muutokset ovat pykäläjärjestyksen muuttamisesta johtuneita tai muutoin muodollista laatua.

Valiokunnan lakiehdotukseen tekemät muutokset eivät lisää ammattioppilaitosten vuotuiskestannusten johdosta maksettavia valtionapuja. Se seikka, että valiokunta on poistanut sanan „enintään” lakiehdotuksen 16 (19) §:n 2 momentista, ei ilmeisesti lisää valtion menoja, koska momentissa tarkoitettu valtionapu tuskin milloinkaan olisi käytännössä pienempi kuin 65 % säännöksessä tarkoitetuista menoista. Kuinka paljon sanotut muutokset aiheuttavat lisäyksiä ammattioppilaitosten perustamiskustannuksista johtuviin valtionavustuksiin, on vaikeasti arvioitavissa. Todennäköistä kuitenkin on, että vaikka valiokunta onkin poistanut lakiehdotuksen 14 (17) §:n 1 momentista sanan „enintään” prosenttilukujen kohdalla ja momentin loppuosan, nämä poistot eivät ainakaan sanottavasti lisää valtion menoja, koska valtionapua po. rakennusmenoihin on tähänkin saakka myönnetty useimmiten momentissa mainittujen prosenttilukujen mukaan. Sen sijaan saman pykälän 3 momenttiin tehty muutos lisännee valtion menoja koko lain toimeenpanoaikana noin 200—300 miljoonalla markalla.

Hallituksen esityksen perusteluissa olevan laskelman mukaan ovat lakiehdotuksessa tarkoitettujen ammattioppilaitosten rakennuskustannukset valtion ja kuntien osalta enintään 7.3 miljardia markkaa. Johtuen siitä, että ammattikouluja on esityksen antamisen jälkeen rakennettu suhteellisen runsaasti, ei sanottu laskelma enää pidä paikkaansa, vaan on vastaava menoerä arvioitava 4.3 miljardiksi markaksi. Ottaen huomioon hintatasaossa vuoden 1954 jälkeen tapahtuneet muutokset, on vastaava arviokuva 5 miljardia markkaa ja valiokunnan muuttaman lakiehdotuksen mukaan laskettuna 5.3 miljardia markkaa. Valtion osuus ensinmainitusta summasta voidaan arvioida 3 miljardiksi markaksi ja viimeksi mainitusta summasta

3.2 miljardiksi markaksi. Jos valtion osuus jaetaan viidelle toimeenpanovuodelle, kuten valiokunta on ehdottanut, saadaan keskimääräiseksi vuotuismenoksi 640 miljoonaa markkaa. Jos taas toimeenpano-aika olisi hallituksen ehdottama 11 vuotta, olisi vastaava summa noin 290 miljoonaa markkaa. Aiheutuen siitä, että kunnat ilmeisesti tulevat — kuten tähänkin saakka — varaamaan paikkoja enemmän kuin lakiehdotuksen minimimäärät edellyttävät, muodostuvat valtion menot huomattavasti edellä mainittuja arvioita suuremmiksi.

Köyhiä kuntia, joiden lakiehdotuksen 21 (24) §:n nojalla tulisi päästä osallisiksi erikoisavustuksista, on arviolta yhteensä 75. Näiden kuntien oppilaspaikkavaraukset kaksi- ja osittain kolmivuotisissa ammattikouluissa käsittävät yhteensä noin 1 400 paikkaa. Sanottujen koulujen perustamiskustannukset nousevat yhteensä noin 1 miljardiin markkaan. Erikoisavustusten keskimäärä on arviolta noin 20 % perustamiskustannuksista eli noin 200 miljoonaa markkaa.

Tästä summasta tulisi lain toimeenpano-aikana suorittaa vuosittain noin 40 miljoonaa markkaa. Kun kuitenkin osallistumismaksut jo rakennettujen keskusammattikoulujen osalta tulevat perittäviksi kunnilta lain voimaantulovuoden aikana, olisi erikoisavustuksia maksettava aluksi mainittua keskimäärää enemmän, todennäköisesti noin 80 miljoonaa markkaa. Mitä taas tulee puheena olevien koulujen ylläpitomenoihin, on todettava, että ne kohoavat vuosi vuodelta. Lopulliseen määräänsä, noin 200 miljoonaan markkaan, ne nousevat lain toimeenpanokauden päätyttyä. Jos erikoisavustus arvioidaan keskimäärin noin 10 prosentiksi puheena olevista menoista, nousisi vuotuinen avustuksen määrä näin ollen lopuksi noin 20 miljoonaa markkaan.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

ammattioppilaitoksista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Ammattioppilaitosten tarkoitus ja opetuksen järjestely.

1 §.

Ammattioppilaitoksella tarkoitetaan tässä laissa *kauppa- ja teollisuusministeriön alaisia teollisuuden ja rakennustoiminnan, käsityön, ravintotalouden sekä liikenteen aloilla perustavaa ammattiopetusta ja jatkokoulutusta antavia kouluja ja opistoja*, niissä pidettävine täydennys- ja erikoiskursseineen, sekä muita niihin verrattavia (*poist.*) oppilaitoksia. Invaliidien ammattioppilaitoksiin sovellettakoon tämän lain säännöksiä, mikäli niistä ei ole muualla toisin säädetty.

(*Poist.*)

2 §.

Varsinaisia ammattikouluja ovat yleiset ja erikoisalojen ammattikoulut. Näiden ammat-

tikoulujen tarkoituksena on antaa oppilaille ammattinhallintaan riittävät tiedot ja niin monipuolinen työnopetus koulun omissa työpajoissa, että se riittää pohjaksi ammattitaidon saavuttamiselle määrälläikäisen käytännössä saadun työkokemuksen jälkeen.

Ammattikoulut, joiden perustamisesta ja ylläpitämisestä tässä laissa säädetään kunnille velvoituksia, ovat yleisiä ammattikouluja. Niihin luetaan myös valtion keskusammattikoulut. Yleisen ammattikoulun tulee tarjota koulupiirinsä nuorille ammattikoulutusmahdollisuuksia vähintään 6 ja 7 §:n tarkoittamassa laajuudessa. Näissä ammattikouluissa on annettava myös kurssimuotoista tai muuta ammatin tietopuoliseen hallintaan tähtäävää opetusta sellaisille ammattioppilaille ja muille heihin verrattaville henkilöille, jotka eivät voi saada opetusta muussa ammattioppilaitoksessa.

Muita ammattioppilaitoksia ovat ammattioppilaskoulut sekä ammattiopistot.

Ammattioppilaskoulun tarkoituksena on antaa jo työssä oleville ammattioppilaille sekä muille heihin verrattaville henkilöille ammatin hallintaan riittävät tiedot. Työmenetelmien opettamista varten ammattioppilaskoulussa voi olla myös omia työpajoja.

Ammattiopistojen, joihin luetaan myös ammattienedistämislaitos ja taideteollisuusopisto, tarkoituksena on antaa eri alojen jatko- ja erikoisopetusta sekä työn johdossa ja järjestelyssä tarpeellisia tietoja. Ammattiopistot voivat olla joko valtion tai kuntain omistamia taikka yksityisluontoisia laitoksia.

Samaan ammattioppilaitokseen voi kuulua eri muotoa olevia ammattikouluja ja -opistoja.

Normaaliammattioppilaitokseksi, jossa ammattioppilaitosten opettajiksi aikoville annetaan ohjausta käytännöllisessä opetustaidossa, voidaan määrätä tähän tarkoitukseen soveltuva varsinainen ammattikoulu, ammattioppilaskoulu tai ammattiopisto.

3 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Milloin kunnalla tai yksityisellä on useampia ammattioppilaitoksia samalla paikkakunnalla, voidaan niille tai osalle niistä valita yhteinen johtokunta ja yhteinen rehtori, (poist.) tarkastaja taikka johtaja.

Yleiselle ammattikoululle, jossa on useita opetusaloja, voidaan eri ammattialoja varten asettaa alan ammattihenkilöistä muodostettuja amatillisia neuvottelukuntia.

Valtion keskusammattikoulussa on lisäksi oppilaitoksen toiminnan paikallistamista varten sen sijaintimaakuntaan ja laitoksen yleisen kehityksen ohjaamiseksi ammattikouluneuvosto, johon kukin keskusammattikoulupiiriin kuuluva kunta valitsee kolmeksi vuodeksi kerrallaan yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Lisäksi kuuluu neuvostoon jäsenenä koulun rehtori.

5 §.

(Poist.)

2 luku.

Ammattikoulujen perustamisvelvollisuus.

5 (10) §.

Valtion keskusammattikoulun perustamisen yhteydessä valtioneuvoston on määrättävä koulun piiri.

Valtion keskusammattikoulujen perustamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä niiden toiminnan kehittämiseksi eri ammattialojen vaatimusten mukaisiksi otetaan valtion tulo- ja menoarvioon vuosittain tarpeelliset määrärahat.

6 §.

(Poist.)

6 (7) §.

Kaupunki- tai kauppalakunnassa, jonka henkikirjoitettujen asukkaiden määrä ylittää 20 000 henkeä, tulee olla ainakin metallityö-, konekorjaus-, sähkö-, puutyö-, rakennus-, ompelu- ja ravintotalousosastot käsittävä yleinen ammattikoulu tai erilliset pojille ja tytöille tarkoitettut koulut, joihin voidaan vuosittain ottaa vähintään yhdeksän uutta (poist.) oppilasta kutakin täyttä 2 000 henkikirjoitettua asukasta kohden. (Poist.)

7 (11) §.

Jokaisen (poist.) kaupunki- ja kauppalakunnan, joka ei tämän lain 6 (poist.) §:n nojalla ole velvoitettu ylläpitämään omaa ammattikoulua, tulee varata valtion keskusammattikoulussa taikka kuntien yhteistoiminnassa ylläpitämässä yleisessä ammattikoulussa vähintään kolme ja jokaisen maalaiskunnan vähintään yksi vuosittainen oppilaspaiikka kutakin täyttä 1 000 henkikirjoitettua asukasta kohden. Valtion puolesta varataan kuhunkin valtion keskusammattikouluun lisäksi vähintään 20 oppilaspaiikkaa 100 oppilasta kohden, laskettuna kuntien osuuden minimimäärästä.

Kuntayhtymän yleisen ammattikoulun tulee osastojaoltaan vastata 6 §:ssä tarkoitettuja oppilaitoksia, ellei valtioneuvosto myönnä tästä poikkeusta.

8 §.

(Poist.)

8 (12) §.

Yleisen ammattikoulun suuruutta 6 ja 7 §:n (poist.) perusteella määrättäessä voi-

daan muiden vastaavalla alueella sijaitsevien taikka tarkoitukseen muuten käytettävissä olevien (poist.) ammatillisten koulujen oppilaspaikat ottaa valtioneuvoston harkinnan mukaan vähennyksenä huomioon.

9 (13) §.

Kunta (poist.), joka tämän lain 6 (poist.) §:n nojalla on velvoitettu oman ammattikoulun perustamiseen ja ylläpitämiseen (poist.), voi valtioneuvoston luvalla vapautua tästä velvollisuudesta osallistamalla valtion keskusammattikoulun perustamis- ja ylläpitokustannuksiin 18, 19 ja 20 §:ssä säädetyllä tavalla ja samalla varaamalla keskusammattikoulussa vähintään 6 (poist.) §:ssä säädetyt määrät vastaavia oppilaspaikkoja taikka liittymällä ammattikoulun kuntainliittoon sen perussäännön mukaisesti ja varaamalla tämän kuntainliiton koulussa edellä tarkoitettun määrän oppilaspaikkoja.

Kunta voidaan vapauttaa 7 §:ssä tarkoitusta osallistumisesta yleisen ammattikoulun perustamiseen ja ylläpitämiseen, jos se on muulla valtioneuvoston hyväksymällä tavalla varannut sanotun pykälän edellyttämän määrän oppilaspaikkoja.

10 (9) §.

(Poist.) Kunnallisia ja yksityisluontoisia ammattioppilaitoksia voidaan omistajan suostuessa tulo- ja menoarvion rajoissa ottaa valtion haltuun.

Kuntien omistamaan yleiseen ammattikouluun voidaan omistajan suostuessa perustaa valtion ylläpitämiä osastoja valtakunnallista ammattikasvatustarvetta tyydyttämään.

3 luku.

Kustannusten jakaantuminen.

11 (14) §.

Tämän lain 6 ja 7 (poist.) §:ssä tarkoitettut ammattioppilaitokset saavat vuotuista valtionavustusta 65 sadalta todellisista menoistaan.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

12 (15) §.

Valtioneuvosto voi anomuksesta myöntää muullekin kuin 6 ja 7 (poist.) §:ssä tarkoitettulle ammattioppilaitokselle oikeuden

11 §:ssä tarkoitettuun vuotuisen valtionavustukseen, jos harkitsee sen tarpeen vaatimaksi ja jos oppilaitoksen jatkuvaa ylläpitämistä varten on riittävät taloudelliset edellytykset.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Ennen tämän lain voimaantuloa perustetulle valmistavalle ammattikoululle voidaan myöntää 1 momentissa tarkoitettua valtionapua vuoteen 1970 saakka ja sen jälkeen ainoastaan menoarviossa tarkoitukseen erikseen varatun määrärahan rajoissa.

13 (16) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

14 (17) §.

Tämän lain 6 ja 7 §:ssä (poist.) tarkoitettulle kunnalliselle ammattioppilaitokselle voidaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseksi oppilaitokselle valtionavustusta kaupunki- tai kauppalakunnille (poist.) 50 % ja maalaiskunnille (poist.) 65 % hyväksyttävistä rakennuskustannuksista valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan (poist.).

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Oppilaskotien ja opettajien asuntojen rakentamiseen voidaan valtionavustusta myöntää valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan menoarviossa olevan määrärahan rajoissa, kuitenkin enintään 50 sadalta hyväksyttävistä kustannuksista.

15 (18) §.

Muulle kuin 6 ja 7 §:n tarkoittamalle (poist.) ammattioppilaitokselle voidaan antaa omien huoneistojen hankkimista varten valtionavustusta menoarviossa olevan määrärahan puitteissa.

16 (19) §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Varsinaisen koulukaluston ja opetusvälineiden hankkimiseen myönnetään valtionavustuksena (poist.) 65 sadalta kauppa- ja teollisuusministeriön tarpeellisiksi katsomien välineiden hinnasta.

17 (20) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

18 (21) §.

Valtion keskusammattikoulun perustamiskustannukset jaetaan valtion ja siihen 7 §:n

perusteella osallistuvien kuntien kesken siten, että kaupunki- ja kauppalakunnat vastaavat 50 %:sta ja maalaiskunnat 35 %:sta 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rakennuskustannuksista, ja kaikki kunnat 30 %:sta muista perustamiskustannuksista, kummatkin lasketuna kuntien varaamien oppilaspaikkojen suhteessa. (Poist.)

Valtion keskusammattikoulun perustamiskustannuksiin luetaan paitsi 14 §:n 2 momentissa mainittuja eriä vastaavat rakennuskustannukset myös kulut tarpeellisten talous- ja asuinrakennusten, oppilaskodin ja opettajien asuntojen rakentamisesta, työkonoiden ja työkalujen, koulukaluston ja opetusvälineiden, oppilaiden majoitus- ja ruokailu- sekä puhtauden- ja terveydenhoitovälineiden ynnä muiden itse koulussa ja oppilaskodissa tarvittavien varusteiden hankkimisesta, niin myös perustamistoimikunnan palkkioista ynnä muista välttämättä kustannettavista toimenpiteistä.

Jos muu kuin 7 §:n mukaan valtion keskusammattikoulun perustamiseen osallistumaan velvoitettu kunta (poist.) haluaa varata oppilaspaikkoja keskusammattikoulussa, on sen osallistuttava perustamiskustannuksiin rakennuskustannusten osalta 50 %:lla ja muiden kustannusten osalta 30 %:lla vastaavansuuruisen oppilasmäärän aiheuttamista kokonaismenoista.

Koulun sijoittajakunta (poist.) vapautuu kuitenkin kokonaan osallistumasta oppilaskodista johtuviin kustannuksiin, jos oppilaskoti sen kannalta ei ole tarpeellinen.

19 (22) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

20 (23) §.

Valtion keskusammattikouluun osallistuvien kuntien (poist.) osuus vuosittaisista ylläpitokustannuksista on yhteensä 35 sadalta varattuja oppilaspaikkoja vastaavalta osalta 11 §:n 2 momentissa mainittuja kustannuksia vastaavista menoista, vuokramenoja lukuunottamatta.

Tämä osuus jaetaan kuntien kesken oppilaspaikkojen suhteessa (poist.).

21 (24) §.

Valtion menoarviossa varataan vuosittain tarpeelliset määrärahat erikoisavustusten suorittamiseksi maan köyhimmille kunnille osal-

listumista varten yleisten (poist.) ammattikoulujen perustamis- ja ylläpitokustannuksiin. Näitä avustuksia voidaan suorittaa perustamiskustannusten osalta enintään 30 % ja ylläpitokustannusten osalta enintään 20 % hyväksyttävistä kokonaismenoista. (Poist.) Avustusperusteet määrää valtioneuvosto.

4 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

22 (25) §.

Valtionavustusta saava ammattioppilaitos, joka vakuuttaa oppilaitoksen viran tai toimen haltijat työkyvyttömyyden, vanhuuden tai hautausavun varalta, saa valtionvaroista avustusta puolet kustakin suorittamastaan vakuutusmaksusta, ei kuitenkaan enempää kuin valtioneuvoston vahvistaman määrän kutakin vakuutettua kohti vuodessa. Avustusta ei kuitenkaan suoriteta vakuutusmaksun siltä osalta, mikä ylittäisi vakuutusmaksun sellaisesta eläke-edusta, joka on vahvistettu vastaavanlaisessa valtion virassa tai toimessa olevalle.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

23 (26) §.

Jos tässä laissa tarkoitettu oppilaitoksen viran tai toimen haltijalle on otettu vakuutus eläkkeen saantia varten ja vakuutusmaksujen suorittamiseksi on saatu valtionavustus 22 §:n säännösten mukaisesti, älköön samalle henkilölle suoritettavan eläkkeen maksamiseen myönnettävä valtionavustusta 11 §:n 2 momentin säännösten perusteella.

24 (27) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

25 (28) §.

Kunta, joka 7 tai 9 §:n mukaisesti varaa oppilaspaikkoja ennen tämän lain voimaantuloa perustetusta valtion keskusammattikoulusta, on velvollinen suorittamaan valtiolle varaamia oppilaspaikkoja vastaavasti ja 18 §:ssä säädettyä kustannusjakoa noudattaen koulun perustamisesta suoranaisesti aiheutuneet kustannukset. Koulun perustamiskustannuksiin jo osallistuneiden kuntien suoritukset on vastaavasti otettava niiden osalta sellaisinaan huomioon.

26 (29) §.
(Kuten hallituksen esityksessä.)

5 l u k u.

Lain täytäntöönpano.

27 (30) §.

Kunnat (*poist.*) ovat velvolliset ryhtymään toimenpiteisiin tämän lain 6 ja 7 (*poist.*) §:ssä tarkoitettujen koulujen perustamiseksi tai tarpeelliseksi laajentamiseksi (*poist.*) siten, että (*poist.*) *koulut* (*poist.*) voivat aloittaa

Kun kaikki ne asiat, jotka sisältyvät alussa mainittuun ed. Tervon ym. lakialoitteeseen n:o 98 (1954 vp.), ovat tulleet käsitellyiksi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yhteydessä, valiokunta ehdottaa,

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1957.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja E. Kilpi, varapuheenjohtaja Kalavainen, jäsenet Forsberg (osittain), Friman (osittain), Hamara, Järvi, Kaasalainen (osittain), Kauhanen (osittain),

toimintansa *lain määräämässä laajuudessa* viimeistään vuonna 1962 (*poist.*).

Valtioneuvostolla on valta erityisestä syystä myöntää pidennystä 1 momentissa mainittuun määräaikaan.

28 (31) §.
(Kuten hallituksen esityksessä.)

29 (32) §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1958, ja sillä kumotaan ammattioppilaitoksista 26 päivänä toukokuuta 1939 annettu laki (154/39).

että Eduskunta hylkäisi lakialoitteeseen n:o 98 (1954 vp.) sisältyvän lakiehdotuksen.

Leinonen, Lukkarinen, H. Miettunen, Nederström-Lundén, Paasivuori, Rantamaa (osittain), Turunen (osittain) ja Uusitalo sekä varajäsenet Jämsén ja Miettinen (osittain).

Vastalause.

Valiokunnan enemmistön kannasta poiketen olemme esittäneet, että maalaiskuntia ei velvoitettaisi tässä laissa lakiesityksen mukaisten ammattikoulujen perustamiseen ja ylläpitoon, vaan että siitä säädettäisiin erikseen. Vaikka velvoite ei ole kovin suuri, sisältyy siihen periaatteessa eräs epäoikeudenmukaisuus; velvoite kohdistuu vain erääseen osaan ammattiopetustamme.

Ammattiopetuksen suorittaminen on meillä hajoitettu monen ministeriön alaisuuteen. Tämän lakiesityksen mukaan tulisivat yhden ministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, alaiset ammattikoulut erikoisasemaan. Niiden

rakentamisesta ja ylläpidosta laki antaisi kunnille määräyksiä. Saman aikaisesti muiden ministeriöiden alaiset ammattikoulut jäisivät velvoitteen ulkopuolelle ja näin ollen toissijaiseen asemaan.

Tämän epäkohdan poistamiseksi ja koko ammattiopetuksen tasapuolisesti kehittämiseksi olisi mielestämme velvoite tästä laista poistettava ja annettava pikaisesti erillislaki, jolla kunnat velvoitettaisiin osallistumaan ammattiopetuksen järjestämiseen niin, että ammattiopetus kokonaisuudessaan, myös maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusopetus, tulisi huomioiduksi.

Velvoitteen poisjättäminen tästä lakiesityksestä ei millään tavoin hidastuttaisi kyseisen lain mukaisten ammattikoulujen muodostumista. Sensijaan velvoitteesta annettava erillislaki jouduttaisi muunlaisen ammattiopeutuksen tehostumista, millä seikalla nimenomaan nyt, lähestyvien suurten ikäluokkien aikakautena olisi suuri merkitys.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

*että sivistysvaliokunnan mietintöön
läittyvän lakiehdotuksen 7 § hyväksyt-
täisiin näin kuuluvana:*

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1957.

Eino Uusitalo.
Irma Hamara.

Nestori Kaasalainen.

7 §.

Jokaisen kaupunki- ja kauppalakunnan, joka ei tämän lain 6 §:n nojalla ole velvoitettu ylläpitämään omaa ammattikoulua, tulee varata valtion keskusammattikoulussa taikka kuntien yhteistoimin ylläpitämässä yleisessä ammattikoulussa vähintään kolme (*poist.*) vuosittaista oppilaspaikkaa kutakin täyttä 1 000 henkikirjoitettu asukasta kohden. *Maalaiskuntien osallistumisesta tämän lain mukaisten ammattikoulujen perustamiseen ja ylläpitoon säädetään erikseen.*

Artturi Jämsén.
Antti J. Rantamaa.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 152 hallituksen esityksen johdosta laiksi ammattioppilaitoksista.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian sekä sen yhteydessä ed. Tervon ym. lakialoitteen n:o 98 (1954 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 2 tehtyjä ehdotuksia jäljem-

pänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

ammattioppilaitoksista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Ammattioppilaitosten tarkoitus ja opetuksen järjestely.

1 §.

Ammattioppilaitoksella tarkoitetaan tässä laissa kauppa- ja teollisuusministeriön alaisia teollisuuden ja rakennustoiminnan, käsityön, ravintotalouden sekä *niihin verrattavien palvelusammattien samoin kuin* liikenteen aloilla perustavaa ammattiopetusta ja jatkokoulutusta antavia kouluja ja opistoja, niissä pidettävine täydennys- ja erikoiskursseineen, sekä muita niihin verrattavia oppilaitoksia. Invaliidien ammattioppilaitoksiin sovellettaisiin tämän lain säännöksiä, mikäli niistä ei ole muualla toisin säädetty.

2 §.

(1 ja 2 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Ennen tämän lain voimaantuloa perustetut valmistavat ammattikoulut, joihin on otettu oppivelvollisia oppilaita, on muutettava yleisiksi ammattikouluiksi vuoteen 1970 mennessä, jollei valtioneuvosto erityisestä syyistä myönnä tästä poikkeusta.

(4—8 mom. kuten 3—7 momentti sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

3 ja 4 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

2 luku.

Ammattikoulujen perustamisvelvollisuus.

5 ja 6 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

7 §.

Jokaisen kaupunki- ja kauppalakunnan, joka ei tämän lain 6 §:n nojalla ole velvollinen ylläpitämään omaa ammattikoulua, tulee varata valtion keskusammattikoulussa taikka *(poist.) muussa* yleisessä ammattikoulussa vähintään kolme ja jokaisen maalaiskunnan vähintään yksi vuosittainen oppilaspaikka kutakin täyttä 1 000 asukasta kohden. Valtion puolesta varataan kuhunkin valtion keskusammattikouluun lisäksi vähintään 20 oppilaspaikkaa 100 oppilasta kohden, lasketuna kuntien osuuden minimimäärästä.

Valtion keskusammattikoulussa tai muussa yleisessä ammattikoulussa, jossa kunnat ovat varanneet oppilaspaikkoja, tulee olla ainakin 6 §:ssä tarkoitetut osastot, jollei valtioneuvosto myönnä tästä poikkeusta.

8 §.

Kuntien paikkavarausten lukua yleisessä ammattikoulussa 6 ja 7 §:n perusteella määrätessä voidaan muiden vastaavalla alueella sijaitsevien taikka tarkoitukseen muuten käytettävissä olevien amatillisten koulujen oppilaspaikat ottaa valtioneuvoston harkinnan mukaan vähennyksenä huomioon.

Valtioneuvosto voi myös muuten, jos erityisiä syitä on, myöntää kunnalle helpotusta 7 §:ssä säädettyyn velvollisuuteen varata oppilaspaikkoja.

9 §.

Kunta, joka tämän lain 6 §:n nojalla on velvollinen oman ammattikoulun perustamiseen ja ylläpitämiseen, voi valtioneuvoston luvalla vapautua tästä velvollisuudesta osalistumalla valtion keskusammattikoulun perustamis- ja ylläpitokustannuksiin 18, 19 ja 20 §:ssä säädetyllä tavalla ja samalla varaamalla keskusammattikoulussa vähintään 6 §:ssä säädetty määrät vastaavia oppilaspaikkoja taikka varaamalla muussa 7 §:ssä tarkoitetussa yleisessä ammattikoulussa edellä tarkoitetun määrän oppilaspaikkoja.

(Poist.)

10 §.

(1 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

(Poist.) Yleiseen ammattikouluun voidaan omistajan suostuessa perustaa valtion ylläpitämiä osastoja valtakunnallista ammattikasvatustarvetta tyydyttämään.

3 luku.

Kustannusten jakaantuminen.

11 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

12 §.

Valtioneuvosto voi anomuksesta myöntää muullekin kuin 6 ja 7 §:ssä tarkoitetulle ammattioppilaitokselle oikeuden 11 §:ssä tarkoitettuun vuotuiseseen valtionavustukseen, jos harkitsee *oppilaitoksen* tarpeen vaatimaksi ja jos *laitoksen* jatkuvaa ylläpitämistä varten on riittävät taloudelliset edellytykset. *Valtioneuvosto voi myös erityisistä syistä määrätä oppilaitoksen valtionavustuksen pienemmäksi kuin 65 sadalta, ei kuitenkaan pienemmäksi kuin 50 sadalta.*

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 1958.

Ennen tämän lain voimaantuloa perusteilla ja valtionavustusta sääneillä ammattioppilaitoksilla on oikeus tämän lain mukaiseen valtionavustukseen.

Valtionavustusta saavan oppilaitoksen toiselle omistajalle luovuttaminen tai sen oleellinen laajentaminen voi tapahtua ainoastaan valtioneuvoston luvalla.

13 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

14 §.

Tämän lain 6 ja 7 §:ssä tarkoitetulle yleiselle ammattioppilaitokselle voidaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseksi oppilaitokselle valtionavustusta kaupunki- ja kauppalakuntien paikkavarausten osalta 50 sadalta ja maalaiskuntien paikkavarausten osalta 65 sadalta hyväksyttävistä rakennuskustannuksista valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

(2 ja 3 mom. kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

15—21 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

4 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

22—26 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

5 luku.

Lain täytäntöönpano.

27 ja 28 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

29 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1959, ja sillä kumotaan ammattioppilaitoksista 26 päivänä toukokuuta 1939 annettu laki (154/39).

lakialoitteeseen n:o 98 (1954 vp.) sisältyvän lakiehdotuksen.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi ammattioppilaitoksista.**

Eduskunnalle on vuoden 1954 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 38 laiksi ammattioppilaitoksista, ja Sivistysvaliokunta on nyt koolla olevilla valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 2.

Eduskunta tässä yhteydessä korostaa, etteivät puheena olevan lainsäädännön piiriin kuuluvat toimialat ole ainoat, joiden kehittäminen maassamme olisi suunniteltava yhteinäisesti, vaan olisi myös erityisesti maatalousammattien, maatalouteen liittyvien sivuammattien ja kotitalousalan koulutustarve selvitettävä ja pyrittävä luomaan sekä laajuudeltaan että ylläpitovelvoituksiltaan tarkoituksenmukainen koulujen kokonaisuus näitä aloja palvelemaan ja tyydyttämään ammattikoulutustarvetta myös näiden osalta. Eduskunta kehoittaa Hallitusta nopeasti ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että kysymyksessä olevan lain ulkopuolelle jäävän ammattikoulutuksen, mikä lähinnä käsittää maataloushallituksen alaiset koulut, rahoituksessa, sikäli kuin se koskee näihin kouluihin kuulu-

vien yksityisluontoisten koulujen ylläpito- ja perustamiskustannuksia sekä eläkemaksuja, tulisi noudatettavaksi puheena olevassa laissa omaksuttu periaate valtion ja kuntien yhteisrahoituksesta.

Edelleen Eduskunta kiinnittää huomiota siihen epäkohtaan, että eri alojen ammatilliset koulut kuuluvat aivan liian monien hallinnonhaarojen alaisuuteen, joten asiassa on syytä pyrkiä tarkoituksenmukaiseen hallinnolliseen keskittämiseen. Eduskunta odottaa, että valtiovalta ryhtyy niin pian kuin mahdollista riittäviin toimenpiteisiin mainitun epäkohdan poistamiseksi.

Mitä tulee niihin kunnallisiin ammattioppilaitoksiin, joiden rakentaminen on kesken tämän lain voimaan tullessa, Eduskunnan mielestä olisi niille, nykyistä käytäntöä muuttaen, myönnettävä valtionavustusta maalaiskuntien varaamien oppilaspaikkojen osalta lain 14 §:n 1 momentissa mainittua prosenttilukua soveltaen.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki
ammattioppilaitoksista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Ammattioppilaitosten tarkoitus ja opetuksen järjestely.

1 §.

Ammattioppilaitoksella tarkoitetaan tässä laissa kauppa- ja teollisuusministeriön alaisia teollisuuden ja rakennustoiminnan, käsityön, ravintotalouden sekä niihin verrattavien palvelusammattien samoin kuin liikenteen aloilla perustavaa ammattiopetusta ja jatkokoulutusta antavia kouluja ja opistoja,

niissä pidettävine täydennys- ja erikoiskursseineen, sekä muita niihin verrattavia oppilaitoksia. Invaliidien ammattioppilaitoksiin sovellettakoon tämän lain säännöksiä, mikäli niistä ei ole muualla toisin säädetty.

2 §.

Varsinaisia ammattikouluja ovat yleiset ja erikoisalojen ammattikoulut. Näiden ammattikoulujen tarkoituksena on antaa oppilailleen ammatinhallintaan riittävät tiedot ja niin monipuolinen työopetus koulun omista

työpajoissa, että se riittää pohjaksi ammattitaidon saavuttamiselle määräaikaisen käytännössä saadun työkokemuksen jälkeen.

Ammattikoulut, joiden perustamisesta ja ylläpitämisestä tässä laissa säädetään kunnille velvoituksia, ovat yleisiä ammattikouluja. Niihin luetaan myös valtion keskusammattikoulut. Yleisen ammattikoulun tulee tarjota koulupiirinsä nuorille ammattikoulutusmahdollisuuksia vähintään 6 ja 7 §:n tarkoittamassa laajuudessa. Näissä ammattikouluissa on annettava myös kurssimuotoista tai muuta ammatin tietopuoliseen hallintaan tähtäävää opetusta sellaisille ammattioppilaille ja muille heihin verrattaville henkilöille, jotka eivät voi saada opetusta muussa ammattioppilaitoksessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa perustetut valmistavat ammattikoulut, joihin on otettu oppivelvollisia oppilaita, on muutettava yleisiksi ammattikouluiksi vuoteen 1970 mennessä, jollei valtioneuvosto erityisestä syystä myönnä tästä poikkeusta.

Muita ammattioppilaitoksia ovat ammattioppilaskoulut sekä ammattiopistot.

Ammattioppilaskoulun tarkoituksena on antaa jo työssä oleville ammattioppilaille sekä muille heihin verrattaville henkilöille ammatin hallintaan riittävät tiedot. Työmenetelmien opettamista varten ammattioppilaskoulussa voi olla myös omia työpajoja.

Ammattiopistojen, joihin luetaan myös ammattinedistämislaitos ja taideteollisuusopisto, tarkoituksena on antaa eri alojen jatko- ja erikoisopetusta sekä työn johdossa ja järjestelyssä tarpeellisia tietoja. Ammattiopistot voivat olla joko valtion tai kuntain omistamia taikka yksityisluontoisia laitoksia.

Samaan ammattioppilaitokseen voi kuulua eri muotoa olevia ammattikouluja ja -opistoja.

Normaali ammattioppilaitokseksi, jossa ammattioppilaitosten opettajiksi aikoville annetaan ohjausta käytännöllisessä opetustaidossa, voidaan määrätä tähän tarkoitukseen soveltuva varsinainen ammattikoulu, ammattioppilaskoulu tai ammattiopisto.

3 §.

Ammattioppilaitoksessa on sen johtoa ja hallintoa varten oppilaitoksen opettajien keskuudesta valittu tai varsinaisesti koulun opetus- ja johtotehtäviin otettu rehtori. Opetuksen antamista ja käytännöllisen työskente-

telyn ohjaamista sekä oppilaitoksen hoitoa ja taloutta varten voi ammattioppilaitoksessa olla vakinaisia ja ylimääräisiä opettajia sekä toimen haltijoita. Normaali ammattioppilaitoksessa voi lisäksi olla yliopettajia ja lehtoreita.

4 §.

Jokaisella ammattioppilaitoksella on johtokunta, joka vastaa oppilaitoksen toiminnasta, sekä asianmukaisesti vahvistettu ohjesääntö ja opetussuunnitelma.

Milloin kunnalla tai yksityisellä on useampia ammattioppilaitoksia samalla paikkakunnalla, voidaan niille tai osalle niistä valita yhteinen johtokunta ja yhteinen rehtori, tarkastaja taikka johtaja.

Yleiselle ammattikoululle, jossa on useita opetusaloja, voidaan eri ammattialoja varten asettaa alan ammattihenkilöistä muodostettuja ammatillisia neuvottelukuntia.

Valtion keskusammattikoulussa on lisäksi oppilaitoksen toiminnan paikallistamista varten sen sijaintimaakuntaan ja laitoksen yleisen kehityksen ohjaamiseksi ammattikouluneuvosto, johon kukin keskusammattikoulupiiriin kuuluva kunta valitsee kolmeksi vuodeksi kerrallaan yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Lisäksi kuuluu neuvostoon jäsenenä koulun rehtori.

2 luku.

Ammattikoulujen perustamisvelvollisuus.

5 §.

Valtion keskusammattikoulun perustamisen yhteydessä valtioneuvoston on määrättävä koulun piiri.

Valtion keskusammattikoulujen perustamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä niiden toiminnan kehittämiseksi eri ammattialojen vaatimusten mukaisesti otetaan valtion tulo- ja menoarvioon vuosittain tarpeelliset määrärahat.

6 §.

Kaupunki- tai kauppalakunnassa, jonka henkikirjoitettujen asukkaiden määrä ylittää 20 000 henkeä, tulee olla ainakin metallityö-, konekorjaus-, sähkö-, puutyö-, rakennus-, ompelu- ja ravintolaisuusosastot käsittävä yleinen ammattikoulu tai erilliset pojille ja tytöille tarkoitettut koulut, joihin voidaan vuosittain ottaa vähintään yhdeksän uutta

oppilasta kutakin täyttä 2 000 henkikirjoitettua asukasta kohden.

7 §.

Jokaisen kaupunki- ja kauppalakunnan, joka ei tämän lain 6 §:n nojalla ole velvollinen ylläpitämään omaa ammattikoulua, tulee varata valtion keskusammattikoulussa taikka muussa yleisessä ammattikoulussa vähintään kolme ja jokaisen maalaiskunnan vähintään yksi vuosittainen oppilaspaikka kutakin täyttä 1 000 asukasta kohden. Valtion puolesta varataan kuhunkin valtion keskusammattikouluun lisäksi vähintään 20 oppilaspaikkaa 100 oppilasta kohden, laskettuna kuntien osuuden minimimäärästä.

Valtion keskusammattikoulussa tai muussa yleisessä ammattikoulussa, jossa kunnat ovat varanneet oppilaspaikkoja, tulee olla ainakin 6 §:ssä tarkoitetut osastot, jollei valtioneuvosto myönnä tästä poikkeusta.

8 §.

Kuntien paikkavarausten lukua yleisessä ammattikoulussa 6 ja 7 §:n perusteella määrättäessä voidaan muiden vastaavalla alueella sijaitsevien taikka tarkoitukseen muuten käytettävissä olevien ammatillisten koulujen oppilaspaikat ottaa valtioneuvoston harkinnan mukaan vähennyksenä huomioon.

Valtioneuvosto voi myös muuten, jos erityisiä syitä on, myöntää kunnalle helpotusta 7 §:ssä säädettyyn velvollisuuteen varata oppilaspaikkoja.

9 §.

Kunta, joka tämän lain 6 §:n nojalla on velvollinen oman ammattikoulun perustamiseen ja ylläpitämiseen, voi valtioneuvoston luvalla vapautua tästä velvollisuudesta osallistumalla valtion keskusammattikoulun perustamis- ja ylläpitokustannuksiin 18, 19 ja 20 §:ssä säädetyllä tavalla ja samalla varaamalla keskusammattikoulussa vähintään 6 §:ssä säädetty määrät vastaavia oppilaspaikkoja taikka varaamalla muussa 7 §:ssä tarkoitetussa yleisessä ammattikoulussa edellä tarkoitetun määrän oppilaspaikkoja.

10 §.

Kunnallisia ja yksityisluontoisia ammattioppilaitoksia voidaan omistajan suostuessa tulo- ja menoarvion rajoissa ottaa valtion haltuun.

Yleiseen ammattikouluun voidaan omistajan suostuessa perustaa valtion ylläpitämiä osastoja valtakunnallista ammattikasvatus-tarvetta tyydyttämään.

3 luku.

Kustannusten jakaantuminen.

11 §.

Tämän lain 6 ja 7 §:ssä tarkoitetut ammattioppilaitokset saavat vuotuista valtionavustusta 65 sadalta todellisista menoistaan.

Todellisia menoja määrättäessä otetaan huomioon kauppa- ja teollisuusministeriön tarpeelliseksi katsomat palkkausmenot ja eläkkeet, kuitenkin korkeintaan valtion vastaavissa laitoksissa vastaavista tehtävistä maksettavien palkkojen ja eläkkeitten suuruisina, omien rakennusten vuokra-arvo, määrättyinä valtioneuvoston vahvistaman perusteen mukaan, ottamatta kuitenkaan lukuun tontin arvoa ja sitä osaa rakennusten arvosta, mikä vastaa valtion oppilaitokselle antamaa rakennusavustusta, vuokramäärät vuokratuista huoneistoista, joiden vuokran maksamiseen oppilaitoksen omistaja ei muuten saa avustusta, sekä valaistukseen, lämmitykseen, veteen, käyttövoimaan, huoneiston, koneiden, työvälineiden ja kaluston kunnossapitoon ja korjaukseen, kanslia- ja painatus-töihin, niin myös opettaja- ja oppilaskirjaston sekä opetustarpeiden, raaka-, tarve- ja puhdistusaineiden hankkimiseen, oppivelvollisten oppilaiden koulutarpeisiin, palo- ja tapaturmavakuutusmaksuihin sekä lääkkeisiin ja lääkärinpalkkioihin tarvittavat vuotuiset kustannukset.

12 §.

Valtioneuvosto voi anomuksesta myöntää muullekin kuin 6 ja 7 §:ssä tarkoitetulle ammattioppilaitokselle oikeuden 11 §:ssä tarkoitettuun vuotuisen valtionavustukseen, jos harkitsee oppilaitoksen tarpeen vaatimaksi ja jos laitoksen jatkuvaa ylläpitämistä varten on riittävät taloudelliset edellytykset. Valtioneuvosto voi myös erityisistä syistä määrätä oppilaitoksen valtionavustuksen pienemmäksi kuin 65 sadalta, ei kuitenkaan pienemmäksi kuin 50 sadalta.

Ennen tämän lain voimaantuloa perusteilla ja valtionavustusta saaneilla ammatti-

oppilaitoksilla on oikeus tämän lain mukaiseen valtionavustukseen.

Valtionavustusta saavan oppilaitoksen toiselle omistajalle luovuttaminen tai sen olenainen laajentaminen voi tapahtua ainoastaan valtioneuvoston luvalla.

13 §.

Valtionavustuksen saamiseksi vaaditaan:

- 1) että oppilaitosta ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittamiseksi;
- 2) että oppilaitoksella on tyydyttävä huoneisto ja tarpeelliset opetus- ja työvälineet sekä opetukseen tarvittavat työpajat;
- 3) että oppilaitoksessa on säädetty määrä oppilaita;
- 4) että oppilaitoksen opettajilla on säädetty kelpoisuus;
- 5) että varattomille oppilaille myönnetään asetuksessa säädetyn perusteen mukaan vapautusta tai alennusta oppilasmaksuista; sekä
- 6) että avustuksena saadut varat käytetään niihin tarkoituksiin, joihin ne on myönnetty, ja että käyttämättä jäänyt avustus palautetaan valtiolle.

14 §.

Tämän lain 6 ja 7 §:ssä tarkoitetulle yleiselle ammattioppilaitokselle voidaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseksi oppilaitokselle valtionavustusta kaupunki- ja kauppalakuntien paikkavarausten osalta 50 sadalta ja maalaiskuntien paikkavarausten osalta 65 sadalta hyväksyttävistä rakennuskustannuksista valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

Hyväksyttäväksi rakennuskustannuksiksi luetaan kulut tontin raivauksesta ja tasoituksesta, koululle tarpeellisista opetus-, työpaja- ja talousrakennuksista täyteen kuntoon saatettuina, veden ja voiman hankintalaitteista, tarpeellisten teiden, aitausten ja muiden kiinteiden laitteiden tekemisestä, piirustusten laatimisesta ja arkkitehdin palkkiosta.

Oppilaskotien ja opettajien asuntojen rakentamiseen voidaan valtionavustusta myöntää valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan menoarviossa olevan määrärahan rajoissa, kuitenkin enintään 50 sadalta hyväksyttävistä kustannuksista.

15 §.

Muulle kuin 6 ja 7 §:n tarkoittamalle ammattioppilaitokselle voidaan antaa omien huoneistojen hankkimista varten valtionavustusta menoarviossa olevan määrärahan puitteissa.

16 §.

Työpajojen perustamiseksi valtionapua nauttiviin kunnallisiin ja yksityisluontoisiin ammattioppilaitoksiin sekä niiden laajentamiseen myönnetään valtionavustuksena 75 sadalta kauppa- ja teollisuusministeriön tarpeelliseksi harkitsemien työvälineiden, voima- ja työkonien sekä työpajojen sisustukseen kuuluvan kaluston hinnasta.

Varsinaisen koulukaluston ja opetusvälineiden hankkimiseen myönnetään valtionavustuksena 65 sadalta kauppa- ja teollisuusministeriön tarpeelliseksi katsomien välineiden hinnasta.

17 §.

Kunnallisten ja yksityisluontoisten ammattioppilaitosten toimeenpanemien, niiden varsinaisiin opetusohjelmiin kuulumattomien, yleisten täydennys- ja erikoiskurssien aiheuttamiin menoihin annetaan valtionavustusta menoarvion rajoissa.

18 §.

Valtion keskusammattikoulun perustamiskustannukset jaetaan valtion ja siihen 7 §:n perusteella osallistuvien kuntien kesken siten, että kaupunki- ja kauppalakunnat vastaavat 50:stä sadalta ja maalaiskunnat 35:stä sadalta 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rakennuskustannuksista ja kaikki kunnat 30:stä sadalta muista perustamiskustannuksista, kummatkin laskettuna kuntien varaimien oppilaspaikkojen suhteessa.

Valtion keskusammattikoulun perustamiskustannuksiin luetaan paitsi 14 §:n 2 momentissa mainittuja eriä vastaavat rakennuskustannukset myös kulut tarpeellisten talous- ja asuinrakennusten, oppilaskodin ja opettajien asuntojen rakentamisesta, työkonien ja työkalujen, koulukaluston ja opetusvälineiden, oppilaiden majoitus- ja ruokailu- sekä puhtauden- ja terveydenhoitovälineiden ynnä muiden itse koulussa ja oppilaskodissa tarvittavien varusteiden hankkimisesta, niin myös perustamistoimikunnan palkkioista ynnä muista välttämättä kustannettavista toimenpiteistä.

Jos muu kuin 7 §:n mukaan valtion keskusammattikoulun perustamiseen osallistumaan veloitettu kunta haluaa varata oppilaspaikkoja keskusammattikoulussa, on sen osallistuttava perustamiskustannuksiin rakennuskustannusten osalta 50:llä sadalta ja muiden kustannusten osalta 30:llä sadalta vastaavansuuruisen oppilasmäärän aiheuttamista kokonaismenoista.

Koulun sijoittajakunta vapautuu kuitenkin kokonaan osallistumasta oppilaskodista johtuviin kustannuksiin, jos oppilaskoti sen kannalta ei ole tarpeellinen.

19 §.

Kunnan, jonka alueelle valtion keskusammattikoulu sijoitetaan, tulee korvauksetta luovuttaa koululle sopiva ja riittävä tontti-alue.

20 §.

Valtion keskusammattikouluun osallistuvien kuntien osuus vuosittaisista ylläpitokustannuksista on yhteensä 35 sadalta varattuja oppilaspaikkoja vastaavalla osalla 11 §:n 2 momentissa mainittuja kustannuksia vastaavista menoista, vuokramenoja lukuun ottamatta.

Tämä osuus jaetaan kuntien kesken oppilaspaikkojen suhteessa.

21 §.

Valtion menoarviossa varataan vuosittain tarpeelliset määrärahat erikoisavustusten suorittamiseksi maan köyhimmille kunnille osallistumista varten yleisten ammattikoulujen perustamis- ja ylläpitokustannuksiin. Näitä avustuksia voidaan suorittaa perustamiskustannusten osalta enintään 30 sadalta ja ylläpitokustannusten osalta enintään 20 sadalta hyväksyttävistä kokonaismenoista. Avustuserusteet määrää valtioneuvosto.

4 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

22 §.

Valtionavustusta saava ammattioppilaitos, joka vakuuttaa oppilaitoksen viran tai toimen haltijat työkyvyttömyyden, vanhuuden

tai hautausavun varalta, saa valtionvaroista avustusta puolet kustakin suorittamastaan vakuutusmaksusta, ei kuitenkaan enempää kuin valtioneuvoston vahvistaman määrän kutakin vakuutettua kohti vuodessa. Avustusta ei kuitenkaan suoriteta vakuutusmaksun siltä osalta, mikä ylittäisi vakuutusmaksun sellaisesta eläke-edusta, joka on vahvistettu vastaavanlaisessa valtion virassa tai toimessa olevalle.

Kauppa- ja teollisuusministeriön asiana on hyväksyä vakuutuslaitos, josta 1 momentissa mainittu vakuutus voidaan ottaa.

23 §.

Jos tässä laissa tarkoitetun oppilaitoksen viran tai toimen haltijalle on otettu vakuutus eläkkeen saantia varten ja vakuutusmaksujen suorittamiseksi on saatu valtionavustus 22 §:n säännösten mukaisesti, älköön samalle henkilölle suorittettavan eläkkeen maksamiseen myönnettävä valtionavustusta 11 §:n 2 momentin säännösten perusteella.

24 §.

Jos havaitaan, että valtionavustusta saava ammattioppilaitos ei täytä säädettyjä ehtoja, taikka jos sen toiminnassa ilmenee epäkohtia, joita ei huomautuksesta huolimatta korjata, on kauppa- ja teollisuusministeriöllä valta päättää valtionavustus lakkautettavaksi joko oppilaitokselta kokonaan tai sen tarkoitetaan vastaamattomaksi osoittautuneelta osalta sekä antaa määräys siitä, missä järjestyksessä lakkauttaminen on toimeenpantava ja miten valtionavustuksella hankittu omaisuus on käytettävä.

Sama olkoon laki, jos ammattioppilaitos lopettaa toimintansa.

25 §.

Kunta, joka 7 tai 9 §:n mukaisesti varaa oppilaspaikkoja ennen tämän lain voimaantuloa perustetusta valtion keskusammattikoulusta, on velvollinen suorittamaan valtiolle varaamiaan oppilaspaikkoja vastaavasti ja 18 §:ssä säädettyä kustannusjakoa noudattaen koulun perustamisesta suoranaisesti aiheutuneet kustannukset. Koulun perustamiskustannuksiin jo osallistuneiden kuntien suoritukset on vastaavasti otettava niiden osalta sellaisinaan huomioon.

26 §.

Ammattioppilaitosten opettajille pidettävien täydennyskursseiden järjestämiseksi sekä näihin tai muihin ammatillisiin kursseihin osallistuville suoritettaviksi apurahoiksi samoin kuin ammattikasvatuksen muihinkin tarpeisiin varataan valtion tulo- ja menoarviossa tarpeelliset määrärahat.

5 luku.

Lain täytäntöönpano.

27 §.

Kunnat ovat velvolliset ryhtymään toimenpiteisiin tämän lain 6 ja 7 §:ssä tarkoitettujen koulujen perustamiseksi tai tar-

peelliseksi laajentamiseksi siten, että koulut voivat aloittaa toimintansa lain määräämässä laajuudessa viimeistään vuonna 1962.

Valtioneuvostolla on valta erityisestä syystä myöntää pitennystä 1 momentissa mainittuun määräaikaan.

28 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta annetaan asetuksella.

29 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1959, ja sillä kumotaan ammattioppilaitoksista 26 päivänä toukokuuta 1939 annettu laki (154/39).

Samalla Eduskunta on päättänyt lausua toivomuksen,

että Hallitus suorituttaisi tutkimuksen siitä, voitaisiinko ammattioppilaitoksia ylläpitäviä kuntainliittoja kos-

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 1958.

kevaa, nyt hyväksytyssä laissa omaksuttua valtionapujärjestelmää vielä tarkistaa siten, että kuntainliittoon kuuluvien kuntien erilainen taloudellinen kantokyky tulisi suuremmassa määrin huomioon otetuksi.

**Suuren valiokunnan mietintö N:o 201
hallituksen esityksen johdosta rakennuslainsäädännön uudis-
tamisesta.**

Suuri valiokunta on, saatuaan esityksessä olevaan rakennuslakiehdotukseen sisältyvien 9 ja 10 luvun osalta samoin kuin niistä lakiehdotuksen muista pykälistä, jotka välittömästi liittyvät mainittujen lukujen säännöksiin, laki- ja talousvaliokunnalta vaatimansa uuden lausunnon, joka on painettuna liitetty tämän oheen, ja käsiteltyään yllämainitun

asian, päättänyt yhtyä kannattamaan laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 3 (1956 vp.) tehtyjä ehdotuksia jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Rakennuslaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSASTO.

Yhteiset säännökset.

1 luku.

Yleiset säännökset.

1—4 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

5 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, saa rakentaa *jo olevaan* asuntoon tai maanviljelystilaan kuuluvan talousrakennuksen.

6 §.

Taaja-asutusta alkoon sallittako muodostettavaksi alueelle, jolle katujen tai teiden rakentaminen tai vedensaannin tai viemäröinnin järjestäminen aiheuttaa kohtuuttoman suuria kustannuksia taikka joka terveydelliseltä kannalta tai muutoin on taaja-asutukseen sopimaton.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

7 §.

Uudisrakennusta, jota tarkoitetaan 130 §:ssä, ei saa rakentaa ilman lupaa.

Jollei rakennusjärjestyksessä ole toisin määrätty, saa asemakaavan ja rakennuskaavan ulkopuolella olevalle alueelle kuitenkin ilman lupaa rakentaa *jo olevaan asuntoon tai maanviljelystilaan kuuluvan* talousrakennuksen.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

8 ja 9 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

10 §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Rakennuslautakunnassa on puheenjohtaja sekä vähintään neljä ja enintään kahdeksan muuta jäsentä, jotka kaikki, samoin kuin tarpeellisen määrän varajäseniä, kunnanvaltuusto valitsee, puheenjohtajan neljäksi vuodeksi ja muut jäsenet kahdeksi vuodeksi. Valtuusto määrää yhden jäsenistä toimimaan varapuheenjohtajana. Puheenjohtajan

(*poist.*) on oltava rakennustoimintaan hyvin perehtynyt sekä muiden jäsenten rakennustoimintaa tuntevia.

Rakennuskaava-alueen ja maalaiskunnan asemakaava-alueen rakennuslautakunnasta säädetään 114 ja 117 §:ssä.

2 luku.

Rakennusjärjestys.

11 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

12 §.

Rakennusjärjestyksessä annetaan asema-kaava- ja rakennuskaava-alueita varten rakennustoiminnasta, rakennusvalvonnasta, rakennustavasta, tontin ja rakennuspaikan ai-
taamisesta ja järjestelystä, (*poist.*) kaduista ja *muista liikenneväylistä* sekä viemäreistä ja muista johdoista *sekä näihin liittyvistä laitteista* ne paikallisista oloista johtuvat ja muut määräykset, jotka sen lisäksi, mitä laissa tai asetuksessa on säädetty, katsotaan tarpeellisiksi.

13 ja 14 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

15 §.

Rakennuskaava-alueen *liikenneväylien* ja viemärien rakentamisesta, kunnossapidosta ja puhtaana pitämisestä, sikäli kuin niistä ei ole erikseen laissa säädetty, voidaan antaa määräyksiä rakennusjärjestyksessä. Rakennuspaikan omistajalle tai haltijalle asetettavia velvollisuuksia määrättäessä on soveltuvin kohdin noudatettava 14 §:n ja 10 luvun periaatteita.

16 ja 17 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

3 luku.

Seutukaava.

18 §.

Jos kahta tai useampaa kuntaa varten tarvitaan yhteinen suunnitelma, joka sisältää yleisohjeet alueen käyttämisestä *asuntotar-koituksia, liikenneväyliä, maa- ja metsäta-*

loutta, teollisuutta ja muuta elinkeinotoimintaa tahi *muuta yleisiä tarpeita kuin liikenneväyliä* varten, on näihin kuntiin kuuluville alueille niin laajalti, kuin katsotaan tarpeelliseksi, laadittava seutukaava.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

19 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

20 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Asetuksella säädetään, millaisin edellytyksin muu oikeushenkilö voi suorittaa tässä laissa seutukaavaliitolle määrätty tehtävät.

21—24 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

25 §.

Seutukaavan on oltava ohjeena yleiskaavaa, asemakaavaa ja rakennuskaavaa laadittaessa samoin kuin ryhdyttäessä toimenpiteisiin asutuksen tai *liikenneväylien* taikka alueen muun käytön järjestämiseksi.

26 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

27 §.

Seutukaavaliitolle korvataan valtion varoista puolet seutukaavan laatimisesta aiheutuneista, asetuksella *tarkemmin määrättävistä* kustannuksista.

II OSASTO.

Kaupunkia koskevat säännökset.

4 luku.

Yleiskaava.

28 §.

Kaupungin vastaisen järjestelyn ja rakentamisen yksityiskohtaisen suunnittelemisen ohjeeksi on, sikäli kuin on tarpeellista, tehtävä yleiskaava, joka sisältää pääpiirteet

maan käyttämisestä eri tarkoituksiin niin kuin rakentamista sekä tärkeimpiä liikenneväyliä ja muita yleisiä tarpeita varten.

Yleiskaavassa voidaan kieltää käyttämästä rakennustoimintaan tarkoitettua aluetta enintään viiden vuoden aikana muuhun rakentamiseen kuin maatalouden ja muiden siihen verrattavien elinkeinojen tarpeita varten (*rakentamisrajoitus*). Erityisistä syistä sisäasiainministeriö voi pitentää rajoituksen voimassaoloaikaa enintään viisi vuotta kerrallaan. Rajoituksesta johtuvasta korvauksesta säädetään 70 §:ssä.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

29 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

30 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetystä rajoituksesta johtuvasta lunastusvelvollisuudesta säädetään 56 §:ssä ja korvauksesta 70 §:ssä.

(Poist.)

31 §.

(Kuten 31 § hallituksen esityksessä.)

32 (31) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

5 luku.

Asemakaava ja tonttijako.

33 (32), 34 (33) ja 35 (34) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

36 (35) §.

Asemakaavassa voidaan määrätä alueita: (1 kohta kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(2 kohta kuten 36 §:n 2 kohta hallituksen esityksessä.)

3) *toreiksi ja katuaukioiksi;*

(4 kohta kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

5) rautateitä, raitioiteita, linja-autoasemia, ajoneuvojen pysäköimispaikkoja, vesiteitä, satamia, lentoasemia ja sellaisia yleisen tien välittömänä jatkeena olevia, kauttakulku- tai sisääntuloliikenteeseen tarkoitettuja teitä varten, joille ei ole pääsyä tonteilta eikä poikkikaduilta paitsi erityisesti järjestetyissä liittymiskohdissa, sekä muita erityisiä liikennetarkoituksia varten (*liikennealueet*);

(6—8 kohdat kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

37 (36)—42 (41) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

43 (42) §.

Asemakaavassa voidaan kieltää käyttämästä rakennuskortteliin kuuluvaa maata, ennenkuin viereinen katu on rakennettu, enintään kolmen vuoden aikana muuhun rakentamiseen kuin maatalouden ja siihen verrattavien elinkeinojen tarpeita varten (*rakentamisrajoitus*). Erityisistä syistä sisäasiainministeriö voi pitentää rajoituksen voimassaoloaikaa enintään kolme vuotta kerrallaan.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetystä rajoituksesta johtuvasta korvauksesta säädetään 70 §:ssä.

6 luku.

Maan luovuttaminen.

44 (43) §.

(Kuten 44 § hallituksen esityksessä.)

45 (44) §.

Kaupungille 44 §:n mukaan kuuluva oikeus on tiemaan myöhempääkin omistajaa ja kiinnityksen tai siihen verrattavan oikeuden haltijaa sitova. Jos tien luovutus perustuu vapaaehtoiseen sopimukseen, on kiinteistöä paremmalla oikeudella rasittavan oikeuden haltijalla oikeus vaatia kaupungilta korvausta kärsimästään vahingosta. Milloin tie on luovutettu käytettäväksi vain määräajaksi, on kaupungin käyttöoikeus tiemaahan voimassa saman ajan. Jos tien käyttöoikeus on annettu vastiketta vastaan, vastaa kaupunki siitä.

46 (45) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

47 (46) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(Poist.)

Katualueen korvaamisesta säädetään 71, 72, 74 ja 77 §:ssä.

48 (47) §.

Kaupunki saa ottaa 47 §:ssä tarkoitetun maan haltuunsa, kun sitä ryhdytään rakentamaan tai muutoin tarvitaan tarkoitukseensa käytettäväksi ja alueen erottamistoimitus on pantu vireille taikka kun kaupunki 71 §:n mukaan on suorittanut alueesta korvauksen.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Maan, joka asemakaavaa muutettaessa (poist.) tulee sisältymään katualueeseen, kaupunki saa ottaa haltuunsa, kun sitä koskeva lunastusmenettely on pantu vireille.

Edellä 46 §:n 2 momentissa tarkoitetun tien aluetta tontinomistaja ei saa ottaa haltuunsa, ennen kuin tien tilalle on järjestetty vastaava kulkuyhteys tai käyttöoikeus tien on lakannut.

49 (48) §.

Jos 44 §:ssä tarkoitetulla tiemaalla on johto, joka estää tiemaan käyttämistä tai huomattavasti vaikeuttaa sitä, on kaupungilla oikeus siirtää johto.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

7 luku.

Maan lunastaminen.

50 (49) §.

Kaupunki saa asemakaava-alueella ilman erityistä lupaa lunastaa katualueen, torin, *katuaukion*, virkistysalueen sekä sellaisen yleisen rakennuksen tontin, liikenne-, vaara- ja erityisalueen, joka on asemakaavassa osoitettu kaupungin laitokselle tai muihin kaupungin tarpeisiin.

51 (50) §.

(Kuten 51 § hallituksen esityksessä.)

52 (51) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

53 (52) §.

(1 mom. kuten 53 §:n 1 mom. hallituksen esityksessä.)

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

54 (53) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

55 (54) §.

(1 mom. kuten 55 §:n 1 mom. hallituksen esityksessä.)

Edellä 54 §:ssä säädetty kaupungin lunastusoikeus ei vaikuta 1 momentissa säädettyyn lunastusoikeuteen.

56 (55) §.

(1 mom. kuten 56 §:n 1 mom. hallituksen esityksessä.)

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Korvauksesta, joka johtuu yleiskaavan tai asemakaavan aiheuttamasta maan käyttöoikeuden rajoituksesta, säädetään 70 §:ssä.

57 (56) §.

(Kuten 57 § hallituksen esityksessä.)

58 (57) §.

Kaupungille tai valtiolle 56 ja 57 §:ssä säädetty lunastusvelvollisuus ei tule voimaan, ennen kuin maanomistajan hakemus poikkeuksesta rakennuskieltoon tai rakentamisrajoitukseen on hylätty.

(2 ja 3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

59 (58) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(2 mom. kuten 59 §:n 2 mom. hallituksen esityksessä.)

60 (59) §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Älköön korvausta määrättäessä sovellettakoon omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen 14 päivänä heinäkuuta

1898 annetun lain (pakkolunastuslaki) 14 §:n säännöstä.

Muutoin on soveltuvin osin, käyttäen kuitenkin 1 ja 2 momentissa säädettyjä korvauserusteita, noudatettava (poist.) pakkolunastuslain 2 luvun säännöksiä.

61 (60) §.

(Kuten 61 § hallituksen esityksessä.)

62 (61) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

63 (62) §.

Arvioitaessa 60 §:ssä tarkoitettua korvausta on kukin erilaatuinen tai eriarvoinen alue, rakennus, laitos tai oikeus lausunnossa erikseen selitettävä ja arvioitava sekä esitettävä arvioimisperusteet.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

64 (63) §.

Jollei kaupunki tai valtio täytä 56 §:ssä tarkoitettua lunastusvelvollisuuttaan, on omistajalla oikeus kanteella vaatia sitä. Samassa oikeudenkäynnissä on tehtävä 56 §:n 2 momenttiin perustuva vaatimus. Jos tuomioistuin hyväksyy kanteen, omistaja saa hakea lunastuksen toimeenpanemista.

Kun syntyy riita kaupungin velvollisuudesta lunastaa tontinosa 57 §:n mukaan tai siitä suoritettavasta korvauksesta, ratkaisee asian tuomioistuin hankittuaan siitä, milloin se katsotaan tarpeelliseksi, lunastustoimikunnan lausunnon.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

65 (64) §.

Jos on pantu vireille 54 tai 55 §:ssä tarkoitettu kante tontinoman lunastamisesta, on toisen tontinoman omistajalla, joka tahtoo lunastaa, oikeus ilman haastetta ajaa lunastuskannettansa samassa oikeudenkäynnissä.

Mitä 64 §:n 3 momentissa on säädetty, on vastaavasti voimassa 1 momentissa tarkoitettua lunastamisessa.

66 (65) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Ratkaistessaan asian on tuomioistuimen päätettävä, kenellä on oikeus lunastaa, mää-

rättävä kullekin oikeudenomistajalle tulevasta korvauksesta ja vahvistettava 54 §:n 2 momentissa tarkoitettua lunastamista varten myös lunastajan tontinoman arvo. Jos tonttia rasittaa nautinta-, rasite- tai muu sellainen oikeus, tuomioistuimen on määrättävä päätöksessään myös oikeuden voimaan jäämisestä tai lunastamisesta taikka muusta järjestämisestä ja siitä aiheutuvasta korvauksesta.

67 (66) ja 68 (67) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

69 (68) §.

Valtion varoista suoritetaan kaupungille avustusta yleiseen tarkoitukseen käytettävien alueiden lunastuskustannusten peittämiseen harkinnan mukaan, milloin se kustannusten suuruuden ja kaupungin taloudellisen aseman vuoksi katsotaan tarpeelliseksi.

8 luku.

Yleiskaavan ja asemakaavan toteuttamisesta johtuva korvaus.

70 (69) §.

(1 mom. kuten 69 §:n 1 mom. hallituksen esityksessä.)

(2 ja 3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

71 (70) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Muusta kaupungin omistukseen 47 §:n mukaan siirtyvästä alueesta saa sen omistaja korvauksen sikäli kuin alue on enemmän kuin viidennes hänen kysymyksessä olevalla asemakaava-alueella omistamastaan maasta tai suurempi sitä tontin kerrosalan määrää, jonka saa rakentaa hänelle jäävälle maalle tällä asemakaava-alueella.

Tontin kerrosalaan luetaan myös ullakko- ja kellarikerroksista se osa, joka (poist.) rakentamismääräysten mukaan saadaan käyttää asuin- ja työhuoneiksi.

72 (71) §.

Kaupungille 47 §:n mukaan siirtyvästä alueesta, mikäli 71 §:stä ei muuta johdu, on omistajan vaatiessa suoritettava korvaus, joka

määrätään soveltamalla 60 §:ssä säädettyjä perusteita, ei kuitenkaan sen 3 momenttia.

73 (72) §.

Kun alue 46 tai 47 §:n mukaan siirtyy kaupungin omistukseen, raukeavat siihen kohdistuvat oikeudet. Jos alueen joutuessa kaupungille se kiinteistö, johon alue kuului, vastasi saamisesta ja alueen omistajalle suoritetaan korvausta, on saamisen haltijalla korvaukseen samanlainen oikeus, kuin hänellä oli kiinteistöön.

(Poist.)

74 (73) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

75 (74) §.

Jos maanomistaja 47 ja 71 §:n mukaan ei joudu korvauksetta luovuttamaan maata tai joutuu siten luovuttamaan maata huomattavasti vähemmän, kuin hän 71 §:n 2 momentin mukaan enintään olisi voinut olla velvollinen luovuttamaan ilman korvausta, ja sitä olosuhteisiin katsoen on pidettävä ilmeisesti kohtuuttomana, omistaja on velvollinen suorittamaan kaupungille kohtuullisen korvauksen silloin, kun kaupunki on ottanut haltuunsa sen katualueen, joka on hänen maansa kohdalla.

76 (75) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

77 (76) §.

Milloin 70, 72, 74, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettu korvauksesta tehdään sopimus, se sitoo kiinteistön myöhempää omistajaa. Jollei korvauksesta sovita, asian ratkaisee kiinteistön sijaitsemispaikan tuomioistuin hankittuaan siitä, milloin se katsotaan tarpeelliseksi, lunastustoimikunnan lausunnon.

Milloin 70 tai 76 §:ssä tarkoitettu toimenpiteestä, josta on korvausta maksettava, on myös ilmeistä hyötyä korvauksen saajalle, on korvaus sovitettava sen mukaan, omistajan oikeutta täyteen korvaukseen kuitenkaan supistamatta.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Mitä 3 momentissa on säädetty, ei koske 75 §:ssä tarkoitettua korvausta.

9 luku.

Kadun ja muun yleisen alueen sekä viemärlaitoksen rakentaminen.

78 (77) §.

(Kuten 77 § laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

79 (78) §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

80 (79) §.

Kun katu tai 79 §:n 1 momentissa tarkoitettu kadunosa on rakennettu, se on luovutettava yleiseen käyttöön.

Katu tai sen osa katsotaan yleiseen käyttöön luovutetuksi, kun se maistraatin toimittamassa katselmuksessa on tarkoitukseensa hyväksytty.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

81 (80) §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(Poist.)

82 (81) §.

Kaupunginvaltuuston asiana on liikenteen tarpeen mukaisesti, ottamalla myös huomioon paikkakunnan tapa, määrätä, millä aineella katu sitä rakennettaessa on päällystettävä.

83 (82) §.

Milloin liikenne-, vaara- tai erityisalueelle taikka sen kautta on asemakaavan mukaan rakennettava liikenneväylä, jonka aikaansaamiseksi tarvitaan (poist.) silta (poist.), tunneli tai muu erityinen rakennelma, mutta kaupunki ja alueen haltija ovat eri mieltä tästä johtuvista toimenpiteistä tai kustannusten suorittamisesta, määrää siitä valtioneuvosto, jollei ole toisin säädetty.

84 (83) §.

Torin, puiston ja muun niihin verrattavan yleisen alueen rakentaminen on kaupungin tehtävä (poist.), milloin kaupunki katsoo sen tarpeelliseksi.

85 (84) §.

Milloin tontille rakennetaan, ennen kuin sen kohdalla oleva katu tai tonttia palveleva yleinen viemäri on rakennettu, on tontinomistajan järjestettävä tontille ajokuntoinen pääsytie ja tarvittaessa viemäri. Tähän tarkoitukseen kaupunki on velvollinen korvauksetta (poist.) sallimaan maan käyttämisen, mikäli kaupungin käytettävissä on rakentamatonta katualuetta.

10 luku.

Kadun ja viemäri laitoksen rakentamisen korvaaminen.

85 §.
(Poist.)

86 §.

(Kuten 85 § laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

86 §.
(Poist.)

87 §.

Yleisen viemäri laitoksen rakentamisesta kaupungilla on oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella. Korvaus lasketaan sen määrän mukaan, mitä 300 millimetrin läpimittaisen putkiviemäriin tarkastuskaivoineen ja sitä varten tarvittavan kanavan on katsottava keskimäärin tulevan kaupungissa metriä kohti maksamaan. Viemäriä on korvattava tontin pinta-alan täyttä neliometriä kohti 10 millimetriä ja sen lisäksi tontin kerrosalan täyttä neliometriä kohti 6 millimetriä.

(2 ja 3 mom. kuten 86 §:n 2 ja 3 mom. laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

87 §.
(Poist.)

88 (87) §.

Jos tontin osalta 86 tai 87 §:n mukaan määrättyä korvausta erityisestä syystä on pidettävä ilmeisesti kohtuuttoman suurena, korvaus on määrättävä ottamalla myös huomioon kadusta tai viemäristä tontille koitua hyötyä.

Jos tontin pinta-alaa tai tontin kerrosalaa lisätään tai vähennetään sen jälkeen, kun tontinomistajan suoritettava korvaus on määrätty, on korvausta lisättävä tai vähennettävä 86 tai 87 §:n mukaisesti. Lisäkorvausvelvollisuus syntyy siinä järjestyksessä kuin 90 §:ssä on säädetty. Palautettava korvausmäärä on maksettava vaadittaessa.

89 (88) §.

Kaupunginvaltuusto vahvistaa kaupunginhallituksen esityksestä 86 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sora- ja kestopäällysteisten katujen keskimääräiset rakentamiskustannukset neliometriä kohti.

Samoin kaupunginvaltuusto vahvistaa kaupunginhallituksen esityksestä 87 §:ssä tarkoitettua 300 millimetrin läpimittaisen viemäriin keskimääräiset rakentamiskustannukset metriä kohti.

(3 mom. kuten 88 §:n 3 mom. laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

90 (88) §.

Tontinomistajan velvollisuus suorittaa 86 §:ssä tarkoitettu korvaus syntyy, kun tontin kohdalla oleva katu tai sen osa on luovutettu yleiseen käyttöön ja tontille on rakennettu uudisrakennus asemakaavan vahvistamisen jälkeen tai tontti sitä ennen on rakennettu pääasiallisesti asemakaavan mukaisesti. (Poist.)

Edellä 87 §:ssä tarkoitettu korvausvelvollisuus syntyy, kun tonttia palveleva, enintään 15 metrin päässä siitä oleva viemäri sallitaan otettavaksi käyttöön (poist.) ja tontti on rakennettu 1 momentissa mainitun tavoin.

(3 mom. kuten 89 §:n 3 mom. laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

91 (89) §.

(1 ja 2 mom. kuten 90 §:n 1 ja 2 mom. laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

Milloin (poist.) 89 §:n mukaisesti vahvistetut rakentamiskustannukset ovat vuotuismaksun suorittamisvuotena suuremmat tai pienemmät kuin sinä vuotena, jona korvaus on 1 momentin nojalla määrätty maksettavaksi, on, mikäli muutos on ollut vähintään kymmenen prosenttia viimeksi mainitun vuoden vahvistetuista rakentamiskustannuksista,

(poist.) vuotuismaksua korotettava tai alennettava samassa suhteessa kuin rakentamiskustannukset ovat muuttuneet.

92 (90) §.

(Kuten 91 § laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

93 (91, 92 ja 93) §.

(Kuten 92 § laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

94 (85 §:n 5 mom.) §.

(Kuten 93 § laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

III OSASTO.

Maalaiskuntia koskevat säännökset.

11 luku.

Rakennuskaava.

95 (94) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(2 mom. kuten 94 §:n 2 mom. hallituksen esityksessä.)

96 (95) §.

(Kuten 95 § hallituksen esityksessä.)

97 (96) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

98 (97) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Rakennuskaavassa määrätyt korttelit, liikenneväylät ja muut alueet on merkittävä maastoon sitä mukaa, kuin tarve vaatii.

99 (98) ja 100 (99) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

101 (100) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Jos tarpeelliseksi katsotaan, voi lääninhallitus määrätä, että rakennuskaava-alueella

ei saa lääninhallituksen luvatta rakentaa uudisrakennusta, ennen kuin välttämättömät liikenneväylät ja viemärit on järjestetty sekä veden saanti turvattu (rakennuskielto).

102 (101) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

103 (102) §.

Kun rakennuskaavassa osoitettuun liikenneväylään sisältyvää maata, jolla ei ole rakennusta tai joka ei ole välttämätöntä rakennuksen käyttämistä varten, tarvitaan rakennuskaava-alueen tarkoituksiin, saadaan se panna kuntoon ja asettaa siihen johtoja sekä luovuttaa se rakennuskaava-alueen liikenteeseen.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

104 (103) §.

Rakennuskaavassa osoitettuun liikenneväylään sisältyvän yksityisen tien alueesta, joka on määrätty maanmittaustoimituksessa tai jota vanhastaan on käytetty, taikka tie- maasta, jonka omistaja on korvauksetta tai jo suoritettua korvausta vastaan pysyvästi tieksi luovuttanut taikka aluetta järjestettyyn rakennustoimintaan käyttäessään tieksi varannut, ei omistajalla eikä muullakaan oikeuden haltijalla ole oikeutta saada korvausta.

Muusta rakennuskaavassa liikenneväyläksi tarkoitettusta maasta saa sen omistaja korvauksen siltä osalta kuin luovutettava liikenneväylä on enemmän kuin kymmenesosa hänen kysymyksessä olevalla rakennuskaava-alueella omistamastaan maasta tai liikenneväylä ei ole tarpeellinen omistajalle kuuluvan rakennusmaan käyttämiseksi.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

105 (104) §.

Jollei maanomistaja tai muu oikeuden haltija 104 §:n mukaan ole velvollinen sallimaan rakennuskaavassa liikenneväyläksi tarkoitettun maan käyttämistä korvauksetta, hänellä on oikeus kunnalta saada alueen käyttämisestä liikenneväylänä korvaus, joka määrätään soveltamalla 60 §:ssä säädettyjä perusteita.

106 (105) §.

Milloin rakennuskaavassa *liikenneväyläksi* osoitetun maan käyttämisestä korvauksetta aiheutuu omistajalle tai siihen kohdistuvan oikeuden haltijalle erityistä vahinkoa, jota olosuhteisiin katsoen on pidettävä ilmeisesti kohtuuttomana, vahinko on kunnan hänelle korvattava.

Mitä 75 §:ssä on säädetty velvollisuudesta suorittaa korvausta katumaan luovuttamisen sijasta, on vastaavasti voimassa 103 §:ssä ja 104 §:n 2 momentissa tarkoitettua käyttöoikeuden luovuttamisen osalta.

107 (106) §.

Mitä 104, 105 ja 106 §:ssä on säädetty, ei ole sovellettava yleisistä teistä annetussa laissa (243/54) tarkoitettuihin teihin.

108 (107) §.

Edellä 105 ja 106 §:ssä tarkoitettu korvaus on määrättävä suoritettavaksi asian laadusta riippuen joko kertakaikkiaan tai vuotuismaksuna. Vuotuismaksun suuruus voidaan olosuhteiden muuttuessa saattaa uudelleen harkittavaksi.

(2 ja 3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Mitä 3 momentissa on säädetty, ei koske 106 §:n 2 momentissa tarkoitettua korvausta.

109 (108) §.

Sellaista rakennuskaavassa osoitettua *liikenneväylän* osaa, jolla on rakennus tai joka on välttämätön rakennuksen käyttämiselle, ei saa ilman omistajan suostumusta ottaa käytettäväksi ennen sillä olevan rakennuksen pakkolunastamista.

110 (109) §.

(1 mom. kuten 108 §:n 1 mom. hallituksen esityksessä.)

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

111 (110) §.

Omaisuuutta tämän luvun säännösten nojalla pakkolunastettaessa on noudatettava pakkolunastuslain säännöksiä, kuitenkin niin, että korvaus määrätään tämän lain 60 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

112 (111) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

113 (112) §.

Rakennuskaavan toteuttamiseen kuuluu rakennuskaava-alueen tarpeellisten *liikenneväylien* ja viemärlaitoksen rakentaminen ja kunnossapitäminen sekä sen mukaan kuin kunnan varat sallivat, tarpeen vaatimiin toimenpiteisiin ryhtyminen vedensaannin ja ulkovalaistuksen sekä puistojen ja muiden yleisten alueiden järjestämiseksi, ottaen kuitenkin huomioon 15 §:n määräykset.

114 (113) §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Jos kunnanvaltuusto on määrätynlaisten asioiden *osalta* niin päättänyt taikka rakennuslautakunta tai sen puheenjohtaja sitä vaatii tahi osasto sen tarpeelliseksi katsoo, osaston on siirrettävä asia rakennuslautakunnan ratkaistavaksi.

115 (114) §.

Valtion varoista suoritetaan maalaiskunnalle avustusta yleiseen *tarkoitukseen käytettävien* alueiden lunastuskustannusten peittämiseen, milloin se kustannusten suuruuden ja kunnan vaikean taloudellisen aseman vuoksi katsotaan tarpeelliseksi.

12 luku.

Asemakaava.

116 (115) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

117 (116) §.

Kun 116 §:ssä mainittu määräys on annettu, sovelletaan siinä tarkoitettulla alueella vastaavasti, mitä kaupungista on säädetty tämän lain 5, 11, 12, 14 ja 16 §:ssä sekä II ja IV osastossa. Rakennuskielto on voimassa myös tontilla, josta osa kuuluu toiselle omistajalle. Tontinosan lunastamista koskevia säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta maalaiskunnan asemakaava-alueella.

Mitä on säädetty kaupunginvaltuustosta, kaupunginhallituksesta ja maistraatista, on

tällöin vastaavasti voimassa kunnanvaltuustosta, kunnanhallituksesta ja rakennuslautakunnasta.

Asemakaava-alueen suhteen on rakennuslautakunnasta vastaavasti voimassa, mitä edellä 114 §:ssä on säädetty.

118 (117) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Edellä 46 §:n 2 momentissa säädettyä tontinmittausta vastaa maanmittaustoimitus, jossa yhteisen tien alue liitetään tontin alueen käsittävään tilaan, ja tontinomistajaa tämän tilan omistaja.

13 luku.

Yleiskaava.

119 (118) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

14 luku.

Haja-asutus.

120 (119), 121 (120), 122 (121) ja 123 (122) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

IV OSASTO.

Erinäisiä säännöksiä.

15 luku.

Yleistä.

124 (123), 125 (124), 126 (125), 127 (126), 128 (127), 129 (128) ja 130 (129) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

131 (130) §.

Rakennuksena ei pidetä vähäistä kevytrakenteista katosta, lavaa, (*poist.*) kojua, *kioskia ja käymälää* eikä muutakaan *kevyttä rakennelmaa* eikä myöskään koristukseksi tai muuhun tarkoitukseen tehtyä *pienehköä laitosta* niin kuin muisto- ja kuvapatsasta.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

132 (131) §.

Sisäasiainministeriöllä on kaupungin osalta ja lääninhallituksella maalaiskunnan osalta valta myöntää uudisrakennuksen rakentamista varten poikkeus rakentamista koskevista säännöksistä, määräyksistä, kielloista tai muista rajoituksista, milloin sen ei havaita tuottavan huomattavaa haittaa kaavoituksen toteuttamiselle tai asutuksen muulle järjestämiselle. Edellä 42 §:n 1 momentissa säädetystä rakentamisrajoituksesta ei saa kuitenkaan myöntää poikkeusta rakennuksen korkeuteen eikä kerrosten lukumäärään.

Maistraatilla, järjestysvoimalla ja rakennuslautakunnalla on valta antaa 1 momentissa sanotuun edellytykseen rakennuslupa, milloin on kysymys vähäisestä poikkeamisesta uudisrakennuksen rakentamista koskevista säännöksistä, määräyksistä, kielloista tai muista rajoituksista tai *tilapäisen uudisrakennuksen* rakentamisesta enintään viiden vuoden ajaksi taikka 42 §:n 2 momentin 3 kohdassa mainituista tapauksista.

133 (132), 134 (133), 135 (134), 136 (135) ja 137 (136) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

16 luku.

Muutoksenhaku.

138 (137) ja 139 (138) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

140 (139) §.

Maistraatin, järjestysvoimien ja rakennuslautakunnan päätös rakennuslupa-asiassa sekä lääninhallituksen päätös rakennuslupaa, rakennusjärjestyksen tai rakennuskaavan vahvistamista tai rakennuskieltoa taikka lupaa, jota tarkoitetaan 5 ja 132 §:ssä, koskevassa asiassa, samoin kuin sisäasiainministeriön päätös, joka perustuu tähän lakiin tai sen nojalla annettuihin määräyksiin, on annettava julkipanon jälkeen, ja päätöksen katsotaan tulleen asianosaisen tietoon silloin, kun se on annettu.

141 (140) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Laki on sama 124 §:n 2 momentissa tarkoitettusta päätöksestä sekä 144 §:ssä mainitusta päätöksestä, joka tarkoittaa paloturvallisuuden, lujuuden tai terveellisuuden kannalta vaarallisen niskoittelun estämistä.

142 (141) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

17 luku.

Pakkokeinot ja rangaistus.

143 (142) §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Jollei kaupunki asianmukaisesti täytä kadun rakentamisvelvollisuuttaan tai luovuta rakennettua katua yleiseen käyttöön, lääninhallituksella on valta velvoittaa kaupunki siihen uhkasakolla. Jos kaupunki 79 §:n mukaan joutuu rakentamaan katuja niin paljon, että siitä aiheutuu kaupungin taloudelle kohtuutonta rasitusta, voi lääninhallitus antaa lykkäystä niiden katujen rakentamisessa, joiden rakentamisen siirtymisestä aiheutuu vähimmin haittaa.

144 (143), 145 (144) ja 146 (145) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

18 luku.

Siirtymäsäännöksiä.

147 (146) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

148 (147) §.

Maahan, joka tämän lain tullessa voimaan on asemakaavan mukaan katumaata ja joka on tämän lain mukaan katsottava katualueeksi, on sovellettava tämän lain katualueen luovuttamista, lunastamista ja korvausta koskevia säännöksiä, mikäli kaupunki ei sitä omista tai sen lunastamista ei ole vielä pantu vireille. Milloin tontinomistajan ei ole katsottava täyttäneen asemakaavalaissa tarkoitettua katumaata koskevaa korvausvelvollisuutta, pidetään tämän lain voimaan tullessa olevaa asemakaavaa sellaisena kuin edellä 47 §:n 1 momentissa säädetään. *Ton-*

tinomistajan velvollisuus suorittaa korvausta katumaasta, joka on joutunut tai joutuu kaupungille aikaisemman lain mukaan, on ratkaistava ennen tätä lakia voimassa olleiden säännösten nojalla.

(Poist.)

Tontinomistajan velvollisuus suorittaa korvausta kadun tai viemäriin rakentamiskustannuksista on ratkaistava aikaisempien säännösten mukaan, milloin sisäasiainministeriö on ennen tämän lain voimaantuloa tekemällä päätöksellä, joka saa lainvoiman, vahvistanut tontinomistajan korvausvelvollisuutta koskevan päätöksen (poist.) ja ministeriön päätöksessä tarkoitettut kadut on ennen tämän lain voimaantuloa luovutettu yleiseen käyttöön tai ministeriön päätöksessä tarkoitettut viemärit rakennettu. Korvauksesta on kuitenkin tällöin voimassa tämän lain 90 §:n 1 ja 2 momentin, 91 §:n 1 ja 2 momentin sekä 92 §:n 3 ja 4 momentin säännökset.

Milloin katu, joka on ennen tämän lain voimaantuloa luovutettu yleiseen käyttöön, on sorapäällysteinen ja se kestopäällystetään tai kenttäkivillä päällystetty katu uudelleen päällystetään ajanmukaisella kestopäällysteellä tahi kadun kestopäällyste muutoin siihen verrattavalla tavalla muutetaan huomattavasti korkealuokkaisemmaksi, tontinomistajan on suoritettava korvausta kadun kestopäällystämistä 86 §:n 2 momentin ja muutoinkin tämän lain mukaan.

(4 ja 5 mom. kuten 147 §:n 4 ja 5 mom. laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

149 (148) §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Jos alue on rakennussäännön (41/31) mukaan julistettu vanhaksi kaupunginosaksi, siihen on tämän lain voimaan tultua sovellettava 135 §:n säännöksiä.

150 (149) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

151 (150) §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Asetuksella säädetään myös rakennusrasitteita koskevasta menettelystä sekä tontinomistajan velvollisuudesta uudisrakennusta rakennettaessa järjestää autojen säilytys- tai pysäköimispaikkoja tontin ja sille tulevien rakennusten käyttötarkoitusta vastaava määrä.

(3 mom. kuten 150 §:n 3 mom. laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

152 (151) §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Edelleen suuri valiokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin laki- ja talousvaliokunnan ehdotuksen mukaisena, kuitenkin siten, että 2 §:n

lopussa sana: „tieksi” muutetaan sanaksi: „liikenneväyläksi”; ja että esitykseen sisältyvä kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

eräistä naapuruussuhteista annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan eräistä naapuruussuhteista 13 päivänä helmikuuta 1920 annetun lain (26/20) 1 §, sellaisena kuin se on 16 päivänä kesäkuuta 1938 annetussa laissa (245/38), ja muutetaan lain 2, 7, 14, 18 ja 19 §, sellaisina kuin 2 ja 7 § ovat muutettuina sanotussa laissa, 14 § 24 päivänä huhtikuuta 1931 annetussa laissa (147/31) ja 19 § 18 päivänä maaliskuuta 1938 annetussa laissa (123/38), näin kuuluviksi:

2 ja 7 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

14 §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Siitä oikeutensa loukkaamisesta, jota naapuri kärsii, tulee hänen kuitenkin, niin kauan kuin sitä kestää, saada korvaus, (poist.) joka on suoritettava vuotuisena kiinteistöstä menevänä maksuna ja jonka etuoikeudesta on voimassa, mitä julkisoikeudellisten suoritusten etuoikeudesta on säädetty. Maksun suuruuden vahvistaa tuomioistuin varattuaan, milloin katsoo sen tarpeelliseksi, niille henkilöille, joiden saatavista kysymyk-

sessä olevat kiinteistöt ehkä ovat kiinnityksen nojalla panttina, tilaisuuden antaa asiasta lausumansa. Sitten kun maksu on vahvistettu, on siitä tuomioistuimen toimesta tehtävä merkintä ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

18 ja 19 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Voimaantulosäännös.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä edellä mainitun lain alueiden luovut-

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1958.

tamisesta asemakaavan toteuttamista varten valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädettyllä tavalla.

EDUSKUNNAN

Liite.

LAKI- JA TALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä,

25 päivänä huhtikuuta 1958.

Lausunto N:o 18.

Suurelle valiokunnalle.

Suuri valiokunta on 8 päivänä helmikuuta 1957 päivätyllä kirjeellään n:o 1 pyytänyt laki- ja talousvaliokuntaa antamaan suurelle valiokunnalle lausuntonsa hallituksen esityksessä n:o 91 (1954 vp.) rakennuslainsäädännön uudistamisesta olevaan rakennuslakiehdotukseen sisältyvien 9 ja 10 luvun osalta samoin kuin niistä lakiehdotuksen muista pykälästä, jotka välittömästi liittyvät mainittujen lukujen säännöksiin. Valiokunta on käsitellyt asian ja kuullut siinä asiantuntijoina valtakunnansuunnitteluneuvoston puheenjohtajaa, maatalous- ja metsätieteiden tohtori Johannes Virolaista, valtakunnansuunnittelutoimiston toimistopäällikköä Väinö Paavilaista, hallintoneuvos Reino Kuuskoskea, oikeusneuvos Jaakko Enäjärveä, dipl. insinööri Erkki Iralaa ja varatuomari Edvard Murénia Suomen Kaupunkiliitosta, lakitieteen lisensiaatti Alpo Varjolaa Maanomistajain liitosta, toiminnanjohtajaa Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta, insinööri Toivo Rauloa Suomen Pienkiinteistöliitosta sekä arkkitehti Otto Flodinia ja varatuomari Unto Erosta Seutusunnitelmien liitosta. Asiaa käsiteltäessä on valiokunnassa ollut asiantuntijana ja sihteerinä ylimääräinen hallintoneuvos Otto Larma. Lausuntonaan valiokunta esittää seuraavaa.

Tutkiessaan uudestaan kadun ja viemärin rakentamisen korvaamista koskevia lakiehdotuksen säännöksiä valiokunta on tullut siihen tulokseen, että hallituksen esitykseen vaihtoehtoisena mahdollisuutena sisältynyt yhden kunnan taksajärjestelmä on muutettava pakolliseksi kaikkia kaupunkia ja kaupaloita koskevaksi yhtenäiseksi lakitaksaksi. Laissa olisi sen vuoksi säädettävä mahdollisimman tarkat perusteet, joitten mukaan tontinomistajan on suoritettava kaupungille korvausta kadun ja viemärin rakentamisesta. Tällainen korvausjärjestelmä sisältyikin hallituksen esityksen perusteluissa mainittuun Kuuskosken komitean mietintöön. Tätä komitean mietintöön sisältyvää korvausjärjestelmää on edelleen kehittänyt sisäasiainminis-

terion vuonna 1957 asettama toimikunta, jonka tekemän ehdotuksen käytäntöön soveltuvaisuudesta on suoritettu laajoja tutkimuksia. Valiokunnan jäljempänä oleva ehdotus perustuu pääosaltaan tämän toimikunnan työhön.

Valiokunnan ehdotuksen mukaan kaupungilla (kauppalalla) olisi oikeus saada tontinomistajalta korvausta kadun rakentamisesta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella (85 §). Sen katualan määrä, minkä rakentaminen tontinomistajan olisi kaupungille korvattava, olisi niin monta neliometriä kuin kahdeksan prosenttia on tontin pinta-alan ja tontin kerrosalan yhteenlasketusta neliömetrimäärästä. Jos tontti on esim. 1 000 m² ja sille saa rakentaa 100 m² käsitävään rakennuksen, on tontinomistajan korvattava 88 m² suuruisen katualan rakentaminen.

Korvaus laskettaisiin sen yksikköhinnan mukaan, mitä sorapäällysteisen kadun rakentamisen on katsottava keskimäärin tulevan kaupungissa maksamaan. Jos tonttiin rajoitettu katu sitä rakennettaessa tai myöhemmin kestopäällystetään, tontinomistajan olisi suoritettava lisäksi korvausta puolet sorapäällysteisen ja kestopäällystetyn kadun rakentamiskustannusten erotuksesta. Hyväksytyksään periaatteen (77 §:n 2 mom. ja 85 §:n 2 mom.), että kadun rakentamisena on pidettävä myös myöhemmin kadun käyttöön luovuttamisen jälkeen tapahtuvaa kadun kestopäällystämistä, valiokunta on kiinnittänyt huomiota uudessa yleisistä teistä annetussa laissa (243/54) omaksuttuun samaan periaatteeseen, jonka mukaan tien parantaminen on tien tekemistä eikä kunnossapitoa.

Yleisen viemärlaitoksen rakentamisesta kaupungilla olisi samoin oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella (86 §). Korvausta maksettaisiin vain määräsuuruisen (30 sm läpimittaisen) putkiviemärin ja sitä varten tarvittavan kanavan keskimääräisistä

kustannuksista. Tuollaista viemäriä olisi korvattava tontin pinta-alan täyttä neliometriä kohti 10 millimetriä ja sen lisäksi tontin kerrosalan täyttä neliometriä kohti 6 millimetriä. Edellä mainitun tontin, jonka pinta-ala on 1 000 m² ja rakennusoikeus 100 m², olisi niin muodoin korvattava viemärin rakentamista 10.6 m. Kun muun kuin asunto- tai liiketontin pinta-ala on suurempi kuin 5 000 neliometriä, saataisiin korvausta tontin suuruuden perusteella laskettaessa ottaa 5 000 neliometrillä yli menevästä pinta-alasta huomioon ainoastaan puolet, kuitenkin enintään 2 500 neliometriä. Jos kaupungissa on yleinen vesilaitos, mainitun putkiviemärin ja sitä varten tarvittavan kanavan rakentamiskustannuksia laskettaessa on otettava vähennyksenä huomioon samaan kanaan rakennettavan vesijohdon osuus yhteisistä maatyökustannuksista.

Korvausta koskevien keskimääräisten yksikköhintojen vahvistaminen kuuluisi kaupunginvaltuustolle. (88 §).

Kadun ja viemärlaitoksen rakentamisen korvaamista koskeva valiokunnan ehdotus perustuu muulta osaltaan valiokunnan aikaisempaan mietintöön. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi myös eräitä rakennuslakiehdotuksen säännöksiä, jotka eivät liity kadun ja viemärin rakentamisen korvaamiseen.

Valiokunnan tekemien muutosehdotusten osalta, mikäli ne eivät ole muodollista laatua tahi täsmennyksiä, valiokunta huomauttaa vielä seuraavaa.

Rakennuslaki.

20 §. Kun seutukaavaliittoon, joka on kuntainliitto, voi kuulua vain kuntia, ja joskus voi olla tarkoituksenmukaista, että myös elinkeinoelämä on edustettuna puheena olevissa elimissä, valiokunta on ottanut pykälän 3 momenttiin säännöksen siitä, että asetuksella säädetään, millaisin edellytyksin muu oikeushenkilö voi suorittaa tässä laissa seutukaavaliitolle kuuluvat tehtävät.

35 §. Tämän pykälän liikennealueita koskevaan ryhmään on lisätty ohitustiet.

77 §. Pykälän 1 momenttiin on lisätty määräys siitä, että viemärlaitoksen kunnossapito kuuluu kaupungille.

Kadun rakentamisen käsitteeseen kuuluvista töistä, joita pykälän 2 momentti koskee, on edellä mainittu.

Kauttakulku- tai sisääntuloliikennettä palveleviin teihin, jotka ovat yleisen tien välittömänä jatkeena ja joille ei ole pääsyä tonteilta eikä poikkikaduilta paitsi erityisesti järjestetyissä liittymiskohdissa, valiokunta ei ole katsonut voitavan soveltaa katuja koskevia säännöksiä. 3 momenttiin on otettu säännös siitä, että niiden osalta on voimassa, mitä yleisistä teistä on säädetty.

Kun teollisuusjätevedet voivat olla viemäreille vaarallisia, on pykälän 5 momenttiin otettu säännös lupamenettelystä.

81 §. Tämän pykälän valiokunta on kirjoittanut uudestaan hallituksen esitystä siten muuttaen, että liikenteen tarve tulisi olemaan ensisijaisena ohjeena kadun päällystysaineesta päätettäessä.

85 §. Tässä pykälässä on kadun rakentamisen korvaamista koskeva pääsääntö.

86 §. Yleisen viemärin korvaamista koskeva pääsääntö on tässä pykälässä.

87 §. Sen tapauksen varalta, että kadun tai viemärin korvaamista koskevien, kahteen edelliseen pykälään sisältyvien sääntöjen soveltaminen johtaisi jossakin tapauksessa erityisestä syystä ilmeiseen kohtuuttomuuteen, tähän pykälään on otettu säännös, että tällöin on korvausta määrättäessä otettava huomioon pääsäännön lisäksi myös se hyöty, joka tontille koituu kadusta tai viemäristä.

Kun korvausvelvollisuus määräytyy tontin pinta-alan ja kerrosalan perusteella, on noissa aloissa korvauksen määräämisen jälkeen tapahtuvat muutokset otettava huomioon ja korvauspäätös vastaavasti muutettava. Siitä on määräys pykälän 2 momentissa.

88 §. Tähän pykälään sisältyy säännökset korvausta koskevien yksikköhintojen vahvistamisesta.

90 §. Hallituksen esitykseen sisältynyt määräys rahanarvon muutosten vaikutuksesta vuotuismaksujen suuruuteen olisi edellyttänyt tarkempien määräysten antamista asetuksella. Valiokunta katsoo, että asiasta on säädettävä laissa ja on sen vuoksi muuttanut 3 momentin säännöstä.

92 §. Valiokunta on yhdistänyt samaan pykälään valtionapua koskevat määräykset.

96 §. Pykälän 2 momentissa on sääntö, josta ilmenee, millaisiin tontteihin lain 10 luvun säännöksiä sovelletaan. Säännöksiä olisi sovellettava tontteihin, joiden koko ala kuuluu samalle omistajalle. Milloin tontinosan omistaja on saanut luvan rakentaa tontin-

osalle, koskevat korvausvelvollisuudesta annetut määräykset myös tällaisen tontinosan omistajaa.

147 §. Tässä pykälässä on 2 momentti liitetty 1 momentin loppuun.

Kun valiokunta on pitänyt tärkeänä, että kadun ja viemärin rakentamisen korvaamista koskevia lain säännöksiä sovellettaisiin myös niissä tapauksissa, joissa asemakaavalain voimassa ollessa tehdyssä korvauspäätöksessä edellytettyä katua ei ole luovutettu yleiseen käyttöön tai viemäriä rakennettu, on säännös siitä otettu 2 momenttiin. Milloin korvaus määräytyy asemakaavalain mukaan, olisi rakennuslain määräyksiä kuitenkin eräiltä osin sovellettava myös näitten korvausten maksamiseen.

Pykälän 3 momenttiin otettu siirtymäsäännös johtuu lakiehdotuksen 77 §:n 2 momen-

tin ja 85 §:n 2 momentin uusista säännöksistä.

Viimeiseen momenttiin valiokunta on ottanut asemakaavalakiin perustuvan säännöksen siitä, milloin tontinomistajalla ei ole velvollisuutta suorittaa korvausta kadun tai viemärin rakentamisesta.

150 §. Valiokunta on katsonut, että siirtolapuutarhoista, viikonloppumajoista, kesämökeistä ja muusta siihen verrattavasta asutuksesta olisi annettava normaalia lievempiä rakennusmääräyksiä. Säännös on otettu 3 momenttiin.

Edellä lausutun perusteella valiokunta lausuntonaan kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä rakennuslakiehdotus olisi hyväksyttävä näin kuuluvana:

Rakennuslaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSASTO.

Yhteiset säännökset.

1 luku.

Yleiset säännökset.

1—4 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

5 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, saa rakentaa *jo olevaan* asuntoon tai maanviljelystilaan kuuluvan talousrakennuksen.

6 §.

Taaja-asutusta älköön sallittako muodostettavaksi alueelle, jolle katujen tai teiden rakentaminen tahi vedensaannin tai viemäroinnin järjestäminen aiheuttaa kohtuuttoman suuria kustannuksia taikka joka terveydelliseltä kannalta tai muutoin on taaja-asutukseen sopimaton.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

7 §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Jollei rakennusjärjestyksessä ole toisin määrätty, saa asemakaavan ja rakennuskaavan ulkopuolella olevalle alueelle kuitenkin ilman lupaa rakentaa *jo olevaan asuntoon tai maanviljelystilaan kuuluvan* talousrakennuksen.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

8—10 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

2 luku.

Rakennusjärjestys.

11 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

12 §.

Rakennusjärjestyksessä annetaan asema-kaava- ja rakennuskaava-alueita varten rakennustoiminnasta, rakennusvalvonnasta, rakennustavasta, tontin ja rakennuspaikan aitaamisesta ja järjestelystä, kulkuneuvojen

säilytys- ja pysäköimispaikkojen järjestämisestä tontille, kaduista ja teistä sekä viemäreistä ja muista johdoista sekä niihin liittyvistä laitteista ne paikallisista oloista johtuvat ja muut määräykset, jotka sen lisäksi, mitä laissa tai asetuksessa on säädetty, katsotaan tarpeellisiksi.

13—17 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

3 luku.

Seutukaava.

18 §.

Jos kahta tai useampaa kuntaa varten tarvitaan yhteinen suunnitelma, joka sisältää yleisohjeet alueen käyttämisestä *asuntotarkoituksia, liikenneväyliä, maa- ja metsätaloutta, teollisuutta ja muuta elinkeinotoimintaa tahi muita yleisiä tarpeita kuin liikenneväyliä* varten, on näihin kuntiin kuuluville alueille niin laajalti, kuin katsotaan tarpeelliseksi, laadittava seutukaava.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

19 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

20 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Asetuksella säädetään, millaisin edellytyksin muu oikeushenkilö voi suorittaa tässä laissa seutukaavaliitolle määrätty tehtävät.

21—27 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

II OSASTO.

Kaupunkia koskevat säännökset.

4 luku.

Yleiskaava.

28—31 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

5 luku.

Asemakaava ja tonttijako.

32—34 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

35 §.

(1 mom. 1—4 kohdat kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

5) rautatietä, raitiotietä, linja-autoasemia, ajoneuvojen pysäköimispaikkoja, vesiteitä, satamia, lentoasemia ja sellaisia yleisen tien välittömänä jatkeena olevia, *kauttakulkutai sisääntuloliikenteeseen tarkoitettuja teitä varten, joille ei ole pääsyä tonteilta eikä poikkikaduilta paitsi erityisesti järjestetyissä liittymiskohdissa*, sekä muita erityisiä liikennetarkoituksia varten (*liikennealueet*);

(1 mom. 6—8 kohdat ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

36—42 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

6 luku.

Maan luovuttaminen.

43—48 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

7 luku.

Maan lunastaminen.

49—68 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

8 luku.

Yleiskaavan ja asemakaavan toteuttamisesta johtuva korvaus.

69 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

70 §.

(1 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Muusta kaupungin omistukseen 46 §:n mukaan siirtyvästä alueesta saa sen omistaja korvauksen sikäli kuin alue on enemmän kuin viidennes hänen kysymyksessä olevalla asemakaava-alueella omistamastaan maasta tai suurempi sitä tontin kerrosalan määrää, jonka saa rakentaa hänelle jäävälle maalle tällä asemakaava-alueella.

Tontin kerrosalan luetaan myös ullakko- ja kellarikerroksista se osa, joka (poist.) rakentamismääräysten mukaan saadaan käyttää asuin- tai työhuoneiksi.

71—76 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

9 luku.

Kadun ja muun yleisen alueen sekä viemärlaitoksen rakentaminen.

77 §.

Kadun rakentaminen sekä yleisen viemärlaitoksen rakentaminen ja kunnossapito kuuluu kaupungille.

Kadun rakentamiseksi on myös katsottava kadun perustuksen vahvistaminen, sorapäällysteisen kadun kestopäällystäminen, kestopäällysteen muuttaminen huomattavasti korkealuokkaisemmaksi ja muu näihin verrattava parannustyö.

Niistä kauttakulku- tai sisääntuloliikennettä palvelevista teistä, joita tarkoitetaan 35 §:n 1 momentin 5 kohdassa, on voimassa, mitä yleisistä teistä on säädetty.

Yleiseen viemärlaitokseen kuuluu jätevesien, sadevesien ja perustusten kuivatusvesien johtamista varten tarpeelliset putki-, tunneli- ja avoviemärit, tarkastus- ja sadevesikaivot ja muut niihin verrattavat laitteet sekä pumppaamot ja puhdistamot.

Teollisuusjätevesiä saadaan johtaa yleiseen viemärlaitokseen ainoastaan kaupungin erityisellä luvalla. Luvasta päätettäessä on otettava huomioon teollisuusjätevesien laatu ja yleisen viemärlaitoksen vastaanottokyky. Teollisuusjätevesistä (poist.), joita ei johdeta yleiseen viemärlaitokseen, on erikseen säädetty.

78 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

79 §.

Kun katu tai 78 §:n 1 momentissa tarkoitettu kadunosa on rakennettu, se on luovutettava yleiseen käyttöön.

Katu tai sen osa katsotaan yleiseen käyttöön luovutetuksi, kun se maistraatin toimitamassa katselmuksessa on tarkoitukseensa hyväksytty.

(3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

80 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

(Poist.)

81 §.

Kaupunginvaltuuston asiana on liikenteen tarpeen mukaisesti, ottamalla myös huomioon paikkakunnan tapa, määrätä, millä aineella katu sitä rakennettaessa on päällystettävä.

82 §.

Milloin liikenne-, vaara- tai erityisalueelle taikka sen kautta on asemakaavan mukaan rakennettava tie, jonka aikaansaamiseksi tarvitaan (poist.) silta (poist.), tunneli tai muu erityinen rakennelma, mutta kaupunki ja alueen haltija ovat eri mieltä tästä johtuvista toimenpiteistä tai kustannusten suorittamisesta, määrää siitä valtioneuvosto, jollei ole toisin säädetty.

83 §.

Torin, puiston ja muun niihin verrattavan yleisen alueen rakentaminen on kaupungin tehtävä (poist.), milloin kaupunki katsoo sen tarpeelliseksi.

84 §.

Milloin tontille rakennetaan, ennen kuin sen kohdalla oleva katu tai tonttia palveleva yleinen viemäri on rakennettu, on tontinomistajan järjestettävä tontille ajokuntoinen pääsytie ja tarvittaessa viemäri. Tähän tarkoitukseen kaupunki on velvollinen korvauksetta (poist.) sallimaan maan käyttämisen, mikäli kaupungin käytettävissä on rakentamaton katualue.

10 luku.

(87 §.)

(Poist.)

Kadun ja viemäri-aitoksen rakentamisen korvaaminen.

(85 §.)

(Poist.)

85 §.

Kadun rakentamisesta kaupungilla on oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella. Korvattava katuala täysin neliömetrein on kahdeksan prosenttia tontin pinta-alan ja tontin kerrosalan yhteenlasketusta neliömetrimäärästä.

Korvaus lasketaan sen määrän mukaan, mitä sorapäällysteisen kadun rakentamisen on katsottava keskimäärin tulevan kaupungissa neliometriä kohti maksamaan. Jos tonttiin rajoittuva katu heti tai myöhemmin kestopäällystetään, tontinomistajan on lisäksi suoritettava korvausta puolet sorapäällysteisen kadun ja kestopäällystetyn kadun arviotujen rakentamiskustannusten keskimääräisestä erotuksesta korvattavan katualan neliometriä kohti.

(86 §.)

(Poist.)

86 §.

Yleisen viemärilaitoksen rakentamisesta kaupungilla on oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella. Korvaus lasketaan sen määrän mukaan, mitä 300 millimetrin läpimittaisen putkiviemärin ja sitä varten tarvittavan kanavan on katsottava keskimäärin tulevan kaupungissa metriä kohti maksamaan. Viemäriä on korvattava tontin pinta-alan täyttää neliometriä kohti 10 millimetriä ja sen lisäksi tontin kerrosalan täyttää neliometriä kohti 6 millimetriä.

Jos kaupungissa on yleinen vesilaitos, lasketaan 1 momentissa tarkoitettut viemärin rakentamiskustannukset ottamalla vähennyksenä huomioon määrä, joka vastaa samaan kanavaan rakennettavan vesijohdon osuutta yhteisistä maatyökustannuksista.

Milloin muun kuin asunto- tai liiketontin pinta-ala on suurempi kuin 5 000 neliometriä, saadaan korvausta tontin suuruuden perusteella laskettaessa ottaa 5 000 neliömetrin yli menevästä pinta-alasta huomioon ainoastaan puolet, kuitenkin enintään 2 500 neliometriä.

87 §.

Jos tontin osalta 85 tai 86 §:n mukaan määrättyä korvausta erityisestä syystä on pidettävä ilmeisesti kohtuuttoman suurena, korvaus on määrättävä ottamalla myös huomioon kadusta tai viemäristä tontille koituva hyöty.

Jos tontin pinta-alaa tai tontin kerrosalaa lisätään tai vähennetään sen jälkeen, kun tontinomistajan suoritettava korvaus on määrätty, on korvausta lisättävä tai vähennettävä 85 tai 86 §:n mukaisesti. Lisäkorvausvelvollisuus syntyy siinä järjestyksessä kuin 89 §:ssä on säädetty. Palautettava korvausmäärä on maksettava vaadittaessa.

88 §.

Kaupunginvaltuusto vahvistaa kaupunginhallituksen esityksestä 85 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sora- ja kestopäällysteisten katujen keskimääräiset rakentamiskustannukset neliometriä kohti.

Samoin kaupunginvaltuusto vahvistaa kaupunginhallituksen esityksestä 86 §:ssä tarkoitettut 300 millimetrin läpimittaisen viemärin keskimääräiset rakentamiskustannukset metriä kohti.

Kaupunginhallituksen toimesta 1 ja 2 momentissa tarkoitettua kaupunginvaltuuston päätöstä varten laadittu selvitys ja ehdotus on pidettävä yleisön nähtävänä muistutusten tekemistä varten vähintään 30 päivän ajan kuulutuksen julkaisemisesta lukien. Oikeus tehdä muistutuksia on myös tontinomistajia edustavilla yhdistyksillä.

89 (88) §.

Tontinomistajan velvollisuus suorittaa 85 §:ssä tarkoitettu korvaus syntyy, kun tontin kohdalla oleva katu tai sen osa on luovutettu yleiseen käyttöön ja tontille on rakennettu uudisrakennus asemakaavan vahvistamisen jälkeen tai tontti sitä ennen on rakennettu pääasiallisesti asemakaavan mukaisesti. (Poist.)

Edellä 86 §:ssä tarkoitettu korvausvelvollisuus syntyy, kun tonttia palveleva, enintään 15 metrin päässä siitä oleva viemäri

sallitaan otettavaksi käyttöön (poist.) ja tontti on rakennettu 1 momentissa mainituin tavoin.

Vaikka tonttia ei ole rakennettu *niin kuin* 1 momentissa (poist.) on säädetty, on kaupungilla oikeus (poist.) saada korvausta kadun ja viemäriin rakentamisesta, sikäli kuin se, ottamalla huomioon kadusta tai viemäristä tontille koituva hyöty, katsotaan koh- tuulliseksi.

90 (89) §.

Kaupunginhallitus määrää maksettavaksi (poist.) korvauksen, joka tontinomistajan on suoritettava kadun tai viemärlaitoksen rakentamisesta (poist.). Päätös on annettava tiedoksi kunnallislain (642/48) 31 §:ssä sää- detyllä tavalla.

Korvaukset saadaan maksaa kymmenenä vuotuismaksuna, kuitenkin niin, että vähin vuotuismaksu on 10 000 markkaa. (Poist.) Jos vuotuismaksu laiminlyödään, sille on seuraavan vuoden alusta suoritettava *kaupun- ginvaltuuston määräämä* vuotuinen korko, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia.

Milloin (poist.) 88 §:n mukaisesti vahvis- tetut rakentamiskustannukset ovat vuotuis- maksun suorittamisvuotena suuremmat tai pienemmät kuin sinä vuotena, jona korvaus on 1 momentin nojalla määrätty maksetta- vaksi, on, mikäli muutos on ollut vähintään kymmenen prosenttia viimeksi mainitun vu- den vahvistetuista rakentamiskustannuksista, (poist.) vuotuismaksua korotettava tai alen- nettava samassa suhteessa kuin rakentamis- kustannukset ovat muuttuneet.

91 (90) §.

Kaupunki voi sen estämättä, mitä edellä on kadun ja viemärlaitoksen rakentamisen kor- vaamisesta säädetty (poist.), alentaa tämän luvun mukaan määrättävää korvausta tai ko- konaan siitä luopua (poist.), myöntää huo- jennusta maksuvelvollisuudesta ja tehdä so- pimuksen korvausvelvollisen kanssa.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Omistajan vaihtuessa vastaa aina myös uusi omistaja maksamatta jätetyistä vuotuis- maksuista ja niiden korosta, mikäli ne eivät ole olleet suorittamatta pitempää aikaa kuin viisi vuotta erääntymispäivästä. Korvauk- sesta tehty sopimus sitoo kiinteistön uutta omistajaa.

Korvaus kadun tai viemärlaitoksen raken- tamisesta peritään korvausvelvolliselta siinä järjestyksessä, kuin julkisten saatavain ulos- otosta on säädetty. Kaupungin on pidettävä maksamattomista korvauksista julkista luet- teloa.

92 (91, 92 ja 93) §.

Kaupungilla on oikeus saada valtiolta kor- vausta kauko- tai kauttakulkuliikenteelle tär- keiden katujen ajoradan rakentamisen kus- tannuksista neliometriä kohti puolet siitä määrästä, minkä vastaavaa liikennetarvetta tyydyttävän sorapäällysteisen maantien ra- kentaminen kestopäällysteiseksi katsotaan kes- kimäärin tulevan kaupungissa maksamaan.

Tie- ja vesirakennushallituksen asiana on kaupungin hakemuksesta ratkaista, onko ka- tua pidettävä kauko- tai kauttakulkuliiken- teelle tärkeänä.

Kaupungin on haettava 1 momentissa sää- dettyä korvausta sisäasiainministeriöltä vii- meistään työn päättymistä seuraavan vuoden aikana uhalla, että oikeus korvaukseen on menetetty, jollei näytetä hakemuksen myöhäs- tyneen päteväksi katsottavan syyn takia.

(4 mom. kuten 93 § laki- ja talousvalio- kunnan mietinnössä.)

93 (85 §:n 5 mom.) §.

Mitä tässä luvussa on säädetty tontista ja tontinomistajasta (poist.) koskee soveltuvin osin myös (poist.) liikenne-, vaara- ja erityis- alueita sekä niiden omistajia.

Tontilla tarkoitetaan tässä luvussa sellaista tonttia, jonka kaikki osat kuuluvat samalle omistajalle. Jos tontinosan omistaja on saa- nut luvan rakentaa tontinosalle, on sellaisesta tontinosasta ja sen omistajasta voimassa, mitä tontista ja tontinomistajasta on säädetty.

III OSASTO.

Maalaiskuntia koskevat säännökset.

11 luku.

Rakennuskaava.

94—111 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietin- nössä.)

112 §.

Rakennuskaavan toteuttamiseen kuuluu rakennuskaava-alueen tarpeellisten teiden ja viemärlaitoksen rakentaminen ja kunnossapitäminen sekä sen mukaan kuin kunnan varat sallivat, tarpeen vaatimiin toimenpiteisiin ryhtyminen vedensaannin ja ulkovalaistuksen sekä puistojen ja muiden yleisten alueiden järjestämiseksi, ottaen kuitenkin huomioon 15 §:n määräykset.

113 ja 114 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

12 luku.

Asemakaava.

115—117 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

13 luku.

Yleiskaava.

118 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

14 luku.

Haja-asutus.

119—121 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

122 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

IV OSASTO.

Erinäisiä säännöksiä.

15 luku.

Yleistä.

123—136 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

16 luku.

Muutoksenhaku.

137—141 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

17 luku.

Pakkokeinot ja rangaistus.

142—145 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

18 luku.

Siirtymäsäännöksiä.

146 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

147 §.

Maahan, joka tämän lain tullessa voimaan on asemakaavan mukaan katumaata ja joka on tämän lain mukaan katsottava katualueeksi, on sovellettava tämän lain katualueen luovuttamista, lunastamista ja korvausta koskevia säännöksiä, mikäli kaupunki ei sitä omista tai sen lunastamista ei ole vielä pantu vireille. Milloin tontinomistajan ei ole katsottava täyttäneen asemakaavalaissa tarkoitettua katumaata koskevaa korvausvelvollisuutta, pidetään tämän lain voimaan tullessa olevaa asemakaavaa sellaisena kuin edellä 46 §:n 1 momentissa säädetään. *Tontinomistajan velvollisuus suorittaa korvausta katumaasta, joka on joutunut tai joutuu kaupungille aikaisemman lain mukaan, on ratkaistava ennen tätä lakia voimassa olleiden säännösten nojalla.*

(*Poist.*)

Tontinomistajan velvollisuus suorittaa korvausta kadun tai viemärin rakentamiskustannuksista on ratkaistava aikaisempien säännösten mukaan, milloin sisäasiainministeriö on ennen tämän lain voimaantuloa tekemälään päätöksellä, joka saa lainvoiman, vahvistanut tontinomistajan korvausvelvollisuutta koskevan päätöksen (*poist.*) ja ministeriön päätöksessä tarkoitetut kadut on ennen tämän lain voimaantuloa luovutettu yleiseen

käyttöön tai ministeriön päätöksessä tarkoitettuihin viemäriin rakennettu. Korvauksesta on kuitenkin tällöin voimassa tämän lain 89 §:n 1 ja 2 momentin, 90 §:n 1 ja 2 momentin sekä 91 §:n 3 ja 4 momentin säännökset.

Milloin katu, joka on ennen tämän lain voimaantuloa luovutettu yleiseen käyttöön, on sorapäällysteinen ja se kestopäällystetään tai kenttäkivillä päällystetty katu uudelleen päällystetään ajanmukaisella kestopäällysteellä tahi kadun kestopäällyste muutoin siihen verrattavalla tavalla muutetaan huomattavasti korkealuokkaisemmaksi, tontinomistajan on suoritettava korvausta kadun kestopäällystämistä 85 §:n 2 momentin ja muutoinkin tämän lain mukaan.

Milloin korvausvelvollisuudesta on sovittu ennen tämän lain voimaantuloa, noudatettakoon sopimusta.

Velvollisuutta suorittaa korvausta kadun tai viemäriin rakentamisesta ei tontinomistajalla ole, 3 momentissa tarkoitettua kestopäällystämistä lukuun ottamatta, sellaisen tontin osalta, jonka kaupunki on ennen tämän lain voimaantuloa luovuttanut eikä

sellaisen tontin osalta, jonka kohdalla oleva katu on ennen 1 päivää tammikuuta 1932 saatettu paikkakunnan liikennetarvetta tyydyttävään kuntoon eikä myöskään sellaisen tontin osalta, johon nähden kaupungin oikeus korvauksen saamiseen on asemakaavalain säännösten mukaan rauennut.

148 ja 149 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

150 §.

(1 ja 2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Loma-alueen osalta voidaan antaa erityisiä määräyksiä. Loma-alueella tarkoitetaan seutukaavassa, yleiskaavassa, asemakaavassa, rakennuskaavassa tai 13 §:ssä tarkoitettussa rakennusjärjestyksessä loma-alueeksi määrättyä aluetta.

151 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä.)

Laki- ja talousvaliokunnan puolesta:

Arno Tuurna.

Otto Larma.

Eriäviä mielipiteitä.

I.

Huomattavin muutos laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa aikaisempaan valiokunnan mietintöön on se, että nyt ehdotetaan kadun ja viemäriin rakentamiskustannusten korvaamisessa siirryttäväksi kutakin kaupunkia varten erikseen vahvistettavaan taksaan. Omakoti- ja muiden vähävaraisten asunnonomistajien kohdalta lakiin jäisi edelleenkin ne epäoikeudenmukaisuudet, joista olemme laki- ja talousvaliokunnan mietinnön n:o

3/1956 vp. kolmannessa vastalauseessa maininneet. Sen vuoksi viitaten mainittuun vastalauseeseen ehdotamme,

että rakennuslakiehdotuksen 55, 56, 60, 69, 86, 87, 89, 92 ja 136 § hyväksytään seuraavanlaisina:

55 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnön 3/1956 vp. III vastalauseessa.)

56 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnön III vastalauseessa.)

60 §.

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Lunastustoimikuntaan määrää lääninhallitus kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja (poist.) hänelle varamiehen. Kaupunginvaltuusto valitsee samoin kolmeksi vuodeksi kaksi jäsentä ja heille varamiehet. Jäsenten on oltava rakennusten ja maiden arvioimiseen perehtyneitä ja puheenjohtajan lisäksi lainoppinut. Lunastustoimikuntaan ei saa määrätä tai valita (poist.) paikkakunnan alioikeuden puheenjohtajaa tai jäsentä.

69 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnön III vastalauseessa.)

86 §.

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan lausunnossa.)

Milloin muun kuin asunto- ja liiketontin pinta-ala on suurempi kuin 5 000 neliometriä, saadaan korvausta tontin suuruuden perusteella laskettaessa ottaa 5 000 neliömetrin yli menevästä pinta-alasta huomioon ainoastaan puolet, kuitenkin enintään 5 000 neliometriä.

87 §.

Omakotitontin omistajalla ja pääasiassa osakkeenomistajien omaa asumista varten

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

Leo Suonpää.

Usko Seppi.

Hannes Tauriainen.

muodostetulla asunto-osakeyhtiöllä ei ole 85 ja 86 §:n mukaista kadun ja viemärlaitoksen rakentamisen korvausvelvollisuutta.

(2 ja 3 mom. kuten 1 ja 2 mom. valiokunnan lausunnossa.)

89 §.

Tontinomistajan velvollisuus suorittaa 85 §:ssä tarkoitettu korvaus syntyy, kun tontin kohdalla oleva katu tai sen osa on luovutettu yleiseen käyttöön ja tontille on rakennettu uudisrakennus asemakaavan vahvistamisen jälkeen (poist.).

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan lausunnossa.)

92 §.

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa.)

Muiden moottoriajoneuvoliikenteelle tärkeiden katujen ajoradan kestopäällystämiseen annetaan valtion avustusta harkinnan mukaan.

Tie- ja vesirakennushallituksen asiana on kaupungin hakemuksesta ratkaista, onko katu pidettävä kauko- tai kauttakulkuliikenteelle tai muutoin moottoriajoneuvoliikenteelle tärkeänä.

(4 ja 5 mom. kuten 3 ja 4 mom. valiokunnan lausunnossa.)

136 §.

(Kuten laki- ja talousvaliokunnan mietinnön III vastalauseessa.)

II.

Laki- ja talousvaliokunta on rakennuslakiehdotukseen sisältyvien 9 ja 10 luvun osalta antamassaan lausunnossa suurelle valiokunnalle hyväksynyt mainitun lakiesityksen 85 §:n 1 momentin sellaisessa muodossa, että siinä tarkoitettu korvattava katuala on täysin neliömetrein kahdeksan prosenttia tontin pinta-alan ja tontin kerrosalan yhteenlasketusta neliömetrimäärästä.

Suoritettujen tutkimusten mukaan kaupungit ja kauppalat tulevat saamaan tämän säännöksen perusteella korvausta rakentamistaan kaduista vain 40—50 prosenttia niiden kokonaismäärästä eli huomattavasti vähemmän kuin nykyisen asemakaavalain mukaan. Tätä korvattavaa katualamäärää voidaan pitää pienikiinteistönomistajien kohdalta perusteltuna, mutta ottaen kuitenkin huomioon kau-

punkien ja kauppaloiden jatkuvasti kohovan verorasituksen ei voida pitää oikeudenmukaisena, että myöskin suurkiinteistöt pääsevät yhtä pienillä kadunrakentamiskustannuksilla ja että niitä siten siirretään suhteettoman paljon verovaroin maksettaviksi. Jonkinlainen oikeudenmukaisuus saataisiin tässä kohden aikaan siten, että tontin kerrosalan, jolla pienkiinteistöjen kohdalla on varsin vähäinen merkitys kadunrakennuskustannusten korvauksen perusteena, mukaan määräytyvä korvausprosentti olisi suurempi kuin tontin pinta-alan mukaan määräytyvä korvausprosentti. Korottamalla mainitun tontin kerrosalan mukaan määräytyvän korvausprosentin kymmeneksi prosentiksi, muodostuisi suurempien rakennuskiinteistöjen kadunrakentamiskustannusten korvausvelvollisuus hiukan suuremmaksi. Näin menetellen po. korvaukset muodostuisivat oikeudenmukaisemmiksi erityisesti pienikiinteistönomistajia kohtaan.

Teknilliset asiantuntijat ovat valiokuntakäsittelyn aikana korostaneet myöskin sitä, että laki- ja talousvaliokunnan hyväksymän lausunnon 86 §:n mukaan tontinomistajan korvattavaksi tarkoitettuun putkiviemäriin liittyvät välttämättöminä viemäriin osina myöskin sadevesikaivot liitännäjohtoineen ja viemäriin tarkastuskaivot ja että sen vuoksi nämä olisi selvyuden vuoksi mainittava korvattavina viemäriin liittyvinä osina.

Edellä esitetyillä perusteilla ehdotamme,

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

Unto Suominen.

Urho Kulovaara.

että hallituksen esitykseen sisältyvän rakennuslakiehdotuksen 85 ja 86 § hyväksyttäisiin seuraavassa muodossa:

85 §.

Kadun rakentamisesta kaupungilla on oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella. Korvattava katuala täysin neliömetrein on kahdeksan prosenttia tontin pinta-alan neliömetrimäärästä ja kymmenen prosenttia tontin kerrosalan neliömetrimäärästä.

(2 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

86 §.

Yleisen viemärlaitoksen rakentamisesta kaupungilla on oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella. Korvaus lasketaan sen määrän mukaan, mitä 300 millimetrin läpimittaisen putkiviemäriin siihen liittyvine sadevesikaivoineen ja niiden liitännäjohtoineen sekä viemäriin tarkastuskaivoineen ja sitä varten tarvittavan kanavan on katsottava keskimäärin tulevan kaupungissa metriä kohti maksamaan. Viemäriä on korvattava tontin pinta-alan täyttä neliometriä kohti 10 millimetriä ja sen lisäksi tontin kerrosalan täyttä neliometriä kohti 6 millimetriä.

(2 ja 3 mom. kuten laki- ja talousvaliokunnan lausunnossa.)

III.

Valiokunnan enemmistö on, poiketen asiaa valmistelleen jaoston ehdotuksesta, ehdottanut lain 88 §:lle Suomen Kaupunkiliiton ehdottaman sanamuodon, lisäten siihen vain viimeisen lauseen. Oikeusvarmuuden ja yhdenmukaisuuden sekä joutuisuuden kannalta on jaoston tälle lainkohdalle ehdottama säännös kaupunginhallituksen selvityksen ja ehdotuksen nähtävänä olosta tehtävin lisäyksin kuitenkin paremmin paikallaan.

Edellä lausuttuun viitaten jaoston ehdotuksen mukaisesti kunnioittaen ehdotan,

että kysymyksessä olevan lakiehdotuksen 88 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

88 §.

Sisäasiainministeriö vahvistaa kaupunginvaltuuston esityksestä 85 §:n 2 momentissa

tarkoitettujen sora- ja kestopäällysteisten katujen keskimääräiset rakentamiskustannukset neliometriä kohti.

Samassa järjestyksessä sisäasiainministeriö vahvistaa 86 §:ssä tarkoitetut 300 millimetrin läpimittaisen viemärin keskimääräiset rakentamiskustannukset metriä kohti kaupungissa.

Kaupunginhallituksen toimesta 1 ja 2 momentissa tarkoitettua kaupunginvaltuuston päätöstä varten laadittu selvitys ja ehdotus

samoin kuin kaupunginvaltuuston 1 ja 2 momentissa tarkoitettu esitys on (poist.) sillä tavoin kuin asetuksessa säädetään pantava julkisesti nähtäväksi ja tontinomistajille on varattava tilaisuus tehdä esitystä vastaan muistutuksia. Oikeus tehdä muistutuksia tai sisäasiainministeriölle esitys vahvistettujen kustannusmäärien muuttamisesta on myös tontinomistajia edustavilla yhdistyksillä.

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

Aukusti Pasanen.

**Suuren valiokunnan mietintö N:o 201 a
hallituksen esityksen johdosta rakennuslainsäädännön uudis-
tamisesta.**

Asian toisessa käsittelyssä on eduskunta hyväksynyt lakiehdotukset muutoin suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti, paitsi että rakennuslakiehdotuksen 86 §:n 1 momentin loppuun lisätään: „kuitenkin niin, että korvattava katu-ala asuntotonttien osalta täysin neliömetrein on yksi prosentti tontin pinta-alan neliömetrimäärästä ja viisitoista prosenttia tontin kerrosalan neliömetrimäärästä.” ja että saman lakiehdotuksen 87 §:n 1 momentin loppuun lisätään: „kuitenkin

niin, että viemäriä on korvattava asunto-
tonttien osalta tontin pinta-alan täyttä neliö-
metriä kohti 5 millimetriä ja sen lisäksi
tontin kerrosalan täyttä neliömetriä kohti
8 millimetriä.”

Kun asia tämän johdosta on uudestaan ollut suuren valiokunnan käsiteltävänä, on suuri valiokunta päättänyt

*pysyä ennen tekemissään päätök-
sissä.*

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 1958.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen rakennuslainsäädännön uudistamisesta.

Eduskunnalle on vuoden 1954 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 91 rakennuslainsäädännön uudistamisesta, ja Laki ja talousvaliokunta on vuoden 1956 valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 3.

Nyt koolla oleva Eduskunta, käsiteltyään esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla, on hyväksynyt seuraavat lait:

Rakennuslaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSASTO.

Yhteiset säännökset.

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

Rakentamisessa on noudatettava tämän lain säännöksiä.

Alue on kaavoitettava tai sen käyttäminen muutoin suunniteltava sen mukaan, kuin tässä laissa säädetään.

Tarkempia säännöksiä rakentamisesta annetaan myös asetuksella ja paikallisella *rakennusjärjestyksellä*.

2 §.

Seutukaava sisältää yleispiirteisen suunnitelman alueen käyttämisestä kahdessa tai useammassa kunnassa.

Yleiskaavassa osoitetaan alueen käyttämisen pääpiirteet kunnassa.

Asemakaavassa annetaan yksityiskohtaiset määräykset kaupunkialueen ja maalaiskuntaan kuuluvan alueen järjestämisestä ja rakentamisesta.

Rakennuskaavassa määrätään maalaiskuntaan kuuluvan alueen järjestämisestä ja rakentamisesta.

3 §.

Mitä tässä laissa on säädetty kaupungista, on vastaavasti sovellettava kauppalaan.

4 §.

Taaja-asutuksella tarkoitetaan tässä laissa sellaista yhtenäistä asutusta, jota varten on yhteisten tarpeiden tyydyttämiseksi syytä ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin, niinkuin teiden, viemärin tai vesijohdon rakentamiseen.

Muuta asutusta sanotaan *haja-asutukseksi*.

5 §.

Taaja-asutukseen saa käyttää ainoastaan sellaista aluetta, jolle on vahvistettu asemakaava tai rakennuskaava.

Erityisistä syistä voi sisäasiainministeriö kaupungissa ja lääninhallitus maalaiskunnassa, kuultuaan asianomaista kuntaa, myöntää yksityistapauksessa tai jollakin alueella poikkeuksen 1 momentin säännöksistä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, saa rakentaa jo olevaan asuntoon tai maanviljelystilaan kuuluvan talousrakennuksen.

6 §.

Taaja-asutusta alkoon sallittako muodostettavaksi alueelle, jolle katujen tai teiden rakentaminen tai vedensaannin tai viemäröinnin järjestäminen aiheuttaa kohtuuttoman suuria kustannuksia taikka joka terveydelliseltä kannalta tai muutoin on taaja-asutukseen sopimaton.

Asemakaavan tai rakennuskaavan toteuttamisen helpottamisesta ja sopimattoman taaja-asutuksen estämisestä maanmittaustöimittuksissä on säädetty erikseen.

7 §.

Uudisrakennusta, jota tarkoitetaan 130 §:ssä, ei saa rakentaa ilman lupaa.

Jollei rakennusjärjestyksessä ole toisin määrätty, saa asemakaavan ja rakennuskaavan ulkopuolella olevalle alueelle kuitenkin ilman lupaa rakentaa jo olevaan asuntoon tai maanviljelystilaan kuuluvan talousrakennuksen.

Rakentamisesta ilman rakennusviranomaisen lupaa puolustuslaitoksen erityisiä tarpeita varten säädetään asetuksella.

8 §.

Rakennustoimen ja kaavoituksen ylin johto ja valvonta on sisäasiainministeriön asiana.

Lääninhallituksen on valvottava rakennustointa ja kaavoitusta läänissään.

Rakennustoiminnan ja kaavoituksen yleistä suunnittelua kunnassa johtaa kunnallishallitus.

9 §.

Rakennustoimintaa valvoo kaupungissa maistraatti ja kauppalassa järjestysoikeus.

10 §.

Jokaisessa maalaiskunnassa pitää olla rakennuslautakunta, joka käsittelee rakennustoimintaa koskevia asioita ja valvoo rakentamista sekä antaa tarvittaessa neuvoja ja ohjausta.

Rakennuslautakunnassa on puheenjohtaja sekä vähintään neljä ja enintään kahdeksan muuta jäsentä, jotka kaikki, samoin kuin tarpeellisen määrän varajäseniä, kunnanvaltuusto valitsee, puheenjohtajan neljäksi vuodeksi ja muut jäsenet kahdeksi vuodeksi. Valtuusto määrää yhden jäsenistä toimimaan varapuheenjohtajana. Puheenjohtajan on oltava rakennustoimintaan hyvin perehtynyt sekä muiden jäsenten rakennustoimintaa tuntevia.

Rakennuskaava-alueen ja maalaiskunnan asemakaava-alueen rakennuslautakunnasta säädetään 114 ja 117 §:ssä.

2 luku.

Rakennusjärjestys.

11 §.

Kaupungissa pitää olla rakennusjärjestys. Maalaiskunnan rakennuskaava-alueella ja muullakin sellaisella alueella, jolle on synty-

nyt tai syntyessä taaja-asutusta ja jota varten sen vuoksi katsotaan tarvittavan erityisiä määräyksiä rakennustoiminnasta, pitää niin ikään olla rakennusjärjestys.

Kunnanvaltuuston esityksestä rakennusjärjestys voidaan antaa muutakin kuin 2 momentissa tarkoitettua maalaiskunnan osaa varten.

12 §.

Rakennusjärjestyksessä annetaan asemakaava- ja rakennuskaava-aluetta varten rakennustoiminnasta, rakennusvalvonnasta, rakennustavasta, tontin ja rakennuspaikan ai- taamisesta ja järjestelystä, kaduista ja muista liikenneväylistä sekä viemäreistä ja muista johdoista sekä niihin liittyvistä laitteista ne paikallisista oloista johtuvat ja muut määräykset, jotka sen lisäksi, mitä laissa tai asetuksessa on säädetty, katsotaan tarpeelliseksi.

13 §.

Rakennusjärjestyksessä voidaan aluetta varten, jolla ei ole voimassa asemakaavaa tai rakennuskaavaa, antaa paikallisista oloista johtuvia ja muita lain tai asetuksen säännöksiä täydentäviä määräyksiä, jotka voidaan katsoa tarpeellisiksi sopivan ja hyödyllisen rakentamisen edistämiseksi sekä vastaisen kaavoituksen toteuttamisen helpottamiseksi, kuten

- 1) alueen tai sen osan käyttämisestä pääasiassa erityisiin rakennustarkoituksiin, niin- kuin asuntoja tai teollisuuslaitoksia varten;
- 2) pääsysteistä ja veden johtamisesta rakennuspaikalta;
- 3) rakennuspaikan suuruudesta, rakennuksen sijainnista ja siitä osasta rakennuspaikkaa, joka on jätettävä rakentamatta; sekä
- 4) rakennustavasta ja vähimmästä etäisyydestä rakennusten välillä.

14 §.

Kunnes kadun kunnossapidosta sekä puhtaana pitämisestä kaupungissa säädetään lailla, voidaan niistä antaa määräyksiä rakennusjärjestyksessä. Maanomistajalle ei kuitenkaan saa asettaa suurempia velvollisuuksia, kuin mihin hänet voidaan velvoittaa tämän lain voimaan tullessa kaupungissa noudatettavina olleiden määräysten mukaan, taikka, jos niitä ei ole, suurempia velvollisuuksia, kuin yleisesti kaupungeissa noudatettavina olleiden määräysten mukaan on ollut mahdollista.

Rakennusjärjestyksessä voidaan myös, kunnes siitä laissa säädetään, määrätä pääsytien ja yleisessä käytössä olevan muun yksityisen tien pitämisestä puhtaana sekä välttämättömän tarpeen vaatimassa kunnossa.

15 §.

Rakennuskaava-alueen liikenneväylien ja viemärien rakentamisesta, kunnossapidosta ja puhtaana pitämisestä, sikäli kuin niistä ei ole erikseen laissa säädetty, voidaan antaa määräyksiä rakennusjärjestyksessä. Rakennuspaikan omistajalle tai haltijalle asetettavia velvollisuuksia määrättäessä on soveltuvin kohdin noudatettava 14 §:n ja 10 luvun periaatteita.

16 §.

Kaupungin rakennusjärjestyksen hyväksyy valtuusto. Päätös on alistettava sisäasiainministeriön vahvistettavaksi.

17 §.

Maalaiskunnan aluetta koskevan rakennusjärjestyksen antaa lääninhallitus.

Esityksen rakennusjärjestyksen laatimisesta 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua aluetta varten voivat lääninhallitukselle tehdä maanomistaja, kunta ja naapurikunta tai paikallinen hallintoviranomainen. Lääninhallitus voi ryhtyä toimenpiteisiin rakennusjärjestyksen laatimiseksi ilman esitystäkin.

3 luku.

Seutukaava.

18 §.

Jos kahta tai useampaa kuntaa varten tarvitaan yhteinen suunnitelma, joka sisältää yleisohjeet alueen käyttämisestä asuntotarkeituksia, liikenneväyliä, maa- ja metsätaloutta, teollisuutta ja muuta elinkeinotoimintaa tahi muita yleisiä tarpeita kuin liikenneväyliä varten, on näihin kuntiin kuuluville alueille niin laajalti, kuin katsotaan tarpeelliseksi, laadittava seutukaava.

Seutukaavaa laadittaessa on asianmukaista huomiota kiinnitettävä riittävän tilan varaimiseen erilaisia tarkoituksia varten, seutukaavan toteuttamisesta johtuviin kustannuksiin, kuntien taloudellisiin mahdollisuuksiin ja maanomistajien oikeutettuihin etuihin.

19 §.

Seutukaavan laatimisesta voivat kunta tai lääninhallitus tahi muu hallintoviranomainen tehdä esityksen sisäasiainministeriölle. Ministeriö voi ryhtyä toimenpiteisiin seutukaavan laatimiseksi tai muuttamiseksi ilman esitystäkin.

Mikäli vireille pantu kysymys seutukaavan laatimisesta antaa aihetta, on asiasta toimittava selvitys ja hankittava kuntien lausunto. Milloin seutukaava katsotaan tarpeelliseksi, sisäasiainministeriön on määrättävä se laadittavaksi. Päätöksessä on määrättävä, mille alueelle seutukaava on laadittava, ja siinä on myös määrättävä niistä erityisistä tarkoituseristä, joihin sen laatimisella pyritään.

20 §.

Kun sisäasiainministeriö on määrännyt seutukaavan laadittavaksi, on niiden kuntien, joiden aluetta kaava tulee koskemaan, perustettava seutukaavan laatimista ja muiden seutukaavasta johtuvien asioiden käsittelyä varten *seutukaavaliitto*. Siitä on tässä laissa säädettyin poikkeuksin voimassa, mitä kunnallislaissa (642/48) on kuntainliitosta säädetty.

Lääninhallituksen on huolehdittava siitä, että seutukaavaliiton jäseniksi tulevien kuntien edustajain kokous viivytyksettä kutsutaan koolle.

Asetuksella säädetään, millaisin edellytyksin muu oikeushenkilö voi suorittaa tässä laissa seutukaavaliitolle määrätty tehtävät.

21 §.

Jos seutukaava koskee tai sen voidaan olettaa koskevan useampaa kuin yhtä lääniniä, määrää sisäasiainministeriö, mikä lääninhallitus suorittaa tässä luvussa mainitut lääninhallituksen tehtävät.

22 §.

Perusteet, joiden mukaan jäsenkunnat ovat velvollisia antamaan varoja seutukaavaliiton toimintaa varten, on liiton perussäännössä määrättävä siten, että kuntien maksut ovat kohtuullisessa suhteessa niiden taloudellisiin mahdollisuuksiin ja niille kaavasta koituviin etuihin.

23 §.

Kun seutukaavaliitto on perustettu, liiton on pidettävä huolta siitä, että seutukaava laaditaan viivytyksettä ja sitä tarpeen mukaan kehitetään.

Seutukaavaliiton on mikäli mahdollista oltava yhteistoiminnassa elinkeinoelämän edustajien kanssa.

24 §.

Seutukaavan hyväksyy seutukaavaliiton liittovaltuusto, ja päätös on alistettava sisäasiainministeriön vahvistettavaksi. Sisäasiainministeriö voi jättää seutukaavan kokonaan tai joltakin osalta vahvistamatta.

25 §.

Seutukaavan on oltava ohjeena yleiskaavaa, asemakaavaa ja rakennuskaavaa laadittaessa samoin kuin ryhdyttäessä toimenpiteisiin asutuksen tai liikenneväylien taikka alueen muun käytön järjestämiseksi.

26 §.

Viranomaisen on, antaessaan luvan uudisrakennuksen rakentamiseen *seutukaava-alueen* sellaisella osalla, jolla ei ole voimassa muuta kaavaa, katsottava, että alueen käyttäminen seutukaavassa varattuun tarkoitukseen ei vaikeudu. Lupaa ei saa kieltää, jos kiellosta aiheutuu hakijalle huomattavaa haittaa eikä hänelle suoriteta kohtuullista korvausta. Haittaa arvosteltaessa ei ole otettava huomioon niitä muutoksia kiinteistöjaotuksessa, jotka ovat tapahtuneet seutukaavan vahvistamisen jälkeen, ellei niitä ole tehty seutukaavan toteuttamista varten.

Valtioneuvosto voi antaa oikeuden pakkolunastaa seutukaavaan otetun alueen tai sen käyttöoikeuden supistamisen, milloin se on tarpeellista seutukaavan toteuttamiseksi selaiselta osalta, jolla on olennaista merkitystä valtion, kunnan tai seudun väestön yleisten tarpeiden tyydyttämiseksi.

27 §.

Seutukaavaliitolle korvataan valtion varoista puolet seutukaavan laatimisesta aiheutuneista, asetuksella tarkemmin määrättävistä kustannuksista.

II OSASTO.

Kaupunkia koskevat säännökset.

4 luku.

Yleiskaava.

28 §.

Kaupungin vastaisen järjestelyn ja rakentamisen yksityiskohtaisen suunnittelemisen

ohjeeksi on, sikäli kuin on tarpeellista, tehtävä yleiskaava, joka sisältää pääpiirteet maan käyttämisestä eri tarkoituksiin, niin kuin rakentamista sekä tärkeimpiä liikenneväyliä ja muita yleisiä tarpeita varten.

Yleiskaavassa voidaan kieltää käyttämästä rakennustoimintaan tarkoitettua aluetta enintään viiden vuoden aikana muuhun rakentamiseen kuin maatalouden ja muiden siihen verrattavien elinkeinojen tarpeita varten (*rakentamisrajoitus*). Erityisistä syistä sisäasiainministeriö voi pidentää rajoituksen voimassaoloaikaa enintään viisi vuotta kerrallaan. Rajoituksesta johtuvasta korvauksesta säädetään 70 §:ssä.

Yleiskaava-alueen käyttämisestä määrätään tarkemmin yleiskaavaan otettavien määräyksin (*yleiskaavamääräykset*).

29 §.

Yleiskaavan hyväksyy kaupunginvaltuusto, ja päätös on alistettava sisäasiainministeriön vahvistettavaksi. Ministeriö voi jättää yleiskaavan kokonaan tai joltakin osalta vahvistamatta.

30 §.

Yleiskaava-alueella älköön rakennettako sillä tavoin, että huomattavasti vaikeutetaan alueen käyttämistä yleiskaavassa varattuun tarkoitukseen (*rakentamisrajoitus*).

Kaivamis-, louhinta-, tasoittamis- tai täyttämistyöhön, puiden kaatamiseen tai muuhun näihin verrattavaan toimenpiteeseen ei yleiskaava-alueella saa ryhtyä ilman maistraatin lupaa, jos toimenpide ilmeisesti on sellainen, että se huomattavasti voi vaikeuttaa alueen käyttämistä yleiskaavassa varattuun tarkoitukseen. Lupaa älköön evättäkö, jos kaupunki puoltaa sen myöntämistä.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetyistä rajoituksista johtuvasta lunastusvelvollisuudesta säädetään 56 §:ssä ja korvauksesta 70 §:ssä.

31 §.

Yleiskaava ei ole voimassa asemakaava-alueella.

32 §.

Kun kysymys yleiskaavan laatimisesta tai muuttamisesta on pantu vireille taikka kun sisäasiainministeriö on jättänyt yleiskaavan vahvistamatta, ministeriö voi antaa alueelle

rakennuskiellon ja 30 §:n 2 momentissa tarkoitettua toimenpidettä koskevan kiellon määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

5 luku.

Asemakaava ja tonttijako.

33 §.

Kaupungin yksityiskohtaista järjestämistä ja rakentamista varten on laadittava asemakaava, sitä mukaa kuin kehitys vaatii.

34 §.

Asemakaava on laadittava maaston, maaperän laadun ja muiden paikallisten olosuhteiden mukaan sillä tavoin, että alue tulee tarkoituksenmukaisesti käytetyksi sekä että yhtenäistä ja hyvää rakennustapaa edistetään. Sen pitää tyydyttää terveellisyyden, paloturvallisuuden, liikenteen, viihtyisyyden ja kauneuden vaatimukset. Siinä on varattava tarpeelliset alueet niihin erilaisiin tarkoituksiin, joita kaupungin kehitys edellyttää. Asemakaavaa laadittaessa on kulttuuri- ja muistomerkkejä sekä kauniita näköaloja ja muita kauneusarvoja mahdollisuuksien mukaan suojeltava ja säilytettävä. Lisäksi on asemakaavaa laadittaessa mikäli mahdollista otettava huomioon vallitsevat maanomistukset sekä tarpeellista huomiota kiinnitettävä siihen, etteivät kustannukset asemakaavan toteuttamisesta muodostu liian rasittaviksi ja ettei yksityiselle maanomistajalle aseteta kohtuuttomia rajoituksia, jotka asema-kaavalle asetettavia vaatimuksia olennaisesti syrjäyttämättä voidaan välttää.

Erityisesti on katsottava, että puistoja ja muita virkistysalueita järjestetään riittävästi kaupungin eri osiin ja ettei näihin tarkoitukseen aikaisemmin varattua alaa ilman erityistä syytä supisteta.

35 §.

Asemakaavassa on määrättävä:

1) asemakaava-alueen rajat (*asemakaava-alue*) sekä asemakaavaan sisältyvien eri alueiden rajat ja ne tarkoitukset, joihin nämä alueet on aiottu käytettäväksi; ja

2) asemakaavaa toteutettaessa seurattavat likimääräiset korkeusluvut, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi.

Asemakaavassa on osoitettava mahdollisuudet veden hankintaan ja alueen viemäroimiseen.

36 §.

Asemakaavassa voidaan määrätä alueita:

1) asuntoja, yleisiä rakennuksia, teollisuus- ja muita tuotantolaitoksia, varastoja ja muuta rakennustoimintaa varten (*rakennuskorttelit*);

2) katuja ja muita yleisiä liikenneväyliä varten (*katualue*);

3) *toreiksi* ja *katuaukioiksi*;

4) puistoja, urheilu-, ulkoilu- ja uimaranta-alueita sekä muita sellaisia tarkoituksia varten (*virkestysalueet*);

5) rautateitä, raitioiteitä, linja-autoasemia, ajoneuvojen pysäköimispaikkoja, vesiteitä, satamia, lentoasemia ja sellaisia yleisen tien välittömänä jatkeena olevia, kauttakulku- tai sisääntuloliikenteeseen tarkoitettuja teitä varten, joille ei ole pääsyä tonteilta eikä poikkikadulta paitsi erityisesti järjestetyissä liittymiskohdissa, sekä muita erityisiä liikennetarkoituksia varten (*liikennealueet*);

6) suurjännitejohtoja, ampumaratoja, tulenvaarallisten aineiden varastoja ja muita yleisiä vaaraa tuottavia laitoksia varten (*vaara-alueet*);

7) hautausmaita, ryhmäpuutarhoja, kasvitarhoja, luonnonsuojelu- ja muinaismuistoluaitoksia sekä väestönsuojelua, sotilaallisia laitoksia ja muita erityisiä tarpeita varten (*erityisalueet*); sekä

8) *vesialueiksi*.

Asemakaavassa voidaan antaa myös muita määräyksiä, joita katsotaan tarvittavan asemakaava-alueella rakennettaessa tai muutoin käytettäessä (*asemakaavamääräykset*).

37 §.

Rakennuskortteliin kuuluva alue on jaettava tontteihin, milloin maanomistaja sitä pyytää tai kaupunginvaltuusto havaitsee sen tarpeelliseksi (*tonttijako*).

Tonttijako on osoitettava tonttijakokartalla, josta selviää jaettu alue sekä miten jako on toimitettu.

Tonttijaon on oltava tarkoituksenmukainen, ja siinä on mahdollisuuksien mukaan kiinnitettävä huomiota vallitseviin maanomistusoloihin.

38 §.

Asemakaavan hyväksyy kaupunginvaltuusto. Tonttijaon hyväksyy kaupunginval-

tuusto taikka ohjesäännössä olevan valtuutuksen nojalla kaupunginhallitus. Päätös on alistettava sisäasiainministeriön vahvistettavaksi. Ministeriö voi jättää päätöksen kokonaan tai joltakin osalta vahvistamatta. Kaupunginhallituksen päätöksen alistamisesta on voimassa, mitä kunnallisvaltuuston päätöksen alistamisesta on säädetty.

Milloin tonttijaon suorittaminen on osoitettu asemakaavassa ja sisäasiainministeriö on asemakaavan vahvistaessaan oikeuttanut kaupungin viranomaisen alistusta tekemättä vahvistamaan tonttijaon, saa kaupunginvaltuusto tai ohjesäännössä olevan valtuutuksen nojalla kaupunginhallitus vahvistaa tonttijaon asemakaavassa olevan suunnitelman mukaisena. Päätöksestä on annettava tieto sisäasiainministeriölle.

39 §.

Tonttijako on toimitettava samalla kertaa koko rakennuskorttelissa. Kuitenkin se voidaan, milloin syytä on, toimittaa korttelin osassa, jollei sillä estettä tai vaikeuteta sopivaa tonttijakoa korttelin muissa osissa. Tonttijako voidaan toimittaa myös siten, että korttelista muodostetaan vain yksi tontti.

40 §.

Jos voimassa olevan tonttijaon muuttamisen havaitaan edistävän korttelin tai sen osan tarkoituksenmukaista järjestämistä, voidaan siihen ryhtyä, milloin:

1) tonttijako ei sopeudu asemakaavaan tai vallitseviin omistusoikeusoloihin tahi jos se on muutoin sopimaton;

2) korttelissa sijaitsevat rakennukset kokonaan tai melkoiselta osaltaan ovat palaneet tai muutoin tuhoutuneet; taikka

3) niiden tonttien omistajat, joita muutos koskee, ovat siitä yksimieliset.

Tontin tai sen osan omistajalla on oikeus tehdä kaupunginvaltuustolle esitys tonttijaon muuttamisesta.

Oikeuden suostumuksesta tontinmuodostukseen eräissä tapauksissa on säädetty erikseen.

41 §.

Milloin asemakaavan tai tonttijaon muuttaminen on pääasiallisesti yksityisen edun vaatima ja maanomistaja on sitä pyytänyt, kaupungilla on oikeus omistajalta periä kohtuullinen palkkio tarvittavien karttojen laa-

timisesta ja kustannukset kuulutusten julkaisemisesta sanomalehdissä.

42 §.

Uudisrakennusta ei saa rakentaa vastoin asemakaavaa tai tonttijakoa (rakentamisrajoitus).

Rakennuskielto on voimassa:

1) rakennuskorttelissa tai sen osassa, jolle ei ole vahvistettu tonttijakoa;

2) tontilla, jota ei ole merkitty tonttirekisteriin;

3) alueella, jolle kaupunginvaltuusto on päättänyt laadittavaksi asemakaavan tahi jonka asemakaavaa tai tonttijakoa on päätetty muuttaa;

4) alueella, jolle on hyväksytty asemakaava tahi asemakaavan tai tonttijaon muutos, kunnes sisäasiainministeriö on ratkaisuutena asian; sekä

5) alueella, jolle ministeriö jättäessään vahvistamatta asemakaavan tai tonttijaon tahi niiden muutoksen on antanut rakennuskiellon.

Edellä 3 ja 5 kohdassa tarkoitettu rakennuskielto on voimassa enintään kaksi vuotta. Sisäasiainministeriöllä on kuitenkin valta erityisestä syystä pitentää kieltoaikaa enintään kaksi vuotta kerrallaan.

43 §.

Asemakaavassa voidaan kieltää käyttämästä rakennuskortteliin kuuluvaa maata, ennen kuin viereinen katu on rakennettu, enintään kolmen vuoden aikana maahan rakentamiseen kuin maatalouden ja siihen verrattavien elinkeinojen tarpeita varten (rakentamisrajoitus). Erityisistä syistä sisäasiainministeriö voi pitentää rajoituksen voimassaoloaikaa enintään kolme vuotta kerrallaan.

Kaivamis-, louhinta-, tasoittamis- tai täyttämistyöhön, puiden kaatamiseen tahi muuhun näihin verrattavaan toimenpiteeseen ei asemakaava-alueella saa ryhtyä ilman maistraatin lupaa, jos toimenpide on ilmeisesti sellainen, että se huomattavasti voi vaikeuttaa alueen käyttämistä asemakaavassa varattuun tarkoitukseen tai turmella kaupunkikuvaa.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetystä rajoituksesta johtuvasta korvauksesta säädetään 70 §:ssä.

6 luku.

Maan luovuttaminen.

44 §.

Jos yleiskaava-alueella yksityinen tie, joka on määrätty maanmittaustoimituksessa tai jota vanhastaan on käytetty, taikka tiemaa, jonka maanomistaja, aluetta järjestettyyn rakennustoimintaan käyttäessään, on tieksi varannut, sijaitsee sellaisella alueella, joka yleiskaavan mukaan on tarkoitettu liikenneväyläksi, on kaupungilla oikeus korvauksetta panna kuntoon tiemaa siihen kuuluvine ojineen ja asettaa siihen johtoja sekä luovuttaa se yleiseen liikenteeseen.

Laki on sama, milloin 1 momentissa tarkoitettuun liikenneväylään sisältyy tiemaa, joka on luovutettu sellaisena käytettäväksi muussa kuin 1 momentissa mainitussa järjestyksessä, jos luovutus oli tiemaan omistajaa sitova silloin, kun kaupunginvaltuusto hyväksyi yleiskaavan.

45 §.

Kaupungille 44 §:n mukaan kuuluva oikeus on tiemaan myöhempääkin omistajaa ja kiinnityksen tai siihen verrattavan oikeuden haltijaa sitova. Jos tien luovutus perustuu vapaaehtoiseen sopimukseen, on kiinteistöä paremmalla oikeudella rasittavan oikeuden haltijalla oikeus vaatia kaupungilta korvausta kärsimästään vahingosta. Milloin tie on luovutettu käytettäväksi vain määräajaksi, on kaupungin käyttöoikeus tiemaahan voimassa saman ajan. Jos tien käyttöoikeus on annettu vastiketta vastaan, vastaa kaupunki siitä.

46 §.

Yleisen tien alue, joka sisältyy asemakaava-alueeseen, joutuu asemakaavan tullessa voimaan korvauksetta kaupungin omistukseen.

Isojaossa, isojaon järjestelyssä tai uusjaossa tahi muussa jakolainsäädännön alaan kuuluvassa maanmittaustoimituksessa yhteiseksi erotettu tiealue, joka sisältyy tonttiin, siirtyy, milloin tontin muulla osalla on sama omistaja, tämän omistukseen tonttia koskevan tontinmittauksen saadessa lainvoiman. Yhteisen tien osakkailta on oikeus vaatia korvausta tontinomistajalta.

47 §.

Milloin asemakaava vahvistetaan alueelle, jolla ei ole ollut asemakaavaa, kaupunki saa omistukseensa katualueen, joka ei sille ennestään kuulu, erotuttamalla sen itselleen sillä tavoin, kuin siitä erikseen on säädetty.

Katualueen korvaamisesta säädetään 71, 72, 74 ja 77 §:ssä.

48 §.

Kaupunki saa ottaa 47 §:ssä tarkoitettun maan haltuunsa, kun sitä ryhdytään rakentamaan tai muutoin tarvitaan tarkoitukseensa käytettäväksi ja alueen erottamistoimitus on pantu vireille taikka kun kaupunki 71 §:n mukaan on suorittanut alueesta korvauksen.

Jos maalla on rakennus, kaivo tai muu arvokas laite taikka maa on välttämätön niiden käyttämistä varten, ei kaupunki kuitenkaan saa ottaa maata haltuunsa, ennen kuin rakennus tai laite on lunastettu.

Maan, joka asemakaavaa muutettaessa tulee sisällymään katualueeseen, kaupunki saa ottaa haltuunsa, kun sitä koskeva lunastusmenettely on pantu vireille.

Edellä 46 §:n 2 momentissa tarkoitettun tien aluetta tontinomistaja ei saa ottaa haltuunsa, ennen kuin tien tilalle on järjestetty vastaava kulkuyhteys tai käyttöoikeus tien on lakannut.

49 §.

Jos 44 §:ssä tarkoitettulla tiemaalla on johto, joka estää tiemaan käyttämisen tai huomattavasti vaikeuttaa sitä, on kaupungilla oikeus siirtää johto.

Laki on sama, jos johto on asemakaavassa määrättyllä katualueella olevalla yksityisellä tiellä tai tiemaalla, jonka omistaja aluetta järjestettyyn rakennustoimintaan käyttäessään on tieksi varannut.

7 luku.

Maan lunastaminen.

50 §.

Kaupunki saa asemakaava-alueella ilman erityistä lupaa lunastaa katualueen, torin, katuaukion, virkistysalueen sekä sellaisen yleisen rakennuksen tontin, liikenne-, vaaraja erityisalueen, joka on asemakaavassa osoitettu kaupungin laitokselle tai muihin kaupungin tarpeisiin.

51 §.

Yleiskaava-alueella voi valtioneuvosto myöntää kaupungille luvan lunastaa liikenneväyläksi tarvittavan maan sekä sellaisen yleisiä tarpeita varten varatun alueen, joka on yleiskaavassa osoitettu kaupungin laitokselle tai muihin kaupungin tarpeisiin.

52 §.

Asemakaava-alueella valtioneuvosto voi myöntää kaupungille luvan lunastaa:

1) rakennustontin, jota ei ole rakennettu pääasiallisesti asemakaavan mukaisesti, milloin tontin omistaja ei ole seitsemän vuoden kuluessa kehoituksen saatuaan rakentanut tonttia; lupaa älköön myönnettäkö, ellei anomusta ole tehty vuoden kuluessa määräjän päättymisestä;

2) alueen, joka sisältyy rakennuskortteeliin, järjestelyn aikaansaamiseksi ahtaasti tai muutoin sopimattomasti rakennetulla alueella taikka korttelissa, jonka rakennukset kokonaan tai melkoiselta osaltaan ovat palaneet tai muutoin tuhoutuneet;

3) katualueeseen rajoittuvan maan, milloin sillä kadun rakentamisen tai sen korkeuden olennaisen muuttamisen johdosta on tarpeen suorittaa suurehkoja muutostöitä tai muita huomattavia järjestelyjä; sekä

4) katualuetta ympäröivän maan, jonka arvo huomattavasti lisääntyy sen johdosta, että kaupungin rakennetussa osassa avataan uusi katu tai vanha laajennetaan tahi muu yleistä liikennettä varten tarkoitettu alue järjestetään, milloin lunastaminen on tarpeen sanotusta toimenpiteestä aiheutuvien kustannusten peittämiseksi. Lupaa älköön myönnettäkö, jos katualuetta ympäröivien tonttien omistajat sitoutuvat määräjässä luovuttamaan katualueeksi tai tässä tarkoitettua muuta järjestelyä varten tarvittavan maan ja suorittamaan kaupungille kadun rakentamisesta tai laajentamisesta taikka alueen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset.

53 §.

Asemakaava- ja yleiskaava-alueella sekä sellaisella alueella, jonka kaupunginvaltuusto on päättänyt kaavoitettavaksi, valtioneuvosto voi myöntää kaupungille luvan lunastaa rakentamattoman alueen, milloin kaupungissa ei ole riittävästi ja kohtuullisilla ehdoilla käytettävissä rakennusmaata

taikka milloin lunastamista on muusta syystä pidettävä tarpeellisenä yleisen asuntotuotannon tai kaupungin muun suunnitelmanmukaisen rakentamisen edistämistä varten. Näin lunastetusta maasta yksityistä rakennustoimintaa varten muodostetut tontit on luovutettava asemakaavassa määrättyyn tarkoitukseen kohtuullisessa ajassa.

Valtioneuvosto voi muissakin tapauksissa, kun yleinen tarve vaatii, myöntää kaupungille luvan pakkolunastuksen käyttämiseen sen alueella olevan kiinteän omaisuuden hankkimiseksi tai sen käyttöoikeuden rajoittamiseksi.

54 §.

Jos tontinosat kuuluvat eri omistajille, on tontinosan omistajalla oikeus itselleen lunastaa muu osa tonttia. Milloin useammat tahtovat lunastaa, on sillä etuoikeus, jonka tontinosalle sillä olevine rakennuksineen ja laitoksineen vahvistetaan lunastusmenettelyssä suurin arvo. Jos tontinosille on vahvistettu yhtä suuri arvo, on lunastusoikeus sillä, joka ensiksi on pannut vireille lunastusvaatimuksensa.

Jollei lunastamiseen oikeutettu suorita lunastuskorvausta, on toisen tontinosan omistajalla oikeus lunastaa muut tontinosat tuomioistuimen vahvistaman arvon mukaan, jos hän 90 päivän kuluessa sen jälkeen, kun korvaus olisi ollut suoritettava, siitä tuomioistuimelle tai oikeuden puheenjohtajalle ilmoittaa ja esittää todistuksen tontin muille osille tulevan korvauksen tallettamisesta ulosotonhaltijalle. Jos on useampia, jotka tahtovat lunastaa, määrätään etuoikeus 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Jos tontinosan omistajat eivät tahdo lunastaa, on kaupungilla samanlainen oikeus 90 päivän kuluessa sanotun määräjän päättymisestä.

55 §.

Jollei tontinosan omistaja vuoden kuluessa tonttijaon vahvistamisesta ole pannut vireille kannetta tontin muun osan lunastamisesta tai jollei sellainen kanne ole johtanut tontin eri osien joutumiseen yhdelle omistajalle, kaupungilla on oikeus nostaa kanne tonttiin kuuluvien osien lunastamisesta. Jos tontinosan omistaja kuitenkin on pannut kanteensa vireille ennen kaupunkia tai 60 päivän kuluessa siitä, kun kau-

pungin lunastusvaatimus on annettu hänelle tiedoksi, suostuttakoon kaupungin vaatimukseen vain, milloin hänen tai muun tontinoman omistajan vaatimus ei johda tontin joutumiseen yhdelle omistajalle.

Edellä 54 §:ssä säädetty kaupungin lunastusoikeus ei vaikuta 1 momentissa säädettyyn lunastusoikeuteen.

56 §.

Jos maa yleiskaavan tai asemakaavan mukaan on käytettävä toiseen tarkoitukseen kuin yksityiseen rakennustoimintaan ja jos maanomistaja sen vuoksi ei voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen maataan, on kaupunki tai, milloin alue on kaavassa osoitettu valtion tarpeisiin, tämä velvollinen lunastamaan maan. Mitä tässä on säädetty, ei koske yleiskaavassa liikenneväyläksi osoitettua eikä 46 tai 47 §:ssä tarkoitettua maata.

Milloin 1 momentin nojalla on vaadittu lunastettavaksi vain osa omistajalle kuuluvasta, yleiskaavaan tai asemakaavaan otetusta yhtenäisestä alueesta, kaupungilla tai valtiolla on oikeus lunastaa koko alue.

Korvauksesta, joka johtuu yleiskaavan tai asemakaavan aiheuttamasta maan käyttöoikeuden rajoituksesta, säädetään 70 §:ssä.

57 §.

Milloin tontinoman omistaja sen johdosta, ettei tonttijako sopeudu vallitseviin omistusoikeusoloihin, ei voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen maataan, on kaupunki velvollinen lunastamaan sellaisen tontinoman vuoden kuluttua tonttijaon vahvistamisesta, jolle toinen tontinoman omistaja ole käyttänyt 54 §:ssä tarkoitettua lunastusoikeuttaan.

58 §.

Kaupungille tai valtiolle 56 ja 57 §:ssä säädetty lunastusvelvollisuus ei tule voimaan, ennen kuin maanomistajan hakemus poikkeuksesta rakennuskieltoon tai rakentamisrajoitukseen on hylätty.

Kaupunki ja valtio vapautuvat lunastusvelvollisuudestaan, jos yleiskaavan tai asemakaavan muutoksen johdosta alue voidaan käyttää yksityiseen rakennustoimintaan taikka jos tonttijako on muutettu vallitseviin omistusoikeusoloihin sopeutuvaksi, ennen

kuin kaupungin tai valtion lunastusvelvollisuus on lainvoimaisesti ratkaistu.

Arvosteltaessa lunastusvelvollisuutta ei ole otettava huomioon niitä muutoksia kiinteistöjaotuksessa, jotka ovat tapahtuneet yleiskaavan, asemakaavan tai tonttijaon vahvistamisen jälkeen, ellei niitä ole tehty kaavan tai tonttijaon toteuttamista varten.

59 §.

Kaupungin maalla olevan toiselle kuuluvan rakennuksen ja laitoksen sekä maahan kohdistuvan nautinta-, rasite- ja muun sellaisen oikeuden saa kaupunki lunastaa samoin edellytyksin ja samassa järjestyksessä, kuin sillä on oikeus lunastaa ne toiselle kuuluvan maan lunastamisen yhteydessä.

Jos toiselle kuuluva rakennus tai laitos taikka nautinta-, rasite- tai muu sellainen oikeus estää tontinomistajaa kohtuullisessa ajassa rakentamasta pääasiallisesti asemakaavan mukaisesti sellaista tonttia, joka ei ole siten rakennettu, tontinomistajalla on oikeus lunastaa se siinä järjestyksessä, kuin tontinoman lunastamisesta on säädetty, milloin lunastamista asemakaavan toteuttamisen kannalta on pidettävä tärkeänä. Tontinomistajalla ei kuitenkaan ole lunastusoikeutta, milloin esteenä oleva rakennus tai laitos on tehty taikka oikeus syntynyt toteutettavan asemakaavan vahvistamisen jälkeen taikka lunastusoikeus, sen mukaan kuin erikseen on säädetty, kuuluu muulle kuin tontinomistajalle.

60 §.

Omaisuudesta, joka kaupungissa lunastetaan tämän lain perusteella, on omistajalle suoritettava käyvän hinnan mukainen korvaus.

Korvausta määrättäessä älköön otettako huomioon sellaista omaisuuden arvon muuttamista, joka aiheutuu tarjonnan rajoittamisesta tai muusta tilapäisestä syystä johduttavasta hintasuhteiden vaihtelusta.

Älköön korvausta määrättäessä sovellettako kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen 14 päivänä heinäkuuta 1898 annetun lain (*pakkolunastuslaki*) 14 §:n säännöstä.

Muutoin on soveltuvin osin, käyttäen kuitenkin 1 ja 2 momentissa säädettyjä korvauserusteita, noudatettava pakkolunastuslain 2 luvun säännöksiä.

61 §.

Tämän luvun säännöksiin perustuvassa lunastustoimituksessa suorittaa pakkolunastuslain 25 §:ssä mainitun lautakunnan tehtävät *lunastustoimikunta*, joka on asetettava jokaiseen kaupunkiin.

Lunastustoimikuntaan määrää lääninhallitus kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja kaksi muuta jäsentä sekä kaikille varamiehen. Puheenjohtajan on oltava lainoppinut ja muitten jäsenten rakennusten ja maiden arvioimiseen perehtyneitä. Luovuttaja ja vastaanottaja saavat lisäksi valita lunastustoimikuntaan kumpikin yhden jäsenen. Lunastustoimikuntaan ei saa määrätä tai valita 25 vuotta nuorempaa henkilöä eikä paikkakunnan alioikeuden puheenjohtajaa tai jäsentä.

Lunastustoimikunnan jäsenten palkkauksen ja toimikunnan muut kustannukset suoritaa kaupunki.

62 §.

Jäsenten esteellisyydestä on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä on säädetty. Ennen toimeen ryhtymistään on jäsenen, joka ei ole tehnyt tuomarin- tai virkavalaa, vannottava paikkakunnan alioikeudessa virkavala.

63 §.

Arvioitaessa 60 §:ssä tarkoitettua korvausta on kukin erilaatuinen tai eriarvoinen alue, rakennus, laitos tai oikeus lausunnossa erikseen selitettävä ja arvioitava sekä esitettävä arvioimisperusteet.

Korvauskysymystä käsitellessään lääninhallitus tai tuomioistuin voi vaatia lunastustoimikunnalta täydentävän lausunnon.

64 §.

Jollei kaupunki tai valtio täytä 56 §:ssä tarkoitettua lunastusvelvollisuuttaan, on omistajalla oikeus kanteella vaatia sitä. Samassa oikeudenkäynnissä on tehtävä 56 §:n 2 momenttiin perustuva vaatimus. Jos tuomioistuin hyväksyy kanteen, omistaja saa hakea lunastuksen toimeenpanemista.

Kun syntyy riita kaupungin velvollisuudesta lunastaa tontinosa 57 §:n mukaan tai siitä suoritettavasta korvauksesta, ratkaisee asian tuomioistuin hankittuaan siitä, milloin se katsotaan tarpeelliseksi, lunastustoimikunnan lausunnon.

Jos kaavan tai tonttijaon muutos, jonka valtuusto on hyväksynyt ennen asian vireil-

lepanoa, taikka vireillä oleva tontinmittaus tai muu sellainen toimitus tahi maanmittustoitimitus voi vaikuttaa lunastusvelvollisuuteen, ei 1 momentissa mainittua kannetta saa ratkaista, ennen kuin muutos on käsitelty loppuun taikka toimitus päättynyt.

65 §.

Jos on pantu vireille 54 tai 55 §:ssä tarkoitettu kanne tontinosan lunastamisesta, on toisen tontinosan omistajalla, joka tahoo lunastaa, oikeus ilman haastetta ajaa lunastuskannettansa samassa oikeudenkäynnissä.

Mitä 64 §:n 3 momentissa on säädetty, on vastaavasti voimassa 1 momentissa tarkoitettussa lunastamisessa.

66 §.

Jollei tontinosaa lunastettaessa korvauksesta sovita, tuomioistuimen tulee antaa lunastustoimikunnan tehtäväksi tässä laissa säädettyjen perusteiden mukaan arvioida kaikki ne tontinosat, jotka kuuluvat eri omistajille, niillä olevine rakennuksineen ja muine laitoksineen sekä niihin liittyvine oikeuksineen ja laskea sellaiselle tontinosalle tuleva kokonaiskorvaus sekä antaa lausunto rasitteista ja muista lunastamiseen liittyvistä kysymyksistä.

Ratkaistessaan asian on tuomioistuimen päätettävä, kenellä on oikeus lunastaa, määrättävä kullekin oikeudenomistajalle tulevasta korvauksesta ja vahvistettava 54 §:n 2 momentissa tarkoitettua lunastamista varten myös lunastajan tontinosan arvo. Jos tonttia rasittaa nautinta-, rasite- tai muu sellainen oikeus, tuomioistuimen on määrättävä päätöksessään myös oikeuden voimaan jäämisestä tai lunastamisesta taikka muusta järjestämisestä ja siitä aiheutuvasta korvauksesta.

67 §.

Tontinosaa lunastettaessa tuomitun korvauksen suorittamisesta tai tallettamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä pakkolunastuslain 48—52 §:ssä on säädetty. Kuitenkin on ulosotonhaltijan suoritettava ne tehtävät, jotka sanottujen pykälien mukaan kuuluvat lääninhallitukselle, ja korvaus on maksettava tai talletettava säädettyssä ajassa siitä, kun sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

68 §.

Mikäli edellä ei ole toisin säädetty, on omaisuutta tämän luvun säännösten nojalla lunastettaessa soveltuvin osin noudatettava pakkolunastuslain säännöksiä.

Lunastettua aluetta ei omistajalla kuitenkaan ole oikeutta lunastaa takaisin.

Lupa alueen haltuun ottamiseen ja työn aloittamiseen ennen pakkolunastuksen loppuun saattamista voidaan antaa, vaikka yrittäjä tuntuvasti vaikeuttaa rakennetun tontin käyttämistä taikka maanomistajan elinkeinon harjoittamista tahi toimeentuloa.

69 §.

Valtion varoista suoritetaan kaupungille avustusta yleiseen tarkoitukseen käytettävien alueiden lunastuskustannusten peittämiseen harkinnan mukaan, milloin se kustannusten suuruuden ja kaupungin taloudellisen aseman vuoksi katsotaan tarpeelliseksi.

8 luku.

Yleiskaavan ja asemakaavan toteuttamisesta johtuva korvaus.

70 §.

Jos maanomistaja 28 §:n 2 momentissa, 30 §:n 2 momentissa tai 43 §:ssä taikka yleiskaavassa liikenneväyläksi osoitetun alueen osalta 30 §:n 1 momentissa tarkoitettun rajoituksen johdosta ei voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen maataan, on omistajalla oikeus saada kaupungilta korvaus vahingosta, joka hänelle siten koituu. Samanlainen oikeus on vastaavasti myös sillä, jolla ennen yleiskaavan tai asemakaavan hyväksymistä oli nautinta-, rasite- tai muu sellainen oikeus alueeseen.

Korvaus on määrättävä suoritettavaksi asian laadun mukaan joko kerta kaikkiaan tai vuotuismaksuna. Vuotuismaksun suuruuden voi kumpikin asianosainen olosuhteiden muuttuessa saada uudelleen harkittavaksi.

Arvosteltaessa korvausvelvollisuutta ei ole otettava huomioon niitä muutoksia kiinteistöjaotuksessa, jotka ovat tapahtuneet yleis- tai asemakaavan vahvistamisen jälkeen, ellei niitä ole tehty kaavan toteuttamista varten.

71 §.

Sellaisen yksityisen tien alueesta, joka on määrätty maanmittaustoimituksessa tai jota vanhastaan on käytetty, taikka tiemaasta, jonka omistaja on pysyvästi tieksi luovuttanut tai aluetta järjestettyyn rakennustoimintaan käyttäessään tieksi varannut, ei omistajalla ole oikeutta saada korvausta, milloin alue on asemakaavassa osoitettu katualueeksi.

Muusta kaupungin omistukseen 47 §:n mukaan siirtyvästä alueesta saa sen omistaja korvauksen, mikäli kuin alue on enemmän kuin viidennes hänen kysymyksessä olevalla asemakaava-alueella omistamastaan maasta tai suurempi sitä tontin kerrosalan määrää, jonka saa rakentaa hänelle jäävälle maalle tällä asemakaava-alueella.

Tontin kerrosalaan luetaan myös ullakko- ja kellarikerroksista se osa, joka rakentamismääräysten mukaan saadaan käyttää asuin- ja työhuoneiksi.

72 §.

Kaupungille 47 §:n mukaan siirtyvästä alueesta, mikäli 71 §:stä ei muuta johdu, on omistajan vaatiessa suoritettava korvaus, joka määrätään soveltamalla 60 §:ssä säädettyjä perusteita, ei kuitenkaan sen 3 momenttia.

73 §.

Kun alue 46 tai 47 §:n mukaan siirtyy kaupungin omistukseen, raukeavat siihen kohdistuvat oikeudet. Jos alueen joutuessa kaupungille se kiinteistö, johon alue kuului, vastasi saamisesta ja alueen omistajalle suoritetaan korvausta, on saamisen haltijalla korvaukseen samanlainen oikeus, kuin hänellä oli kiinteistöön.

74 §.

Kaupungille siirtyvällä alueella olevat rakennukset, puut, istutukset ja laitteet on kaupungin korvattava.

Milloin alueen siirtymisestä korvauksetta kaupungille aiheutuu omistajalle erityistä vahinkoa, niinkuin alueella olevan rakennus- tai soranottoaikan menettämisestä, ja sitä olosuhteisiin katsoen on pidettävä kohtuuttomana, vahinko on kaupungin korvattava. Laki on sama, jos alueeseen kohdistuvan oikeuden raukeamisesta aiheutuu oikeuden haltijalle vahinkoa.

75 §.

Jos maanomistaja 47 ja 71 §:n mukaan ei joudu korvauksetta luovuttamaan maata tai joutuu siten luovuttamaan maata huomattavasti vähemmän, kuin hän 71 §:n 2 momentin mukaan enintään olisi voinut olla velvollinen luovuttamaan ilman korvausta, ja sitä olosuhteisiin katsoen on pidettävä ilmeisesti kohtuuttomana, omistaja on velvollinen suorittamaan kaupungille kohtuullisen korvauksen silloin, kun kaupunki on ottanut haltuunsa sen katualueen, joka on hänen maansa kohdalla.

76 §.

Jos katualueen rakentamisesta vahvistettuun korkeuteen aiheutuu haittaa sen varrella olevan rakennuksen välttämättömän kulkuyhteyden katkeamisen tai huomattavan vaikeutumisen vuoksi tahi jos katualueen korkeuden muuttamisen johdosta sen varrella olevan maan tai rakennuksen käyttämislle aiheutuu haittaa taikka jos maan tai rakennuksen omistajalle tai haltijalle koituu kustannuksia haitan poistamista tarkoittavista toimenpiteistä, on kaupunki velvollinen korvaamaan siten syntyneen vahingon, mikäli sitä ei ole pidettävä vähäisenä.

Milloin asemakaavaa muutetaan siten, että katu, tori tai puisto on joko kokonaan tai osaksi poistettava taikka käytettävä muuhun tarkoitukseen, ja jos sellainen muutos rajoittaa oikeutta rakentaa sen varrella olevalle rakennetulle tai rakentamattomalle tontille tahi vaikeuttaa tontille pääsyä taikka muutoin ilmeisesti tuottaa vahinkoa, on kaupunki niin ikään velvollinen korvaamaan tästä johtuvan vahingon, jollei sitä ole pidettävä vähäisenä.

Samanlainen oikeus korvaukseen on vastaavasti sillä, jolla on nautinta-, rasite- tai muu sellainen oikeus maahan tai sillä olevaan rakennukseen.

77 §.

Milloin 70, 72, 74, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettua korvauksesta tehdään sopimus, se sitoo kiinteistön myöhempää omistajaa. Jollei korvauksesta soviteta, asian ratkaisee kiinteistön sijaitsemispaikan tuomioistuin hankittuaan siitä, milloin se katsotaan tarpeelliseksi, lunastustoimikunnan lausunnon.

Milloin 70 tai 76 §:ssä tarkoitettua toimenpiteestä, josta on korvausta maksettava, on myös ilmeistä hyötyä korvauksen saajalle, on korvaus sovitettava sen mukaan, omistajan oikeutta täyteen korvaukseen kuitenkin supistamatta.

Korvaus määrätään sitä alioikeudessa vahvistettaessa vallitsevan hintatason mukaan, ja korvausmäärästä on suoritettava korkoa kuusi sadalta vuodesta alueen haltuunottopäivästä. Muutoksenhausta huolimatta saadaan päätöksen mukainen korvaus nostaa vakuutta vastaan.

Mitä 3 momentissa on säädetty, ei koske 75 §:ssä tarkoitettua korvausta.

9 luku.

Kadun ja muun yleisen alueen sekä viemärlaitoksen rakentaminen.

78 §.

Kadun rakentaminen sekä yleisen viemärlaitoksen rakentaminen ja kunnossapito kuuluu kaupungille.

Kadun rakentamiseksi on myös katsottava kadun perustuksen vahvistaminen, sorapäällysteisen kadun kestopäällystäminen, kestopäällysteen muuttaminen huomattavasti korkealuokkaisemmaksi ja muu näihin verrattava parannustyö.

Niistä kauttakulku- tai sisääntuloliikennettä palvelevista teistä, joita tarkoitetaan 36 §:n 1 momentin 5 kohdassa, on voimassa, mitä yleisistä teistä on säädetty.

Yleiseen viemärlaitokseen kuuluu jätevesien, sadevesien ja perustusten kuivatusvesien johtamista varten tarpeelliset putki-, tunneli- ja avoviemärit, tarkastus- ja sadevesikaivot ja muut niihin verrattavat laitteet sekä pumppaamot ja puhdistamot.

Teollisuusjätevesiä saadaan johtaa yleiseen viemärlaitokseen ainoastaan kaupungin erityisellä luvalla. Luvasta päätettäessä on otettava huomioon teollisuusjätevesien laatu ja yleisen viemärlaitoksen vastaanottokyky. Teollisuusjätevesistä, joita ei johdeta yleiseen viemärlaitokseen, on erikseen säädetty.

79 §.

Uutta katua on rakennettava sitä mukaa, kuin asemakaavan mukainen rakentaminen sen varrella edistyy, ja siltä tulee olla kulkuyhteys jo olevaan katuun tai yleisessä käy-

tössä olevaan tiehen. Jokainen kadunosa, jota kahden peräkkäisen poikkikadun jatketus keskiävät rajoittavat tai joka on sellaiseen kadunosaan rinnastettava, on rakennettava, milloin sen varrella olevista tonteista on asemakaavan vahvistamisen jälkeen sen mukaisesti rakennettu niin suuri osa, että niiden katua vastaan olevien sivujen yhteenlaskettu pituus vastaa vähintään kolmannesta kaikkien kadunosan varrella olevien tonttien katusivujen pituudesta.

Niin ikään on katu rakennettava tarpeelliselta osalta, milloin sen varrella on vähintään 1 momentissa tarkoitettu määrä rakennuksia, jotka on tehty ennen asemakaavan vahvistamista, eivätkä alueella olevat tiet tai muut kadut tyydytä alueen välttämättömyyttä liikennetarvetta.

Kun katua on asemakaavan muutoksella levennetty, on uusi kadunosa rakennettava sitä mukaa kuin sen varrella olevat tontit asemakaavan mukaisesti rakennetaan tai, jos kadun varrella ei ole tontteja, sen mukaan kuin liikenne vaatii.

80 §.

Kun katu tai 79 §:n 1 momentissa tarkoitettu kadunosa on rakennettu, se on luovutettava yleiseen käyttöön.

Katu tai sen osa katsotaan yleiseen käyttöön luovutetuksi, kun se maistraatin toimituksessa katselmuksessa on tarkoitukseensa hyväksytty.

Yleiseen käyttöön luovutetuksi katsotaan myös sellainen katu, joka 1 päivänä tammikuuta 1932 on ollut paikkakunnan liikennetarvetta vastaavaan kuntoon saatetuna yleisessä käytössä.

81 §.

Kun katu tai kadunosa luovutetaan yleiseen käyttöön, sen tulee olla rakennettu vahvistetun katupiirustuksen mukaisesti, päällystetty sekä varustettu tarvittavilla laitteilla sadeveden poisjohtamiseksi. Kadun tasauksen ja poikkileikkauksen tulee vastata liikenteen tarvetta.

Maistraatin suostumuksella katu voidaan toistaiseksi tai määräajaksi luovuttaa yleiseen käyttöön vahvistetusta katupiirustuksesta poiketen tahi määrättyllä aineella päällystämättä, mikäli liikenteen, terveydenhoidon ja paloturvallisuuden vaatimukset voidaan asianmukaisesti tyydyttää.

82 §.

Kaupunginvaltuuston asiana on liikenteen tarpeen mukaisesti, ottamalla myös huomioon paikkakunnan tapa, määrätä, millä aineella katu sitä rakennettaessa on päällystettävä.

83 §.

Milloin liikenne-, vaara- tai erityisalueelle taikka sen kautta on asemakaavan mukaan rakennettava liikenneväylä, jonka aikaansäämiseksi tarvitaan silta, tunneli tai muu erityinen rakennelma, mutta kaupunki ja alueen haltija ovat eri mieltä tästä johtuvista toimenpiteistä tai kustannusten suorittamisesta, määrää siitä valtioneuvosto, jollei ole toisin säädetty.

84 §.

Torin, puiston ja muun niihin verrattavan yleisen alueen rakentaminen on kaupungin tehtävä, milloin kaupunki katsoo sen tarpeelliseksi.

85 §.

Milloin tontille rakennetaan, ennen kuin sen kohdalla oleva katu tai tonttia palveleva yleinen viemäri on rakennettu, on tontinomistajan järjestettävä tontille ajokuntoinen pääsytie ja tarvittaessa viemäri. Tähän tarkoitukseen kaupunki on velvollinen korvauksetta sallimaan maan käyttämisen, mikäli kaupungin käytettävissä on rakentamatonta katualuetta.

10 luku.

Kadun ja viemärlaitoksen rakentamisen korvaaminen.

86 §.

Kadun rakentamisesta kaupungilla on oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella. Korvattava katuala täysin neliömetrein on kahdeksan prosenttia tontin pinta-alan ja tontin kerrosalan yhteenlasketusta neliömetrimäärästä.

Korvaus lasketaan sen määrän mukaan, mitä sorapäällysteisen kadun rakentamisen on katsottava keskimäärin tulevan kaupungissa neliometriä kohti maksamaan. Jos tonttiin rajoittuva katu heti tai myöhemmin kestopäällystetään, tontinomistajan on lisäksi

suoritettava korvausta puolet sorapäälysteisen kadun ja kestopäälystetyn kadun arviotujen rakentamiskustannusten keskimääräisestä erotuksesta korvattavan katualan neliometriä kohti.

87 §.

Yleisen viemärlaitoksen rakentamisesta kaupungilla on oikeus saada tontinomistajalta korvausta tontin suuruuden ja tontin kerrosalan perusteella. Korvaus lasketaan sen määrän mukaan, mitä 300 millimetrin läpimittaisen putkiviemärin tarkastuskaivoineen ja sitä varten tarvittavan kanavan on katsottava keskimäärin tulevan kaupungissa metriä kohti maksamaan. Viemäriä on korvattava tontin pinta-alan täyttä neliometriä kohti 10 millimetriä ja sen lisäksi tontin kerrosalan täyttä neliometriä kohti 6 millimetriä.

Jos kaupungissa on yleinen vesilaitos, lasketaan 1 momentissa tarkoitettut viemärin rakentamiskustannukset ottamalla vähennyksenä huomioon määrä, joka vastaa samaan kanavaan rakennettavan vesijohdon osuutta yhteisistä maatyökustannuksista.

Milloin muun kuin asunto- tai liiketontin pinta-ala on suurempi kuin 5 000 neliometriä, saadaan korvausta tontin suuruuden perusteella laskettaessa ottaa 5 000 neliometrillä yli menevästä pinta-alasta huomioon ainoastaan puolet, kuitenkin enintään 2 500 neliometriä.

88 §.

Jos tontin osalta 86 tai 87 §:n mukaan määrättyä korvausta erityisestä syystä on pidettävä ilmeisesti kohtuuttoman suurena, korvaus on määrättävä ottamalla myös huomioon kadusta tai viemäristä tontille koituva hyöty.

Jos tontin pinta-alaa tai tontin kerrosalaa lisätään tai vähennetään sen jälkeen, kun tontinomistajan suoritettava korvaus on määrätty, on korvausta lisättävä tai vähennettävä 86 tai 87 §:n mukaisesti. Lisäkorvausvelvollisuus syntyy siinä järjestyksessä, kuin 90 §:ssä on säädetty. Palautettava korvausmäärä on maksettava vaadittaessa.

89 §.

Kaupunginvaltuusto vahvistaa kaupunginhallituksen esityksestä 86 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sora- ja kestopäälysteisten katujen keskimääräiset rakentamiskustannukset neliometriä kohti.

Samoin kaupunginvaltuusto vahvistaa kaupunginhallituksen esityksestä 87 §:ssä tarkoitettut 300 millimetrin läpimittaisen viemärin keskimääräiset rakentamiskustannukset metriä kohti.

Kaupunginhallituksen toimesta 1 ja 2 momentissa tarkoitettua kaupunginvaltuuston päätöstä varten laadittu selvitys ja ehdotus on pidettävä yleisön nähtävänä muistutusten tekemistä varten vähintään 30 päivän ajan kuulutuksen julkaisemisesta lukien. Oikeus tehdä muistutuksia on myös tontinomistajia edustavilla yhdistyksillä.

90 §.

Tontinomistajan velvollisuus suorittaa 86 §:ssä tarkoitettu korvaus syntyy, kun tontin kohdalla oleva katu tai sen osa on luovutettu yleiseen käyttöön ja tontille on rakennettu uudisrakennus asemakaavan vahvistamisen jälkeen tai tontti sitä ennen on rakennettu pääasiallisesti asemakaavan mukaisesti.

Edellä 87 §:ssä tarkoitettu korvausvelvollisuus syntyy, kun tonttia palveleva, enintään 15 metrin päässä siitä oleva viemäri sallitaan otettavaksi käyttöön ja tontti on rakennettu 1 momentissa mainituin tavoin.

Vaikka tonttia ei ole rakennettu, niinkuin 1 momentissa on säädetty, on kaupungilla oikeus saada korvausta kadun ja viemärin rakentamisesta, sikäli kuin se, ottamalla huomioon kadusta tai viemäristä tontille koituva hyöty, katsotaan kohtuulliseksi.

91 §.

Kaupunginhallitus määrää maksettavaksi korvauksen, joka tontinomistajan on suoritettava kadun tai viemärlaitoksen rakentamisesta. Päätös on annettava tiedoksi kunnallislain (642/48) 31 §:ssä säädettyllä tavalla.

Korvaukset saadaan maksaa kymmenenä vuotuismaksuna, kuitenkin niin, että vähin vuotuismaksu on 10 000 markkaa. Jos vuotuismaksu laiminlyödään, sille on seuraavan vuoden alusta suoritettava kaupunginvaltuuston määräämä vuotuinen korko, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia.

Milloin 89 §:n mukaisesti vahvistetut rakentamiskustannukset ovat vuotuismaksun suorittamisvuotena suuremmat tai pienemmät kuin sinä vuotena, jona korvaus on 1 momentin nojalla määrätty maksettavaksi,

on, mikäli muutos on ollut vähintään kymmenen prosenttia viimeksi mainitun vuoden vahvistetuista rakentamiskustannuksista, vuotuismaksua korotettava tai alennettava samassa suhteessa, kuin rakentamiskustannukset ovat muuttuneet.

92 §.

Kaupunki voi sen estämättä, mitä edellä on kadun ja viemärlaitoksen rakentamisen korvaamisesta säädetty, alentaa tämän luvun mukaan määrättävää korvausta tai kokonaan siitä luopua, myöntää huojennusta maksuvelvollisuudesta ja tehdä sopimuksen korvausvelvollisen kanssa.

Kaupungilla ei ole oikeutta saada korvausta kadun tai viemärin rakentamisesta luovuttamansa tontin osalta, jollei luovutus-kirjassa ole pidätetty oikeutta siihen.

Omistajan vaihtuessa vastaa aina myös uusi omistaja maksamatta jätetyistä vuotuismaksuista ja niiden korosta, mikäli ne eivät ole olleet suorittamatta pitempää aikaa kuin viisi vuotta erääntymispäivästä. Korvauksesta tehty sopimus sitoo kiinteistön uutta omistajaa.

Korvaus kadun tai viemärlaitoksen rakentamisesta peritään korvausvelvolliselta siinä järjestyksessä, kuin julkisten saatavain ulosotosta on säädetty. Kaupungin on pidettävä maksamattomista korvauksista julkista lueteloa.

93 §.

Kaupungilla on oikeus saada valtiolta korvausta kauko- tai kauttakulkuliikenteelle tärkeiden katujen ajoradan rakentamisen kustannuksista neliometriä kohti puolet siitä määrästä, minkä vastaavaa liikennetarvetta tyydyttävän sorapäällysteisen maantien rakentaminen kestopäällysteiseksi katsotaan keskimäärin tulevan kaupungissa maksamaan.

Tie- ja vesirakennushallituksen asiana on kaupungin hakemuksesta ratkaista, onko katu pidettävä kauko- tai kauttakulkuliikenteelle tärkeänä.

Kaupungin on haettava 1 momentissa säädettyä korvausta sisäasiainministeriöltä viimeistään työn päättymistä seuraavan vuoden aikana, uhalla, että oikeus korvaukseen on menetetty, jollei näytetä hakemuksen myöhästyneen päteväksi katsottavan syyn takia.

Jos moottoriajoneuvoliikenteelle tärkeään katuun liittyy kallISRakenteinen silta tai tunneli, voidaan sen rakentamiseen harkinnan mukaan antaa valtion avustusta tai erityisessä tapauksessa kokonaankin rakentaa valtion varoilla. Laki on sama kalliista leikkauksesta ja penkereestä.

94 §.

Mitä tässä luvussa on säädetty tontista ja tontinomistajasta, koskee soveltuvin osin myös liikenne-, vaara- ja erityisalueita sekä niiden omistajia.

Tontilla tarkoitetaan tässä luvussa sellaista tonttia, jonka kaikki osat kuuluvat samalle omistajalle. Jos tontinosan omistaja on saanut luvan rakentaa tontinosalle, on sellaisesta tontinosasta ja sen omistajasta voimassa, mitä tontista ja tontinomistajasta on säädetty.

III OSASTO.

Maalaiskuntia koskevat säännökset.

11 luku.

Rakennuskaava.

95 §.

Maalaiskunnan taaja-asutusta varten ja sellaiselle alueelle, jolla on alettu ositella, myydä tai vuokrata rakennusmaata siinä määrin, että sinne on syntymässä taaja-asutus, taikka jolle muutoin on odotettava huomattavaa rakennustoimintaa, voidaan laatia rakennuskaava.

Rakennuskaavaa laadittaessa on erityisesti otettava huomioon, että kaava tyydyttävästi täyttää ne vaatimukset, joita kohdun mukaan voidaan asettaa järjestetyille rakennustoiminnalle, ja että kaava tulee niin yksinkertainen ja tarkoituksenmukainen, kuin olosuhteiden mukaan on mahdollista, sekä että tarpeettomia kustannuksia vältetään ja riittävää huomiota kiinnitetään voimassa oleviin omistusoikeussuhteisiin. Kuitenkin saadaan rakennuskaava laatia yksityiskohtaisemmaksi asemakaavan tapaiseksi, milloin taloudelliset edellytykset ovat olemassa sellaisen kaavan toteuttamiseen ja sitä muutoinkin on pidettävä tarkoituksenmukaisena.

96 §.

Rakennuskaavan tulee osoittaa eri tarkoituksiin aiottujen alueiden kuten *rakennusmaan*, yleiseen liikenteeseen käytettävien *liikenneväylien* ja muiden *yleisten alueiden* sijainti ja rajat. Mikäli katsotaan tarpeelliseksi, voidaan kaavassa selvittää myös maaston korkeussuhteet, maaperän laatu sekä viemäroimis- ja vedensaantimahdollisuudet.

Jos tarvitaan erityisiä ohjeita *rakennuskaava-alueen* käyttämisestä, on kaavaan otettava sitä koskevat määräykset (*rakennuskaavamääräykset*).

97 §.

Esityksen rakennuskaavan laatimisesta voi lääninhallitukselle tehdä maanomistaja, kunta, naapurikunta tai paikallinen hallintoviranomainen. Lääninhallitus voi ryhtyä toimenpiteisiin kaavan laatimiseksi ilman esitystäkin.

Lääninhallitus voi antaa alueen mittaamisen ja kartoittamisen sekä rakennuskaavaehdotuksen laatimisen kunnan, valtion taikka, mikäli pidetään tarkoituksenmukaisena, yksityisen tehtäväksi. Esitykseen liitetty kaavaehdotus voidaan myös hyväksyä joko sellaisenaan tai muutettuna.

98 §.

Rakennuskaavan vahvistaa lääninhallitus.

Rakennuskaavassa määrätyt korttelit, liikenneväylät ja muut alueet on merkittävä maastoon sitä mukaa, kuin tarve vaatii.

99 §.

Rakennuskaava-alueen mittaamisesta ja kartoittamisesta sekä rakennuskaavan laatimisesta ja maastoon merkitsemisestä aiheutuvat kustannukset suoritetaan etukäteen valtion varoista, jollei kunta tai maanomistaja ole niitä suorittanut tai sitoutunut suorittamaan.

Jollei kustannusten lopullisesta jakamisesta ole sovittu, on lääninhallituksen asiana määrätä, missä suhteessa kunnan tai maanomistajan, jolla rakennuskaavasta on etua, tahi valtion on kohtuuden mukaan osallistuttava niihin.

100 §.

Milloin on pantu vireille kysymys rakennuskaavan laatimisesta, muuttamisesta tai laajentamisesta, voi lääninhallitus antaa

alueelle tai sen osalle *rakennuskiellon* enintään kolmeksi vuodeksi. Erityisestä syystä lääninhallitus voi pitentää kieltoaikaa enintään kaksi vuotta kerrallaan.

101 §.

Uudisrakennusta ei saa rakentaa vastoin rakennuskaavaa (*rakentamisrajoitus*).

Jos tarpeelliseksi katsotaan, voi lääninhallitus määrätä, että rakennuskaava-alueelle ei saa lääninhallituksen luvatta rakentaa uudisrakennusta, ennen kuin välttämättömät liikenneväylät ja viemärit on järjestetty sekä veden saanti turvattu (*rakennuskielto*).

102 §.

Rakennuskaava-alueella erotetaan *rakennuspaikka* itsenäiseksi kiinteistöksi lohkomalla tai muulla maanmittaustoimituksella, niinkuin siitä erikseen on säädetty.

103 §.

Kun rakennuskaavassa osoitettuun liikenneväylään sisältyvää maata, jolla ei ole rakennusta tai joka ei ole välttämätöntä rakennuksen käyttämistä varten, tarvitaan rakennuskaava-alueen tarkoituksiin, saadaan se panna kuntoon ja asettaa siihen johtoja sekä luovuttaa se rakennuskaava-alueen liikenteeseen.

Jos syntyy erimielisyyttä maan ottamisesta 1 momentin mukaiseen käyttöön, asian ratkaisee lääninhallitus.

104 §.

Rakennuskaavassa osoitettuun liikenneväylään sisältyvän yksityisen tien alueesta, joka on määrätty maanmittaustoimituksessa tai jota vanhastaan on käytetty, taikka tie- maasta, jonka omistaja on korvauksetta tai jo suoritettua korvausta vastaan pysyvästi tieksi luovuttanut taikka aluetta järjestettyyn rakennustoimintaan käyttäessään tieksi varannut, ei omistajalla eikä muullakaan oikeuden haltijalla ole oikeutta saada korvausta.

Muusta rakennuskaavassa liikenneväyläksi tarkoitettusta maasta saa sen omistaja korvauksen siltä osalta, kuin luovutettava liikenneväylä on enemmän kuin kymmenesosa hänen kysymyksessä olevalla rakennuskaava-alueella omistamastaan maasta tai liikenneväylä ei ole tarpeellinen omistajalle kuuluvan rakennusmaan käyttämiselle.

Alueella olevat puut, istutukset ja laitteet saa omistaja poistaa, mikäli niitä ei lunasteta.

105 §.

Jollei maanomistaja tai muu oikeuden haltija 104 §:n mukaan ole velvollinen sallimaan rakennuskaavassa liikenneväyläksi tarkoitettun maan käyttämistä korvauksetta, hänellä on oikeus kunnalta saada alueen käyttämisestä liikenneväylänä korvaus, joka määrätään soveltamalla 60 §:ssä säädettyjä perusteita.

106 §.

Milloin rakennuskaavassa liikenneväyläksi osoitetun maan käyttämisestä korvauksetta aiheutuu omistajalle tai siihen kohdistuvan oikeuden haltijalle erityistä vahinkoa, jota olosuhteisiin katsoen on pidettävä ilmeisesti kohtuuttomana, vahinko on kunnan hänelle korvattava.

Mitä 75 §:ssä on säädetty velvollisuudesta suorittaa korvausta katumaan luovuttamisen sijasta, on vastaavasti voimassa 103 §:ssä ja 104 §:n 2 momentissa tarkoitettun käyttöoikeuden luovuttamisen osalta.

107 §.

Mitä 104, 105 ja 106 §:ssä on säädetty, ei ole sovellettava yleisistä teistä annetussa laissa (243/54) tarkoitettuihin teihin.

108 §.

Edellä 105 ja 106 §:ssä tarkoitettu korvaus on määrättävä suoritettavaksi asian laadusta riippuen joko kerta kaikkiaan tai vuotuismaksuna. Vuotuismaksun suuruus voidaan olosuhteiden muuttuessa saattaa uudelleen harkittavaksi.

Milloin korvauksesta tehdään sopimus, se sitoo kiinteistön myöhempää omistajaa. Jollei korvauksesta sovita, asian ratkaisee kiinteistön sijaitsemispaikan tuomioistuin.

Korvaus määrätään sitä vahvistettaessa vallitsevan hintatason mukaan, ja korvausmäärästä on suoritettava kuusi sadalta korkoa vuodessa alueen haltuunottopäivästä. Muutoksenhausta huolimatta saadaan päätöksen mukainen korvaus nostaa vakuutta vastaan.

Mitä 3 momentissa on säädetty, ei koske 106 §:n 2 momentissa tarkoitettua korvausta.

109 §.

Sellaista rakennuskaavassa osoitettua liikenneväylän osaa, jolla on rakennus tai joka on välttämätön rakennuksen käyttämiselle, ei saa ilman omistajan suostumusta ottaa käytettäväksi ennen sillä olevan rakennuksen pakkolunastamista.

110 §.

Jollei aluetta, joka rakennuskaavassa on osoitettu yleisen rakennuksen rakennusmaaksi tai muuksi yleiseksi alueeksi kuin liikenneväyläksi, ole viiden vuoden kuluessa rakennuskaavan vahvistamisesta maanomistajan suostumuksella otettu tarkoitukseensa käytettäväksi tai sen pakkolunastamista pantu vireille, on lääninhallituksen, mikäli maanomistaja sitä vaatii, ryhdyttävä toimenpiteisiin rakennuskaavan muuttamiseksi, milloin maanomistaja rakennuskaavasta johtuvan rakentamisrajoituksen tähden ei voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen maataan.

Milloin rakennuskaavaa ei voida asemakaavallisista syistä muuttaa, lääninhallitus voi päättää, ettei rakennuskaavaa muuteta. Kunta on tällöin 1 momentissa sanotuin edellytyksin velvollinen lunastamaan yleisen alueen. Jos kunta ei täytä lunastusvelvollisuuttaan, on omistajalla oikeus kanteella vaatia sitä. Jos tuomioistuin hyväksyy kanteen, omistaja saa hakea lunastuksen toimeenpanemista.

111 §.

Omaisuuutta tämän luvun säännösten nojalla pakkolunastettaessa on noudatettava pakkolunastuslain säännöksiä, kuitenkin niin, että korvaus määrätään tämän lain 60 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

112 §.

Rakennuskaavan toteuttaminen on kunnan asia.

113 §.

Rakennuskaavan toteuttamiseen kuuluu rakennuskaava-alueen tarpeellisten liikenneväylien ja viemärilaitoksen rakentaminen ja kunnossa pitäminen sekä, sen mukaan kuin kunnan varat sallivat, tarpeen vaatimiin toimenpiteisiin ryhtyminen vedensaannin ja ulkovalaistuksen sekä puistojen ja muiden yleisten alueiden järjestämiseksi, ottaen kuitenkin huomioon 15 §:n määräykset.

114 §.

Kunnanvaltuuston päätöksellä voidaan rakennuslautakuntaan asettaa osasto tai osastoja. Osaston tehtävänä on rakennuskaava-alueella hoitaa rakennuslautakunnalle kuuluvat tehtävät ja käyttää sen päätösvaltaa. Osasto tai osastot on asetettava myös lääninhallituksen määräyksestä.

Osastossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi muu jäsen sekä kaksi varajäsentä, jotka kaikki rakennuslautakunta valitsee keskuudestaan toimikaudekseen.

Jos kunnanvaltuusto on määrätynlaisten asioiden osalta niin päättänyt taikka rakennuslautakunta tai sen puheenjohtaja sitä vaatii tahi osasto sen tarpeelliseksi katsoo, osaston on siirrettävä asia rakennuslautakunnan ratkaistavaksi.

115 §.

Valtion varoista suoritetaan maalaiskunnalle avustusta yleiseen tarkoitukseen käytettävien alueiden lunastuskustannusten peittämiseen, milloin se kustannusten suuruuden ja kunnan vaikean taloudellisen aseman vuoksi katsotaan tarpeelliseksi.

12 luku.

Asemakaava.

116 §.

Valtioneuvosto voi kunnanvaltuuston esityksestä määrätä, että asemakaava on laadittava maalaiskuntaan tai sen määrättyyn osaan.

Erityisestä syystä valtioneuvosto voi peruuttaa 1 momentissa tarkoitetun määräyksen.

117 §.

Kun 116 §:ssä mainittu määräys on annettu, sovelletaan siinä tarkoitettulla alueella vastaavasti, mitä kaupungista on säädetty tämän lain 5, 11, 12, 14 ja 16 §:ssä sekä II ja IV osastossa. Rakennuskielto on voimassa myös tontilla, josta osa kuuluu toiselle omistajalle. Tontinosan lunastamista koskevia säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta maalaiskunnan asemakaava-alueella.

Mitä on säädetty kaupunginvaltuustosta, kaupunginhallituksesta ja maistraatista, on

tällöin vastaavasti voimassa kunnanvaltuustosta, kunnanhallituksesta ja rakennuslautakunnasta.

Asemakaava-alueen suhteen on rakennuslautakunnasta vastaavasti voimassa, mitä edellä 114 §:ssä on säädetty.

118 §.

Tontti erotetaan maalaiskunnan asemakaava-alueella itsenäiseksi tilaksi lohkomalla tai muulla maanmittaustoimituksella, niin kuin siitä erikseen on säädetty.

Edellä 46 §:n 2 momentissa säädettyä tontinmittausta vastaa maanmittaustoimitus, jossa yhteisen tien alue liitetään tontin alueen käsittävään tilaan, ja tontinomistajaa tämän tilan omistaja.

13 luku.

Yleiskaava.

119 §.

Milloin yleiskaava katsotaan maalaiskunnassa tarpeelliseksi, on soveltuvin osin noudatettava 4 luvun säännöksiä. Maalaiskunnan yleiskaavalla on samat oikeusvaikutukset kuin yleiskaavalla kaupungissa.

14 luku.

Haja-asutus.

120 §.

Maalaiskunnan alueella, jolle rakennuskaavaa tai asemakaavaa ei ole vahvistettu, rakennukset on sijoitettava sopivan välimatkan päähän toisistaan ja rakennuspaikan rajoista.

Rakennusta ei saa rakentaa viittä metriä lähemmäksi toisen omistamaa tai hallitsemaa maata, ellei omistaja ja se, jonka hallinnassa maa on, anna siihen lupaa, eikä kymmentä metriä lähemmäksi rakennusta, joka on toisen omistamalla tai hallitsemalla maalla. Kymmentä metriä korkeamman rakennuksen etäisyyden naapurin maasta tulee, jolleivät naapurit toisin sovi, olla vähintään yhtä pitkä kuin rakennuksen korkeus vähennettynä viidellä metrillä sekä etäisyyden naapu-

rin rakennuksesta aina vähintään sama kuin korkeamman rakennuksen korkeus. Asetuksella voidaan tässä mainittuja etäisyyksiä pitentää sellaisten rakennusten osalta, jotka aiheuttavat huomattavaa palovaaraa naapurille.

Rakennusten etäisyyttä koskevista naapurien välisistä sopimuksista on voimassa, mitä eräistä naapuruuksuhteista annetussa laissa (26/20) on säädetty.

121 §.

Rakennuspaikan on oltava alaltaan vähintään 2 000 neliometriä sekä rakennuksen laatuun ja kokoon nähden muutoinkin riittävän suuri ja rakennuksen tarkoitukseen sovelias.

Rakennuslautakunta voi kuitenkin erityisestä syystä sallia rakentamisen pienemmällekkin rakennuspaikalle, jos se on alaltaan vähintään 1 000 neliometriä.

122 §.

Rakennus on rakennettava siten, että se lujuudeltaan, terveellisyydeltään, paloturvallisuudeltaan ja kauneudeltaan tyydyttää kohtuulliset vaatimukset.

Tulisijjat, savuhormit ja muut palovaaralliset rakenteet sekä niihin välittömästi liittyvät rakennuksen osat on siten rakennettava, etteivät ne aiheuta palovaaraa.

123 §.

Joka tilastaan myy rakennuspalstan, on velvollinen siitä ilmoittamaan rakennuslautakunnalle ja tarvittaessa esittämään palstoitussuunnitelman.

IV OSASTO.

Erinäisiä säännöksiä.

15 luku.

Yleistä.

124 §.

Rakennus on ympäristöineen pidettävä sellaisessa kunnossa, että se tyydyttää terveellisyyden, lujuuden ja paloturvallisuuden vaatimukset eikä aiheuta epäsiisteyttä tai rumenna ympäristöä.

Milloin rakennus paloturvallisuuden taikka terveellisyyden tai lujuuden kannalta on vaarallinen, saa kaupungissa maistraatti ja kauppalassa järjestysvoima sekä maalaiskunnassa lääninhallitus määrätä rakennuksen korjattavaksi tai purettavaksi.

125 §.

Ennen kuin rakennusjärjestys, kaava tai tonttijako hyväksytään, on ehdotus sillä tavoin, kuin asetuksella säädetään, pantava julkisesti nähtäväksi, ja niille, joiden etua tai oikeutta se saattaa koskea, on varattava tilaisuus tehdä ehdotusta vastaan muistutuksia.

Asetuksella säädetään myös asianomaisten kuulemisesta kaavaa tai tonttijakoa valmistettaessa.

Rakennusjärjestys, kaava, tonttijako ja rakennuskielto tulee voimaan, kun se on saatettu yleisesti tiedoksi sillä tavoin, kuin asetuksella säädetään.

126 §.

Tässä laissa tarkoitettujen kaavojen ja palstoitussuunnitelmien pitää perustua asianmukaiseen karttaan.

127 §.

Mitä on säädetty rakennusjärjestyksen, kaavan tai tonttijakon laatimisesta, on vastaavasti sovellettava myös niitä muutettaessa ja kumottaessa.

Vahvistaessaan seutukaavan, yleiskaavan tai asemakaavan taikka tonttijakon sisäasiainministeriö voi tehdä niihin oikaisunluonteisia korjauksia.

128 §.

Jos alue, jolla on voimassa rakennuskaava, liitetään kaupunkiin, kaavaa on edelleen noudatettava, kunnes aluetta varten on vahvistettu asemakaava tai rakennuskaava on kumottu.

Edellä 1 momentissa säädetystä rakennuskaavan kumoamisesta on voimassa, mitä asemakaavasta on säädetty.

129 §.

Rakennuskiellon estämättä saadaan suorittaa rakennustyö, jota koskeva lupa on an-

nettu ennen kiellon voimaantuloa, mikäli lupaa ei muutoksenhaun johdosta kumota. Laki on sama, milloin ennen rakennuskiellon voimaantuloa on aloitettu rakennustyö, johon ei tarvita lupaa.

130 §.

Uudisrakennukseksi on katsottava, paitsi kokonaan uutta rakennusta, myös lisärakennus. Uudisrakennusta koskevia säännöksiä on sovellettava myös uudestaan rakentamiseen sekä rakennuksen sisärakenteiden olennaiseen muuttamiseen ja muihin sellaisiin rakenteellisiin muutoksiin, jotka ovat uudestaan rakentamiseen verrattavat. Uudisrakennuksena ei kuitenkaan pidetä muutosta, joka on vähäinen rakennuksen arvoon verrattuna eikä muuta rakennuksen käyttötarkoitusta.

131 §.

Rakennuksena ei pidetä vähäistä kevytrakenteista katosta, lavaa, kojua, kioskia ja käymälää eikä muutakaan *kevyttä rakennelmaa* eikä myöskään koristukseksi tai muuhun tarkoitukseen tehtyä *pienehköä laitosta* niinkuin muisto- ja kuvapatsasta.

Tällaisen kevyen rakennelman ja pienehkön laitoksen saa rakentaa sellaisellekin alueelle, jolla on voimassa rakennuskielto tai rakentamisrajoitus, jollei sitä ole erityisesti kielletty rakennusjärjestyksessä tai kaavassa. Maistraatilla, järjestysoikeudella ja rakennuslautakunnalla on kuitenkin valta kieltää rakennelman tai laitoksen rakentaminen ja määrätä se poistettavaksi, milloin se ei lujuudeltaan, terveellisyydeltään, paloturvallisuudeltaan tai kauneudeltaan vastaa kohtuullisia vaatimuksia tahi milloin se haittaa liikennettä taikka ei sovellu ympäristöön.

132 §.

Sisäasiainministeriöllä on kaupungin osalta ja lääninhallituksella maalaiskunnan osalta valta myöntää uudisrakennuksen rakentamista varten poikkeus rakentamista koskevista säännöksistä, määräyksistä, kielloista tai muista rajoituksista, milloin sen ei havaita tuottavan huomattavaa haittaa kaavoituksen toteuttamiselle tai asutuksen muulle järjestämiselle. Edellä 42 §:n 1 momentissa säädetystä rakentamisrajoituksesta ei saa kui-

tenkaan myöntää poikkeusta rakennuksen korkeuteen eikä kerrosten lukumäärään.

Maistraatilla, järjestysoikeudella ja rakennuslautakunnalla on valta antaa 1 momentissa sanotuin edellytyksin rakennuslupa, milloin on kysymys vähäisestä poikkeamisesta uudisrakennuksen rakentamista koskevista säännöksistä, määräyksistä, kielloista tai muista rajoituksista tahi *tilapäisen uudisrakennuksen* rakentamisesta enintään viiden vuoden ajaksi taikka 42 §:n 2 momentin 3 kohdassa mainituista tapauksista.

133 §.

Kaupungissa sekä maalaiskunnan asemakaava- ja rakennuskaava-alueella sijaitsevien kiinteistöjen omistajat ja haltijat ovat velvollisia sallimaan yleisten ja yksityisten viemärien, vesijohtojen, lennätin-, puhelin-, voima-, lämpö- ja valaistusjohtojen sekä muiden sellaisten johtojen sijoittamisen omistamilleen tonteille tai muille alueille, milloin sitä ei voida muulla tavoin tyydyttävästi järjestää kohtuullisin kustannuksin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla alueella on tontin, maan tai rakennuksen omistaja velvollinen sallimaan, että seinään, kattoon, porttiin tai aitaan laitetaan kiinnikkeitä tai tukia lennätin-, puhelin-, voima- ja valaistusjohtoja tai muita sellaisia yleisiä tarpeita palvelevia laitteita varten.

Haitasta tai vahingosta on suoritettava kohtuullinen korvaus, jonka määrää, jollei siitä sovita, kiinteistön sijaitsemispaikan tuomioistuin.

134 §.

Tontin tai muun kiinteistön omistaja ja haltija on velvollinen sallimaan kaavoituksesta tai tonttijaosta aiheutuvien töiden suorittamisen alueellaan. Toimituksessa asetettua merkkiä ei saa luvatta poistaa, siirtää tai vahingoittaa.

Jollei merkkejä ole tarkoitettu ainoastaan lyhytaikaisiksi, ne on sijoitettava rakennukseen tai aitaan taikka maahan mahdollisuuden mukaan siten, etteivät ne haittaa omaisuuden tavanmukaista käyttämistä eivätkä aiheuta rumennusta, joka voidaan kohtuullisin kustannuksin välttää.

135 §.

Jos jotakin aluetta on sen sijainnin, luonnonkauneuden tai erikoisten luonnonsuhteiden tahi historiallisesti tai taiteellisesti arvokkaiden muistojen, esineiden tai rakennusten takia taikka muusta niihin verrattavasta syystä erityisesti suojeltava, voidaan kaavassa antaa tarpeellisia määräyksiä.

Milloin määräystä ei voida antaa sen vuoksi, että se on maanomistajalle kohtuuton, voi valtioneuvosto antaa kunnalle luvan pakolunastaa alueen.

136 §.

Rakennuttajan suoritettavat maksut rakennustyön valvonnasta hyväksyy kunnallisvaltuusto, jonka päätös on alistettava kaupungissa sisäasiainministeriön ja maalaiskunnassa lääninhallituksen vahvistettavaksi.

137 §.

Maalaiskunnalle suoritetaan valtion varoista avustusta rakentamisen neuvonnan ja valvonnan kustannuksiin.

16 luku.

Muutoksenhaku.

138 §.

Tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten taikka määräysten perusteella annetusta päätöksestä saa valittaa lääninhallitukselle, maistraatin ja järjestysoikeuden päätöksestä 14 päivän sekä rakennuslautakunnan päätöksestä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Valitusoikeus on sillä, jonka oikeutta päätös välittömästi koskee, ja viereisen tai vastapäätä olevan tontin tahi rakennuspaikan haltijalla sekä kunnalla.

139 §.

Lääninhallituksen päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

140 §.

Maistraatin, järjestysoikeuden ja rakennuslautakunnan päätös rakennuslupa-asiaassa sekä lääninhallituksen päätös rakennuslupaa, rakennusjärjestyksen tai rakennuskaavan vahvistamista tahi rakennuskieltoa taikka lupaa, jota tarkoitetaan 5 ja 132 §:ssä,

koskevassa asiassa, samoin kuin sisäasiainministeriön päätös, joka perustuu tähän lakiin tai sen nojalla annettuihin määräyksiin, on annettava julkipanon jälkeen, ja päätöksen katsotaan tulleen asianosaisen tietoon silloin, kun se on annettu.

141 §.

Rakennusjärjestyksen, kaavan ja tonttijaon vahvistamista sekä rakennuskieltoa ja rakennuslupaa koskevassa päätöksessä voidaan määrätä, että sitä on noudatettava, ennen kuin se on saanut lainvoiman. Valitusviranomaisen saa kuitenkin kieltää täytäntöön panemisen.

Laki on sama 124 §:n 2 momentissa tarkoitettua päätöksestä sekä 144 §:ssä mainitusta päätöksestä, joka tarkoittaa paloturvallisuuden, lujuuden tai terveellisuuden kanalta vaarallisen niskoittelun estämistä.

142 §.

Lääninhallituksessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa voidaan tämän lain soveltamista koskevassa asiassa toimittaa suullinen kuulustelu sekä kuulustella valallisesti todistajia ja totuusvakuutuksen nojalla asianosaista. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa sen toimittavat oikeuden määräämä jäsen puheenjohtajana ja asian esittelijä.

17 luku.

Pakkokeinot ja rangaistus.

143 §.

Milloin rakennusjärjestyksen, asemakaavan tai tonttijaon laatiminen taikka niiden tai yleiskaavan muuttaminen katsotaan tarpeelliseksi, voi sisäasiainministeriö asettaa kaupungille määräajan, jonka kuluessa sitä koskeva päätös on alistettava ministeriön vahvistettavaksi. Jos kaupunki ei noudata määräystä, ministeriö voi ryhtyä toimenpiteisiin kaupungin velvoittamiseksi siihen uhkasakolla.

Laki on sama, milloin seutukaavaliitto ei ryhdy toimenpiteisiin seutukaavan laatimiseksi tai muuttamiseksi.

Jollei kaupunki asianmukaisesti täytä kadun rakentamisvelvollisuuttaan tai luovuta rakennettua katua yleiseen käyttöön, lääninhallituksella on valta velvoittaa kaupunki

siihen uhkasakolla. Jos kaupunki 79 §:n mukaan joutuu rakentamaan katuja niin paljon, että siitä aiheutuu kaupungin taloudelle kohtuutonta rasitusta, voi lääninhallitus antaa lykkäystä niiden katujen rakentamisessa, joiden rakentamisen siirtymisestä aiheutuu vähimmin haittaa.

144 §.

Milloin joku rakentaa uudisrakennuksen tai ryhtyy muuhun toimenpiteeseen vastoin tämän lain säännöksiä tai sen nojalla annettuja kieltoja tai määräyksiä taikka muutoin niskoittelee niiden mukaisten velvollisuuksiensa täyttämässä, on kaupungissa maistraatin ja kauppalassa järjestysoikeuden sekä maalaiskunnassa lääninhallituksen pakottava niskoittelija noudattamaan määräyksiä, poistamaan tai muuttamaan tehty työ ja täyttämään velvollisuutensa uhkasakolla tai sillä uhalla, että tekemättä jätetty suoritetaan laiminlyöjän kustannuksella (*teettämishukka*). Erityisestä syystä voidaan kuitenkin, milloin virhe on vähäinen, olla ryhtymättä mainittuihin toimenpiteisiin.

Teettämishallalla suoritetun työn kustannukset maksetaan etukäteen kunnan varoista ja peritään niskoittelevalta siinä järjestyksessä, kuin julkisten saatavain ulosotosta on säädetty.

145 §.

Milloin rakennustyö aloitetaan ilman lupaa tai vastoin lupaa taikka sitä ryhdytään suorittamaan noudattamatta tämän lain säännöksiä tai sen nojalla annettuja kieltoja tai määräyksiä, maistraatilla, järjestysoikeudella, rakennuslautakunnalla ja niiden määrämällä rakennustyön valvojalla on valta sulkemalla tai sinetöimällä työpaikka, asettamalla esteitä, järjestämällä vahdinpito, katkaisemalla johdot tai muulla sopivalla toimenpiteellä keskeyttää työ. Toimenpiteestä on rakennuslautakunnan ja sen määrämän valvojan viivytyksettä ilmoitettava lääninhallitukselle sekä maistraatin määrämän valvojan maistraatille ja järjestysoikeuden määrämän valvojan järjestysoikeudelle, ja on toimenpide heti peruutettava, jos lääninhallitus, maistraatti tai järjestysoikeus niin määrää.

Poliisiviranomainen on velvollinen antamaan 1 momentissa mainituissa tapauksissa virka-apua.

146 §.

Sitä, joka rakentaa uudisrakennuksen tai ryhtyy muuhun toimenpiteeseen vastoin tämän lain säännöksiä tai sen nojalla annettuja määräyksiä, rangaistakoon sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeudella. Jos toimenpiteestä aiheutuu vakavaa vaaraa toisen hengelle, terveydelle tai omaisuudelle tahi jos asianhaarat muutoin ovat erittäin raskauttavat, olkoon rangaistus vähintään 50 päiväsakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi.

Rangaistukseen tämän pykälän nojalla tuomitaan yleisessä tuomioistuimessa.

18 luku.

Siirtymäsäännöksiä.

147 §.

Tämän lain säännösten estämättä rakennustyö saadaan suorittaa ennen lain voimaantuloa annetun rakennusluvan nojalla, mikäli sitä ei muutoksenhaun johdosta kumota.

148 §.

Maahan, joka tämän lain tullessa voimaan on asemakaavan mukaan katumaata ja joka on tämän lain mukaan katsottava katualueeksi, on sovellettava tämän lain katualueen luovuttamista, lunastamista ja korvausta koskevia säännöksiä, mikäli kaupunki ei sitä omista tai sen lunastamista ei ole vielä pantu vireille. Milloin tontinomistajan ei ole katsottava täyttäneen asemakaavalaissa tarkoitettua katumaata koskevaa korvausvelvollisuutta, pidetään tämän lain voimaan tullessa olevaa asemakaavaa sellaisena, kuin edellä 47 §:n 1 momentissa säädetään. Tontinomistajan velvollisuus suorittaa korvausta katumaasta, joka on joutunut tai joutuu kaupungille aikaisemman lain mukaan, on ratkaistava ennen tätä lakia voimassa olleiden säännösten nojalla.

Tontinomistajan velvollisuus suorittaa korvausta kadun tai viemärin rakentamiskustannuksista on ratkaistava aikaisempien säännösten mukaan, milloin sisäasiainministeriö on ennen tämän lain voimaantuloa tekemälleen päätöksellä, joka saa lainvoiman, vahvistanut tontinomistajan korvausvelvollisuutta koskevan päätöksen ja ministeriön päätök-

sessä tarkoitetut kadut on ennen tämän lain voimaantuloa luovutettu yleiseen käyttöön tai ministeriön päätöksessä tarkoitetut viemärit rakennettu. Korvauksesta on kuitenkin tällöin voimassa tämän lain 90 §:n 1 ja 2 momentin, 91 §:n 1 ja 2 momentin sekä 92 §:n 3 ja 4 momentin säännökset.

Milloin katu, joka on ennen tämän lain voimaantuloa luovutettu yleiseen käyttöön, on sorapäälysteinen ja se kestopäälystetään tai kenttäkivillä päälystetty katu uudelleen päälystetään ajanmukaisella kestopäälysteellä tai kadun kestopäälyste muutoin siihen verrattavalla tavalla muutetaan huomattavasti korkealuokkaisemmaksi, tontinomistajan on suoritettava korvausta kadun kestopäälystämistä 86 §:n 2 momentin ja muutoinkin tämän lain mukaan.

Milloin korvausvelvollisuudesta on sovittu ennen tämän lain voimaantuloa, noudatettakoon sopimusta.

Velvollisuutta suorittaa korvausta kadun tai viemäriin rakentamisesta ei tontinomistajalla ole, 3 momentissa tarkoitettua kestopäälystämistä lukuun ottamatta, sellaisen tontin osalta, jonka kaupunki on ennen tämän lain voimaantuloa luovuttanut, eikä sellaisen tontin osalta, jonka kohdalla oleva katu on ennen 1 päivää tammikuuta 1932 saatettu paikkakunnan liikennetarvetta tyydyttävään kuntoon, eikä myöskään sellaisen tontin osalta, johon nähden kaupungin oikeus korvauksen saamiseen on asemakaavain säännösten mukaan rauennut.

149 §.

Pakkolunastuksen toimeenpanossa tai tontinosan lunastamista tai katumaan arvon korvaamista koskevassa oikeudenkäynnissä, joka on vireillä tämän lain tullessa voimaan, on edelleen sovellettava aikaisemman lainsäädännön korvausperusteita ja menettelyä koskevia säännöksiä.

Jos asemakaavaa tai tonttijakoa koskeva asia on sisäasiainministeriössä vireillä, on ministeriön kussakin tapauksessa määrättävä, onko ja missä kohdin tätä lakia asian käsittelyssä noudatettava. Samoin on lääninhallituksen kussakin tapauksessa määrättävä, onko ja missä kohdin tätä lakia noudatettava vireillä olevan rakennussuunnitelman käsittelyssä.

Jos alue on rakennussäännön (41/31) mukaan julistettu vanhaksi kaupunginosaksi, siihen on tämän lain voimaan tultua sovellettava 135 §:n säännöksiä.

150 §.

Tämän lain tultua voimaan rakennussuunnitelma on voimassa rakennuskaavana. Asemakaavan- ja rakennussuunnitelmantakaiset määräykset ovat voimassa enintään viisi vuotta lain voimaantulosta. Ennen lain voimaantuloa annettu rakennuskielto on edelleen noudatettavana päätöksessä määrätyn ajan.

151 §.

Tarkemmat määräykset rakentamisesta, rakennusluvasta ja luvasta muuhun rakentamistoimenpiteeseen sekä rakennustoimen valvonnasta samoin kuin muutoinkin tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

Asetuksella säädetään myös rakennusrasitteita koskevasta menettelystä sekä tontinomistajan velvollisuudesta uudisrakennusta rakennettaessa järjestää autojen säilytystai pysäköimispaikkoja tontin ja sille tulevien rakennusten käyttötarkoitusta vastaava määrä.

Loma-alueen osalta voidaan antaa erityisiä määräyksiä. Loma-alueella tarkoitetaan seutukaavassa, yleiskaavassa, asemakaavassa, rakennuskaavassa tai 13 §:ssä tarkoitettussa rakennusjärjestyksessä loma-alueeksi määrättyä aluetta.

152 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänäkuuta 195., ja sillä kumotaan 24 päivänä huhtikuuta 1931 annettu asemakaavalaki (145/31) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, lukuun ottamatta sen 45—55 §:ää ja 73 §:n 5, 6 ja 7 momenttia, sekä rakentamisesta maaseudulla 6 päivänä heinäkuuta 1945 annettu laki (683/45), lukuun ottamatta sen 6 §:n 2 momenttia ja 15 §:n 2 momenttia.

Kauppalaan, joka tämän lain tullessa voimaan kuuluu maalaiskuntaan, on sovellettava, mitä maalaiskunnasta on säädetty, kuitenkin siten, että rakennuslautakuntana toimii järjestysoikeus.

Laki

alueiden luovuttamisesta asemakaavan toteuttamista varten.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Lailla voidaan säätää velvollisuudesta luovuttaa kaupungille korvauksetta yleinen tie, joka sisältyy asemakaava-alueeseen, ja myös siten luovuttaa laissa määrättävin rajoituksin asemakaavassa osoitettu katualue.

Mitä 1 momentissa on säädetty kaupungista, on vastaavasti voimassa kauppalasta ja maalaiskunnan asemakaava-alueesta.

2 §.

Lailla voidaan siinä määrättävin rajoituksin säätää velvollisuudesta luovuttaa kor-

vauksetta käytettäväksi maa, joka rakennuskaavassa on osoitettu liikenneväyläksi.

3 §.

Lailla voidaan säätää isojaossa, isojaon järjestelyssä tai uusjaossa tai muussa jakolainsäädännön alaan kuuluvassa maanmittaustoimituksessa yhteiseksi erotetun tiealueen, joka sisältyy tonttiin, omistusoikeuden siirtymisestä tontin muun osan omistajalle yhteisen tien osakkailta, joilla on oikeus vaatia korvausta tontinomistajalta.

Laki

eräistä naapuruussuhteista annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan eräistä naapuruussuhteista 13 päivänä helmikuuta 1920 annetun lain (26/20) 1 §, sellaisena kuin se on 16 päivänä kesäkuuta 1938 annetussa laissa (245/38), ja muutetaan lain 2, 7, 14, 18 ja 19 §, sellaisina kuin 2 ja 7 § ovat muutettuina sanotussa laissa, 14 § 24 päivänä huhtikuuta 1931 annetussa laissa (147/31) ja 19 § 18 päivänä maaliskuuta 1938 annetussa laissa (123/38), näin kuuluviksi:

2 §.

Puutavara- tai muuta helposti syttyvää ainevarastoa, joka on aiottu pitkäkhön aikaa paikalla säilytettäväksi, ja tuulimyllyä älköön maalla ilman naapurin lupaa sijoitettako viittätoista metriä lähemmäksi hänen maataan eikä myöskään kolmeakymmentä metriä lähemmäksi hänen puutarhaansa, pihamaataan, vuokratonttiaan tahi omalla maalla olevaa rakennustaan. Sellaisia varastoja ei myöskään saa sijoittaa kahtakymmentä metriä lähemmäksi toisiaan.

Jos tuulimyllyn tai 1 momentissa tarkoi-

tetun ainevaraston ja naapurin maan tahi rakennuksen välillä on toinen rakennus, voi naapuri vaatia 1 momentissa mainittua välimatkaa jatkettavaksi välillä olevan rakennuksen maataan tahi rakennustaan kohti olevan pituuden puolella määrällä.

Jos naapuruussuhde on syntynyt vasta sen jälkeen, kun tuulimylly tai ainevarasto jo oli valmiina tai tekeillä taikka varasto otettu käytäntöön, älköön naapurilla olko oikeutta tämän pykälän nojalla vaatia niitä purettaviksi, siirrettäviksi tai poistettaviksi.

7 §.

Sopimus, jolla on myönnetty poikkeaminen rakennuksen etäisyyttä toisen hallitsemasta tai omistamasta maasta tai rakennuksesta koskevista säännöksistä tahi 2 tai 5 §:n säännöksistä taikka oikeus tehdä ikkuna tai muu valoaukko toisin, kuin paikkakunnan rakennusjärjestyksessä on määrätty, älköön lakatko olemasta voimassa, vaikka rakennus tai laitos, jota sopimus tarkoittaa, häviäisi tulipalossa tai muun ylivomaisen tapahtuman johdosta, jos kohtuullisessa ajassa pääasiallisesti samanlainen rakennus tai laitos rakennetaan sen sijalle.

14 §.

Jos rakennus on niin rakennettu, että se osaksi on toisen maalla taikka lähempänä sitä, kuin lain, asetuksen tai rakennusjärjestyksen taikka asema- tai rakennuskaavan mukaan on sallittu, eikä rakentaminen ole tapahtunut vastoin parempaa tietoa taikka törkeästä huolimattomuudesta, olkoon naapuri, joka ei, sen jälkeen kun on alettu rakentaa rajan yli taikka lähemmäksi, kuin edellä on mainittu, viipymättä sitä vastaan ole tehnyt huomautusta, velvollinen sallimaan rakennuksen jäämisen paikoilleen, milloin sen purkaminen, toisenlaiseksi rakentaminen taikka muuttaminen aiheuttaisi naapurille johtuvaan haittaan ja rakennuksen arvoon nähden suhteettoman suurta vahinkoa.

Siitä oikeutensa loukkaamisesta, jota naapuri kärsii, tulee hänen kuitenkin, niin kauan kuin sitä kestää, saada korvaus, joka on suoritettava vuotuisena kiinteistöstä menevänä maksuna ja jonka etuoikeudesta on voimassa, mitä julkisoikeudellisten suorituksen etuoikeudesta on säädetty. Maksun suuruuden vahvistaa tuomioistuin varattuaan, milloin katsoo sen tarpeelliseksi, niille henkilöille, joiden saatavista kysymyksessä olevat kiinteistöt ehkä ovat kiinnityksen nojalla panttina, tilaisuuden antaa asiasta lausumansa. Sitten kun maksu on vahvistettu, on siitä tuomioistuimen toimesta tehtävä merkintä ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

Vahvistettu maksu olkoon voimassa kymmenen vuotta, niin myös senkin jälkeen, kunnes se jonkun asianosaisen hakemuksesta uudestaan määrätään.

18 §.

Jos joku tahtoo perustaa laitoksen sellaisen toiminnan harjoittamista varten taikka pitää sellaista varastoa, joka voi aiheuttaa 17 §:ssä mainittua kohtuutonta rasitusta, hankkikoon kaupungissa maistraatin, kauppalassa järjestysoikeuden ja maalaiskunnassa rakennuslautakunnan päätöksen siitä, kuinka lähelle naapurin maata laitos saadaan perustaa tai varasto sijoittaa. Anomukseen on liitettävä tarpeelliset tiedot laitoksen tai varaston laadusta ja laajuudesta sekä kuinka laitoksen liikettä on aiottu harjoittaa. Sama olkoon laki, jos joku haluaa muuttaa tai laajentaa laitosta tahi sen käyttöä tai varastoa sellaisella tavalla, ettei aikaisempia edellytyksiä paikkaan nähden enää ole olemassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asia on maistraatin, järjestysoikeuden tai rakennuslautakunnan lausuntoineen toimitettava lääninhallituksen käsiteltäväksi, jos laitos saattaa tuottaa rasitusta laajalle alueelle taikka sellaista laitosta ylipäänsä ilman lääninhallituksen lupaa ei saa perustaa.

19 §.

Ennen kuin päätös annetaan asiassa, josta 18 §:ssä on mainittu, on hakijan kustannuksella pidettävä paikalliskatselmus. Katselmuksen on kutsuttava naapuri, joka omistaa välittömästi vieressä olevan maan, ja on siitä kuulutuksella, joka on ilmoitettava sillä tavoin, kuin kunnallisten kuulustusten ilmoittamisesta paikkakunnalla on määrätty, tieto annettava muille, jotka lähistössä omistavat tahi nautintaoikeudella hallitsevat maata tai huoneistoa. Jos asia on toimitettu lääninhallituksen käsiteltäväksi ja anomuksen harkitaan koskevan muunkin kunnan aluetta, on sen maistraattia, järjestysoikeutta tai rakennuslautakuntaa kuultava.

Mitä edellä on säädetty, sovellettakoon, kun lupaa laitoksen perustamiseen on lääninhallitukselta haettu.

Tutkittaessa 1 momentissa mainittua anomusta on myös otettava huomioon, onko paikka luonnonsuhteitten taikka muiden syiden takia erityisen sovelias laitoksen perustamiseen, niin myös, onko sellainen laitos jo ennestään paikkakunnalla olemassa.

Jos asian arvostelemiseksi erityinen selvitys on tarpeen, hankittakoon se hakijan kustannuksella.

Maistraatin, järjestysvoikeuden, rakennuslautakunnan ja lääninhallituksen päätök-

seen haetaan muutosta niinkuin niiden päätökseen rakennuslupaa koskevassa asiassa.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä
kuuta 195..

Helsingissä 5 päivänä kesäkuuta 1958.

Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan.

Eduskunnalle on vuoden 1954 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 92 laiksi eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan, ja Eduskunta on lähettänyt esityksen valmistelevasti käsiteltäväksi Valtiovarainva-

liokuntaan, joka sanotuilla valtiopäivillä on asiasta antanut mietintönsä N:o 33. Asia on lähetetty Suureen valiokuntaan, joka ei ole ehtinyt sitä loppuun käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen johdosta maatalouden työaikalaiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 7 maatalouden työaikalaiksi, ja Eduskunta on lähettänyt esityksen valmistelevasti käsiteltäväksi Työväenasiainvaliokuntaan, jonka tuli pyytää siitä lausunto Maatalousvaliokun-

nalta. Viimeksi mainitun valiokunnan annettua lausuntonsa on Työväenasiainvaliokunta vuoden 1956 valtiopäivillä antanut asiasta mietintönsä N:o 11. Asia on lähetetty Suureen valiokuntaan, joka ei ole ehtinyt sitä loppuun käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen johdosta laiksi työajasta metsä- ja uittotöissä.

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 8 laiksi työajasta metsä- ja uittotöissä, ja Eduskunta on lähettänyt esityksen valmistelevasti käsiteltäväksi Työväenasiainvaliokuntaan, jonka tuli pyytää siitä lausunto Maatalousvaliokun-

nalta. Viimeksi mainitun valiokunnan annettua lausuntonsa on Työväenasiainvaliokunta vuoden 1956 valtiopäivillä antanut asiasta mietintönsä N:o 13. Asia on lähetetty Suureen valiokuntaan, joka ei ole ehtinyt sitä loppuun käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

**Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen
johdosta leipomotyölaiksi.**

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 9 leipomotyölaiksi, ja Eduskunta on lähettänyt esi-

tyksen valmistelevasti käsiteltäväksi Työväenasiainvaliokuntaan, joka ei ole ehtinyt asiaa käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

**Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 22
hallituksen esityksen johdosta maankäyttölaiksi ja eräksi
siihen liittyviksi laeiksi.**

Eduskunta on lähettänyt maatalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 32 (1955 vp.). Tämän esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt vuoden 1954 valtiopäivillä tehdyt ed. M. Mieltusen ym. lakialoitteen n:o 102 maankäyttölaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi ja ed. Niemisen ym. lakialoitteen n:o 103 laeiksi maankäytön perusteista ja siihen liittyviksi laeiksi, vuoden 1955 valtiopäivillä tehdyt seuraavat lakialoitteet: ed. Sävelän ym. lakialoitteen n:o 83 laiksi tilan osittamisen edellytyksistä, ed. Kytän ym. lakialoitteen n:o 85 maankäyttölaiksi, ed. Sepän ym. lakialoitteen n:o 86 laiksi valtion maan käyttämisestä asutustarkoituksiin uusjaon yhteydessä ja ed. Sepän ym. lakialoitteen n:o 89 laiksi tilan osittamisen edellytyksistä ja vuoden 1956 valtiopäivillä tehdyn ed. Hautalan lakialoitteen n:o 48 maankäyttölaiksi sekä vuoden 1954 valtiopäivillä tehdyt seuraavat toivomusaloitteet: ed. Rosenbergin ym. toivomusaloitteen n:o 239 esityksen antamisesta maareformista elinkelpoisten viljelystilojen muodostamiseksi ruotsin- ja kaksikielisissä kunnissa, ed. Lahtelan toivomusaloitteen n:o 243 viljelystilojen muodostamisesta valtion metsämaille, ed. Hallbergin ym. toivomusaloitteen n:o 244 asutuslainojen myöntämisestä maanhankintalain ulkopuolelle jääneelle siirtoväelle, ed. Sauran ym. toivomusaloitteen n:o 245 toimenpiteistä sisärosuuslainoituksen tehostamiseksi, ed. Kämäräisen ym. toivomusaloitteen n:o 246 asuttamis-, asutuskassa- ja MAP-lainojen sekä kerrostalojen Arava-lainojen lainahtojen yhdenmukaistamisesta korkoihin ja laina-aikaan nähden ja ed. Lepistön ym. toivomusaloitteen n:o 248 esityksen antamisesta maankäyttölaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi, vuoden 1955 valtiopäivillä tehdyn ed. Jäm-

sénin ym. toivomusaloitteen n:o 231 toimenpiteistä asutuslainojen koron alentamiseksi sekä vuoden 1956 valtiopäivillä tehdyn ed. Pusan ym. toivomusaloitteen n:o 206 yhteislaitumiksi sopivien alueitten hankkimisesta pienkarjojen laiduntarpeen tyydyttämiseksi.

Hallituksen esitykseen sisältyvän ehdotuksen laiksi tilan osittamisen edellytyksistä käsitelyjärjestyksestä valiokunta on hankkinut perustuslakivaliokunnalta lausunnon, joka seuraa tämän mietinnön liitteenä. Lisäksi valiokunta on esityksen johdosta kuullut asiantuntijoina toimistopäälliköitä S. Salmista, O. Saarista, R. Jänttiä ja E. Lähdeojaa sekä jaostopäällikkö A. Suomista maatalousministeriöstä, toimistopäällikkö J. Hongistoa valtiovarainministeriöstä, hallitussihteeri O. Larmaa sisäasiainministeriöstä, pääjohtaja V. Seppälää ja ylijohtaja V. Suomaata maanmittaushallituksesta, pääjohtaja N. Osaraa sekä metsäneuvoksia S. Linkoa ja A. Aaltosta metsähallituksesta, pääjohtajia K. J. Ellilää ja H. Perttulaa maataloushallituksesta, pääjohtaja E. Kulovaaraa asunto- tuotantotoimikunnasta, toimistopäällikkö V. Paavilaista valtakunnansuunnittelutoimistosta, professoreita A. Mäkeä ja K. U. Pihkalaa Helsingin Yliopistosta, johtaja O. Palhoa valtiokonttorista, maanviljelysneuvos Tatu Nissistä, varatuomari A. Varjolaa Maanomistajain Liitosta, metsäneuvos A. Kaivolaa Keskusmetsäseura Tapiosta, varatuomari E. Murénia Suomen Kaupunkiliitosta, varatuomari A. Hannusta Maalaiskuntien Liitosta, pääjohtaja K. Kallialaa Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankista, johtaja A. Nisulaa Osuuskassojen Keskus Oy:stä, maatalous- ja metsätieteiden tohtori August Jänttiä, kunnallisneuvos Valfrid Eskolaa, toiminnanjohtajia B. Suonnetta Maatalousseurojen Keskusliitosta, T. Ruokosalmia Pienviljelijäin Keskusliitosta, W. Kuu-

selaa Suomen Pienviljelijäin Liitosta ja V. Mäkelää Pienviljelijäin Liitosta, agronomi Hjalmar Gustafssonia Finlands svenska jordnämnd nimisestä lautakunnasta, agronomi N. Borgströmiä Nylands svenska Lantbruksproducentförbund nimisestä liitosta sekä toiminnanjohtaja V. Järveä Laidunyhdistyksestä.

Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen ja erikseen annettuun esitykseen n:o 33 (1955 vp.) sisältyvän lainsäädännön toimeenpano tulee merkitsemään, kuten esityksen perusteluissa on todettu, siirtymistä maanhankintalailla suoritettavaksi otetun laajan poikkeusluontoisen asutustehtävän toimeenpanosta, joka tilojen kuntoonpanotöitä lukuun ottamatta on saatettu päättymisvaiheeseensa, uudistettuun normaaliajan asutustoimintaan. Niiden näkökohtien lisäksi, jotka esityksen perusteluissa on mainittu vuoden 1936 asutuslain vanhentuneiden ja puutteellisten säännösten uudistamisen ja täydentämisen tarpeellisuudesta, jotta ne paremmin vastaisivat maatalouden muuttuneiden teknillisten ja taloudellisten edellytysten asettamia vaatimuksia, valiokunta katsoo aiheelliseksi tarkastella uuden asutuslainsäädännön aikaansaamisen tarpeellisuutta myös eräiden yleisempien kansantaloudellisten ja yhteiskunnallisten näkökohtien kannalta. Tällaiseen tarkasteluun valiokunta katsoo olevan syytä näin merkittävän lainsäädäntötyön ollessa kysymyksessä, vaikka hallitus, viitatessaan esityksen perusteluissa eduskunnan vuoden 1954 valtiopäivillä lausumaan toivomukseen esityksen antamisesta ja lyhyesti vain todetessaan lainsäädännön välttämättömän tarpeen vaatimaksi, tosin lienee lähtenyt siitä, että uuden asutuslainsäädännön aikaansaamisen tarpeellisuutta on pidettävä muutenkin selvänä asiana.

Harkittaessa niitä keinoja, joiden avulla voidaan luoda voimakkaasti lisääntyvälle väestölle riittävässä määrin uusia työtilaisuuksia, ei laajentuva, mutta toisaalta rationalisoituva teollisuutemme yhdessä kaupan, liikenteen ja erilaisten palveluselinkeinojen kanssa ilmeisesti pysty läheskään kokonaan ottamaan vastaan sitä työvoimaa, joka uusien suurten ikäluokkien mukana tulee työmarkkinoille. Ratkaisua tähän kysymykseen ei ole odotettavissa myöskään käsityön ja pienteollisuuden taholta, vaikka niiden työvoiman sijoituskyky onkin osoittautunut

varsin huomattavaksi. Kun huomioon on vielä otettava sen työvoiman sijoittaminen, joka rationalisoinnin johdosta vapautuu maataloudesta, on asutustoimintaa jo yksistään työvoimakysymyksen hoitamisen vuoksi edelleen jatkettava.

Sen suurisuuntaisen tehtävän tultua suoritetuksi, mitä maanhankintalain täytäntöönpano on työvoiman sijoittamisen kannalta merkinnyt ja mikä tehtävä ei ilman tehokasta asutustoimintaa olisi edes ollut hoidettavissakaan, ovat työvoiman sijoittamismahdollisuudet asutustoiminnan avulla tosin entisestään vähentyneet. Kuitenkin on meillä laajoissa osissa maata vielä runsaasti mahdollisuuksia luoda uusia viljelmiä ja samalla uusia työtilaisuuksia maatalousväestölle. Etelä- ja Keski-Suomessa ovat nämä mahdollisuudet jo rajoitetut ja siellä tulitaisinkin uuden lainsäädännön nojalla pääasiallisesti suoritettavana muita maan käyttöön kuuluvia tehtäviä. Sen sijaan on uusien maatalousyritysten perustamiselle paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia maanhankintalain toimeenpanossa siirtoväen varsinaisen sijoitusalueen ulkopuolelle jääneissä maan pohjois- ja itäosissa.

Tarkasteltaessa uusien viljelmien perustamista työvoiman sijoituskysymyksen kannalta on erityisesti syytä kiinnittää huomiota siihen, että maatilataloudelliset yritykset ovat meillä säännönmukaisesti rakenteeltaan yhdistettyjä maa- ja metsätalousyrityksiä. Maan pohjois- ja itäosiin siirryttäessä kasvaa metsätalouden osuus maatilataloudessa ja sen merkitys myös tarvittavien sivuansiotyötilaisuuksien antajana. Kun näillä harvaan-asutuilla seuduilla voitaisiin metsätaloutta luontaisten edellytysten pohjalta huomattavasti nykyisestään kehittää, tarjoaa asutustoiminta kysymyksessä olevissa osissa maata pysyväisluontoisen ratkaisun metsätalouden sekä hakkuu- että ajotyövoimakysymykselle. Metsätalouden harjoittamisen kohdalta näillä syrjäisillä seuduilla on erityisesti syytä todeta, että luomalla sinne asutustoiminnan kautta uusia maatilataloudellisia yrityksiä säästyy metsätalous siellä, kuten muuallakin maassamme on asianlaita, jokseenkin kokonaan hakkuu- ja ajotyövoiman majoitus- ja muilta huoltomenoilta. Asutustoiminnan kautta turvattaisiin metsätaloudelle lisäksi rehun saanti ilman pitkiä kuljetuksia. Todettava niin ikään on, että metsätyöt, joista noin

kolme neljäsosaa suoritetaan vuoden talvi-puoliskon aikana ja joista valtaosan suorittavat ja tulevat ilmeisesti vastaisuudessaakin suorittamaan maatilatalouden harjoittajat, soveltuvat sekä viljelmien omissa metsissä että sivuansiotoinä tehtyinä erityisen hyvin täydentämään maataloustyötä, jonka työ-huippu sattuu kesäkauteen.

Ehkä vielä enemmän kuin työvoimakasyy-myksen kannalta on asutustoiminnan merkitystä syytä tarkastella maatalouden varsinaisen tehtävän eli sen kannalta, miten maatalous pystyy huolehtimaan väestön peruselintarvikkeiden tuottamisesta. Elintarvikeomavaraisuus on sellaisissa maissa, joihin elintarvikkeiden tuonti poikkeuksellisinä aikoina saattaa estyä, erittäin tärkeä tekijä pyrittäessä välttymään joutumasta maan asemaa koskeissa ratkaisuissa riippuvaisiksi niistä maista, joista elintarviketäydennys on mahdollista saada. Kun elintarvikkeiden jatkuva tuonti saattaa poikkeustilan sattuessa oman maamme kohdalta tyrehtyä eikä kysymys vähimmäisvaatimukset täyttävän ravitsemustason turvaamisesta ole ratkaistavissa yksistään varastoimispolitiikan kautta, olisi ainakin sellaisen omavaraisuustason saavuttamiseen, joka turvaa välttämättöimpien peruselintarvikkeiden saannin, kaikkiin käytävissä olevin keinoin pyrittävä.

Maataloudellinen elintarvikeomavaraisuutemme on vuosina 1948—1950 laskettu noin 84 prosenttiseksi, jolloin kotieläintuotteiden osalta oli jo vähäistä ylituotantoa, mutta leipäviljan kohdalta oli vajausta noin 30 %. Sen jälkeen on maidon tuotanto osoittanut nousevaa suuntaa ja vuonna 1956 muodostui maidossa jo melkoista ylituotantoa. Sanotuna vuonna vietiin maidon kokonaistuotosta, kotimaisen kulutuksen samalla vähetessä, voina ja juustona maasta noin 11.5 %. Samaan aikaan on elintarvikeomavaraisuus kokonaisuudessaan kuitenkin kehittänyt epäedulliseen suuntaan, sillä viljaomavaraisuus on alentunut noin 40 %:iin. Kun viime vuosina peltoviljelyksestä saaduista sadoista on 20—40 % laskettu tulevan yksistään ulkomaisten lannoitteiden osalle, joita on käytetty noin kolme kertaa niin paljon kuin sotia edeltäneinä vuosina, ja vuoden 1956 maidon tuotosta on laskettu noin 22 % tuotetun ulkomaisilla väkirehuilla, on todellinen elintarvikeomavaraisuutemme muodostunut erittäin heikoksi. Kun hehtaaria kohti lasketut

satomäärät ovat viime vuosina saavuttaneet sotia edeltäneiden vuosien tason, on nykyistä omavaraisuustilannetta syytä erityisesti tarkastella niiden muutosten pohjalta, jotka ovat tapahtuneet peltopinta-aloissa ja toiselta väkiluvussa.

Ennen viimeistä alueluovutusta oli maamme koko peltoala 2 641 000 hehtaaria, mistä asukasta kohti tuli 0.71 hehtaaria. Alueluovutuksessa väheni pellon määrä noin 287 000 hehtaarella ja asukasta kohti laski peltoala 0.63 hehtaariin. Sen jälkeen on vuoden 1957 loppuun mennessä raivattu uutta peltoa noin 265 000 hehtaaria, josta asutusraivauksena 116 000 hehtaaria ja siitä kylmätilaraivauksena 77 000 hehtaaria. Kun samaan aikaan väkiluku on kasvanut 3.73 miljoonasta 4.35 miljoonaan henkeen eli noin 620 000 hengellä, tulee vuoden 1957 lopussa olevasta peltoalasta 2 619 000 hehtaaria vain 0.60 hehtaaria asukasta kohti. Peltoala on sotien jälkeisenä aikana asukasta kohden laskettuna jatkuvasti vähentynyt ja on nyt 0.11 hehtaaria pienempi kuin ennen alueluovutusta. Jotta peltoa asukasluukuun verrattuna olisi yhtä paljon kuin sotia edeltäneinä vuosina, tulisi peltoalan olla 474 000 hehtaaria nykyistä suuremman ja saman tason ylläpitämiseksi olisi väestönlisäyksen huomioon ottaen raivattava lisäksi uutta peltoa 30 000—35 000 hehtaaria vuodessa. Edellä mainitun kokonaisvajauksen osalta on kuitenkin otettava huomioon se peltoala, minkä hevosten lukumäärän aleneminen noin 100 000:lla on vapauttanut muuhun tuotantoon. Hevosten korvaaminen traktoreilla on toisaalta alentanut maatalouden omavaraisuutta vetovoimakysymyksessä tehden sen riippuvaksi varsinkin moottoripolttoaineiden ja voiteluöljyjen tuonnista.

Kun mahdollisuudet uuden pellon raivamiseen ovat Etelä- ja Keski-Suomessa rajoitetut, on näissä osissa maata pyrittävä tuotannon kohottamiseen lähinnä salaojituksen, peruskuivatuksen, lannoitteiden käytön ja peltojen kasvukunnon muiden parantamistoimenpiteiden avulla. Väkilannoitteiden käytön kohdalta on kuitenkin todettava, että maamme on tässä suhteessa ratkaisevassa määrin riippuvainen ulkomaisesta tuonnista, jonka estymisestä aiheutuvaa satomäärien alenemista voidaan tosin lievittää varstomalla lannoitteita peruslannoituksella itse maahan ja luomalla väkilannoitteiden var-

muusvarastoja. Kun ilmeisenä kuitenkin voidaan pitää, että vaikeamman häiriön satuessa väkilannoitteiden tuonnissa hehtaarisadot tulisivat varsin nopeasti nykyisestään alenemaan, on huomio kiinnitettävä elintarvikeomavaraisuuspyrkimysten kannalta varmimmat takeet antavaan peltoalan lisäämiseen.

Peltoalan lisäämismahdollisuuksia harkittaessa on syytä ottaa huomioon myös se peltoalan lisääntyminen, joka saadaan aikaan salaojituksen avulla. Kun nämä mahdollisuudet ovat suurimmat Etelä- ja Keski-Suomen vanhoilla viljelysalueilla, on kysymyksen tarkasteluun sitäkin suurempi syy. Käytettäessä salaojituksen kautta saatavan peltoalan lisäyksen määränä 25 prosenttia salaojittavasta alasta, jolloin on jo otettu huomioon, paitsi viljelysalan noin 15—20 prosentiksi laskettu suoranainen lisääntyminen, salaojituksella muutoinkin saatava tuoton lisäys, merkitsee nykyinen noin 15 000 hehtaarin vuotuinen salaojitusmäärä noin 3 750 hehtaaria uutta peltoa. Jotta nykyisen väestönlisäyksen edellyttämä uuden viljelysalan noin 30 000 hehtaariksi laskettava vuotuinen määrä voitaisiin kokonaan aikaansaada salaojituksella, olisi salaojitusala nostettava nykyisestään kahdeksankertaiseksi eli 120 000 hehtaariksi vuodessa. Maamme koko salaojituskelpoisen 1.9 miljoonaksi hehtaariksi arvioidun peltoalan salaojittamisella saataisiin edellä mainitun tavoin laskien uutta peltoa 475 000 hehtaaria eli jokseenkin se määrä, mikä nykyään on asukaslukuun verrattuna peltoa vähemmän kuin ennen sotia. Ryhtymättä vertailemaan salojituksen ja toisaalta uutisraivauksen avulla saatavan uuden pellon hehtaarikustannuksia ja muita tässä taloudellisessa vertailussa huomioon otettavia tekijöitä, joista mainittakoon salaojituksella saavutettavat monet työnkäyttöön liittyvät edut sekä toisaalta ne menetykset metsäntuotossa, jotka varsin yleisesti liittyvät uutisraivaukseen, on salaojituksen osalta kuitenkin todettava, ettei sen avulla, niin tärkeänä kuin salaojitus toiminnan edistämistä on pidettäväkin, ole käytännöllisiä mahdollisuuksia edes sellaiseen peltoalan lisäämiseen, mitä nykyisen alhaisen elintarvikeomavaraisuusasteen säilyttäminen edellyttäisi.

Vaikka uuden pellon raivaamismahdollisuudet maan etelä- ja keskiosissa ovatkin huomattavasti vähentyneet, on näillä alueilla

kuitenkin vielä melkoisesti varsinkin veden vaivaamia alueita, jotka peruskuivatuksen jälkeen voidaan raivata pelloksi. Uusien viljelmien perustaminen asutustoiminnan kautta ei ainakaan suuremmassa määrin tulisi täällä kysymykseen, sillä raivauksella saatava lisäpelto tarvitaan entisten tilojen elinkelpoisuuden parantamiseen. Uusien maataloustilojen perustaminen onkin suunnattava maan pohjois- ja itäosiin, joissa on runsaasti käytettävissä viljelykselle soveltuvaa maata. Viljakasvien viljelymahdollisuuksien epävarmuuden takia olisi tuotanto kysymyksessä olevilla alueilla nojattava pääasiallisesti rehun viljelyyn ja karjatalouteen ja muilla maatalouspoliittisilla toimenpiteillä huolehdittava siitä, että maan eteläosissa tuotantosuunta muuttuu viljanviljelyvaltaisemmaksi. Todettakoon tässä yhteydessä, että asutustoiminnan tavoitteet maataloudellisen tuotantopohjan laajentamiseksi lähinnä maan pohjois- ja itäosissa soveltuvat hyvin yhteen niiden pyrkimysten kanssa, joita metsätalouden kohottamisen ja sen työvoimantarpeen tyydyttämisen osalta on edellä selvitelty.

Hallituksen esitykseen sisältyvän maankäyttölainsäädännön tehtävät maan etelä- ja keskiosissa poikkeavat luonteeltaan uusien tilojen perustamiseen tähtäävästä asutustoiminnasta. Maan näissä osissa määräytyy ehdotetun lainsäädännön mukainen maankäyttötoiminta uusien tilojen rajoitettujen perustamismahdollisuuksien ja toisaalta sen mukaan, että esteettömän osittamisvapauden seurauksena on jouduttu yhä pienempään tilakokoon. Yli kaksi hehtaaria käsittävien viljelmien keskimääräinen peltoala, joka vuoden 1910 maatalouslaskennan 166 000 viljelmällä oli 10.88 hehtaaria, oli vuoden 1950 maatalouslaskennan 261 750 viljelmällä enää 8.82 hehtaaria. Viimeksi mainittuna vuonna oli maa- ja karjatalouden palveluksessa toimivaa henkilöä kohti maassamme kaikkiaan peltoa vain 3.1 hehtaaria, kun vastaava luku Ruotsissa oli samana vuonna 6.9 hehtaaria. Epäsuhte muodostuu sitäkin tuntuvammaksi, kun otetaan huomioon, että Ruotsissa ovat keskimääräiset hehtaarisadot noin 1 000 rehuyksikköä suuremmat kuin omassa maassamme. Ennen maataloutemme nykyistä voimakasta koneellistumisvaihetta oli maatalouden vetovoimantarpeen tyydyttäminen pääosaltaan hevosten varassa. Tällöin pidettiin perheviljelmälle sopivana pellon määränä

15 hehtaaria. Siirryttäessä konevoiman käyttöön on katsottu, että perheviljelmään pitäisi kuulua ainakin 20—30 hehtaaria peltoa, jotta tilalla riittäisi koneiden kannattavaa käyttöä vastaava määrä työtä. Nykyisin on meillä 30 hehtaaria peltoa käsittäviä viljelmiä vain 2.7 % viljelmien kokonaismäärästä, kun vastaava luku on Ruotsissa 6.9 % ja Tanskassa 12.8 %.

Maataloustuotannon heikon kannattavuuden parantamiseksi olisi pyrittävä korjaamaan ne epäkohdat, jotka ovat seurauksena tilojen pirstoutumisesta elinkelvottomiksi tai heikosti elinkelvaisiksi. Taloudellisesti tärkein merkitys on tällä toiminnalla Etelä- ja Keski-Suomessa, jossa valtaosa maamme viljelmistä sijaitsee. Tällöin on ensisijaiseksi tehtäväksi katsottava elinkelvottomien ja heikosti elinkelvoisten tilojen saattaminen elinkelvaisiksi hankkimalla niihin lisäaluetta valtion välittömästi hoitaman tai lainoilla helpottaman maanostotoiminnan avulla sekä huolehtimalla tilussuhteiden parantamisesta tilusjärjestelyillä. Tilusjärjestelyjä olisi pyrittävä helpottamaan asutus- ja maanmittausviranomaisten yhteistoiminnan avulla, millä toiminnalla olisi erityisesti uusjaoissa ja muissakin jaoissa huomattava merkitys, jos jakokuntiin kuuluvia myytävänä olevia tiloja ostettaisiin valtiolle ja käytettäisiin jaon yhteydessä elinkelvottomien tilojen parantamiseen.

Paitsi edellä mainituilla lisämaa- ja tilusjärjestelyillä olisi maataloustuotannon ja maatalouteen uhratun työn tuottavuuden lisäämiseen pyrittävä tilojen sisäisen rationalisoinnin avulla. Tällöin tulevat lähinnä kysymykseen salaojitus, peruskuivatus, maanparannusaineiden ajo, kivenraivaus, peruskalkitus ja -lannoitus sekä talusrakennusten rationalisointi. Vaikka tämä toiminta vanhoilla tiloilla pääosaltaan jääkin käsiteltävänä olevan maankäyttölainsäädännön piiriin ulkopuolelle, olisi myös maankäyttöviranomaisten pyrittävä oman toimintansa puitteissa edistämään näitä maatalouden tuotantotason kohottamisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä perusparannustöitä.

Edellä esiintuoduista syistä valiokunta pitää käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen samoin kuin siihen liittyvään esitykseen n:o 33 (1955 vp.) sisältyvän lainsäädännön

voimaan saattamista välttämättömän tarpeen vaatimana. Käsiteltävänä olevaan esitykseen sisältyvien lakiehdotusten johdosta valiokunta tekee seuraavat huomautukset ja muutosehdotukset.

Maankäyttölaki.

1 §. Lakia tultaisiin esityksen mukaan alueellisesti soveltamaan sekä maalaiskunnissa että kaupungeissa ja kauppaloissa, viimeksi mainituissa kunnissa kuitenkin vain niillä alueilla, jotka on katsottava luonteeltaan maaseuduksi. Tarkemmin määrättyjä rajoituksia lain soveltamiselle kaupungeissa ja kauppaloissa sisältyy 4 §:n 2 momenttiin, jossa tonttijakoalue on erotettu kokonaan lain soveltamisalan ulkopuolelle, sekä 7 (8) §:n 5 momenttiin, jossa viljelys-, asunto- ja kalastus- ja asuntotilan perustaminen asemakaava-alueelle ja kolmen ensiksi mainitun tilalajin perustaminen alueelle, jolle on vahvistettu asemakaavantakaiset määräykset, on tehty valtioneuvoston luvasta riippuvaksi.

Lain soveltamisella kaupunkien ja kauppaloitten alueilla ei valiokunnan käsityksen mukaan tulisi olemaan suurtakaan käytännöllistä merkitystä. Soveltamismahdollisuudet tulisivat vähenemään sitä mukaa kuin tonttijako- ja asemakaava-alueet laajenisivat ja kyseisten kuntien maaseutumaiset alueet muuttaisivat luonnettaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa maankäyttölain soveltamisalan rajoitettavaksi vain maalaiskuntia koskevaksi.

4 §. Lain soveltamisalaan edellä tehtäväksi ehdotetun muutoksen johdosta voidaan 4 §:n 2 momentti tarpeettomana poistaa.

6 §. Niiden muutosten johdosta, jotka valiokunta ehdottaa tehtäväksi 7 (8) §:ään, on käsiteltävänä olevaan pykälään tehty lakiteknilisiä muutoksia.

7 §. Pykälä liittyy esitykseen sisältyvään erilliseen ehdotukseen laiksi erikoistiloista. Kun valiokunta jäljempänä tässä mietinnössä esitettävillä perusteilla tulee ehdottamaan, että mainittu ehdotus erillislaiksi hylättäin-

siin, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevan pykälän maankäyttölakiehdotuksesta.

7 (8) §. Esityksen mukaan saataisiin asuntoviljelystiloja perustaa vain maatalousministeriön luvalla. Kun ne tämän säännöksen perusteena ovat kielteiset kokemukset, jotka maanhankintalain toimeenpanossa perustettujen asuntoviljelystilojen elinkelpoisuudesta on saatu, koskevat ainakin yhtä suurena määrin kalastustiloja sekä huomattavalta osalta myös asuntotiloja, valiokunta on katsonut asianmukaiseksi saattaa myös kalastus- ja asuntotilojen perustamisen maatalousministeriön luvasta riippuvaksi.

Pykälän 3 momenttiin on lakiehdotuksessa sisällytetty säännös, jonka mukaan kalastustiloja saataisiin perustaa vain meren rannikolle tai meren saaristoon. Kalastustilan perustamisedellytyksiin kuuluu 10 (11) §:n 1 momentin mukaan mahdollisuudet avoamerikalastukseen. Kun valiokunnan mielestä viimeksi mainittua säännöstä on pidettävä riittävänä, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä 3 momentin.

Pykälän 5 ja 6 momenttiin tehdyt muutokset johtuvat osittain 1 §:n kohdalla ehdotetusta lain soveltamisalan rajoittamisesta vain maalaiskuntia koskevaksi ja osittain siitä, että eduskunnan käsiteltävänä paraikaa olevan rakennuslakiehdotuksen mukaan tulisi maaseutua koskeva rakennusuunnitelma korvattavaksi muulla maan käyttöä koskevalla kaavalla.

8 (9) §. Pykälän 2 momenttiin tehdyn lakiteknillisen muutoksen lisäksi valiokunta on pitänyt tarpeellisena muuttaa 4 momenttia sisällöltään siten, ettei viljelystiloja saisi perustaa alueille, joissa viljelysmahdollisuudet ovat heikot, eikä varsinkaan sellaisille alueille, joissa viljelysmahdollisuuksien heikkous johtuu maan laadusta.

10 (11) §. Valiokunta on pitänyt tarpeellisenä täsmentää kalastustilalle annettavia maatilataloudellisia etuisuuksia koskevaa 1 momentin säännöstä sekä poistaa säännöksestä mahdollisuuden antaa tilalle vähemmänkin kalastuksellisia etuisuuksia, kuin mikä ammattimaisen kalastuksen harjoittamiseksi on välttämätöntä.

14 (15) §. Asuntotontin vähimmäisalaksi on 2 momentissa määrätty 2 000 m², mikäli tontti tulisi perustettavaksi varsinaiselle maaseudulle. Kun tämä säännös pakottaisi liittämään asuntotonttiin enemmän maata, kuin mitä asuntotarkoitusten toteuttaminen yksittäistapauksissa ehkä edellyttäisi, valiokunta on muuttanut puheena olevan momentin sanamuotoa siten, että tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien huomioon ottaminen tulee mahdolliseksi.

16 (17) §. Lisäalueen antamista koskevien säännösten toimeenpano tulisi Etelä- ja Keski-Suomessa varmaankin muodostumaan, kuten mietinnön yleisperusteluissa on esiin tuotu, maankäyttölain pääasiallisimmaksi tehtäväksi. Puheena olevalle säännökselle annettava sisältö tulee määräämään myös niiden säännösten soveltamistavan, jotka koskevat lisäalueiden vapaaehtoisen hankkimisen rahoittamista maanosto- ja sisarosuuslainoja myöntämällä. Käsiteltävänä olevalle pykälälle on tosin tarkoitettu antaa se sisältö, että lisäaluetta antamalla olisi mahdollista suurentaa tilatyyppejä, mikä onkin välttämätöntä elinkelvottomiksi pirstoutuneiden viljelmien kannattavuuden parantamiseksi, mutta ei tämä tarkoitus käy riittäväällä selvyydellä ilmi säännöksen sanamuodosta. Kun puheena olevan tarkoituksen toteuttamiseksi on tarpeen ottaa lakiin säännös vain annettavan lisäalueen enimmäismäärästä, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut säännöksen sanamuotoa.

Lakiehdotuksen mukaan voitaisiin viljelys- ja kalastustiloiksi katsottaviin tiloihin antaa lisäalueena myös osuus yhteismetsään. Huomioon ottaen ne erittäin vähäiset mahdollisuudet, mitä yhteismetsien perustamiseen enää on olemassa Etelä- ja Keski-Suomessa, jossa lisäalueiden antaminen tulisi pääasiallisesti tapahtumaan, ja kun tästä saattaisi toisaalta olla seurauksena pyrkimys perustaa yhteismetsiä liian etäälle lisämään tarpeessa olevista tiloista, valiokunta on katsonut asianmukaiseksi poistaa lakiehdotuksesta säännöksen yhteismetsäosuuden antamisesta tilaan lisäalueena.

Käsiteltävänä olevan pykälän 2 momentista, joka koskee lisäalueen antamista kiinteistön määräälaan, valiokunta on edellisessä

kappaleessa mainitun kannanottonsa mukaisesti poistanut säännöksen yhteismetsäosuuden antamisesta lisäalueena määräalaan. Valiokunnan mielestä pitäisi lisäaluetta määräalaan annettaessa olla takeet siitä, että määräala voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi. Vaikka valiokunta jäljempänä tässä mietinnössä tuleekin ehdottamaan hylättäväksi ehdotuksen laiksi tilan osittamisen edellytyksistä, minkä lakiehdotuksen mukaan määräalan erottaminen olisi eräitä poikkeustapauksia lukuun ottamatta ollut aina viranomaisen suostumuksesta riippuvainen, vaaditaan voimassa olevan lainsäädännönkin mukaan määräalan erottamiseen eräissä tapauksissa viranomaisen suostumus. Heinäkuun 17 päivänä 1931 annettu laki siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava (233/31), edellyttää viranomaisen suostumusta määräalan erottamiseen rakennussuunnitelma-alueilla sekä muillakin alueilla, mikäli niillä vireillä olevat lohkomis- ja halkomistoimitukset merkitsisivät maan osittamista taajahkoa asutusta varten. Tällaisten tapausten varalta valiokunta on lisännyt puheena olevaan momenttiin lisäalueen määräalan antamisen edellytykseksi, että viranomaisen suostumus määräalan erottamiseen on saatu niissä tapauksissa, joissa tällainen suostumus tarvitaan.

20 (21) §. Maata ja luottoa voitaisiin 2 momentin mukaan antaa useammalle henkilölle yhteisesti ainoastaan maatalousministeriön kussakin tapauksessa erikseen antaman päätöksen nojalla. Poikkeuksen muodostaisivat vain aviopuolisot, joille annettaisiin maata ja luottoa kuin yksityiselle henkilölle. Valiokunnan mielestä ei kuitenkaan ole tarpeen asettaa lisäalueen, etuuden ja osuuden antamista eikä niiden hankkimisen lainoittamista useampien yhteisesti omistamaan tilaan yhtä ahtaisiin puitteisiin kuin mihin maan ja luoton antaminen useammalle henkilölle yhteisesti on muuten syytä rajoittaa. Tätä tarkoittavan muutoksen valiokunta on tehnyt 2 momenttiin.

23 (24) §. Esityksen mukaan voitaisiin maata ja luottoa niiden saamiselle maankäyttölaissa asetetuista edellytyksistä riippumatta antaa sellaiselle henkilölle, joka luovuttaa omistamansa tilan tai määräalan valtiolle maankäyttölain tarkoituksiin. Vaikka

tämä säännös saattaisi tosin olla omiaan edistämään vapaaehtoisia tilusjärjestelyjä, ei valiokunta kuitenkaan pidä asianmukaisena sisällyttää lakiin kysymyksessä olevan laatuista soveltamisrajoiltaan varsin avointa säännöstä. Tästä johtuva 1 momentin poistaminen on aiheuttanut 2 momenttiin lakiteknillisiä muutoksia.

24 (25) §. Maan hakijoitten keskinäisestä etuoikeusjärjestyksestä maata ja lainaa annettaessa säädettäisiin lakiehdotuksen mukaan asetuksella. Vaikka valiokunta onkin sitä mieltä, että yksityiskohtaiset säännökset siitä etusijajärjestyksestä, missä maata hakijoille annetaan, voidaan sisällyttää asetukseen, valiokunta on kuitenkin pitänyt asianmukaisena asettaa lakiin otettavalla säännöksellä ohjeeksi sen periaatteen, että saman etusijan omaavista on siltä paikkakunnalta, josta maata annetaan, olevat maan hakijat yleensä asetettava muualta olevien hakijoitten edelle. Asetusta annettaessa olisi lisäksi kiinnitettävä huomiota siihen, että lisämaan tarve olisi ensi sijassa tyydytettävä sekä että vuokramiehen hallitsemasta alueesta maata annettaessa on lähinnä tyydytettävä vuokramiehen oma maantarve.

Esityksen mukaan annettaisiin asetuksella tarkempia säännöksiä hakijoitten keskinäisestä etusijajärjestyksestä myös lainoja myönnettäessä. Jotta tällainen etusijajärjestys lainoitus toiminnassa voitaisiin toteuttaa, edellyttäisi se vastaavan laatuista keskitettyä menettelyä, mikä maan antamisessa tulee noudatettavaksi. Kun lainoituksen hoitaminen kuitenkin pääosaltaan jää rahalaitosten ja kuntien asutuslautakuntien huoleksi, ei etusijaperiaatteen soveltamiseen ole juuri sellaisia käytännöllisiä mahdollisuuksia, että siitä voitaisiin antaa asetuksella sitovia ohjeita. Tämän vuoksi valiokunta on poistanut lakiehdotuksesta etusijajärjestystä lainoitus toiminnassa koskevan säännöksen.

25 (26) §. Tähän pykälään sisältyy yleinen säännös maankäyttölain mukaisista toimielimistä. Ylin johto ja valvonta kuuluisi maatalousministeriölle, jonka alaisina olisivat maankäyttötoimistot ja paikallisina toimieliminä asutuslautakunnat. Tarpeen mukaan asetettaisiin maankäyttötoimikuntia ja muita toimielimiä. Nykyiset asutustarkastajan virat tulisivat lakkautettaviksi ja asutustarkastajille kuuluvat tehtävät siirrettä-

viksi maankäyttötoimistoille, mistä sisältyy säännös lakiehdotuksen 116 §:ään.

Maankäyttötoimistosta on lakiehdotuksessa varsin niukasti säännöksiä, vaikka sille tulisi kuulumaan maankäyttölain mukaan lukuisia tehtäviä. Lisäksi maankäyttötoimistot tulisivat tilan osittamisen edellytyksiä koskevan lain mukaan, mikäli tämä lakiehdotus tulisi hyväksytyksi, ratkaisemaan ensi asteessa kysymyksen siitä, saadaanko tila osittaa, jos tätä ratkaisua on haettu ennen osittamistoimitukseen ryhtymistä, ja jos tätä ennakkolupaa ei ole haettu, vaan osittamisen edellytykset tutkitaan osittamistoimituksen yhteydessä, kuuluisi maankäyttötoimistolle ratkaista muutoksenhakuasteena valitukset tilan osittamisen edellytyksiä koskevasta toimitusmiesten päätöksestä. Paitsi molempiin mainittuihin lakeihin sisältyvää muutoksenhakusäännöstä, jonka mukaan maankäyttötoimiston päätöksestä saataisiin valittaa maatalousministeriöön, sisältyy maankäyttötoimistosta maankäyttölakiin — 26 (27) § — vain suppea säännös siitä, että maankäyttötoimistoon voidaan perustaa toimistopäällikön virka sekä maankäytöntarkastajan virkoja ja toimistoapulaisen toimia ja että toimiston palveluksessa voi olla myös ylimääräisen toimen haltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä. Lakiehdotuksesta ei näin ollen saa selvitystä eikä myöskään esityksen perusteluihin sisälly mainintoja siitä, tulisiko maankäyttötoimisto toimimaan kollegisena vai päällikkövirastona, mikä olisi maankäyttötoimiston viran ja toimen haltijain nimittämisyjärjestys ja mitkä olisivat heidän pätevyysvaatimuksensa. Mainittuihin puutteellisuksiin on myös perustuslakivaliokunta kiinnittänyt lausunnossaan huomiota. Valiokunta on pitänyt puutteena vielä sitä, ettei esitykseen sisälly selvitystä perustettavaksi tarkoitettujen maankäyttötoimistojen lukumäärästä eikä myöskään toimistoihin otettavan henkilöstön määrästä, joista valtion varojen käytön arvioimisen kannalta tarpeellisista seikoista valiokunta ei muutoinkaan ole saanut riittävää selvitystä.

Kun maankäyttötoimistojen osalta on kysymys kokonaan uuden organisaation luomisesta, mikä tulisi joka tapauksessa vaatimaan huomattavan paljon valtion varoja, on valiokunnan mielestä vakavasti harkittava, eikö maankäyttötoimistoille annettaviksi ehdotettuja tehtäviä voitaisi hoitaa nykyisten

asutus- ja muiden viranomaisten toimesta. Ratkaiseva merkitys tässä kysymyksessä on valiokunnan käsityksen mukaan annettava sille seikalle, tulevatko maankäyttötoimistojen käsiteltäviksi lakiehdotuksessa tilan osittamisen edellytyksistä tarkoitetut osittamislupa-asiat, jotka ilmeisesti muodostaisivat toimistojen tärkeimmän ja eniten työvoimaa kysyvän tehtäväryhmän. Kun valiokunta on, kuten edellä 16 (17) §:n kohdalla on jo mainittu, kuitenkin tullut siihen tulokseen, että mainittu lakiehdotus olisi hylättävä, ei maankäyttötoimisto-organisaation luomista puoltavaa tärkeintä perustetta enää ole olemassa. Muiden tehtävien hoitamista varten olisivat maankäyttötoimistot henkilömäärältään tarpeettoman monilukuisia ja kustannuksiltaan kalliita, ja nämä tehtävät voidaan, kuten kokemus on voimassa olevien asutuslakien mukaisten vastaavien tehtävien kohdalla osoittanut, hoitaa nykyistenkin asutusviranomaisten toimesta. Edellä lausutun perusteella valiokunta on poistanut maankäyttötoimistoja koskevat säännökset käsiteltävänä olevasta pykälästä ja myös muualta ehdotetusta lainsäädännöstä sekä siirtänyt maankäyttötoimistoille ehdotetut tehtävät pääasiallisesti maatalousministeriölle ja asutuslautakunnille samoin kuin asutustarkastajille, joiden säilyttämistä valiokunta pitää tarpeellisenä. Asutustarkastajien virkoja koskevan säännöksen valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään.

Valiokunta on poistanut pykälän 2 momentista säännöksen siitä, että maankäyttötoimikuntien lisäksi voitaisiin tarpeen mukaan asettaa myös muita toimielimiä. Mikäli sellaisia toimielimiä, joiden tarvetta ja tehtäviä ei lakia säädettäessä voida vielä osoittaa, olisi myöhemmin tarpeen perustaa, on siihen käytettävissä samat mahdollisuudet kuin yleensäkin uusia toimielimiä perustettaessa.

26 (27) §. Viitaten 25 (26) §:n kohdalla esitettyyn valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä maankäyttötoimistoon perustettavia virkoja ja toimia koskevat säännökset sekä lisännyt säännökset asutustarkastajan virkojen perustamisesta, asutustarkastajilta vaadittavista kelpoisuusehdoista ja heidän nimittämisyjärjestyksestään. Asutustarkastajan viroista 11 päivänä huh- tikuuta 1919 annetun asetuksen (46/19)

3 §:n mukaan vaaditaan asutustarkastajaksi pääsemiseen nykyisin „maatalous- tai maanmittausvirkatutkinto sekä käytännöllistä kokemusta maatalousliikkeen hoidon alalla”. Mainittujen tutkintojen lisäksi, joita nykyisin vastaavat agronomitutkinto ja teknillisen korkeakoulun maanmittausosastossa suoritettu diplomi-insinöörin tutkinto, olisi pätevyysvaatimuksena valiokunnan mielestä hyväksyttävä myös maatalous- ja metsätieteiden kandidaatin tutkinto, lainopin kandidaatin tutkinto ja metsätutkinto sekä niitä vastaava aikaisempi tutkinto. Muilta kuin agronomitutkinnon tai maatalous- ja metsätieteiden kandidaatin tutkinnon suorittaneilta olisi lisäksi vaadittava hyvä käytännöllinen perehtyneisyys asutustoimintaan.

27 (28) §. Maankäyttötoimikunnassa olisi esityksen mukaan puheenjohtaja ja kaksi jäsentä, jotka maatalousministeriö määräisi. Puheenjohtajan tulisi olla maanmittausinsinööri sekä jäsenistä toisen agronomi tai maatalousteknikko ja toisen metsänhoitaja tai metsäteknikko, mutta voitaisiin jäseneksi määrätä maatilataloutteen ja asutustoimintaan perehtynyt, paikallisia oloja tunteva muukin henkilö. Kun otetaan huomioon maankäyttötoimikunnalle sekä maankäyttölain mukaan kuuluvat että ne tehtävät, jotka sisältyvät hallituksen esityksessä n:o 33 (1955 vp.) olevaan ehdotukseen laiksi valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin, ei toimikunnan kokoonpano ja asema ole valiokunnan mielestä tyydyttävästi järjestetty.

Vuoden 1936 asutuslain, siirtoväen pika-asutuslain ja maanhankintalain mukaisissa vastaavissa toimikunnissa on kussakin puheenjohtaja ja neljä jäsentä, joista kahdella jäsenellä tulee olla maa- tai metsätaloudellinen ammattikoulutus ja kahden muun jäsenen tulee edustaa paikallisten olojen tuntemusta tai maan luovuttajia ja maan saajia. Valiokunnan mielestä ei maankäyttötoimikuntaa voida tehdä kokoonpanoltaan mainittuja aikaisempia toimikuntia heikommaksi. Tämän vuoksi valiokunta on muuttanut maankäyttötoimikunnan kokoonpanoa siten, että toimikuntaan tulee puheenjohtajan lisäksi kuulua neljä jäsentä, joista yhden tulee olla agronomi ja yhden metsänhoitaja sekä kahdesta muusta jäsenestä, jotka paikallinen asutuslautakunta valitsee, tulee toi-

sen edustaa maan luovuttajia ja toisen maan saajia. Vuoden 1936 asutuslain mukaan määrää puheenjohtajan maanmittauskonttori, agronomijäsenen maatalousministeriö ja metsänhoitajajäsenen metsähallitus. Siirtoväen pika-asutuslain ja maanhankintalain mukaan kuuluu sekä puheenjohtajan että kahden ammattimiesjäsenen määrääminen maatalousministeriölle. Huomioon ottaen maankäyttötoimikunnalle kuuluvat tehtävät sekä sen, että nyt on kysymys normaaliajan tarpeita palvelemaan tarkoitetusta asutusalainsäädännöstä, olisi toimikunnan riippumattomana asemaa hallinnollisesta viranomaisesta, maatalousministeriöstä, korostettava puheenjohtajan ja jäsenten tehtäviinsä määräämisessä siten, että puheenjohtajan määrääminen tulisi uskoa maanmittaushallitukselle sekä metsänhoitajajäsenen määrääminen metsänhoitolautekunnalle tai, milloin toimitus koskee pääasiallisesti valtion maata, metsähallitukselle. Puheenjohtajan kohdalla valiokunta on katsonut olevan syytä lisätä lakiehdotukseen mainittuihin aikaisempiin asutuslakeihin sisältyvän säännöksen siitä, ettei puheenjohtajaksi määrätty saa kieltäytyä tehtävästä, ellei hän voi näyttää estettä, joka voidaan katsoa päteväksi.

Maankäyttötoimikunnan asema ei valiokunnan mielestä ole esityksessä tyydyttävästi järjestetty myöskään siinä suhteessa, että toimikunta näyttää esityksen mukaan olevan tarkoitettu toimimaan hallinnollisena viranomaisena, mistä ilmauksena on 110 §:n säännös maankäyttölain mukaisten tehtävien suorittamisesta virkamiehen vastuulla. Kun maankäyttötoimikunnan asema on valiokunnan mielestä järjestettävä itsenäiseksi siten, ettei ylempien viranomaisten taholta voida antaa toimikunnan tehtävien suorittamista koskevia sitovia ohjeita, valiokunta on yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä aikaisemmissa asutuslaeissa on säädetty, lisännyt lakiehdotukseen säännöksen maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan ja jäsenten toimimisesta tuomarin vastuulla sekä heidän esteellisyyttään koskevan säännöksen.

Valiokunta ei myöskään pidä tyydyttävänä maankäyttötoimikunnan päätöksen tekemistä koskevaa äänestyssääntöä, jonka mukaan toimikunnan päätökseksi kaikkien ollessa eri mieltä tulisi puheenjohtajan mielipide. Tätä säännöstä, joka on tosin yhdenmukainen

jakotoimitusten toimitusmiesten päätöksen tekoa koskevan säännöksen kanssa jakolain 49 §:ssä, ei valiokunta perustuslakivaliokunnan tekemään huomautukseen yhtyen pidä tuomioistuimen tapaan toimivan viranomaisen päätöksen teolle asetettavia vaatimuksia vastaavana. Yhdenmukaisuuden aikaansaamiseksi tuomioistuinmenettelyn kanssa myös nyt kysymyksessä olevassa suhteessa valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että erimielisyyden sattuessa päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

Esityksen mukaan ei maankäyttötoimikunta tiloja muodostaessaan yleensä suorittaisi niiden itsenäisiksi tiloiksi erottamista, vaan jäisi se jakolain mukaisessa järjestyksessä myöhemmin toimitettavaksi. Joissakin erikoistapauksissa kuului mainitun tehtävän samoin kuin eräiden muidenkin maanmittaus-toimitusten suorittaminen kuitenkin maankäyttötoimikunnalle. Jotta epäselvyyttä ei syntyisi tällaisten toimitusten merkityksestä maanmittaustoimituksina, valiokunta on lisännyt tätä koskevan säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 2 momenttina.

28 (29) §. Valtion lopullisiksi menoiksi jäävien, mutta asutusrahaston varoiksi kirjatujen erien vähentämisestä asutusrahaston pääomasta voisi valtioneuvosto 2 momentin mukaan tehdä vuosittain päätöksen. Jotta asutusrahaston pääoma, johon nykyisin sisältyy monia miljardeja markkoja valtion lopullisiksi menoiksi jääviä eriä, tulisi vastaisuudessa osoittamaan todellista tilannetta, valiokunta on muuttanut säännöstä siten, ettei puheena olevien erien poistaminen asutusrahaston pääomasta jäisi valtioneuvoston harkinnasta riippuvaksi.

29 (30) §. Valiokunta on poistanut 1 momentin 2 kohdasta säännöksen asutusrahaston varojen käyttämisestä kiinteistön tai sen määräalan vapaaehtoisen hankkimisen rahoittamiseen, koska tämä säännös jo sisältyy samassa kohdassa olevaan säännökseen varojen käyttämisestä 30 §:ssä mainittuun lainoitukseen.

Samanaikaisesti 3 kohtaan valiokunta on lisännyt säännöksen asutusrahaston varojen käyttämisestä vesijohtojen rakentamisesta aiheutuvien kustannusten suorittamiseen, jotta tämä yleissäännös tulisi vastaamaan laissa muualla olevien rahoitussäännösten sisältöä.

30 (31) §. Maankäyttölain mukaiseen lainoitustoimintaan valiokunnassa on kiinnitetty erityisesti huomiota asuinrakennusten rakentamista koskevalta osalta. Kun eduskunnan käsiteltävänä samanaikaisesti olevaan hallituksen esitykseen asuntolainalaiksi sisältyvien asuntotuotannon edistämiseksi myönnettävien lainojen ja maankäyttölakiehdotuksen mukaisen vastaavien lainojen lainaehdojen, jotka poikkeavat huomattavasti toisistaan, tulisi tasapuolisuuden aikaansaamiseksi valtion rahoituksessa maaseudun ja asutuskeskusten asuntotuotannon kesken olla valiokunnan mielestä mahdollisimman yhdenmukaiset, on kysymys tämän päämäärän saavuttamisesta valiokunnan toimesta saatettu ennen valiokunnan lopullista kannanmäärittelyä valtioneuvoston harkittavaksi. Asian oltua valtioneuvoston sitä varten asettaman ministerivaliokunnan käsiteltävänä ja valiokunnan saatua käytettäväkseen ministerivaliokunnan toimesta laaditut ehdotukset yhdenmukaistamisen toteuttamisesta on valiokunta näitä ehdotuksia seuraten tarkistanut asuinrakennusten rakentamisen rahoittamista koskevat säännökset maankäyttölaissa ja laissa maankäyttölainoista. Huomattava on, että yhdenmukaistaminen koskee vain niitä lainoja, jotka myönnetään asuinrakennusten rakentamiseen, mutta kaikki muut maankäyttölaissa tarkoitetut lainat, myös talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten rakentamiseen myönnetty, koska ne eivät ole rinnastettavissa asuntolainain mukaisiin lainoihin, jäävät yhdenmukaistamisen ulkopuolelle.

Edellä mainitun yhdenmukaistamissuunnitelman toteuttamiseksi valiokunta on ryhmitellyt uudelleen rakentamistyöhön myönnettävät lainat. Rakentamislainan nimisenä myönnettäisiin tämän ryhmittelyn mukaan lainoja vain talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen rahoittamiseen. Asuinrakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen rahoittamista varten myönnettäisiin asuntolainoja, jotka muodostaisivat tämän rakentamislauton päälainin, ja heikossa taloudellisessa asemassa oleville luoton saajille asuntolainan ohessa lisälainoja. Siinä tapauksessa, ettei asunto- ja lisälainojen lisäksi tarvittavaa ensisijaista rakentamislauttoa olisi tavanmukaisin ehdoin saatavissa muista pääomalähteistä, voitaisiin myös tällainen normaaliehdoin annettava

laina myöntää asutusrahastosta. Asunto- ja lisälainoja koskevat säännökset sisältyvät käsiteltävänä olevan pykälän 1 momentin 4 kohtaan ja ensisijaista lainaa koskevat säännökset saman pykälän 3 momenttiin. Tarkemmat lainaehdot näiden kaikkien lainalajien kohdalta käsitellään jäljempänä maankäyttölain ja maankäyttölainoja koskevan erillislain asianomaisten pykälien yhteydessä.

Maatalous- ja maatalouskelpoisen maan kuivattamista ja muuta perusparannusta varten myönnettävän lainan, joka lakiehdotuksessa on maanparannuslainan nimellä, valiokunta on muuttanut perusparannuslainan nimeksi. Valiokunta on lisäksi selventänyt kysymyksessä olevaa lainkohtaa sikäli, että metsänparannustöiden lainoittaminen, mikä on tarkoitettu jäämään maankäyttölain mukaisen lainoitus toiminnan ulkopuolelle metsänparannuslain nojalla hoidettavaksi, on nimenomaisella säännöksellä poistettu perusparannuslainan soveltamisalasta.

Maankäyttölain yleisen soveltamisalan rajoittamisen johdosta koskemaan vain maalaiskuntia on esillä olevan pykälän 1 momentin 10 kohdassa mainitulla tielainalla rahoitettavista töistä poistettu kaupunkien ja kauppaloitten kadunrakennustöiden yhteydessä suoritettaviksi tarkoitettut viemärijohtojen rakentamistyöt. Lisäksi valiokunta on tarkistanut lainkohdan sanamuodon tielaissa omaksutun käsitelmärittelyn mukaiseksi.

Maatilatalouteen liittyvien sivuansiomahdollisuuksien lisäämistä silmällä pitäen voitaisiin lakiehdotuksen mukaan myöntää pienyrittäjälainoja työvälineiden ja koneiden hankkimiseen. Vaikka valiokunta pitääkin mainituilla lainoilla tuettavaksi tarkoitettua sivuansiomahdollisuuksien edistämistä tärkeänä, on valiokunta, kun sanotun toiminnan rahoitus ei sen mielestä luonteensa puolesta kuulu käsiteltävänä olevan lainsäädännön piiriin, poistanut pienyrittäjälainat käsiteltävänä olevasta pykälästä ja muualta lakiehdotuksista.

Valiokunnassa on sisarusuuslainoituksen hoitamisen kohdalta kiinnitetty huomiota niihin hankaluuksiin, jotka johtuvat holhouslaissa holhoojan toimivallalle asetetuista rajoituksista ottaa holhotin puolesta lainaa sekä hankkia hänen puolestaan kiinteätä omaisuutta ja panna se lainan pantiksi. Varsinkin oikeuden luvan hankkiminen kiinteistön

pantiksi panemiseen, mitä sisarusuuslainan samoin kuin sitä vastaavan käsiteltävänä olevan pykälän 2 momentissa tarkoitettun maanostolainan ottaminen maankäyttölainoja koskevan lakiehdotuksen 8 (7) §:n mukaan jo sinänsä merkitsee, tulisi kihlakunnanoikeuden istuntojen vähälukuisuuden vuoksi huomattavasti viivästyttämään tilanosuuksien selvittelyä. Kun toisaalta ne periaatteet, joiden mukaan lainoja tulitaisiin myöntämään, sekä lainojen myöntämisessä noudatettava menettely tulisivat antamaan riittävästi taakeita siitä, ettei holhotin etuja sivuuteta, valiokunta on lisännyt esillä olevaan pykälään uuden 4 momentin, jonka mukaan holhooja saa holhouslain 39 ja 40 §:n säännösten estämättä holhotin puolesta ilman holhouslautakunnan ja oikeuden lupaa ottaa sisarusuuslainan ja edellä tarkoitettun maanostolainan sekä ostaa määröosan tilasta ja panna sen mainittujen lainojen pantiksi. Valiokunta viittaa vielä siihen, että vastaava säännös sisältyy metsänparannuslain (423/57) 6 §:ään sekä eräistä holhouslain säännöksiä koskevista väliaikaisista poikkeuksista annettuun lakiin (583/46).

31 (32) §. Kunnan oikeutta mennä takaukseen koskeva 2 momentin säännös näyttäisi sille annetun sanamuodon mukaan tarkoittavan vain asutusrahaston varoista myönnettyjen lainojen takaisin maksamisen takaamista. Paitsi tällaisia lainoja, joista tulisivat kysymykseen lähinnä hallintasopimustilallisten ottamat lainat, on säännös tarkoitettu koskemaan myös muita kuin asutusrahaston varoista myönnettyjä lainoja, mikäli nämä lainat on myönnetty 30 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin. Valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut momentin sanamuotoa.

Kunnallislain 108 §:n 1 momentin mukaan on kunnallisvaltuuston päätös sellaisen lainan ottamisesta, jonka takaisinmaksuaika on pitempi kuin viisi vuotta, alistettava maalaiskunnan kohdalta lääninhallituksen vahvistettavaksi. Samoin on alistettava valtuuston päätös takaussitoumukseen menemisestä. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan ei valtuuston päätöstä lainan ottamisesta kuitenkaan tarvitse alistaa, milloin kunnalla on lain mukaan oikeus saada laina valtion varoista. Kun maankäyttölaiissa ja maankäyttölainoja koskevassa erillislaiissa, vaikka niissä on edellytetty kuntien väli-

tystä lainojen jakamisessa, ei ole nimenomaista säännöstä siitä, että kunnalla olisi oikeus lainan ottamiseen, valiokunta on pitänyt tarpeellisenä täydentää maankäyttölakiehdotusta siten, ettei kunnan välitettävien lainojen ottamista koskevaa valtuuston päätöstä ole tarpeen alistaa. Vastaava lisäys on tehty takaussitoumusta koskevan päätöksen osalta.

32 (33) §. Lakiehdotuksen mukaan tulouttaisiin siinä tapauksessa, että valtion saaminen kuuluisi vain osaksi asutusrahastoon, saamisen pääoman lyhennyserät kokonaisuudessaan asutusrahastoon, kunnes sen saamisen osasta, joka ei kuulu asutusrahastoon, kertyvistä koroista on ehdotettu säädettäväksi, että ne voitaisiin tulouttaa asutusrahastoon niin kauan kuin sanotun rahaston saamista ei ole kokonaisuudessaan maksettu. Viimeksi mainittu säännös ei edellytä mainittujen korkoerien käyttämistä asutusrahaston saamisen lyhentämiseen, vaan voitaisiin sen nojalla asutusrahastoon kuulumattomasta saamisen osasta kertyvät korkoerät periä sanottuun rahastoon sen pääomaa lisäten. Mikäli saman saamisen asutusrahastoon kuulumattomasta osasta kertyvä korko määrättäisiin tulouttavaksi valtiovarastoon, merkitäisi se kysymyksessä olevien erien vähäisyyteen verrattuna varsin tuntuvaa virastotyön lisäystä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa kysymyksen järjestettäväksi maanhankintalakia täytäntöönpannassa tarkoituksenmukaiseksi havaitulla tavalla eli siten, että myös siitä valtion saamisen osasta, joka ei kuulu asutusrahastoon, kertyvät korot tuloutetaan sanottuun rahastoon sen saamista lyhentäen siihen saakka, kunnes rahaston saaminen on loppuun maksettu.

33 (34) §. Vapaaehtoisilla kaupoilla tapahtuvassa maan hankinnassa, joka tulisi muodostamaan ensisijaisen maanhankkimistavan, voitaisiin säännöksen väljän sanamuodon mukaan maksaa ostettavasta maasta ja muusta omaisuudesta käypää hintaa korkeampikin hinta. Sen sijaan on hallituksen esitykseen n:o 33 (1955 vp.) sisältyvän, maan hankkimista maankäyttölain tarkoituksiin koskevan lakiehdotuksen 22 §:n mukaisessa pakkolunastamisen yhteydessä tapahtuvassa vapaaehtoisessa ostossa nimenomaisesti kielletty suorittamasta käypää hintaa korkeam-

paa hintaa. Kun mainittujen säännösten tulee valiokunnan mielestä olla kysymyksessä olevassa suhteessa keskenään yhdenmukaiset eikä käyvän hinnan ylittämismahdollisuuden varaamista voida muutoinkaan asiasyillä perustella, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut pykälän sanamuotoa.

Maatalousministeriön osto-oikeus koskisi, paitsi kiinteistöjä, alueita, oikeuksia, etuusia, osuuksia ja rakennuspuita, myös maatalousirtaimistoa sekä muuta niihin verrattavaa. Viimeksi mainitun rajoiltaan varsin epämääräisen omaisuusryhmän sisällyttämistä lakiin ei valiokunta pidä asianmukaisena. Myöskään maatalousirtaimiston rajoitukseton ostamismahdollisuus ei valiokunnan mielestä ole tarpeellinen. Tällaisen irtaimiston ostaminen on perusteltavissa silloin, kun irtaimisto seuraa ostettavan viljelmän mukana, ja muissa sellaisissa erikoistapauksissa. Valiokunta on tehnyt säännösehdotukseen mainittuja kannanottojaan vastaavat muutokset.

34 (35) §. Valtiolle vapaaehtoisella kaupalla ostettu omaisuus olisi säännöksen mukaan pyrittävä vapauttamaan rasituksista ennen luovuttamista maan saajalle. Tätä sopimusteitse tapahtuvaa vapauttamista koskevat tarkemmat säännökset jäisivät asetuksella annettaviksi. Kun eläkeluontoisista rasituksista vapauttamisen osalta on eläkeläisten aseman turvaamisen vuoksi tarpeen tehdä mahdolliseksi vastaava järjestely, jota tarkoitetaan hallituksen esitykseen n:o 33 (1955 vp.) sisältyvän maan hankkimista koskevan lakiehdotuksen 25 §:ssä, valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään tätä tarkoitavan uuden 2 momentin.

36 (37) §. Maan käytön pääperiaatteeksi asetetun tarkoituksenmukaisuuden saavuttamiseksi on lakiehdotukseen sisällytetty säännökset yleissuunnittelusta ja kyläsuunnittelusta. Yleissuunnittelu, josta lakiin on otettu tarkempia säännöksiä, tulisi luonteensa puolesta koskemaan, kuten esityksen perusteluissa on todettu, lähinnä Pohjois-Suomea. Kyläsuunnittelusta sisältyy lakiehdotukseen varsin niukat ja ylimalkaiset säännökset, ja jäisi asian järjestely käytännöllisesti katsoen kokonaan asetuksella annettavien säännösten varaan. Lakiehdotuksen ja esityksen perustelujen sekä valiokunnan saamien lisäselvitysten mukaan tulisi kyläsuunnittelu koskemaan lähinnä sen luontoisia ko-

konaistilujärjestelyjä, joihin nykyisin pyritään jakolainsäädännön mukaisilla uusjakotoimituksilla. Katsoen ehdotetun kyläsuunnittelun toteuttamistapojen riittämättömyyden selvittelyyn, ja kun niitä tarkoituseriä, joihin tällä suunnittelulla ilmeisesti on pyritty, voidaan, kuten valiokunta on mietinnön yleisperusteluissa jo esiintunut, edistää maankäyttö- ja maanmittausviranomaisten keskinäisellä yhteistoiminnalla, on valiokunta poistanut lakiehdotuksesta kyläsuunnittelua koskevat säännökset. Lisäksi valiokunta on tämentänyt säännöstä yleissuunnittelusta siten, että se tulee myös sanamuotonsa puolesta koskemaan vain ryhmäasutusalueita, mikä sisältö säännökselle on ollut tarkoituksenakin antaa.

39 §. Kysymyksessä oleva pykälä, joka koskee yksinomaan kyläsuunnittelua, on poistettu lakiehdotuksesta.

38 (40), 43 (44), 46 (47) ja 49 (50) §. Viitaten siihen, mitä 25 (26) §:n kohdalla on sanottu, valiokunta on kahdessa ensiksi mainitussa pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa siirtänyt maankäyttötoimistolle ehdotetut tehtävät asutustarkastajalle, poistanut 46 (47) §:stä sanat „maankäyttötoimiston välityksellä” sekä muuttanut 49 (50) §:n 2 momentin viimeistä lausetta siten, että siinä tarkoitettu jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä maankäyttötoimiston sijasta asutustarkastajalle.

51 § (uusi). Hallituksen esitykseen n:o 33 (1955 vp.) sisältyvän maan hankkimista koskevan lakiehdotuksen 22 §:n 5 momentiksi on ehdotettu otettavaksi säännös, jonka mukaan maankäyttötoimikunta käyttösuunnitelmaa laatiessaan voisi ostaa valtiolle sellaista omaisuutta, jota ei voitaisi pakkolunastaa. Kun mainitun lain mukainen menettely on jo päättynyt silloin, kun maankäyttötoimikunta laatii maankäyttölain nojalla käyttösuunnitelmaa, kuuluvat tässä yhteydessä suoritettavia toimenpiteitä koskevat säännökset maankäyttölakiin. Tämän vuoksi ja kun varsinaista vapaaehtoista maanostoa koskevat säännökset muulta osaltaan sisältyvät maankäyttölakiin, valiokunta on lisännyt lakiehdotukseen uutena 51 §:nä edellä mainitussa 22 §:n 5 momentissa olevan säännöksen.

52 §. Kun valiokunta on 16 (17) §:ään tekemällään muutoksella poistanut mahdolli-

suuden yhteismetsäosuuden antamiseen lisäalueena, valiokunta on vastaavasti muuttanut käsiteltävänä olevan pykälän 2 momenttia.

Yhteismetsäosuuden hinnan maksamisen vakuudeksi 4 momentissa säädettäväksi ehdotetusta lakimääräisestä panttioikeudesta tehtäisiin maarekisteriyksikkönä olevan tilan osalta merkintä kiinteistökiinnitysasiainpöytäkirjaan ja alueen osalta ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon. Samaa järjestelyä noudatettaisiin muissakin valtion saamisen vakuustapauksissa. Ulosmitattujen kiinteistöjen luettelon käyttämisellä kysymyksessä olevan laatuisten panttioikeuksien ja eräiden muiden oikeuksien rekisterinä on pyritty osittain poistamaan niitä haittoja, mitä kiinteistöjä koskevan kirjaamisjärjestelmän kehittämättömyydestä aiheutuu. Kun meillä on vuoden 1956 alusta lukien kuitenkin siirrytty kiinteistökiinnitysten osalta kiinnitysrekisterijärjestelmään, on valiokunnan mielestä asianmukaista siirtyä myös lakimääräisten panttioikeuksien rekisteröimisessä kokonaisuudessaan saman järjestelmän pohjalle. Tämän vuoksi valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevan pykälän 4 momentista samoin kuin lakiehdotuksesta muualtakin säännökset ulosmitattujen kiinteistöjen luettelon käyttämisestä puheena olevan laatuisiin tarkoituksiin.

53 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta ehdottaa tilusvaihtoa koskevan sopimuksen tekemisen valtion puolesta uskottavaksi maankäyttötoimikunnalle.

54 §. Lisäalueen antamisen yhteydessä tarpeelliseksi osoittautuvan tilusvaihdon suorittamisesta, joka aina edellyttäisi lisäalueen saajan suostumusta, olisi yleisenä sääntönä, että siinä on noudatettava, mitä jakolaissa on tilusvaihdon toimittamisesta säädetty. Tilusvaihtoon liittyvien siirtokustannusten suorittamisesta on käsiteltävänä olevan pykälän 2 momenttiin otettu säännös, jonka mukaan lisäalueen saajan rasitukseksi saataisiin siirtokustannuksista jättää enintään niin paljon, kuin hänen katsotaan siirrosta hyötyvän. Valtion osallistumisesta näihin kustannuksiin säädettäisiin asetuksella.

Vaikka kysymyksessä oleva tilusvaihto säännönmukaisessa tapauksessa suoritetaan valtion ja lisäalueen saajan välillä, saattaa samaan järjestelyyn liittyä myös muita

osakkaita, jotka voivat tilusvaihdon toimitamisen johdosta tulla saamaan hyötyä. Kun tällaisessa tapauksessa saattaa olla kohtuullista, että myös tällainen osakas ottaa osaa siirtokustannusten suorittamiseen, mikä tosin edellyttää hänen kanssaan tehtyä sopimusta, valiokunta on muuttanut 2 momentin sanamuotoa siten, ettei siirtokustannusten suorittamista ole rajoitettu koskemaan yksinomaan valtiota ja lisäalueen saajaa, kuten esityksen mukaan näyttäisi olevan asianlaita. Säännönmukaisessa tapauksessa jäisi valtion vastattavaksi se osa siirtokustannuksista, mikä ylittäisi lisäalueen saajalta perittävän osan.

Lakiehdotuksen mukaan pidettäisiin siirtokustannusten määräämisessä lisäalueen saajan rasitukseksi perusteena sitä hyötyä, minkä hän siirrosta saa. Oikeampaa on siirrosta saatavan hyödyn sijasta puhua tilusvaihdoista saatavasta hyödyistä, mitä esityksessäkin on ilmeisesti tarkoitettu. Tämä hyöty olisi yhdenmukaisesti maankäyttölain muiden vastaavanlaatuisten tapausten kanssa arvioitava siihen määrään, jolla lisäalueen saajan tilan arvon katsotaan tilusvaihdon johdosta nousseen. Valiokunta on lisäksi täydentänyt käsiteltävänä olevaa 54 §:n 2 momenttia säännöksellä siirtokustannusten perimisestä, mikä olisi tarkoituksenmukaisinta määrätä tapahtuvaksi siinä järjestyksessä, kuin valtion varoista ennakolta maksettujen siirtokustannusten perimisestä on säädetty.

56 §. Tilusten tarkoituksenmukaisen sijoittamisen aikaansaamiseksi voidaan 54 §:n mukaan myös tilan määräala tai osa siitä tilusvaihdolla siirtää toiseen paikkaan. Kun jakolain säännöksissä ei kuitenkaan edellytetä tilusvaihtoa, jossa toisena vaihdon esineenä olisi määräala, mikä tapaus vaatisi lisäsäännöksiä mm. tilikorvausten perimisen osalta, valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään säännöksen siitä, että maankäyttötoimikunnan tulee tilusvaihdon suorittaessaan samalla erottaa määräala itsenäiseksi tilaksi. Tällöin ei jakolain säännösten täydentäminen ole enää tarpeen.

57 §. Valiokunta on täydentänyt 3 momentin säännöstä yhdenmukaisesti sen muutoksen kanssa, joka esityksen antamisen jälkeen on 20 päivänä toukokuuta 1955 annetulla lailla (275/55) tehty vastaavaan säännökseen maanhankintalain 107 §:n 2 momentissa. Lisäksi valiokunta on pitänyt tarpeel-

lisena täydentää pykälää rasiteoikeuksien perustamista, siirtämistä ja poistamista koskevalla säännöksellä. Tällainen maanmittaustoimitus olisi, mikäli mahdollista, suoritettava sen tilan tai alueen, jota rasiteoikeus palvee tai rasittaa, itsenäiseksi kiinteistöksi muodostamista tarkoittavan maanmittaustoimituksen yhteydessä. Säännös on sijoitettu pykälään 8 momentiksi. Lakiehdotuksessa 8 momenttina oleva säännös määrääalan erottamisesta itsenäiseksi tilaksi on siirretty 59 §:ään 2 momentiksi.

59 §. Kun käyttösuunnitelma saattaa edellyttää muidenkin kuin lakiehdotuksessa mainittujen maanmittaustoimitusten suorittamista, valiokunta on tätä silmällä pitäen muuttanut säännöksen sanamuotoa.

Pykälän 2 momentiksi valiokunta on siirtänyt 57 §:n 8 momentin. Säännöksen mukaan tulisi määräala, johon käyttösuunnitelmassa annetaan etuus tai osuus yhteiseen alueeseen taikka sellainen lisäalue, jota ei muodosteta itsenäiseksi tilaksi, erottaa maankäyttötoimikunnan toimesta käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä itsenäiseksi tilaksi. Kun maanmittaustoimitukset tulisi valiokunnan mielestä kaikissa niissä tapauksissa, joissa välttämättömät syyt eivät vaadi niiden suorittamista jo käyttösuunnitelman yhteydessä, jättää maanmittausviranomaisten tehtäväksi säännönmukaisessa järjestyksessä, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut säännöksen sanamuotoa. Huomioon ottaen kuitenkin sen, ettei etuuden, osuuden ja lisäalueen liittämistä määräälaan voida maanmittausteknillisesti toteuttaa, valiokunta on muuttanut säännöstä vielä siten, että määräala on erotettava itsenäiseksi samassa maanmittaustoimituksessa, jossa mainittu liittäminen toteutetaan. Yhdenmukaisesti 16 (17) §:n muutosten kanssa valiokunta on poistanut säännöksestä maininnan yhteismetsäosuuden antamisesta lisäalueena määräälaan.

60 §. Esityksen mukaan suoritettaisiin alueen erottamisesta itsenäiseksi tilaksi tai liittamisestä ennestään olevaan tilaan aiheutuvat kustannukset valtion varoista, mutta voitaisiin nämä kustannukset myöhemmin joko kokonaan tai osittain periä asukkaalta sen mukaan kuin asetuksella säädettäisiin. Valiokunnan mielestä olisi kuitenkin asianmukaisempaa, että jo lakiin otettavalla säännöksellä määriteltäisiin ne rasitukset, mitä

asukkaan kannettavaksi myös maanmittauskustannusten suorittamisvelvollisuuden muodossa tulee. Kohtuussyistä olisi varsinaiset maanmittauskustannukset jätettävä valtion rasitukseksi, mutta toimituksessa käytetyille uskotuille miehille tai todistajille sekä apumiehille maksettavat palkkiot olisi asukkaan suoritettava. Tätä tarkoittavan muutoksen valiokunta on tehnyt käsiteltävänä olevaan pykälään.

61 §. Valiokunta on lakiteknillisesti tarkistanut 1 momenttia, poistanut 3 momentin, joka koski maankäyttötoimistolle annettavaksi ehdotettuja tehtäviä, sekä muuttanut 2 momenttia siten, että maankäyttötoimikunnan on alistettava käyttösuunnitelma suoraan maatalousministeriöön, jos suunnitelmaa vastaan on tehty muistutuksia tai jos ministeriö on määrännyt suunnitelman alistettavaksi.

Niissä tapauksissa, joissa tilan tai määräalan omistaja on hakenut osuutta tai etuutta, vaativat käytännölliset tarkoituksenmukaisuussyyt asetettavaksi jonkin rajan tällaisesta hakemuksesta luopumiselle. Valiokunnan mielestä ei sen jälkeen, kun maankäyttötoimikunta on julistanut käyttösuunnitelman sisältävän päätöksensä, hakemuksesta enää saisi luopua. Tämän sisältöisen säännöksen valiokunta on lisännyt pykälään uutena momenttina.

62 §. Maankäyttötoimistojen poistamisen ja asutustarkastajien lakiin lisäämisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälän sanamuotoa.

63 §. Maata haluavan olisi toimitettava vahvistetun kaavakkeen mukainen hakemus kotikuntansa asutuslautakunnalle. Hakemuksessa olisi mainittava se kunta, josta maata halutaan, ja se tarkoitus, johon maata tultaisiin käyttämään. Muista hakemuksessa mainittavista tarpeellisista seikoista olisi säädettävä asetuksella. Lisäaluehakemus voitaisiin tehdä myös katselmustoimituksessa tai siinä määrättävänä aikana. Tämä hakemus olisi, jos se on aikaisemmin jätetty asutuslautakunnalle, uudistettava katselmustoimituksessa. Kun valiokunnan mielestä kaikkien niiden seikkojen, joista vahvistettavan hakemuskaavakkeen mukaan tulisi antaa tietoja, luetteleminen asetuksessa ei ole tarpeen ja kun valiokunta ei myöskään pidä tarpeellisena asettaa lisäaluehakemuksen osalta edellä mainit-

tua hakemuksen uudistamisvaatimusta, valiokunta on mainituissa suhteissa muuttanut pykälän sanamuotoa.

64 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että asutuslautakunnan on lähetettävä maansaantihakemus ja siitä antamansa lausunto maatalousministeriölle.

65 §. Käyttösuunnitelman tultua vahvistetuksi tulisi maankäyttötoimiston esityksen mukaan päättää tilan, asuntotontin, alueen, etuuden, osuuden, maatalousirtaimiston ja rakennuksen antamisesta hakijalle. Tämä päätös sisältäisi 66 §:n 1 momentin mukaan tilan, asuntotontin ja alueen osalta ratkaisun siitä, myydäänkö ne heti asukkaalle vai tehdäänkö hänen kanssaan hallintasopimus. Sen sijaan ei etuuksista ja osuuksista, joiden antamisesta lisäalueena tässä tapauksessa on kysymys, 66 §:n 2 momentin mukaan tehdä hallintasopimusta eikä niistä 86 §:n 2 momentin mukaan myöskään tehdä kauppakirjaa, vaan on ne käyttösuunnitelman vahvistamisella jo liitetty tilaan tai määräalaan, ja maatalousministeriö vain vahvistaa sen hinnan, mikä niistä on maksettava. Tämän vuoksi valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevan 65 §:n 1 momentista maininnan etuuden ja osuuden antamisesta hakijalle. Lisäksi valiokunta on maankäyttötoimiston poistamisen johdosta siirtänyt momenttissa tarkoitettua tehtävää maatalousministeriölle. Vastaava muutos on tehty pykälän toiseen momenttiin, joka jäljempänä mainitun lisäyksen johdosta on valiokunnan ehdotuksessa kolmantena momenttina.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että sellaisten alueiden käyttämisestä, joita ei luovuteta asukkaille, puuttuvat säännökset lakiehdotuksesta, lukuun ottamatta yhteislaitumina ja erikoistiloina käytettäväksi tarkoitettuja alueita, joista esitykseen sisältyy erilliset lakiehdotukset. Paitsi mainittuja erikoistapauksia, joista valiokunta tulee, kuten edellä 7 §:n kohdalla jo on mainittu, jäljempänä ehdottamaan erikoistiloja koskevan lakiehdotuksen hylättäväksi, on 6 §:ssä edellytetty perustettavaksi muitakin sellaisia alueita, joita ei tultaisi luovuttamaan asukkaille. Varsinkin ryhmäasutusalueilla esiintyy tarvetta varata alueita yleisiä teitä, koulutontteja, urheilukenttiä, uimarantoja ja muita sellaisia yhteisiä tar-

peita varten. Näitä tapauksia silmällä pitäen valiokunta on käsiteltävänä olevaan pykälään lisännyt uudeksi 2 momentiksi säännöksen, jonka mukaan maankäyttötoimikunnan tulee tehdä maatalousministeriölle esitys tällaisen alueen käyttämisestä. Maatalousministeriön vallasta päättää alueen käyttämisestä on valiokunta lisännyt säännöksen 82 §:ään.

66 §. Lain soveltamisalan rajoittamisen johdosta vain maalaiskuntia koskevaksi valiokunta on poistanut 1 momentista asema-kaava-alueita koskevan säännöksen. Lisäksi valiokunta on maankäyttötoimiston poistamisesta johtuen tarkistanut tämän momentin sekä myös 2 ja 3 momentin säännöksiä.

Yhteismetsäosuuden lisäalueena antamis-mahdollisuuden poistamisen vuoksi valiokunta on tehnyt vastaavan poiston 2 momentin ensimmäiseen lauseeseen. Samassa momentissa on sellainen lisäalue, joka itsenäiseksi tilaksi erottamatta liitetään ennestään olevaan tilaan tai määräalaan, ehdotettu asetettavaksi etuuksien ja osuuksien antamisen kanssa samaan asemaan sikäli, ettei mainitusta lisäalueesta myöskään tehtäisi hallintasopimusta, vaan asia olisi siirrettävä maatalousministeriöön edelleen käsiteltäväksi alueen hinnan määrittämistä varten. Alueesta ei 68 §:n 2 momentin mukaan myöskään tehtäisi kauppakirjaa, koska alue katsottaisiin lopullisesti liitetyksi tilaan tai määräalaan ja siirtyneeksi asukkaan omistukseen jo käyttösuunnitelman vahvistamisella. Kun tällainen lisäalue saattaa olla kooltaan varsin huomattava ja kun valiokunnan mielestä ei muutoinkaan ole perusteltua syytä asettaa kysymyksessä olevaa lisäaluetta nyt puheena olevissa suhteissa eri asemaan sellaisen lisäalueen kanssa, joka muodostetaan itsenäiseksi tilaksi, valiokunta on tehnyt momenttiin tästä johtuvat muutokset.

67 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälän sanamuotoa.

Sen tapauksen varalta, että asukas ilman hyväksyttävää syytä laiminlyö saapua tekemään kauppakirjaa tai hallintasopimusta tai kieltäytyy niistä allekirjoittamasta, on pykälän 4 momentiksi ehdotettu otettavaksi säännös, että maatalousministeriö voisi velvoittaa asukkaan korvaamaan valtiolle asiasta aiheutuneita kustannuksia. Kun kysymykseen tulevat korvaukset olisivat varsin vähäisiä

eikä tällaisen korvausvelvollisuuden asettamista voida muutenkaan pitää tarkoitustaan vastaavana, valiokunta on poistanut momentin lakiehdotuksesta.

68 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälän sanamuotoa.

Hallintasopimusaikana ei asukkaalla ole oikeutta ilman lupaa käyttää tilan metsää muuhun tarkoitukseen kuin kotitarpeeksi. Kun puiden ostajan ei kuitenkaan aina voida edellyttää tietävän, ettei tila ole asukkaan omistuksessa, voi ostaja joutua kärsimään vahinkoa, jos asukas omistajana esiintyen myy omavaltaisesti puita tilan metsästä. Tämä vahinko saattaa kohdistua myös valtioon, jolla ei aina, kuten kokemus on maanhankintalakeja täytäntöön pantaessa osoittanut, ole riittäviä oikeussuojakeinoja sellaista ostajaa vastaan, joka väittää olleensa oston tapahtuessa vilpittömässä mielessä. Näiden epäkohtien välttämiseksi valiokunta on pitänyt tarpeellisena saattaa asukkaan metsänkäyttöoikeuden rajoitukset myös sivullisten tietoon. Tässä tarkoituksessa valiokunta on lisännyt pykälään uuden 4 momentin, jonka mukaan puheena olevista rajoituksista on lähetettävä ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten hakkuukielloista pidettävään luetteloon, mihin tehtyjen merkintöjen on yksityismetsälain 15 §:n mukaan katsottava tulleen kolmannen miehen tietoon. Maatalousministeriön 14 päivänä kesäkuuta 1954 antamassa päätöksessä (269/54) on kysymyksessä olevaa luetteloa nimitetty rauhoitusluetteloksi.

71, 72 ja 73 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälien sanamuotoja.

Hallintasopimuksen lakkauttamisperusteita koskevaa 73 §:n 2 momentin 1 kohdan säännöstä valiokunta lisäksi ehdottaa muutettavaksi siten, että työ- ja muiden velvoitteiden täyttämättä jättämisen, jotta siitä voisi aiheutua hallintasopimuksen lakkauttaminen, tulee tapahtua olennaisessa määrässä, kun lakiehdotuksen mukaan muiden velvoitteiden osalta olisi riittänyt aivan vähäinenkin laiminlyönti ja työvelvoitteissa „huomattavalta osalta” suorittamatta jättäminen.

Maatalousministeriö voisi lakiehdotuksen 73 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan lakkauttaa hallintasopimuksen myös sillä perus-

teella, että asukas saa jatkuvaa köyhäinhuoltoa. Kun valiokunnan käsityksen mukaan köyhäinhuollon, joka 17 päivänä helmikuuta 1956 annetulla huoltoapulaila (116/56) on muutettu nimeltään huoltoavuksi, jatkuva saaminen ei sinänsä ole riittävä syy hallintosopimuksen lakkauttamiseen, jos asukas kuitenkin täyttää hallintosopimuksen hänelle asettamat velvoitteet, valiokunta on poistanut lakiehdotuksesta kysymyksessä olevan lakkauttamisperusteen.

74 §. Maankäyttötoimistolle lakiehdotuksen mukaan kuuluvat tehtävät valiokunta on siirtänyt maatalousministeriölle.

Hallintosopimuksen lakkaamisen johdosta tehtävässä selvittelyssä ei lakiehdotuksessa ole edellytetty käytettäväksi sopimusmenettelyä, joka maanhankintalakeja täytäntöön pantaessa on ollut ensisijainen menettelytapa. Kun saadut kokemukset puoltavat selvittelyn suorittamista ensi sijassa sopimusteitse, valiokunta on lisännyt tätä tarkoitettavan säännöksen 1 momenttiin.

Se korvaus, jonka asukas hallintosopimustilalla tekemistään parannuksista on saapa tai jonka hän arvonvähennysten johdosta joutuu suorittamaan valtiolle, määrätään 2 momentin mukaan siten, että arvonnousun määrästä vähennetään arvonnousun perittävät osat palkkioista ja avustuksista ja sen jälkeen lyhennetään jäljellä olevalla arvonnousun määrällä asukkaan saamia lainoja. Kun asuinrakennuksen rakentamistyötä varten asuntolainan lisäksi otettava ensisijainen laina, joka 30 §:ään lisätyllä uudella 3 momentilla on liitetty maankäyttölainoituksen piiriin, luonteeltaan etuoikeusjärjestyksessä muita luottoja paremmassa asemassa olevana edellyttää myös nyt puheena olevassa selvittelyssä tämän aseman huomioon ottamista, valiokunta on tältä osin täydentänyt lakiehdotusta. Lisäksi valiokunta on muutoinkin täsmentänyt selvittelyssä mukana olevien saamisten etuoikeusjärjestystä samoin kuin asukkaalta ehkä perittäväksi tulevan korvauksen perimismenettelyä koskevaa säännöstä.

Lakiehdotuksessa on käsiteltävänä olevan pykälän 3 momentiksi otettu säännös muutoksenhausta selvittelypäätökseen. Kun säännös sisältää vain viittauksen yleiseen muutoksenhakusäännökseen, valiokunta on pois-

tanut puheena olevan momentin tarpeettomana.

75 §. Valtion toimesta suoritettavista kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muista perusparannustöistä sekä tieteko-, raivaus- ja rakentamistöistä sisältyy 1 momenttiin säännös, jonka mukaan maankäyttöviranomaisten asiana on huolehtia näiden töiden teettämisestä. Töiden valtion toimesta suorittamisen edellytyksistä on 2 momenttiin ehdotettu otettavaksi säännös, jonka mukaan alueen käyttöä varten tarpeelliset kuivatus-, metsänparannus- ja tietekotyöt samoin kuin suuremmat raivaustyöt on ensisijaisesti pyrittävä suorittamaan valtion toimesta ja muutkin 1 momentissa mainitut työt voidaan suorittaa valtion toimesta, mikäli sitä on pidettävä asukkaan jatkuvan toimeentulon kannalta tai muuten tarpeellisenä. Hallintosopimuksen tekemisen jälkeen ei rakentamistöitä 3 momentin mukaan kuitenkaan saisi ilman asukkaan suostumusta suorittaa valtion toimesta. Mainittuja säännöksiä täydentämään on ilmeisesti tarkoitettu esitykseen sisältyvässä ehdotuksessa laiksi erikoistiloista oleva säännös siitä (1 §), että maan tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi voidaan perustaa erikoistiloja asutustoiminnan esitiloiksi, milloin alueen asuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista, ennen kuin suuria kustannuksia vaativat kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muut perusparannustyöt samoin kuin tie- ja raivaustyöt on tehty.

Kun valiokunta ei pidä, kuten edellä 7 §:n kohdalla jo on lausuttu, erikoistiloja koskevan lain säätämistä tarpeellisenä ja kun käsiteltävänä olevan pykälän säännökset töiden teettämisestä valtion toimesta on kirjoitettu varsin väljään muotoon, olisi säännöksiä täydennettävä ja tarkistettava. Valiokunnan mielestä olisi kysymyksessä olevista töistä eroteltava eri ryhmiksi ne työt, jotka tehdään valtion toimesta ennen käyttösuunnitelman laatimista ja sanottua ajanjaksoa myöhemmin, samoin kuin ne työt, jotka tehdään hallintosopimuksen tekemisen ja alueen myymisen jälkeen.

Ennen käyttösuunnitelman laatimista olisi valtion toimesta voitava suorittaa suurehkoja kustannuksia vaativia kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muita perusparannustöitä, raivaus- ja tietekotöitä sekä näi-

den töiden yhteydessä suoritettavia rakentamistöitä siinä tapauksessa, ettei alueen asuttaminen ole tarkoituksenmukaista ennen näiden töiden tekemistä. Tämän sisältöisen säännöksen valiokunta on ottanut pykälään 1 momentiksi. Lakiehdotuksessa 1 momenttina olevan säännöksen siitä, kenen asiana on huolehtia töiden teettämisestä, valiokunta on siirtänyt 4 momentiksi.

Lakiehdotuksessa pykälän 2 momenttiin sisältyvää säännöstä valiokunta on muuttanut siten, että säännös tulee koskemaan sellaisia töitä, joita ei suoriteta ennen käyttösuunnitelman laatimista. Lisäksi valiokunta on katsonut tarpeelliseksi rajoittaa töiden teettämistä valtion toimesta siten, että rakentamistyöt sekä muut kuin sanotussa momentissa valtion toimesta ensisijaisesti tehtäväksi mainitut työt voidaan vain siinä tapauksessa, että sitä on pidettävä asukkaan jatkuvan toimeentulon kannalta tai muuten välttämättömänä, suorittaa valtion toimesta.

Hallintasopimuksen tekemisen jälkeen ei rakentamistöitä saataisi 3 momentin mukaan suorittaa valtion toimesta ilman asukkaan suostumusta. Kun säännös saattaisi johtaa aloitetun rakentamistyön keskeyttämiseen, mistä voisi olla seurauksena jo sijoitettujen varojen meneminen hukkaan sekä suuria vaikeuksia keskeneräisen työn arvon määrittämisessä, valiokunta on muuttanut säännöstä siten, ettei puheena olevan ajankohdan jälkeen saada rakentamistyötä enää aloittaa valtion toimesta ilman asukkaan suostumusta.

Tilan tai alueen myymisen jälkeen ei töitä olisi ilman asukkaan suostumusta yleensä enää tehtävä. Kun asukkaan suostumuksen saamatta jääminen kuitenkin saattaisi muodostaa esteen tarpeellisten kuivatus- ja metsänparannustöiden tekemiselle, mitkä työt säännönmukaisesti suoritetaan yhteishankkeina, valiokunta on lisännyt 3 momenttiin säännöksen siitä, että mainitut työt saadaan myymisen jälkeen asukkaan suostumuksetta aloittaa valtion toimesta, mutta muiden töiden aloittamiseen tarvittaisiin aina asukkaan suostumus.

76 §. Hallintasopimuksen tai omistusoikeuden siirtyessä sellaisen tilan tai alueen kohdalta, jolla suoritettavaa raivaus- ja rakentamistyötä varten myönnetystä uutistilan perustamispalkkiosta on siirtymishet-

kellä vielä osa maksamatta, olisi myös maksamatta oleva osa perustamispalkkiosta monissa tapauksissa tarkoituksenmukaista siirtää uudelle asukkaalle. Maanhankintalain mukaisen perustamispalkkion siirtymisestä vastaavissa tapauksissa sisältyy maanhankintalain toimeenpanoasetuksen 212 §:ään säännös, jonka mukaan maatalousministeriön asiana on päättää, voidaanko ja missä määrin perustamispalkkiota maksaa uudelle asukkaalle. Kun valiokunnan mielestä ei ole asianmukaista jättää, kuten mainitussa 212 §:ssä on tehty, ministeriön vapaaseen harkintaan päätöksen tekemistä siitä, siirretäänkö perustamispalkkiota vai ei, valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uuden 4 momentin, jonka mukaan on säädettävä asetuksella, millä edellytyksillä perustamispalkkio siirtyy tai saadaan siirtää uudelle asukkaalle.

77 §. Maatalouskelpoisen maan raivaamista varten viljelykseen tai laitumeksi voitaisiin ehdotetun säännöksen mukaan siinä tapauksessa, ettei uutistilan perustamispalkkiota ole myönnetty, myöntää palkkiota, paitsi maankäyttölain mukaisille asukkaille ja lain voimaantulon jälkeen asutustilaan verrattavan tilan tai alueen muulla tavoin kuin valtion toimesta omakseen saaneille maankäyttölain mukaan maansaantikelpoisille henkilöille, myös sellaisille henkilöille, jotka jo lain voimaan tullessa omistavat asutustilaan verrattavan tilan tai alueen ja jotka olisivat maansaantikelpoisia siinä tapauksessa, etteivät he omistaisi kysymyksessä olevaa tilaa tai aluetta. Valiokunnan mielestä ei viimeksi mainittua henkilöryhmää, johon kuuluminen on perin epämääräisesti määritelty, ole syytä sisällyttää tämän säännöksen piiriin. Valiokunta on tämän mukaisesti supistanut säännöksen soveltamisalaa.

78 §. Valiokunta pitää tarpeellisena tehdä säännöksessä tarkoitettujen rakentamisavustusten ja -palkkioiden myöntämisessä vastaavan supistuksen kuin mitä edellä 77 §:ssä on tehty raivauspalkkioiden kohdalta. Kun niiden henkilöiden piiri, joille rakentamisavustuksia ja -palkkioita voitaisiin säännöksen mukaan myöntää, on käsiteltävänä olevan pykälän 1 momentissa määritelty viittauksella 77 §:ään, on mainitun 1 momentin soveltamisala 77 §:n muutoksen johdosta jo vastaavasti supistunut.

Liittyen 30 (31) §:n kohdalla selostettuun asuntotuotantolain ja maankäyttölain mukaisen rahoituksen yhdenmukaistamiseen asuinrakennustuotannon osalta valiokunta on poistanut pykälästä säännökset rakennusavustusten ja -palkkioiden myöntämisestä asuinrakennuksia varten. Tästä on aiheutunut muutoksia 1 ja 3 momenttiin.

Kysymyksessä olevia avustuksia ja palkkioita voitaisiin 2 momentin mukaan myöntää myös sellaisille yhtiöille ja muille yhteisöille, jotka harjoittavat asutustoimintaa verrattavaa toimintaa. Kun tällaista tukemista ei valiokunnan mielestä kuitenkaan voida pitää tarpeellisena, valiokunta on poistanut pykälästä mainitun 2 momentin.

79 §. Valiokunta toteaa, että säännöksen soveltamisala on sen mukaisesti, mitä 78 §:n 1 momentin kohdalla on sanottu, supistunut 77 §:n supistusta vastaavasti. Lisäksi valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä siinä mainittujen avustusten myöntämisen edellytykseksi asetetun säännöksen, ettei samojen töiden suorittamista varten ole myönnetty uutistilan perustamispalkkiota. Syynä poistamiseen on se, että perustamispalkkiota voidaan myöntää vain raivaus- ja rakentamistöiden rahoittamiseen, mutta ei lainkaan nyt kysymyksessä olevien kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden eikä myöskään tientekotöiden suorittamista varten.

81 §. Kun 1 momentissa on kysymys jo myönnettyjen palkkioiden ja avustusten maksamisesta niiden saajille eikä niiden myöntämisestä, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut säännöksen sanamuotoa.

Pykälän 2 momentin mukaan tulisi ase- tuksella määrätä, minkä ajan kuluessa ne työt on suoritettava, joita varten 76—80 §:ssä tarkoitettut palkkiot ja avustukset on annettu. Kysymyksessä olevista avustuksista on 80 §:ssä tarkoitettu tien kunnossapitoavustus kuitenkin luonteeltaan muista avustuksista poikkeava. Tätä avustusta myönnetään vuosittain ja viimeinen erä kunakin vuonna suoritettavasta avustuksesta maksetaan sitten kun sinä vuonna tehtävät työt on hyväksyttävällä tavalla suoritettu. Kun tällaisen vuotuisavustuksen kohdalta ei ole tarvetta eikä työn luonteen vuoksi mahdollistakaan säätää käytäntöön soveltuvaa määräaikaa kunakin vuonna suoritettavien töi-

den valmistumiselle, valiokunta on muuttanut momentin koskemaan vain 76—79 §:ssä tarkoitettuja palkkioita ja avustuksia.

Takaisin perittävien palkkioiden ja avustusten perimisen turvaamiseksi valiokunta on pitänyt tarpeellisena yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä metsänparannuslain (423/57) 7 §:n 3 momentissa on säädetty siinä tarkoitettujen korvausten ja avustusten takaisin perimisestä, saattaa sen tilan, jonka hyväksi tehtävistä töistä on kysymys, esinekohtaisesti vastaamaan takaisin perittävistä palkkioista ja avustuksista, ja olisi nämä palkkiot voitava ottaa tilasta samalla etuoikeudella kuin julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Valiokunta on tämän mukaisesti täydentänyt 3 momenttia. Kun mainittu etuoikeus loukkaisi kuitenkin niiden oikeutta, joilla kiinnityksen tai kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden perusteella on maankäyttölain voimaantuloa aikaisemmalla ajalla laskettava etuoikeus maksun saantiin tilasta, on valiokunta, jotta lakia ei olisi tarpeen säätää perustuslain säätämisestä voimassa olevassa järjestyksessä, rajoittanut säännöksen soveltamista siten, ettei säännös tule aiheuttamaan edellä mainittua muutosta panttioikeuden haltijain asemaan. Tätä tarkoittavan lisäyksen valiokunta on tehnyt lakiehdotuksen voimaantulo-säännökseen.

Valiokunta on vielä lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 3 momenttina säännöksen siitä, ettei oikeutta palkkioihin ja avustuksiin saa ulosmitata. Säännös on yhdenmukainen tämän luontoisista palkkioista ja avustuksista muualla laeissa olevien säännösten kanssa.

82 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on poistanut 82 §:nä lakiehdotuksessa olevan säännöksen maankäyttötoimistolle kuuluvista tehtävistä alueen myynnissä.

Mainitun poistetun säännöksen sijalle valiokunta on, viitaten siihen, mitä uuden 2 momentin 65 §:ään lisäämisen yhteydessä on edellä sanottu, lisännyt säännöksen muiden kuin asukkaille luovutettaviksi tarkoitettujen alueiden käyttämisestä. Maatalousministeriön asiana olisi päättää, miten ja mistä hinnasta ja millä ehdoilla tällaiset alueet on luovutettava taikka vuokrattava

tai muuten käytettävä käyttösuunnitelmassa edellytettiin tarkoitukseen.

83, 84 ja 85 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälien sanamuotoja.

Lainojen lisäämistä alueen myyntihintaan koskevassa 85 §:n 5 momentin säännöksessä on edellytetty, että myös kuntien hoitamassa lainoitustoiminnassa asukkaalle myönnetty laina voitaisiin lisätä myyntihintaan. Lainojen myyntihintaan lisääminen voi tulla kysymykseen vain sellaisten lainojen osalta, jotka on myönnetty hallintasopimustilallisille. Tarkoituksena kuitenkin on ollut, ettei tällaista lainoitusta hoidettaisi kuntien välityksellä, mikä käy ilmi 74 §:stä, jossa säädettyssä parannuskorvausselvittelyssä ei edellytetä olevan mukana kuntien myöntämiä lainoja. Kun hallintasopimustilojen lainoitaminen ei siihen sisältyvän suurehkon luottoriskin takia muutenkaan sovellu kuntien hoidettavaksi, mitä lainoitustoimintaa kunnat eivät myöskään maanhankintalakia täytäntöön pantaessa ole hoitaneet, valiokunta on poistanut momentista kuntien myöntämien lainojen myyntihintaan lisäämistä koskevan säännöksen.

86 §. Viitaten siihen, mitä 66 §:n 2 momentin kohdalla on lausuttu sellaisesta lisäalueesta, joka itsenäiseksi tilaksi erottamatta liitetään ennestään olevaan tilaan tai määräalaan, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta 86 §:stä maininnan lisäalueen hinnan määräämisestä kauppakirjaa tekeväksi.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei lakiehdotukseen sisälly säännöstä siitä, kuinka pitkän ajan asukkaan oikeus tilan tai alueen ostamiseen on voimassa. Tätä koskeva säännös, jota ei myöskään sisälly maanhankintalakiin, on maanhankintalain mukaan perustettujen tilojen myymisestä eräissä tapauksissa 1 päivänä heinäkuuta 1957 annetulla lailla (256/57) saatettu voimaan maanhankintatilojen myymisen kohdalta. Yhdenmukaisesti mainitun lain kanssa valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 1 momenttina säännöksen, jonka mukaan asukkaan on kehoituksen siihen saatuaan allekirjoitettava kauppakirja hänelle asetetun kohtuullisen, vähintään kolmenkymmenen päivän pituisen määräajan kuluessa, uhalla, että oikeus tilan

tai alueen ostamiseen voidaan katsoa rauenneeksi.

Sellaisesta hakemuksesta, joka tarkoittaa osuuden tai etuuden saamista lisäalueena tilaan tai määräalaan, ei 61 §:ään lisätyn uuden 3 momentin mukaan saa luopua enää sen jälkeen, kun maankäyttötoimikunta on julistanut käyttösuunnitelman sisältävän päätöksensä. Vastaava säännös yhteismetsäosuuden antamisesta maankäyttölain mukaan muodostettuun tilaan erillisessä toimituksessa sisältyy asutusyhteismetsiä koskevan lakiehdotuksen 8 §:n 1 momenttiin. Tällaiset osuudet ja etuudet liittyvät tilaan tai määräalaan ja siirtyvät asukkaan omistukseen, kuten 66 §:n 2 momentin kohdalla on todettu, jo käyttösuunnitelman vahvistamisella. Toisaalta on tila ja määräala 92 §:n mukaan osuuden ja etuuden hinnan panttina, joten hinta voidaan ottaa tilasta tai määräalasta omistajan vaihtumisesta huolimatta. Johdonmukaisuussyistä valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan 86 §:ään uutena 3 momenttina säännöksen siitä, että osuuden ja etuuden hinta saadaan omistajan vaihduttua periä uudelta omistajalta.

Valiokunta on vielä lisännyt pykälään uuden 4 momentin, jossa kielletään muutoksenhaku maatalousministeriön päätöksiin, jotka on tehty käsiteltävänä olevassa pykälässä tarkoitetuissa asioissa. Valiokunnan mielestä ei muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen asioiden luonteesta johtuen ole tarpeellista.

88 §. Säännöksen mukaan olisi maatalousministeriöllä siinä tapauksessa, ettei asutus-tilasta tai asuntotontista ole tehty kauppakirjaa tai hallintasopimusta 67 §:n 2 momentissa säädettyssä ajassa taikka että asukas on luopunut hallintasopimuksesta tai sanottu sopimus lakkaa muusta syystä tahi mikäli muut erityiset syyt sitä vaativat, valta päättää, miten ja mistä hinnasta valtiolle kuuluva alue on käytettävä maankäyttölain tai erityisistä syistä muihin tarkoituksiin.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota ensiksikin siihen, ettei mainitussa 67 §:n 2 momentissa ole säädetty määräaikaa kauppakirjan tekemiselle, vaan on asukkaan sanotussa momentissa mainitun kolmenkymmenen päivän määräajan kuluessa vain ilmoi-

tettava asutuslautakunnalle olevansa halukas tekemään kauppakirjan. Kun valiokunta on, kuten 86 §:n käsittelystä käy ilmi, lisännyt sanottuun pykälään uudeksi 1 momentiksi säännöksen määräajasta kauppakirjan tekemiselle, mitä säännöstä ei muuallekaan lakiehdotukseen sisällynyt, valiokunta on muutannut käsiteltävänä olevan pykälän alussa olevan viittauksen kauppakirjan tekemisen osalta viittaukseksi 86 §:n 1 momenttiin.

Lakiehdotukseen ei myöskään sisälly säännöstä siitä, miten 65 §:n uudessa 2 momentissa ja 82 §:ssä mainitut alueet, joita ei ole tarkoitettu asukkaille luovutettaviksi, on käytettävä siinä tapauksessa, että ne vapautuvat käyttötarkoituksestaan. Valiokunta on täydentänyt käsiteltävänä olevaa pykälää mainitussa suhteessa ja asettanut puheena olevat alueet samaan asemaan kuin käyttötarkoituksestaan vapautuneet asutustilat ja asuntotontit.

Mitä edellä tarkoitettujen vapautuneiden tilojen, tonttien ja alueiden käyttämisen periaatteelliseen puoleen tulee, ei valiokunta ole voinut esitykseen sisältyvää ehdotusta sellaisenaan hyväksyä. Valiokunnan mielestä olisi vapautuneet alueet ensi sijassa palautettava takaisin maan luovuttajalle. Jos tämä ei kuitenkaan kävisi päinsä, jäisi alue maatalousministeriön käytettäväksi lakiehdotuksessa ehdotetuin tavoin. Tämän periaatteellisen kannanoton pohjalta valiokunta ehdottaa muutettavaksi säännöstä siten, että jollei vapautunutta aluetta ole vuoden kuluessa vapautumisesta lukien käytetty siihen tarkoitukseen, johon se on muodostettu, tahi uudelleen käytettynä on myöhemmin yhden vuoden ajan muodostamistarkoitukseensa käyttämättömänä, on alue tarjottava palautettavaksi sille valtion viranomaiselle, jolta se on otettu, ja muulta maan luovuttajalta pakkolunastettu alue maan luovuttajalle tai hänen oikeudenomistajilleen tai jollekin heistä ostettavaksi maatalousministeriön määräämistä kohtuullisesta käyvästä hinnasta. Jos palauttamisesta kuitenkin olisi seurauksena tilan, tontin tai alueen epätarkoituksenmukainen pirstoutuminen, mikä tulee kysymykseen silloin, kun tila, tontti tai alue on muodostettu useammalta eri maan luovuttajalta peräisin olevasta maasta, taikka tehdyt parannustyöt jäisivät palauttamisen johdosta kokonaan tai huomattavalta osalta hyödyttömiksi, olisi maatalousministeriöllä valta päät-

tää tilan, tontin tai alueen käyttämisestä maankäyttölain tai erityisistä syistä muihin tarkoituksiin. Sama valta olisi ministeriöllä siinä tapauksessa, ettei valtion viranomainen ota aluetta vastaan tai muu maan luovuttaja tai hänen oikeudenomistajansa osta aluetta tarjotusta hinnasta kahden kuukauden kuluessa tarjouksen tekemisestä lukien. Niin ikään jäisi alue maatalousministeriön käytettäväksi siinä tapauksessa, että se on pakkolunastettu rappiutilasta tai tilakeinotelijalta tahi että kysymyksessä on alue, jonka omistajasta ei pakkolunastettaessa ollut tietoa, samoin kuin siinä tapauksessa, ettei maan luovuttajan oikeudenomistajista saada kohtuullisessa ajassa selvitystä.

Kun sellaista oikeussuojan tarvetta, joka on muutoksenhakuoikeuden varaamisen perusteena, ei voida katsoa olevan olemassa maatalousministeriön päätöksen kohdalla, jolla on määrätty maan luovuttajalle ostettavaksi tarjottavan alueen hinta tai jolla tila, tontti tai alue on päätetty käyttää tarjoamatta sitä maan luovuttajalle, valiokunta on lisännyt pykälän 2 momentiksi säännöksen siitä, ettei muutosta saa hakea tällaiseen ministeriön päätökseen.

91 §. Viitaten siihen, mitä 66 §:n 2 momentin ja 86 §:n 2 momentin kohdalla on lausuttu sellaisesta lisäalueesta, joka itsenäiseksi tilaksi erottamatta liitetään tilaan tai määräälaan, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevan pykälän 2 momentista tällaisen lisäalueen lainhuudatusta koskevan poikkeussäännöksen.

92 §. Valiokunta on tehnyt 91 §:n 2 momentin muutoksia vastaavat muutokset myös käsiteltävänä olevan pykälän toiseen ja viimeiseen momenttiin. Viimeksi mainitusta momentista valiokunta on 52 §:n 4 momentin kohdalla mainituista syistä poistanut säännöksen ulosmitattujen kiinteistöjen luettelon käyttämisestä kysymyksessä olevien panttioikeuksien kirjaamisrekisterinä, ja lain soveltamisalan rajoittamisen johdosta vain maalaiskuntia koskevaksi on momentista poistettu säännös panttioikeutta koskevan ilmoituksen lähettämisestä kiinteistöuomarille.

Liittyen siihen, mitä 30 (31) §:n kohdalla on lausuttu asuinrakennustuotannon rahoittamisen yhdenmukaistamisesta maaseudun ja asutuskeskusten välillä, valiokunta on täy-

dentänyt käsiteltävänä olevan pykälän säännöksiä asuinrakennusten rakentamiseen hallintasopimuksen voimassaoloaikana myönnettävien asunto- ja lisälainojen sekä 30 §:n 3 momentissa tarkoitettun ensisijaisen luoton osalta. Huomioon ottaen, ettei valtion omistuksessa oleva hallintasopimustila ole käytettävissä asukkaan saaman luoton vakuutena samalla tavoin kuin asukkaan omistuksessa oleva tila, valiokunta on katsonut tarpeelliseksi lisätä lakiin säännöksen mainittujen lainojen keskinäisestä sekä niiden ja tilan myyntihinnan välisestä etuoikeusjärjestyksestä. Jotta rakentaminen luottoa käyttäen olisi mahdollista, on etuoikeusjärjestyksessä asetettava ensi sijalle mainittu 30 §:n 3 momentissa tarkoitettu laina ja toiselle sijalle asunto- ja lisälainat sekä näiden jälkeen myyntihintasaaminen. Tämän säännöksen valiokunta on lisännyt pykälään uudeksi 3 momentiksi.

Luoton antajan aseman turvaamiseksi valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 4 momenttina säännöksen siitä, että kysymyksessä olevista hallintasopimuksen voimassaoloaikana myönnettyistä lainoista on tila myymisestä lukien panttina mainitussa uudessa 3 momentissa sanotuin etuoikeuksin niin kauan kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys, säilyy lainan antajan oikeus. Lisäksi saa lainan antaja, mikäli on kyse määrälästä, omistajan puolesta erotuttaa määrälän itsenäiseksi tilaksi samoin kuin hakea tilaan lainhuudon sekä omistajaa kuulematta kiinnityksen.

93 §. Yhdenmukaisesti sen muutoksen kanssa, jonka valiokunta on tehnyt 86 §:n 2 momenttiin itsenäiseksi tilaksi erottamattoman alueen liittämistä lisäalueena tilaan tai määrälään, valiokunta on muuttanut käsiteltävänä olevan pykälän 1 momenttia.

Asuinrakennustuotannon rahoituksen 30 §:n kohdalla selostetun yhdenmukaistamisen toteuttamiseksi valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uusina momentteina asunto- ja lisälainojen sekä asutusrahastron varoista myönnettävän 30 §:n 3 momentissa tarkoitettun lainan takaisinmaksuaikoja ja korkoa koskevat säännökset. Tästä johtuen on pykälän 1 momentista poistettu

asuntolainan takaisinmaksua koskeva säännös.

Asuntolainan takaisinmaksuaika on uuden 2 momentin mukaan määrättävä rakennusaineen kestävyysmukaisesti enintään 45 vuodeksi, jos rakennus on tiilestä, betonista tai muusta yhtä kestävästä rakennusaineesta, ja enintään 33 vuodeksi, jos rakennus on vähemmän kestävästä rakennusaineesta.

Uuden 3 momentin mukaan on lisälaina 10 vuotta koroton ja on se maksettava takaisin yhdennestätoista lainavuodesta alkaen, jollei sitä tällöin peritä yhdellä kertaa takaisin, enintään 10 vuodessa. Takaisinmaksuajalta peritään lisälainasta vastaavan asuntolainan koron suuruinen korko.

Asuntolainan yleisen korkotason määrääminen kuuluisi uudeksi 4 momentiksi lisätyn säännöksen mukaan valtioneuvostolle. Tämä korko on määrättävä saman suuruiseksi kuin asuntolainarahastosta myönnettävien asuntolainojen korko. Valtioneuvostolla olisi kuitenkin valta määrätä, että maatalousministeriön tulee asumiskustannusten tasoitamiseksi korottaa tai alentaa asuntolainojen korkoa valtioneuvoston päättämässä rajoissa, kuitenkin niin, ettei tätä korkoa määrätä yleisillä luottomarkkinoilla perittävää korkoa suuremmaksi.

Uudeksi 5 momentiksi valiokunta on lisännyt asunto- ja lisälainojen sekä 30 §:n 3 momentissa tarkoitettujen lainojen kohdalla säännöksen, joka koskee koron määrää siinä tapauksessa, että lainan irtisanomisen edellytykset ovat olemassa. Säännöksen mukaan olisi maatalousministeriöllä tällöin valta määrätä nostettavaksi korko enintään kahdeksitoista sadalta.

94 §. Pienyrittäjälainan poistamisen johdosta 30 §:ssä mainittujen lainojen joukosta valiokunta on tehnyt vastaavat muutokset käsiteltävänä olevan pykälän 1 momenttiin. Lisäksi valiokunta on poistanut momentista mahdollisuuden antaa laidunlainaa laitumen hoitamista varten, koska laitumen säännönmukaiseen käyttöön kuuluvien hoitotöiden rahoittamista valtion varoista myönnettävillä lainoilla ei valiokunnan mielestä voida pitää asianmukaisena.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että lainojen yleiset takaisinmaksuajat eivät sellaisinaan sovellu niihin tapauksiin,

joissa lainan saaja hallitsee aluetta vuokrasopimuksen nojalla. Kun lainan takaisinmaksuaikaa ei tällaisessa tapauksessa, jossa lainan vakuutena tulee olemaan kiinnitys alueella oleviin rakennuksiin vuokraoikeuksineen maahan, voida vakuuskysymys huomioon ottaen määrätä vuokra-aikaa pitemmäksi, valiokunta on lisännyt tämän mukaisen uuden 3 momentin käsiteltävänä olevaan pykälään.

95 §. Myyntihinnan ja lainojen maksamisessa voitaisiin maan ja luoton saajalle 1 momentin mukaan myöntää helpotuksia, jos hän on erityisen hyvin hoitanut asutustilaansa tai jos hänellä on vähintään kaksi alle 16 vuotiasta lasta. Kun helpotusten myöntämiselle tilan hoitotason perusteella ei ole asetettavissa riittävän selviä ja käytäntöön soveltuvia perusteita, joiden nojalla voitaisiin turvata helpotusten yhdenmukainen soveltuminen, ja kun valiokunta ei pidä asianmukaisena tällaisen kysymyksen jättämistä täytäntöönpanoviranomaisten hoidettavaksi jokseenkin väljän harkintavallan rajoissa, valiokunta on poistanut säännöksen lakiehdotuksesta.

Helpotusten myöntäminen lapsiluvun perusteella ei valiokunnan mielestä voi tulla kysymykseen sellaisen maanostolainan osalta, joka on myönnetty yhteislaidunalueen ostoan. Kun otetaan huomioon ne läheiset sukulaissuhteet, jotka ostajan ja myyjän välillä vallitsevat sisarosuuslainoilla ja niitä vastavilla 30 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla maanostolainoilla rahoitettavissa kauppoissa, ei valiokunta pidä asianmukaisena helpotusten myöntämistä tällaistenkaan lainojen osalta. Valiokunta on mainituissa suhteissa supistanut 95 §:n 1 momentin soveltamisalaa.

96 §. Asuinrakennustuotannon rahoituksen yhdenmukaistamista seuraten on valiokunta lisännyt pykälään lykkäyksen myöntämistä asuntolainan takaisin maksamisessa koskevan uuden 2 momentin. Säännöksen mukaan voitaisiin lykkäystä myöntää, paitsi 1 momentissa mainituilla yleisillä perusteilla, myös asumiskustannusten tasoittamista silmällä pitäen. Lykkäyksen myöntäminen tulisi kysymykseen yhteisesti lyhennysmaksun ja koron osalta sekä molempien kohdalta myös erikseen. Enimmäisaika lykkäykselle olisi 10 vuotta.

Yhdenmukaisesti sen sovellutuksen kanssa, jota on noudatettu maanhankintalakea täytäntöön pantaessa, valiokunta on lisännyt pykälään nimenomaisen säännöksen siitä, ettei lykkäysvuosien ajalta peritä korkoa. Siinä tapauksessa, että asuntolainan osalta on myönnetty lykkäystä koron maksamisessa, koskisi mainittu säännös myös asuntolainaa. Puheena olevan säännöksen valiokunta on ottanut pykälään uudeksi 3 momentiksi.

Niiden muutosten johdosta, jotka käsiteltävänä olevaan pykälään on edellä ehdotettu tehtäväksi, valiokunta on lakiteknillisistä syistä siirtänyt lykkäyksen myöntämistä ja sille asetettavia ehtoja sekä lykkäyksen peruuttamista koskevat säännökset 1 momentin lopusta uudeksi 4 momentiksi.

97 §. Kun asuinrakennusten rakentamiseen myönnettävien lainojen takaisin maksaminen 93 §:ään otettujen säännösten mukaan ei tapahtuisi sanotun pykälän 1 momentissa sädetyn vuotuismaksujärjestelmän mukaisesti, valiokunta on tarkistanut käsiteltävänä olevan pykälän sanamuotoa.

Lainojen takaisin maksamisen alkamisajasta säädettäisiin esityksen mukaan asukalla. Tarkoituksena on ollut, ettei asukkaalle yleensä asetettaisi lainojen osalta suoritusvelvollisuutta hallintasopimuksen voimassaoloajalta. Poikkeuksena tästä olisivat kuitenkin siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen myönnetty irtaimistolainat, jotka 94 §:n 1 momentin mukaan maksettaisiin takaisin yhden vapaavuoden jälkeen 25 prosentin vuotuismaksuin. Kun esillä olevalla kysymyksellä on olennainen merkitys lainoista asukkaalle koituvien rasitusten kannalta, valiokunta on sisällyttänyt edellä mainitut periaatteet käsiteltävänä olevaan pykälään uudeksi 2 momentiksi.

98 §. Valiokunta on poistanut 52 §:n 4 momentin kohdalla mainituista syistä käsiteltävänä olevan pykälän 2 momentista säännöksen ulosmitattujen kiinteistöjen luettelon käyttämisestä panttioikeuksien kirjaa-misrekisterinä.

99 § (uusi). Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei niiden säännösten lisäksi, jotka viljelys-, asuntoviljelys- ja kalastustilojen osalta sisältyvät 11 lukuun, lakiehdotuksessa ole muiden tapausten kohdalta maankäyttötoimenpiteiden turvaami-

seen tähtääviä säännöksiä. Maanhankintalaisissa oleva vastaava puute on asuntotilojen ja -tonttien osalta poistettu asutustoimenpiteiden turvaamisesta eräissä tapauksissa 23 päivänä syyskuuta 1949 annetulla lailla (610/49). Vaikka valiokunta ei pidäkään tarpeellisena yhtä pitkälle menevien turvaamissäännösten ottamista lakiehdotukseen, kuin mitä mainittuun lakiin on sisällytetty, valiokunta kuitenkin katsoo tarpeelliseksi sellaisten säännösten lisäämisen lakiehdotukseen, joilla voidaan rajoittaa asukkaalle myönnettyjen etujen siirtämistä muiden hyväksi. Tässä tarkoituksessa valiokunta on lisännyt lakiehdotukseen uuden 99 §:n, jonka mukaan valtion, kunnan tai rahalaitoksen saaminen tai osa siitä voidaan, mikäli saamisen säilyttämistä ei 1 §:n säännökset huomioon ottaen voida pitää tarkoituksenmukaisena, määrätä heti korkoineen maksettavaksi, jos maan tai luoton saaja luovuttaa toiselle vuokraoikeuden, jota rasittaa edellä mainitun luotonantajan saaminen, taikka luovuttaa tai vuokraa toiselle muun kuin 102 §:ssä mainittujen rajoitusten alaisen tilan tai alueen tai osan niistä.

100 (99) §. Lain soveltamisalan rajoittamisen johdosta vain maalaiskuntia koskevaksi ja viitaten siihen, mitä 52 §:n 4 momentin kohdalla on sanottu ulosmitattujen kiinteistöjen luettelon poistamisesta panttioikeuksien kirjaamisrekisterinä, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä maininnat kiinteistöuomarista ja sanotusta luettelosta.

102 (101) §. Edellä 100 (99) §:n kohdalla mainituista syistä pykälästä on poistettu ulosmitattujen kiinteistöjen luettelo koskevat säännökset.

Turvaamisrajoitusten rikkomisen johdosta voidaan valtion, kunnan ja rahalaitoksen saaminen 2 momentin mukaan määrätä heti korkoineen maksettavaksi. Sen sijaan ei vastaavaa määräystä edellytetä liitettäväksi siihen lupaan, jonka viranomaisen 1 momentin nojalla antaa rajoitusten alaisen tilan osittamiseen, vuokraamiseen tai luovuttamiseen. Kun tällaisen määräyksen liittäminen myönnettävään lupaan on yhtä perusteltua kuin saamisen irtisanominen 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, valiokunta on, huomioon ottaen myös 99 §:n kohdalla esitetyt periaatteelliset näkökohdat, lisännyt 1 momenttiin lupaan liitettävää saamisen maksamiseksi koskevan säännöksen.

Rajoitusten alaiselta tilalta ei 1 momentin mukaan saisi ilman asutuslautakunnan tai sen puheenjohtajan lupaa ja metsänhoitolautakunnan toimesta suoritettua tai sen hyväksymää puiden leimausta myydä taikka myytäväksi tai muuten tilalta poisvietäväksi hakata puita. Tämä säännös, joka sisältyy jo vuoden 1936 asetuslakiin, on peräisin ajalta, jolloin leimausten suorittamiseen ei ollut käytettävissä juuri muita metsäammattimiehiä kuin metsänhoitolautakuntien palveluksessa olevia. Metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain voimaan tultua on yhdistysten ammattimieskunta noussut moninkertaiseksi lautakuntien palveluksessa oleviin verrattuna, ja samalla on leimausten suorittaminen valtaosaltaan siirtynyt yhdistysten ammattimiesten suorittavaksi. Tämän kehityksen huomioon ottaen ei valiokunnan mielestä ole enää tarpeen säilyttää pakollisena leimauksen hyväksymistä metsänhoitolautakunnan toimesta, mikä merkitsisi leimikon tarkastamista ja lisäkustannuksia. Valiokunnan mielestä on pidettävä riittävänä, että leimauksen suorittaa metsänhoitolautakunnan hyväksymä metsäammattimies. Huomattava on, että kun lakiehdotuksen mukaan leimauksen suorittajalle ei asetettaisi mitään vaatimuksia, saattaisi metsänhoitolautakunta leimaustavasta riippuen joutua vahinkojen välttämiseksi hyväksymään metsänhoidollisesti hyvinkin epäonnistuneita leimauksia. Edellä lausutun perusteella valiokunta ehdottaa muutettavaksi kysymyksessä olevaa 1 momentin säännöstä siten, että puiden myynnin edellytyksenä olisi asutuslautakunnan tai sen puheenjohtajan luvan lisäksi metsänhoitolautakunnan toimesta suoritettu tai sen hyväksymän metsäammattimiehen suorittama puiden leimaus.

Milloin maatalousministeriö valituksen johdosta muuttaa sitä päätöstä, joka on annettu puiden myyntiä tai hakkuuta koskevan lupahakemuksen johdosta, on maanhankintalakia täytäntöön pantaessa nimenomaisen säännöksen puuttuessa esiintynyt epä tietoisuutta puiden leimauksen muuttamisesta ministeriön päätöstä vastaavaksi. Tämän epäselvyyden välttämiseksi valiokunta on lisännyt 1 momenttiin säännöksen siitä, että ministeriön on ratkaistessaan puunmyyntiä tai hakkuuta koskevan valituksen samalla määrättävä päätöksensä mukaisen leimauksen toimittamisesta.

Turvaamisrajoitusten rikkomisen johdosta määrättävän sakkokoron suuruuden perusteena käytettäisiin 2 momentin mukaan tilan tai alueen käypää arvoa. Säännöksestä ei kuitenkaan käy ilmi, onko perusteena pidettävä rikkomusajankohdan vai sakkokoron määräämisajankohdan mukaista käypää arvoa. Kun viimeksi mainitun ajankohdan valitseminen voisi hintatason kohoamisen tai asukkaan suorittamien parannustöiden vuoksi johtaa asukkaan kannalta kohtuuttomaan tulokseen, valiokunta on katsonut asianmukaiseksi täydentää 2 momenttia siten, että perusteena on pidettävä rikkomusajankohdan käypää arvoa.

Puunmyyntiluvan nojalla myydyistä puista kertyneiden varojen käytöstä tilalla suoritettaviin parannuksiin ja luottojen maksamiseen sisältyvät säännökset 103 (102) §:ään. Sitä vastoin ei lakiehdotuksessa ole säännöstä, joka antaisi valtuuden määrätä luvattomasta puiden myynnistä kertyneet varat mainittuihin tarkoituksiin. Tämän puutteen poistamista tarkoittavan säännöksen valiokunta on lisännyt 102 §:n 2 momenttiin.

Lisäalue ja se tila, johon lisäalue on annettu, voitaisiin 102 §:n 4 momentin mukaan jättää rajoituksista vapaaksi, jos lisäalue on tilan suuruuteen verrattuna vähäinen. Kun oikeampana vertailuperusteena valiokunnan mielestä on pidettävä tilan ja lisäalueen arvoja, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa.

103 (102) §. Kun valiokunta ei ole pitänyt tarpeellisena ottaa lakiin niin yksityiskohtaisia säännöksiä metsän hakkuussa noudatettavista metsänhoidollisista periaatteista, kuin mitä lakiehdotuksessa on 1 momenttiin sisällytetty, valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että siinä on lausuttu vain pääperiaate, jota kestävän metsätalouden harjoittamiseksi on noudatettava.

Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on poistanut 2 momentista sanotun toimiston suostumusta puunmyyntiin koskevan säännöksen. Luvan myöntäminen olisi tässäkin tapauksessa annettava 102 §:n 1 momentissa olevan pääsäännön mukaisesti asutuslautakunnalle, jonka tulisi kuitenkin hankkia asiasta metsänhoitolautakunnan lausunto.

Pääomahakkuusta kertyneitä varoja voisi asutuslautakunta 3 momentin mukaan käyttää tilan parannuksiin, maatalousirtaimiston

ostoon tilalle, omistajan lyhytaikaisten velkojen maksamiseen tai hänen muihin välttämättömiin tarpeisiinsa taikka valtion, kunnan tai rahalaitosten saamisten suorittamiseen. Lakiehdotukseen ei kuitenkaan sisälly mitään säännöstä siitä, millä tavoin tämä asutuslautakunnalle annettavaksi tarkoitettu valta olisi käytännössä toteutettavissa. Huomioon ottaen sen tarkoituksenmukaiseksi osoittautuneen käytännön, mikä maanhankintalakea täytäntöön pantaessa on omaksuttu, valiokunta on lisännyt 3 momenttiin säännöksen, jonka mukaan puunmyyntilupa voidaan ottaa varojen käyttöä edellä mainittuihin tarkoituksiin koskevat tarpeelliset ehdot.

104 (103) §. Huomioon ottaen 16 (17) §:n muutoksen, jolla yhteismetsäosuuden antaminen lisäalueena on poistettu lakiehdotuksesta, sekä viitaten siihen, mitä 66 §:n 2 momentin sekä 100 (99) §:n kohdalla on sanottu, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä säännökset yhteismetsäosuuden antamisesta lisäalueena ja hinnan määrittämisestä lisäalueen osalta kauppakirjaa tekemättä samoin kuin säännökset kiinteistötuomarista ja ulosmitattujen kiinteistöjen luettelosta.

Sen jälkeen kun kiinnitysasiain pöytäkirjaan on tehty merkintä 102 (101) §:ssä tarkoitettujen ehtojen ja rajoitusten pysyvyyden vakuudeksi, on sanotun pykälän 1 momentin mukaan vastaavasti noudatettava metsäkiinnityksestä voimassa olevia säännöksiä. Metsäkiinnityslain (39/30) 13 §:n mukaan ovat metsänhoitolautakunnat tosin velvollisia asetuksella määrättävällä tavalla olemaan kiinnityksenhaltijoille avullisina metsänkäyttörajoitusten valvonnassa, mutta tämä velvollisuus lautakunnilla on vain siinä tapauksessa, että kiinnityksenhaltija sitä pyytää. Metsänhoitolautakuntain metsäkiinnityksiä koskevista tehtävistä 14 päivänä huhtikuuta 1930 annetun asetuksen (134/30) 4 §:n mukaan on mainittu pyyntö tehtävä kirjallisesti, minkä perusteella asia merkitään asetuksen 5 §:n mukaan pidettävään metsäkiinnitysluetteloon. Jotta metsänhoitolautakunnat saataisiin osallistumaan käsiteltävänä olevassa pykälässä tarkoitettujen metsänkäyttörajoitusten valvontaan siten kuin siitä on mainittu asetuksessa säädetty, valiokunta on lisännyt lakiehdotukseen säännöksen, jonka mukaan maatalousministeriön

on lähetettävä metsänkäyttörajoitusten osalta ilmoitus metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten metsäkiinnityksistä pidettävään luetteloon. Vastaava ilmoitus olisi lähetettävä myös silloin, kun maatalousministeriö on vapauttanut tilan tai alueen rajoitusten alaisuudesta.

105 (104) §. Hallintasopimuksen tehneelle asukkaalle ja vapaaehtoisin kaupoin tilan ostaneelle, joille 76 §:n mukaan on myönnetty uutistilan perustamispalkkiota, on käsiteltävänä olevassa pykälässä myönnetty määrävuoiksi verovapaus. Sen sijaan ei sellainen asukas, joka hallintasopimusta tekemättä ostaa 76 §:ssä tarkoitettun tilan tai lisäalueen, saisi käsiteltävänä olevan pykälän mukaan verovapautta. Kun verovapauden myöntämiseen tällaiselle asukkaalle on ainakin yhtä suuri syy kuin vapaaehtoisin kaupoin tilan ostaneelle, valiokunta on tässä tarkoituksessa täydentänyt 2 momentin säännöksiä.

108 (107), 109 (108) ja 110 (109) §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälien sanamuotoja.

Maatalousministeriölle maankäyttölain mukaan kuuluvaa toimivaltaa saataisiin 108 (107) §:n tarkistettun sanamuodon mukaan erään rajoituksen siirtää asutuslautakunnalle. Kun valiokunnan mielestä tällaisessa siirretyssä asiassa annettuun asutuslautakunnan päätökseen olisi voitava hakea muutosta maatalousministeriössä, valiokunta on lisännyt tätä koskevan säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 2 momenttina.

111 (110) §. Edellä 27 (28) §:n 3 momenttiin tehdyn muutoksen johdosta, joka koskee maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan ja jäsenten toimimista tuomarin vastuulla, valiokunta on muuttanut käsiteltävänä olevan pykälän sanamuotoa.

Maankäyttölain mukaisessa menettelyssä on yleensä vain yksi asianosainen, jota koskevan hakemuksen tai muun asian maankäyttöviranomaisen ratkaisee. Kun tällaisessa ratkaisussa on useinkin kysymyksessä myös huomattava valtion etu, olisi sen tapauksen varalta, että viranomaisen ratkaisussa on valtion etu jäänyt huomioon ottamatta, tarpeen järjestää menettely valtion edun valvomi-

seksi. Tätä varten valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 2 momenttina säännöksen valtion asiamiehestä. Tarkemmat säännökset asiasta olisi annettava asetuksella.

112 (111) §. Siitä vahingosta, jonka maankäyttötoimikunta katselmustoimitusta suorittaessaan ehkä joutuu aiheuttamaan toimitusalueen ulkopuolella, olisi vahinkoa kärsineen esitettävä korvausvaatimuksensa sanotulle toimikunnalle viimeistään katselmuksitoimituksen loppukokouksessa. Korvauksen suorittamisesta ja sen määrästä päättäisi maankäyttötoimikunta. Tätä säännöstä valiokunta on pitänyt tarpeellisenä täydentää siten, että maan omistajalle tai haltijalle on ilmoitettava siitä, että toimitusmiehet ovat käyneet kysymyksessä olevalla ulkopuolisella alueella, sekä aiheutetusta vahingosta ja loppukokouksesta. Kun valiokunnan mielestä ei voida pitää asianmukaisena, että maankäyttötoimikunta, jonka toimesta vahinko on aiheutunut, päättäisi siitä, onko ja kuinka paljon korvausta suoritettava, valiokunta on siirtänyt päättämisvallan käyttämisen maatalousministeriölle. Ennen päätöksen antamista olisi ministeriön kuultava korvauksen hakijaa.

114 (113) §. Lain soveltamisalan rajoittamisen johdosta vain maalaiskuntia koskeväksi valiokunta on poistanut pykälästä raastuvanoikeutta tarkoittavan maininnan.

117 (116) §. Sen johdosta, ettei valiokunta ole yhtynyt esityksessä ehdotettuun asutustarkastajan virkojen lakkauttamiseen, vaan on lisännyt 26 (27) §:ään näitä virkoja koskevan säännöksen, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevan pykälän 1 momentista asutustarkastajan viroista annetun asetuksen kumoamista ja mainittujen virkojen lakkauttamista koskevat säännökset. Samasta syystä valiokunta on poistanut pykälästä 2 momentin, jonka mukaan asutustarkastajalle kuuluvat tehtävät olisivat siirtyneet lain voimaan tullessa maankäyttötoimistolle.

Suoritettujen palkkioiden ja avustusten takaisin perimisen varmistamiseksi 81 §:n 2 momenttiin tehdyn lisäyksen käsittelyn yhteydessä valiokunta on huomauttanut siitä, että mainitulla säännöksellä valtion saami-

selle annettu etuoikeus tulisi loukkaamaan niiden oikeutta, joilla on ennen lain voimaantuloa vireille pannun hakemuksen nojalla vahvistettu kiinnitys tai sitä ennen syntynyt maksamattoman kauppahinnan panttioikeus tai muu kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus kiinteistöön. Jotta lakia ei tämän johdosta tarvitsisi säätää perustuslain säätämisestä voimassa olevassa järjestyksessä, valiokunta on käsiteltävänä olevaan pykälään uutena momenttina lisännyt säännöksen, ettei mainitulle valtion saamiselle 81 §:n 2 momentissa annettu etuoikeus aiheuta muutosta edellä sanottujen kiinnityksen- ja panttioikeudenhaltijain oikeus asemaan. Samaan momenttiin valiokunta on sisällyttänyt myös 52 §:n 4 momentissa, 92 §:n 2 momentissa ja 98 §:n 1 momentissa tarkoitettut saamisten perimistapaukset, jotka nyt kysymyksessä olevassa suhteessa ovat 81 §:n 2 momentin tapauksen kanssa samassa asemassa.

Laki maankäyttölainoista.

1 §. Niiden muutosten johdosta, jotka valiokunta ehdottaa tehtäväksi yhteislaitumia koskevan lakiehdotuksen 2 luvun pykälään, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevan pykälän 1 momentista laidunyhitymät ja lisännyt niiden sijalle mainitussa 2 luvussa tarkoitettut yhteisöt.

Kun valiokunta on, kuten maankäyttölakiehdotuksen 7 §:n kohdalla on edellä mainittu, asettanut erikoistiloja koskevaan lakiehdotukseen nähden hylkäävälle kannalle, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä 2 momentin, jonka mukaan lainoja olisi voitu antaa erikoistilojen saajille ja vuokramiehille.

Samoilla perusteilla, joiden vuoksi maankäyttölain 16 (17) §:n 2 momenttiin on lisätty säännös siitä, että lisäalueen määrään antamisen edellytyksenä on määrään itsenäiseksi tilaksi erottamiseen eräissä tapauksissa tarvittavan viranomaisen suostumuksen saaminen, valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena momenttina säännöksen, jonka mukaan sanotun suostumuksen saaminen tilan määrään ja mää-

räosan erottamiseen on myös lainojen myöntämisen edellytyksenä.

2 §. Valiokunta on tehnyt pykälään vastaavat muutokset, jotka maankäyttölain kohdalla on tehty 30 (31) §:n 1 momentin 4 ja 5 kohtaan entisten rakennusten osalta.

4 §. Sen muutoksen johdosta, jonka valiokunta on edellä ehdottanut tehtäväksi 1 §:n 1 momenttiin, valiokunta on vastaavasti muuttanut käsiteltävänä olevan pykälän 2 kohtaa. Lisäksi valiokunta on maankäyttölain 94 §:n 1 momenttiin laidunlainan osalta tehtyä muutosta vastaavasti poistanut käsiteltävänä olevasta 2 kohdasta mahdollisuuden antaa laidunlainaa laitumen hoitamista varten.

5 §. Säännöksen mukaan voitaisiin hallintasopimuksen tehneelle henkilölle myönnettävät lainat niiden laadusta riippumatta antaa ehdolla, että lainat saadaan lisätä tilan tai alueen hintaan. Valiokunnan mielestä ei tällaisella ehdolla kuitenkaan saisi myöntää siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen annettavia lainoja, jotka on maankäyttölain 94 §:n 1 momentin mukaan maksettava takaisin 25 prosentin suuruisina vuotuismaksuina. Myyntihintaan lisäämisen kautta muuttuisivat nämä lyhytaikaiset lainat pitkäaikaisiksi kuoletuslainoiksi, mutta kun maankäyttölain 97 §:n 2 momentin mukaan puheena olevien lainojen lyhentäminen alkaa jo hallintasopimuksen voimassaoloaikana ja ne voisivat myöntämisajasta riippuen tulla ennen sanotun sopimuksen päättymistä jokseenkin loppuun maksetuiksi, ei näiden lainojen myyntihintaan lisäämismahdollisuudella useissa tapauksissa olisi sanottavaa käytännöllistä merkitystään. Myöskään asunto- ja lisälainoja sekä maankäyttölain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua lainaa ei valiokunnan mielestä voida lisätä tilan hintaan. Lisäämisen johdosta lyhenisivät pitkäaikaisempien asuntolainojen kuoletusajat monilla vuosilla, kun taas lisälainojen kuoletusajat pitenisivät. Kysymyksessä olevien lainojen lisääminen ei ole mahdollista senkään vuoksi, että ne poikkeavat sekä korkomääräystensä että muidenkin lainahtojensa puolesta huomattavasti muista lainoista ja myyntihinnasta. Edellä mainituilla perusteilla valiokunta on rajoittanut käsiteltävänä olevan pykälän soveltamisalaa.

6 §. Valiokunta ei ole voinut hyväksyä sitä säännökseen sisältyvää periaatetta, että maanostolainaa voitaisiin antaa kuinka suuren tilan ostoon tahansa, vaikka lainoitus tosin rajoitettaisiinkin vain maankäyttölain mukaista tilaa vastaavaan osaan kaupasta. Tämän vuoksi valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että maanostolainaa voidaan yleensä myöntää vain sellaisen maa-alan ostoon, että se joko yksinään tai hakijan jo omistaman maan kanssa yhdessä muodostaa enintään viljelystilaa vastaavan tilan. Kun maanostolainaan olisi rinnastettava myös sirsaroslainaa, valiokunta on tehnyt säännökseen tätä tarkoittavan lisäyksen.

7 § (uusi). Liittyen maankäyttölain 30 (31) §:n kohdalla selostettuun maaseudun ja asutuskeskusten asuntotuotannon rahoituksen yhdenmukaistamiseen sekä niihin muutoksiin, jotka valiokunta yhdenmukaistamisen toteuttamiseksi on tehnyt sanotun lain 30 (31), 92 ja 93 §:ään, valiokunta on käsiteltävänä olevaan uuteen 7 §:ään sisällyttännyt tarkemmat säännökset asuntotuotantoon myönnettävien lainojen käytöstä. Tämän säännöksen mukaan voidaan asuntolainoja antaa sijainniltaan, pohjaratkaisultaan sekä teknillisiltä rakenteiltaan ja varusteiltaan sosiaalisesti sekä maataloustilojen osalta myös maatilataloudellisesti tarkoituksenmukaisten ja asumiskustannuksiltaan kohtuullisten asuinrakennusten rakentamiseen enintään neljäkymmentä sadalta hyväksytystä hankinta-arvosta, ja saa laina sen edellä paremmalla etuoikeudella kiinnitettyjen lainojen kanssa nousta enintään yhdeksäänkymmeneen sadalta vakuuden arvosta. Samoja sääntöjä olisi sovellettava myös sellaisiin asuntolainoihin, jotka myönnetään asuinrakennusten korjaamiseen, laajentamiseen ja peruskorjausten suorittamiseen. Asuntojen huoneistoala saisi yleensä olla enintään 100 m². Kuitenkin saisi viljelystilalle rakennettavassa rakennuksessa olevan asunnon huoneistoala olla enintään 120 m² ja asuntoviljelystilalle rakennettavassa rakennuksessa enintään 110 m².

Heikossa taloudellisessa asemassa olevalle luoton saajalle voitaisiin asuinrakennuksen rakentamista tai uusimista varten myönnetyn asuntolainan lisäksi antaa lisälainaa enintään 10 sadalta hyväksytystä hankinta-arvosta.

8 (7) §. Valiokunta on tehnyt 2 momenttiin vastaavat muutokset, jotka maankäyttö-

lain asianomaisiin pykäliin on tehty pienyrittäjälainan poistamisen sekä asuinrakennusten rakentamislouottojen osalta. Maankäyttölakiin tehtyjä muutoksia vastaavasti valiokunta on lisäksi poistanut momentista kiinteistötuomaria ja ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloa koskevat säännökset.

9 (8) §. Lainojen jakamiseksi 1 momentissa mainittujen rahalaitosten välityksellä vaadittaisiin lakiehdotuksen mukaan erillinen valtioneuvoston päätös. Kun kysymyksessä olevien rahalaitosten, Osuuskassojen Keskus Oy:n, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen, asema asutusluoton välittämiseksi on jo siksi vakiintunut, ettei erillisen päätöksen tekemistä niiden hyväksymiseksi uudistetun asutuslainsäädännön mukaiseen luoton välittämistehtävään voida pitää tarpeellisenä, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa.

13 (12) §. Maankäyttölainoja jakavien rahalaitosten käyttäessä puheena olevaan lainoitukseen omia varojaan, suoritetaan niille 1 momentin mukaan asutusrahastosta korkohyvitystä enintään se määrä, joka vastaa sanottujen rahalaitosten välittämistään lainoista saaman koron ja niiden omista varoista maankäyttötarkoituksia vastaaviin tarkoituksiin myöntämistä lainoista yleisesti perimän koron ja provision erotusta. Mainitussa säännöksessä ei kuitenkaan ole edellytetty tapauksia, joissa rahalaitos joko lain säännöksen takia tai maatalousministeriön päätöksen vuoksi ei lainkaan saa periä korkoa luoton saajalta. Näin on asianlaita jo lain säännöksen perusteella maankäyttölain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yhden vuoden ajalta lainan myöntämisestä lukien ja 97 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lainojen osalta hallintasopimusajalta sekä maatalousministeriön päätöksen perusteella lykkäysvuosien ajalta. Mikäli näissä tapauksissa on kysymys lainasta, jonka rahalaitos on myöntänyt omista varoistaan, tulisi rahalaitoksen siltä ajalta, jolta se ei saa korkoa lainan saajalta, saada lakiehdotuksessa mainitun korkoerotuksen lisäksi korkohyvityksenä määrä, jonka lainan saaja ilman hänelle myönnettyä korkovapautusta joutuisi rahalaitokselle korkoa suorittamaan. Valiokunta on täydentänyt edellä mainituissa suhteissa lakiehdotusta säännöksillä, jotka se on

lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 2 momenttina. Vastaavan säännöksen kuntien myöntämien lainojen osalta valiokunta on lisännyt 3 momenttiin.

14 (13) §. Maatalousministeriöllä olisi 1 momentin mukaan valta erityisistä syistä päättää, että kunnan välittämistä lainoista jää valtion vastuulle enintään 35 sadalta lainan vakuuden arvioidusta määrästä. Kun valiokunnan mielestä tällainen päätös olisi voitava tehdä myös sellaisten lainojen osalta, jotka kunta myöntää omista varoistaan, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa. Vastaavan muutoksen valiokunta on tehnyt 2 momentin ensimmäiseen lauseeseen, joka koskee rahalaitosten myöntämien lainojen jättämistä valtion vastuulle.

Lainan jättämisessä vastion vastuulle näyttää lakiehdotuksen mukaan olevan perusteena vakuuden arvo lainan myöntämisaikana. Rahalaitosten noudattamassa käytännössä otetaan vakuuden arvoa harkittaessa kuitenkin huomioon myös se arvonnousu, mikä myönnettävän lainan käyttämisellä tarkoitukseensa tullaan vakuuden arvossa aikaansaamaan. Kun vakuuden arvon asettamat rajoitukset lainoitusmahdollisuuksille tulisivat ilman edellä mainittua arvioimistapaa useissa tapauksissa suorastaan estämään hankkeen toteuttamisen, valiokunta on tehnyt käsiteltävänä olevaan säännökseen vakiintunutta käytäntöä vastaavan muutoksen. Tätä varten valiokunta on jakanut 2 momentin siten, että sen kaksi ensimmäistä lausetta muodostavat oman momenttinsa, edellä mainittu muutetun arvioimistavan käsittävä säännös uuden 3 momentin sekä sanotun 2 momentin viimeinen lause 4 momentin.

Viimeksi mainitun momentin mukaan tulisi lainan valtion vastuulle jättämistä koskevaa päätöstä tehtäessä sanotussa momentissa mainittujen rahalaitosten johtokuntien olla täydennettyinä maatalousministeriön edustajalla. Maanhankintalakia täytäntöön pantaessa on käytännössä menetelty siten, että rahalaitosten sellaisetkin lainapäätökset, joissa ei ole kysymys lainan jättämisestä valtion vastuulle, on käsitelty ministeriön edustajalla täydennetyissä rahalaitosten johtokunnissa. Tätä käytäntöä ei valiokunnan mielestä ole tosin syytä säätää yleisesti noudatettavaksi, mutta olisi maatalousministeriölle varattava

mahdollisuus päättää siitä erikseen. Tämän lisäsäännöksen valiokunta on liittänyt 4 momentin loppuun.

Lainan jättämistä valtion vastuulle koskevilla säännöksissä ei näytä kiinnitetyn huomiota sellaisiin lainoihin, jotka on myönnetty hallintasopimuksen tehneelle henkilölle. Jotta säännösten sanamuodosta ei lakia täytäntöön pantaessa tehtäisi sitä johtopäätöstä, ettei valtion vastuulle jättäminen tällaisten lainojen osalta olisi mahdollista, valiokunta on täydentänyt lakiehdotusta mainitussa suhteessa. Niistä edellytyksistä, millä puheena oleva laina saadaan jättää valtion vastuulle, olisi säädettävä asetuksella. Valiokunta on lisännyt tämän säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 5 momenttina.

16 (15) §. Lainaa takaisin maksettaessa katsottaisiin 2 momentin mukaan valtion vastuulla oleva osa lainasta ensiksi lyhennytyksi. Kuitenkin olisi rahalaitoksen tai kunnan vastuulla olevalla lainan osalla parempi oikeus vakuuteen kuin valtion vastuulla olevalla lainan osalla.

Viimeksi mainittu säännös, joka tarkoittaa pakkoperintätapauksia, näyttäisi sanamuotonsa mukaan järjestävän saamisten etuoikeuskysymyksen pakkohuutokaupassa sikäli poikkeuksellisella tavalla, että velkojan — rahalaitoksen tai kunnan — samasta saamisesta tyydytettäisiin ensin se osa, joka on tämän velkojan vastuulla, ja, jos vakuus riittää, vasta sen jälkeen valtion vastuulla oleva osa. Tällaista poikkeuksellista menettelyä, joka edellyttäisi valtion esiintymistä pakkohuutokaupassa velkojan asemassa, vaikka valtiolla ei ole lainkaan saamista velalliselta vaan rahalaitokselta tai kunnalta eli pakkohuutokaupassa esiintyvältä velkojalta, ei säännöksellä valiokunnan saamien selvitysten mukaan ole edes tarkoitettu, vaan on kysymyksessä valtion ja rahalaitoksen ja toisaalta valtion ja kunnan keskinäinen selvittely sen jälkeen, kun pakkohuutokauppa on toimitettu. Selvittelyn toimittamiseen ei saa olla vaikutusta sillä seikalla, onko luotto myönnetty yhtenä vai useampana lainana. Tämä vastaa myös sitä käytäntöä, mikä maanhankintalain toimeenpanossa on samansisältöisen säännöksen nojalla vakiintunut. Valiokunta on edellä lausutun mukaisesti tarkistanut momentin sanamuotoa.

17 (16) §. Kunnalle ja rahalaitoksille lainojen myöntämistä varten annetut varat olisi 1 momentin mukaan maksettava takaisin valtiolle yhtäläisin vuotuismaksuin kuin lainan saajat joutuvat maksamaan velkaansa kunnalle tai rahalaitoksille. Säännökselle annettu sanamuoto näyttäisi edellyttävän sellaista sovellutusta, että maankäyttölain 93 ja 94 §:ssä mainittuja vuotuismaksuprosentteja olisi sellaisinaan käytettävä myös niiden lainojen takaisin maksamisessa, jotka kunta ja rahalaitos on saanut pääomamääriltään suuria velkakirjoja vastaan valtiolta. Kun tarkoituksena kuitenkin on ollut, että kunnan ja rahalaitoksen maksuvelvollisuus valtiolle määräytyisi sen suoritusvelvollisuuden mukaan, mikä lainojen saajilla on kunnalle ja rahalaitokselle, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut säännöksen sanamuotoa. Lisäksi valiokunta on lakiteknisistä syistä siirtänyt lakiehdotuksessa käsiteltävänä olevan pykälän 3 momenttina olevan ylimääräisiä lyhennyksiä koskevan säännöksen 1 momenttiin.

Kun asuntolainasta johtuva suoritusvelvollisuus ei määräydy vuotuismaksujärjestelmän mukaisesti, valiokunta on tästä johtuen tarkistanut 2 momentin sanamuotoa. Valiokunta on muuttanut momentin sanamuotoa vielä siten, että kunta ja rahalaitokset saavat lainojensa maksamisessa valtiolle helpotuksia myös niissä tapauksissa, joissa lainan saajien maksuvelvollisuuden alkaminen jo lain säännöksellä on siirretty alkavaksi myöhemmästä ajankohdasta. Tällaisia tapauksia, joita ovat maankäyttölain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettu yksi vapaavuosi ja 97 §:n 2 momentissa edellytetyissä tapauksissa hallintasopimusaika, ei käsiteltävänä oleva säännös sanamuotonsa mukaan olisi koskenut.

Suoranainen maksuvelvollisuus tulisi valtiolle koitumaan lainan saajalle myönnetyn helpotuksen johdosta siinä tapauksessa, että helpotus on myönnetty kunnan tai rahalaitoksen omista varoistaan antaman lainan osalta. Tämä maksu olisi 2 momentin mukaan suoritettava asutusrahaston varoista. Kun asutusrahaston varoja ei kuitenkaan tulisi käyttää tämän luontoisiin valtion lopullisiksi menoiksi jääviin suorituksiin, valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että nämä maksut suoritetaan valtion tulo- ja menoarviossa osoitetuista varoista.

18 (17) §. Kunnan tai yhteisön harjoittaessa maankäyttölaissa tarkoitettua maan tarkoituksenmukaista käyttöä edistävää toimintaa, voidaan tätä toimintaa varten asettaa käytettäväksi valtion varoja. Näiden lainoina myönnettyjen varojen takaisin maksamisesta ja lainaehtoista olisi käsiteltävänä olevan pykälän mukaan säädettävä asetuksella. Kun nämä käytännössä ilmeisesti harvinaiset tapaukset saattavat luonteeltaan huomattavasti poiketa toisistaan, olisi lainaehtojen määrääminen tarkoituksenmukaisinta jättää valtioneuvoston tehtäväksi. Valiokunta on tehnyt pykälään tätä tarkoittavan muutoksen.

Laki yhteislaitumista.

1 §. Yhteislaitumen perustamisen edellytyksenä olisi säännöksen mukaan enintään kaksi lehmää omistavien asuntotilojen ja -tonttien sekä niihin maatilataloudellisesti verrattavien muiden tilojen haltijain ja tilattomien vähävaraisten karjanhaltijain laiduntarve. Kun valiokunnan mielestä asuntotilojen ja -tonttien omistajien lehmäluvulle ei ole aihetta asettaa mainittua kahden lehmän ylärajaa ja kun yhteislaidun olisi voitava perustaa myös silloin, kun laitumen käyttäjiksi tulee yksinomaan mainittuihin tiloihin verrattavien tilojen haltijoita ja tilattomia karjanhaltijoita, valiokunta on tehnyt pykälään tätä tarkoittavat muutokset.

4 §. Yhteislaitumesta on 2 momentin mukaan suoritettava valtiolle sellainen kohtuullinen vuokra, että laidunta voidaan kannattavasti tarkoitukseensa käyttää, kuitenkin enintään kolme sadalta siitä arvosta, joka laitumella kohtuullisen käyvän hinnan mukaan arvioiden on vuokrasopimusta tehtäessä katsottava olevan. Myöhemmin suoritettavissa vuokran suuruuden tarkistuksissa olisi lakiehdotuksen mukaan pidettävä perusteena laitumen tilaa sellaisena kuin se oli vuokrasopimusta tehtäessä, mutta käyvän hinnan arvioiminen suoritettaisiin tarkistusajan hintatason mukaan. Täten saatuun arvoon lisättäisiin ne kustannukset, joita valtiolle on aiheutunut laitumen perustamis- ja uudistustyistä. Valiokunnan mielestä on mainittu vuokran suuruuden tarkistusmenetely tarpeettoman mutkikas ja se lisäksi

poikkeaa siitä maankäyttölaissa omaksutusta periaatteesta, että perusparannustöistä aiheutuneet kustannukset otetaan huomioon vain siihen määrään, jolla alueen arvon on niiden johdosta katsottava nousseen. Valiokunnan mielestä olisi käytännöllisin menettelytapa, joka samalla johtaisi oikeimpaan lopputulokseen, pitää tarkistuksen perusteena laidunalueen kohtuullista käypää hintaa tarkistamisajankohtana. Tämän mukaisesti valiokunta on muuttanut momentin sanamuotoa.

6 §. Mikäli sellaisia karjanhaltijoita, joita varten yhteislaidun on perustettu, ei tarpeellista määrää hakisi laiduntamisoikeuksia, olisi maatalousministeriöllä 2 momentin mukaan valta oikeuttaa laitumen hoitoelin myöntämään laiduntamisoikeuksia tilapäisesti enintään viisi lehmää omistaville karjanhaltijoille. Kun valiokunnan mielestä ei kysymyksessä olevan tilapäisluvan myöntämiselle ole aihetta asettaa mainittua viiden lehmän ylärajaa, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa.

7 §. Erikoislaitumen haltijana voisi 2 momentin mukaan olla laidunyhymä. Kun se asema, mikä lain mukaan laitumen haltijalla tulisi olemaan, edellyttää haltijalta itsenäisempää oikeudellista toimintakelpoisuutta kuin mitä käsitteellisesti varsin epämääräisten yhtymien piiriin saattaa sisältyä, valiokunta on muuttanut momenttia siten, että laitumen haltijana tulee olla yhteisö. Tästä on aiheutunut muutos myös 8 ja 9 §:ään.

8 §. Maankäyttölain 94 §:n 1 momenttiin tehtyä muutosta vastaavasti valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä mahdollisuuden antaa laidunlainaa laitumen hoitamista varten.

11 §. Laitumen hoitoelimen ja karjanhaltijain väliset samoin kuin laitumen käyttöä koskevat karjanhaltijain väliset riitaisuudet käsittelee 1 momentin mukaan asutuslautakunta, jonka päätökseen tyytymätön voisi saattaa asian alioikeuden tutkittavaksi. Kun valiokunnan mielestä ei kaikkia niitä riitaisuuksia, mitä hoitoelimen ja karjanhaltijain kesken saattaa esiintyä, ole syytä määrätä käsiteltäväksi asutuslautakunnassa, vaan tätä poikkeusmenettelyä olisi sovellettava vain laiduntamisoikeuksien ja niihin liittyvien velvoitteiden jakoa koskeviin riitaisuuksiin.

siin, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa. Lisäksi valiokunta on poistanut momentista säännöksen siitä, että myös karjanhaltijain keskinäiset laitumen käyttöä koskevat riitaisuudet voitaisiin saattaa asutuslautakunnan ratkaistavaksi. Tällaiset yksityisten henkilöiden keskinäiset riitaisuudet, mikäli niitä ei saada ilman viranomaisen ratkaisua selvitettyiksi, on asianmukaisempaa jättää jo ensi asteensaankin tuomioistuinten tutkittaviksi.

Laki asutusyhteismetsistä.

1 §. Laki koskisi maankäyttölain mukaan perustettujen asutusyhteismetsien lisäksi vain valtion aikaisemman asustustoiminnan yhteydessä perustettuja yhteismetsiä. Kun yhteismetsistä 28 päivänä huhtikuuta 1925 annetun lain (184/25) 8 §:ssä kuitenkin edellytetään myös kunnan tai yhtymän toimesta asutustarkoituksessa perustettuja yhteismetsiä, valiokunta on tämän mukaisesti laajentanut käsiteltävänä olevan säännöksen soveltamisalaa.

2 §. Asutusyhteismetsä voitaisiin 1 momentin mukaan maatalousministeriön luvalla erityisistä syistä jakaa osakkaiden kesken taikka, jos yhteismetsä ei ole tarkoituksenmukainen eikä siitä jakamalla voitaisi muodostaa osakkaille sopivia erillisiä metsäpalstoja, myydä osakkaiden hyväksi. Tämän säännöksen, joka tosin sisältyy myös yhteismetsistä annettuun lakiin (184/25), tarpeellisuudesta ei valiokunta ole tullut vakuutuneeksi sen selvityksen perusteella, mitä sillä on tässä yhteydessä ollut mahdollisuus hankkia. Tämän vuoksi valiokunta on poistanut säännöksen lakiehdotuksesta. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että kun yhteismetsien hallintoa ja käyttöä sekä oikeudellista asemaa koskevia säännöksiä tarkistamaan on 9 päivänä helmikuuta 1956 asetettu komitea, tulee nyt esillä oleva kysymys tämän lainsäädännöllisen uudistustyön yhteydessä perusteellisempien selvitysten pohjalta uudelleen harkittavaksi.

6 §. Metsätaloussuunnitelman vahvistaisi 3 momentin mukaan maatalousministeriö kuultuaan yhteismetsän osakkaita ja maankäyttötoimistoa sekä tarpeen mukaan myös asianomaista keskusmetsäseuraa.

Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta maankäyttölaista valiokunta on poistanut sanottua toimistoa koskevan maininnan myös nyt käsiteltävänä olevasta pykälästä.

Mitä metsätaloussuunnitelman laatimiseen ja vahvistamiseen muuten tulee, on valiokunta, kun lakiehdotuksesta ei käy ilmi kelle suunnitelman laatiminen kuuluisi, täydentänyt säännöstä siten, että osakkaiden on huolehdittava metsätaloussuunnitelman laatimisesta asutusyhteismetsälle. Suunnitelman vahvistamisen antamista maatalousministeriön tehtäväksi ei valiokunta pidä tarkoituksenmukaisena järjestelynä. Kun riittävänä on pidettävä, että metsänhoitolautakunta vahvistaa suunnitelman, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut pykälän sanamuotoa.

Valiokunnassa on kiinnitetty erityisesti huomiota metsätaloussuunnitelman laatimiskysymykseen yhteismetsän perustamisvaiheen yhteydessä. Kun asutusyhteismetsän osakkaina maankäyttölain 16 (17) §:ään tehdyn muutoksen johdosta, jolla yhteismetsäosuuden antaminen lisäalueena on poistettu, ei voisi olla vanhoja tiloja, ja perustetut tilat tulisivat yleensä olemaan vielä valtion omistuksessa, ei yhteismetsässä olisi ensimmäisen metsätaloussuunnitelman laatimisen aikana sellaista osakaskuntaa, joka voisi huolehtia suunnitelman laatimisesta. Tämän vuoksi ja kun yhteismetsää perustettaessa joudutaan jo selvittämään ne seikat, jotka ovat tarpeen myös metsätaloussuunnitelman laatimisessa, valiokunta on katsonut tarkoituksenmukaiseksi muuttaa lakiehdotusta siten, että ensimmäisen metsätaloussuunnitelman laatii maankäyttötoimikunta yhteismetsän perustamisen yhteydessä. Tämän tehtävän antaminen sanotulle toimikunnalle on mahdollista, kun otetaan huomioon, että valiokunta on täydentänyt toimikunnan kokoonpanoa koskevaa maankäyttölain 27 (28) §:ää siten, että toimikunnassa on jäsenenä myös metsänhoitaja. Edellä mainitusta kannanotosta aiheutuu muutoksia käsiteltävänä olevan pykälän lisäksi myös 7 §:n 1 momenttiin ja 11 §:ään.

7 §. Asutusyhteismetsän perustaminen olisi 2 momentin mukaan mahdollista niinkin etäälle siihen osuutta saavista tiloista, ettei osakkailla olisi mahdollisuutta käyttää yhteismetsässä suoritettavissa töissä omaa työvoimaansa eikä saada sieltä kotitarvepuuta. Kun mainituista vaatimuksista ei valiokun-

nan mielestä voida tinkiä, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut säännöksen sanamuotoa.

Kun valiokunnan mielestä ei myöskään voida hyväksyä sitä, että yhteismetsä saataisiin muodostaa tilusten sijoituksen ja metsätalouden harjoittamisen kannalta epätarkoituksenmukaiseksi, mikä mahdollisuus sisältyy 3 momentin säännökseen, valiokunta on tässä tarkoituksessa muuttanut momentin sanamuotoa.

8 §. Maankäyttölain 16 (17) §:ään tehdyn muutoksen johdosta, jolla yhteismetsäosuuden antaminen lisäalueena on poistettu, valiokunta on tarkistanut 1 momentin sanamuotoa ja poistanut 2 momentin.

9 §. Ohjesäännön tai metsätaloussuunnitelman määräysten rikkomisen johdosta voisi maatalousministeriö toistaiseksi kieltää käyttämästä yhteismetsää. Kun tällaisen määräyksen antamista voimassaoloajaltaan rajoittamattomana ei voida pitää hyväksyttävänä, valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että määräys voidaan antaa vain määräajaksi.

11 §. Lakiehdotuksen mukaan laadittaisiin metsätaloussuunnitelmat asutusyhteismetsille jatkuvasti valtion kustannuksella, lukuun ottamatta apumiesten palkkoja, jotka olisi osakkaiden suoritettava. Kun asutusyhteismetsiä ei ole syytä kysymyksessä olevassa suhteessa pysyvästi asettaa muita yhteismetsiä edullisempaan asemaan, valiokunta on, huomioon ottaen mitä 6 §:n kohdalla on perustamisen yhteydessä laadittavasta ensimmäisestä metsätaloussuunnitelmasta sanottu, muuttanut käsiteltävänä olevaa pykälää siten, että vain ensimmäisen suunnitelman laatiminen suoritetaan valtion kustannuksella.

Laki erikoistiloista.

Lakiehdotuksen mukaan voitaisiin maan tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi perustaa erikoistiloja asutustoiminnan esitiloiksi, milloin alueen asuttaminen ei olisi tarkoituksenmukaista, ennen kuin suurehkoja kustannuksia vaativat kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muut perusparannustyöt samoin kuin tie- ja raivaus-

työt on tehty tahi ennen kuin alueen käyttöä varten on laadittu yleissuunnitelma. Lisäksi voitaisiin erikoistiloja perustaa koe- ja koulutiloiksi maa-, metsä- tai kalataloudellista koe- ja opetustoimintaa varten. Erikoistilan perustamisesta ja käytöstä päättäisi maatalousministeriö. Erikoistilat käytettäisiin vuokraamalla ne yhtiöille, osuuskunnille tai muille yhteisöille taikka myös yksityisille henkilöille enintään 50 vuodeksi, mutta valtion viranomaisen tai laitoksen käyttöön voitaisiin hallinta antaa pysyvästi. Vuokrattaessa voitaisiin sopia siitä, että vuokramies vuokramaksun sijasta hyväksytyyn suunnitelman mukaisesti kuivattaa, raivaa ja rakentaa tilaa sekä suorittaa sen hyväksi tienteke-, salaojitus- ja muita töitä.

Mitä ensiksikin tulee erikoistilojen perustamiseen maa-, metsä- ja kalataloudellista koe- ja opetustoimintaa varten, ei valiokunta voi pitää tällaisen tehtävän antamista asutusviranomaisille asianmukaisena. Mitään välttämätöntä tarvetta ei valiokunnan mielestä myöskään ole erikoistilojen perustamiseen asutustoiminnan esitiloiksi, koska ne työt, joiden suoritusvaiheen ajaksi tilojen perustaminen tulisi lähinnä tapahtumaan, voidaan suorittaa siinä järjestyksessä, kuin maankäyttölain 75 §:ssä on valiokunnan täydentämässä muodossa edellytetty. Huomattava lisäksi on, että asutusrahaston varoilla ostetun maan käyttämisestä eräissä tapauksissa 20 päivänä toukokuuta 1955 annettu laki (274/55), jota ei ole ehdotettu kumottavaksi, koskee asutusrahaston varoilla ostettujen alueiden käyttämistä asutustoiminnan esitiloina samoilla edellytyksillä kuin käsiteltävänä oleva lakiehdotuskin. Kun valiokunnan mielestä ei ole riittäviä perusteita ehdotetun lain säätämiseen sellaisten alueiden osalta, jotka ovat tulleet asutusviranomaisten hallintaan muulla tavoin kuin oston kautta, valiokunta ehdottaa, että käsiteltävänä oleva lakiehdotus olisi hylättävä.

Laki pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain muuttamisesta.

Lakiehdotuksen mukaan jatkettaisiin lain 1 §:ssä säädettyä lunastamisaikaa 20 päivästä 30 päivään ja lain 7 §:ään lisättäisiin

2 momentiksi säännös, joka nyt sisältyy kysymyksessä olevan lain täytäntöönpanosta annetun asetuksen 1 §:n 2 momenttiin (131/55). Muut muutokset ovat merkitykseltään vähäisempiä tai luonteeltaan lakiteknilisiä.

Lakiehdotusta käsiteltäessä on valiokunnassa kiinnitetty huomiota siihen, että 7 §:ään lisättäväksi ehdotetun 2 momentin mukaan voitaisiin lunastettu tila luovuttaa paitsi entiselle omistajalle tai hänen aviopuolisolleen, myös heidän sukulaisilleen, vaikka he eivät täyttäisikään maankäyttölaisissa maan saannille säädettyjä edellytyksiä. Valiokunnan mielestä olisi tällainen luovutusmahdollisuus rajoitettava suppeampaan piiriin siten, että siihen tulisivat kuulumaan entisen omistajan ja hänen aviopuolisonsa lisäksi heidän rintaperillisensä, veltensä ja sisarensa ja näiden aviopuolisot sekä lisäksi omistajan ja hänen aviopuolionsa vanhemmat. Valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa.

Lisäksi valiokunta on pitänyt tarpeellisena täydentää käsiteltävänä olevan pykälän säännöksiä edellä mainitun asetuksen 1 §:n 3 momenttina nyt olevalla säännöksellä, joka sen vuoksi, että siinä annetaan valta luovuttaa valtiolle lunastettu tila käypää hintaa pienemmästä hinnasta, on asianmukaista sisällyttää lakiin.

Laki tilan osittamisen edellytyksistä.

Lakiehdotuksen mukaan olisi maalaiskunnissa olevien tilojen osittamisessa yleisenä sääntönä, ettei tilaa saisi halkomalla tai lohkomalla osittaa, jos uusista tiloista ja lohkomisessa jäävästä kantatilasta saatava hyöty olisi huomattavasti pienempi sitä hyötyä, mikä ositettavasta tilasta saataisiin, ja ellei kutakin uutta tilaa ja kantatilaa voitaisi paikalliset olot ja ansiomahdollisuudet huomioon ottaen pysyvästi tarkoituksenmukaisesti käyttää yksinään tai yhdessä toisen tilan kanssa. Maatilatalouden harjoittamiseen käytettävän tilan osalta sisältyy lakiehdotukseen yleisluontoinen säännös siitä maatalous- ja maatalouskelpoisen maan sekä metsämaan määrästä, joka tilaan tulisi kuulua, jotta se olisi elinkelpoinen viljelmiä. Maa- ja metsätaloudelliset näkökohdat väis-

tyisivät siinä tapauksessa, että tällaisiin taroituksiin käytetystä tilasta erotettaisiin uusi tila teollisuus- tai liiketarpeisiin, varsinaisen ammatin harjoittamista varten käsitö- tai muulla sellaisella elinkeinoalalla tahi asuntotontiksi tai virkistysalueeksi. Kysymyksen osittamisen edellytyksistä ratkaisisivat jakolain mukaiset toimitusmiehet ennakkokysymyksenä osittamistoimituksessa, mutta voitaisiin kysymys saattaa ennen osittamisen hakemista maankäyttötoimiston ratkaistavaksi. Toimitusmiesten päätökseen haettaisiin muutosta maankäyttötoimistossa, jonka päätöksestä saataisiin valittaa maatalousministeriöön. Ministeriön päätös olisi lopullinen.

Käsitellessään kysymyksessä olevaa lakiehdotusta valiokunta on perustuslakivaliokunnan tämän mietinnön liitteenä seuraavassa lausunnossa mainittujen sekä monien muiden ehdotuksen asiasisältöä ja menettelyä koskevien puutteellisuuksien poistamiseksi joutunut kirjoittamaan lakiehdotuksen pääosaltaan uudestaan. Valiokunta on jäljempänä mainituista syistä kuitenkin päätenyt siihen lopputulokseen, että lakiehdotus olisi hylättävä. Osittain ovat tähän tulokseen vaikuttaneet ne periaatteelliset epäilykset, mitä valiokunnassa on esiintynyt ehdotetun laatuista omistajan määräämisvaltaa rajoittavaa lainsäädäntöä kohtaan. Valiokunnassa on tässä yhteydessä lisäksi kiinnitetty huomiota siihen, ettei meillä ole yleistä lainsäädäntöä jakamattomaan esineeseen kohdistuvan määrääsaisen eikä muunkaan laatuisen yhteisomistussuhteen purkamisesta. Huomattava on, että eduskunta hylkäsi 10 päivänä joulukuuta 1956 tekemällään päätöksellä hallituksen esitykseen n:o 2 (1954 vp.) sisältyneen lakiehdotuksen eräistä yhteisomistussuhteista. Samalla eduskunta kuitenkin lausui toivomuksen uuden tarkistetun esityksen antamisesta asiassa, mikä esitys on viime helmikuun 28 päivänä annettu eduskunnalle. Mainitun esityksen ulkopuolelle jääviä jakamattoman kuolinpesän osakkaiden ja aviopuolisoiden välisiä yhteisomistussuhteita koskevan lainsäädännön aikaansaaminen on edelleenkin valmisteluvaiheessa. Valiokunnan mielestä olisi asianmukaisinta, että ennen kiinteistö-oloihimme niin ratkaisevasti vaikuttavan lainsäädännön voimaansaattamista, mitä osit-

tamisrajoitusten säätäminen tulisi merkitsemään, olisi saatava aikaan mainittuja yhteisomistussuhteita koskeva lainsäädäntö.

Laki- ja toivomusaloitteet.

Ed. M. Miettusen ym. lakialoitteeseen n:o 102 (1954 vp.) sisältyvät lakiehdotukset ovat eräitä vähäisempiä eroavaisuuksia lukuun ottamatta samansisältöiset kuin vuoden 1953 valtiopäivillä annettuun, mutta silloin rauenneeseen hallituksen esitykseen n:o 104 sisältyneet lakiehdotukset. Aloite käsittää siis sekä hallituksen esitykseen n:o 32 (1955 vp.) että esitykseen n:o 33 (1955 vp.) sisältyvät lakiehdotukset, minkä lisäksi aloitteeseen sisältyvät säännökset myös tilan hankkimisen edellytyksistä ja valtion lunastusoikeuden käyttämisestä, kuitenkin soveltamisalaltaan mainittuun rauenneeseen esitykseen verrattuna siten rajoitettuna, etteivät nämä säännökset koskisi luovutuksen saajina olevia yksityisiä henkilöitä.

Mitä ensiksikin viimeksi mainittuihin säännösehdoiksiin tulee, jotka liittyvät tilan osittamisen edellytyksiä koskeviin säännöksiin, ei valiokunnalla tilan osittamisen edellytyksiä koskevaan lakiehdotukseen nähden omaksumansa hylkäävän kannanoton jälkeen ole sanottujen säännösehdoitusten johdosta enää aihetta esittää tarkemmin perusteltua kannanmääritystä, vaan valiokunta vain toteaa, että myös puheena olevat säännösehdoitukset olisi hylättävä. Siltä osalta kuin aloitteen käsittämät lakiehdotukset sisältyvät myös tässä mietinnössä käsiteltyyn hallituksen esitykseen, on valiokunta jo edellä määritellyt niihin kantansa, ja tulevat puheena olevien lakiehdotusten käsittämät säännökset siltä osalta kuin ne sisältyvät myös hallituksen esitykseen n:o 33 (1955 vp.) käsiteltäväksi sanotun esityksen johdosta annettavassa erillisessä mietinnössä. Kun valiokunnalla ei näin ollen ole tarvetta nojata säädettäväksi ehdottamiensa lakeja käsiteltävänä olevaan aloitteeseen, valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi.

Ed. Niemisen ym. lakialoitteeseen n:o 103 (1954 vp.) sisältyvä ehdotus laiksi maankäytön perusteista käsittäisi, kuten myös edellä käsiteltyyn lakialoitteeseen n:o 102 (1954

vp.) sisältyvä ehdotus maankäyttölainsäädäntöön, sekä hallituksen esitykseen n:o 32 (1955 vp.) että esitykseen n:o 33 (1955 vp.) sisältyvät pääsäännökset. Aloitteen mukaan jäisivät nykyisin voimassa olevat eri asutuslait edelleenkin voimaan, lukuun ottamatta asutuslautakunnista annettua lakia, jonka tilalle tulisi laki maalauskunnista, ja lisäksi kumottaisiin asutusyhteismetsistä annettavalla lailla ne asutusyhteismetsiä koskevat säännökset, jotka sisältyvät 28 päivänä huhtikuuta 1925 yhteismetsistä annettuun lakiin. Maan hankkimisen ja asutettaville jakamisen suorittaisivat kunnan puitteissa toimivat maalauskunnat ja ylin johto ja valvonta kuuluisi maatalousministeriön yhteydessä toimivalle yhdeksänjäseniselle maankäyttötoimikunnalle, jonka valtioneuvosto nimittäisi maataloudellisten yleisneuvontajärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Pakkolunastetusta maasta maksettaisiin kunnalle, seurakunnalle, osuuskunnalle ja yksityiselle henkilölle korvauksena viiden edellisen vuoden verotusarvojen keskiarvon mukainen hinta rahana ja muille maan luovuttajille puolet siitä korvausobligaatina. Maan saajan suoritettavaksi määrättäisiin enintään mainittua rahakorvausta vastaava hinta. Vaikka valiokunnalla sen johdosta, että se on jo edellä tässä mietinnössä hallituksen esityksen pohjalta määritellyt kantansa niiden aloitteeseen sisältyvien säännösehdoitusten osalta, joita vastaavat ehdotukset sisältyvät hallituksen esitykseen, sekä että muita säännösehdoituksia vastaavien ehdotusten kohdalta valiokunta tulee määrittämään kantansa esityksen n:o 33 (1955 vp.) johdosta annettavassa eri mietinnössä, ei olekaan syytä määrittellä samojen kysymysten suhteen kantaansa myös nyt käsiteltävänä olevan aloitteen pohjalta, valiokunta katsoo kuitenkin aiheelliseksi todeta, etteivät lakiehdotukseen maankäytön perusteista sisältyvät varsinkin ylimalkaiset säännösehdoitukset vastaa niitä vaatimuksia, mitä meillä entuudestaan on kysymyksessä olevan laatukselle lainsäädännölle asetettu. Edellä mainituilla perusteilla valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi.

Ed. Sävelän ym. lakialoitteeseen n:o 83 (1955 vp.) ja ed. Sepän ym. lakialoitteeseen n:o 89 (1955 vp.) sisältyvät ehdotukset laeiksi tilan osittamisen edellytyksistä. Kun valiokunta on aikaisemmin mainituilla perus-

teilla tullut kysymyksessä olevan lain säätämiseen nähden kielteiseen tulokseen, valiokunta ehdottaa hylättäväksi myös käsiteltävänä oleviin lakialoitteisiin sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. Kytän ym. lakialoitteeseen n:o 85 (1955 vp.) sisältyvä ehdotus maankäyttölainsäädäntöön eroaa monissa olennaisissa kohdissa hallituksen esityksestä. Kun valiokunta on kuitenkin jo muuttanut hallituksen ehdotusta maankäyttölainsäädäntöön tehtyjen ehdotusten mukaisesti muun muassa rajoittamalla lain vain maalauskuntia koskevaksi, poistamalla laista maankäyttötoimistoja koskevat säännökset, tarkistamalla maankäyttötoimikunnan jäsenten pätevyysvaatimukset ja toimikunnassa noudatettavan äänestysmenettelyn ja asutusrahaston varoilla tapahtuvan maatalousirtaimiston ostamisen sekä lisäämällä pakkolunastettujen tai valtion maasta otettujen asutustarkoituksesta vapautuneiden alueiden käyttöä koskeviin säännöksiin velvollisuuden palauttaa alue takaisin maan luovuttajalle, ei aloite mainituilta osiltaan enää anna aiheutta toimenpiteisiin. Maankäyttölakiehdotusta käsiteltäessä ovat muutkin aloitteesta tehdyt ehdotukset olleet valiokunnassa harkittavana, mutta on valiokunta asettunut niihin nähden hylkääväksi kannalle. Edellä lausutun perusteella valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hylättäväksi.

Ed. Sepän ym. lakialoitteessa n:o 86 (1955 vp.) on ehdotettu säädettäväksi laki valtion maan käyttämisestä asutustarkoitukseen uusjaon yhteydessä. Lakiehdotuksen mukaan muodostaisivat toimitusmiehet uusjaossa maatalousministeriön osoittamista valtion maista maankäyttölainsäädäntöä tarkoitettuja tiloja ja alueita ministeriön periaatepäätöksellä nimetyille henkilöille. Muissa suhteissa olisi asiassa noudatettava maankäyttölakia. Valiokunta yhtyy aloitteessa esitettyihin periaatteellisiin näkökohtiin siinä, että jakotoimitusten yhteydessä olisi, kuten valiokunta on mietinnön yleisperusteluissakin jo lausunut, pyrittävä lisäämään antamalla edistämään tilojen elinkelpoisuuden parantamista. Tähän olisi kuitenkin pyrittävä asutus- ja maanmittausviranomaisen yhteistyön avulla niiden kummankin toimintaa sääntelevien lakien puitteissa eikä aloitteessa tarkoitettuihin tavoin siirtämällä asutusviran-

omaisille kuuluvia tehtäviä maanmittausviranomaisten suoritettavaksi. Lakiehdotuksen vaillinaisten säännösten johdosta muodostuivat mainittujen viranomaisten väliset toimivaltasuhteet epäselviksi eikä lakia voitaisi ilman huomattavia täydennyssäännöksiä käytännössä soveltaa. Valiokunta ei näin ollen katso olevan edellytyksiä lakiehdotuksen hyväksymiselle.

Ed. Hautalan lakialoitteessa n:o 48 (1956 vp.) on maankäyttölaki ehdotettu hyväksyttäväksi muuten hallituksen esityksen mukaisena, mutta 93 §:ssä tarkoitettujen myyntihinnan ja lainojen koroksi on ehdotettu kaksi sadalta. Kun valiokunta on hallituksen esityksen yhteydessä jo käsitellyt mainitun korkokysymyksen ja hylännyt koron alentamista tarkoittavat ehdotukset, valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi.

Ed. Rosenbergin ym. toivomusaloitteessa n:o 239 (1954 vp.) on ehdotettu eduskunnan päätettäväksi toivomus, että hallitus kiireellisesti valmistaisi ja antaisi eduskunnalle esityksen laiksi sellaisesta maareformista, jolla tarkoituksenmukaisia maatiloja vahingoittamatta tai kieliryhmien suhdetta horjuttamatta muodostetaan uusia tai entisistä täysin elinkelpoisia viljelystiloja maan ruotsin- ja kaksikielisissä kunnissa. Kun aloitteen tekemisen jälkeen on jo annettu edellä tässä mietinnössä käsitelty hallituksen esitys sekä erillisessä mietinnössä käsiteltävä esitys n:o 33 (1955 vp.), eikä valiokunta pidä asianmukaisena vain joitakin kuntia koskevan erillisen lain säätämistä, valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi.

Ed. Lahtelan toivomusaloitteessa n:o 243 (1954 vp.) on ehdotettu eduskunnan päätettäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisiin toimenpiteisiin valtion metsämaalle perustettujen asunto- ja asuntoviljelystilojen muuttamiseksi viljelystiloiksi ja sellaisten viljelystilojen viljelyskelpoisen ja metsämaan lisäämiseksi, jotka eivät vastaa viljelystilalle kuuluvia elinkelpoisuusvaatimuksia. Kun maankäyttölain lisäalueen antamista koskevat säännökset siinä muodossa kuin valiokunta on ehdottanut ne hyväksyttäväksi, tekevät mahdolliseksi aloitteessa tarkoitettujen viljelystilojen elinkelpoisuuden parantamisen sekä asunto- ja asuntoviljelystilojen muuttamisen viljelystiloiksi, ei valiokunta

enää katso olevan aihetta aloitteen hyväksymiseen.

Ed. Hallbergin ym. toivomusaloitteessa n:o 244 (1954 vp.) on ehdotettu eduskunnan päätettäväksi toivomus, että siirtoväkeen kuuluvat maantarvitsijat, jotka päteviksi katsotuista syistä ovat jääneet maahankintalain ulkopuolelle, asetettaisiin asutuslainojen saannissa ensisijaiseen asemaan. Kun se lainsäädäntö, jonka lainoitusta koskevien säännösten muuttamista aloitteessa tarkoitetaan, tulee korvattavaksi käsiteltävänä olevalla maankäyttölainsäädännöllä, ei mainitun kumottavaksi tulevan lainsäädännön lainoituseriaatteita ole valiokunnan mielestä enää syytä muuttaa. Toisaalta ei valiokunta myöskään katso olevan syytä ottaa säädettäviin uusiin lakeihin aloitteessa tarkoitettua suppeahkoa henkilöryhmää koskevia erikoissäännöksiä. Valiokunta viittaa lisäksi niihin näkökohtiin, jotka maankäyttölain 24 (25) §:n kohdalla on esitetty vähäisistä mahdollisuuksista soveltaa etusijajärjestyssä lainoitustoiminnassa noudatettavassa menettelyssä.

Ed. Sauran ym. toivomusaloitteessa n:o 245 (1954 vp.) on ehdotettu tarkistettavaksi sisarusuuslainoitusta paitsi myöntämällä tarkoitukseen enemmän varoja myös muuttamalla lainoitusta koskevia säännöksiä siten, että sellaisetkin tilan määräosien ostot voitaisiin rahoittaa, joissa perittävä eläessään luovuttaa osan tilastaan perilliselleen. Aloitteessa tehty ehdotus mainittujen luovutusten lainoittamisesta sisältyy jo hallituksen esitykseen maankäyttölain 30 (31) §:n 2 momenttina, joten toivomuksen lausumiseen hallitukselle ei tältä osalta ole enää aihetta. Kun toisaalta sisarusuuslainoituksen tehostaminen myöntämällä tarkoitukseen entistä enemmän varoja on riippuvainen valtion taloudellisista mahdollisuuksista, ei valiokunta valtionalouden nykyisen ahdingon huomioon ottaen katso olevan aihetta lausua asiasta toivomusta hallitukselle.

Ed. Kämäräisen ym. toivomusaloitteessa n:o 246 (1954 vp.) on ehdotettu eduskunnan päätettäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi ensi tilassa sellaisiin toimenpiteisiin, että asuttamis-, asutuskassa- ja MAP-lainojen lainaehdot korkoihin ja laina-aikaan nähden saatettaisiin samaksi, mitä

ne kerrostalojen Arava-lainoissa ovat. Kun valiokunta on maankäyttölakia käsitellessään jo muuttanut hallituksen esitykseen sisältyvää maankäyttölakia asuntotuotannon rahoitusta koskevalta osalta aloitteesta tarkoitettulla tavalla, ei aloitteen hyväksymiseen enää ole aihetta.

Ed. Lepistön ym. toivomusaloitteessa n:o 248 (1954 vp.) on ehdotettu lausuttavaksi hallitukselle toivomus maankäyttölainsäädäntöä koskevan esityksen antamisesta eduskunnalle. Kun hallitus on mainitun aloitteen tekemisen jälkeen jo antanut siinä tarkoitettua esityksen, valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi.

Ed. Jämsénin ym. toivomusaloitteessa n:o 231 (1955 vp.) on yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi Arava- ja asutuslainojen välillä ehdotettu asutuslainojen korko alennettavaksi yhteen prosenttiin. Viitaten siihen, mitä edellä on ed. Kämäräisen ym. toivomusaloitteen n:o 246 (1954 vp.) käsittelyn yhteydessä sanottu, valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi.

Ed. Pusan ym. toivomusaloitteessa n:o 206 (1956 vp.) on ehdotettu eduskunnan päätettäväksi toivomus, että hallitus antaisi kiireellisesti asutusviranomaisille sellaiset ohjeet maan ostamiseksi vapaaehtoisilla kaupoilla tai pakkohuutokaupoista, että oste-

tusta maasta voidaan muodostaa mahdollisimman useita yhteislaitumia maan eri osissa olevien pienien karjojen laiduntarpeen tyydyttämistä varten. Kun pakkohuutokaupoissa tapahtuvalla tilan lunastamisella valtiolle on lähinnä tarkoituksena helpottaa vaikeuksiin joutuneen tilan omistajan ja hänen perheensä asemaa, ei aloitteesta tarkoitettua sitovan ohjeen antamista voida puoltaa. Valiokunta ei toisaalta asiain nykyisessä vaiheessa, jolloin maankäyttölakia ja siihen liittyvää lakia yhteislaitumista ei ole vielä annettu, eikä niiden täytäntöönpanosta näin ollen voi olla mitään kokemuksiakaan, katso olevan riittävää aihetta toivomuksen lausumiseen hallitukselle.

Edellä lausutun perusteella valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset maankäyttölakiksi, laiksi maankäyttölainoista, laiksi yhteislaitumista, laiksi asutusyhteismetsistä, laiksi pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain muuttamisesta sekä laiksi valtion virkataloihin kuuluvain vuokra-alueiden lunastamisesta sekä virkatalojen käyttämisestä annetun lain muuttamisesta näin kuuluvina:

Maankäyttölaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

(Poist.) Väestön toimeentulomahdollisuuksien ja asunto-olojen parantamista varten harjoittaa valtio *maalaiskunnissa* maan tarkoituksenmukaista käyttöä edistävää toimintaa niiden Suomen kansalaisten hyväksi, jotka haluavat jatkuvasti saada toimeentulonsa kokonaan tai osittain maatilataloudesta tai kalastuksesta taikka tarvitsevat

asunnon maaseudulla ja joiden tukeminen on taloudellisesti tarpeellista ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaista.

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettulla maankäyttötoiminnalla muodostetaan itsenäisiä elinkelpoisia tiloja sekä pyritään säilyttämään maa ja asunto sanotussa lainkohdassa mainittujen henkilöiden hallussa sekä parantamaan jo olevien tilojen edellytyksiä kannattavan maatilatalouden harjoittamiseen viljelyksiä lisää-

mällä, lisäalueita antamalla, elinkelvottomia viljelmiä yhdistämällä ja tilusten sijoitusta tarkoituksenmukaisesti järjestelemällä.

3 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 §.

Tämä laki ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

(Poist.)

5 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

6 §.

Tämän lain nojalla perustetaan viljelys-, *asuntoviljelys*-, kalastus- ja asuntotiloja, asuntotontteja, yhteismetsiä ja yhteislaitumia, annetaan lisäaluetta, etuutta ja yhteiseen veteen osuutta sekä muodostetaan 3 §:ssä mainittujen tarkoitusten edistämiseksi muita tarpeellisia alueita. (Poist.)

7 §.

(Poist.)

7 (8) §.

Perustettavat tilat on, mikäli tilojen ja niihin luettavien tilusten tarkoituksenmukaisuus sen sallii, pyrittävä sijoittamaan siten, että niistä muodostuu asutusryhmiä.

Asuntoviljelys-, *kalastus*- ja *asuntotiloja* saadaan perustaa vain maatalousministeriön luvalla.

Asuntoviljelystiloja saadaan perustaa vain (poist.) siinä tapauksessa, että kannattavan erikoismaatalouden harjoittaminen maan laadun ja tuotteiden menekin edullisuuden johdosta on jatkuvasti mahdollista tahi että paikkakunnalla on tilaisuus maatalouden harjoittamisen ohella saada pysyvästi riittäviä sivuansioita sekä että edellytykset toimeentulon saamiseen tämän vuoksi ovat erittäin edulliset.

(Poist.)

Asuntotiloja ja -tontteja perustetaan sellaisille paikkakunnille, joilla niiden omistajilla on tilaisuus pysyvän ansion saantiin, asuntotontit yleensä asutuskeskusten läheisyyteen.

Ilman valtioneuvoston lupaa älköön viljelys-, *asuntoviljelys*-, kalastus- tai asuntotilaa perustettako alueelle, jolle on vahvistettu

(poist.) rakennussuunnitelma tai sitä vastaava muu maan käyttöä koskeva kaava (poist.).

Tämän lain mukaisella tilojen ja alueiden perustamisella älköön ehkäistkö tai vaikeuttako vahvistetun (poist.) rakennussuunnitelman tai sitä vastaavan muun maan käyttöä koskevan kaavan toteuttamista älköönkö (poist.) tarpeellisiksi katsottavien uusien tällaisten suunnitelmien ja kaavojen laatimista.

8 (9) §.

Viljelystilaan liitetään niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, että keskikokoinen perhe voi, paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten mukaan tilaansa viljellen, saada siitä, metsän antaman tuen huomioon ottaen, ainakin pääasiallisen toimeentulonsa. Maatalous- ja maatalouskelpoista maata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että se, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttö-lajeiksi saatettuna, vastaa kahtakymmentä sekä Lapin läänissä ja muuallakin syrjäisissä seuduissa kolmeakymmentä muunnettua peltohehtaaria. Mikäli erityiset syyt niin vaativat, voidaan viljelystilaan kuitenkin liittää edellä mainittua jonkin verran suurempi tilusala.

Viljelystilaan annetaan metsämaata niin paljon, että metsä, maan tuottokyvyn sekä puuston määrän ja rakenteen huomioon ottaen, kestävä hakuu määrää soveltaen ja se tarkoituksenmukaisesti hyväksi käyttäen antaa tilan pääasiallisen kotitarvepuun ja, *puutavaran erilaiset menekki-suhteet huomioon ottaen*, tilan elinkelpoisuutta varten tarvittavan määrän myyntikelpoista puuta. Metsämaata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että metsä (poist.) vuosittain tuottaa puuta 75—125 kiintokuutiometriä kuoretomaksi runkopuuksi arvioituna.

Sellaisilla seuduilla, missä metsämaata on vähän, mutta kannattavaan viljelykseen soveltuvaa maatalous- ja maatalouskelpoista maata runsaasti, voidaan viljelystilaan, 1 ja 2 momentissa mainituista tilusaloista poiketen, antaa vähemmän metsämaata ja vastavasti enemmän maatalous- ja maatalouskelpoista maata.

Niillä seuduilla, missä viljelysmahdollisuudet (poist.) syrjäisestä asemasta tai luonnonsuhteista johtuen ovat rajoitetut, mutta met-

sämaata on runsaasti, voidaan rajoitetut viljelysmahdollisuudet korvata antamalla metsämaata vastaavasti enemmän, enintään kuitenkin niin paljon, että metsän tuotto 2 momentissa tarkoitettu tavoin laskettuna ei ylitä 150 kiintokuutiometriä.

Se metsämaa, jota ei ole mahdollista antaa tilan omana metsänä, annetaan osuutena yhteismetsään. Samoin meneteltäköön siinä tapauksessa, ettei oman metsän antamista voida pitää tarkoituksenmukaisena, mutta on tällöin kuitenkin pyrittävä antamaan omaa metsää niin paljon, että se vuosittain tuottaa tilan kotitarvepuun kulutusta vastaavan määrän puuta. Milloin tilan taloudelliselle käytölle aiheutuu haittaa siitä, että metsä joko kokonaan tai osaksi annetaan osuutena yhteismetsään, saadaan tämä osuus antaa jonkin verran suurempana, kuin mitä tilalle olisi voitu antaa omana metsänä.

Jos niiden alueiden, joista viljelystila muodostetaan, ja niillä olevien rakennusten tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää, että tilaan liitetään enemmän maata kuin mitä edellä tässä pykälässä on sanottu, voidaan tilaan antaa maata niin paljon, kuin taloudellinen tarkoituksenmukaisuus vaatii.

9 (10) §.

Asuntoviljelystilaan liitetään niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata kuin 7 §:ssä mainitun erikoismaatalouden harjoittamisen tai asukkaan toimeentulon kannalta harkitaan tarpeelliseksi, ei kuitenkaan enempää kuin että maa, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttöalajeiksi saatettuna, vastaa neljää muunnettua peltohehtaaria. Mikäli erityiset syyt niin vaativat, voidaan asuntoviljelystilaan kuitenkin liittää edellä mainittua jonkin verran suurempi tilusala.

Mikäli metsämaan liittäminen asuntoviljelystilaan on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, liitetään sitä yleensä enintään niin paljon, että metsä vuosittain tuottaa tilan kotitarvepuun kulutusta vastaavan määrän puuta.

10 (11) §.

Kalastustilaan liitetään (poist.) sellainen vesialue tai osuus veteen, jota paikalliset olosuhteet ja avomerikalastuksen mahdollisuudet huomioon ottaen on ammattimaisen kalastuksen harjoittamiseksi pidettävä vält-

tämättömänä, sekä asuntoviljelystilaa vastaava ala maatalous- ja maatalouskelpoista maata ja 9 §:n 2 momentissa mainituin edellytyksin myös vastaava ala metsämaata siten, että keskikokoinen perhe voi paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten perusteella saada kalastuksesta ja tilan tuotosta ainakin pääasiallisen toimeentulonsa.

Erityisistä syistä voidaan kalastustilaan liittää metsämaata enemmän kuin 1 momentissa on sanottu, ei kuitenkaan enempää kuin samalle paikalle perustettavalle viljelystilalle voitaisiin antaa. Milloin metsämaata annetaan viljelystilalle tulevaa metsämaata vastaava määrä, voidaan metsämaata antaa myös osuutena yhteismetsään noudattaen vastaavasti 8 §:n 5 momentin säännöksiä.

11 (12) §.

Jollei viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustilaa muodostettaessa metsämaata ole riittävästi saatavissa, voidaan, mikäli siihen on mahdollisuuksia, tilan vähäisempi (poist.) puun tuotto osittain korvata antamalla tilalle tarpeellinen määrä polttoturpeen nostamiseen soveltuvaa suoaluetta tai osuutta siihen.

12 (13) §.

Asuntotilaan annetaan tonttimaan ohella lähinnä tarpeelliseksi kasvitarha- ja perunamaaksi soveltuva alue sekä enintään kahden lehmän laidun tai mahdollisuus yhteislaitumen käyttöön, ei kuitenkaan, yhteislaitumen käyttömahdollisuutta lukuun ottamatta, yhteensä enempää maata kuin kaksi hehtaaria, jollei tilusten sijoitus tai muut erityiset syyt vaadi jonkin verran suurempaa tilusalaa annettavaksi.

13 (14) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

14 (15) §.

Asuntotonttiin annetaan niin paljon maata kuin sen rakentamiseksi ja käyttämiseksi asuntotarkoituksia varten on tarkoituksenmukaista.

Asuntotonttia älköön yleensä (poist.) muodostettako kahtatuhatta neliometriä pienemmäksi.

15 (16) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

16 (17) §.

Viljelys-, asuntoviljelys-, kalastus- tai asuntotilaksi katsottavaan tilaan on pyrittävä, milloin se on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista, hankkimaan lisäaluetta sekä 13 §:n 1 momentissa tarkoitettuja alueita ja osuuksia. Lisäaluetta annetaan enintään niin paljon, että tilasta muodostuu tämän lain säännöksiä vastaava viljelystila. (Poist.)

(Poist.) Lisäaluetta (poist.) sekä 13 §:n 1 momentissa tarkoitettuja alueita ja osuuksia voidaan erityisistä syistä hankkia myös kiinteistön määrärahaan, kuitenkin edellyttäen, että niissä tapauksissa, joissa määrärahan erottamiseen tarvitaan viranomaisen suostumus, on lainvoimaisesti ratkaistu, että määräraha voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi. Annettavan lisäalueen koosta olkoon soveltuvin osin noudatettavana, mitä 1 momentissa on säädetty.

17 (18) ja 18 (19) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

19 (20) §.

Tässä laissa tarkoitetaan tilalla maarekisteriin merkittyä tilaa (poist.) ja myös määräosaa siitä, alueella sekä maa- että vesialuetta ja asutustilalla 8—10 ja 12 §:ssä mainittua tilaa sekä 16 §:ssä tarkoitettua lisäaluetta.

20 (21) §.

Maata ja luottoa annetaan 1 §:ssä mainitulle henkilölle, joka taloudellisen asemansa puolesta on maan tai luoton tarpeessa ja jonka olosuhteet ja henkilökohtaiset ominaisuudet ovat sellaiset, että hänen tukemistansa maata ja luottoa antamalla on maankäyttötoiminnan kannalta pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Useammalle 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle voidaan yhteisesti antaa 16 §:ssä tarkoitettua lisäaluetta, osuutta ja etuutta ja niiden hankkimiseksi maanostolainaa sekä, milloin maatalousministeriö kussakin tapauksessa siitä erikseen päättää, myös muuta maata ja 30 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja maanostolainoja, jotka käytetään yhteislaidunalueen oston, sekä sanotun momentin 4—7 (poist.), 9 ja 10 kohdassa mainittuja samoin kuin erityisistä syistä muitakin lainoja. Aviopuolisoista on maata ja luottoa annettaessa kuitenkin voimassa, mitä yksityisestä henkilöstä on säädetty.

Kunnille, yhtiöille, osuuskunnille ja muille yhteisöille voidaan myöntää lainoja sen mukaan, kuin siitä erikseen säädetään.

21 (22) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

22 (23) §.

Edellä 16 §:ssä tarkoitettun lisäalueen ja -osuuden antamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 21 §:ssä on säädetty.

23 (24) §.

(Poist.)

Maatalousministeriö voi pätevistä syistä yksittäistapauksissa päättää, että (poist.) invalidille saadaan 20 §:n 1 momentin, 21 §:n 1 ja 2 momentin sekä 22 §:n säännösten estämättä antaa maata ja luottoa.

24 (25) §.

Maan hakijoitten keskinäisestä etusijajärjestyksestä (poist.) säädetään asetuksella huomioon ottaen, että saman etusijan omaavista on siltä paikkakunnalta, josta maata annetaan, olevat maan hakijat yleensä asetettava muualta olevien hakijoitten edelle.

2 luku.

Toimielimet.

25 (26) §.

Tämän lain toimeenpanon ylin johto ja valvonta kuuluu maatalousministeriölle. (Poist.). Paikallisina toimieliminä ovat asutustarkastajat ja asutuslautakunnat.

Tarpeen mukaan asetetaan maankäyttötoimikuntia (poist.).

26 (27) §.

Asutustarkastajan virkoja ja toimistoapulaisten toimia voidaan perustaa tarpeen mukaan.

Kelpoisuusehtona asutustarkastajalta vaaditaan agronomitutkinto, maatalous- ja metsätieteiden kandidaatin tutkinto, teknillisen korkeakoulun maanmittausosastossa suoritettu diplomi-insinöörin tutkinto, lainopin kandidaatin tutkinto tai metsätutkinto tahi niitä vastaava aikaisempi tutkinto sekä diplomi-insinöörin, lainopin kandidaatin tai metsätutkinnon tahi niitä vastaavan aikaisemman tut-

kinnon suorittaneilta lisäksi hyvä käytännöllinen perehtyneisyys asutustoimintaan.

Asutustarkastajan nimittää maatalousministeriö viran oltua haettavana kolmenkymmenen päivän ajan.

27 (28) §.

Maankäyttötoimikunnassa on puheenjohtaja ja neljä jäsentä (poist.). Puheenjohtajaksi määrää maanmittaushallitus maanmittausinsinöörin sekä jäseniksi maatalousministeriö agronomin ja metsänhoitolautakunta tai, kun toimitus koskee pääasiallisesti valtion maata, metsähallitus metsänhoitajan sekä paikallinen asutuslautakunta valitsee kaksi jäsentä, joista toisen tulee edustaa maan luovuttajia ja toisen maan saajia. Älköön puheenjohtajaksi määrätty kieltäytykö tehtävästään, ellei hän voi näyttää estettä, joka voidaan katsoa päteväksi.

Maankäyttötoimikunnan suorittaessa jakolain (604/51) mukaista toimitusta on toimikunnasta sekä sen puheenjohtajasta ja jäsenistä vastaavasti voimassa, mitä mainituissa laissa on säädetty toimitusmiehistä, toimitusinsinööristä ja uskotuista miehistä.

Maankäyttötoimikunnan puheenjohtaja ja jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Heidän esteellisyydestään on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä on säädetty. Esteelliseksi älköön asianomaista kuitenkaan, paitsi hänen omassa asiassaan, katsottako sillä perusteella, että maan saantia tai sen luovuttamista koskeva asia on hänen kohdaltaan vireillä taikka että hän on asutuslautakunnassa osallistunut johonkin asiaa koskevaan ratkaisuun.

Jos erimielisyyttä ilmenee asian ratkaisemisesta, päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

Puheenjohtajalla on oikeus maankäyttötoimikunnan puolesta suorittaa teknillisiä tehtäviä.

Maankäyttötoimikunta voi maatalousministeriön suostumuksella käyttää asiantuntijoita.

3 luku.

Maankäyttötoiminnan rahoitus.

28 (29) §.

Maankäyttötoiminnan rahoitus tapahtuu ensisijaisesti asutusrahaston varoilla.

Valtioneuvosto päättää vuosittain (poist.), minkä verran sellaisia asutusrahaston varoiksi kirjattuja eriä, jotka lain mukaan jäävät kokonaan tai osittain valtion lopullisiksi menoiksi, on rahaston pääomaa vähentäen sen tileistä poistettava.

Valtioneuvosto päättää asutusrahaston aseman ja tehtävän huomioon ottaen, voidaanko ja minkä verran rahaston varoja siirtää valtiovarastoon.

29 (30) §.

Asutusrahaston varoja voidaan käyttää:

1) 33 §:ssä mainitun omaisuuden ostamiseen;

2) 30 §:ssä mainittuun lainoitukseen (poist.);

3) kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä tie-, raivaus- ja rakentamistöiden kustannuksiin samoin kuin vesi- ja viemärijohtojen rakentamisesta aiheutuvien kustannusten suorittamiseen;

4) maan ja muun valtiolle hankitun omaisuuden hoitamiseen ja kunnostamiseen;

5) lainoituksesta aiheutuviin hoitokustannuksiin ja korkohyvityksiin; sekä

6) muihin maankäyttötoiminnan menoihin.

Mitä 1 momentissa on säädetty asutusrahaston varojen käyttämisestä tietyökustannuksiin, sovellettakoon myös sellaisten teiden kohdalta, jotka ovat tarpeen useampia asutustiloja tai asuntotontteja käsittämään aiotun asutusalueen saattamiseksi tarkoituksenmukaisesti yleisen tieverkoston yhteyteen.

30 (31) §.

Asutusrahaston varoista voidaan antaa:

1) maanostolainoja tilan, määräalan, lisäalueen ja muun alueen niihin ehkä kuuluviin rakennuksineen sekä etuuksien hankkimisen rahoittamiseksi;

2) sisarosuuslainoja yhden tai useamman määräosan hankkimisen rahoittamiseksi tilasta, johon lainan hakijalla on osuus;

3) raivauslainoja viljelysten raivaamiseksi tämän lain mukaan muodostetuille asutustiloille samoin kuin muille suuruudeltaan niihin verrattaville sekä lisäaluetta saaneille tiloille;

4) asuntolainoja ja niiden ohessa lisälainoja, sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään, asuinrakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen ra-

hoittamiseksi tämän lain mukaan muodostetuille asutustiloille ja asuntotonteille ja niihin verrattaville tiloille ja alueille sekä vuokramaalle (poist.);

5) rakentamislainoja talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen rahoittamiseksi 4 kohdassa mainituille tiloille ja alueille;

6) irtaimistolainoja maatalous- ja kalasirtaimiston, siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseksi;

7) laidunlainoja laidunolojen parantamiseksi;

8) perusparannuslainoja maatalous- ja maatalouskelpoisen maan kuivattamista ja metsänparannustöitä lukuun ottamatta, muuta perusparannusta varten;

(poist.)

9) sähköistämislainoja sellaisten osuus- ja liittymismaksujen suorittamiseksi, jotka oikeuttavat sähkövirran saantiin, sekä sähkövirran hankkimista ja jakelua varten tarvittavien laitteiden rakentamiseksi 3 ja 4 kohdassa mainituille tiloille ja alueille; sekä

10) tielainoja asutus- ja niihin verrattavien teiden (poist.) tekemisestä aiheutuvien kustannusten suorittamiseen (poist.).

(Poist.)

Maanostolainoja voidaan antaa myös tilan määräosan hankkimisen rahoittamista varten, jos luovutuksen saaja on yksi useammista henkilöistä, jotka olisivat perineet luovuttajan edellyttäen, että perintö olisi langennut luovutuksen tapahtuessa.

Milloin 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen rakentamistöiden rahoittamiseksi on asuntolainan lisäksi tarpeen ottaa muuta lainaa, mutta sitä ei ole tavanmukaisin ehdoin saatavissa, voidaan tällainen laina osaksi tai kokonaan myöntää myös asutusrahaston varoista.

Holhouslain 39 ja 40 §:n säännösten estämättä saa holhooja holhotin puolesta ilman holhouslautakunnan ja oikeuden lupaa ottaa edellä 1 momentin 2 kohdassa ja 2 momentissa mainitun sisarosuus- tai maanostolainan sekä ostaa näissä lainkohdissa tarkoitettun määräosan tilasta ja panna sen sanotun lainan pantiksi.

31 (32) §.

Asutusrahaston varojen käyttäminen lainoitukseen tapahtuu kuntien tai rahalaitos-

ten tahi erinäisten yhteisöjen välityksellä taikka suoraan valtion viranomaisten toimesta siten kuin siitä erikseen säädetään.

Kunnalla on oikeus kunnallisvaltuuston harkinnan mukaan käyttää myös omia varojaan tässä laissa tarkoitettuun lainoitukseen sekä mennä takaukseen 30 §:ssä mainittuun tarkoitukseen myönnetystä lainasta. Niistä ehdoista, joilla tämä voi tapahtua, samoin kuin siitä, millä ehdoilla rahalaitokset voivat sijoittaa käytettävissään olevia muita kuin valtion varoja mainittuun lainoitukseen, säädetään erikseen.

Mitä kunnallislain (642/48) 108 §:n 1 momentissa on säädetty kunnallisvaltuuston lainan ottamista ja takaussitoumukseen menemistä koskevan päätöksen alistamisesta, ei ole sovellettava tämän pykälän 1 momentin mukaisesti kunnan välitettävien lainojen ottamista eikä 2 momentissa tarkoitettua takausta koskevaan kunnallisvaltuuston päätökseen.

32 (33) §.

Jos kauppahinta tai muu valtion saaminen kuuluu vain osaksi asutusrahastoon, tuloutetaan perityt lyhennys- ja korkoerät kokonaisuudessaan asutusrahastoon, kunnes sen saaminen on loppuun maksettu. (Poist.)

4 luku.

Maan ja etuuksien ostaminen.

33 (34) §.

Maatalousministeriö ostaa maankäyttötoiminnan kannalta sopivaksi katsomastaan, kuitenkin enintään käyvästä hinnasta valtiolle tämän lain tarkoituksiin käytettäväksi kiinteistöjä, alueita, oikeuksia, etuuksia, osuuksia (poist.) ja rakennuspuita sekä erikoistapauksissa maatalousirtaimistoa (poist.).

Kauppahinnan maksaa maatalousministeriö rahana.

Maankäyttötoimikunnan oikeudesta ostaa 1 momentissa mainittua omaisuutta säädetään 51 §:ssä.

34 (35) §.

Valtiolle tämän lain mukaan ostettu omaisuus on ennen maan saajalle luovuttamista pyrittävä vapauttamaan vastaamasta sitä rahoittavista oikeuksista.

Jos valtiolle ostettua tilaa tai aluetta rahoittaa eläkeoikeus tai 17 päivänä helmikuuta 1956 annetun huoltoapulain (116/56) 5 §:ssä tarkoitettu elatuksensaantioikeus, voi maatalousministeriö suorittaa oikeuden haltijalle, mikäli hän siihen suostuu, oikeudesta tulevan edun sijasta hintatason huomattavan nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai alennettua korvausta taikka oikeuden pääoma-arvoa vastaavan kertakaikkisen korvauksen valtion varoista sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

35 (36) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

5 luku.

Maan käytön yleissuunnittelu.

36 (37) §.

Milloin maan tarkoituksenmukaisen käytön edistäminen ryhmäasutukseen käytettäväksi suunnitellulla alueella sitä vaatii, voidaan (poist.) alueella suorittaa maan käytön yleissuunnittelu.

(Poist.)

37 (38) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

39 §.

(Poist.)

38 (40) §.

Asutustarkastajan on selvitettävä, tarvittaessa asiantuntijoita käyttäen, yleissuunnittelun tarpeellisuus ja kiireellisyys sekä yleiset edellytykset ja sen jälkeen alistettava maatalousministeriön ratkaistavaksi, onko suunnittelu suoritettava.

39 §. (41 § 1 mom.)

Päätätessään yleissuunnittelun suoritettavaksi määritellään maatalousministeriö samalla yleispiirteittäin sen alueen, jota suunnittelu koskee.

40 §. (41 § 2 mom.)

Yleissuunnittelun suorittaa maatalousministeriön määräyksestä maankäyttötoimikunta, johon ministeriö voi tätä varten tarvittaessa määrätä asiantuntevia lisäjäseniä. Ministeriö voi myös määrätä maankäyt-

tötoimikunnan puheenjohtajan tahi yhden tai useamman jäsenen suorittamaan toimikunnan työtä varten ennakko- tai erikoiselvittelyn.

41 (42) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

42 (43) §.

Maan käytön yleissuunnittelua suoritettaessa saavat puhevaltaa käyttää 41 §:ssä tarkoitettut valtion viranomaiset ja kunnat.

43 (44) §.

Maankäyttötoimikunta laatii, pidettyään tarpeelliset katselmukset ja kokoukset, alueen käytöstä yleissuunnitelman.

Yleissuunnitelma on kokouksessa, joka on annettava tiedoksi 41 §:ssä tarkoitettuihin tavoin, julkiluettava ja on maankäyttötoimikunnan samalla ilmoitettava, missä järjestyksessä suunnitelmaan tyytymätön voi tehdä sitä vastaan muistutuksia.

Yleissuunnitelmaan tyytymätön toimittakoon maatalousministeriölle osoitetun muistutuskirjelmänsä kolmenkymmenen päivän kuluessa suunnitelman julistamisesta lukien maankäyttötoimikunnalle.

Edellä 3 momentissa mainitun määräajan päätyttyä lähettäkään maankäyttötoimikunta yleissuunnitelman sekä muistutuskirjelmät ja muun asiaa koskevan aineiston *asutustarkastajalle*, joka toimittakoon ne oman lausuntonsa seuraamana maatalousministeriölle.

44 (45) §.

Sen jälkeen kun 43 §:n 4 momentissa tarkoitettut asiakirjat ja tarpeelliset lausunnot on hankittu, valtioneuvosto vahvistaa yleissuunnitelman joko sellaisenaan tai tarpeelliseksi katsotuin muutoksin.

Valtioneuvosto voi, milloin katsoo sen tarpeelliseksi, palauttaa yleissuunnitelman joko kokonaan tai joltakin osalta maankäyttötoimikunnan uudelleen käsiteltäväksi. Tällöin valtioneuvosto voi määrätä ne yleiset perusteet, joita yleissuunnittelussa on noudatettava.

45 (46) §.

Valtioneuvosto voi maatalousministeriön esityksestä muuttaa 44 §:n mukaisesti vahvistamaansa yleissuunnitelmaa.

Jos muutokset ovat niin huomattavia, että niiden toimeenpanemiseen tarvitaan asian

uutta käsittelyä maankäyttötoimikunnassa, olkoon noudatettavana, mitä 44 §:n 2 momentissa on säädetty.

46 (47) §.

Jos maankäyttötoimikunta, joka on määrätty laatimaan 47 §:ssä tarkoitettua käyttösuunnitelmaa, katsoo, että ennen sen laatimista olisi suoritettava maan käytön yleisuunnittelu, alistakoon asian (*poist.*) maatalousministeriön ratkaistavaksi.

6 luku.

Menettely alueita muodostettaessa ja itsenäiseksi tilaksi erotettaessa.

47 (48) ja 48 (49) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

49 (50) §.

Maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan on, saatuaan määräyksen ryhtyä laatimaan käyttösuunnitelmaa, kutsuttava toimikunta koolle.

Kun on todettu, mitä tiloja ja alueita käyttösuunnitelma tulee koskemaan, kutsutakoon ne, jotka haluavat saada sanotulta alueelta lisäaluetta, osuutta tai etuutta, katselmustoimituksen alkukokoukseen kuulutuksella, joka on julkaistava kunnan ilmoitustaululla ja enintään kahdessa paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä *asutustarkastajalle*.

50 (51) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

51 §. (uusi)

Laatiessaan käyttösuunnitelmaa voi maankäyttötoimikunta maatalousministeriön suostumuksella ostaa valtiolle sellaista 33 §:n 1 momentissa mainittua omaisuutta, joka soveltuu käyttösuunnitelmassa edellytetyyn tarkoitukseen.

52 §.

Jollei yhteismetsän perustamista koskevaa toimitusta voida viivytyksettä tehdä 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa, voidaan tiloja koskeva toimitus muilta osin saattaa loppuun ja jättää yhteismetsän perustaminen eri toimituksessa tapahtu-

vaksi. Tiloja koskevassa katselmustoimituksessa arviotakoon kuitenkin alustavasti, monenko kiintokuutiometrin suuruista vuotuista tuottoa vastaava osuus kullekin yhteismetsästä *osuutta saavalle* tilalle olisi annettava. Yhteismetsäosuuden suuruus määrätään lopullisesti yhteismetsää koskevaa käyttösuunnitelmaa vahvistettaessa.

Muodostettaessa itsenäiseksi tilaksi aluetta, jolla on osuus yhteismetsään, ei yhteismetsäosuutta oteta huomioon tilan osalukua ja mantaalia määrättäessä (*poist.*). Kun yhteismetsä on lopullisesti muodostettu, merkittävään maarekisteriin kunkin sellaisen tilan kohdalle, jolla on osuus yhteismetsään, tilan yhteismetsäosuuden suuruus.

Yhteismetsäosuuksien hinnasta on maankäyttötoimikunnan tehtävä ehdotus samassa toimituksessa, jossa yhteismetsä *perustetaan*.

Kukin tila tai alue on sille annetun yhteismetsäosuuden hinnan ja sen koron maksamisesta panttina ja saadaan sanottu hinta korokseen ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöistä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Tätä panttioikeutta koskevan merkinnän tekemisestä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan (*poist.*) säädetään 92 §:n 5 momentissa.

53 §.

Tilusten tarkoituksenmukaisen sijoituksen aikaansaamiseksi voidaan jakolain (604/51) säännöksiä noudattaen suorittaa tilusvaihto. Milloin tilusvaihto edellyttää sopimusta, tekee sen (*poist.*) valtion puolesta maankäyttötoimikunta (*poist.*). Tilusvaihdon suorittaa maankäyttötoimikunta 50 §:n 1 momentissa tarkoitettun katselmustoimituksen yhteydessä.

54 §.

Jos viljelystarkoituksiin käytettyyn tilaan tai määräälaan lisäaluetta hankittaessa tilusten tarkoituksenmukaisen sijoittamisen katsotaan vaativan, että lisäalueen saajan tila tai määrääla tahi osa niistä siirretään tilusvaihdolla toiseen paikkaan, voidaan siinä tapauksessa, että lisäalueen saaja suostuu siirtoon, tilusvaihto suorittaa noudattaen soveltuvin osin, mitä 53 §:ssä on säädetty.

Edellä (poist.) 1 momentissa tarkoitettua toimituksessa (poist.) saadaan siirtokustannuksista määrätä lisäalueen saajalta perittä-

väksi enintään niin paljon, kuin hänen tilansa arvon voidaan katsoa tilusvaihdon johdosta nousseen. Periminen toimitetaan siinä järjestyksessä kuin siirtokustannusten ennakkomaksujen perimisestä maanmittaustoimituksissa on säädetty.

55 §.

Asukkaan maksettavaksi määrätään sellainen tilakokonaisuutta vastaava kohtuullinen käypä hinta, mikä asutustilalla, asuntotontilla ja alueella siihen kuuluvine etuuksineen ja osuuksineen on paikkakunnalla katsottava olevan siihen tarkoitukseen käytettynä, mihin se on muodostettu.

Maatalousirtaimistolle samoin kuin erikseen annettaville rakennuspuille, etuuksille ja osuuksille määrätään maan saajan maksettavaksi paikkakunnan kohtuullinen käypä hinta. Kuitenkin voidaan asutustilan ulkopuolella olevalta valtion maalta otetuille rakennuspuille määrätä sanottua hintaa alempi hinta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen hinnan määräämistä varten hinnoittelkoon maankäyttötoimikunta omaisuuden osat erikseen, mikäli erityisistä syistä ei ole tarkoituksenmukaisempaa toisin menetellä, laatikoon tilusselitelmän ja arviokirjan sekä tehkään ehdotuksen 1 ja 2 momentissa mainituksi hinaksi.

56 §.

Tarpeellinen piirirajan käynti on maankäyttötoimikunnan suoritettava 50 §:n 1 momentissa tarkoitettujen katselmustoimituksen yhteydessä noudattaen, mitä siitä on jaloissa (604/51) säädetty.

Edellä 50 §:n 1 momentissa tarkoitettussa katselmustoimituksessa, jossa määräala tai osa siitä 54 §:n 1 momentissa mainituin tavoin siirretään tilusvaihdoilla toiseen paikkaan, erottakoon maankäyttötoimikunta määrälän itsenäiseksi tilaksi.

57 §.

Alueen erottaminen ja tilaksi muodostaminen maarekisteriin tilana merkitystä kiinteistöstä tapahtuu lohkomalla.

Jollei kiinteistölle, josta alue hankitaan tämän lain tarkoituksiin, ole ennestään määrätty mantaalia, on se erotettavalle alueelle

lohkomistoimituksessa määrättävä noudattaen vastaavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaan kuulumattoman alueen osalta 58 §:n 1 momentin mukaan on voimassa.

Alue voidaan muodostaa yhdeksi tilaksi, vaikka se käsittäisikin osia useammasta samaan kylään kuuluvasta kiinteistöstä, jotka ovat eri luontoa tai kuuluvat eri talonumeroihin, tahi tällaisen osan ohella yhden tai useampia kiinteistöjä kokonaisina taikka vain kokonaisia kiinteistöjä. (Poist.) Tilojen yhteiseksi perustettu tie, venevalkama, tarveaineen ottopaikka tai muu sellainen alue voidaan erottaa muodostettavien ja ennestään olevien tilojen yhteiseksi alueeksi riippumatta siitä, mihin kuntaan tai kylään alue ja tilat kuuluvat. Osuuden yhteiseen alueeseen antaminen muodostettavalle tai ennestään olevalle tilalle, joka kuuluu toiseen kylään kuin yhteinen alue, ei vaikuta asianomaisten tilojen manttaaleihin.

Kun uusi tila saa yksityiseksi tiluksikseen kahden tai useamman eri talonumeroa olevan kiinteistön tiluksia, on uudelle tilalle pantava oma talonnumero ja manttaali. Jos alue on osa kahdesta tai useammasta sellaisesta kiinteistöstä, joita ei ole isojaolla erotettu, suoritetaan lohkomisen siten, että lasketaan, kuinka suuren osan erotettava alue muodostaa kysymyksessä olevista toisistaan erottamattomista kiinteistöistä, sekä siten saadun suhdeluvun perusteella määrätään uuden tilan manttaali. Samalla vastaavasti vähennetään ennestään olevien kiinteistöjen manttaaleja, jokaista siinä suhteessa, jossa manttaalit ovat keskenään. (Poist.)

Jos kalastustilalle on annettu usean kiinteistön osuuksia yhteisestä vedestä, muodostetaan tilukset ja vesiosuudet lohkomisessa yhdeksi tilaksi siitä riippumatta, kuuluvatko vesiosuudet samaan kylään kuin tilukset. Vesiosuuksiin nähden on tällöin soveltuvin kohdin noudatettava, mitä jakolain 31 luvussa on säädetty tilalle kuuluvan osuuden siirtämisestä tilasta toiseen.

Milloin uuteen tilaan tahi lisäalueena ennestään olevaan tilaan tai määrälään liitetään kiinteistöjen yhteistä maa- tai vesialuetta, määrätään manttaali yhteisestä alueesta erotettavien tilusten osalta noudattaen vastaavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaan kuulumattoman alueen kohdalta 58 §:n 1 momentin mukaan on voimassa, ja

luovuttavien kiinteistöjen manttaalit voidaan jättää muuttamatta. Yhteisestä alueesta erotettavat tilukset voidaan liittää uuteen tilaan tai lisäalueena ennestään olevaan tilaan tai määräalaan myös siten, että tilukset niitä itsenäiseksi tilaksi muodostamatta otetaan huomioon uuden tilan tai sanotun määräalan manttaalia määrättäessä tahi korottaen ennestään olevan tilan manttaalia. Jos erotettavien tilusten arvo on vähäinen verrattuna uuteen tilaan liitettävien muiden alueiden tahi sen tilan tai määräalan arvoon, johon tilukset lisäalueena liitetään, voidaan liittäminen toimittaa ottamatta näitä tiluksia huomioon uuden tilan tai sanotun määräalan manttaalia määrättäessä tai korottamatta lisäaluetta saavan tilan manttaalia. Lohkomis- tai jakokirjaan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa merkittävä kiinteistöt, joille yhteinen alue on kuulunut, ja niiden osuus siihen.

Mitä 6 momentissa on säädetty, olkoon soveltuvin osin noudatettavana annettaessa etuuksia ja osuuksia uuteen tilaan tahi ennestään olevaan tilaan tai määräalaan.

Milloin muodostettavia tiloja tai alueita varten on päätetty perustaa jakolain 116 §:ssä tarkoitettu pysyvä oikeus muualle kuin sen kiinteistön tiluksille, josta tila tai alue on hankittu, taikka milloin tällaista ulkopuolista kiinteistöä tai aluetta rasittava tai palveleva rasite on päätetty poistaa tai siirtää toiseen paikkaan, on rasitteen perustamista, poistamista tai siirtämistä koskeva maanmittaustoimitus suoritettava, mikäli mahdollista, kysymyksessä olevan tilan tai alueen itsenäiseksi kiinteistöksi muodostamista tarkoittavan maanmittaustoimituksen yhteydessä.

Milloin sellaisen tilan, johon kuuluu osuus koskeen, kaikki tilukset on käytetty tämän lain tarkoituksiin, voidaan lohkomisessa muodostaa tila, johon tulee kuulumaan vain sanottu osuus koskeen.

58 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

59 §.

Maatalousministeriöllä on valta huolehtia siitä, että alue tulee (poist.) erotetuksi (poist.) itsenäiseksi tilaksi (poist.) sekä että

muukin käyttösuunnitelman edellyttämä maanmittaustoimitus tulee asianmukaisessa järjestyksessä suoritetuksi.

Milloin käyttösuunnitelmassa on määräalaan annettu etuus tai osuus taikka sellainen lisäalue, jota ei muodosteta eri tilaksi, on sen maanmittaustoimituksen yhteydessä, jota käyttösuunnitelma mainitulta osaltaan edellyttää, määräala erotettava itsenäiseksi tilaksi.

60 §.

Alueen muodostamisesta itsenäiseksi tilaksi tai liittämisestä ennestään olevaan tilaan aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista. *Kuitenkin on asukkaan suoritettava alueen itsenäiseksi tilaksi muodostamista tai ennestään olevaan tilaan liittämistä tarkoittavassa maanmittaustoimituksessa käytetyille uskotuille miehille tai todistajille sekä apumiehille maksetut palkkiot.*

61 §.

Maankäyttötoimikunnan 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa ja 52 §:n 1 momentissa tarkoitettuna erillisessä toimituksessa laatima käyttösuunnitelma on julkiluettava ja on sen, joka katsoo käyttösuunnitelman loukkaavan oikeuttaan tai etuaan, tällöin tehtävä muistutuksensa käyttösuunnitelmaa vastaan.

Maankäyttötoimikunta lähettäköön, jos maatalousministeriö on niin määrännyt tai jos käyttösuunnitelmaa vastaan on tehty muistutuksia, käyttösuunnitelman maatalousministeriön vahvistettavaksi.

(Poist.)

Jos tilan tai määräalan omistaja on hakenut osuutta tai etuutta, älköön hakijan tai sen, jolle omistusoikeus tilaan tai määräalaan ehkä on sirtynyt, hakemuksesta luopuminen, mikäli se on tapahtunut 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen julistamisen jälkeen, estäkö käyttösuunnitelman vahvistamista.

62 §.

Maankäyttötoimikunnalla ja asutustarkastajalla on tämän lain toimeenpanoa varten oikeus saada maanmittauskonttorista lainaksi tarpeelliset kartat ja asiakirjat, joista maankäyttötoimikunta tai asutustarkastaja valmistakoon toimitusta varten tarpeelliset otteet ja jäljennökset.

7 luku.

Maansaantihakemus ja asukkaan ottaminen.

63 §.

Tämän lain mukaan maata haluavan on toimitettava vahvistetun kaavakkeen mukainen hakemus kotikuntansa asutuslautakunnalle. Hakemuksessa on mainittava, mistä kunnasta hakija haluaa saada maata ja mihin tarkoitukseen hän tulisi maata käyttämään, sekä *muut* asian ratkaisemista varten tarpeelliset (*poist.*) seikat (*poist.*).

Lisäaluetta, etuutta ja osuutta koskeva hakemus voidaan myös tehdä 49 §:ssä mainitussa katselmustoimituksen alkukokouksessa tai siinä määrättävänä aikana. (*Poist.*)

64 §.

Asutuslautakunnan on annettava lausuntonsa hakemuksesta ja, jos hakemus koskee asutustilan saamista, myös siitä, minkä lajinen tila hakijalle olisi tarkoituksenmukaista antaa, sekä sen jälkeen lähetettävä hakemus lausuntoineen *maatalousministeriölle* (*poist.*).

Edellä 63 §:n 2 momentissa tarkoitettun hakijan hakemuksesta tulee maankäyttötoimikunnan pyytää tarvittaessa lausunto asutuslautakunnalta.

65 §.

Käyttösuunnitelman tultua vahvistetuksi päättäkään *maatalousministeriö* (*poist.*) tilan, asuntotontin, alueen, (*poist.*) maatalousirtaimiston ja rakennuksen antamisesta hakijalle.

Jos alue on käyttösuunnitelmassa edellytetty käytettäväksi muuhun tarkoitukseen kuin asukkaalle luovutettavaksi, tehkään maankäyttötoimikunta maatalousministeriölle esityksen alueen käyttämisestä.

Maatalousministeriön päätökseen ei saa hakea muutosta.

66 §.

Tehtyään 65 §:n 1 momentissa tarkoitettun päätöksen asukkaan ottamisesta päättäkään *maatalousministeriö* viipymättä, onko tila, asuntotontti tai alue heti myytävä asukkaaksi hyväksytylle, vai onko hänen kanssaan, ottaen erityisesti huomioon tarpeen suorittaa valtion toimesta 75 §:ssä tarkoitettuja töitä, tehtävä hallintasopimus. Milloin (*poist.*) maan saajana on 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu yhteisö, älköön kuitenkaan tehtäkö hallintasopimusta, vaan myytäkään alue heti.

Milloin yhteismetsäosuuksuus annetaan tämän lain mukaan muodostettuun tilaan tai alueeseen taikka kun (*poist.*) osuus muuhun yhteiseen alueeseen *tahi* etuus (*poist.*) annetaan ennestään olevaan tilaan tai määräälaan, älköön mainituista osuuksista ja etuuksista (*poist.*) myöskään tehtäkö hallintasopimusta. Näissä tapauksissa lähetetäkään *maankäyttötoimikunta* asiakirjat viipymättä maatalousministeriölle sen hinnan määräämistä varten, joka asukkaan *tahi* tilan tai määräälaan omistajan on tällaisista osuuksista ja etuuksista (*poist.*) suoritettava. (*Poist.*)

Maatalousministeriön 1 ja 2 momentin nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta.

67 §.

Maatalousministeriön on viipymättä lähetettävä ilmoitus 66 §:n 1 momentissa mainitusta päätöksestään samoin kuin asianomainen tilusselitelmä ja arviokirja asukkaaksi hyväksytyyn kotikunnan asutuslautakunnalle hänen tietoonsa toimitettavaksi.

Asukkaan on kolmenkymmenen päivän kuluessa 1 momentissa mainitusta tiedoksiantosta saavuttava sanotussa momentissa tarkoitettuun *asutuslautakuntaan* tekemään hallintasopimus *tahi*, mikäli kauppakirja on määrätty heti tehtäväksi, samassa ajassa ilmoitettava (*poist.*) asutuslautakunnalle olevansa halukas tekemään kauppakirjan, uhalla, että maansaantihakemus voidaan katsoa rauenneeksi.

Jos asukkaaksi hyväksytty voi näyttää pätevän esteen, jonka takia hän ei ole voinut 2 momentissa mainittuna aikana saapua tekemään hallintasopimusta tai ilmoittaa suostumustaan kauppakirjan tekemiseen, taikka jos hän luonnonsuhteiden vuoksi on sanottuna aikana ollut estynyt tarkastamasta hänelle annettua asutustilaa tai asuntotonttia, voi *maatalousministeriö* mainitun ajan kuluessa tai, mikäli asiassa jo suoritettut toimenpiteet eivät ole esteenä, myöhemminkin tehdystä hakemuksesta myöntää pitennetyn ajan hallintasopimuksen (*poist.*) tekemiseen *tai* mainitun suostumuksen ilmoittamiseen.

(*Poist.*)

68 §.

(*Poist.*) *Hallintasopimus tehdään* määrääjäksi, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi.

Hallintasopimuksessa on mainittava alue, etuudet, osuudet ja rakennukset sekä niille 55 §:n 3 momentissa tarkoitettussa arviokirjassa määrätty kokonaishinta samoin kuin maatalousirtaimistolle ja erikseen annettaville rakennuspuille määrätty hinta. Asukkaalle ehkä asetettavat työvelvoitteet on otettava hallintasopimukseen ja on ne määrättävä kohtuullisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi.

Jos hintataso on olennaisesti muuttunut sen jälkeen, kun maankäyttötoimikunta on määrännyt hinnan, ja alueesta tämän jälkeen tehdään hallintasopimus, määrätköön *maatalousministeriö*, mikäli erityisistä syistä ei muuta johdu, uudelleen hinnan noudattaen 55 §:ssä säädettyjä perusteita, ja merkittävään *tämä hinta* hallintasopimukseen.

Kun hallintasopimus on tehty, lähetetään 71 §:n 3 momentissa tarkoitettua metsänkäyttöoikeuden rajoituksesta ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten hakkuukielloista pidettävään luetteloon.

69 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

70 §.

Asetuksella voidaan säätää poikkeuksia maansaantihakemusta ja asukkaan ottamista koskevista säännöksistä, milloin on kysymys 47 §:n 2 momentissa tarkoitettun maan käytöstä.

71 §.

Asukkaalla ei ole oikeutta ilman *maatalousministeriön* lupaa luovuttaa hallintasopimuksen nojalla hallitsemaansa tilaa tai aluetta osaksikaan toisen käyttöön, eikä ilman sanottua lupaa tehdä tilalla tai alueella olevien rakennusten käytöstä muuta kuin ali- vuokrasopimus.

Rakennukset, jotka hallintasopimuksen voimassaoloaikana valtion tai asukkaan toimesta tilalle tai alueelle rakennetaan, omistaa valtio siihen saakka, kunnes tila tai alue myydään asukkaalle, mutta on asukas velvollinen huolehtimaan siitä, että nämä samoin kuin asukkaan hallintaan luovutetut muutkin rakennukset on palovakuutettu *täydestä arvostaan*.

Hallintasopimuksen perusteella ei asukkaalla ole oikeutta ilman *asutustarkastajan*

lupaa käyttää metsää muuhun tarkoitukseen kuin kotitarpeeksi. Ilman sanottua lupaa ei asukkaalla myöskään ole oikeutta luovuttaa tilalta tai alueelta, sen säännöllisiä tuotteita lukuun ottamatta, muutakaan omaisuutta, joka vähentäisi tilan tai alueen arvoa. *Asutustarkastajan* toimesta tai *hänen* antamansa luvan nojalla suoritetusta puiden ja muun omaisuuden myynnistä saadut varat, sikäli kuin niitä ei anneta asukkaan vapaaseen käyttöön taikka määrätä käytettäväksi alueen arvoa kohottavien perusparannusten suorittamiseen, välttämättömän maatalousirtaimiston hankkimiskustannuksiin tai valtion tai 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten tai yhteisöjen saamisten lyhentämiseen, on asukasta varten pidettävä talletettuina rahoja harjoittavan vakavaraisen laitoksen säästö- tai muulla vastaavalla tilillä maatalousministeriön nimellä.

Tilan tai alueen osalta, josta on tehty hallintasopimus, saa valtio asukkaan suostumuksella tehdä pakkolunastusta koskevan sopimuksen. Pakkolunastuskorvauksesta on vastaavasti voimassa, mitä 3 momentissa on puunmyyntivaroista säädetty.

Asukkaalla, joka hallintasopimuksen perusteella pitää hallussaan itsenäistä tilaa, on yhteisen kalaveden osakkaiden muodostamassa kalastuskunnassa oikeus käyttää sitä puhevaltaa, joka kuuluu tilan omistajalle.

Verot, maksut ja muut niihin verrattavat suoritukset, jotka tilalta tai alueelta omaisuuden, tulon tai muun perusteen mukaan määrätään hallintasopimuksen voimassaoloajalta, suorittaa asukas.

72 §.

Asukkaan kuoltua katsotaan hallintasopimuksen tuottaman oikeuden tilaan tai alueeseen kuuluvan hänen kuolinpesänsä varoihin. Testamentin nojalla ei tämä oikeus ilman *maatalousministeriön* antamaa suostumusta voi siirtyä muulle kuin asukkaan perilliselle tai aviopuolisolle. Testamentin saajan on haettava sanottua suostumusta *maatalousministeriöltä* vuoden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon asukkaan kuolemasta ja testamentista.

Aviopuolisoiden omaisuussuhteissa on hallintasopimuksen tuottamasta oikeudesta tilaan tai alueeseen voimassa, mitä kiinteästä omaisuudesta on säädetty.

Asukkaalla ei ole oikeutta ilman (*poist.*) maatalousministeriön lupaa siirtää hallintasopimusta toiselle henkilölle. Holhouksen alaisen nimissä olevan hallintasopimuksen siirtoon samoin kuin sellaiseen siirtoon, jossa holhouksen alainen on luovutuksen saajana, on lisäksi sovellettava, mitä kiinteän omaisuuden luovutuksesta on vastaavissa tapauksissa voimassa.

Hallintasopimuksen asukkaalle tuottamaa oikeutta älköön ulosmitattako hänen velastaan, älköönkä sanottua oikeutta myöskään luettako asukkaan konkurssipesään.

Kun *hallintasopimus* on 1—3 momentissa tarkoitettu tavoin siirtynyt toiselle henkilölle, on häneen nähden voimassa, mitä tässä laissa on asukkaasta säädetty.

73 §.

Asukas, joka haluaa luopua hallintasopimuksesta, tehkoon siitä kirjallisen hakemuksen (*poist.*) maatalousministeriölle.

Hallintasopimus on, jos maatalousministeriö niin päättää, heti lakkaava:

1) jos asukas jättää kokonaan tai *olennaisessa määrässä* suorittamatta kunakin vuonna hänelle määrätty työt tai muuten *oleellisesti* jättää täyttämättä, mitä hänen velvollisuudekseen on säädetty tai määrätty;

2) jos asukas ylittää ne oikeudet, jotka hänelle 71 §:n mukaan kuuluvat; taikka

3) jos asukas joutuu konkurssiin tai (*poist.*) viettää pahantapaista elämää taikka jos on muita erittäin päteviä syitä.

74 §.

Jollei hallintasopimuksen lakattua voida sopia näistä suorituksista, jotka aiheutuvat alueen käytöstä, arvioikoon asianomainen asutuslautakunta alueella pidettävässä katselmuksessa, johon on kutsuttava asukas tai hänen oikeudenomistajansa, sopimuksen päättyessä vallinneen hintatason mukaan, missä määrin alueen arvon voidaan asukkaan suorittamien hyödyllisten parannustöiden johdosta katsoa nousseen sekä toisaalta asukkaan huonon hoidon tai muun menettelyn johdosta vähentyneen. Asutuslautakunnan tulee myös arvioida, miltä osin asukkaan nostamien palkkioiden ja avustusten edellyttämät työt ovat ehkä jääneet suorittamatta. Katselmuksessa laatimansa pöytäkirjan, joka on julkiluettava, lähettäköön asutus-

lautakunta viipymättä (*poist.*) maatalousministeriölle ja toimittakoon asukas tai hänen oikeudenomistajansa muistutuskirjelmänsä asutuslautakunnan arviota vastaan maatalousministeriölle viimeistään kahdentenakymmenentenä päivänä katselmustoimituksen päättymisestä lukien.

Saatuun asutuslautakunnan pöytäkirjan ja sitten kun 1 momentissa mainittu määräaika on päättynyt, tulee maatalousministeriön määrätä se korvaus, joka asukkaalle tai hänen oikeudenomistajilleen on parannustöistä johtuvasta arvonnoususta suoritettava tai joka asukkaan on alueelle aiheuttamiensa arvovähennysten ja nostamiensa palkkioiden ja avustusten edellyttämien, mutta suorittamatta jääneiden töiden johdosta maksettava valtiolle. Korvaus määrätään siten, että arvonnousun määrästä vähennetään edellä mainitut arvovähennykset, sellainen 30 §:n 3 momentissa tarkoitettu laina, jolla 92 §:n 3 momentin mukaan on parempi etuoikeus kuin asuntolainalla, sekä takaisin perittävä osa palkkioista ja avustuksista, keskenään tässä luetellussa järjestyksessä (*poist.*). Tämän jälkeen lyhennetään jäljellä olevalla arvonnousun määrällä valtion varoista asukkaalle annettuja lainoja ja muita valtion samoin kuin 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten ja yhteisöjen saamia. Mikäli parannuskorvaus ei täten tule kokonaan käytetyksi, suoritetaan jäännös asukkaalle tai hänen oikeudenomistajilleen. (*Poist.*) Asukkaan aiheuttamat arvovähennykset sekä takaisin perittävät palkkiot ja avustukset (*poist.*), niiden määrän tultua lainvoimaisesti vahvistetuksi, voidaan siltä osin, kuin niitä ei saada parannuskorvauksesta, periä asukkaalta (*poist.*) verojen ulosotosta säädettyä järjestyksessä.

(*Poist.*)

8 luku.

Alueella suoritettavat työt.

75 §.

Milloin alueen asuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista ennen suurehkoja kustannuksia vaativien kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- tai muiden perusparannustöiden taikka raivaus- tai tientehtöiden suorittamista, voidaan nämä työt samoin kuin

tällaisten töiden yhteydessä suoritettavat rakentamistyöt tehdä valtion toimesta ennen käyttösuunnitelman laatimista.

Muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on alueen käyttöä varten tarpeelliset kuivatus-, metsänparannus- ja tien-tekotyöt sekä suuremmat raivaustyöt pyrittävä ensisijaisesti (poist.) suorittamaan valtion toimesta ja voidaan rakentamistyöt ja muutkin sanotussa momentissa mainitut työt (poist.) suorittaa valtion toimesta, mikäli sitä on pidettävä asukkaan jatkuvan toimeentulon kannalta tai muuten välttämättömänä.

Sen jälkeen kun hallintasopimus on tehty, älköön rakentamistöitä (poist.) älköönkä tilan tai alueen myymisen jälkeen, kuivatus- ja metsänparannustöitä lukuun ottamatta, muutaakaan töitä ilman asukkaan suostumusta aloitettako valtion toimesta.

Maankäyttöviranomaisten asiana on huolehtia tässä pykälässä tarkoitettujen valtion toimesta suoritettavien töiden teettämisestä.

76 §.

Asukkaalle, joka ottaa vastaan sellaisen viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustilan, jonka maatalousmaaksi tarkoitettu ala tällöin on joko kokonaan tai, verrattaessa aikaisemmin viljelykseen raivatusta alasta saatavaa tuottoa tilan koko maatalousmaasta viljelykseen raivattuna saatavaan tuottoon, pääasiallisesti raivaamaton ja jolta pääosaltaan puuttuvat sellaiset hyväksyttävät rakennukset, joita viljelyn tarkoituksenmukainen käyttö ja hoitaminen sekä kalastustilan osalta myös kalastuksen harjoittaminen edellyttää tai jotka taloudellisesti voitaisiin sellaisiksi kunnostaa, suoritetaan määrääjassa tehtävän hakemuksen perusteella raivaus- ja rakentamistyötä varten uutistilan perustamispalkkiota sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Palkkion määrä vaihtelee tilan sijainnin sekä raivaus- ja rakentamiskustannusten arvioitun suuruuden perusteella.

Edellä 1 momentissa mainittua uutistilan perustamispalkkiota suoritetaan samoin myös asukkaalle, joka ottaa vastaan lisäalueena viljelykseen raivattavaksi maatalouskelpoista maata, mikäli tilaan tai alueeseen ennestään kuuluu niin vähän viljelyksiä ja sen rakennukset ovat joko niin vähäiset tai niin heikossa kunnossa, että suoritettava raivaus- ja rakentamistyö on verrattavissa 1 momentissa edellytettyihin tapauksiin.

Milloin henkilö, jolle tämän lain mukaan olisi voitu antaa maata, lain voimaantulon jälkeen vapaaehtoisella kaupalla ostaa tai muulla tavoin omakseen saa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun alueeseen verrattavan tilan tai alueen, voidaan hänelle myöntää uutistilan perustamispalkkiota noudattaen vastaavasti, mitä sanotuissa lainkohdissa on säädetty. Sama olkoon laki henkilöstä, joka lain voimaan tullessa omistaa 1 momentissa tarkoitettuun alueeseen verrattavan tilan tai alueen, mikäli hänet siinä tapauksessa, ettei hän omistaisi maata, voitaisiin tämän lain mukaan katsoa maansaantikelpoiseksi.

Asetuksella säädetään, millä edellytyksillä maksamatta oleva osa uutistilan perustamispalkkiosta siirtyy tai saadaan siirtää, kun siihen tilaan tai alueeseen, jolla suoritettavaa raivaus- ja rakentamistyötä varten perustamispalkkio on myönnetty, kohdistuva hallintasopimus tai omistusoikeus siirtyy toiselle.

77 §.

Asukkaalle, joka on tehnyt asutustilasta hallintasopimuksen tai joka on ostanut tällaisen tilan hallintasopimusta tekemättä, sekä tämän lain mukaan maansaantikelpoiselle henkilölle, joka lain voimaantulon jälkeen vapaaehtoisella kaupalla ostaa tai muulla tavoin omakseen saa asutustilaan verrattavan tilan tai alueen, (poist.) voidaan, mikäli hänelle ei suoriteta uutistilan perustamispalkkiota, myöntää maatalouskelpoisen maan raivaamista varten viljelykseen tai laitumeksi palkkiota sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

78 §.

Edellä 77 §:ssä tarkoitettulle henkilölle, jolle ei suoriteta uutistilan perustamispalkkiota, samoin kuin sellaiselle henkilölle, joka muutoin täyttää sanotussa lainkohdassa mainitut edellytykset, mutta siinä mainituin tavoin hallitsee asuntotilaa tai -tonttia tahi niihin verrattavaa tilaa tai aluetta, voidaan tarpeellisten uusien (poist.) talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten sekä laitteiden suunnitteluun ja rakentamiseen samoin kuin tilalla tai alueella ennestään olevien tällaisten rakennusten ja laitteiden (poist.) laajentamiseen ja peruskorjausten suorittamiseen ja näiden toimenpiteiden suunnitteluun myön-

tää rakentamisavustusta sekä rakennusten kestoikkää pitentävien ja työtä säästävien (poist.) rakenteiden ja laitteiden aikaansaamiseksi rakentamispalkkiota sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

(Poist.)

Jollei asutustilalla ole (poist.) tarpeellisten talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten rakentamiseen välttämättömiä rakennuspuita, voidaan asukkaalle antaa rakennusaineiden hankkimista varten avustusta sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

79 §.

Kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä timentekotöiden suorittamiseen voidaan 77 §:ssä tarkoitetulle henkilölle (poist.) myöntää avustusta sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

80 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

81 §.

Edellä 76—79 §:ssä mainittuja palkkioita ja avustuksia voidaan maksaa sanotuissa lainkohdissa tarkoitetun työn kestäessä. Viimeinen erä maksetaan, kun työ on hyväksyttävällä tavalla suoritettu.

Jollei sitä työtä, jota varten 76—79 §:ssä tarkoitettu palkkio tai avustus on annettu, ole suoritettu asetuksella säädettävän määräajan kuluessa, on maatalousministeriöllä valta velvoittaa palkkion ja avustuksen saaja tai hänen oikeudenomistajansa suorittamaan valtiolle takaisin se osa palkkiosta ja avustuksesta, jonka edellyttämät työt on suoritettamatta. Takaisin perittävät palkkiot ja avustukset saadaan riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, ottaa siitä tilasta, jonka hyväksi tehtävistä töistä on kysymys, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöistä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty, ja saadaan periminen toimittaa (poist.) verojen ulosotosta säädetyssä järjestyksessä. Maatalousministeriön sanottuun päätökseen ei saa hakea muutosta.

Oikeutta 76—80 §:ssä tarkoitettuihin palkkioihin ja avustuksiin alköön ulosmitattako.

9 luku.

Alueen myyminen.

82 §.

(Poist.)

Maatalousministeriö päättää muiden kuin asukkaalle luovutettavaksi tarkoitettujen alueiden osalta, miten, mistä hinnasta ja millä ehdoilla ne on luovutettava taikka vuokrattava tai muuten käytettävä käyttösuunnitelmassa edellytettyyn tarkoitukseen.

83 §.

Sitten kun voidaan olettaa, että asukas, joka on tehnyt hallintasopimuksen, pystyy omin voimin saattamaan loppuun alueen kuntoonpanotyöt tai ne on suoritettu, kuitenkin ennen hallintasopimuksen (poist.) voimassaoloajan päättymistä, hankkikoon maatalousministeriö kauppakirjan antamista varten asukkaalle (poist.) hallintasopimuksen ja lausunnon siitä, millä tavoin asukas on täyttänyt hallintasopimuksen määräykset. Kauppakirjan antamisen ehtona (poist.) on, että asukkaan voidaan katsoa pääasiallisesti täyttäneen hallintasopimuksen määräykset (poist.). Erityisistä syistä voidaan kauppakirja kuitenkin antaa asukkaalle, vaikkei hallintasopimuksen määräyksiä olekaan siten täytetty.

84 §.

Kauppakirjan laatimisen yhteydessä tapahtuvaa myyntihinnan määräämistä varten on (poist.) maatalousministeriön hankittava selvitys siitä valtion varojen määrästä, joka on käytetty 75 §:ssä mainittujen töiden suorittamiseen, samoin kuin siitä arvonnoususta, jota 85 §:n 6 momentissa tarkoitetaan. Maatalousministeriön on hankittava selvitys myös muista myytävään alueeseen liittyvistä, maankäyttötoiminnan yhteydessä syntyneistä valtion sekä 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten ja yhteisöjen saamisista.

85 §.

Saatuaan 83 ja 84 §:ssä mainitut asiakirjat ja selvitykset tulee maatalousministeriön viipymättä antaa asukkaalle kauppakirja.

Asukkaan suoritettavaksi määrätään alueesta etuiksineen, osuiksineen ja rakennuksineen samoin kuin maatalousirtaimistosta ja rakennuspuista 55 §:n 3 momentissa

mainituissa arviokirjassa oleva hinta tahi, jos *maatalousministeriö on (poist.)* 68 §:n 3 momentin nojalla määrännyt hinnan uudelleen, hallintasopimukseen tämän mukaisesti merkitty hinta.

Jos hintataso on olennaisesti muuttunut sen jälkeen, kun maankäyttötoimikunta on määrännyt hinnan tahi kun *maatalousministeriö (poist.)* on 68 §:n 3 momentin nojalla määrännyt hinnan uudelleen, ja alue sitten myydään muulle henkilölle kuin asukkaalle, määrätköön maatalousministeriö, mikäli erityisistä syistä ei muuta johdu, uudelleen hinnan noudattaen 55 §:ssä säädettyjä perusteita.

Milloin maankäyttötoimikunta ei ole määrännyt sitä hintaa, joka asukkaan on valtiolle suoritettava, määrätköön maatalousministeriö (*poist.*) myyntihinnan 55 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Edellä 2—4 momentissa tarkoitettuun hintaan lisätään 84 §:ssä tarkoitettujen valtion saamiset. Alueen hintaan voidaan myös, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, lisätä sellainen laina, joka on myönnetty asukkaalle 31 §:ssä tarkoitettussa (*poist.*) rahalaitosten ja erinäisten yhteisöjen hoitamassa lainoitus-toiminnassa.

Alueen käyttöä varten valtion toimesta suoritettujen kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden samoin kuin tienteko- ja raivaustöiden kustannuksista saadaan asukkaalta kuitenkin perii enintään se määrä, jolla alueen tarkoitukseensa käytettynä voidaan sanottujen töiden johdosta katsoa arvoltaan nousseen, ja muu osa kustannuksista jää valtion lopulliseksi menoksi. Erityisistä syistä voidaan osa niiden rakentamistöiden kustannuksista, jotka valtion toimesta on suoritettu, niin ikään jättää asukkaalta perimättä.

Myyntihintaa määrättäessä otettakoon huomioon myös ne helpotukset, jotka 95 §:n 1 momentin mukaan asukkaalle ehkä myönnetään, ja lisäksi on maatalousministeriöllä siinä tapauksessa, että maankäyttötoimikunnan suorittaman hinnan määräämisen jälkeen on ilmennyt sellaisia erityisiä syitä, jotka puoltavat myyntihinnan muuttamista, valta poiketa alueen hinnan ja saamisten yhteenlasketusta määrästä.

Maatalousministeriön suorittamaan myyntihinnan määräämiseen ei saa hakea muutosta.

86 §.

Asukkaan on kehoituksen siihen saatuaan allekirjoitettava kauppa- ja kiinteistökirja hänelle asetettuna kohtuullisen, vähintään kolmenkymmenen päivän pituisen määräajan kuluessa uhalla, että oikeus tilan tai alueen ostamiseen voidaan katsoa rauenneeksi.

Edellä 66 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa määrää maatalousministeriö kauppa- ja kiinteistökirjaa tekemättä sen hinnan, joka osuuksien ja etuuksien saajan on niistä (*poist.*) suoritettava, noudattaen soveltuvin osin, mitä 85 §:ssä on säädetty.

Jos omistusoikeus tilaan tai määräälaan, johon on annettu 2 momentissa tarkoitettu osuus tai etuus, on 61 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöksen julistamisen jälkeen siirtynyt, peritään osuuden ja etuuden hinta uudelta omistajalta.

Maatalousministeriön tämän pykälän nojalla antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

87 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

88 §.

Jollei asutustilasta tai asuntotontista ole tehty kauppa- ja kiinteistökirjaa 86 §:n 1 momentissa tai hallintasopimusta 67 §:n 2 momentissa säädettyssä ajassa tahi jos asukas on luopunut hallintasopimuksesta tai (*poist.*) sanottu sopimus lakkaa muusta syystä taikka jos muu tässä laissa tarkoitettu alue vapautuu siitä käyttötarkoituksesta, mitä varten se on muodostettu, eikä tilaa, tonttia tai aluetta ole vuoden kuluessa sen jälkeen käytetty siihen tarkoitukseen, johon se on muodostettu, tai jos kysymyksessä oleva tila, tontti tai alue, sitten kun se on mainitun vuoden kuluessa käytetty sanottuun tarkoitukseen, myöhemmin vapautuu tästä käyttötarkoituksesta eikä sitä vuoden kuluessa vapautumisesta lukien uudelleen käytetä mainittuun tarkoitukseen, tarjottakoon valtiolta otettu alue palautettavaksi sille viranomaiselle, jolta se on otettu, ja muulta maan luovuttajalta pakkolunastettu alue maan luovuttajalle tai hänen oikeudenomistajilleen tai jollekin heistä ostettavaksi maatalousministeriön määräämistä kohtuullisesta käyvästä hinnasta. Jos palauttamisesta kuitenkin olisi seurauksena tilan, tontin tai alueen epätarkoituksenmukainen pirstoutuminen tai tehtyjen parannustöiden

jääminen kokonaan tai huomattavalta osalta hyödyttömiksi, on maatalousministeriöllä mainittua tarjousta tekemättä valta päättää, miten ja mistä hinnasta (poist.) tila, tontti tai alue on käytettävä tämän lain taikka erityisistä syistä muihin tarkoituksiin. Sama valta maatalousministeriöllä on siinä tapauksessa, ettei edellä tarkoitettu valtion viranomainen ota aluetta vastaan tai muu maan luovuttaja tai hänen oikeudenomistajansa osta aluetta tarjotusta hinnasta kahden kuukauden kuluessa tarjouksen tekemisestä lukien tahi että kysymyksessä on alue, joka on pakkolunastettu rappiotilasta tai tilakeinottelijalta tahi jonka omistajasta ei pakkolunastettaessa ollut tietoa, taikka ettei maan luovuttajan oikeudenomistajista saada kohtuullisessa ajassa selvitystä.

Maatalousministeriön 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen, jolla on määrätty maan luovuttajalle ostettavaksi tarjottavan alueen hinta tai jolla on päätetty käyttää tila, tontti tai alue tarjoamatta sitä maan luovuttajalle, ei saa hakea muutosta.

89 ja 90 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

91 §.

Haettaessa lainhuutoa niille tässä laissa tarkoitetuille saannoille, joissa valtio on tilan tai alueen luovuttajana, ei selvityksen esittäminen edellisen omistajan omistusoikeudesta ole tarpeen.

Milloin lainhuutoa haetaan sellaisen (poist.) etuuden tai osuuden saannolle, joka on liitetty ennestään olevaan tilaan sen manttaalia korottaen tai määräälaan otettavaksi huomioon sen manttaalia määrättäessä, käy selitelmä, johon liitettävän (poist.) etuuden tai osuuden manttaalilaskelma sisältyy, alkuperäisestä saantokirjasta.

92 §.

Edellä 85 §:ssä tarkoitettua myyntihinnan ja sen koron maksamisesta on tila tai alue panttina etuoikeudella kaupantekopäivästä ja saadaan sanottu hinta korkoineen ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta.

Milloin (poist.) osuus yhteiseen alueeseen tahi etuus annetaan tilaan manttaalia

korottaen tai jättäen manttaali muuttamatta taikka kun tällainen osuus tai etuus (poist.) annetaan alueeseen, on tila tai alue osuudelle tai etuudelle (poist.) määrätyn hinnan ja sen koron maksamisesta panttina, ja saadaan sanottu hinta korkoineen ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöstä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty.

Sellaisilla 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainituilla asunto- ja lisälainoilla sekä asutusrahaston varoista tai muualta saadulla sanotun pykälän 3 momentissa tarkoitettulla lainalla, jotka on myönnetty hallintasuomuksen voimassaoloaikana, on parempi etuoikeus kuin tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettulla myyntihintasaamisella sekä viimeksi mainitulla lainalla parempi etuoikeus kuin asunto- ja lisälainoilla. Sitä, mitä mainituissa 3 momentissa tarkoitettua lainaa osalta on lisäksi noudatettava, jotta sillä olisi sanottu etuoikeus, säädetään asetuksella.

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen lainojen ja niiden korkojen maksamisesta on tila tai alue myymisestä lukien panttina sanotussa momentissa mainituin etuoikeuksin niin kauan kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys myytyyn tilaan tai myydystä alueesta muodostettuun tilaan, säilyy lainan antajan oikeus. Lainan antaja saa tilan tai alueen omistajan puolesta ja kustannuksella erotuttaa alueen itsenäiseksi tilaksi sekä hakea tilaan lainhuudon, ja voidaan kiinnitys vahvistaa tilan omistajaa kuulematta.

Kun tila tai alue on myyty tahi kun maatalousministeriö on 86 §:n mukaan määrännyt yhteismetsäosuudelle, osuudelle muuhun yhteiseen alueeseen tai etuudelle (poist.) hinnan, lähetettäkseen ministeriö ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille (poist.) merkinnän tekemistä varten 1 (poist.), 2 ja 4 momentissa sekä 52 §:n 4 momentissa tarkoitettua panttioikeudesta (poist.) kiinteistökiinnityksiasian pöytäkirjaan (poist.). Kun alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäkseen siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka tehköön alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan re-

kisterikorttiin merkinnän edellä tarkoitettua panttioikeuden kohdistumisesta muodostettuun tilaan (poist.).

10 luku.

Myyntihinnan ja eräiden työkustannusten suorittaminen sekä luoton takaisin periminen.

93 §.

Tilan ja alueen 85 §:ssä tarkoitettua myyntihinnan, osuuden ja etuuden (poist.) 86 §:ssä tarkoitettua hinnan samoin kuin 30 §:ssä mainitun maanostolainan, yhteislaidunalueen ostoon käytettyä lainaa lukuun ottamatta, sekä raivaus-, rakentamis-, (poist.) perusparannus-, sisarusuus- ja tielainan maksaa maan ja luoton saaja viiden prosentin suuruisina vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevalle pääomalle ja muu osa pääoman lyhennykseksi.

Asuntolainojen takaisinmaksuaika on määrättävä rakennusaineen kestävyys mukaisesti, ei kuitenkaan neljäkymmentäviittä vuotta pitemmäksi ajaksi, jos rakennus on tiilestä, betonista tai muusta niihin verrattavasta yhtä kestävästä rakennusaineesta, eikä kolmeakymmentäkolmea vuotta pitemmäksi ajaksi, jos rakennus on vähemmän kestävästä aineesta.

Edellä 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu lisälaina on kymmenen vuotta koroton ja on se maksettava takaisin yhdennestätoista lainavuodesta alkaen, jollei sitä tällöin peritä yhdellä kertaa takaisin, enintään kymmenessä vuodessa. Takaisinmaksuajalta peritään lainasta se korko, joka vastaavalla asuntolainalla on.

Valtioneuvosto määrää 2 momentissa tarkoitetuista asuntolainoista maksettavan yleisen koron, jonka tulee olla saman suuruisen kuin asuntolainarahastosta myönnettävien asuntolainojen korko. Päätämässään rajoissa valtioneuvosto voi kuitenkin yleisestä korosta poiketen velvoittaa maatalousministeriön asuuskustannusten tasoittamiseksi korottamaan tai alentamaan asuntolainan korkoa. Älköön korkoa kuitenkaan määrättäkö tavanmukaisiin ehdoin myönnettävistä lainoista yleisesti perittävää korkoa suuremmaksi.

Maatalousministeriöllä on valta määrätä asunto- ja lisälainasta sekä 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua lainasta perittäväksi korkoa enintään kaksitoista sadalta, milloin lainan irtisanomisedellytykset ovat olemassa.

Kunnalle, yhtiölle, osuuskunnalle ja muulle yhteisölle myönnetyn luoton takaisin maksamisesta säädetään erikseen.

94 §.

Edellä 30 §:ssä mainituista irtaimisto-, laidun- ja sähköistämislainoista (poist.) ja sellaisesta maanostolainasta, joka on käytetty yhteislaidunalueen ostoon, ei yhdeltä vuodelta lainan nostopäivästä lukien suoriteta vuotuismaksua. Sen jälkeen on mainittu maanostolaina maksettava takaisin viiden prosentin vuotuismaksuina sekä viljellyksi laitumeksi perustamista (poist.), maatalous- ja kalastusirtaimiston hankkimista ja sähköistämistä (poist.) varten myönnetty lainat vähintään kymmenen prosentin sekä siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen myönnetty lainat vähintään kahdenkymmenenviiden prosentin vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevalle pääomalle ja muu osa pääoman lyhennykseksi.

(Poist.) Tilan tai alueen myyntihintaan lisätyn lainan takaisinmaksuaika määräytyy myyntihinnan suorittamisajan mukaan.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa ja 93 §:ssä on lainojen takaisinmaksuajasta sanottu, on sellaisen lainan, jonka vakuudeksi otetaan kiinnitys toisen maalla oleviin rakennuksiin vuokraoikeuksineen maahan, takaisinmaksuaika siinä tapauksessa, että jäljellä oleva vuokratkausi on edellä tarkoitettua takaisinmaksuaikaa lyhyempi, määrättävä enintään sanotun vuokratkauden pituiseksi.

95 §.

Maan ja luoton saajalle, (poist.) jolla on huollettavanaan vähintään kaksi alle kuusi-toistavuotiaista lasta, voidaan 93 §:n 1—3 momentissa mainitun hinnan ja lainan, sisarusuulainaa sekä yhteislaidunalueen ostoon käytettyä ja 30 §:n 2 momentissa tarkoitettua maanostolainaa lukuun ottamatta, maksamisessa antaa helputuksia sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Jos yhteislaidun, jonka viljelyslaitumeksi perustamista varten on myönnetty laina, on saatettu paikkakunnan keskitasoa parempaan kuntoon, voidaan lainan saajalta jättää perimättä enintään neljännes tällaisen lainan määrästä.

96 §.

Maan ja luoton saajalle voidaan asutus-tilan, asuntotontin tai yhteislaitumen käyttöä varten tarpeellisten kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä raivaus- ja rakentamistöiden suorittamisen edistämistä samoin kuin tilan tai alueen haltijasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuneiden vaikeuksien lieventämistä silmällä pitäen myöntää 93 §:n 1 momentissa ja 94 §:ssä tarkoitettujen vuotuismaksujen suorittamisessa lykkäystä enintään viisi vuotta kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään viisitoista vuotta. (Poist.)

Asuntolainan lyhennyksen tai koron taikka molempien maksamisessa voidaan 1 momentissa mainituista syistä tai asumiskustannusten tasoittamiseksi myöntää lykkäystä enintään viisi vuotta kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään kymmenen vuotta.

Siltä ajalta, jonka osalta on myönnetty lykkäystä vuotuismaksujen tai 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa koron maksamisessa, ei peritä korkoa.

Milloin siihen katsotaan olevan syytä, voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lykkäys myöntää määrättyillä ehdoilla. Jos osoittautuu välttämättömäksi, voidaan myönnetty lykkäys peruuttaa. Lykkäyksen myöntämisestä ja peruuttamisesta päättää maatalousministeriö.

97 §.

Vuotuis- ja lyhennysmaksujen ja lyhennysmaksuin suoritettavista lainoista menevän koron (poist.) kannosta, (poist.) saamisen ylimääräisestä lyhentämisestä (poist.) ja velvollisuudesta suorittaa pääomamäärältään vähäinen saaminen yhdellä kertaa sekä maksujen suorittamisen alkamisajasta säädetään asetuksella.

Älköön maksujen suorittamisvelvollisuutta 1 momentin nojalla kuitenkaan, siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen myönnettyjä lainoja lukuun ottamatta,

määrättäkö alkavaksi hallintasopimuksen voimassaoloaikana.

98 §.

Milloin valtion toimesta suoritettut 75 §:ssä mainitut työt ovat joko kokonaan tai osittain tulleet tämän lain mukaan myydyin tilan tai alueen hyödyksi, eikä työkuksannuksia ole otettu huomioon 85 ja 86 §:ssä tarkoitettua hintaa vahvistettaessa, on tila tai alue, sikäli kuin kustannuksia ei ole jätetty valtion lupullisiksi menoiksi, 85 §:n 6 momentin mukaan määrätyn kustannusosuutensa ja sen koron maksamisesta panttina, ja saadaan sanotut kustannukset korkoineen ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöistä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Kustannusten valtiolle perimisessä on vastavasti noudatettava, mitä 93 §:n 1 momentissa (poist.), 95 §:ssä, 96 §:n 1, 3 ja 4 momentissa sekä 97 §:ssä on säädetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun panttioikeuden merkitsemisestä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan (poist.) olkoon soveltuvin osin noudatettavana, mitä 92 §:n 4 momentissa on säädetty.

99 §. (uusi)

Milloin maan tai luoton saaja luovuttaa toiselle vuokraoikeuden, jota rasittaa valtion, kunnan tai 31 §:ssä tarkoitettun rahalaitoksen saaminen, taikka luovuttaa tai vuokraa toiselle sellaisen tässä laissa tarkoitettun tilan tai alueen, joka ei ole 102 §:ssä mainittujen rajoitusten alainen, tai osan niistä, voidaan vuokraoikeutta, tilaa tai aluetta rasittava valtion, kunnan tai rahalaitoksen saaminen tai osa siitä määrätä heti korkoineen maksettavaksi, jollei saamisen säilyttämistä 1 §:n säännökset huomioon ottaen voida pitää tarkoituksenmukaisena.

100 (99) §.

Kun 92 §:ssä tarkoitettu hinta taikka 98 §:ssä tarkoitettu kustannusosuus, josta tila tai alue on panttina, on täysin maksettu, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille (poist.) tilan tai alueen vapautumista panttivastuusta koskevan merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin (poist.).

11 luku.

Maankäyttötoimenpiteiden turvaaminen.

101 (100) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

102 (101) §.

Tämän lain mukaan muodostetun viljelys-, asuntoviljelys- ja kalastustilan samoin kuin sellaisen (*poist.*) edellä mainitun laatuiseksi tilaksi katsottavan ennestään olevan (*poist.*) tilan tai määrälän, jolle (*poist.*) on annettu *lisäaluetta, ja tämän lisäalueen* säännöllistä hoitoa älköön laiminlyötäkö älköönkä myöskään niitä taikka osaa *tai* aluetta niistä ilman asianomaisen viranomaisen lupaa osittetako taikka toiselle luovutetako tai vuokrattako. Sama olkoon lakina asuntotilasta ja sille annetusta lisäalueesta, jos niistä on muodostunut asuntotilaa suurempi tila. *Tällaiseen lupaan voidaan liittää ehto, että 10 luvussa tarkoitettu saaminen tai osa siitä on heti korkoineen maksettava.* Ilman asutuslautakunnan tai sen puheenjohtajan lupaa ja metsänhoitolautakunnan toimesta suoritettua tai sen hyväksymän *metsäammattimiehen suorittamaa* puiden leimausta älköön niiltä myöskään myytäkö taikka myytäväksi tai muuten tilalta poisvietäväksi hakattako puita, ja noudatettakoon sen jälkeen, kun 104 §:n 1 momentissa tarkoitettu merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan (*poist.*), *vastavasti metsäkiinnityksestä voimassa olevia säännöksiä. Ratkaistessaan puunmyyntiä tai -hakkuuta koskevan valituksen on maatalousministeriön samalla määrättävä päätöksensä mukaisen leimauksen toimittamisesta.*

Jos tilan tai alueen omistaja sinä aikana, jona tässä pykälässä tarkoitettut ehdot ja rajoitukset ovat 3 momentin mukaan voimassa, menettelee vastoin 1 momentin säännöksiä tai niiden nojalla annettuja määräyksiä, voi maatalousministeriö, ei kuitenkaan enää sen jälkeen, kun kaksi vuotta on kulunut mainittujen ehtojen ja rajoitusten voimassaolajan päättymistä, määrätä valtion sekä 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten, kuntien ja yhteisöjen saamisen, josta tila tai alue on panttina, heti korkoineen maksettavaksi sekä määrätä lisäksi, että omistajan tai luovutuksen saajan tahi *heidän yhteisvastuullisesti taikka*, jos rikkomus koskee metsän käyttöä,

omistajan, *puiden* ostajan tai hakkuun toimittajan tahi heidän yhteisvastuullisesti on maksettava valtiolle sakkokorkoa enintään kaksikymmentäviisi sadalta sakkokorkoa määrättäessä tilalle tai alueelle vahvistettavasta, kuitenkin enintään *rikkomusajankohdan* käyvästä arvosta. Sakkokorkoa voidaan määrätä siitä huolimatta, että edellä tarkoitettu saaminen on kokonaan maksettu, sekä uuden rikkomuksen johdosta määrätä uusi sakkokorko. Älköön sakkokorkoa kuitenkaan määrättäkö luovutuksen saajan, *puiden* ostajan tai hakkuun toimittajan maksettavaksi sellaisen rikkomuksen johdosta, joka on tapahtunut ennen 104 §:n 1 momentissa tarkoitettun merkinnän tekemistä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan (*poist.*). Maksettavaksi määrätty sakkokorko saadaan periä siinä järjestyksessä, kuin verojen ulosotosta on säädetty. *Metsänkättöä koskevan rikkomuksen johdosta voi maatalousministeriö myös määrätä puunmyyntivarojen käytöstä 103 §:n 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.*

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut ehdot ja rajoitukset ovat voimassa kaksikymmentä vuotta lukien siitä päivästä, jona tilasta tai alueesta tehty kauppakirja on allekirjoitettu. Jos asutuslautakunnan suorittamassa tarkastuksessa on kuitenkin havaittu, että omistaja on raivannut ja rakentanut hänelle myödyn tilan tai alueen hyväksyttävään kuntoon ja hän on jatkuvasti muutoinkin hoitanut tilaansa tai aluettaan kunnollisesti ja noudattanut mahdollisesti laadittua hoitosuunnitelmaa, voi maatalousministeriö tällöin samoin kuin erityisistä syistä muissakin tapauksissa hakemuksesta vapauttaa tilan ja alueen mainittujen ehtojen ja rajoitusten alaisuudesta.

Mikäli lisäalueen arvo on vähäinen verrattuna sen tilan tai määrälän arvoon, *johon se on liitetty*, voidaan tila, määrälä ja lisäalue myytäessä jättää rajoituksista vapaaksi, ja on tästä tehtävä merkintä lisäalueesta laadittavaan kauppakirjaan.

103 (102) §.

Edellä 102 §:n 1 momentissa tarkoitettua puunmyynti- ja hakkuulupaa älköön, jäljempänä 2 momentissa mainittuja tapauksia lukuun ottamatta, myönnettäkö niin suuren puumäärän hakkuuta varten, että hakkuu ylittäisi kestäväksi katsottavan hakkuumäärän.

Jos 1 momentissa mainittua lupaa on haettu suuremman puumäärän myyntiä tai hakkuuta varten kuin sanotun momentin mukaan saadaan hakata, voi asutuslautakunta hankittuaan asiasta metsänhoitolautakunnan lausunnon, milloin (poist.) erittäin painavat taloudelliset syyt sitä hakijan osalta vaativat tai metsän metsänhoidollinen tila sitä edellyttää, lupaa myöntäessään poiketa siitä, mitä 1 momentissa on säädetty.

Puuston myynnistä kertyneistä varoista on tarpeellinen määrä käytettävä hakkuun johdosta metsässä tehtävien metsänparannustöiden ja metsänhoidollisten jälkitoimenpiteiden suorittamiseen. Muut puunmyyntivarat on luovutettava rajoituksitta omistajan käyttöön, lukuun ottamatta pääomahakkuusta saatuja varoja, jotka ovat asutuslautakunnan (poist.) valvonnassa siten, että niiden käyttämiseen tarvitaan asutuslautakunnan lupa sekä että lautakunta voi, sikäli kuin varoja ei tarvita tilan tuottoa kohottaviin perusparannuksiin, välttämättömän maatalousirtaimiston ostoon tilalle, omistajan lyhytaikaisten velkojen maksamiseen taikka hänen muihin välttämättömiin tarpeisiinsa (poist.), määrätä varoilla maksettavaksi valtion ja 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten, kuntien ja yhteisöjen saamia. Puunmyyntilupa voidaan ottaa tarpeelliset ehdot silmällä pitäen varojen käyttöä tässä momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

104 (103) §.

Kun kauppakirja on allekirjoitettu (poist.), lähettäköön maatalousministeriö ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille (poist.) merkinnän tekemistä varten (poist.) kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan (poist.) 102 §:ssä tarkoitettujen ehtojen ja rajoitusten pysyvyyden vakuudeksi sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta lisäksi ilmoituksen asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten metsäkiinnityksistä pidettävään luetteloon. Sitten kun määräalan erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka tehköön määrälasta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin merkinnän (poist.) mainittujen ehtojen ja rajoitusten kohdistumisesta muodostettuun tilaan

(poist.), sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle vastaavan merkinnän tekemistä varten metsäkiinnitysluetteloon.

Milloin maatalousministeriö on 102 §:n 3 momentin mukaan vapauttanut tilan tai määräalan ehtojen ja rajoitusten alaisuudesta, lähettäköön siitä ilmoituksen asianomaiselle tuomarille merkinnän tekemistä varten (poist.) kiinnitysrekisteriin sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta myös asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten metsäkiinnitysluetteloon.

12 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

105 (104) §.

Valtio on vapaa suorittamasta kunnallisia kirkollisveroa tämän lain tarkoituksiin hankintun tilan tai alueen tuloista siltä kalenterivuodelta, jona sanottu kiinteä omaisuus on kaupan tai lainvoimaisen päätöksen perusteella joutunut maankäyttöviranomaisen hallintaan tai, jos tämä on tapahtunut lokakuun 15 päivän jälkeen, samalta ja sitä seuraavalta kalenterivuodelta.

Asukas, hänen lapsensa ja muut perheenjäsenensä ovat, jos asukas saa 76 §:n 1 tai 2 momentin nojalla uutistilan perustamis-palkkiota, siltä kalenterivuodelta, jonka aikana hän on tehnyt hallintasopimuksen tai sanottua sopimusta tekemättä ostanut mainituissa lainkohdissa tarkoitettun tilan tai lisäalueen, ja viideltä tai, jos hallintasopimus on tehty tai sanottu ostaminen tapahtunut 31 päivän maaliskuuta jälkeen, kuudelta sitä seuraavalta kalenterivuodelta vapaat suorittamasta valtiolle, kunnalle ja kirkolle alueen tulo- ja omaisuusverotuksessa maatalouskiinteistön tuloksi katsottavista tuloista tuloveroa samoin kuin alueesta ja sillä olevista rakennuksista omaisuuden perusteella suoritettavaa veroa. Samoin on verovelvollinen vapaa suorittamasta veroa tulon ja omaisuuden perusteella sellaisesta alueen ulkopuolella olevasta rakennuksesta, joka on hankittu alueen käyttöä varten. Veroa määrättäessä älköön verovelvollisen muista varoista kuitenkaan vähennettävä edellä mainittuun omaisuuden kohdistuvaa velkaa älköönkä muista tuloista sanotunlaisen velan korkoa.

Milloin 1 §:ssä tarkoitettu henkilö, joka on tullut omistamaan tilan tai alueen tämän lain voimaantumisen jälkeen, saa uutistilan perustamispalkkiota 76 §:n 3 momentin nojalla, sovellettakoon häneen sekä hänen lapsiinsa ja muihin perheenjäseniinsä vastavasti, mitä 2 momentissa on säädetty. Verovapauden alkaminen määräytyy tällöin kuitenkin sen ajankohdan mukaan, jolloin ensimmäinen erä perustamispalkkiosta on maksettu.

Edellä 2 ja 3 momentissa säädettyä verovapausaikaa voi maatalousministeriö valtiolle suoritettavan veron osalta, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, pitentää enintään kolmella vuodella, jos tila tai alue sijaitsee syrjäisellä tai karulla seudulla. Maatalousministeriöllä on niin ikään valta, jos verovapaa (poist.) asukas tai 3 momentissa tarkoitettu henkilö on ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt tilan tai alueen kunnollisen raivaamisen tai rakentamisen, määrätä verovapaus lakkaamaan.

Palkkiot ja avustukset, joita 76—80 §:ssä tarkoitetaan, ovat vapaat veroista.

106 (105) §.

Milloin saman kunnan alueelle on lyhyen ajan kuluessa perustettu niin paljon uusia asutustiloja ja alueita, että kunnalliset tehtävät ja kunnan menot sen vuoksi lisääntyvät siinä määrin, että kunnan katsotaan joutuvan taloudellisiin vaikeuksiin 105 §:ssä tarkoitettuna verovapausaikana, voi valtioneuvosto myöntää kunnalle valtion varoista vuosittaista avustusta enintään sen määrän, jonka arvioidaan vastaavan valtion ja asukkaiden verovapaudesta johtuvaa kunnan verotulojen menetystä. Avustus maksetaan valtion lopullisena menona tarkoitusta varten tulo- ja menoarviossa osoitetuista varoista.

107 (106) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

108 (107) §.

Asetuksella voidaan tämän lain mukaan maatalousministeriölle kuuluvia tehtäviä siirtää (poist.) asutuslautakunnalle, yhtymille ja järjestöille. Maatalousministeriölle kuuluvaa toimivaltaa älköön kuitenkaan siirrettäkö asiassa, joka ministeriöiden toimialaa koskien säännösten mukaan on sanotun minis-

terion ratkaistava, älköönkään ratkaisuvalltaa muussakaan maatalousministeriölle (poist.) tämän lain mukaan kuuluvassa asiassa, jossa tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta.

Asutuslautakunnan päätökseen asiassa, jossa maatalousministeriölle kuuluvaa toimivaltaa on 1 momentin nojalla siirretty sanotulle lautakunnalle, saadaan hakea muutosta maatalousministeriössä.

109 (108) §.

Asutuslautakunnan ja sen puheenjohtajan tämän lain nojalla antamaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus, sikäli kuin muutoksen hakemisesta joidenkin asioiden kohdalta ei ole toisin säädetty, kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä maatalousministeriöön. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määrääjän päättymispäivänä annettava asutuslautakunnalle, mutta saa valittaja omalla vastuullaan toimittaa valituskirjansa asutuslautakunnalle myös maksettuna postilähetyksenä tai lähetin välityksellä siten kuin 26 päivänä helmikuuta 1954 annetussa laissa asiakirjain lähettämisestä (74/54) on säädetty. Asutuslautakunta lähettäköön valituskirjan viipymättä oman lausuntonsa seuraavana maatalousministeriölle.

110 (109) §.

Asutustarkastajan päätökseen tyytymättömällä on oikeus (poist.) kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä maatalousministeriöön. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määrääjän päättymispäivänä annettava maatalousministeriölle, mutta saa valittaja omalla vastuullaan toimittaa valituskirjansa maatalousministeriölle myös maksettuna postilähetyksenä tai lähetin välityksellä. Postitse lähettämisestä olkoon vastaavasti noudatettava, mitä 109 §:ssä on säädetty. (Poist.)

111 (110) §.

Edellä 27 §:n 3 momentissa maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan ja jäsenten osalta säädetyn poikkeuksen on henkilö, jolle uskotaan suoritettavaksi tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä, (poist.) niiden suorittamisesta vastuussa niinkuin virkamies.

Tämän lain mukaisessa menettelyssä tarvittavasta valtion asiamiehestä säädetään asetuksella.

112 (111) §.

Toimitusmiesten olkoon välttämättömän tarpeen niin vaatiessa sallittu 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa ulottaa toimintansa myös sen alueen ulkopuolelle, jota toimitus koskee. Jos tällöin on alueen ulkopuolella tallattu viljaa tai kaadettu puita taikka tuotettu muuta vahinkoa, tehkөөn se, joka katsoo kärsineensä vahinkoa, korvausvaatimuksen maankäyttötoimikunnan puheenjohtajalle viimeistään katselmustoimituksen loppukokouksessa. *Maan omistajalle tai haltijalle on ilmoitettava siitä, että toimitusmiehet ovat käyneet kysymyksessä olevalla ulkopuolisella alueella, sekä aiheutetusta vahingosta ja loppukokouksesta.* Maankäyttötoimikunnan on (poist.), ottaen huomioon, että kaadetut puut kuuluvat maan omistajalle, arvioitava vahingon suuruus sekä toimitettava vahingon korvaamista koskevalta osalta asiakirjat maatalousministeriölle, joka antakoon, korvauksen hakijaa kuultuaan, päätöksen siitä, onko ja kuinka paljon vahingonkorvausta suoritettava. Korvaus maksetaan valtion varoista.

113 (112) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

114 (113) §.

Milloin valtio on maankäyttötointiaa koskevassa oikeudenkäynnissä asianosaisena tahi tällaiseen toimintaan liittyvässä lainhuudatus- tai kiinnitysasiassa hakijana, ei tuomarilla (poist.) ole oikeutta saada toimituskirjoina annettavista pöytäkirjanotteista eikä todistuksista lunastusta valtiolta. Tämän lain täytäntöönpanoa hoitavien viranomaisten maankäyttötointiaa varten pyytämät todistukset, jotka koskevat kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, irtaimistokiinnityspöytäkirjaan, ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon tai vuokrarekisteriin tehtäviksi säädettyjä merkintöjä, annettakoon niin ikään lunastuksetta.

115 (114) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

116 (115) §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

117 (116) §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 195 ja sillä kumotaan 6 päivänä marraskuuta 1936 annettu asetuslaki (332/36), lukuun ottamatta valtionmaan luovuttamista asutustarkoituksiin ja maan pakkolunastusta koskevia ja niihin liittyviä säännöksiä, samana päivänä annettu laki eräiden asutustiloja koskevien säännösten kumoamisesta ja siitä johtuvista toimenpiteistä (334/36) ja (poist.) asutustilallisten vuotuismaksujen alentamisesta 18 päivänä joulukuuta 1936 annettu laki (335/36) (poist.) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen (poist.) (Poist.)

Asutusrahaston tileistä on tämän lain tultua voimaan poistettava rahaston pääomaa vähentäen sellaiset asutusrahaston varoiksi kirjatut erät, jotka, sen mukaan kuin on aikaisemmin säädetty, kokonaan tai osaksi jäävät valtion lopullisiksi menoiksi.

Edellä 1 momentissa mainittujen lakien kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä säädetään asetuksella.

Mitä 52 §:n 4 momentissa, 81 §:n 2 momentissa, 92 §:n 2 momentissa ja 98 §:n 1 momentissa on säädetty sanotuissa lainkohdissa tarkoitettujen saamisten etuoikeudesta, ei aiheuta muutosta niiden oikeuteen, joilla on ennen tämän lain voimaantuloa vireille pannun hakemuksen nojalla vahvistettu kiinnitys tai vuokraoikeuden rekisteröiminen tahi sitä ennen syntynyt maksamattoman kauppahinnan panttioikeus tai muu kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus kiinteistöön.

Laki

maankäyttölainoista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Lainan saajat.

1 §.

kuun päivänä 195 annettun maankäyttölain (/5) 30 §:ssä mainittuja lainoja voidaan myöntää sanotussa laissa mainituille luoton saajille samoin kuin yhteislaitumista päivänä kuuta 195 annettun lain (/5) 3 §:ssä tarkoitetuille laitumen hoitoelimille ja sanotun lain 2 luvussa mainituille yhteisöille siinä järjestyksessä kuin tässä laissa säädetään.

(Poist.)

Älköön niissä tapauksissa, joissa tilan määrälän tai määröosan erottamiseen tarvitaan viranomaisen suostumus, maankäyttölain 30 §:ssä mainittuja lainoja myönnettävä, ennen kuin on lainvoimaisesti ratkaistu, että määrälä tai määröosa voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi.

2 §.

Milloin kunta harjoittaa sellaista maan tarkoituksenmukaista käyttöä edistävää toimintaa, jota maankäyttölain 1 §:ssä tarkoitetaan, voidaan kunnalle myöntää lainoja maan, etuuskien ja osuuksien, rakennusten, maatalouskoneiden ja muun maatalousirtaimiston, kalastusirtaimiston sekä tuotannon tehostamista ja tuotteiden käsittelyä varten tarvittavien laitteiden hankkimiseen, tarpeellisten uusien asuin-, talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tilalla ennestään olevien tällaisten rakennusten korjaamiseen, (poist.) laajentamiseen ja peruskorjausten suorittamiseen samoin kuin kuivatus-, maanparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä tie- ja raivaustöiden suorittamiseen.

3 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 §.

Maankäyttölain 30 §:n 1 momentin 7 kohdassa mainittuja laidunlainoja voidaan antaa:

1) maankäyttölaisissa tarkoitettulle luoton saajalle, jonka ei katsota muuten voivan perustaa maalleen viljeltyä laidunta; ja

2) yhteislaitumista annettun lain 3 §:ssä tarkoitettulle laitumen hoitoelimelle ja saman lain 2 luvussa tarkoitettulle yhteisölle laidunalueen viljellyksi laitumeksi perustamista (poist.) varten.

5 §.

(Poist.) Hallintasopimuksen tehneelle henkilölle voidaan antaa laina ehdolla, että laina saadaan lisätä tilan tai alueen hintaan. Tällaisella ehdolla älköön kuitenkaan annettako siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen tarkoitettuja lainoja älköönkään myöskään maankäyttölain 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittuja asunto- ja lisälainoja ja saman pykälän 3 momentissa tarkoitettua lainaa.

6 §.

Maanosto- ja sisarusuuslainaa älköön muutoin kuin erityisistä syistä myönnettävä, jos lainaa on haettu sellaisen tilan, sen määröosan tai alueen ostamista varten, että se joko yksinään tai hakijan jo omistaman maan kanssa yhdessä muodostaisi melkoista suuremman alueen, kuin mikä maankäyttölain mukaiseen viljelystilaan voitaisiin antaa.

7 §. (uusi)

Maankäyttölain 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittuja asuntolainoja voidaan antaa sijainniltaan, pohjaratkaisultaan sekä teknillisiltä rakenteiltaan ja varusteiltaan sosiaalisesti sekä maataloustilojen osalta myös maatilataloudellisesti tarkoituksenmukaisten ja asumiskustannuksiltaan kohtuullisten asuinrakennusten rakentamiseen enintään neljäkymmentä sadalta hyväksytyistä hankinta-arvosta, ja laina saa sen edellä paremmalla etuoikeudella kiinnitettyjen lainojen kanssa nousta enintään yhdeksääkymmeneen sadalta vakuuden arvosta.

Asuinrakennuksen korjaamista, laajentamista ja peruskorjausten suorittamista varten

myönnettävän asuntolainan suuruuteen ja etuoikeusasemaan on sovellettava, mitä 1 momentissa on sanottu.

Heikossa taloudellisessa asemassa olevalle luoton saajalle voidaan asuinrakennuksen rakentamista tai uusimista varten myönnetyn asuntolainan lisäksi antaa valtioneuvoston vahvistamin perustein maankäyttölain 93 §:n 3 momentissa tarkoitettua lisälainaa enintään kymmenen sadalta hyväksytystä hankintaravosta, ja saavat lisälaina, asuntolaina ja näiden edellä paremmalla etuoikeudella kiinnitetyt lainat nousta enintään yhdeksäänkymmeneen sadalta vakuuden arvosta.

Asuntolainan avulla rakennettavassa rakennuksessa olevan asunnon huoneistoala saa olla enintään sata neliometriä. Viljelytilalle tai siihen verrattavalle tilalle rakennettavassa rakennuksessa olevan asunnon huoneistoala saa kuitenkin maatilataloudelliset vaatimukset huomioon ottaen olla enintään satakaksikymmentä ja asuntoviljelytilalle tai siihen verrattavalle tilalle rakennettavassa rakennuksessa enintään satakymmenen neliometriä.

8 (7) §.

Sisarosuuslainalla samoin kuin maanostolainalla, joka on myönnetty tilan tai sen määräosan ostamista varten, on maksamattoman kauppahinnan oikeus, ja voidaan laina kiinnittää tilaan tai määräosaan omistajaa kuulematta. Milloin koko kauppahintaa ei ole suoritettu myyjälle kauppa päätettäessä, on hänen maksamattoman kauppahinnan panttioikeudellaan parempi etuoikeus kuin mainitulla lainalla, ja säilykseen tämä etuoikeus edelleenkin, mikäli sanotun panttioikeuden voimassa ollessa vireille pannun hakemuksen nojalla on myyjän kauppahintasaamisen vakuudeksi vahvistettu kiinnitys kysymyksessä olevaan tilaan tai määräosaan.

Milloin maanosto-, raivaus-, rakentamis-, irtaimisto-, laidun-, perusparannus-, sähköistämistä, tie-, (poist.) asunto- tai lisälaina taikka maankäyttölain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettu asutusrahaston varoista tai muualta saatu laina on myönnetty määräalan omistajalle, lähetetään lainan antaja jäljennökset kauppa- ja velkakirjoista sekä maarekisterin otteen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille (poist.) merkinnän tekemistä varten kiinnityksiäin pöytäkirjaan erottamisoikeu-

den sekä lainan maksamisen vakuudeksi. Kun merkintä on tehty, on määräraja ja siitä muodostettu tila lainan ja sen koron maksamisesta panttina etuoikeudella merkitsemispäivästä niin kauan kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys määräalasta muodostettuun tilaan, säilyy lainan antajan oikeus. Lainan antaja saa määräalan omistajan puolesta ja kustannuksella erotuttaa määräalan itsenäiseksi tilaksi ja hakea siihen lainhuudon, ja voidaan kiinnitys vahvistaa tilan omistajaa kuulematta. Merkintää erottamisoikeudesta älköön kuitenkaan tehtävä, jos se aikaisemman ilmoituksen perusteella on jo tehty tai erottamisoikeuden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys.

Asetuksella säädetään, mitä maankäyttölain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua lainan osalta on lisäksi noudatettava, jotta sen kohdalla voitaisiin soveltaa tämän pykälän 2 momentin säännöksiä.

2 luku.

Lainojen jakaminen.

9 (8) §.

Lainat voidaan antaa joko suoraan asutusrahastosta tahi kuntien (poist.), Osuuskasojen Keskus Oy:n, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen välityksellä.

Lainojen 1 momentissa tarkoitettua välitämistä varten myöntää maatalousministeriö tarvittavat varat asutusrahastosta lainoina kunnille, Osuuskasojen Keskus Oy:lle, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle. Osuuskasojen Keskus Oy jakaa lainat osuuskasojen ja (poist.) Maakiinteistöpankki Oy:n sekä Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki säästöpankkien välityksellä.

10 (9) §.

Velkakirjaan, joka laaditaan myönnettävässä 2 §:ssä ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa lainaa asutusrahaston varoista, on otettava määräykset, että laina voidaan ennen sen takaisin maksamisesta sovittua aikaa katsoa erääntyneeksi, jos lai-

navaroja on käytetty vastoin tämän lain tai maankäyttölain säännöksiä taikka maankäyttöviranomaisten määräyksiä, sekä että lainavarojen hoidosta saatu hyöty ja valtiolle aiheutunut tappio on, mikäli varoja on mainituin tavoin käytetty, korvattava valtiolle.

11 (10) §.

Ne varat, jotka kunnalle annetaan 2 §:ssä ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuina lainoina, samoin kuin tällaisista varoista (poist.) kertyvät korot on hoidettava kunnan muista varoista erillään asutuskassassa. Näitä varoja älköön käytettävä muihin kuin mainituissa lainkohdissa edellytettyihin tarkoituksiin ja, mikäli maatalousministeriö antaa siihen luvan, kassan hoitomenoihin.

12 (11) §.

Kunnalle, Osuuskassojen Keskus Oy:lle, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle voidaan 9 §:n 2 momentissa mainittujen lainavarojen hoidosta suorittaa hoitopalkkiota asutusrahaston varoista sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

13 (12) §.

Valtioneuvoston määräämillä ehdoilla voidaan 9 §:n 2 momentissa mainituille rahalaitoksille, mikäli ne ovat käyttäneet tässä laissa tarkoitettuun lainoitukseen muita kuin asutusrahastosta lainaksi saamiaan varoja, suorittaa asutusrahaston varoista korkohyvitystä enintään se määrä, joka vastaa sanottujen rahalaitosten välittämistään lainoista saaman koron ja käytettävissään olevista muista varoista tämän lain tarkoituksia vastaaviin tarkoituksiin myöntämistä (poist.) lainoista yleisesti perimän koron ja provision erotusta.

Edellä 1 momentissa mainittuun korkohyvitykseen lisätään tämän lain mukaisista lainoista suoritettavan koron määrä lykkäysvuosilta, asuntolainan osalta kuitenkin vain siltä ajalta kuin lykkäystä on myönnetty myös koron maksamisessa, maankäyttölain 94 §:n 1 momentissa mainittujen lainojen osalta sanotussa lainkohdassa tarkoitettua yhdeltä vuodelta samoin kuin hallintasopimusajalta niiden lainojen osalta, joista sanotulta ajalta ei suoriteta vuotuismaksuja tai lyhennystä ja korkoa.

Jos kunta on tässä laissa tarkoitettuun lainoitukseen käyttänyt muita kuin asutusrahastosta lainaksi saamiaan varoja, voidaan kunnalle suorittaa korkohyvitystä asutusrahaston varoista sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Mitä 2 momentissa on sanottu, noudatettakoon vastaavasti myös kunnan myöntämien lainojen kohdalta.

14 (13) §.

Maatalousministeriö voi erityisistä syistä päättää, että kunnan myöntämistä lainoista jää valtion vastuulle enintään kolmekymmentäviisi sadalta lainan (poist.) vakuuden arvosta.

Myöntäessään lainan (poist.) päättää osuuskassan ja säästöpankin hallitus samoin kuin (poist.) Maakiinteistöpankki Oy:n ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen johtakunta, tarjotun vakuuden huomioon ottaen, onko ja kuinka suuri osa lainasta jäävä valtion vastuulle. Tämä osa ei kuitenkaan saa nousta yli kolmenkymmenen sadalta tai, mikäli erityisiä syitä on, yli neljänkymmenen sadalta vakuuden arvosta.

Myönnettäessä raivaus-, asunto-, rakentamis-, perusparannus-, sähköistämistä tai tielainaa arvioidaan vakuus 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siihen arvoon, mikä vakuudella on katsottava olevan lainojen käyttämisen jälkeen suunniteltuun tarkoitukseensa.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös on osuuskassan ja (poist.) Maakiinteistöpankki Oy:n osalta alistettava Osuuskassojen Keskus Oy:n johtokunnan sekä säästöpankkien osalta Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin johtokunnan hyväksyttäväksi, ja tulee sanottujen johtokuntien samoin kuin Suomen Hypoteekkiyhdistyksen johtokunnan olla valtion vastuuta koskevaa asiaa käsiteltäessä täydennettynä maatalousministeriön edustajalla. Maatalousministeriö voi päättää, että lainojen myöntämistä koskevat päätökset on niissäkin tapauksissa, joissa ei ole kysymys lainan osan jättämisestä valtion vastuulle, alistettava mainituin tavoin täydennettyjen johtokuntien hyväksyttäväksi.

Sitä, millä ehdoilla hallintasopimuksen tehneelle henkilölle myönnetty laina saadaan jättää valtion vastuulle, säädetään asetuksella.

15 (14) §.

Asutuslautakunnan, Osuuskassojen Keskus Oy:n, osuuskassojen, (poist.) Maakiinteistöpankki Oy:n, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin, säästöpankkien ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen on valvottava, että lainat käytetään niitä myönnettäessä määrättyyn tarkoitukseen.

3 luku.

Lainojen takaisin periminen.

16 (15) §.

Sellaisten maankäyttölain 30 §:ssä tarkoitettujen lainojen takaisin perimisestä, jotka kunta tai 9 §:ssä mainittu rahalaitos on myöntänyt (poist.) niiden käytettäväksi lainoitusta varten *asutusrahastosta* asetetuista varoista, on voimassa, mitä mainitun lain 93—97 §:ssä on säädetty.

Lainan saajan lyhentäessä lainaansa katsotaan valtion ja rahalaitoksen samoin kuin valtion ja kunnan välisessä selvittelyssä valtion vastuulla oleva osa lainasta ensiksi suoritetuksi. Kuitenkin katsotaan sinä tapauksessa, että lainan vakuutena oleva omaisuus myydään ulosottotoimin, huutokauppahinnasta lainan maksamiseen tulevalle määrällä ensiksi lyhennetyksi rahalaitoksen tai kunnan vastuulla olevaa osaa lainasta ja sen jälkeen sitä valtion vastuulla olevaa osaa, joka lainan saajan maksamien lyhennysten kautta ei ole tullut suoritetuksi. Milloin lainan saajalle on myönnetty useampia lainoja samasta rahalaitoksesta tai asutuskassasta, käsitellään lainoja edellä mainitussa selvittelyssä niin kuin ne olisi myönnetty yhtenä lainana.

17 (16) §.

Kunnalle, Osuuskassojen Keskus Oy:lle, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle 9 §:n mukaan myönnetty laina on maksettava (poist.) valtiolle sitä mukaa kuin lainan saajain on lainaehdojen mukaisesti suoritettava velkaansa kunnalle tai rahalaitokselle, minkä lisäksi heidän maksamansa ylimääräiset lyhennykset on viipymättä valtiolle suoritettava.

Milloin velallinen saa (poist.) lykkäystä vuotuismaksujen *tai* *asuntolainan lyhennyksen tai koron* *tahi* *molempien* suorittamisessa tai hänet on vapautettu suorittamasta osa lainamäärästä, saa kunta, Osuuskassojen Keskus Oy, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki ja Suomen Hypoteekkiyhdistys vastaavat helputukset lainan (poist.) maksamisessa valtiolle. Jos vapautus on annettu velalliselle sellaisen lainan osalta, joka on myönnetty muista kuin asutusrahaston varoista, *suoritetaan (poist.)* vapautuksen johdosta velalliselta perimättä jätettävää korkoa ja lainan osaa vastaava määrä *lainan antajalle tulo- ja menoarviossa tätä varten osoitetuista varoista.*

(Poist.)

18 (17) §.

Sellaisen kunnalle myönnetyn lainan, jota 2 §:ssä tarkoitetaan, samoin kuin yhtiölle, osuuskunnalle ja muulle yhteisölle 3 §:n mukaan myönnetyn lainan takaisin maksamisesta valtiolle sekä muista lainaehdoista määrää valtioneuvosto.

4 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

19 (18) §.

Sitoumuksiin, jotka annetaan tässä laissa tarkoitettulle luoton saajalle myönnettävistä lainoista, voidaan ottaa lainan irtisanomisen ja lainaehdoissa ehkä sovitun sakkokoron maksettavaksi määräämisen uhalla laina-aikana noudatettavaksi ehtoja, jotka koskevat tilan tai alueen hoitoa ja käyttöä, sillä olevien rakennusten kunnossapitoa ja vakuuttamista, puiden myyntiä ja hakkuuta, lainan käyttöä ja sen perimisen turvaamista sekä tilan luovuttamista, vuokraamista tai osittamista koskevia ehtoja. Lainasitoumuksiin voidaan ottaa myös muita tarpeellisiksi katsottuja ehtoja.

20 (19) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

21 (20) §.

Mikäli tästä laista ei muuta johdu, noudatettakoon soveltuvin osin, mitä maankäyttölaisissa on säädetty.

Tässä laissa tarkoitetuissa asioissa olkoon vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 108 §:ssä on säädetty.

22 (21) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

23 (22) §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

24 (23) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Laki yhteislaitumista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Varsinaiset yhteislaitumet.

1 §.

kuun päivänä 195 annetun maankäyttölain (/5) mukaan muodostettavaan yhteislaitumeen voidaan liittää niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, kuin *maankäyttölain mukaan perustettujen (poist.)* asuntotilojen ja tonttien tai niihin *(poist.)* verrattavien muiden tilojen haltijain ja tilattomien vähävaraisten karjanhaltijain laiduntarpeen tarkoituksen mukainen tyydyttäminen edellyttää, kuitenkin kutakin karjanhaltijaa kohden enintään kahden lehmän laiduntamiseen tarvittava ala.

Tarkoitukseen sopivaa maata liitetään yhteislaitumeen lehmää kohden 0.3—0.5 hehtaaria.

2 §.

Yhteisladun luovutetaan pitkäaikaisella vuokrasopimuksella paikalliselle laitumen hoitoelimelle. Hoitoelimen tehtävänä on laidunalueen perustaminen *viljellyksi laitumeksi* sekä sen hoitaminen ja *laiduntamisoikeuksien* vuokraaminen yksityisille karjanhaltijoille. Tarvittaessa voidaan *(poist.) perustamistoi-
menpiteet* suorittaa myös viranomaisten toimesta.

3 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 §.

Valtion ja laitumen hoitoelimen välisessä vuokrasopimuksessa on määrättävä ne ehdot, joita laitumen käytössä on noudatettava.

Yhteislaitumesta on suoritettava valtiolle sellainen kohtuullinen vuokra, että laidunta siitä saatavan tuoton huomioon ottaen voidaan kannattavasti tarkoitukseensa käyttää, kuitenkin enintään kolme sadalta siitä arvosta, joka laitumella maankäyttölain 55 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan arvioiden on vuokrasopimusta tehtäessä *tai uusittaessa (poist.)* taikka vuokran suuruutta *(poist.)* vuokrasopimuksessa mainittavina määräkoina *tarkistettaessa katsottava olevan (poist.)*.

(Poist.)

Maatalousministeriö vahvistaa yhteislaitumesta suoritettavan vuokran ja voi ministeriö, jollei vuokrasopimuksen ehtoja täytetä, purkaa sopimuksen.

5 §.

Yhteislaitumelle on laadittava suunnitelma *viljellyksi laitumeksi* perustamista varten. Suunnitelman toteuttamisesta samoin kuin myöhemmin suunnitelluista *perusparannus-
toista* aiheutuvat kustannukset suoritetaan asutusrahastosta tai tulo- ja menoarviossa tähän tarkoitukseen osoitetuista varoista.

6 §.

Yhteisladun on jatkuvasti käytettävä 1 §:ssä edellytettyyn tarkoitukseen.

Jollei tarpeellinen määrä 1 §:ssä tarkoitettuja karjanhaltijoita hae laiduntamisoikeutta, voi maatalousministeriö oikeuttaa yhteislaitumen hoitoelimen tilapäisesti *myöntämään laiduntamisoikeuksia (poist.)* muille maankäyttölain mukaan muodostettujen ja

niihin verrattavien tilojen haltijoille, kuitenkin siten, että 1 §:ssä tarkoitetuilla karjanhaltijoilla on etuoikeus.

Milloin yhteislaidunta ei voida tarkoitukseenmukaisesti käyttää 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla, voi maatalousministeriö luovuttaa laidunalueen tai osan siitä muuhun maankäyttölaisissa edellytetyyn tai erityisistä syistä muuhunkin tarkoitukseen.

2 luku.

Erikoislaitumet.

7 §.

Nautakarjan laiduntamista varten voidaan paikalliset olosuhteet huomioon ottaen perustaa muunkinlaatuisia kuin 1 luvussa tarkoitettuja yhteislaitumia. Tällaisia erikoislaitumia voidaan perustaa myös hevosten ja lampaiden laiduntamista varten.

Erikoislaitumen haltijana voi olla *yhteisö*, jonka jäsenet ovat maankäyttölain mukaan muodostettujen tai niihin verrattavien tilojen haltijoita sekä 1 §:ssä tarkoitettuja tilattomia karjanhaltijoita. Erikoislaidun voi olla *yhteisön* omistamaa tai vuokraamaa maata, ja voidaan *yhteisölle* tällaiseksi laitumeksi omistusoikeudella luovuttaa myös 1 luvussa tarkoitettu yhteislaidun.

8 §.

Edellä 7 §:ssä tarkoitettulle *yhteisölle* voidaan *alueen* hankkimista varten *erikoislaitumeksi* antaa maanostolainaa sekä *viljellyksi laitumeksi* perustamista (*poist.*) varten avustusta ja laidunlainaa valtion varoista ehdolla, että laidun perustetaan ja sitä jatkuvasti hoidetaan hyväksytyyn suunnitelman mukaan, sekä muilla tarpeellisiksi katsotuilla ehdoilla.

9 §.

Milloin on kysymys varsojen laiduntamiseen käytettävästä erikoislaitumesta, voidaan

7 ja 8 §:n säännöksiä soveltaa, vaikka *yhteisön* jäsenet eivät täyttäisikään heille 7 §:n 2 momentissa asetettuja vaatimuksia.

3 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

10 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

11 §.

Laitumen hoitoelimen ja karjanhaltijan väliset *laiduntamisoikeuksien ja niihin liittyvien velvoitteiden jakoa* koskevat (*poist.*) riitaisuudet käsittelee asutuslautakunta. Asutuslautakunnan päätökseen tyytymättömällä on valta saattaa asia kuudenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan alioikeuden tutkittavaksi siinä järjestyksessä, kuin riita-asioista on säädetty. Alioikeuden asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Asutuslautakunnan päätös, johon ei ole haettu muutosta, saadaan panna täytäntöön niinkuin lainvoimainen tuomio.

12 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

13 §.

Mikäli tästä laista ei muuta johdu, noudattakoon soveltuvin osin, mitä maankäyttölaisissa on säädetty.

Tässä laissa tarkoitetuissa asioissa olkoon vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 108 §:ssä on säädetty.

14 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

15 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Laki asutusyhteismetsistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

(Poist.) Aikaisemman asutustoiminnan yhteydessä samoin kuin päivänä kuuta 195 annetun maankäyttölain (/5) mukaan perustettuja yhteismetsiä, joita tässä laissa sanotaan asutusyhteismetsiksi, on pysyvästi käytettävä niiden *(poist.)* tilojen, joihin kuuluu osuus yhteismetsään, yhteisinä alueina kestävän metsätalouden harjoittamiseen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §.

(Poist.)

Jos asutusyhteismetsään kuuluu alueita, joiden harkitaan paremmin soveltuvan muuhun tarkoitukseen kuin kestävän metsätalouden harjoittamiseen, voidaan sellainen alue maatalousministeriön luvalla ja sen määrämällä ehdoilla erottaa asutusyhteismetsästä ja myydä osakkaiden hyväksi.

3 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 §.

Asutusyhteismetsän osakkaat valitkoot vuodeksi kerrallaan yhteismetsää varten hoitokunnan ja sille puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hoitokunta kantaa ja vastaa yhteismetsää koskeissa oikeudenkäynneissä.

Haasteen, julkisen viranomaisen käskyn ja muun tiedonannon on katsottava tulleen yhteismetsän osakkaiden ja sen hoitokunnan tiedoksi, kun se on laillisessa järjestyksessä toimitettu puheenjohtajalle tai varapuheenjohtajalle, joiden on huolehdittava siitä, että asia hyvissä ajoin saatetaan osakasten tietoon.

5 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

6 §.

Asutusyhteismetsän osakkaiden *(poist.)* tulee huolehtia ohjesäännön ja, 7 §:n 1 mo-

mentissa mainittua tapausta lukuun ottamatta, metsätaloussuunnitelman laatimisesta asutusyhteismetsälle. Ohjesäännön, joka on metsänhoitolautakunnan kautta alistettava maatalousministeriön vahvistettavaksi, tulee sisältää määräykset siitä, miten yhteismetsää on hallittava, sen yhteistä taloutta hoidettava ja metsän hoitamisesta metsätaloussuunnitelman mukaan huolehdittava. Metsätaloussuunnitelma on alistettava metsänhoitolautakunnan vahvistettavaksi

Metsänhoitolautakunnan tulee maatalousministeriön antamien ohjeiden mukaan ohjata ja valvoa asutusyhteismetsien hoitoa ja käyttöä sekä niiden hallinnon ja talouden järjestämistä *(poist.)* samoin kuin huolehtia siitä, että asutusyhteismetsissä tarvittaessa suoritetaan metsätalouden tarkastuksia.

(Poist.)

2 luku.

Asutusyhteismetsän perustaminen.

7 §.

Asutusyhteismetsän perustaa maankäyttölaissa mainittu maankäyttötoimikunta, joka myös laatii ehdotuksen ensimmäiseksi metsätaloussuunnitelmaksi asutusyhteismetsälle.

Asutusyhteismetsä on *(poist.)* perustettava niin lähelle siihen osuutta saavia tiloja, että sen osakkailla yleensä on tilaisuus yhteismetsässä suoritettavissa töissä käyttää omaa työvoimaansa ja saada sieltä myös kotitarvepuuta. Asutusyhteismetsään voidaan liittää alueita yhdestä tai useammasta kunnasta. Erityisistä syistä voidaan eri kunnissakin oleville tiloille antaa osuus samaan asutusyhteismetsään.

Yhteismetsä on tilusten sijoituksen ja metsätalouden harjoittamisen kannalta *(poist.)* muodostettava tarkoituksenmukaiseksi.

Asutusyhteismetsälle ei lasketa talolukua eikä manttaalia.

8 §.

Milloin yhteismetsäosuus tulee annettavaksi tilaan maankäyttölain 51 §:ssä tarkoitettussa

erillisessä toimituksessa (poist.), älköön maan saajan tai sen, jolle (poist.) tila tai sen osa ehkä on siirtynyt, maansaantihakemuksesta luopuminen yhteismetsäosuutta koskevalta osalta, mikäli luopuminen on tapahtunut asutusyhteismetsän perustamista tarkoittavan toimituksen alkukokouksessa määrätyn ajankohdan jälkeen, estäkö (poist.) yhteismetsäosuuden tilalle antamista. Jos tila luovutetaan, on luovuttaja velvollinen luovutuksen saajalle ilmoittamaan tekemästään hakemuksesta ja, jos hän sen lyö laimin, korvaamaan siitä uudelle omistajalle ehkä aiheutuvan vahingon.

(Poist.)

3 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

9 §.

Jollei asutusyhteismetsälle vahvistetun ohjesäännön tai metsätaloussuunnitelman määräyksiä noudateta, velvoittakoon lääninhallitus maatalousministeriön pyynnöstä asianomaiset sakon uhalla noudattamaan sanottuja määräyksiä, ja on maatalousministeriöllä valta määrääjäksi kieltää, milloin syytä siihen on, käyttämästä asutusyhteismetsää joko kokonaan tai osaksi sekä tarpeen vaa-

tiessa määrätä yksi tai useampi asiantunteva uskottu mies hallitsemaan ja hoitamaan asutusyhteismetsää osakkaiden kustannuksella.

10 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

11 §.

Tämän lain toimeenpanosta sekä yhteismetsän perustamisen yhteydessä tapahtuvasta ensimmäisen metsätaloussuunnitelman laatimisesta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista (poist.).

12 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

13 §.

Mikäli tästä laista ei muuta johdu, noudattakoon soveltuvin osin, mitä maankäyttölaissa on säädetty.

Tässä laissa tarkoitetuissa asioissa olkoon vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 108 §:ssä on säädetty.

14 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

15 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Laki

pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle 14 päivänä tammikuuta 1938 annetun lain (23/38) 1, 7, 8 ja 9 § näin kuuluviksi:

1 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

7 §.

Tämän lain mukaan lunastettu kiinteistö tai osa siitä voidaan luovuttaa päivänä kuuta 195 (poist.) annetun maankäyttölain (/5) tarkoituksiin noudattaen, mitä sanotussa laissa on säädetty sen tarkoituksiin hankitun kiinteistön ja alueen käyttämisestä, taikka käyttää muulla, maatalousministeriön määräämällä tavalla.

Jos kiinteistön entinen omistaja tai hänen aviopuolisonsa taikka joku heidän rintaperillistään, veljistään tai sisaristaan tahi näiden aviopuolisoista taikka omistajan tai hänen aviopuolisonsa vanhemmista on hakenut kiinteistöä, voidaan se tai siitä muodostettu tila hänelle luovuttaa, vaikka hän ei täyttäisikään kaikkia maankäyttölain 20 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, jos hänet muuten katsotaan sopivaksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja erityisistä syistä muulloinkin voidaan

luovutushinta määrätä 1 momentissa mainitun lain mukaista hintaa pienemmäksi, ei kuitenkaan pakkohuutokauppahinnan ja valtiolle aiheutuneiden kustannusten yhteenlaskettua määrää pienemmäksi.

8 §.

Tämän lain nojalla lunastettujen kiinteistöjen hinta ja sen korko suoritetaan asutusrahaston varoista.

9 §.

Jos tämän lain nojalla valtiolle lunastetut kiinteistöt käytetään maankäyttölain tarkoituksiin, on ne tai niistä muodostetut tilat (poist.) saatettava maankäyttölain 101—104 §:ssä säädettyjen rajoitusten alaisiksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 195 .

Laki

valtion virkataloihin kuuluvain vuokra-alueiden lunastamisesta sekä virkatalojen käyttämisestä annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtion virkataloihin kuuluvain vuokra-alueiden lunastamisesta sekä virkatalojen käyttämisestä 23 päivänä huhtikuuta 1926 annetun lain (154/26) 9 ja 10 §, viimeksi mainittu lainkohta sellaisena kuin se on 6 päivänä marraskuuta 1936 annetussa laissa (338/36), näin kuuluviksi:

9 ja 10 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 195 .

Samalla valiokunta sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset laiksi erikoistiloista ja laiksi tilan osittamisen edellytyksistä.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu tässä mietinnössä käsiteltyjen lakialoitteiden johdosta, valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi vuoden 1954 valtiopäivillä tehtyihin lakialoitteisiin n:o:t 102 ja 103, vuoden 1955

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 1958.

valtiopäivillä tehtyihin lakialoitteisiin n:o:t 83, 85, 86 ja 89 sekä vuoden 1956 valtiopäivillä tehtyyn lakialoitteeseen n:o 48 sisältyvät lakiehdotukset.

Vielä valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi vuoden 1954 valtiopäivillä tehdyt toivomusaloitteet n:o:t 239, 243, 244, 245, 246 ja 248, vuoden 1955 valtiopäivillä tehdyn toivomusaloitteen n:o 231 ja vuoden 1956 valtiopäivillä tehdyn toivomusaloitteen n:o 206.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kalliokoski, varapuheenjohtaja Sävelä, jäsenet Hautala (osittain), Hult (osittain), T. Kinnunen (osittain), Korsbäck (osittain), Koskinen (osittain), Kähönen (osittain), Kämäräinen (osittain), Liedes (osittain), Nieminen (osittain),

Niiranen (osittain), Pasanen (osittain), Pusa, Raipala (osittain), M. Salminen ja Tikkaolja (osittain) sekä varajäsenet Heikura (osittain), Häppölä (osittain), Kauhanen (osittain), A. Kinnunen (osittain), Kosola (osittain), Lindh (osittain), Pesonen (osittain) ja Rapio (osittain).

Vastalauseita.

I.

Kun maanhankintalaki aikanaan säädettiin, edellytettiin yksityisten maanomistus- ja maatalouden harjoittamisolosuhteiden palauttamista sodanedelliselle tasolle. Niin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Lain soveltamisella on muodostettu suuri määrä elinkelvottomia kääpiö- ja pientiloja. Suurmaanomistajien painostuksen seurauksena lain soveltaminen uusien tilojen muodostamiseksi on tosiasiallisesti keskeytetty. Kun peltopinta-ala asukasta kohti ennen sotia oli 0.71 ha, se on nyt vain 0.63 ha. Jotta peltoa asukaslukuun verrattuna olisi yhtä paljon kuin ennen sotia, tulisi peltoalan olla lähes 500 000 ha nykyistä suurempi, minkä lisäksi saman tason säilyttämiseksi olisi uutta peltoa raivattava vuosittain n. 35 000 ha, joten esitetyt käsitykset maanhankintalain soveltamiselle asetetun tavoitteen saavuttamisesta ja ns. normaaliajan asutustoimintaan siirtymisen ajankohtaisuudesta eivät ole riittävästi perusteltuja. Mikäli siihen kuitenkin tehokasta asutustoimintaa päämääränä pitäen olisi pyritty, olisi sitä varten tarpeellisen lainsäädännön uusi-
misen tullut tapahtua viivytyksettä. Se seikka, että uuden ns. maankäyttölainsäädännön valmistelu on ollut vireillä jo vuoden 1953 syksystä lähtien, osoittaa eri tahoilla esiintyneen asutustoiminnan suhteen vakavaa jarrutusta.

Mitä valiokunnan enemmistön hyväksymään hallituksen esitykseen, siihen tehtyjen muutosten jälkeenkin, tulee, ei se mielestämme vastaa tehokkaalle asutustoiminnalle asetettavia vaatimuksia.

Maan vapaaehtoista hankintaa ja asutustoimintaa koskevat säännökset sekä toisaalta valtion maan käyttöä ja pakkolunastusmenettelyä koskevat säännökset sisältyvät eri lakeihin, mikä seikka, vaikka lait hyväksyttäisiinkin, johtaisi haitalliseen hajanaisuuteen asioissa, joita koskevien kaikkien säännösten tulisi olla yhdessä lakikokonaisuudessa. Sitäpaitsi tämä kaksijakoisuus saattaa vaarantaa valtion maan käyttöä ja pakkolunastusmenettelyä koskevan lakiesityksen hyväksytyksi tulon eduskunnassa. Tällöin jäisi jäljelle vain valtion välityksellä ja tuella normaali-

hinnoin tapahtuva maan vapaaehtoinen hankinta ja luovutus maan saajille, joita ehdotuksessa ei ole tarkemmin määriteltä. Tätä ei voida pitää riittävänä. Valiokunnan mieltä mukaisen ehdotuksen hyväksyminen johtaisi odotetun asutustoiminnan tehostumisen sijasta sen nykyisestääänkin supistumiseen.

Ehdotukseen sisältyvät säännökset tilojen yhdistämisestä saattavat johtaa sellaisiinkin tulkintoihin, että osa kääpiö- ja pientilojen omistajista joutuu siirtymään nykyisiltä asuinsijoiltaan. Ehdotuksen mukainen asutus- ja maankäyttötoiminta muutoinkin huomattavalta osaltaan suuntautuu metsäteollisuuden harjoittajien etujen mukaisesti. Lain toimeenpanoelimistä on maan saajat melkein kokonaan syrjäytetty. Lainoille maksettavaksi ehdotettu 3 % korko on toiminnan luonteen huomioon ottaen liian korkea. Asukkaalle velvollisuuksia asettavat ja hänen oikeuksiaan rajoittavat monet säännökset ovat kohtuuttomia.

Asutus- ja maankäyttötoiminnan lähtökoh-
tana olisi mielestämme pidettävä maaseudun vähävaraisten ihmisten toimeentulon parantamista, maatalouden kohottamista ja talonpoikaisen maaomaisuuden suojelemista yhtiöiden ja pankkien riistoa vastaan. Tehokasta asutustoimintaa tarvittaisiin myös väestön työhön sijoittamisen kannalta katsoen, johon yksinomaan teollistamis- tai muunlaisin toimenpitein oloissamme ei ole riittävästi mahdollisuuksia. Nämä pyrkimykset voidaan mielestämme riittävän tehokkaasti toteuttaa vain ed. Niemisen ym. lakialoitteen n:o 103 (1954 vp.) mukaisella tavalla. Siinä on turvattu sekä riittävä maan ja lisämaan hankinta että sen kohtuullisella hinnalla ja muilla ehdoilla tapahtuva tarvitsijoille luovutus, samoin kuin joustava maan ja lisämaan saajien näkökohdat huomioon ottava lain toimeenpano.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi ed. Niemisen ym. lakialoitteeseen n:o 103 (1954 vp.) sisältyvät lakiehdotukset.

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 1958.

Toivo Niiranen.

Niilo Nieminen.

Pentti Liedes.

II.

Allekirjoittaneet eivät ole voineet yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan siinä, että laki tilan osittamisen edellytyksistä ehdotetaan hylättäväksi. Kun valiokunnassa on, kuten mietinnön perusteluissa on mainittu, lakiehdotusta käsiteltäessä valmistettu ehdotus, jossa olisi korjattu lakiehdotuksessa olevat puutteellisuudet, olisi valiokunnan tullut

hyväksyä lakiehdotus mainitussa korjatussa muodossaan. Tämän vuoksi kunnioittaen ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän ehdotuksen laiksi tilan osittamisen edellytyksistä näin kuuluvana:

Laki**tilan osittamisen edellytyksistä.**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 §.
(*Poist.*)

2 (3) §.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako, kun tilan määrään tai määrään siirtymisen perustuu pakkolunastusta tai vuokra-alueiden itsenäistämistä (*poist.*) koskeviin säännöksiin, älköönkä myöskään, kun määrään tai määrään tilasta siirtyy muulla saamalla valtiolle tai kun valtio on luovuttajana tällaisessa oikeustoimessa.

Tämän lain säännöksiä älköön niin ikään sovellettako kirkkolain 304 §:ssä tarkoitettuihin alueisiin älköönkä myöskään maan siirtämisestä eräissä tapauksissa kameraalisessa suhteessa hallinto- tai tuomiopiiristä toiseen 19 päivänä toukokuuta 1925 annetussa laissa (183/25) tarkoitettuun lohkomiseen, eikä osittamiseen, jossa valtio on hakijana. Tämän lain säännökset eivät myöskään aiheuta muutosta siihen, mitä koskitilan muodostamisesta on voimassa.

3 (4) ja 4 (5) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 luku.

Osittamisen edellytykset.

5 (6) §.

Tilaa älköön halkomalla tai lohkomalla ositettako, (*poist.*) ellei kutakin uutta tilaa ja kantatilaa voida paikalliset olot ja ansiomahdollisuudet huomioon ottaen pysyvästi tarkoituksenmukaisesti käyttää yksinään tai yhdessä saman omistajan tahi hänen avio puolisonsa, lastensa tai vanhempiensa omistaman toisen tilan kanssa, mikäli niitä siten käytetään tai tultaisiin käyttämään.

Mitä 1 momentissa on tilojen yhteiskäytöstä sanottu, sovellettakoon myös sellaiseen tilan osaan, jonka erottamiseen itsenäiseksi tilaksi on tässä laissa säädettyssä järjestyksessä saatu lupa tai joka saadaan osittamiselle tässä laissa säädettyistä edellytyksistä riippumatta erottaa itsenäiseksi tilaksi, samoin kuin sellaiseen tilaan tai sen osaan, jota hallitaan päivänä kuuta 1955 annetun maankäyttölain (/5) mukaisen hallintasopimuksen tahi aikaisemman asutuslain säännöksen mukaisen hallinta- tai viljelysopimuksen taikka sellaisen vuokra- tai muun hallintasuhteen nojalla, jonka perusteella haltijalla on oikeus lunastaa tila tai sen osa omakseen.

6 (7) §.

Maatilatalouden harjoittamiseen käytettävään tilaan tahi, mikäli tilaa 5 §:n mukaisesti käytetään tai tultaisiin käyttämään toi-

sen tilan *tai tilan osan* kanssa yhtenä viljelmänä, tähän viljelmään tulee kuulua paikkakunnan oloihin nähden riittävä määrä maatalous- ja maatalouskelpoista maata sekä tarpeellinen metsämaa. Paikkakunnalla, jossa metsämaata on vähän tai jossa itsenäisen maatalouden harjoittaminen ei vaadi, että viljelmään kuuluu metsämaata, voidaan maatalouden harjoittamiseen käytettävä tila osittaa, jos uudesta tilasta ja kantatilasta joko yksinään tai yhdessä 5 §:n mukaisessa yhteiskäytössä olevan tilan *tai tilan osan* kanssa ilman metsämaatakin muodostuu elin-kelpoinen viljelämä.

Harkittaessa osittamisen edellytyksiä 1 momentissa tarkoitettujen tilojen kohdalla otettakoon myös huomioon mahdollisuudet saada lisäaluetta, *osuvutta tai* etuutta maan-käyttölain nojalla sanotun lain tarkoituksiin käytettävissä olevasta maasta.

7 (8) §.

Kun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua tai sellaisesta tilasta, jota käytetään pääasiallisesti metsätalouden harjoittamiseen, olisi erottettava uusi tila *yleishyödyllisten laitosten tarkoitusten toteuttamiseksi*, teollisuus- tai liiketarpeisiin, varsinaisen ammatin harjoittamista varten käsityö- tai muulla sellaisella elinkeinoalalla tai asuntotontiksi tai virkistysalueeksi, saadaan erottaminen toimittaa, vaikka tilasta jäljelle jäävää osaa ei voitaisi 5 §:ssä mainituin tavoin tarkoituksenmukaisesti käyttää eikä tämä osa, mikäli on kysymys 6 §:ssä mainitusta tilasta, täyttäisi sanotussa lainkohdassa viljelmälle asetettuja vaatimuksia.

8 (9) §.

Asuntotontiksi käytettävän tilan tulee olla alaltaan vähintään kaksituhatta neliometriä, jollei rakennussuunnitelmaan sisältyvistä tai rakennussuunnitelmantakaisista tai muista maan käyttöä koskevista määräyksistä muuta johdu taikka *maanmittauskonttori* tai, mikäli maan käytön valvonta kuuluu muulle viranomaiselle, tämä viranomainen erityisistä syistä myönnä tästä poikkeusta.

9 (10) §.

Erillään tilan muista tiluksista sijaitseva palsta, saari tai muu alue, joka ei ole tilalle

tarpeellinen maa- tai metsätalouden tahi kalastuksen harjoittamista varten taikka jota ei voida tilan yhteydessä taloudellisesti käyttää, voidaan 5 ja 6 §:n säännösten estämättä, mikäli se havaitaan tarkoituksenmukaiseksi, muodostaa itsenäiseksi tilaksi.

10 (11) §.

Jos *samasta* tilasta *tai yhteiskäytössä olevista tiloista* tulisi samalla kertaa erotettaviksi itsenäisiksi tiloiksi useampia määräosia tai määräaloja, joita, vaikka niiden kunkin erikseen tiloiksi muodostamiselle ei olisi-kaan estettä, ei tämän *lain* säännösten mukaan voida kaikkia tiloiksi muodostaa, on ne *määräosat tai määräalat*, joiden *erottamisen* oikeusperuste on syntynyt aikaisemmin, ensi sijassa *erotettava*. Niiden erottamisten keskinäisessä järjestyksessä, joiden oikeusperuste on syntynyt samana päivänä, on muiden edelle asetettava sellaisten määräosien ja määräalojen itsenäisiksi tiloiksi muodostaminen, joita tultaisiin käyttämään *yleishyödyllisten laitosten tarkoitusten toteuttamiseksi*, teollisuustarkoituksiin, liiketarpeisiin, varsinaisen ammatin harjoittamista varten käsityö- tai muulla sellaisella elinkeinoalalla, asuntotonttina tai virkistysalueena, tässä luetellussa järjestyksessä. Edellä olevan mukaan määräytyvässä kussakin eri ryhmässä asetetaan muiden (*poist.*) edelle *ne erottamiset*, joilla elinkeino- tai talouselämän tahi yhteiskunnallisten näkökohtien kannalta taikka muista sellaisista syistä on huomattavasti suurempi merkitys, mutta on keskinäinen järjestys siinä tapauksessa, ettei kysymys ole mainitulla perusteella ratkaistavissa, määrättävä arpomalla, joka on toimitusinsinöörin suoritettava.

Jollei jotakin erottamista voida 1 momentin mukaan toimittaa, älköön se kuitenkaan estäkö keskinäisessä järjestyksessä jäljempänä seuraavan erottamisen toimittamista, mikäli siihen ei ole muuta estettä.

Tutkittaessa, voidaanko määräalan tai määräosan erottamiseen suostua, on otettava huomioon myös sellaiset tilan määräalojen ja määräosien jo tapahtuneet saannot, joihin perustuvat erottamiset saadaan 2 ja 25 §:n säännösten nojalla toimittaa osittamiselle tässä laissa säädetyistä edellytyksistä riippumatta, samoin kuin sellaiset määräalat ja määräosat, joiden kohdalla on 13 §:ssä

mainitussa järjestyksessä aikaisemmin suostuttu osittamiseen, mutta joita ei vielä ole muodostettu itsenäisiksi tiloiksi.

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, noudattakoon soveltuvin osin (poist.) 13 §:ssä tarkoitettua ratkaisua tehtäessä.

11 §. (uusi)

Oikeustoimi, johon sisältyvän sitoumuksen mukaan sopimuspuoli on saapa määräalan tilasta taikka koko tilan, josta on pidätetty määräala eri tilaksi erotettavaksi, ei tule mainitun sitoumuksen osalta voimaan, ennen kuin on lainvoimaisesti ratkaistu, että määräala voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi. Sen jälkeen kun on lainvoimaisesti ratkaistu tilan osittamisen edellytysten puuttuvan, pidettäköön mainittua sitoumusta mitättömänä.

Sopimuspuolella, joka 1 momentissa tarkoitettun oikeustoimen mukaan on saapa määräalan tilasta tai jolle on pidätetty määräala eri tilaksi erotettavaksi, on, poiketen siitä, mitä jakolaissa (604/51) on säädetty, oikeus saada määräalan erottamista koskeva lohkomistoimitus vireille ja kiinnitys erottamisoikeuden vakuudeksi sen estämättä, ettei oikeustoimi ole vielä tullut voimaan. Sanottu kiinnitys kuitenkin raukeaa, kun on lainvoimaisesti ratkaistu, ettei määräalaa voida erottaa itsenäiseksi tilaksi.

12 §. (uusi)

Oikeustoimi, jossa on sitouduttu tekemään sopimus tilan määräalan tai määröosan luovuttamisesta, on siinä tapauksessa, että lainvoimaisesti on ratkaistu tilan osittamisen edellytysten puuttuvan, katsottava mainitun sitoumuksen osalta rauenneeksi. Samoin edellytyksin on myös oikeustoimi, jossa on sitouduttu tekemään sopimus koko tilan luovuttamisesta ja sen yhteydessä tapahtuvasta määräalan pidättämisestä eri tilaksi erotettavaksi, katsottava tämän sitoumuksen osalta rauenneeksi.

13 (12) §.

Sillä, jolle testamentin mukaan on tuleva määräala tai määröosa tilasta, samoin kuin sopimuspuolella 11 §:ssä mainitussa tapauksessa ja myös silloin, kun sanotussa lainkohdassa tarkoitettu oikeustoimi koskee määröosaa tilasta, on oikeus ennen osittamistoimituksen vireille panemista saattaa asianomai-

sen maanmittausviranomaisen ratkaistavaksi kysymys siitä, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa. Sama oikeus on sopimuspuolella, joka on tehnyt 12 §:ssä tarkoitettun oikeustoimen.

Kun asianosaisten toimesta on valmistettu puolisoiden omaisuuden ositusta taikka perinnönjakoa tai muuta omaisuuden jakamista koskeva suunnitelma, on kullakin asianosaisella oikeus saattaa 1 momentissa mainitun viranomaisen ratkaistavaksi kysymys siitä, voidaanko suunnitelmaan sisältyvä lohkominen tai halkominen tämän lain mukaan toimittaa. Sama oikeus on tilan omistajalla, joka on tehnyt tilan osittamista koskevan suunnitelman.

14 (13) §.

Toimitusmiesten on osittamistoimituksessa ennen varsinaisiin osittamistoimiin ryhtymistä sekä 13 §:ssä tarkoitettussa tapauksissa soveltuvin osin siinä järjestyksessä, mitä on säädetty tilan määräalan ja määröosan erottamisesta itsenäiseksi tilaksi, erillisessä toimituksessa tutkittava, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa, ja annettava siitä päätös. Älköön osittamistoimitusta saatettako päätökseen, ennen kuin osittamisen edellytysten olemassaoloa koskeva kysymys on lainvoimaisesti ratkaistu.

Poiketen siitä, mitä menettelystä halkomis- ja lohkomistoimituksissa on säädetty, saadaan 1 momentissa tarkoitettu erillinen toimitus, joka koskee tilan määröosan erottamisen edellytysten tutkimista, panna vireille toimitusinsinöörille esitetyllä pyynnöllä hakematta määräystä maanmittauskonttorilta, ja on sanotussa momentissa tarkoitettujen toimitusten alkukokouksesta aina annettava tieto jakolain (604/51) 70 ja 71 §:ssä säädettyin tavoin, kuitenkin niin, ettei 1 momentissa tarkoitettua erillistä toimitusta koskevassa kuulutuksessa ole tarpeen kutsua toimitukseen rajanaapureita eikä jakolain 64 §:n 4 momentissa mainittuja oikeuksien haltijoita. Mainittuja toimituksia koskevassa tiedoituksessa on kehoitettava niitä, joiden kohdalta kysymys tilan määräalan tai määröosan itsenäiseksi tilaksi muodostamisen edellytyksistä on vielä ratkaisematta ja joiden etua tai oikeutta vireillä olevassa hakemuksessa annettava ratkaisu saattaa koskea, omalta kohdaltaan alkukokouksessa hakemaan

osittamista tai osittamislupaa uhalla, että kysymys heidän tilansiensä tiloiksi muodostamisen edellytyksistä muuten jätetään huomioon ottamatta vireillä olevaa hakemusta ratkaistaessa.

Milloin 10 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa jonkin määräraalan tai määräosan erottaminen evätään ja tätä koskevaan päätökseen ilmoitetaan tyytymättömyyttä, on toimitusinsinööriin alistettava asia maanjako-oikeuden ratkaistavaksi.

Jos 1 momentissa mainitulla päätöksellä osittaminen kokonaisuudessaan evätään, on muutoksenhausta voimassa, mitä sikseen jätetyn toimituksen osalta on jakolaissa säädetty.

Jos toimitusmiesten päätös, jolla osittamiseen on suostuttu, on tehty äänestyksen jälkeen vastoin toimitusinsinööriin mielipidettä, on toimitusinsinööriin alistettava asia maanjako-oikeuden ratkaistavaksi.

15 (14) §.

Asian alistamisesta ja valittamisesta maanjako-oikeuteen sekä muutoksenhausta maanjako-oikeuden päätökseen on voimassa, mikäli tämän lain säännöksistä ei muuta johdu, mitä jakolaissa (604/51) on säädetty.

Sellaisessa asiassa, jossa samalla kertaa on tutkittu kysymys useamman määräraalan tai määräosan erottamisen edellytyksistä, saa päätös, johon vain joltakin osalta on haettu muutosta, lainvoiman vain niiden määräraojen ja määräosien kohdalta, joiden osalta osittaminen on evätty eikä muutosta ole haettu. Muiden määräraojen ja määräosien erottamisen edellytykset tutkittakoon siltäkin osalta, johon muutosta ei ole haettu.

Mitä jakolaissa on säädetty toimituksen palauttamisesta tarkastuksen yhteydessä maanmittauskonttorista toimitusinsinöörille korjattavaksi sekä asian alistamisesta maanmittauskonttorin ja maanmittaushallituksen toimesta maanjako-oikeuden tutkittavaksi, älköön olko noudatettavana osittamiselle tässä laissa säädettyjen edellytysten olemassaoloa koskevan kysymyksen kohdalta.

16 §. (uusi)

Milloin osittamislupaa on haettu 14 §:ssä tarkoitetussa erillisessä toimituksessa ja osittamiseen on lainvoimaisella päätöksellä suostuttu, älköön osittamiselle tässä laissa sää-

dettyjä edellytyksiä osittamistoimituksessa enää uudelleen tutkittako, paitsi jos asianosainen on luovuttanut kysymyksessä olevan määräraalan tai määräosan toiselle ennen osittamistoimituksen päättymistä.

Kun osittamiseen on suostuttu osittamistoimituksessa annetulla päätöksellä, otettakoon kysymys siitä, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa, kuitenkin uudelleen tutkittavaksi, jos ennen osittamistoimituksen päättymistä on tapahtunut 1 momentissa tarkoitettu toiselle luovuttaminen.

Mitä 1 ja 2 momentissa on sanottu osittamisen edellytysten uudelleen tutkimisesta sen johdosta, että tilan määräraala tai määräosa on luovutettu toiselle ennen osittamistoimituksen päättymistä, älköön olko noudatettavana, kun osittamiseen on suostuttu 14 §:ssä tarkoitetussa erillisessä toimituksessa tilan omistajan osittamisesta tekemän suunnitelman perusteella tai sellaisessa osittamistoimituksessa, jossa tilan omistaja on tällaisen suunnitelman perusteella hakenut tilansa lohkomista tai halkomista.

Milloin 14 §:ssä tarkoitetussa erillisessä toimituksessa on haettu lupaa 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuun suunnitelmaan sisältyvään tai sellaisen oikeustoimen, jonka voimaantulo ei ole riippuvainen osittamiseen suostumisesta, edellyttämään lohkomiseen tai halkomiseen, ja lupa on lainvoimaisella päätöksellä evätty, älköön hakemusta, joka tarkoittaa tällaisen lohkomisen tai halkomisen toimittamista, otettako käsiteltäväksi, elleivät osittamisen edellytykset ole päätöksen antamisen jälkeen muuttuneet.

Jos kysymys osittamisen edellytysten olemassaolosta on saatettu 14 §:ssä tarkoitetussa erillisessä toimituksessa käsiteltäväksi ja siinä on katsottu, että erottaminen saadaan 2 tai 25 §:n säännösten nojalla toimittaa osittamiselle tässä laissa säädettyistä edellytyksistä riippumatta, älköön osittamistoimituksessa enää tutkittako, ovatko tämän lain mukaiset edellytykset osittamisen toimittamiselle olemassa.

17 (15) §.

Edellä 14 §:ssä (poist.) tarkoitetuissa toimituksissa on toimitusmiehiksi otettavina uskotuina miehinä tai todistajina pyrittävä käyttämään asutuslautakunnan jäseniä, jos heitä on uskotuiksi miehiksi valittu tai todistajiksi saatavissa.

18 (16) §.

Ratkaistaessa kysymystä siitä, ovatko tilan osittamiselle tässä laissa säädettyt edellytykset olemassa, älköön 17 päivänä heinäkuuta 1931 annettua lakia siitä, mitä jakotoimituksissa taajakkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava (233/31), tällöin sovellettava, vaan tutkittakoon sanotussa laissa osittamiselle säädetty edellytykset mainitussa laissa säädettyssä järjestyksessä vasta sen jälkeen, kun osittamiseen on lainvoimaisella päätöksellä suostuttu tämän lain nojalla tai katsottu osittaminen 2 tai 25 §:n säännösten nojalla voitavan toimittaa osittamiselle tässä laissa säädettyistä edellytyksistä riippumatta.

17 §.
(Poist.)

3 l u k u.

Erinäisiä säännöksiä.

18 ja 19 §.
(Poist.)

19 (20) §.

Milloin osittaminen tämän lain nojalla evätään, suoritetaan toimitusinsinöörin palkkio valtion varoista. Muut toimituskustannukset samoin kuin toimituskustannukset muissa tapauksissa on hakijan suoritettava, mikäli asianosaiset eivät ole toisin sopineet.

Jos samassa toimituksessa on ratkaistavana kysymys useampien määräalojen tai määrösten erottamisesta, joita kaikkia ei voida muodostaa itsenäisiksi tiloiksi, suoritetaan valtion varoista kuitenkin vain se osa toimitusinsinöörin palkkiosta, mikä aiheutuu toimituksesta siltä osalta kuin osittaminen on evätty.

20 §. (uusi)

Päätöksistä, joilla on lainvoimaisesti ratkaistu kysymys siitä, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa, tekköön toimitusinsinööri sekä, jos asia on saatettu maanjako-oikeuden tutkittavaksi, sanotun oikeuden puheenjohtaja merkinnän siihen saanto- tai muuhun asiakirjaan, jonka perusteella toimitusta on haettu.

21 §.
(Poist.)

21 §. (uusi)

Maanmittauskonttorin tulee puolivuositain lähettää asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille ilmoitukset niistä tapauksista, joissa määräalan erottaminen on evätty, merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin sen kiinnityksen raukeamisesta, joka 11 §:n 2 momentin nojalla ehkä on erottamisoikeuden vakuudeksi myönnetty.

22 §.

Tämän lain täytäntöönpanoa koskevat tehtävät on hoidettava ja muutoksenhakuasiat käsiteltävä kiireellisesti.

Kun tämän lain täytäntöönpanoa hoitavat viranomaiset tilaavat muilta viranomaisilta todistuksia tai muita asiakirjoja, on ne annettava kiireellisesti.

23 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

24 §.

Sopimus, joka tämän lain voimaantulon jälkeen tehdään tilan sovintojaosta, on jakolain (604/51) mukaisena jakoperusteena mitätön.

25 §.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako saantoihin, jotka ovat tapahtuneet ennen tämän lain voimaantuloa, älköönkä myöskään, kun tällaisella saannolla sirtynyt tilan määräala tai määräosa lain voimaantulon jälkeen tapahtuvalla saannolla sellaisenaan sirtyy uudelle omistajalle.

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitetut halkomis- ja lohkomistoimitukset saadaan myös siinä tapauksessa, että ne eivät perustu määröosan tai määräalan saantoon, tämän lain säännösten estämättä toimittaa.

Jos tilan määräosa myydään tämän lain voimaantulon jälkeen pakkohuutokaupalla sellaisen saamisen suorittamiseksi, jonka vakuutena määräosa on ennen sanottua ajankohtaa syntyneen panttioikeuden perusteella, älköön tämän lain säännöksiä osittamisen edellytyksistä sovellettako, kun ostaja tai se, jolle määräosa on häneltä sirtynyt, hakee määröosan erottamista itsenäiseksi tilaksi.

26 §.

Maanmittauskonttorin on pidettävä luetteloa toimialueellaan sijaitsevia tiloja koskevista 14 §:n 1 momentissa tarkoitetuista hakemuksista ja niiden johdosta annetuista ratkaisuksista. Jos päätös on saatettu ylempään viranomaisen tutkittavaksi, on luetteloon tehtävä merkintä tämän viranomaisen ratkaisusta.

27 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

28 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

29 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 1958.

Arvo Sävelä.
Väinö Tikkaaja.

Artturi Koskinen.
Mikko Hult.

III.

Niistä muutoksista, jotka maatalousvaliokunta on tehnyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyviin ehdotuksiin maankäyttölainsäädännön ja siihen liittyviksi muiksi laeiksi, tärkein on asutustoiminnan alueelliseen organisaatioon, siis lain toimeenpanoelimiin, kohdistuva muutos. Hallituksen esityksen mukaisesti olisivat toiminnan alueellisina eliminä työskennelleet maankäyttötoimistot, joilla olisi ollut huomattavan suuri asiain ratkaisovalta. Tämän suunnitelman avulla oli tarkoitus tehdä asutustoiminnan hoitaminen kentällä mahdollisimman joustavaksi. Kun maankäyttötoimistot olisivat saaneet lopullisesti ratkaista suuren määrän asioita, niin se olisi jouduttanut asiain käsittelyä, vapauttanut vähemmän tärkeiden asioiden ratkaisun siirtämisestä maatalousministeriöön, ja samalla se olisi tehnyt mahdolliseksi tehokkaan paikallisen asiaintuntemuksen huomioon ottamisen tässä asian ensimmäisessä ja useimmiten lopulliseksi jäävässä ratkaisuvaiheessa. Täten olisi itse maankäyttöä koskevien kysymysten hoitaminen saatu mahdollisimman tarkoitukseenmukaiseksi ja nopeaksi ja maan saajat olisi vapautettu muuten usein monien vuosien pituiseksi venyvistä odottamisesta.

Tehty organisaatiomuutos on kuitenkin ehkä vielä valitettavampi tilojen osittamisrajoituksia koskevan lainsäädännön osalta kuin siltä osalta, miltä se kohdistuu muuhun asutustoimintaan. Olemme nimittäin sitä mieltä, että se n.s. maanmittarilinja, joka va-

liokunnan enemmistön käsityksen mukaisesti olisi pitänyt toteuttaa tilojen osittamisrajoituksia käsiteltäessä, olisi tullut johtamaan liialliseen „käräjäoimiseen”. Asiat olisivat tulleet jo ensi vaiheessa ratkaistaviksi pelkinä muodollisina oikeuskysymyksinä, mistä johtuen sekä osittamisen kieltäminen että osittamisen hyväksyminen vastoin jonkin yhteisen kiinteistön osanomistajan tahtoa olisi säännöllisesti tullut johtamaan valituksiin aina ylimpiä oikeusasteita myöten. Jos sensijaan maankäyttötoimistot olisi pysytetty maankäyttölainsäädännön toimeenpanoelimiin, olisi niillä ollut mahdollisuus toimia sovittelujen aikaansaamiseksi osittamisrajoitusten myöntämistä ennakolta käsitellessään. Yhtäältä järjestelmällä sisäsuojelun aikaansaada sovinnollisen osittamisvaatimuksesta luopumisen silloin, kun sellainen ei olisi ollut lain ja sen tarkoituksen mukaista. Toisaalta sellaisissa olosuhteissa, joissa olisi ollut mahdollisuuksia lisämaan antamiseen ositetun tilan eri osille, olisi voitu suostua osittamisvaatimukseen rikkomatta osittamisrajoituslain tarkoitusta, joka on viljelmien elinkelpoisuuden turvaaminen, koska lisämaiden antamisen avulla olisi voitu tehdä elinkelpoisia tiloja myös ositetun tilan eri osista. Kun maankäyttötoimistot on laista poistettu ja niiden sijasta paikallisina eliminä tulisivat toimimaan asutuslautakunnat ja asutustarkastajat, on täten edellämaitunlaisten toimenpiteiden toteuttamismahdollisuus poistettu. Näin on jo siitä

johtuen, että asutuslautakuntien ja asutustarkastajien toimivaltuudet ovat suppeammat ja toisenlaiset kuin maankäyttötoimistojen valtuudet olisivat olleet ja toisaalta näin on varsinkin sen johdosta, että valiokunnan ehdottamassa lainsäädännössä ei ole edellytetty mainitunlaisten tehtävien suorittamisen kuuluvan asutuslautakunnille tai asutustarkastajille eikä millekään muullekaan viranomaisille. Hallituksen esityksen mukaan sensijaan maankäyttötoimistot olisivat olleet velvoitetuja toimimaan edellämainitunlaisten järjestelyjen aikaansaamiseksi.

Mainittu organisaatiomuutos on vaikuttanut sen, että olemme katsoneet velvollisuuksiemme asettua valiokunnassa vastustamaan tilojen osittamisrajoitusten hyväksymistä, koska organisaatio valiokunnan mietinnössä ehdotetuin tavoin järjestettynä mielestämme tekee järjestelmän täysin käytäntöön soveltumattomaksi. Jos sensijaan maankäyttölain toimeenpanoelimien osalta eduskunnassa palataan hallituksen esityksen linjalle, kuten tässä vastalauseessamme ehdotamme, niin olemme valmiit myötävaikutta-

maan tilojen osittamisrajoituksia koskevan lain hyväksytyksi tulemiseen. Tältä varalta olemme vastalauseeseemme sisällyttäneet myös tilojen osittamisrajoituksia koskevan lain, mutta ilmoitamme kuitenkin, että sen hyväksymisen nimenomaisena edellytyksenä on, että maankäyttölain toimeenpanoelimet järjestetään hallituksen esitykseen sisällyttä linjaa seuraten.

Meillä on valiokunnan mietintöön sisältyviin eri lakiehdotuksiin nähden myös eräitä yksityiskohtiin kohdistuvia muutosehdotuksia. Emme ryhdy niitä kuitenkaan tässä yhteydessä lähemmin selostamaan emmekä perustelemaan, koska kaikki ehdottamamme muutokset näkyvät tähän vastalauseeseemme sisältyvien lakiehdotusten teksteistä.

Edellä sanotun perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi ehdotukset maankäyttölainsäädännön, laiksi maankäyttölainoista, laiksi asutusyhteismetsästä ja laiksi tilan osittamisen edellytyksistä näin kuuluvina:

Maankäyttölaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1—15 (16) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

16 (17) §.

Viljelys-, asuntoviljelys-, kalastus- tai asuntotilaksi katsottavaan tilaan on pyrittävä, milloin se on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista, hankkimaan lisäaluetta sekä 13 §:n 1 momentissa tarkoitettuja alueita ja osuuksia. Lisäaluetta annetaan enintään niin paljon, että tilasta muodostuu tämän lain säännöksiä vastaava viljelystila. *Metsämaan antamisesta lisäalueena viljelys- tai kalastus-tilaksi katsottavaan tai sellaiseksi muodostettavaan tilaan on vastaavasti voimassa, mitä 8 §:n 5 momentissa ja 10 §:n 2 momentissa on säädetty.*

Lisäaluetta, *osuutta yhteismetsään* sekä 13 §:n 1 momentissa tarkoitettuja alueita ja osuuksia voidaan erityisistä syistä hankkia myös kiinteistön määrälään, kuitenkin edellyttäen, että niissä tapauksissa, joissa määrälään erottamiseen tarvitaan viranomaisen suostumus, on lainvoimaisesti ratkaistu, että määrälä voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi. Annettavan lisäalueen koosta olkoon soveltuvin osin noudatettavana, mitä 1 momentissa on säädetty.

17 (18)—19 (20) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

20 (21) §.

Maata ja luottoa annetaan 1 §:ssä mainitulle henkilölle, *(poist.)* jonka olosuhteet ja henkilökohtaiset ominaisuudet ovat sellaiset, että hänen tukemistansa maata ja luottoa antamalla on maankäyttötoiminnan kannalta pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Useammalle 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle voidaan yhteisesti antaa 16 §:ssä tarkoitettua lisäaluetta, osuutta ja etuutta ja niiden hankkimiseksi maanostolainaa sekä, milloin maatalousministeriö kussakin tapauksessa siitä erikseen päättää, myös muuta maata ja 30 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja maanostolainoja, jotka käytetään yhteislaidunalueen oston, sekä sanotun momentin 4—7 ja 9—11 kohdassa mainittuja samoin kuin erityisistä syistä muitakin lainoja. Aviopuolisoista on maata ja luottoa annettaessa kuitenkin voimassa, mitä yksityisestä henkilöstä on säädetty.

Kunnille, yhtiöille, osuuskunnille ja muille yhteisöille voidaan myöntää lainoja sen mukaan, kuin siitä erikseen säädetään.

21 (22) ja 22 (23) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

23 (24) §.

Maata voidaan 20 §:n 1 momentin, 21 §:n 1 ja 2 momentin sekä 22 §:n säännösten estämättä antaa maan omistajalle, jolta on tämän lain tarkoituksiin hankittu maata edellyttäen, että sen sijaan voidaan antaa vastikkeeksi muuta maata.

Maatalousministeriö voi pätevistä syistä yksittäistapauksissa päättää, että invalidille saadaan (poist.) 1 momentissa mainittujen lainkohtien estämättä antaa maata ja luottoa.

24 (25) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

2 luku.

Toimielimet.

25 (26) §.

Tämän lain toimeenpanon ylin johto ja valvonta kuuluu maatalousministeriölle. Sen alaisiksi toimielimiksi perustetaan tarpeellinen määrä maankäyttötoimistoja. Paikallisia toimieliminä ovat (poist.) asutuslautakunnat.

Tarpeen mukaan asetetaan maankäyttötoimikuntia.

26 (27) §.

Maankäyttötoimistoon voidaan perustaa toimistopäällikön virka sekä maankäytöntar-

kastajan virkoja ja toimistoapulaisen toimia. Maankäyttötoimiston palveluksessa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä.

Kelpoisuusehtona maankäyttötoimiston toimistopäälliköltä ja maankäytöntarkastajalta vaaditaan agronomitutkinto, maatalous- ja metsätieteiden kandidaatin tutkinto, teknillisen korkeakoulun maanmittausosastossa suoritettu diplomi-insinöörin tutkinto, lainopin kandidaatin tutkinto tai metsätutkinto tahi niitä vastaava aikaisempi tutkinto sekä toimistopäälliköltä (poist.) lisäksi hyvä käytännöllinen perehtyneisyys asutustoimintaan.

Maankäyttötoimiston toimistopäällikön ja maankäytöntarkastajan nimittää maatalousministeriö viran oltua haettavana kolmenkymmenen päivän ajan. Eri ammattipätevyyden omaavien henkilöiden saamiseksi maankäyttötoimiston palvelukseen voi maatalousministeriö, julistaessaan maankäytöntarkastajan viran haettavaksi, määrätä, mikä 2 momentissa mainittu tutkinto virkaan pääsemiseksi vaaditaan.

27 (28) §.

Maankäyttötoimikunnassa on puheenjohtaja ja kolme jäsentä, joista maatalousministeriö määrää puheenjohtajan ja kaksi jäsentä ja yhden jäsenen valitsee asianomainen asutuslautakunta keskuudestaan. Puheenjohtajalla tulee olla pätevyys, joka vaaditaan maanmittausinsinöörin virkaan. Maatalousministeriön määräämistä jäsenistä toisen tulee olla agronomi tai maatalousteknikko ja toisen metsänhoitaja tai metsäteknikko.

Maankäyttötoimikunnan suorittaessa jakolain (604/51) mukaista toimitusta on toimikunnasta sekä sen puheenjohtajasta ja jäsenistä vastaavasti voimassa, mitä mainituissa laissa on säädetty toimitusmiehistä, toimitusinsinööristä ja uskotuista miehistä.

Maankäyttötoimikunnan puheenjohtaja ja jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Heidän esteellisyydestään on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä on säädetty. Esteelliseksi älköön asianomaista kuitenkaan, paitsi hänen omassa asiassa, katsottako sillä perusteella, että maan saantia tai sen luovuttamista koskeva asia on hänen kohdaltaan vireillä taikka että hän on maankäyttötoimistossa tai asutuslautakunnassa osallistunut johonkin asiaa koskevaan ratkaisuun.

Jos erimielisyyttä ilmenee asian ratkaisemisesta, päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

Puheenjohtajalla on oikeus maankäyttötöimikunnan puolesta suorittaa teknillisiä tehtäviä.

Maankäyttötöimikunta voi maatalousministeriön suostumuksella käyttää asiantuntijoita.

3 luku.

Maankäyttötöiminnan rahoitus.

28 (29) ja 29 (30) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

30 (31) §.

Asutusrahaston varoista voidaan antaa:

1) maanostolainoja tilan, määrärahan, lisäalueen ja muun alueen niihin ehkä kuuluvine rakennuksineen sekä etuuksien hankkimisen rahoittamiseksi;

2) sisarusuuslainoja yhden tai useamman määräosan hankkimisen rahoittamiseksi tilasta, johon lainan hakijalla on osuus;

3) raivauslainoja viljelysten raivaamiseksi tämän lain mukaan muodostetuille asutustiloille samoin kuin muille suuruudeltaan niihin verrattaville sekä lisäaluetta saaneille tiloille;

4) asuntolainoja ja niiden ohessa lisälainoja, sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään, asuinrakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen rahoittamiseksi tämän lain mukaan muodostetuille asutustiloille ja asuntotonteille ja niihin verrattaville tiloille ja alueille sekä vuokramaalle;

5) rakentamislainoja talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen rahoittamiseksi 4 kohdassa mainituille tiloille ja alueille;

6) irtaimistolainoja maatalous- ja kalastusirtaimiston, siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseksi;

7) laidunlainoja laidunolojen parantamiseksi;

8) perusparannuslainoja maatalous- ja maatalouskelpoisen maan kuivattamista ja metsänparannustöitä lukuun ottamatta, muuta perusparannusta varten;

9) sähköistämislainoja sellaisten osuus- ja liittymismaksujen suorittamiseksi, jotka oikeuttavat sähkövirran saantiin, sekä sähkövirran hankkimista ja jakelua varten tarvittavien laitteiden rakentamiseksi 3 ja 4 kohdassa mainituille tiloille ja alueille; (*poist.*)

10) tielainoja asutus- ja niihin verrattavien teiden tekemisestä aiheutuvien kustannusten suorittamiseen; *sekä*

11) *pienyrittäjälainoja työvälineiden sekä koneiden ja laitteiden hankkimiseksi silmällä pitäen maatilatalouteen liittyvien sivuansiomahdollisuuksien lisäämistä.*

Maanostolainoja voidaan antaa myös tilan määräosan hankkimisen rahoittamista varten, jos luovutuksen saaja on yksi useammista henkilöistä, jotka olisivat perineet luovuttajan edellyttäen, että perintö olisi langennut luovutuksen tapahtuessa.

Milloin 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen rakentamistöiden rahoittamiseksi on asuntolainan lisäksi tarpeen ottaa muuta lainaa, mutta sitä ei ole tavannukaisiin ehdoin saatavissa, voidaan tällainen laina osaksi tai kokonaan myöntää myös asutusrahaston varoista.

Holhouslain 39 ja 40 §:n säännösten estämättä saa holhooja holhotin puolesta ilman holhouslautakunnan ja oikeuden lupaa ottaa edellä 1 momentin 2 kohdassa ja 2 momentissa mainitun sisarusuus- tai maanostolainan sekä ostaa näissä lainkohdissa tarkoitettun määräosan tilasta ja panna sen sanotun lainan pantiksi.

31 (32) ja 32 (33) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

4 luku.

Maan ja etuuksien ostaminen.

33 (34)—35 (36) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

5 luku.

Maan käytön yleissuunnittelu.

36 (37) ja 37 (38) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

38 (40) §.

Maankäyttötoimiston on selvitettävä, tarvittaessa asiantuntijoita käyttäen, yleissuunnittelun tarpeellisuus ja kiireellisyys sekä yleiset edellytykset ja sen jälkeen alistettava maatalousministeriön ratkaistavaksi, onko suunnittelu suoritettava.

39 (41 § 1 mom.)—42 (43) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

43 (44) §.

Maankäyttötoimikunta laatii, pidettyään tarpeelliset katselmuksot ja kokoukset, alueen käytöstä yleissuunnitelman.

Yleissuunnitelma on kokouksessa, joka on annettava tiedoksi 41 §:ssä tarkoitettuun tavoin, julkiluettava ja on maankäyttötoimikunnan samalla ilmoitettava, missä järjestyksessä suunnitelmaan tyytymätön voi tehdä sitä vastaan muistutuksia.

Yleissuunnitelmaan tyytymätön toimittakoon maatalousministeriölle osoitetun muistutuskirjelmänsä kolmenkymmenen päivän kuluessa suunnitelman julistamisesta lukien maankäyttötoimikunnalle.

Edellä 3 momentissa mainitun määräajan päätyttyä lähettäköön maankäyttötoimikunta yleissuunnitelman sekä muistutuskirjelmät ja muun asiaa koskevan aineiston *maankäyttötoimistolle*, joka toimittakoon ne oman lausuntonsa seuraamana maatalousministeriölle.

44 (45) ja 45 (46) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

46 (47) §.

Jos maankäyttötoimikunta, joka on määrätty laatimaan 47 §:ssä tarkoitettua käyttösuunnitelmaa, katsoo, että ennen sen laatimista olisi suoritettava maan käytön yleissuunnittelu, alistakoon asian *maankäyttötoimiston välityksellä* maatalousministeriön ratkaistavaksi.

6 luku.

Menettely alueita muodostettaessa ja itsenäiseksi tilaksi erotettaessa.

47 (48) ja 48 (49) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

49 (50) §.

Maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan on, saatuaan määräyksen ryhtyä laatimaan käyttösuunnitelmaa, kutsuttava toimikunta koolle.

Kun on todettu, mitä tiloja ja alueita käyttösuunnitelma tulee koskemaan, kutsutakoon ne, jotka haluavat saada sanotulta alueelta lisäaluetta, osuutta tai etuutta *taikka 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastike-maata*, katselmustoimituksen alkukokouksen kuulutuksella, joka on julkaistava kunnan ilmoitustaululla ja enintään kahdessa paikakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä *maankäyttötoimistolle*.

50 (51) §.

Maankäyttötoimikunta laatii käyttösuunnitelman paikalla tapahtuvassa katselmustoimituksessa.

Maankäyttötoimikunnan on 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa tehtävä ehdotus asutustilojen, asuntonttien ja muiden alueiden perustamisesta samoin kuin etuuskien ja osuuskien antamisesta, asukkaan maksettavaksi tulevasta hinnasta sekä lisäalueiden, etuuskien ja osuuskien saajista.

Maankäyttötoimikunnan on käyttösuunnitelmaa laatiessaan suunniteltava, mihin minikin lajinen asutustila, asuntontti ja muu alue muodostetaan, määriteltävä niiden rajat, niihin luettavat maatalous- ja maatalouskelpoiset alueet, tonttipaikat, metsämaat ja etuudet sekä miten tilukset järjestellään, kiinnittäen erityisesti huomiota siihen, että muodostettavista tiloista ja alueista tulee elinkelpoisia ja tarkoituksenmukaisia.

Maankäyttötoimikunnan on 1 momentissa tarkoitettussa katselmustoimituksessa suoritettava myös alueiden maalle paaluttaminen ja kartalle merkittäminen.

Käyttösuunnitelmaa laatiessaan on maankäyttötoimikunnan, tarvittaessa asiantuntijoita apunaan käyttäen, tehtävä tarpeen mukaan kuivatus-, metsänparannus-, raivaus- ja tiesuunnitelma sekä alistettava se asetuksella määrättävissä tapauksissa *maankäyttötoimiston kautta* maatalousministeriön hyväksyttäväksi.

51 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

52 §.

Jollei yhteismetsän perustamista koskevaa toimitusta voida viivytyksettä tehdä 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa, voidaan tiloja koskeva toimitus muilta osin saattaa loppuun ja jättää yhteismetsän perustaminen eri toimituksessa tapahtuvaksi. Tiloja koskevassa katselmustoimituksessa arviotakoon kuitenkin alustavasti, monenko kiintokuutiometrin suuruista vuotuista tuottoa vastaava osuus kullekin yhteismetsästä osuutta saavalle tilalle olisi annettava. Yhteismetsäosuuden suuruus määrätään lopullisesti yhteismetsää koskevaa käyttösuunnitelmaa vahvistettaessa.

Muodostettaessa itsenäiseksi tilaksi aluetta, jolla on osuus yhteismetsään, ei yhteismetsäosuutta oteta huomioon tilan osalukua ja manttaalia määrättäessä, eikä tällaisen osuuden liittäminen lisäalueena ennestään olevaan tilaan myöskään aiheuta muutosta tilan osalukuun ja manttaaliin. Kun yhteismetsä on lopullisesti muodostettu, merkittävään maarekisteriin kunkin sellaisen tilan kohdalle, jolla on osuus yhteismetsään, tilan yhteismetsäosuuden suuruus.

Yhteismetsäosuuksien hinnasta on maankäyttötoimikunnan tehtävä ehdotus samassa toimituksessa, jossa yhteismetsä perustetaan.

Kukin tila tai alue on sille annettun yhteismetsäosuuden hinnan ja sen koron maksamisesta panttina ja saadaan sanottu hinta korkoineen ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöistä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Tätä panttioikeutta koskevan merkinnän tekemisestä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan säädetään 92 §:n 5 momentissa.

53 §.

Tilusten tarkoituksenmukaisen sijoituksen aikaansaamiseksi voidaan jakolain (604/51) säännöksiä noudattaen suorittaa tilusvaihto. Milloin tilusvaihto edellyttää sopimusta, tekee sen maankäyttötoimisto valtion puolesta maankäyttötoimikunnan esityksestä. Tilusvaihdon suorittaa maankäyttötoimikunta 50 §:n 1 momentissa tarkoitettun katselmustoimituksen yhteydessä.

54 ja 55 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

56 §.

Tarpeellinen piirirajan käynti on maankäyttötoimikunnan suoritettava 50 §:n 1 momentissa tarkoitettun katselmustoimituksen yhteydessä noudattaen, mitä siitä on jaksollaissa (604/51) säädetty.

Edellä 50 §:n 1 momentissa tarkoitettussa katselmustoimituksessa, jossa määräala tai osa siitä 54 §:n 1 momentissa mainitun tavoin siirretään tilusvaihdolla toiseen paikkaan, samoin kuin sellaisessa yhteismetsän perustamistoimituksessa, jossa yhteismetsäosuus annetaan määräalaa, erottakoon maankäyttötoimikunta määräalan itsenäiseksi tilaksi.

57 §.

Alueen erottaminen ja tilaksi muodostaminen maarekisteriin tilana merkitystä kiinteöstä tapahtuu lohkomalla.

Jollei kiinteistölle, josta alue hankitaan tämän lain tarkoituksiin, ole ennestään määrätty manttaalia, on se erotettavalle alueelle lohkomistoimituksessa määrättävä noudattaen vastaavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaan kuulumattoman alueen osalta 58 §:n 1 momentin mukaan on voimassa.

Alue voidaan muodostaa yhdeksi tilaksi, vaikka se käsittäisikin osia useammasta samaan kylään kuuluvasta kiinteöstä, jotka ovat eri luontoa tai kuuluvat eri talonumeroihin, tahti tällaisen osan ohella yhden tai useampia kiinteistöjä kokonaisina taikka vain kokonaisia kiinteistöjä. Tilojen yhteiseksi perustettu tie, venevalkama, tarveaineen otto- paikka tai muu sellainen alue voidaan erottaa muodostettavien ja ennestään olevien tilojen yhteiseksi alueeksi riippumatta siitä, mihin kuntaan tai kylään alue ja tilat kuuluvat. Osuuden yhteiseen alueeseen antaminen muodostettavalle tai ennestään olevalle tilalle, joka kuuluu toiseen kylään kuin yhteinen alue, ei vaikuta asianomaisten tilojen manttaaleihin.

Kun uusi tila saa yksityiseksi tiluksikseen kahden tai useamman eri talonumeroa olevan kiinteistön tiluksia, on uudelle tilalle pantava oma talonumero ja manttaali. Jos alue on osa kahdesta tai useammasta sellaisesta kiinteöstä, joita ei ole isojaolla erotettu, suoritetaan lohkomien siten, että lasketaan, kuinka suuren osan erotettava alue muodostaa kysymyksessä olevista toisistaan erottamattomista kiinteistöistä, sekä siten saa-

dun suhdeluvun perusteella määrätään uuden tilan manttaali. Samalla vastaavasti vähennetään ennestään olevien kiinteistöjen manttaaleja, jokaista siinä suhteessa, jossa manttaalit ovat keskenään.

Jos kalastustilalle on annettu usean kiinteistön osuuksia yhteisestä vedestä, muodostetaan tilukset ja vesiosuudet lohkomisessa yhdeksi tilaksi siitä riippumatta, kuuluvatko vesiosuudet samaan kylään kuin tilukset. Vesiosuuksiin nähden on tällöin soveltuvin kohdin noudatettava, mitä jakolain 31 luvussa on säädetty tilalle kuuluvan osuuden siirtämisestä tilasta toiseen.

Milloin uuteen tilaan tahi lisäalueena *tai vastikemaana* ennestään olevaan tilaan tai määräalaan liitetään kiinteistöjen yhteistä maa- tai vesialuetta, määrätään manttaali yhteisestä alueesta erotettavien tilusten osalta noudattaen vastaavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaan kuulumattoman alueen kohdalta 58 §:n 1 momentin mukaan on voimassa, ja luovuttavien kiinteistöjen manttaalit voidaan jättää muuttamatta. Yhteisestä alueesta erotettavat tilukset voidaan liittää uuteen tilaan tahi lisäalueena *tai vastikemaana* ennestään olevaan tilaan tai määräalaan myös siten, että tilukset niitä itsenäiseksi tilaksi muodostamatta otetaan huomioon uuden tilan tai sanotun määräalan manttaalia määrättäessä tahi korottaen ennestään olevan tilan manttaalia. Jos erotettavien tilusten arvo on vähäinen verrattuna uuteen tilaan liitettävien muiden alueiden tahi sen tilan tai määräalan arvoon, johon tilukset lisäalueena *tai vastikemaana* liitetään, voidaan liittäminen toimittaa ottamatta näitä tiluksia huomioon uuden tilan tai sanotun määräalan manttaalia määrättäessä tahi korottamatta lisäaluetta *tai vastikemaana* saavan tilan manttaalia. Lohkomis- tai jakokirjaan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa merkittävä kiinteistöt, joille yhteinen alue on kuulunut, ja niiden osuus siihen.

Mitä 6 momentissa on säädetty, olkoon soveltuvin osin noudatettavana annettaessa etuuksia ja osuuksia uuteen tilaan tahi ennestään olevaan tilaan tai määräalaan.

Milloin muodostettavia tiloja tai alueita varten on päätetty perustaa jakolain 116 §:ssä tarkoitettu pysyvä oikeus muualle kuin sen kiinteistön tiluksille, josta tila tai

alue on hankittu, taikka milloin tällaista ulkopuolista kiinteistöä tai aluetta rasittava tai palveleva rasite on päätetty poistaa tai siirtää toiseen paikkaan, on rasitteen perustamista, poistamista tai siirtämistä koskeva maanmittaustoimitus suoritettava, mikäli mahdollista, kysymyksessä olevan tilan tai alueen itsenäiseksi kiinteistöksi muodostamista tarkoittavan maanmittaustoimituksen yhteydessä.

Milloin sellaisen tilan, johon kuuluu osuus koskeen, kaikki tilukset on käytetty tämän lain tarkoituksiin, voidaan lohkomisessa muodostaa tila, johon tulee kuulumaan vain sanottu osuus koskeen.

58 §.

Kun sellaisesta alueesta, joka ei ennestään kuulu tilaan, muodostetaan asutustila, asunotontti tai muu tässä laissa tarkoitettu alue, noudatettakoon, mikäli tästä laista ei muuta johdu, mitä jakolaissa (604/51) on tilaan kuulumattoman erillisen alueen tilaksi muodostamisesta säädetty.

Ennestään tilan kuulumaton alue voidaan myös liittää uuteen tilaan tahi käyttää lisäalueena *tai vastikemaana* noudattaen soveltuvin osin, mitä 57 §:n 6 momentissa on säädetty kiinteistöjen yhteisestä alueesta erotettavien sellaisten tilusten kohdalta, joita ei muodosteta itsenäiseksi tilaksi.

Tila, joka tämän lain mukaan muodostetaan kokonaan tai osaksi kruununluontoisesta maasta, saa perintömaan luonnon.

59 §.

Maatalousministeriöllä on valta huolehtia siitä, että alue tulee erotetuksi itsenäiseksi tilaksi sekä että muukin käyttösuunnitelman edellyttämä maanmittaustoimitus tulee asianmukaisessa järjestyksessä suoritetuksi.

Milloin käyttösuunnitelmassa on määräalaan annettu etuus, (*poist.*) osuus *muuhun yhteiseen alueeseen kuin yhteismetsään* taikka sellainen lisäalue, jota ei muodosteta eri tilaksi, on sen maanmittaustoimituksen yhteydessä, jota käyttösuunnitelma mainitulta osaltaan edellyttää, määräala erotettava itsenäiseksi tilaksi.

60 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

61 §.

Maankäyttötoimikunnan 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa ja 52 §:n 1 momentissa tarkoitettussa erillisessä toimituksessa laatima käyttösuunnitelma on julkiluettava ja on sen, joka katsoo käyttösuunnitelman loukkaavan oikeuttaan tai etuaan, tällöin tehtävä muistutuksensa käyttösuunnitelmaa vastaan.

Maankäyttötoimikunta lähettäköön, *sen jälkeen kun se on käsitellyt 1 momentin nojalla ehkä tehdyt muistutukset*, käyttösuunnitelman maankäyttötoimiston vahvistettavaksi.

Jollei maankäyttötoimisto katso voivansa muutoksitta vahvistaa käyttösuunnitelmaa tai jos maatalousministeriö on niin määrännyt, on maankäyttötoimiston alistettava käyttösuunnitelma maatalousministeriön vahvistettavaksi.

Jos tilan tai määräalan omistaja on hakenut osuutta *muuhun yhteiseen alueeseen kuin yhteismetsään taikka* etuutta, älköön hakijan tai sen, jolle omistusoikeus tilaan tai määräalaan ehkä on siirtynyt, hakemuksesta lupominen, mikäli se on tapahtunut 1 momentissa tarkoitettun päätöksen julistamisen jälkeen, estäkö käyttösuunnitelman vahvistamista. *Yhteismetsäosuuden saamista koskevan hakemuksen peruuttamisesta säädetään erikseen.*

62 §.

Maankäyttötoimikunnalla ja *maankäyttötoimistolla* on tämän lain toimeenpanoa varten oikeus saada maanmittauskonttorista lainaksi tarpeelliset kartat ja asiakirjat, joista maankäyttötoimikunta tai *maankäyttötoimisto* valmistakoon toimitusta varten tarpeelliset otteet ja jäljennökset.

7 luku.

Maansaantihakemus ja asukkaan ottaminen.

63 §

Tämän lain mukaan maata haluavan on toimitettava vahvistetun kaavakkeen mukainen hakemus kotikuntansa asutuslautakunnalle. Hakemuksessa on mainittava, mistä kunnasta hakija haluaa saada maata ja mihin tarkoitukseen hän tulisi maata käyttämään, sekä muut asian ratkaisemista varten tarpeelliset seikat.

Lisäaluetta, etuutta ja osuutta *sekä vastikemaata* koskeva hakemus voidaan myös tehdä 49 §:ssä mainitussa katselmustoimituksen alkukokouksessa tai siinä määrättävänä aikana.

64 §.

Asutuslautakunnan on annettava lausuntonsa hakemuksesta ja, jos hakemus koskee asutustilan saamista, myös siitä, minkä lajinen tila hakijalle olisi tarkoituksenmukaista antaa, sekä sen jälkeen lähetettävä hakemus lausuntoineen *sille maankäyttötoimistolle, jonka toimipiirissä olevasta kunnasta hakija maata haluaa.*

Edellä 63 §:n 2 momentissa tarkoitettun hakijan hakemuksesta tulee maankäyttötoimikunnan pyytää tarvittaessa lausunto asutuslautakunnalta.

65 §.

Käyttösuunnitelman tultua vahvistetuksi päätäköön *maankäyttötoimisto* tilan, asuntontin, alueen, maatalousirtaimiston ja rakennuksen antamisesta hakijalle.

Jos alue on käyttösuunnitelmassa edellytetty käytettäväksi muuhun tarkoitukseen kuin asukkaalle luovutettavaksi, tehköön *maankäyttötoimisto käyttösuunnitelman tultua vahvistetuksi* maatalousministeriölle esityksen alueen käyttämisestä.

Maankäyttötoimiston päätökseen ei saa hakea muutosta.

66 §.

Tehtyään 65 §:n 1 momentissa tarkoitettun päätöksen asukkaan ottamisesta päätäköön *maankäyttötoimisto* viipymättä, onko tila, asuntontontti tai alue heti myytävä asukkaaksi hyväksytylle, vai onko hänen kanssaan, ottaen erityisesti huomioon tarpeen suorittaa valtion toimesta 75 §:ssä tarkoitettuja töitä, tehtävä hallintasopimus. Milloin maan saajana on 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu yhteisö *tai kun on kysymys vastikemaan antamisesta*, älköön kuitenkaan tehtäkö hallintasopimusta, vaan myytäköön alue heti.

Milloin yhteismetsäosuus annetaan tämän lain mukaan muodostettuun tilaan tai alueeseen taikka kun *tällainen osuus tai osuus* muuhun yhteiseen alueeseen tahi etuus annetaan ennestään olevaan tilaan tai määräalaan, älköön mainituista osuuksista ja etuuk-

sista myöskään tehtäkö hallintasopimusta. Näissä tapauksissa lähettäköön *maankäyttötoimisto* käyttösuunnitelman tultua vahvistetuksi asiakirjat viipymättä maatalousministeriölle sen hinnan määräämistä varten, joka asukkaan tahi tilan tai määräälan omistajan on tällaisista osuiksista ja etuiksista suoritettava. Jos edellä tarkoitetuilla alueilla on valtion toimesta suoritettu 75 §:ssä mainittuja töitä, ilmoittakoon *maankäyttötoimisto* samalla niiden suorittamiseen käytettyjen varojen määrän samoin kuin näiden töiden johdosta 85 §:n 6 momentin mukaan laskettavan arvonnousun.

Maankäyttötoimiston 1 ja 2 momentin nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta.

67 §.

Maankäyttötoimiston on viipymättä lähetettävä ilmoitus 66 §:n 1 momentissa mainitusta päätöksestään samoin kuin asianomainen tilusselitelmä ja arviokirja asukkaaksi hyväksytyen kotikunnan asutuslautakunnalle hänen tietoonsa toimitettavaksi.

Asukkaan on kolmenkymmenen päivän kuluessa 1 momentissa mainitusta tiedoksiantosta saavuttava sanotussa momentissa tarkoitettuun *maankäyttötoimistoon* tekemään hallintasopimus tahi, mikäli kauppakirja on määrätty heti tehtäväksi, samassa ajassa ilmoitettava *kotikuntansa* asutuslautakunnalle olevansa halukas tekemään kauppakirjan, uhalla, että maansaantihakemus voidaan katsoa rauenneeksi.

Jos asukkaaksi hyväksytty voi näyttää pätevän esteen, jonka takia hän ei ole voinut 2 momentissa mainittuna aikana saapua tekemään hallintasopimusta tai ilmoittaa suostumustaan kauppakirjan tekemiseen, taikka jos hän luonnonsuhteiden vuoksi on sanottuna aikana ollut estynyt tarkastamasta hänelle annettua asutustilaa tai asuntotonttia, voi *maankäyttötoimisto* mainitun ajan kuluessa tai, mikäli asiassa jo suoritettujen toimenpiteiden eivät ole esteenä, myöhemminkin tehdystä hakemuksesta myöntää pitennetyt ajan hallintasopimuksen tekemiseen tai mainitun suostumuksen ilmoittamiseen.

68 §.

Maankäyttötoimisto tekee asukkaan kanssa hallintasopimuksen määrääjäksi, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi.

Hallintasopimuksessa on mainittava alue, etuudet, osuudet ja rakennukset sekä niille 55 §:n 3 momentissa tarkoitettussa arviokirjassa määrätty kokonaishinta samoin kuin maatalousirtaimistolle ja erikseen annettaville rakennuspuille määrätty hinta. Asukkaalle ehkä asetettavat työvelvoitteet on otettava hallintasopimukseen ja on ne määrättävä kohtuullisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi.

Jos hintataso on olennaisesti muuttunut sen jälkeen, kun *maankäyttötoimikunta* on määrännyt hinnan, ja alueesta tämän jälkeen tehdään hallintasopimus, määrätköön *maankäyttötoimisto*, mikäli erityisistä syistä ei muuta johdu, uudelleen hinnan noudattaen 55 §:ssä säädettyjä perusteita sekä merkitköön hinnan hallintasopimukseen.

Kun hallintasopimus on tehty, tulee *maankäyttötoimiston* lähettää 71 §:n 3 momentissa tarkoitettusta metsänkätöoikeuden rajoituksesta ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten hakkuukielloista pidettävään luetteloon.

69 ja 70 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

71 §.

Asukkaalla ei ole oikeutta ilman *maankäyttötoimiston* lupaa luovuttaa hallintasopimuksen nojalla hallitsemaansa tilaa tai aluetta osaksikaan toisen käyttöön, eikä ilman sanottua lupaa tehdä tilalla tai alueella olevien rakennusten käytöstä muuta kuin ali-vuokrasopimus.

Rakennukset, jotka hallintasopimuksen voimassaoloaikana valtion tai asukkaan toimesta tilalle tai alueelle rakennetaan, omistaa valtio siihen saakka, kunnes tila tai alue myydään asukkaalle, mutta on asukas velvollinen huolehtimaan siitä, että nämä samoin kuin asukkaan hallintaan luovutetut muutkin rakennukset on palovakuutettu täydestä arvostaan.

Hallintasopimuksen perusteella ei asukkaalla ole oikeutta ilman *maankäyttötoimiston* lupaa käyttää metsää muuhun tarkoitukseen kuin kotitarpeeksi. Ilman sanottua lupaa ei asukkaalla myöskään ole oikeutta luovuttaa tilalta tai alueelta, sen säännöllisiä tuotteita lukuun ottamatta, muutakaan omaisuutta, joka vähentäisi tilan tai alueen arvoa.

Maankäyttötoimiston toimesta tai sen antaman luvan nojalla suoritetusta puiden ja muun omaisuuden myynnistä saadut varat, sikäli kuin niitä ei anneta asukkaan vapaaseen käyttöön taikka määrätä käytettäväksi alueen arvoa kohottavien perusparannusten suorittamiseen, välttämättömän maatalousirtaimiston hankkimiskustannuksiin tahi valtion tai 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten tai yhteisöjen saamista lyhentämiseen, on asukasta varten pidettävä talletettuina rahoja harjoittavan vakavaraisen laitoksen säästö- tai muulla vastaavalla tilillä maatalousministeriön nimellä.

Tilan tai alueen osalta, josta on tehty hallintasopimus, saa valtio asukkaan suostumuksella tehdä pakkolunastusta koskevan sopimuksen. Pakkolunastuskorvauksesta on vastaavasti voimassa, mitä 3 momentissa on puunmyyntivaroista säädetty.

Asukkaalla, joka hallintasopimuksen perusteella pitää hallussaan itsenäistä tilaa, on yhteisen kalaveden osakkaiden muodostamassa kalastuskunnassa oikeus käyttää sitä puhevaltaa, joka kuuluu tilan omistajalle.

Verot, maksut ja muut niihin verrattavat suoritukset, jotka tilalta tai alueelta omaisuuden, tulon tai muun perusteen mukaan määrätään hallintasopimuksen voimassaoloajalta, suorittaa asukas.

72 §.

Asukkaan kuoltua katsotaan hallintasopimuksen tuottaman oikeuden tilaan tai alueeseen kuuluvan hänen kuolinpesänsä varoihin. Testamentin nojalla ei tämä oikeus ilman *maankäyttötoimiston* antamaa suostumusta voi siirtyä muulle kuin asukkaan perilliselle tai aviopuolisolle. Testamentin saajan on haettava sanottua suostumusta *maankäyttötoimistolta* vuoden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon asukkaan kuolemasta ja testamentista.

Aviopuolisoiden omaisuussuhteista on hallintasopimuksen tuottamasta oikeudesta tilaan tai alueeseen voimassa, mitä kiinteästä omaisuudesta on säädetty.

Asukkaalla ei ole oikeutta ilman *asianomaisen maankäyttötoimiston* lupaa siirtää hallintasopimusta toiselle henkilölle. Holhouksen alaisen nimissä olevan hallintasopimuksen siirtoon samoin kuin sellaiseen siirtoon, jossa holhouksen alainen on luovutuksen saa-

jana, on lisäksi sovellettava, mitä kiinteän omaisuuden luovutuksesta on vastaavissa tapauksissa voimassa.

Hallintasopimuksen asukkaalle tuottamaa oikeutta älköön ulosmitattako hänen velastaan, älköönkä sanottua oikeutta myöskään luettako asukkaan konkurssipesään.

Kun hallintasopimus on 1—3 momentissa tarkoitettu tavoin siirtynyt toiselle henkilölle, on häneen nähden voimassa, mitä tässä laissa on asukkaasta säädetty.

73 §.

Asukas, joka haluaa luopua hallintasopimuksesta, tehköön siitä kirjallisen hakemuksen asianomaiselle *maankäyttötoimistolle*.

Hallintasopimus on, jos maatalousministeriö niin päättää, heti lakkaava:

1) jos asukas jättää kokonaan tai olennaisessa määrässä suorittamatta kunakin vuonna hänelle määrättyt työt tai muuten oleellisesti jättää täyttämättä, mitä hänen velvollisuudekseen on säädetty tai määrätty;

2) jos asukas ylittää ne oikeudet, jotka hänelle 71 §:n mukaan kuuluvat; taikka

3) jos asukas joutuu konkurssiin tai viettää pahantapaista elämää taikka jos on muita erittäin päteviä syitä.

74 §.

Jollei hallintasopimuksen lakattua voida sopia niistä suorituksista, jotka aiheutuvat alueen käytöstä, arvioikoon asianomainen asutuslautakunta alueella pidettävässä katselmuksessa, johon on kutsuttava asukas tai hänen oikeudenomistajansa, sopimuksen päättyessä vallinneen hintatason mukaan, missä määrin alueen arvon voidaan asukkaan suorittamien hyödyllisten parannustöiden johdosta katsoa nousseen sekä toisaalta asukkaan huonon hoidon tai muun menettelyn johdosta vähentyneen. Asutuslautakunnan tulee myös arvioida, miltä osin asukkaan nostamien palkkioiden ja avustusten edellyttämät työt ovat ehkä jääneet suorittamatta. Katselmuksessa laatimansa pöytäkirjan, joka on julkiluettava, lähettäköön asutuslautakunta viipymättä *asianomaiselle maankäyttötoimistolle* ja toimittakoon asukas tai hänen oikeudenomistajansa muistutuskirjelmänsä asutuslautakunnan arviota vastaan *maankäyttötoimistolle* viimeistään kahdentenakymmenentenä päivänä katselmustoimituksen päättymisestä lukien.

Saatuaan asutuslautakunnan pöytäkirjan ja sitten kun 1 momentissa mainittu määräaika on päättynyt, tulee *maankäyttötoimiston* määrätä se korvaus, joka asukkaalle tai hänen oikeudenomistajilleen on parannustöistä johtuvasta arvonnoususta suoritettava tai joka asukkaan on alueelle aiheuttamiensa arvovähennysten ja nostamiensa palkkioiden ja avustusten edellyttämien, mutta suorittamatta jääneiden töiden johdosta maksettava valtiolle. Korvaus määrätään siten, että arvonnousun määrästä vähennetään edellä mainitut arvovähennykset, sellainen 30 §:n 3 momentissa tarkoitettu laina, jolla 92 §:n 3 momentin mukaan on parempi etuoikeus kuin asuntolainalla, sekä takaisin perittävä osa palkkiosta ja avustuksista, keskenään tässä luetellussa järjestyksessä. Tämän jälkeen lyhennetään jäljellä olevalla arvonnousun määrällä valtion varoista asukkaalle annettuja lainoja ja muita valtion samoin kuin 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten ja yhteisöjen saamia. Mikäli parannuskorvaus ei täten tule kokonaan käytetyksi, suoritetaan jäännös asukkaalle tai hänen oikeudenomistajilleen. Asukkaan aiheuttamat arvovähennykset sekä takaisin perittävät palkkiot ja avustukset, niiden määrän tultua lainvoimaisesti vahvistetuksi, voidaan siltä osin, kuin niitä ei saada parannuskorvauksesta, periä asukkaalta verojen ulosotosta säädettyssä järjestyksessä.

8 luku.

Alueella suoritettavat työt.

75—81 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

9 luku.

Alueen myyminen.

82 §.

Milloin maankäyttötoimisto on päättänyt, että asutustila, asuntontontti tai muu alue on myytävä hallintasopimusta tekemättä, ja asukas on antanut 67 §:ssä tarkoitettun suostumuksensa alueen ostamiseen, toimittakoon maankäyttötoimisto kysymyksessä olevan päätöksensä merkinnöin asukkaan edellä mainitusta suostumuksesta maatalousministeriölle kauppakirjan antamista varten asukkaalle.

Maatalousministeriö päättää muiden kuin asukkaalle luovutettavaksi tarkoitettujen alueiden osalta, miten, mistä hinnasta ja millä ehdoilla ne on luovutettava taikka vuokrattava tai muuten käytettävä käyttösuunnitelmassa edellytettyyn tarkoitukseen.

83 §.

Sitten kun voidaan olettaa, että asukas, joka on tehnyt hallintasopimuksen, pystyy omin voimin saattamaan loppuun alueen kuntoonpanotyöt tai ne on suoritettu, kuitenkin ennen hallintasopimuksen voimaoloajan päättymistä, *on maankäyttötoimiston kauppakirjan antamista varten asukkaalle lähetettävä maatalousministeriölle hallintasopimus ja lausuntonsa siitä, millä tavoin asukas on täyttänyt hallintasopimuksen määräykset. Kauppakirjan antamisen ehtona on, että asukkaan voidaan katsoa pääasiallisesti täyttäneen hallintasopimuksen määräykset. Erityisistä syistä voidaan kauppakirja kuitenkin antaa asukkaalle, vaikkei hallintasopimuksen määräyksiä olekaan siten täytetty.*

84 §.

Kauppakirjan laatimisen yhteydessä tapahtuvaa myyntihinnan määräämistä varten on *maankäyttötoimiston lähettäessään 82 ja 83 §:ssä mainitut asiakirjat samalla ilmoitettava maatalousministeriölle se valtion varojen määrä, joka on käytetty 75 §:ssä mainittujen töiden suorittamiseen, samoin kuin se arvonnousu, jota 85 §:n 6 momentissa tarkoitetaan. Maankäyttötoimiston on ilmoitettava myös muut myytävään alueeseen liittyvät, maankäyttötoiminnan yhteydessä syntyneet valtion sekä 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten ja yhteisöjen saamiset.*

85 §.

Saatuaan 82—84 §:ssä mainitut asiakirjat ja selvitykset tulee maatalousministeriön viipymättä antaa asukkaalle kauppakirja.

Asukkaan suoritettavaksi määrätään alueesta etuoksineen, osuoksineen ja rakennuksineen samoin kuin maatalousirtaimistosta ja rakennuspuista 55 §:n 3 momentissa mainitussa arviokirjassa oleva hinta tahi, jos *maankäyttötoimisto on hallintasopimusta tehtäessä 68 §:n 3 momentin nojalla määrännyt hinnan uudelleen, hallintasopimukseen tämän mukaisesti merkitty hinta.*

Jos hintataso on olennaisesti muuttunut sen jälkeen, kun maankäyttötoimikunta on määrännyt hinnan tahi kun *maankäyttötoimisto hallintasopimusta tehtäessä* on 68 §:n 3 momentin nojalla määrännyt hinnan uudelleen, ja alue sitten myydään muulle henkilölle kuin asukkaalle, määrätkään maatalousministeriö, mikäli erityisistä syistä ei muuta johdu, uudelleen hinnan noudattaen 55 §:ssä säädettyjä perusteita.

Milloin maankäyttötoimikunta ei ole määrännyt sitä hintaa, joka asukkaalle on valtiolle suoritettava, määrätkään maatalousministeriö, *hankittuaan tarpeen vaatiessa maankäyttötoimistolta lausunnon*, myyntihinnan 55 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Edellä 2—4 momentissa tarkoitettuun hintaan lisätään 84 §:ssä tarkoitettut valtion saamiset. Alueen hintaan voidaan myös, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, lisätä sellainen laina, joka on myönnetty asukkaalle 31 §:ssä tarkoitettussa rahalaitosten ja erinäisten yhteisöjen hoitamassa lainoitustominnessa.

Alueen käyttöä varten valtion toimesta suoritettujen kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden samoin kuin tienteko- ja raivaustöiden kustannuksista saadaan asukkaalta kuitenkin periä enintään se määrä, jolla alueen tarkoitukseensa käytettynä voidaan sanottujen töiden johdosta katsoa arvoltaan nousseen, ja muu osa kustannuksista jää valtion lopulliseksi menoksi. Erityisistä syistä voidaan osa niiden rakentamistöiden kustannuksista, jotka valtion toimesta on suoritettu, niin ikään jättää asukkaalta perimättä.

Myyntihintaa määrättäessä otettakoon huomioon myös ne helpotukset, jotka 95 §:n 1 momentin mukaan asukkaalle ehkä myönnetään, ja lisäksi on maatalousministeriöllä siinä tapauksessa, että maankäyttötoimikunnan suorittaman hinnan määräämisen jälkeen on ilmennyt sellaisia erityisiä syitä, jotka puoltavat myyntihinnan muuttamista, valta poiketa alueen hinnan ja saamisten yhteenlasketusta määrästä.

Maatalousministeriön suorittamaan myyntihinnan määräämiseen ei saa hakea muutosta.

86 ja 87 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

88 §.

Jollei asutustilasta tai asuntotontista ole tehty kauppakirjaa 86 §:n 1 momentissa tai hallintasopimusta 67 §:n 2 momentissa säädettyssä ajassa tahi jos asukas on luopunut hallintasopimuksesta tai sanottu sopimus lakkaa muusta syystä taikka jos muu tässä laissa tarkoitettu alue vapautuu siitä käyttötarkoituksesta, mitä varten se on muodostettu (*poist.*), on maatalousministeriöllä (*poist.*) valta päättää, miten ja mistä hinnasta (*poist.*) valtiolle kuuluva alue on käytettävä tämän lain taikka erityisistä syistä muihin tarkoituksiin. (*Poist.*)

89—92 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

10 luku.

Myyntihinnan ja eräiden työkustannusten suorittaminen sekä luoton takaisin periminen.

93 §.

Tilan ja alueen 85 §:ssä tarkoitettun myyntihinnan, osuuden ja etuuden 86 §:ssä tarkoitettun hinnan samoin kuin 30 §:ssä mainitun maanostolainan, yhteislaidunalueen ostoan käytettyä lainaa lukuun ottamatta, sekä raivaus-, rakentamis-, perusparannus-, sisarusuus- ja tielainan maksaa maan ja luoton saaja viiden prosentin suuruisina vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevalle pääomalle ja muu osa pääoman lyhennykseksi.

Asuntolainojen takaisinmaksuaika on määrättävä rakennusaineen kestävyuden mukaisesti, ei kuitenkaan neljäkymmentäviittä vuotta pitemmäksi ajaksi, jos rakennus on tiilestä, betonista tai muusta niihin verrattavasta yhtä kestävästä rakennusaineesta, eikä kolmeakymmentäkolme vuotta pitemmäksi ajaksi, jos rakennus on vähemmän kestävästä aineesta.

Edellä 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu lisälaina on kymmenen vuotta koroton ja on se maksettava takaisin yhdennestätoista lainavuodesta alkaen, jollei sitä tällöin peritä yhdellä kertaa takaisin, enintään kym-

menessä vuodessa. Takaisinmaksajalta peritään lainasta se korko, joka vastaavalla asuntolainalla on.

Valtioneuvosto määrää 2 momentissa tarkoitetuista asuntolainoista maksettavan yleisen koron, jonka tulee olla saman suuruinen kuin asuntolainarahastosta myönnettävien asuntolainojen korko. Päättämissään rajoissa valtioneuvosto voi kuitenkin yleisestä korosta poiketen velvoittaa maatalousministeriön asuiskustannusten tasoittamiseksi korottamaan tai alentamaan asuntolainan korkoa. Älköön korkoa kuitenkaan määrättäkö tavanmukaisin ehdoin myönnettyistä lainoista yleisesti perittävää korkoa suuremmaksi.

Maatalousministeriöllä on valta määrätä asunto- ja lisälainasta sekä 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua lainasta perittäväksi korkoa enintään kaksitoista sadalta, milloin lainan irtisanomisedellytykset ovat olemassa.

Sen myyntihinnan maksamisajasta, joka maan saajan on suoritettava 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastikemaasta, päättää maatalousministeriö.

Kunnalle, yhtiölle, osuuskunnalle ja muulle yhteisölle myönnetyn luoton takaisin maksamisesta säädetään erikseen.

94 §.

Edellä 30 §:ssä mainituista irtaimisto-, laidun-, (poist.) sähköistämistä ja pienyrityslainoista ja sellaisesta maanostolainasta, joka on käytetty yhteislaidunalueen oston, ei yhdeltä vuodelta lainan nostopäivästä lukien suoriteta vuotuismaksua. Sen jälkeen on mainittu maanostolainasta maksettava takaisin viiden prosentin vuotuismaksuina sekä viljelyksi laitumeksi perustamista, maatalous- ja kalastusirtaimiston hankkimista, (poist.) sähköistämistä ja pienyritystä varten myönnettyt lainat vähintään kymmenen prosentin sekä siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen myönnettyt lainat vähintään kahdenkymmenenviiden prosentin vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevalle pääomalle ja muu osa pääoman lyhennykseksi.

Tilan tai alueen myyntihintaan lisätyn lainan takaisinmaksuaikaa määrätty myyntihinnan suorittamisajan mukaan.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa ja 93 §:ssä on lainojen takaisinmaksuajasta sa-

nottu, on sellaisen lainan, jonka vakuudeksi otetaan kiinnitys toisen maalla oleviin rakennuksiin vuokraoikeuksineen maahan, takaisinmaksuaikaa siinä tapauksessa, että jäljellä oleva vuokratkausi on edellä tarkoitettua takaisinmaksuaikaa lyhyempi, määrättävä enintään sanotun vuokratkauden pituiseksi.

95—100 (99) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

11 luku.

Maankäyttötoimenpiteiden turvaaminen.

101 (100) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

102 (101) §.

Tämän lain mukaan muodostetun viljelys-, asuntoviljelys- ja kalastustilan samoin kuin sellaisen edellä mainitun laatuiseksi tilaksi katsottavan ennestään olevan tilan tai määrälän, jolle on annettu lisäaluetta, ja tämän lisäalueen säännöllistä hoitoa älköön laiminlyötäkö älköönkä myöskään niitä taikka osaa tai aluetta niistä ilman asianomaisen viranomaisen lupaa (poist.) toiselle luovutettako tai vuokrattako. Sama olkoon lakina asuntotilasta ja sille annettusta lisäalueesta, jos niistä on muodostunut asuntotilaa suurempi tila. Tällaiseen lupaan voidaan liittää ehto, että 10 luvussa tarkoitettu saaminen tai osa siitä on heti korkoineen maksettava. Ilman asutuslautakunnan tai sen puheenjohtajan lupaa ja metsänhoitolautakunnan toimesta suoritettua tai sen hyväksymän metsäammatimiehen suorittamaa puiden leimausta älköön niiltä myöskään myytäväksi tai muuten tilalta poisvietäväksi hakattako puita, ja noudatettakoon sen jälkeen, kun 104 §:n 1 momentissa tarkoitettu merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, vastaavasti metsäkiinnityksestä voimassa olevia säännöksiä. Ratkaistessaan puunmyyntiä tai -hakkuuta koskevan valituksen on *maankäyttötoimiston ja maatalousministeriön* samalla määrättävä päätöksensä mukaisen leimauksen toimittamisesta.

Jos tilan tai alueen omistaja sinä aikana, jona tässä pykälässä tarkoitettut ehdot ja rajoitukset ovat 3 momentin mukaan voimassa,

menettelee vastoin 1 momentin säännöksiä tai niiden nojalla annettuja määräyksiä, voi maatalousministeriö, ei kuitenkaan enää sen jälkeen, kun kaksi vuotta on kulunut mainittujen ehtojen ja rajoitusten voimassaolajan päättymisestä, määrätä valtion sekä 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten, kuntien ja yhteisöjen saamisen, josta tila tai alue on panttina, heti korkoineen maksettavaksi sekä määrätä lisäksi, että omistajan tai luovutuksen saajan tahi heidän yhteisvastuullisesti taikka, jos rikkomus koskee metsän käyttöä, omistajan, puiden ostajan tai hakkuun toimittajan tahi heidän yhteisvastuullisesti on maksettava valtiolle sakkokorkoa enintään kaksikymmentäviisi sadalta sakkokorkoa määrättäessä tilalle tai alueelle vahvistettavasta, kuitenkin enintään rikkomusajankohdan käyvästä arvosta. Sakkokorkoa voidaan määrätä siitä huolimatta, että edellä tarkoitettu saaminen on kokonaan maksettu, sekä uuden rikkomuksen johdosta määrätä uusi sakkokorko. Älköön sakkokorkoa kuitenkaan määrättäkö luovutuksen saajan, puiden ostajan tai hakkuun toimittajan maksettavaksi sellaisen rikkomuksen johdosta, joka on tapahtunut ennen 104 §:n 1 momentissa tarkoitettua merkinnän tekemistä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan. Maksettavaksi määrätty sakkokorko saadaan perä siinä järjestyksessä, kuin verojen ulosotosta on säädetty. Metsänkäyttöä koskevan rikkomuksen johdosta voi maatalousministeriö myös määrätä puunmyyntivarojen käytöstä 103 §:n 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut ehdot ja rajoitukset ovat voimassa kaksikymmentä vuotta lukien siitä päivästä, jona tilasta tai alueesta tehty kauppakirja on allekirjoitettu tahi, kun ennestään olevaan tilaan tai määräalaan on annettu lisäalueena osuus yhteismetsään, jona päätös yhteismetsän perustamisesta on saanut lainvoiman. Jos asutuslautakunnan suorittamassa tarkastuksessa on kuitenkin havaittu, että omistaja on raivanut ja rakentanut hänelle myydyn tilan tai alueen hyväksyttävään kuntoon ja hän on jatkuvasti muutoinkin hoitanut tilaansa tai aluettaan kunnollisesti ja noudattanut mahdollisesti laadittua hoitosuunnitelmaa, voi maatalousministeriö tällöin samoin kuin erityisistä syistä muissakin tapauksissa hakeuksesta vapauttaa tilan ja alueen mainittujen ehtojen ja rajoitusten alaisuudesta.

Mikäli lisäalueen tai yhteismetsäosuuden arvo on vähäinen verrattuna sen tilan tai määräalan arvoon, johon ne on liitetty, voidaan tila, määräala ja lisäalue myytäessä jättää rajoituksista vapaaksi, ja on tästä tehtävä merkintä lisäalueesta laadittavaan kauppakirjaan.

103 (102) §.

Edellä 102 §:n 1 momentissa tarkoitettua puunmyynti- ja hakkuulupaa älköön, jäljempänä 2 momentissa mainittuja tapauksia lukuun ottamatta, myönnettäkö niin suuren puumäärän hakkuuta varten, että hakkuu ylittäisi kestäväksi katsottavan hakkuumäärän.

Jos 1 momentissa mainittua lupaa on haettu suuremman puumäärän myyntiä tai hakkuuta varten kuin sanotun momentin mukaan saadaan hakata, voidaan maankäyttötoimiston suostumuksella, milloin erittäin painavat taloudelliset syyt sitä hakijan osalta vaativat tai metsän metsänhoidollinen tila sitä edellyttää, lupaa myönnettäessä poiketa siitä, mitä 1 momentissa on säädetty.

Puuston myynnistä kertyneistä varoista on tarpeellinen määrä käytettävä hakkuun johdosta metsässä tehtävien metsänparannustöiden ja metsänhoidollisten jälkitoimenpiteiden suorittamiseen. Muut puunmyyntivarat on luovutettava rajoituksitta omistajan käyttöön, lukuun ottamatta pääomahakkuusta saatuja varoja, jotka ovat asutuslautakunnan valvonnassa siten, että niiden käyttämiseen tarvitaan asutuslautakunnan lupa sekä että lautakunta voi, sikäli kuin varoja ei tarvita tilan tuottoa kohottaviin perusparannuksiin, välttämättömän maatalousirtaimiston ostoon tilalle, omistajan lyhytaikaisten velkojen maksamiseen taikka hänen muihin välttämättömiin tarpeisiinsa, määrätä varoilla maksettavaksi valtion ja 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten, kuntien ja yhteisöjen saamia. Puunmyyntilupaann voidaan ottaa tarpeelliset ehdot silmällä pitäen varojen käyttöä tässä momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

104 (103) §.

Kun kauppakirja on allekirjoitettu tai kun se hinta on määrätty, joka ennestään olevan tilan tai määräalan omistajan on suoritettava yhteismetsäosuudesta, lähettäköön maatalousministeriö ilmoituksen asianomaiselle tuomi-

kunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan 102 §:ssä tarkoitettujen ehtojen ja rajoitusten pysyvyyden vakuudeksi sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta lisäksi ilmoituksen asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten metsäkiinnityksistä pidettävään luetteloon. Sitten kun määrälän erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettävään siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka tehköön määrälästä muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin merkinnän mainittujen ehtojen ja rajoitusten kohdistumisesta muodostettuun tilaan, sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle vastaavan merkinnän tekemistä varten metsäkiinnitysluetteloon.

Milloin maatalousministeriö on 102 §:n 3 momentin mukaan vapauttanut tilan tai määrälän ehtojen ja rajoitusten alaisuudesta, lähetettävään siitä ilmoituksen asianomaiselle tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta myös asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten metsäkiinnitysluetteloon.

12 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

105 (104)—107 (106) §.
(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

108 (107) §.

Asetuksella voidaan tämän lain mukaan maatalousministeriölle kuuluvia tehtäviä siirtää *maankäyttötoimistolle sekä tämän lain mukaan maankäyttötoimistolle kuuluvia tehtäviä* asutuslautakunnalle, yhtymille ja järjestöille. Maatalousministeriölle kuuluvaa toimivaltaa älköön kuitenkaan siirrettäväksi asiassa, joka ministeriöiden toimialaa koskevien säännösten mukaan on sanotun ministeriön ratkaistava, älköönkään ratkaisuvaltaa muussakaan maatalousministeriölle *tai maan-*

käyttötoimistolle tämän lain mukaan kuuluvassa asiassa, jossa tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta.

Maankäyttötoimiston päätöksen asiassa, jossa maatalousministeriölle kuuluvaa toimivaltaa on 1 momentin nojalla siirretty sanotulle toimistolle, saadaan hakea muutosta maatalousministeriössä sekä vastaavasti asutuslautakunnan päätöksen asiassa, jossa maankäyttötoimistolle kuuluvaa toimivaltaa on siirretty sanotulle lautakunnalle, maankäyttötoimistossa.

109 (108) §.

Asutuslautakunnan ja sen puheenjohtajan tämän lain nojalla antamaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus, sikäli kuin muutoksen hakemisesta joidenkin asioiden kohdalla ei ole toisin säädetty, kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä *maankäyttötoimistoon*. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määrälän päättymispäivänä annettava asutuslautakunnalle, mutta saa valittaja omalla vastuullaan toimittaa valituskirjansa asutuslautakunnalle myös maksettuna postilähettyksenä tai lähetin välityksellä siten kuin 26 päivänä helmikuuta 1954 annetussa laissa asiakirjain lähettämisestä (74/54) on säädetty. Asutuslautakunta lähetettävään valituskirjan viipymättä oman lausuntonsa seuraavana *maankäyttötoimistolle*.

110 (109) §.

Maankäyttötoimiston päätökseen tyytymättömällä on oikeus, sikäli kuin muutoksen hakemisesta joidenkin asioiden kohdalla ei ole toisin säädetty, kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä maatalousministeriöön. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määrälän päättymispäivänä annettava *maankäyttötoimistolle*, mutta saa valittaja omalla vastuullaan toimittaa valituskirjansa *maankäyttötoimistolle* myös maksettuna postilähettyksenä tai lähetin välityksellä. Postitse lähettämisestä olkoon vastaavasti noudatettavana, mitä 109 §:ssä on säädetty. *Maankäyttötoimisto lähettävään valituskirjan viipymättä oman lausuntonsa seuraavana maatalousministeriölle*.

111 (110) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

112 (111) §.

Toimitusmiesten olkoon välttämättömän tarpeen niin vaatiessa sallittu 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa ulottaa toimintansa myös sen alueen ulkopuolelle, jota toimitus koskee. Jos tällöin on alueen ulkopuolella tallattu viljaa tai kaadettu puita taikka tuotettu muuta vahinkoa, tehköön se, joka katsoo kärsineensä vahinkoa, korvausvaatimuksen maankäyttötoimikunnan puheenjohtajalle viimeistään katselmustoimituksen loppukokouksessa. Maan omistajalle tai haltijalle on ilmoitettava siitä, että toimitusmiehet ovat käyneet kysymyksessä olevalla ulkopuolisella alueella, sekä aiheutetusta vahingosta ja loppukokouksesta. Maankäyttötoimikunnan on, ottaen huomioon, että kaadettu puut kuuluvat maan omistajalle, arvioitava vahingon suuruus sekä toimitettava vahingon korvaamista koskevalta osalta asiakirjat *maankäyttötoimistolle*, joka antakoon, korvauksen hakijaa kuultuaan, päätöksen siitä, onko ja kuinka paljon vahingonkorvausta suoritettava. Korvaus maksetaan valtion varoista.

113 (112)—116 (115) §.
(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

117 (116) §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 195 ja sillä kumotaan 6 päivänä marraskuuta 1936 annettu asetuslaki (332/36), lukuun ottamatta valtionmaan luovuttamista asutustarkoituksiin ja maan pakkolunastusta koskevia ja niihin liittyviä säännöksiä, samana päivänä annettu laki eräiden

asutustiloja koskevien säännösten kumoamisesta ja siitä johtuvista toimenpiteistä (334/36), (*poist.*) asutustilallisten vuotuismaksujen alentamisesta 18 päivänä joulukuuta 1936 annettu laki (335/36) sekä *asutustarkastajan viroista 11 päivänä huhtikuuta 1919 annettu asetus (46/19)*, niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, ja *lakkautetaan asutustarkastajan virat.*

Tämän lain tullessa voimaan siirtyvät asutustarkastajalle kuuluvat tehtävät maankäyttötoimistolle.

Asutusrahaston tileistä on tämän lain tultua voimaan poistettava rahaston pääomaa vähentäen sellaiset asutusrahaston varoiksi kirjatut erät, jotka, sen mukaan kuin on aikaisemmin säädetty, kokonain tai osaksi jäävät valtion lopullisiksi menoiksi.

Edellä 1 momentissa mainittujen lakien kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä säädetään asetuksella.

Mitä 52 §:n 4 momentissa, 81 §:n 2 momentissa, 92 §:n 2 momentissa ja 98 §:n 1 momentissa on säädetty sanotuissa lainkohdissa tarkoitettujen saamisten etuoikeudesta, ei aiheuta muutosta niiden oikeuteen, joilla on ennen tämän lain voimaantuloa vireille pannun hakemuksen nojalla vahvistettu kiinnitys tai vuokraoikeuden rekisteröiminen tahi sitä ennen syntynyt maksamattoman kauppahinnan panttioikeus tai muu kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus kiinteistöön.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä niihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen maankäyttötoimistojen toiminnan aloittamiseksi ja niiden virkojen ja tointen hoidon järjestämiseksi lain tullessa voimaan.

Laki

maankäyttölainoista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Lainan saajat.

1—7 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

8 (7) §.

Sisarosuuslainalla samoin kuin maanostolainalla, joka on myönnetty tilan tai sen määräosan ostamista varten, on maksamattoman kauppahinnan oikeus, ja voidaan laina

kiinnittää tilaan tai määräosaan omistajaa kuulematta. Milloin koko kauppahintaa ei ole suoritettu myyjälle kauppaa päätettäessä, on hänen maksamattoman kauppahinnan panttioikeudellaan parempi etuoikeus kuin mainitulla lainalla, ja säilykseen tämä etuoikeus edelleenkin, mikäli sanotun panttioikeuden voimassa ollessa vireille pannun hakemuksen nojalla on myyjän kauppahintasaamisen vakuudeksi vahvistettu kiinnitys kysymyksessä olevaan tilaan tai määräosaan.

Milloin maanosto-, raivaus-, rakentamis-, irtaimisto-, laidun-, perusparannus-, sähköistämistä-, tie-, *pienyrittäjä*-, asunto- tai lisälaina taikka maankäyttölain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettu asutusrahaston varoista tai muualta saatu laina on myönnetty määrälain omistajalle, lähettäkään lainan antaja jäljennökset kauppa- ja velkakirjoista sekä maarekisterinotteen asianomaiselle tuomio-kunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan erottamis-oikeuden sekä lainan maksamisen vakuudeksi. Kun merkintä on tehty, on määräala ja siitä muodostettu tila lainan ja sen koron maksamisesta panttina etuoikeudella merkitsemispäivästä niin kauan kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys määräalasta muodostettuun tilaan, säilyy lainan antajan oikeus. Lainan antaja saa määrälain omistajan puolesta ja kustannuksella erottuttaa määrälain itsenäiseksi tilaksi ja hakea siihen lainhuudon, ja voidaan kiin-

nitys vahvistaa tilan omistajaa kuulematta. Merkintää erottamis-oikeudesta älköön kuitenkaan tehtäkö, jos se aikaisemman ilmoituksen perusteella on jo tehty tai erottamis-oikeuden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys.

Asetuksella säädetään, mitä maankäyttölain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua lainan osalta on lisäksi noudatettava, jotta sen kohdalta voitaisiin soveltaa tämän pykälän 2 momentin säännöksiä.

2 luku.

Lainojen jakaminen.

9 (8)—15 (14) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

3 luku.

Lainojen takaisin periminen.

16 (15)—18 (17) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

4 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

19 (18)—24 (23) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Laki

asutusyhteismetsistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

2 §.

Asutusyhteismetsä voidaan maatalousministeriön luvalla erityisistä syistä jakaa osak-

kaiden kesken taikka, jos yhteismetsä ei ole tarkoituksenmukainen eikä siitä jakamalla voitaisi muodostaa osakkaille sopivia erillisiä metsäpalstoja, myydä osakkaiden hyväksi.

Jos asutusyhteismetsään kuuluu alueita, joiden harkitaan paremmin soveltuvan muuhun tarkoitukseen kuin kestävän metsätalouden harjoittamiseen, voidaan sellainen alue maatalousministeriön luvalla ja sen määrää-

millä ehdoilla erottaa asutusyhteismetsästä ja myydä osakkaiden hyväksi.

3—6 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

2 luku.

Asutusyhteismetsän perustaminen.

7 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

8 §.

Jos tilan omistaja on hakenut osuutta asutusyhteismetsään taikka lisäaluetta, joka katsotaan tarkoituksenmukaiseksi antaa osuutena yhesismetsään, älköön hakijan tai sen, jolle omistusoikeus tilaan tai sen osaan ehkä on siirtynyt, hakemuksesta luopuminen (poist.), mikäli se on tapahtunut asutusyh-

teismetsän perustamista tarkoittavan toimituksen alkukokouksessa määrätyn ajankohdan jälkeen, estäkö yhteismetsäosuuden tilalle antamista. Jos tila luovutetaan, on luovuttaja velvollinen luovutuksen saajalle ilmoittamaan tekemästään hakemuksesta ja, jos hän sen lyö laimin, korvaamaan siitä uudelle omistajalle ehkä aiheutuvan vahingon.

Mitä 1 momentissa on sanottu, olkoon soveltuvin osin noudatettavana, kun erottamattoman määräalan omistaja on tehnyt sanotussa momentissa tarkoitetun hakemuksen.

3 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

9—15 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Laki

tilan osittamisen edellytyksistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 §.

(*Poist.*)

2 (3) §.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako, kun tilan *määräalan tai määräosan* siirtyminen perustuu pakkolunastusta tai vuokra-alueiden itsenäistämistä (*poist.*) koskeviin säännöksiin, älköönkä myöskään, kun *määräala tai määräosa* tilasta siirtyy muulla saannolla valtiolle tai kun valtio on luovuttajana tällaisessa oikeustoimessa.

Tämän lain säännöksiä älköön niin ikään sovellettako kirkkolain 304 §:ssä tarkoitettuihin alueisiin älköönkä myöskään maan siir-

tämisestä eriässä tapauksissa kameraalisessa suhteessa hallinto- tai tuomiopiiristä toiseen 19 päivänä toukokuuta 1925 annetussa laissa (183/25) tarkoitettuun lohkomiseen, eikä osittamiseen, jossa valtio on hakijana. Tämän lain säännökset eivät myöskään aiheuta muutosta siihen, mitä koskitilan muodostamisesta on voimassa.

3 (4) ja 4 (5) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 luku.

Osittamisen edellytykset.

5 (6) §.

Tilaa älköön halkomalla tai lohkomalla ositettako, (*poist.*) ellei kutakin vutta tilaa ja kantatilaa voida paikalliset ole ja ansio-

mahdollisuudet huomioon ottaen pysyvästi tarkoituksenmukaisesti käyttää yksinään tai yhdessä saman omistajan tahi hänen avio- puolisonsa, lastensa tai vanhempiansa omistaman toisen tilan kanssa, mikäli niitä siten käytetään tai tultaisiin käyttämään.

Mitä 1 momentissa on tilojen yhteiskäytöstä sanottu, sovellettakoon myös sellaiseen tilan osaan, jonka erottamiseen itsenäiseksi tilaksi on tässä laissa säädettyssä järjestyksessä saatu lupa tai joka saadaan osittamiselle tässä laissa säädettyistä edellytyksistä riippumatta erottaa itsenäiseksi tilaksi, samoin kuin sellaiseen tilaan tai sen osaan, jota hallitaan päivänä kuuta 195 annetun maankäyttölain (/5) mukaisen hallintasopimuksen tahi aikaisemman asutuslainsäädännön mukaisen hallinta- tai viljelyssopimuksen taikka sellaisen vuokra- tai muun hallintasuhteen nojalla, jonka perusteella haltijalla on oikeus lunastaa tila tai sen osa omakseen.

6 (7) §.

Maatilatalouden harjoittamiseen käytettävään tilaan tahi, mikäli tilaa 5 §:n mukaisesti käytetään tai tultaisiin käyttämään toisen tilan tai tilan osan kanssa yhtenä viljelmän, tähän viljelmään tulee kuulua paikkakunnan oloihin nähden riittävä määrä maatalous- ja maatalouskelpoista maata sekä tarpeellinen metsämaa. Paikkakunnalla, jossa metsämaata on vähän tai jossa itsenäisen maatalouden harjoittaminen ei vaadi, että viljelmään kuuluu metsämaata, voidaan maatilatalouden harjoittamiseen käytettävä tila osittaa, jos uudesta tilasta ja kantatilasta joko yksinään tai yhdessä 5 §:n mukaisessa yhteiskäytössä olevan tilan tai tilan osan kanssa ilman metsämaatakin muodostuu elinkelvoinen viljelmä.

Harkittaessa osittamisen edellytyksiä 1 momentissa tarkoitettujen tilojen kohdalta otettakoon myös huomioon mahdollisuudet saada lisäaluetta, osuutta tai etuutta maankäyttölain nojalla sanotun lain tarkoituksiin käytettävissä olevasta maasta.

7 (8) §.

Kun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettusta tai sellaisesta tilasta, jota käytetään pääasiallisesti metsätalouden harjoittamiseen, olisi erottava uusi tila yleishyödyllisten laitosten

tarkoitusten toteuttamiseksi, teollisuus- tai liiketarpeisiin, varsinaisen ammatin harjoittamista varten käsityö- tai muulla sellaisella elinkeinoalalla tahi asuntotontiksi tai virkistysalueeksi, saadaan erottaminen toimittaa, vaikka tilasta jäljelle jäävää osaa ei voitaisi 5 §:ssä mainituin tavoin tarkoituksenmukaisesti käyttää eikä tämä osa, mikäli on kysymys 6 §:ssä mainitusta tilasta, täyttäisi sanotussa lainkohdassa viljelmälle asetettuja vaatimuksia.

8 (9) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

9 (10) §.

Erillään tilan muista tiluksista sijaitseva palsta, saari tai muu alue, joka ei ole tilalle tarpeellinen maa- tai metsätalouden tahi kalastuksen harjoittamista varten taikka jota ei voida tilan yhteydessä taloudellisesti käyttää, voidaan 5 ja 6 §:n säännösten estämättä, mikäli se havaitaan tarkoituksenmukaiseksi, muodostaa itsenäiseksi tilaksi.

10 (11) §.

Jos samasta tilasta tai yhteiskäytössä olevista tiloista tulisi samalla kertaa erotettaviksi itsenäisiksi tiloiksi useampia määrosia tai määrärajoja, joita, vaikka niiden kunkin erikseen tiloiksi muodostamiselle ei olisi-kaan estettä, ei tämän lain säännösten mukaan voida kaikkia tiloiksi muodostaa, on ne määräosat tai määräalat, joiden erottamisen oikeusperuste on syntynyt aikaisemmin, ensi sijassa erotettava. Niiden erottamisen keskinäisessä järjestyksessä, joiden oikeusperuste on syntynyt samana päivänä, on muiden edelle asetettava sellaisten määräosien ja määrärajojen itsenäisiksi tiloiksi muodostaminen, joita tultaisiin käyttämään yleishyödyllisten laitosten tarkoitusten toteuttamiseksi, teollisuustarkoituksiin, liiketarpeisiin, varsinaisen ammatin harjoittamista varten käsityö- tai muulla sellaisella elinkeinoalalla, asuntotonttina tai virkistysalueena, tässä luetellussa järjestyksessä. Edellä olevan mukaan määräytyvässä kussakin eri ryhmässä asetetaan muiden (poist.) edelle ne erottamiset, joilla elinkeino- tai talouselämän tahi yhteiskunnallisten näkökohtien kannalta taikka muista sellaisista syistä on huomattavasti suurempi merkitys, mutta on keskinäinen järjestys siinä tapauksessa, ettei

kysymys ole mainitulla perusteella ratkaistavissa, määrättävä arpomalla, joka on toimitusinsinöörin suoritettava.

Jollei jotakin erottamista voida 1 momentin mukaan toimittaa, älköön se kuitenkaan estäkö keskinäisessä järjestyksessä jäljempänä seuraavan erottamisen toimittamista, mikäli siihen ei ole muuta estettä.

Tutkittaessa, voidaanko määrälän tai määrälän erottamiseen suostua, on otettava huomioon myös sellaiset tilän määrälälöjen ja määrälälöiden jo tapahtuneet saannot, joihin perustuvat erottamiset saadaan 2 ja 29 §:n säännösten nojalla toimittaa osittamiselle tässä laissa säädetyistä edellytyksistä riippumatta, samoin kuin sellaiset määrälälöt ja määrälälöt, joiden kohdalta on 13 §:ssä mainituksa järjestyksessä aikaisemmin suostuttu osittamiseen, mutta joita ei vielä ole muodostettu itsenäisiksi tiloiksi.

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, noudattakoon soveltuvin osin (poist.) 13 §:ssä tarkoitettua ratkaisua tehtäessä. Tällöin sovelletaan 14 §:ssä mainittuun puheenjohtajaan, mitä 1 momentissa on toimitusinsinööristä sanottu.

11 §. (uusi)

Oikeustoimi, johon sisältyvän sitoumuksien mukaan sopimuspuoli on saapa määrälälän tilasta taikka koko tilän, josta on pidätetty määrälälä eri tilaksi erotettavaksi, ei tule mainitun sitoumuksien osalta voimaan, ennen kuin on lainvoimaisesti ratkaistu, että määrälälä voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi. Sen jälkeen kun on lainvoimaisesti ratkaistu tilän osittamisen edellytysten puuttuvan, pidettäköön mainittua sitoumusta mitättömänä.

Sopimuspuolella, joka 1 momentissa tarkoitettun oikeustoimen mukaan on saapa määrälälän tilasta tai jolle on pidätetty määrälälä eri tilaksi erotettavaksi, on, poiketen siitä, mitä jakoloissa (604/51) on säädetty, oikeus saada määrälälän erottamista koskeva lohkoministimitus vireille ja kiinnitys erottamisoikeuden vakuudeksi sen estämättä, ettei oikeustoimi ole vielä tullut voimaan. Sanottu kiinnitys kuitenkin raukeaa, kun on lainvoimaisesti ratkaistu, ettei määrälälä voida erottaa itsenäiseksi tilaksi.

12 §. (uusi)

Oikeustoimi, jossa on sitouduttu tekemään sopimus tilän määrälälän tai määrälälän luovuttamisesta, on siinä tapauksessa, että lainvoimaisesti on ratkaistu tilän osittamisen edellytysten puuttuvan, katsottava mainitun sitoumuksien osalta rauenneeksi. Samoin edellytyksien on myös oikeustoimi, jossa on sitouduttu tekemään sopimus koko tilän luovuttamisesta ja sen yhteydessä tapahtuvasta määrälälän pidättämisestä eri tilaksi erotettavaksi, katsottava tämän sitoumuksien osalta rauenneeksi.

13 (12) §.

Sillä, jolle testamentin mukaan on tuleva määrälälä tai määrälälä tilasta, samoin kuin sopimuspuolella 11 §:ssä mainituksa tapauksessa ja myös silloin, kun sanotussa lainkohdassa tarkoitettu oikeustoimi koskee määrälälän tilasta, on oikeus ennen osittamistimituksen vireille panemista saattaa asianomaisen maankäyttötoimiston ratkaistavaksi kysymys siitä, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa. Sama oikeus on sopimuspuolella, joka on tehnyt 12 §:ssä tarkoitettun oikeustoimen.

Kun asianosaisten toimesta on valmistettu puolisoiden omaisuuden ositusta taikka perinnönjakoa tai muuta omaisuuden jakamista koskeva suunnitelma, on kullakin asianosaisella oikeus saattaa 1 momentissa mainitun viranomaisen ratkaistavaksi kysymys siitä, voidaanko suunnitelmaan sisältyvä lohkominen tai halkominen tämän lain mukaan toimittaa. Sama oikeus on tilän omistajalla, joka on tehnyt tilän osittamista koskevan suunnitelman.

14 §. (uusi)

Kun 13 §:ssä tarkoitettu asia on saatettu maankäyttötoimiston ratkaistavaksi, ottavat asian päättämiseen osaa toimistopäällikkö puheenjohtajana sekä jäseninä kaksi maankäyttötarkastajaa.

Jollei maankäyttötoimistossa ole kahta maankäyttötarkastajaa, toimii toisena jäsenenä sellainen maatalousministeriön määrälälä maankäyttötoimiston toimihenkilö, joka täyttää maankäyttölain 26 §:n 2 momentissa maankäyttötarkastajalle säädetyt kelpoisuusehdot.

Toimistopäällikön ollessa estettynä tai esteellisenä toimii puheenjohtajana maatalousministeriön määrälälä maankäyttötarkastaja Jäsenen estettynä tai esteellisenä ollessa to-

mii hänen sijaisenaan maatalousministeriön määräämä varamies, joksi voidaan määrätä maankäyttötoimiston toimihenkilö, jolla on 2 momentissa mainittu pätevyys taikka joka on maatalousteknikko tai metsäteknikko.

Puheenjohtaja ja jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Heidän esteellisyydestään on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä on säädetty. Esteelliseksi älköön asianomaista kuitenkaan, paitsi hänen omassa asiassaan, katsottako sillä perusteella, että osoittamisen edellytysten tutkimista koskeva asia on hänen kohdaltaan vireillä.

Jos erimielisyyttä ilmenee asian ratkaisemisesta, päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

15 §. (uusi)

Milloin osittamislupaa on 13 §:n mukaisesti haettu maankäyttötoimistolta ja osittamiseen on lainvoimaisella päätöksellä suostuttu, älköön osittamiselle tässä laissa säädettyjä edellytyksiä osittamistoimituksessa enää uudelleen tutkittako, paitsi jos asianosainen on luovuttanut kysymyksessä olevan määrälalan tai määräosan toiselle ennen osittamistoimituksen päättymistä.

Mitä 1 momentissa on sanottu osittamisen edellytysten uudelleen tutkimisesta sen johdosta, että tilan määräala tai määräosa on luovutettu toiselle ennen osittamistoimituksen päättymistä, älköön olko noudatettavana, kun osittamiseen on lainvoimaisella päätöksellä suostuttu tilan omistajan osittamisesta tekemän suunnitelman perusteella.

Milloin maankäyttötoimistolta on haettu lupaa 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuun suunnitelmaan sisältyvään tai sellaisen oikeustoimen, jonka voimaantulo ei ole riippuvainen osittamiseen suostumisesta, edellyttämään lohkomiseen tai halkomiseen, ja lupa on lainvoimaisella päätöksellä evätty, älköön hakemusta, joka tarkoittaa tällaisen lohkomisen tai halkomisen toimittamista, otettako käsiteltäväksi, elleivät osittamisen edellytykset ole päätöksen antamisen jälkeen muuttuneet.

Jos kysymys osittamisen edellytysten olemassaolosta on saatettu maankäyttötoimiston käsiteltäväksi ja maankäyttötoimisto on katsonut, että erottaminen saadaan 2 tai 29 §:n säännösten nojalla toimittaa osittamiselle tässä laissa säädettyistä edellytyksistä riippu-

matta, älköön osittamistoimituksessa enää tutkittako, ovatko tämän lain mukaiset edellytykset osittamisen toimittamiselle olemassa.

16 (13) §.

Jollei kysymystä siitä, ovatko tilan osittamiselle tässä laissa säädetty edellytykset olemassa, ole 13 §:ssä tarkoitettu tavoin saatettu maankäyttötoimiston ratkaistavaksi, on toimitusmiesten osittamistoimituksessa tutkittava, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa, ja annettava siitä päätös. Älköön osittamistoimitusta julistettako lopetuksi, ennen kuin osittamisen edellytysten olemassaoloa koskeva kysymys on lainvoimaisesti ratkaistu.

(Poist.)

Kun osittamiseen on suostuttu osittamistoimituksessa annetulla päätöksellä, otettakoon kysymys siitä, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa, kuitenkin uudelleen tutkittavaksi, jos ennen osittamistoimituksen päättymistä on tapahtunut 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu toiselle luovuttaminen.

Mitä 2 momentissa on sanottu osittamisen edellytysten uudelleen tutkimisesta, älköön olko noudatettavana, kun osittamiseen on suostuttu sellaisessa osittamistoimituksessa annetulla päätöksellä, jossa tilan omistaja on hakenut tilansa halkomista tai lohkomista siitä tekemänsä suunnitelman perusteella.

17 §. (uusi)

Kun 13 §:ssä tarkoitettu hakemus on tehty, toimittakoon maankäyttötoimisto asianomaisen kunnan ilmoitustaululle ja yhteen tai kahteen paikkakunnalla leviävään sanomalehteen kuulutuksen, jossa on kehoitettava niitä, joiden kohdalla kysymys tilan määrälalan tai määräosan itsenäiseksi tilaksi muodostamisen edellytyksistä on vielä ratkaistamatta ja joiden etua tai oikeutta vireillä olevassa hakemuksessa annettava ratkaisu saattaa koskea, viimeistään kuulutuksessa mainittavana määräpäivänä, jota ei saa panna aikaisemmaksi kuin neljänneksitoista päiväksi kuulutuksen julkaisemispäivästä lukien, tekemään omalta kohdaltaan 13 §:ssä tarkoitettun hakemuksen uhalla, että kysymys heidän tilanosiansa tiloiksi muodostamisen edellytyksistä muuten jätetään huomioon ottamatta vireillä olevaa hakemusta ratkaistaessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa kuulutuksessa on kehoitettava myös sen tilan, josta

erottamista on haettu, omistajaa määrävai-
vään mennessä tekemään mahdolliset vaati-
muksensa hakemuksen johdosta, ja on hä-
nelle lisäksi, mikäli hänen asuinpaikkansa on
tunnettu, tiedoitettava hakemuksesta erityi-
sellä kirjeellä.

Poiketen siitä, mitä menettelystä halkomis-
ja lohkomistoimituksissa on säädetty, on
16 §:ssä tarkoitetun toimituksen alkukokouk-
sesta aina annettava tieto jakolain 70 ja
71 §:ssä säädettyin tavoin sekä kehoitettava
tiedoituksessa myös niitä, joita edellä 1 mo-
mentissa tarkoitetaan, omalta kohdaltaan
alkukokouksessa hakemaan määräalan tai
määräosan erottamista uhalla, että kysymys
heidän tilansiensä tiloiksi muodostamisesta
muuten jätetään huomioon ottamatta viireillä
olevaa hakemusta ratkaistaessa.

Milloin määräalan tai määräosan erotta-
mista on haettu 16 §:ssä säädettyssä järjes-
tyksessä ja toimitusmiehet ovat ennen osit-
tamisen edellytysten olemassaoloa koskevan
päätöksen antamista saaneet 22 §:ssä tar-
koitetun ilmoituksen kautta tai muuten tie-
don siitä, että samaa tilaa tai jotakin sa-
moista yhteiskäyttöön kuuluvista tiloista kos-
keva hakemus osittamisen edellytysten tutki-
misesta on pantu maankäyttötoimistossa vi-
reille viimeistään sinä päivänä, jolloin tämän
pykälän 3 momentissa tarkoitettu alkukokous
pidetään, on toimitusmiesten keskeytettävä
toimitus ja lähetettävä hakemusasiakirjat vii-
pymättä maankäyttötoimistolle. Maankäyttö-
toimiston tulee ottaa hakemus osittamisen
edellytyksiä koskevalta osalta tutkittavaksi
siellä viireillä olevan asian yhteydessä. Rat-
kaistuaan asian lähetettävään maankäyttötoi-
misto kysymyksessä olevaa hakemusta koske-
valta osalta päätöksensä tiedoksi toimitusmie-
hille, jotka jatkavat toimitusta siinä tapauk-
sessa, että osittamiseen on suostuttu, mutta
jättävät murussa tapauksessa toimituksen
sillensä. Mikäli kysymys osittamisen edelly-
tyksistä on maankäyttötoimistossa pantu vi-
reille vasta 3 momentissa tarkoitetun alku-
kokouksen jälkeen, alkoon maankäyttötoi-
misto ottako asiaa käsiteltäväkseen tai, jos
käsitteily on jo alkanut, keskeyttäkään sen
siksi ajaksi kuin toimitusmiesten päätös osit-
tamisen edellytyksistä on saanut lainvoiman
tai maanjako-oikeus on asian lopullisesti rat-
kaissut. Jos osittamista on 16 §:ssä sääde-
tyssä järjestyksessä haettu 1 momentissa tar-
koitetussa maankäyttötoimiston kuulutuk-

sesta mainitun määrävai-
vään mennessä tekemään mahdolliset vaati-
muksensa hakemuksen johdosta, ja on hä-
nelle lisäksi, mikäli hänen asuinpaikkansa on
tunnettu, tiedoitettava hakemuksesta erityi-
sellä kirjeellä.

18 (14) §.

Asianosainen, joka ei tyydy maankäyttö-
toimiston 13 §:n tai toimitusmiesten 16 §:n
nojalla antamaan päätökseen, (poist.) saa
hakea siihen muutosta maanjako-oikeudessa
kolmenkymmenen päivän kuluessa, joka vali-
tettaessa maankäyttötoimiston päätöksestä
luetaan päätöksen tiedoksi saamisesta ja toi-
mitusmiesten päätöksen osalta sen julistami-
sesta. Valituskirja on (poist.) viimeistään
sanotun määrärajan päättymispäivänä ennen
kello kahtatoista annettava maankäyttötoimi-
stolle tai, haettaessa muutosta toimitusmiesten
päätökseen, asianomaiselle maanmittauskont-
torille (poist.).

Valituskirjan saa asianosainen 1 momen-
tissa mainituissa tapauksissa toimittaa perille
myös siten kuin asiakirjain lähettämisestä
26 päivänä helmikuuta 1954 annetussa laissa
(74/54) on säädetty. Valituskirjan ohien on
lütettävä valitusosoitus, joka on kirjallisesti
annettava asianosaiselle maankäyttötoimiston
päätöksen tiedoksi antamisen yhteydessä ja
toimitusmiesten päätöksen osalta heti sen
julistamisen jälkeen, tahi virallinen jäljen-
nös valitusosoituksesta taikka asianmukainen
ote toimituspöytäkirjasta.

Maankäyttötoimiston ja maanmittauskont-
torin tulee viipymättä lähettää valituskirja
toimitusta koskevina asiakirjoina maan-
jako-oikeudelle.

Sellaisessa asiassa, jossa samalla kertaa on
tutkittu kysymys useamman määräalan tai
määräosan erottamisen edellytyksistä, saa
maankäyttötoimiston ja toimitusmiesten pää-
tös, johon vain joltakin osalta on haettu
muutosta, lainvoiman vain niiden määräalo-
jen ja määräosien kohdalta, joiden osalta
osittaminen on evätty eikä muutosta ole
haettu. Muiden määräalojen ja määräosien
erottamisen edellytykset tutkikoon maanjako-
oikeus siltäkin osalta, johon muutosta ei ole
haettu.

Valitusten käsittelemisestä maanjako-oikeu-
udessa on voimassa, mitä maanmittausasiain

käsitlemisestä on säädetty, kuitenkin niin, ettei maanjako-oikeuden päätökseen saa haakea muutosta.

Mitä jakolaissa on säädetty toimituksen palauttamisesta tarkastuksen yhteydessä maanmittauskonttorista toimitusinsinöörille korjattavaksi sekä asian alistamisesta maanmittauskonttorin ja maanmittaushallituksen toimesta maanjako-oikeuden tutkittavaksi, älköön olko noudatettavana osittamiselle tässä laissa säädettyjen edellytysten olemassaoloa koskevan kysymyksen kohdalta.

19 (15) §.

Edellä 16 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toimituksessa on toimitusmiehiksi otettavina uskottuina miehinä tai todistajina pyrittävä käyttämään asutuslautakunnan jäseniä, jos heitä on uskotuksi miehiksi valittu tai todistajiksi saatavissa.

20 (16) §.

Ratkaistaessa kysymystä siitä, ovatko tilan osittamiselle tässä laissa säädetty edellytykset olemassa, älköön 17 päivänä heinäkuuta 1931 annettua lakia siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava (233/31), tällöin sovellettako, vaan tutkittakoon sanotussa laissa osittamiselle säädetty edellytykset mainitussa laissa säädettyssä järjestyksessä vasta sen jälkeen, kun osittamiseen on lainvoimaisella päätöksellä suostuttu tämän lain nojalla tai katsottu osittaminen 2 tai 29 §:n säännösten nojalla voitavan toimittaa osittamiselle tässä laissa säädettyistä edellytyksistä riippumatta.

17 §. (Poist.)

3 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

18 §. (Poist.)

21 (19) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

22 §. (uusi)

Edellä 13 §:ssä tarkoitettusta hakemuksesta lähetetään maankäyttötoimisto viipymättä ilmoituksen asianomaiselle maanmittauskonttorille, joka toimittakoon hakemuksesta viipymättä tiedon asianomaiselle toimitusinsinöörille. Samoin ilmoitettakoon hakemuksen johdosta annetuista maankäyttötoimiston ja maanjako-oikeuden päätöksistä, ja on ilmoituksen lähettäminen maanmittauskonttorille maanjako-oikeuden päätöksen osalta sanotun oikeuden puheenjohtajan asiana. Milloin kysymys osittamisen edellytyksistä on tullut tutkittavaksi 16 §:ssä tarkoitettussa toimituksessa, lähetetään maanmittauskonttori tai, jos toimitus on tullut vireille ilman maanmittauskonttorin määräystä, toimitusinsinööri toimituksen vireille tulosta ja toimitusinsinööri niin ikään toimitusmiesten asiassa antamasta ratkaisusta sekä maanjako-oikeuden puheenjohtaja sanotun oikeuden päätöksestä viipymättä ilmoituksen asianomaiselle maankäyttötoimistolle.

Päätöksistä, joilla on lainvoimaisesti ratkaistu kysymys siitä, voidaanko osittaminen tämän lain mukaan toimittaa, tekkööt 14 §:ssä mainittu puheenjohtaja ja 16 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa toimitusinsinööri sekä, jos asia on saatettu maanjako-oikeuden tutkittavaksi, sanotun oikeuden puheenjohtaja merkinnän siihen saanto- tai muuhun asiakirjaan, jonka perusteella toimitusta on haettu.

23 (20) §.

Milloin osittaminen evätään 16 §:ssä tarkoitettussa toimituksessa annetulla päätöksellä tai toimitus jätetään 17 §:n 4 momentin nojalla sillensä, suoritetaan toimitusinsinöörin palkkio valtion varoista. Muut toimituskustannukset samoin kuin mainitusta toimituksesta aiheutuvat toimituskustannukset muissa tapauksissa on hakijan suoritettava, mikäli asianosaiset eivät ole toisin sopineet.

Jos 1 momentissa mainitussa toimituksessa on samalla kertaa ratkaistavana kysymys useampien määräälojen tai määrääosien erottamisesta, joita kaikkia ei voida muodostaa itsenäisiksi tiloiksi, suoritetaan valtion varoista kuitenkin vain se osa toimitusinsinöörin palkkiosta, mikä aiheutuu toimituksesta siltä osalta kuin osittaminen on evätty.

24 (21) §.

Ne tämän lain toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset, joita 23 §:n säännökset eivät koske, suoritetaan valtion varoista, kuitenkin niin, että 17 §:n 1 momentissa tarkoitettusta kuulutuksen julkaisemisesta sanomalehdessä aiheutuvat menot peritään takaisin hakijalta, ja saadaan periminen toimittaa siinä järjestyksessä, kuin verojen ulosotosta on säädetty.

Maankäyttötoimiston päätökset tässä laissa tarkoitetuissa asioissa annetaan maksutta.

25 §. (uusi)

Maankäyttötoimiston ja maanmittauskonttorin tulee puolivuositain lähettää asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille ilmoituksen niistä tapauksista, joissa määräalan erotaminen on eväty, merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin sen kiinnityksen raukeamisesta, joka 11 §:n 2 momentin nojalla ehkä on erottamisoikeuden vakuudeksi myönnetty.

26 (22) ja 27 (23) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

28 (24) §.

Sopimus, joka tämän lain voimaantulon jälkeen tehdään tilan sovintojaosta, on jakolain (604/51) mukaisena jakoperusteena mitätön.

29 (25) §.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako saantoihin, jotka ovat tapahtuneet ennen tämän lain voimaantuloa, älköönkä myöskään, kun tällaisella saannolla siirtynyt tilan määräala tai määräosa lain voimaantulon jälkeen tapahtuvalla saannolla sellaisenaan siirtyy uudelle omistajalle.

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitetut halkomis- ja lohkomistoimitukset saadaan myös siinä tapauksessa, että ne eivät perustu määräosan tai määräalan saantoon, tämän lain säännösten estämättä toimittaa.

Jos tilan määräosa myydään tämän lain voimaantulon jälkeen pakkohuutokaupalla sellaisen saamisen suorittamiseksi, jonka vaikutena määräosa on ennen sanottua ajankohtaa syntyneen panttioikeuden perusteella, älköön tämän lain säännöksiä osittamisen edellytyksistä sovellettako, kun ostaja tai se, jolle määräosa on häneltä siirtynyt, hakee määräosan erottamista itsenäiseksi tilaksi.

30 (26) §.

Maankäyttötoimiston on pidettävä luetteloa toimialueellaan sijaitsevia tiloja koskevista 13 §:ssä tarkoitetuista hakemuksista ja niiden johdosta annetuista ratkaisuksista. Jos päätös on saatettu maanjako-oikeuden tutkittavaksi, on luetteloon tehtävä merkintä sanotun oikeuden ratkaisusta.

Mitä 1 momentissa on sanottu, sovelletta- koon 16 §:ssä tarkoitettujen hakemusten ja päätösten osalta vastaavasti asianomaiseen maanmittauskonttoriin.

31 (27) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

32 (28) §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

33 (29) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 1958.

Viljami Kalliokoski.
Urho Kähönen.
Kalle Kämäräinen.

Toivo H. Kinnunen.
Yrjö Hautala.
Eino E. Heikura.

Verner Korsbäck.

EDUSKUNNAN

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä,

30 päivänä toukokuuta 1956.

Lausunto N:o 1.

Maatalousvaliokunnalle.

Maatalousvaliokunta on 24 päivänä maaliskuuta 1955 päivätyssä kirjelmässään pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, olisiko hallituksen esitykseen n:o 32 maankäyttölaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (1955 vp.) sisältyvä ehdotus laiksi tilan osittamisen edellytyksistä käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Kuultuaan asiasta professoreita Tauno Ellilää, Kyösti Haatajaa, Kaarlo Kairaa ja Toivo Mikael Kivimäkeä ja pääjohtaja Väinö Seppälää maanmittaushallituksesta sekä hankittuaan ehdotuksesta oikeusturvan järjestämistä koskevan kysymyksen osalta korkeimman oikeuden lausunnon, joka painettuna on otettu tämän lausunnon liitteeksi, perustuslakivaliokunta esittää seuraavaa.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen tarkoituksena on poistaa lainsäädännöstä se epäkohta, jota tilojen osittamisrajoitusten puuttumisen on katsottu merkitsevän. Sanottujen rajoitusten puuttumisen on näet todettu johtaneen tilojen pirstoutumiseen elinkelvottomiksi. Niiden suoranaisten haittojen lisäksi, mitä tästä on aiheutunut maatalouden harjoittamiselle tällaisilla tiloilla, on seurauksena ollut jatkuva uusi lisämaan tarve, jonka tyydyttämiseksi välttämättömät asutustoimenpiteet ovat aiheuttaneet muita haittoja. Lakiehdotus on rajoitettu koskemaan vain maalaiskunnissa olevia tiloja. Yleisenä periaatteena olisi, ettei tilaa saa halkomalla tai lohkomalla osittaa, jos uusista tiloista ja lohkomisessa jäävästä kantatilasta saatava hyöty olisi huomattavasti pienempi sitä hyötyä, mikä ositettavasta tilasta saataisiin, ja ellei kutakin uutta tilaa ja kantatilaa voida paikalliset olot ja ansiomahdollisuudet huomioon ottaen pysyvästi tarkoituksenmukaisesti käyttää yksinään tai yhdessä toisen tilan kanssa, mikäli ne on tarkoitettu siten käytettäväksi (1 §). Maatilatalouden harjoittamiseen ja asutotontiksi käytettäviin tiloihin nähden

ehdotukseen sisältyy erityiset vähimmäisvaatimukset (7 ja 9 §). Pääsäännöstä ja vähimmäisvaatimuksista voitaisiin kuitenkin eräin edellytyksin poiketa (8 ja 10 §). Lain soveltamisalaa rajoitettaisiin eräissä kohdin (3 ja 4 §) eikä lailla tulisi olemaan taannehtivaa vaikutusta (23 ja 25 §). Kysymys, ovatko lain mukaiset osittamisen edellytykset yksittäistapauksessa olemassa, voitaisiin jo ennen osittamistoimitukseen ryhtymistä saattaa hallituksen esitykseen sisältyvän maankäyttölain toimeenpanoa varten perustettavien toimielinten, maankäyttötoimistojen ratkaistavaksi (12 §). Ellei näin olisi tapahtunut, olisi toimitusmiesten osittamistoimituksessa tutkittava kysymys ja annettava siitä päätös ennen osittamiseen ryhtymistä (13 §). Päätökseen tyytymätön saisi hakea muutosta maankäyttötoimistossa ja edelleen maatalousministeriössä, jonka päätös olisi lopullinen (13 ja 14 §). Maatalousministeriölle kuuluisi myös lain toimeenpanon ylin johto ja valvonta (5 §), ja olisivat maankäyttötoimistot maatalousministeriön alaisia toimielimiä (Ehd. maankäyttölaiksi 26 §). Sitä vastoin ei puheena olevaan hallituksen esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa ole säännöksiä ehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettun asian eikä valitusten käsittelystä ja päätöksen teosta maankäyttötoimistoissa. Samoin puuttuvat säännökset maankäyttötoimistojen toimihenkilöille asetettavista pätevyysvaatimuksista ja heidän nimittämisestään toimiinsa.

Hallitusmuodon 6 § ilmaisee omaisuuden perustuslain suojaa koskevan periaatteen. Omaisuuteen, jolla puheena olevassa lainkohdassa tarkoitetaan varallisuus oikeudellisia etuja yleensä, kuuluu laajimpana oikeutena omistusoikeus. Omistusoikeus varsinaisessa merkityksessään taas käsittää periaatteessa kaikki ne oikeudet, jotka eivät jollakin erityisellä perusteella kuulu jollekin muulle kuin omistajalle tai jotka lain säännöksen mukaan eivät ole omistusoikeudesta erotetut.

Mikäli omistusoikeuteen aikaisemmin kuuluneita oikeuksia vähennetään, on samalla puuttutu omaisuuteen, vaikka omistusoikeuden kohteena oleva esine sinänsä säilyisikin koskemattomana.

Lakiehdotus tilan osittamisen edellytyksistä merkitsee rajoituksia maalaiskunnissa olevan kiinteän omaisuuden sellaisessa käyttämisessä, johon omistajalla voimassa olevan lain mukaan on oikeus, ja tarkoittaa siten sanotunlaiseen omaisuuteen kohdistuvan omistusoikeuden piiriin kuuluvien oikeuksien supistamista nykyisestään.

Edellä sanottu ei kuitenkaan vielä osoita sitä, että lakiehdotuksen mukaan toteutettavat omistusoikeuden rajoitukset merkitsisivät poikkeamista Hallitusmuodon omaksumasta periaatteesta, eli siis sitä, että niistä voitaisiin säätää vain valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Hallitusmuodon 6 §:n 1 momentissa säädetään: „Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu... omaisuuden puolesta”. Tätä täydentää saman pykälän 3 momentissa oleva säännös, jonka mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Näistä säännöksistä on toisaalta johdettu sellainen yleinen sääntö, että pakkotoimeen, jonka sisältönä on omistusoikeuden siirtäminen toiselle, on lupa, mikäli toimella todella on taloudellista merkitystä, ryhtyä vain perustuslainsäädäntöjärjestyksessä voimaan saatetun lain antaman valtuutuksen mukaisesti. Toisaalta on taas todettava, että omaisuus voi olla „lain mukaan” turvattu joko niin, että siitä on säädetty tavallisella lailla, tai niin, että siitä säännellään perustuslainsäädäntöjärjestyksessä säädetyllä lailla. Omaisuuteen puuttuminen voidaan tämän vuoksi katsoa Hallitusmuodon periaatteiden mukaan mahdolliseksi yleisessä lainsäätämisyjärjestyksessä, jos laki ei loukkaa normaalia, kohtuullista ja järkevää oikeuden hyväksi käyttämistä. Muussa tapauksessa on perustuslainsäädäntöjärjestys tarpeen.

Tilojen osittamisvapaus toteutettiin Suomessa 26 päivänä lokakuuta 1916 jakolaitoksesta annetulla asetuksella. Sitä ennen olivat osittamisrajoitukset olleet meillä keski-ajalta alkaen yhtämittaisesti voimassa, lukuunottamatta halkomisen osalta lyhyttä aikaa 1700-luvun alussa ja lohkomisen kohdalta ajanjaksoa vuodesta 1864 vuoteen 1895.

Osittamisrajoitukset olivat osaksi sisältyneet yleiseen lakiin ja osaksi hallinnollisiin asetuksiin.

Paitsi aikaisemmin voimassa ollein osittamisrajoituksin on meillä monissa tapauksissa tavallisella lailla rajoitettu kiinteän omaisuuden omistajan oikeutta käyttää omaisuuttaan. Tällaisia säännöksiä sisältyy esim. 13 päivänä helmikuuta 1920 eräistä naapurisuhteista annettuun lakiin (26/20), 11 päivänä toukokuuta 1928 annettuun yksityismetsälakiin (161/28), 6 päivänä huhtikuuta 1934 annettuun metsästyslakiin (146/34) ja 28 päivänä syyskuuta 1951 annettuun kalastuslakiin (503/51).

Harkitessaan kysymystä puheena olevan lakiehdotuksen käsittelyjärjestyksestä perustuslakivaliokunta, kiinnittäen huomiota edellä selostettuihin näkökohtiin, toteaa, että hallituksen esityksen perusteluissa mainituista syistä tärkeänä pidettävä yleinen etu vaatii tilojen osittamisrajoitusten voimaan saattamista. Toisaalta on taas katsottava, etteivät ehdotuksen tarkoittamat omistusoikeuden rajoitukset estä kiinteistön normaalia, kohtuullista ja järkevää hyväksi käyttämistä. Kun sen ohessa otetaan huomioon osittamisrajoitussäännösten oikeushistoriallinen tausta, eivät puheena olevat osittamisrajoitukset sinänsä näytä asettavan estettä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Tutkittavana olevan kysymyksen lopulliseen arvosteluun vaikuttaa kuitenkin vielä aivan olennaisesti se, miten tehokkaasti uudessa lainsäädännössä kansalaisten oikeussuoja on turvattu. Mikäli sitä koskevat säännökset ovat täydelliset ja oikeusturvakeinot riittävät, lisää se edellytyksiä tavallisen lainsäädäntöjärjestyksen käyttämiseen. Jos taas sanotut säännökset ovat puutteelliset ja niiden takaama oikeussuoja vähäinen, saattaa suunniteltu lainsäädäntö merkitä huomattavasti suurempaa poikkeamista perustuslain periaatteista kuin muutoin.

Niin kuin hallituksen esityksen perusteluissa aivan oikein lausutaan, muodostavat esitykseen sisältyvät lakiehdotukset lainsäädännöllisen kokonaisuuden. Ryhdyttäessä tutkimaan, täyttääkö lakiehdotus tilan osittamisen edellytyksistä oikeusturvan järjestämisen kannalta sellaiselle tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä käsiteltävälle laille, johon sisältyy Hallitusmuodon 6 §:ssä mainittuja

oikeuksia koskevia säännöksiä, asetettavat vaatimukset, ei sanottua lakiehdotusta voidaakaan arvostella erillisenä, vaan ainoastaan sen kokonaisuuden osana, johon se esityksen perustelujenkin mukaan kuuluu.

Kosketellulta kannalta tarkasteltuna lakiehdotus tilan osittamisen edellytyksistä sekä puheena olevaan hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus maankäyttölaiksi antavat perustuslakivaliokunnan mielestä aihetta lukuisiin huomautuksiin. Viitaten korkeimman oikeuden asiasta antamaan lausuntoon valiokunta toteaa, ettei ensiksi mainitussa ehdotuksessa tilan osittamisen edellytyksiä ole riittävän täsmällisesti määritelty, vaan jäisi toimeenpanoviranomaiselle näiden suhteen varsin laaja harkintavaltta. Kun ehdotukset eivät tämän vastapainoksi vaadittavalla perusteellisuudella myöskään järjestä menettelyllisiä oikeusturvan takeita, jäisi oikeusvarmuus varsin vähäiseksi eikä edellytyksiä edes olisi yhtenäisen käytännön vakiinnuttamiselle. Määräalan erottamisoikeuden ja määräosan omistajan aseman jättää ensinmainittu lakiehdotus siinä määrin järjestämättä, ettei tällainen henkilö olisi Hallitusmuodon 6 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla omaisuutensa puolesta „lain mukaan turvattu”. Eriytyisen arveluttava on se lakiehdotuksien sisällystä edellä selostettaessa mainittu seikka, ettei niissä ole säännöksiä valitusten käsitte-lystä maankäyttötoimistoissa, maankäyttötoimistojen toimihenkilöille asetettavista pätevyysvaatimuksista eikä heidän nimittämistään toimiinsa, joista ainakin kahta ensiksi mainittua koskevat jo lakiteknilisistä syistä olisi ollut sijoitettava lakiin. Sanotuista puutteellisuuksista johtuu, ettei lakiehdotuksista ole pääteltävissä, olisiko maankäyttötoimisto päällikkövirasto vai ei. Mikäli maankäyttötoimisto olisi tarkoitettu järjestää kollegiseksi, ei ehdotuksiin sen varalta ole otettu välttämättömänä pidettävää äänestysääntöä. Jos taas maankäyttölakiehdotuksen 28 §:n 2 momentissa oleva äänestysääntö olisi tarkoitettu tällöin sovellettavaksi, on todettava, että sanottu äänestysääntö ei vastaa käyttökelpoiselle ja oikeudenmukaisen lopputuloksen turvaavalle äänestysäännölle asetettavia vaatimuksia.

Yleisenä kehitysuuntana on jo kauan ollut pyrkimys riippumattomiin hallinto-oikeudellisiin tuomioistuimiin saattamalla hallinnon alaan kuuluvat oikeuskysymykset ratkaista-

vaksi tuomioistuinten käsittelytapaa seuraten kollegisesti järjestetyssä viranomaisessa. Sitä vastoin sellaista järjestelmää, jota ehdotukset tarkoittanevat, on pidetty oikeusturvallisuuden kannalta katsoen epätydyttävimpänä. Myös meillä on hallinnon alalla lisääntyvässä määrässä pyritty suurempaan oikeusturvaan ensinmainitun järjestelmän avulla, jota onkin pidettävä Hallitusmuodon 2 §:n 4 momentissa lausutun periaatteen mukaisena. Jo voimassa olevasta lainsäädännöstä voidaan osoituksena tämän pyrkimyksen toteuttamisesta mainita 24 päivänä maaliskuuta 1950 muutoksenhausta hallintoasioissa annettu laki (154/50), 29 päivänä tammikuuta 1955 läänioikeudesta annettu laki (52/55) ja 29 päivänä huhtikuuta 1955 lääninhallituksesta annettu asetus (188/55). Kun lakiehdotusten tarkoittamaa järjestelmää ei voida pitää oikeusturvallisuuden kannalta tyydyttävänä eikä myöskään nykyistä kehityssuuntaa vastaavana, ei sanottu järjestelmä ole hyväksyttävissä, varsinkaan kysymyksen ollessa pysyväksi tarkoitettuna lainsäädännöstä, joka koskee Hallitusmuodon 6 §:n säännöksellä turvattuja oikeuksia.

Käsiteltävänä olevissa lakiehdotuksissa voitaisiin asianosaisen oikeusturva järjestää täydentämällä ehdotuksia edellä selostetuissa suhteissa ja varaamalla asianosaiselle ylimääräisessä asteessa muutoksenhakuoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen taikka siirtämällä puheena olevien asioiden käsittely maanjakoviranomaisille maanjakoasioissa noudatettavine muutoksenhakumenettelyineen, jolloin ylämpänä muutoksenhakuasteena olisi korkein oikeus. Viimeksimainittu järjestelmä olisi perustuslakivaliokunnan mielestä asianmukaisiin.

Lakiehdotus tilan osittamisen edellytyksistä ei anna riittäviä takeita oikeusturvasta, erityisesti kun otetaan huomioon ne oikeudet, joista sillä tarkoitetaan säännellä. Näin ollen perustuslakivaliokunta, joka pitää asian nopeata käsittelyä tärkeänä, katsoo, että edellytyksena lakiehdotuksen käsittelemiselle tavalisessa lainsäädäntöjärjestyksessä kuitenkin on, että lakiehdotuksessa ja siihen liittyvässä lakiehdotuksessa maankäyttölaiksi oikeusturvan järjestämisen osalta havaitut puutteellisuudet poistetaan, mikä valiokunnan mielestä voi tapahtua vain ehdotusten perusteellisella lisävalmistelulla. Samalla valiokunta korostaa, ettei edes valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n

mukainen lainsäädäntöjärjestys oikeuta lainsäädännössä jättämään kansalaisia vaille tiettyjä oikeussuojan takeita, joista oikeusvaltiossa ei voidakaan luopua.

Edellä sanotun perusteella ja viitaten siihen, mitä korkeimman oikeuden lausunnossa on esiintuotu, perustuslakivaliokunta kunnioittaen esittää lausuntonaan,

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

Päiviö Hetemäki.

että Hallituksen esityksen n:o 32 (1955 vp.) sisältyvä ehdotus laiksi tilan osittamisen edellytyksistä voidaan korjaamalla edellä kosketellut puutteellisuudet käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Risto Leskinen.

Liite.

Eduskunnan Perustuslakivaliokunnalle.

Perustuslakivaliokunta on korkeimmalle oikeudelle osoittamassaan kirjeessä toukokuun 25 päivältä 1955 n:o 5 ilmoittanut, että Valiokunta on, käsitellessään maatalousvaliokun-

nan pyytämää lausuntoa siitä, olisiko hallituksen esitykseen maankäyttölaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (N:o 32/1955 Vp.) sisältyvä ehdotus laiksi osittamisen edellytyk-

sistä käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, joutunut kiinnittämään huomiota siihen tapaan, jolla asianosaisen oikeusturvaa koskevat kysymykset on puheena olevassa samoin kuin muissakin esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa ehdotettu järjestettäväksi. Kun kysymyksessä oleva lainsäädäntö on tarkoitettu pysyväiseksi ja on merkitykseltään varsin tärkeä ja laajakantoinen, Perustuslakivaliokunta on pyytänyt korkeimmalta oikeudelta lausuntoa siitä, antaako edellä tarkoitettu lakiehdotus, myös muiden esitykseen sisältyvien lakiehdotusten säännökset huomioon ottaen, kansalaisten oikeusturvan kannalta aiheutta huomautuksiin ja missä suhteissa.

Korkein oikeus, joka on lausunnonpyynnön mukaisesti käsitellyt vain kysymyksessä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvää ehdotusta laiksi tilan osittamisen edellytyksistä ja kiinnittänyt huomiota muihin samaan esitykseen sisältyviin lakiehdotuksiin ainoastaan sikäli, kuin niillä saattaa osittamisrajoitusten kannalta olla merkitystä, kunnioittavasti esittää seuraavaa.

Osittamisrajoitusten säätämiseksi esitetyt syyt.

Hallituksen esityksen perusteluissa lausutaan, että ehdotettua lainsäädännön uudistamista puoltaa muun muassa tarve täydentää lainsäädäntöä niissä kohdin, joissa epäkohdat maan käytössä ovat säännösten puuttumisen vuoksi muodostuneet haitallisiksi, ja että viimeksi mainitussa suhteessa on ollut erityisesti syytä kiinnittää huomiota osittamisrajoitusten puuttumisesta johtuvaan tilojen pirstoutumiseen elinkelvottomiksi. Niiden suoranaisten haittojen lisäksi, mitä siitä on aiheutunut maatalouden harjoittamiselle tällaisilla tiloilla, on tilojen pirstoutumisen todettu synnyttäneen jatkuvasti uutta lisämaan tarvetta, jonka tyydyttämiseksi välttämättömät astutus- ja toimenpiteet ovat puolestaan aiheuttaneet muita haittoja.

Tilojen osittamisvapaudesta johtuneisiin epäkohtiin on kiinnitetty huomiota jo aikaisemminkin. Jakolainsäädäntömme oli vanhaan veronalaisen maan vähentämistä koskevien säännösten ohella pitänyt yllä tilojen itsekannattavuusvaatimusta. Maatilojen osittamisesta kesäkuun 12 päivänä 1895 annetulla asetuksella lievennettiin kuitenkin huo-

mattavasti siihen saakka voimassa olleita hallomisen, lohkomisen ja maanerottamisen edellytyksiä, ja jakolaitoksesta lokakuun 26 päivänä 1916 annetulla asetuksella poistettiin käytännöllisesti katsoen kaikki osittamisrajoitukset. Ennen pitkää osoittautui kuitenkin, että tämä uudistus, jolla tahdottiin helpottaa vähempiosaiseen väestöön kuuluvien toimeentuloa tekemällä heille mahdolliseksi hankkia maata vapaaehtoisilla kaupoilla, johti useassa tapauksessa tilojen liialliseen pirstoutumiseen ja elinkelvottomien tilojen muodostumiseen eli siis niihin epäkohtiin, joista nyt puheena olevan esityksen perusteluissa mainitaan. Osittamisvapauden haitallisten seuraamusten on selitetty ilmenneen lähinnä maatalouden kokonaistuoton alenemisena ja pientiläköyhälistön muodostumisena varsinkin silloin, kun samalle paikkakunnalle on syntynyt aivan pieniä tiloja niin paljon, että niiden omistajien mahdollisuudet sivuansioiden saamiseen ovat käyneet riittämättömiksi.

Aikaisemmat esitykset osittamisrajoitusten säätämiseksi.

Sanotut epäkohdat antoivat aiheen siihen, että osittamisrajoitusten säätämistä ryhdyttiin jälleen harkitsemaan. Näiden aikaansaamista tarkoittavia esityksiä tekivät jakolaki-komitea ehdotuksessaan jakoilaksi (v. 1933), jakoasetustoimikunta ehdotuksessaan jakoilaksi (v. 1936), lainvalmistelukunta ehdotuksessaan laiksi maanviljelys-tilojen osittamisen edellytyksistä (v. 1935), hallitus esityksessään laiksi tilojen osittamisrajoituksista (v. 1945), maankäyttökomitea ehdotuksessaan laiksi tilan hankkimisen ja osittamisen edellytyksistä (v. 1950) sekä jälleen hallitus vuonna 1953 eduskunnalle antamaansa esitykseen maankäyttöilaksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi sisältyvässä ehdotuksessa laiksi tilan hankkimisen ja osittamisen edellytyksistä. Lisäksi mainittakoon, että maanmittaushallitus on laatinut ja kesäkuun 12 päivänä 1954 maatalousministeriölle lähettänyt ehdotuksen laiksi tilojen osittamisrajoituksista ja että eräät kansanedustajat ovat vuonna 1955 tehneet lakialoitteen tilan osittamisen edellytyksiä koskevaksi laiksi. Vuoden 1935 ehdotus koski vain maatalouskiinteistöjä, toiset ehdotukset, kuten nyt kysymyksessä oleva ehdotuskin, myös muita tiloja.

Osittamisrajoitusten tarpeellisuus ja säätämistäjärjestys.

Kun aikaisemmin on tehty useita esityksiä osittamisrajoitusten säätämiseksi, viittäisi tämä siihen, että osittamisvapauden rajoittaminen on tarpeen vaatima toimenpide. Toisaalta näyttää asiasta myös ilmaantuneen epäilyksiä. Osoituksena tästä voidaan pitää sitä, että hylätessään vuonna 1945 tehdyn osittamisrajoituksia koskevan ehdotuksen eduskunta lausui toivomuksen, että hallitus suorittaisi tutkimuksen osittamisrajoitusten tarpeellisuudesta, mihin toivomukseen myös eduskunnan laki- ja talousvaliokunta viittasi käsitellessään hallituksen esitystä jakolainsäädännön uudistamiseksi vuodelta 1950. Kun mainitunlaista tutkimusta ei ole tiettävästi kuitenkaan suoritettu, ei ole käytettävissä täsmällisiä tietoja siitä, missä määrin osittamisvapaudella, kun mm. otetaan huomioon ne syvälle käyneet maanomistusolomme muutokset, joita vuokra-alueiden lunastuslainsäädäntö ja maanhankintalainsäädäntö ovat aiheuttaneet, on ollut osuutta elinkelvottomien tilojen muodostumiseen.

Sillä seikalla, missä määrin ja minkälaisia epäkohtia osittamisvapaudessa on aiheutunut, on merkitystä harkittaessa, voidaanko ja millä tavoin osittamisrajoituksista säätää, niinkuin kysymyksessä olevassa tapauksessa on edellytetty, tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä käsiteltävällä lailla. Sillä vaikka hallitusmuodon 6 §:ssä säädetty omaisuuden perustuslainturva ilmeisesti tarkoittaa myös sitä, ettei omistajan oikeutta omaisuutensa käyttämiseen tai luovuttamiseen saa supistaa tai rajoittaa, on kuitenkin katsottava, ettei jokainen lainsäädäntötoimi, joka tietää puutumista omaisuuteen, edellyttä perustuslainsäädäntöjärjestyksen noudattamista, vaan että ainakin sellaisista toimenpiteistä, joilla tärkeän yleisen edun vaatimuksesta pyritään poistamaan yleislaatuista epäkohtia ja jotka eivät loukkaa omaisuuden normaalia, kohtuullista ja järkevää hyväksikäyttämistä, voidaan säätää tavallisella lailla. Jotta laki, jolla puututaan yksityisen oikeuteen käyttä ja luovuttaa omaisuuttaan — jollaisesta laista tässä tapauksessa on kysymys — voitaisiin säätää tavallisena lakina, on rajoituksia koskevat säännökset kuitenkin laadittava riittävän täsmällisiksi niin, että omistajan toiminnan sallittavuutta harkittaessa jää määrääväksi

ainoastaan se, onko kysymys lainsäädäntötoimen perusteena olevan yleisen edun loukkauksesta vai ei. Sen, jonka oikeuteen puututaan, tulee säännön mukaisesti myös voida saattaa rajoitusten soveltaminen oikeus- eikä tarkoituksenmukaisuuskysymyksenä asianomaisten viranomaisten harkintaan. Riittävän oikeusturvan antamista ei näin ollen voida jättää huomiotta, jos kysymyksessä olevan laatuista rajoituksia sisältävä laki aiotaan säätää tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Osittamista rajoittavat lakiehdotuksen säännökset ja asianosaisten oikeusturva.

Ryhdyttäessä tarkastamaan lakiehdotusta edellä mainituilta näkökannoilta on syytä aluksi kiinnittää huomiota lakiehdotuksen osittamisrajoituksia koskeviin säännöksiin.

Lakiehdotuksen 1 §:ssä lausutaan yleisesti, että maan tarkoituksenmukaisen käytön turvaamiseksi rajoitetaan maalaiskunnissa sijaitsevien tilojen osittaminen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, ja 6 §:ään sisältyy osittamisen rajoittamista koskeva pääsäännös näin kuuluvana: „Tilaa älköön halkomalla tai lohkomalla ositettako, jos uusista tiloista ja lohkomisesta jäävästä kantatilasta saatava hyöty olisi huomattavasti pienempi sitä hyötyä, mikä ositettavasta tilasta saataisiin, ja ellei kutakin uutta tilaa ja kantatilaa voida paikalliset olot ja ansiomahdollisuudet huomioon ottaen pysyvästi tarkoituksenmukaisesti käyttää yksinään tai yhdessä toisen tilan kanssa, mikäli ne on tarkoitettu siten käytettäväksi.” Mitä tulee maatilatalouden harjoittamiseen tai asuntotontiksi käytettäviin tiloihin, asetettaisiin niiden osalta vielä erikoiset vähimmäisvaatimukset (7 ja 9 §). Pääsäännöstä ja vähimmäisvaatimuksista voitaisiin kuitenkin eräin edellytyksin poiketa (8 ja 10 §). Lain soveltamisalaa rajoitettaisiin eräissä kohdin (3 ja 4 §) eikä lailla tulisi olemaan taannehtivaisuutta (23 ja 25 §).

Se kysymys, ovatko lainmukaiset osittamisen edellytykset olemassa, tulisi lakiehdotuksen mukaan tutkittavaksi, kun määräosa tai määräraala tilasta on a) luovutettu tai sitouduttu luovuttamaan taikka b) saatu perintönä, testamentilla tai aviopuolisoiden omaisuuden osituksessa taikka c) tullut ulosmitatuksi ja joutuu pakkohuutokaupalla myytä-

väksi (12 §). Lakiehdotuksen mukaan olisi a) tapauksessa sekä luovuttajalla että luovutuksensaajalla ja b) tapauksessa saajalla oikeus saattaa kysymys siitä, ovatko tilan osittamiseen edellytykset olemassa, erityisten maankäyttölain toimeenpanoa varten perustettavien toimielinten, maankäyttötoimistojen ratkaistavaksi jo ennen osittamistoimitukseen ryhtymistä. Ulosmittausta koskevassa c) tapauksessa taas ulosottomiehellä olisi velvollisuus hankkia asiaan ratkaisu ennen pakko- huutokaupan toimittamista. Ellei ennakolta olisi hankittu ratkaisua, olisi toimitusmiesten osittamistoimituksessa tutkittava sanottu kysymys ja annettava siitä päätös ennen osittamiseen ryhtymistä (13 §). Ilmeisestikin yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi lain soveltamisessa on ehdotettu säädettäväksi, että tällöin olisi toimitusmiehiksi otettavina uskotuina miehinä tai todistajina pyrittävä käyttämään asutuslautakunnan jäseniä, jos heitä on uskotuiksi miehiksi valittu tai todistajiksi saatavissa (15 §). Mikäli asianosainen ei tyydy toimitusmiesten päätökseen, olisi hänellä oikeus valittaa siitä asianomaiseen maankäyttötoimistoon (13 § 2 mom.). Lakiehdotuksen mukaan olisi asianosaisilla oikeus hakea muutosta myös sellaiseen toimitusmiesten päätökseen, jolla osittamisen edellytysten on todettu olevan olemassa (13 § 3 mom.), mutta ilmeisenä voitaneen pitää, että asia tulisi tällöin yleensä jäämään toimitusmiesten päätöksen varaan, koska asianosaiset tuskin hakisivat muutosta sellaiseen päätökseen eikä lakiehdotuksen mukaan valitusoikeutta tulisi olemaan muilla kuin asianosaisilla. Maankäyttötoimiston tekemään päätökseen tyytymätön saisi hakea siihen edelleen muutosta maatalousministeriöltä, mutta ministeriön päätös olisi lopullinen (14 §). Maatalousministeriölle kuuluisi myös lain toimeenpanon ylin johto ja valvonta (5 §). Kuten maankäyttölakiehdotuksen 26 §:stä ilmenee, maankäyttötoimistot tulisivat olemaan maatalousministeriön alaisia toimielimiä. Tässä lakiehdotuksessa yhtä vähän kuin muissakaan puheena olevaan hallituksen esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa ei ole säännöksiä valitusten käsittelystä maankäyttötoimistossa eikä myöskään maankäyttötoimistojen toimihenkilöille asetettavista pätevyysvaatimuksista ja heidän nimittämisestä toimiiinsa. Kun tarkemmat määräykset kysymyksessä olevan lain toimeenpanosta ja soveltamisesta annettaisiin

asetuksella (28 §), niin mainituista seikoistakin tultaisiin määräämään asetusteitse.

Verrattaessa lakiehdotuksen äsken selostettuja säännöksiä vuosien 1933 ja 1936 jakolakiehdotusten sekä vuosien 1935 ja 1945 ehdotusten vastaaviin säännöksiin havaitaan, että jälkimmäisten mukaan oli toimitusmiesten osittamistoimituksessa tutkittava kysymys siitä, olivatko lainmukaiset osittamisen edellytykset olemassa. Toimitusmiesten päätökseen olisi saanut hakea muutosta maanjako-oikeudelta ja sen tuomioon korkeimmalta oikeudelta. Mainittu kysymys olisi siis ollut ratkaistava samassa järjestyksessä kuin jakotoimituksista johtuvat riitakysymykset. Myöskin vuosien 1950 ja 1953 ehdotuksissa jätettiin osittamisedellytysten tutkiminen toimitusmiehille, mutta näiden päätöksestä olisi saatu valittaa maankäyttötoimistoa vastaavaan maankäyttökonttoriin ja tämän päätöksestä maatalousministeriöön. Maankäyttökonttori olisi ollut, kuten maankäyttötoimisto nyt puheena olevan lakiehdotuksen mukaan, maatalousministeriön alainen ja sen valvonnassa oleva toimielin. Vuoden 1950 ehdotuksessa ei ollut mainittu siitä, olisiko maatalousministeriön päätökseen saanut hakea muutosta vai ei, mutta kun otetaan huomioon silloin voimassa olleet säännökset muutoksen hakemisesta ministeriöiden päätöksiin, maatalousministeriön päätös sanotuissa asioissa olisi tullut olemaan lopullinen. Vuoden 1953 ehdotukseen taas oli sisällytetty nimenomainen säännös siitä, ettei maatalousministeriön päätökseen näissä asioissa saanut hakea muutosta.

Mistä syystä osittamisedellytyksiä koskevat kysymykset on aikaisemmista ehdotuksista poikkeavasti ehdotettu annettavaksi viime kädessä hallinnollisten viranomaisten ratkaistavaksi, ei käy kummankaan ehdotuksen perusteluista ilmi.

Lakiehdotuksen osittamisedellytyksiä koskevista säännöksistä ilmenee, että sen kysymyksen harkitsemiselle, voidaanko määräosa tai määräala tilasta kulloinkin muodostaa itsenäiseksi tilaksi vai ei, on asetettu tietyt rajat. Vaikkakaan asian ratkaisu ei siis perustuisi tarkoituksenmukaisuusharkintaan, tulisi toimeenpanoviranomaisille kuitenkin lain sanonnan väljyyden vuoksi jäämään laaja harkintavaltta. Kun mainittua kysymystä ratkaistaessa on otettava huomioon paikalliset olot ja ansiomahdollisuudet ja näissä saattaa ehkä

lyhyen ajankin kuluessa tapahtua muutoksia, olisi edellytyksiä yhtenäisten ratkaisujen ja siis vakiintuneen käytännön muodostamiselle pyrittävä lisäämään ainakin niissä rajoissa, joissa siihen on mahdollisuuksia. Oikeusvarmuudella, jolla tarkoitetaan ratkaisujen etukäteen laskettavuutta, olisi näissä asioissa tärkeä merkitys, koska osittamisen kieltäminen voi aiheuttaa asianomaisille suuria taloudellisia haittoja. Oikeusvarmuutta voidaan lisätä pyrkimällä täsmällistämään osittamisen edellytyksiä koskevia lakiehdotuksen säännöksiä ja huolehtimalla lakia soveltamaan tulevia viranomaisia määrättäessä siitä, että luodaan edellytyksiä yhtenäisen käytännön vakiinnuttamiseen niin, etteivät rajoitusten alaisiksi joutuvat tule oikeudellisesti erilaiseen asemaan. Kun tapausten erilaisuuden vuoksi edellytysten täsmällistäminen ilmeisestikin tuottaa vaikeuksia, on siihen, mitkä viranomaiset määrätään huolehtimaan lain soveltamisesta, kiinnitettävä sitä suurempaa huomiota.

Kuten aikaisemmin esitetystä käy ilmi, on osittamisrajoitusten säätämistä eri vaiheissa suunniteltaessa ehdotettu toisaalta, että osittamisen edellytysten ratkaiseminen uskottaisiin maanjaon toimitusmiehille ja että tällöin olisi soveltuvin osin noudatettava samaa menettelyä muutoksenhakuineen kuin jakolain mukaan maanjakoasioissa, toisaalta taas, että ratkaisuvältä annettaisiin joko kokonaan tai ainakin pääasiassa asutus- eli siis hallinnollisille viranomaisille, viime kädessä maatalousministeriölle. Asianosaisten oikeusturvan kannalta arvosteltuna olisi edellinen järjestelmä sikäli edullisempi, että asianosaisilla olisi mahdollisuus saattaa kysymys osittamisen edellytyksistä muutoksenhakuteitse riippumattomien, kollegisesti järjestettyjen tuomioistuinten, maanjako-oikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Paikallisten olojen erikoislaadun huomioon ottamista helpottaisi se, että maanjako-oikeus joutuisi ennen asian ratkaisemista yleensä toimittamaan ja korkein oikeus voisi itse toimituttaa tai pyytää maanmittaushallitusta toimituttamaan katselmuksen paikalla.

Puheena olevan lakiehdotuksen mukaan kuuluisi lain soveltaminen niinkuin edellä on mainittu, yleensä hallintoviranomaisille. Mitä tulee lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ei sitä järjestelyä, että asianosaisilla olisi mahdollisuus saattaa kysymys osittamisen edellytyksistä joko maankäyttötoimiston tai maanjaon

toimitusmiesten ratkaistavaksi, voida pitää onnistuneena, koska se saattaisi johtaa käytännössä erilaisiin ratkaisuihin samanlaisissa tapauksissa. Maankäyttötoimistojen osalta taas lakiehdotuksessa ei ole säännöksiä menettelystä niiden toimialaan kuuluvissa asioissa eikä niitä ole myöskään muissa puheena olevaan hallituksen esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa, vaan tarkemmat säännökset menettelystä olisi tarkoitus antaa asetuksella. Näin ollen ei ole mahdollista arvostella, tulisiko asiain käsittely maankäyttötoimistossa tapahtumaan sellaista menettelyä noudattaen, joka tarjoaa riittävät oikeusturvan takeet. Kun lain toimeenpanon valvonta ja ylin johto sekä lopullinen ratkaisuvältä sanotun lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa lakiehdotuksen mukaan on maatalousministeriöllä, jää epäselväksi, voisiko ministeriö ja missä laajuudessa antaa lain soveltamisohjeita, ja minkälainen sitovuus niille on tarkoitettu annettavaksi.

Sellaista järjestelmää, jota esitettyssä laissa ehdotetaan, on hallinnon alalla esiintyvistä laillisuusvalvontajärjestelmistä pidetty oikeusturvallisuuden kannalta katsoen epätyytyttävimpänä. Meillä on jo parin vuosikymmenen ajan suunniteltu ja tärkeiltä osin toteutettu lainsäädäntötoimenpiteitä oikeusturvallisuuden tehostamiseksi hallinnon alalla. Erääksi tärkeimmistä uudistuksista on katsottu toisaalta ratkaisuvallan siirtäminen hallinnon alalla ilmenevissä oikeudellisissa kysymyksissä riippumattomille tuomioistuimille tai näiden tapaan järjestetyille viranomaisille, toisaalta muutoksenhakuoikeuden laajentaminen mm. sallimalla yleensä muutoksen hakeminen valtioneuvoston ja ministeriön päätöksiin oikeudellisissa kysymyksissä korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Sitä säännöstä, että lopullinen ratkaisuvältä puheena olevissa asioissa tulisi olemaan maatalousministeriöllä, ei ole perusteltu hallituksen esityksessä. Korkeimman oikeuden käsityksen mukaan ei tällainen kanta olekaan perusteltavissa osittamisrajoituksia koskevissa asioissa, joissa oikeudellisten näkökohtien tulee olla määräävinä.

Osittamisrajoitusten edellytysten käsittelemistä maanjakotoimitukseen liittyvänä asiana on pidettävä asianosaisten oikeusturvan kannalta suositeltavampana. Jos kuitenkin asian ratkaisu halutaan antaa hallintoviranomaisille, on korkeimman oikeuden mielestä muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

sallittava ja paikallisten viranomaisten asema järjestettävä laissa niin, että on takeita rajoitussäännösten objektiiviseen käsittelemiseen. Myös maatalousministeriön tehtävät olisi täsmällisemmin määriteltävä niin, ettei ministeriö samalla olisi valitusasteena ja alemmille viranomaisille sitovia ohjeita antavana viranomaisena.

Saajan oikeudellinen asema määräalan luovutuksessa.

Käsitellessään osittamisrajoituksista annettaviksi ehdotettuja säännöksiä korkein oikeus on kiinnittänyt huomiota myös kiinteistön määräosan tai kiinteistöstä määräalan saaneen oikeudelliseen asemaan siinä tapauksessa, ettei ehdotetun lain mukaisia edellytyksiä määräosan halkomiseen tai määräalan lohkomiseen ole olemassa. Sillä, ettei määräämää tai määräämää näin päästä muodostamaan itsenäiseksi tilaksi, ei lakiehdotuksen mukaan olisi mitään vaikutusta sen saannon pätevyyyteen, jolla määrääosa tai oikeus määrääalaan on saatu. Lakiehdotukseen on ainoastaan sisällytetty eräitä säännöksiä saajan oikeudellisen aseman järjestämiseksi tällaisessa tapauksessa, mikäli luovutustoimen kohteena on ollut määrääala. Jos tulee lainvoimaisesti ratkaistuksi, ettei määrääalaa voida muodostaa itsenäiseksi tilaksi, niin lakiehdotuksen mukaan „on määrääalan omistajalla, kun hänen ja tilan muiden omistajien keskinäinen omistussuhde puretaan myymällä tila määrääloineen yhteisesti tai muuten yhteiseen lukuun, oikeus saada myyntihinnasta määrääalan arvoa vastaava osuus” (18 § 1 mom.). Tämän suuruus voitaisiin, ellei siitä sovita, saattaa riita-asiana asianomaisen ali-oikeuden ratkaistavaksi (18 § 2 mom.).

Vuosien 1933 ja 1936 jakolakiehdotuksissa yhtä vähän kuin vuoden 1935 ehdotuksessaan ei puututtu ollenkaan kysymykseen, millä tavoin luovuttajan ja saajan keskinäinen oikeusasema oli järjestettävä siinä tapauksessa, että osittaminen evättiin. Vuoden 1945 ehdotuksessa esitettiin sitä vastoin säädettäväksi, että milloin oli lainvoimaisesti ratkaistu, ettei tilanosaa tai määrääalaa voitu muodostaa itsenäiseksi tilaksi, sitä koskeva luovutus oli pidettävä rauenneena. Samanlainen säännös sisältyi myös vuoden 1950 ehdotukseen. Viimeksi mainitun ehdotuksen erikoisperusteluissa maankäyttökomitea lau-

sui, että säännös oli tarpeellinen osittamisrajoituksia koskevien säännösten kiertämisen estämiseksi, toisin sanoen niiden tarkoituksiperien saavuttamiseksi, joihin osittamisen rajoittamisella pyrittiin. Vuoden 1953 ehdotukseen taas sisältyi sanalleen samansisältöinen säännös kuin on nyt puheena olevan lakiehdotuksen edellä viitattu 18 §:n säännös.

Edellyttääkö niiden tarkoituksiperien saavuttaminen, joihin osittamisrajoituksilla pyritään, että lakiin otetaan säännöksiä osittamisen epäämisen vaikutuksesta sen luovutustoimen pätevyyyteen, jonka johdosta osittamista pyydetään, on kysymys, johon ei ole aihetta tässä yhteydessä puuttua. Sen sijaan täytynee katsoa, että ainakin määräalan saajan oikeudet edut vaativat tämän kysymyksen järjestämistä laissa. Kiinteistön määräosan saaja ei tällaisessa tapauksessa ole yhtä turvaton kuin määräalan saaja, koska hän mm. voi saada lainhuudon ja kiinnityksen määrääosaansa ja hän saa kiinteistön yhteisomistajana osallistua osuuttaan vastaavasti kiinteistöä koskevien asiain hoitoon.

Määräalan saaja on tässä kohden toisessa asemassa. Niinpä hän ei voi käyttää määrääalaa kiinnitysluoton vakuutena, koska erottamattomaan määrääalaan ei voida vahvistaa kiinnitystä. Kantatilan omistajalla on sen sijaan määräalan luovutuksen estämättä mahdollisuus kiinnityttää tila, mistä taas voi olla haitallisia seurauksia määrääalan omistajalle. Tämä voi tosin määrääalan erottamisoikeuden vakuudeksi hankkia kiinnityksen, mutta kiinnitys on voimassa kerrallaan vain 10 vuotta. Jollei erottamisoikeutta ole kiinnitetty, muodostuu määrääalan saajan asema epäselväksi mm. myös kantatilan pakkohuutokaupassa ja kantatilan omistajan konkurssissa. Edellä mainituista syistä olisi korkeimman oikeuden mielestä, jollei määrääalan luovutusta määrätä pidettäväksi rauenneena, kun on ratkaistu lainvoimaisesti, ettei määrääalaa voida muodostaa itsenäiseksi tilaksi, säädettävä, että luovutusta on tällöin pidettävä rauenneena, mikäli saaja tai jompikumpi sopijapuoli sitä vaatii jossakin lyhyehkössä määrääajassa.

Niinkuin edellä sanotusta käy ilmi, korkein oikeus ei katso kysymyksessä olevaa lakiehdotusta kansalaisten oikeusturvan kannalta tyydyttäväksi. Mikäli mahdollista, olisi osittamisrajoitusten edellytyksiä pyrittävä täsmällistämään niin, etteivät rajoitukset yksittäistapauksissa voisi muodostua maanomistusolo-

jen asianmukaista järjestelyä estäväksi pakkosäännöstelyksi. Mutta kaikissa tapauksissa olisi oikeusturvaa lisättävä joko siirtämällä asiain käsittely maanjakoviranomaisille maanjakoasioissa noudatettavine muutoksenhakumenettelyineen tai, mikäli asiat annetaan hal-

lintoviranomaisten ratkaistaviksi, järjestämällä näiden toiminta aikaisemmin sanotulla tavalla oikeusturvallisuuden kannalta täsmällisemmäksi ja varaamalla ylimmässä asteessa muutoksenhakuoikeus hallinnolliseen tuomioistuimeen.

Helsingissä joulukuun 28 päivänä 1955.

KORKEIN OIKEUS:

Toivo Tarjanne

Jaakko Enäjärvi
Eelis Alatalo

Väinö Ahla
Jorma Penttinen

Robert Ingman.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 163 hallituksen esityksen johdosta maankäyttölaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian sekä sen yhteydessä seuraavat lakialoitteet: ed. M. Miettusen ym. n:o 102 ja ed. Niemisen ym. n:o 103 (kumpikin 1954 vp.), ed. Sävelän ym. n:o 83, ed. Kytän ym. n:o 85, ed. Sepän ym. n:o 86 ja ed. Sepän ym. n:o 89 (kaikki 1955 vp.) ja ed. Hautalan n:o 48 (1956 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 22 tehtyjä ehdotuksia ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen, toisen, kolmannen, neljän-

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1958.

nen, kuudennen ja seitsemännen lakiehdotuksen maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaisena; ja että hallituksen esitykseen sisältyvät viides ja kahdeksas lakiehdotus hylättäisiin.

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä lakialoitteisiin n:ot 102 ja 103 (1954 vp.), n:ot 83, 85, 86 ja 89 (1955 vp.) sekä n:o 48 (1956 vp.) sisältyvät lakiehdotukset.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 163 a hallituksen esityksen johdosta maankäyttölaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Asian toisessa käsittelyssä on eduskunta hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti muuten, paitsi että ensimmäisen lakiehdotuksen 16 ja 30 § hyväksytään maatalousvaliokunnan mietintöön liitetyn III vastalauseen mukaisina, ja yhtynyt suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin n:ot 102 ja 103 (1954 vp.), 83, 85, 86 ja 89 (1955

vp.) sekä 48 (1956 vp.) sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Kun asia tämän johdosta on uudestaan ollut suuren valiokunnan käsiteltävänä, on suuri valiokunta päättänyt

pysyä ennen tekemässään päätöksessä.

Helsingissä 1 päivänä huhtikuuta 1958.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen maankäyttölainsäädännön toimeenpanosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 32 maankäyttölainsäädännön toimeenpanosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Maatalousvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 22, on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Kysymyksessä olevaan Hallituksen esitykseen ja Eduskunnalle vuoden 1955 valtiopäivillä erikseen annettuun esitykseen N:o 33 sisältyvän lainsäädännön toimeenpano tulee merkitsemään, kuten esityksen perusteluissa on todettu, siirtymistä maanhankintalain suorittamiseksi otetun laajan, poikkeusluontoinen asutustehtävän toimeenpanosta, joka tilojen kuntoonpanotöitä lukuun ottamatta on saatettu päättymisvaiheeseensa, uudistettuun normaaliajan asutustoimintaan. Niiden näkökohtien lisäksi, jotka esityksen perusteluissa on mainittu vuoden 1936 asutuslain vanhentuneiden ja puutteellisten säännösten uudistamisen ja täydentämisen tarpeellisuudesta, jotta ne paremmin vastaisivat maatalouden muuttuneiden teknillisten ja taloudellisten edellytysten asettamia vaatimuksia, Eduskunta on katsonut aiheelliseksi tarkastella uuden asutuslainsäädännön aikaansaamisen tarpeellisuutta myös eräiden yleisempien kansantaloudellisten ja yhteiskunnallisten näkökohtien kannalta. Tällaiseen tarkasteluun Eduskunta on katsonut olevan syytä näin merkittävän lainsäädäntötyön ollessa kysymyksessä, vaikka Hallitus, viitattessaan esityksen perusteluissa Eduskunnan vuoden 1954 valtiopäivillä lausumaan toivomukseen esityksen antamisesta ja lyhyesti vain todettuaan lainsäädännön välttämättömän tarpeen vaatimaksi, tosin lienee lähtenyt siitä, että uuden asutuslainsäädännön aikaansaamisen tarpeellisuutta on pidettävä muutenkin selvänä asiana.

Harkittaessa niitä keinoja, joiden avulla voidaan luoda voimakkaasti lisääntyvä väestölle riittävässä määrin uusia työtilaisuuksia, on todettava, ettei laajentuva, mutta toisaalta rationalisoitua teollisuutemme yhdessä kaupan, liikenteen ja erilaisten palveluselinkeinojen kanssa ilmeisesti pysty läheskään kokonaan ottamaan vastaan sitä työvoimaa, joka uusien suurten ikäluokkien mukana tulee työmarkkinoille. Ratkaisua tähän kysymykseen ei ole odotettavissa myöskään käsityön ja pienteollisuuden taholta, vaikka niiden työvoiman sijoituskyky onkin osoittautunut varsin huomattavaksi. Kun huomioon on vielä otettava sen työvoiman sijoittaminen, joka rationalisoinnin johdosta vapautuu maataloudesta, on asutustoimintaa jo yksistään työvoimakysymyksen hoitamisen vuoksi edelleen jatkettava.

Sen suurisuuntaisen tehtävän tultua suoritetuksi, mitä maanhankintalain täytäntöönpano on työvoiman sijoittamisen kannalta merkinnyt ja mikä tehtävä ei ilman tehokasta asutustoimintaa olisi edes ollut hoidettavissakaan, ovat työvoiman sijoittamismahdollisuudet asutustoiminnan avulla tosin entisestään vähentyneet. Kuitenkin on meillä laajoissa osissa maata vielä runsaasti mahdollisuuksia luoda uusia viljelmää ja samalla uusia työtilaisuuksia maatalousväestölle. Etelä- ja Keski-Suomessa ovat nämä mahdollisuudet jo rajoitetut, ja siellä tultaisinkin uuden lainsäädännön nojalla pääasiallisesti suorittamaan muita maan käyttöön kuuluvia tehtäviä. Sen sijaan on uusien maatalousyritysten perustamiselle paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia maanhankintalain toimeenpanossa siirtoväen varsinaisen sijoitusalueen ulkopuolelle jääneissä maan pohjois- ja itäosissa.

Tarkasteltaessa uusien viljelmien perusta-

mista työvoiman sijoituskysymyksen kannalta on erityisesti syytä kiinnittää huomiota siihen, että maatilataloudelliset yritykset ovat meillä säännönmukaisesti rakenteeltaan yhdistettyjä maa- ja metsätalousyrityksiä. Maan pohjois- ja itäosiin siirryttäessä kasvaa metsätalouden osuus maatilataloudessa ja sen merkitys myös tarvittavien sivuansiotyötilaisuuksien antajana. Kun näillä harvaanasuilla seuduilla voitaisiin metsätaloutta luontaisen edellytysten pohjalta huomattavasti nykyisestäään kehittää, tarjoo asutustoiminta kysymyksessä olevissa osissa maata pysyväisluontoisen ratkaisun metsätalouden sekä hakkuu- että ajotyövoimakysymykselle. Metsätalouden harjoittamisen kohdalla näillä syrjäisillä seuduilla on erityisesti syytä todeta, että luomalla sinne asutustoiminnan kautta uusia maatilataloudellisia yrityksiä säästyy metsätalous siellä, kuten muuallakin maassamme on asianlaita, jokseenkin kokonaan hakkuu- ja ajotyövoiman majoitus- ja muilta huoltomenoilta. Asutustoiminnan kautta turvattaisiin metsätaloudelle lisäksi rehun saanti ilman pitkiä kuljetuksia. Todettava niin ikään on, että metsätyöt, joista noin kolme neljäsosaa suoritetaan vuoden talvipuoliskon aikana ja joista valtaosan suorittavat ja tulevat ilmeisesti vastaisuudessaakin suorittamaan maatilatalouden harjoittajat, soveltuvat sekä viljelmien omista metsistä että sivuansiotöinä tehtyinä erityisen hyvin täydentämään maataloustyötä, jonka työhuippu sattuu kesäkauteen.

Ehkä vielä enemmän kuin työvoimakysymyksen kannalta on asutustoiminnan merkitystä syytä tarkastella maatalouden varsinaisen tehtävän eli sen kannalta, miten maatalous pystyy huolehtimaan väestön peruselintarvikkeiden tuottamisesta. Elintarvikeomavaraisuus on sellaisissa maissa, joihin elintarvikkeiden tuonti poikkeuksellisinakin aikoina saattaa estyä, erittäin tärkeä tekijä pyrittäessä välttymään joutumasta maan asemaa koskevilla ratkaisuilla riippuvaisiksi niistä maista, joista elintarviketäydennys on mahdollista saada. Kun elintarvikkeiden jatkuva tuonti saattaa poikkeustilan sattuessa oman maamme kohdalla tyrehtyä eikä kysymys vähimmäisvaatimukset täyttävän ravitsemustason turvaamisesta ole ratkaistavissa yksistään varastoispolitiikankaan kautta, olisi ainakin sellaisen omavaraisuustason saa-

vuttamiseen, joka turvaa välttämättömpien peruselintarvikkeiden saannin, kaikin käytettävissä olevin keinoin pyrittävä.

Maataloudellinen elintarvikeomavaraisuutemme on vuosina 1948—1950 laskettu noin 84-prosenttiseksi, jolloin kotieläintuotteiden osalta oli jo vähäistä ylituotantoa, mutta leipäviljan kohdalla oli vajausta noin 30 %. Sen jälkeen on maidon tuotanto osoittanut nousevaa suuntaa, ja vuonna 1956 muodostui maidossa jo melkoista ylituotantoa. Sanottuna vuonna vietiin maidon kokonaistuotosta, kotimaisen kulutuksen samalla vähetessä, voina ja juustona maasta noin 11.5 %. Samaa aikaan on elintarvikeomavaraisuus kokonaisuudessaan kuitenkin kehittynyt epäedulliseen suuntaan, sillä viljaomavaraisuus on alentunut noin 40 %:iin. Kun viime vuosina peltoviljelyksestä saaduista sadoista on 20—40 % laskettu tulevan yksistään ulkomaisten lannoitteiden osalle, joita on käytetty noin kolme kertaa niin paljon kuin sotia edeltäneinä vuosina, ja vuoden 1956 maidon tuotosta on laskettu noin 22 % tuotetun ulkomaisilla väkirehuilla, on todellinen elintarvikeomavaraisuutemme muodostunut erittäin heikoksi. Kun hehtaaria kohti lasketut satomäärät ovat viime vuosina saavuttaneet sotia edeltäneiden vuosien tason, on nykyistä omavaraisuustilannetta syytä erityisesti tarkastella niiden muutosten pohjalta, jotka ovat tapahtuneet peltopinta-aloissa ja toisaalta väkiluvussa.

Ennen viimeistä alueluovutusta oli maamme koko peltoala 2 641 000 hehtaaria, mistä asukasta kohti tuli 0.71 hehtaaria. Alueluovutuksessa väheni pellon määrä noin 287 000 hehtaarilla, ja asukasta kohti laski peltoala 0.63 hehtaariin. Sen jälkeen on vuoden 1957 loppuun mennessä raivattu uutta peltoa noin 265 000 hehtaaria, josta asutusraivauksena 116 000 hehtaaria ja siitä kylmätilaraivauksena 77 000 hehtaaria. Kun samaan aikaan väkiluku on kasvanut 3.73 miljoonasta 4.35 miljoonaan henkeen eli noin 620 000 hengellä, tulee vuoden 1957 lopussa olevasta peltoalasta 2 619 000 hehtaarista vain 0.60 hehtaaria asukasta kohti. Peltoala on sotien jälkeisenä aikana asukasta kohti laskettuna jatkuvasti vähentynyt ja on nyt 0.11 hehtaaria pienempi kuin ennen alueluovutusta. Jotta peltoa asukaslukuun verrattuna olisi yhtä paljon kuin sotia edeltäneinä vuosina, tulisi

peltoalan olla 474 000 hehtaaria nykyistä suuremman, ja saman tason ylläpitämiseksi olisi väestönlisäys huomioon ottaen raivatava lisäksi uutta peltoa 30 000—35 000 hehtaaria vuodessa. Edellä mainitun kokonaisvajauksen osalta on kuitenkin otettava huomioon se peltoala, minkä hevosten lukumäärän aleneminen noin 100 000:lla on vapauttanut muuhun tuotantoon. Hevosten korvaaminen traktoreilla on toisaalta alentanut maatalouden omavaraisuutta vetovoimakysymyksessä tehden sen riippuvaksi varsinkin moottoripolttoaineiden ja voiteluöljyjen tuonnista.

Kun mahdollisuudet uuden pellon raivaamiseen ovat Etelä- ja Keski-Suomessa rajoitetut, on näissä osissa maata pyrittävä tuotannon kohottamiseen lähinnä salaojituksen, peruskuivatuksen, lannoitteiden käytön ja peltojen kasvukunnon muiden parantamistoimenpiteiden avulla. Väkilannoitteiden käytön kohdalta on kuitenkin todettava, että maamme on tässä suhteessa ratkaisevassa määrin riippuvainen ulkomaisesta tuonnista, jonka estymisestä aiheutuvaa satomäärien alenemista voidaan tosin lievittää varastomalla lannoitteita peruslannoituksella itse maahan ja luomalla väkilannoitteiden varmuusvarastoja. Kun ilmeisenä kuitenkin voidaan pitää, että vaikeamman häiriön sattuessa väkilannoitteiden tuonnissa hehtaarisadot tulisivat varsin nopeasti nykyisestäään alenemaan, on huomio kiinnitettävä elintarvikeomavaraisuuspyrkimysten kannalta varminnat takeet antavaan peltoalan lisäämiseen.

Peltoalan lisäämismahdollisuuksia harkittaessa on syytä ottaa huomioon myös se peltoalan lisääntyminen, joka saadaan aikaan salaojituksen avulla. Kun nämä mahdollisuudet ovat suurimmat Etelä- ja Keski-Suomen vanhoilla viljelysalueilla, on kysymyksen tarkasteluun sitäkin suurempi syy. Käytettäessä salaojituksen kautta saatavan peltoalan lisäyksen määränä 25 % salaojittavasta alasta, jolloin on jo otettu huomioon, paitsi viljelysalan noin 15—20 prosentiksi laskettu suoranainen lisääntyminen, salaojituksella muutoinkin saatava tuoton lisäys, merkitsee nykyinen noin 15 000 hehtaarin vuotuinen salaojitusmäärä noin 3 750 hehtaaria uutta peltoa. Jotta nykyisen väestönlisäyksen edellyttämä uuden viljelysalan noin 30 000 hehtaariksi laskettava vuotuinen

määrä voitaisiin kokonaan aikaansaada salaojituksella, olisi salaojitusala nostettava nykyisestäään kahdeksankertaiseksi eli 120 000 hehtaariksi vuodessa. Maamme koko salaojituskelpoisen, 1.9 miljoonaksi hehtaariksi arvioidun peltoalan salaojittamisella saataisiin edellä mainituin tavoin laskien uutta peltoa 475 000 hehtaaria eli jokseenkin se määrä, mikä nykyään on asukaslukuun verrattuna peltoa vähemmän kuin ennen sotia. Ryhtymättä vertailemaan salaojituksen ja toisaalta uutisraivauksen avulla saatavan uuden pellon hehtaarikustannuksia ja muita tässä taloudellisessa vertailussa huomioon otettavia tekijöitä, joista mainittakoon salaojituksella saavutettavat monet työnkäyttöön liittyvät edut sekä toisaalta ne menetykset metsäntuotossa, jotka varsin yleisesti liittyvät uutisraivaukseen, on salaojituksen osalta kuitenkin todettava, ettei sen avulla, niin tärkeänä kuin salaojitus toiminnan edistämistä on pidettäväkin, ole käytännöllisiä mahdollisuuksia edes sellaiseen peltoalan lisäämiseen, mitä nykyisen alhaisen elintarvikeomavaraisuusasteen säilyttäminen edellyttäisi.

Vaikka uuden pellon raivaamismahdollisuudet maan etelä- ja keskiosissa ovatkin huomattavasti vähentyneet, on näillä alueilla kuitenkin vielä melkoisesti varsinkin veden vaivaamia alueita, jotka peruskuivatuksen jälkeen voidaan raivata pelloksi. Uusien viljelmien perustaminen asutustoiminnan kautta ei ainakaan suuremmassa määrin tulisi täällä kysymykseen, sillä raivauksella saatava lisäpelto tarvitaan entisten tilojen elinkelpoisuuden parantamiseen. Uusien maataloustilojen perustaminen onkin suunnattava maan pohjois- ja itäosiin, joissa on runsaasti käytettävissä viljelykselle soveltuvaa maata. Viljakasvien viljelymahdollisuuksien epävarmuuden takia olisi tuotanto kysymyksessä olevilla alueilla nojattava pääasiallisesti rehun viljelyyn ja karjatalouteen ja muilla maatalouspoliittisilla toimenpiteillä huolehdittava siitä, että maan eteläosissa tuotantosuunta muuttuu viljanviljelyvaltaisemmaksi. Todettakoon tässä yhteydessä, että asutustoiminnan tavoitteet maataloudellisen tuotantopohjan laajentamiseksi lähinnä maan pohjois- ja itäosissa soveltuvat hyvin yhteen niiden pyrkimysten kanssa, joita metsätalouden kohottamisen ja sen työvoimatarpeen tyydyttämisen osalta on edellä selvitelty.

Hallituksen esitykseen sisältyvän maankäyttölainsäädännön tehtävät maan etelä- ja keskiosissa poikkeavat luonteeltaan uusien tilojen perustamiseen tähtäävästä asutustoiminnasta. Maan näissä osissa määräytyy puheena olevan lainsäädännön mukainen maankäyttötoiminta uusien tilojen rajoitettujen perustamismahdollisuuksien ja toisaalta sen mukaan, että esteettömän osittamisvapauden seurauksena on jouduttu yhä pienempään tilakokoon. Yli kaksi hehtaaria käsittävien viljelmien keskimääräinen peltoala, joka vuoden 1910 maatalouslaskennan 166 000 viljelmällä oli 10.88 hehtaaria, oli vuoden 1950 maatalouslaskennan 261 750 viljelmällä enää 8.82 hehtaaria. Viimeksi mainittuna vuonna oli maa- ja karjatalouden palveluksessa toimivaa henkilöä kohti maassamme kaikkiaan peltoa vain 3.1 hehtaaria, kun vastaava luku Ruotsissa oli samana vuonna 6.9 hehtaaria. Epäsuhte muodostuu sitäkin tuntuvammaksi, kun otetaan huomioon, että Ruotsissa ovat keskimääräiset hehtaarisadot noin 1 000 rehuysikköä suuremmat kuin omassa maassamme. Ennen maataloutemme nykyistä voimakasta koneellistumisvaihetta oli maatalouden vetovoimantarpeen tyydyttäminen pääosaltaan hevosten varassa. Tällöin pidettiin perheviljelmälle sopivana pellon määränä 15 hehtaaria. Siirryttäessä konevoiman käyttöön on katsottu, että perheviljelmään pitäisi kuulua ainakin 20—30 hehtaaria peltoa, jotta tilalla riittäisi koneiden kannattavaa käyttöä vastaava määrä työtä. Nykyisin on meillä 30 hehtaaria peltoa käsittäviä viljelmiä vain 2.7 % viljelmien kokonaismäärästä, kun vastaava luku on Ruotsissa 6.9 % ja Tanskassa 12.8 %.

Maataloustuotannon heikon kannattavuuden parantamiseksi olisi pyrittävä korjaamaan ne epäkohdat, jotka ovat seurauksena tilojen pirstoutumisesta elinkelvottomiksi tai heikosti elinkelpoisiksi. Taloudellisesti tärkein merkitys on tällä toiminnalla Etelä- ja Keski-Suomessa, jossa valtaosa maamme viljelmistä sijaitsee. Tällöin on ensisijaiseksi tehtäväksi katsottava elinkelvottomien ja heikosti elinkelpoisten tilojen saattaminen elinkelpoisiksi hankkimalla niihin lisäaluetta valtion välittömästi hoitaman tai lainoilla helpottaman maanostotoiminnan avulla sekä huolehtimalla tilussuhteiden parantamisesta tilusjärjestelyillä. Tilusjärjestelyjä olisi py-

rittävä helpottamaan asutus- ja maanmittausviranomaisten yhteistoiminnan avulla, millä toiminnalla olisi erityisesti uusjaoissa ja muissakin jaoissa huomattava merkitys, jos jakokuntiin kuuluvia myytävänä olevia tiloja ostettaisiin valtiolle ja käytettäisiin jaon yhteydessä elinkelvottomien tilojen parantamiseen.

Paitsi edellä mainituilla lisämaa- ja tilusjärjestelyillä olisi maataloustuotannon ja maatalouteen uhratun työn tuottavuuden lisäämiseen pyrittävä tilojen sisäisen rationalisoinnin avulla. Tällöin tulevat lähinnä kysymyksen salaojitus, peruskivitus, maanparannusaineiden ajo, kivenraivaus, peruskalkitus ja -lannoitus sekä talousrakennusten rationalisointi. Vaikka tämä toiminta vanhoilla tiloilla pääosaltaan jääkin kysymyksessä olevan maankäyttölainsäädännön piirin ulkopuolelle, olisi myös maankäyttöviranomaisten pyrittävä oman toimintansa puitteissa edistämään näitä maatalouden tuotantotason kohottamisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä perustarannustöitä.

Edellä esitetyistä syistä Eduskunta pitää kysymyksessä olevan lainsäädännön voimaan saattamista välttämättömän tarpeen vaatimana. Kun maankäyttölain soveltamisella kaupunkien ja kauppaloitten alueilla Eduskunnan mielestä ei tulisi olemaan suurtakaan käytännöllistä merkitystä ja lain soveltamismahdollisuudet tulisivat vähenemään sitä mukaa, kuin tonttijako- ja asemakaava-alueet laajenisivat ja kuntien maaseutumaiset alueet muuttaisivat luonnettaan, Eduskunta on rajoittanut maankäyttölain soveltamisalan vain maalaiskuntia koskeväksi.

Maankäyttölain 24 §:n johdosta Eduskunta lausuu, että annettaessa asetusta maan hakijoitten keskinäisestä etusijajärjestyksestä olisi sen lisäksi, mitä sanotussa pykälässä säädetään, kiinnitettävä huomiota siihen, että lisämaan tarve on ensi sijassa tyydytettävä sekä että vuokramiehen hallitsemasta alueesta maata annettaessa on lähinnä tyydytettävä vuokramiehen oma maantarve.

Eduskunta ei ole katsonut voivansa hyväksyä Hallituksen esitykseen sisältyviä ehdotuksia laiksi erikoistiloista ja laiksi tilan osittamisen edellytyksistä. Mitä edelliseen lakiehdotukseen tulee, Eduskunta ei ole pitänyt asianmukaisena, että erikoistilojen perustaminen maa-, metsä- ja kalataloudellista koe-

ja opetustoimintaa varten annettaisiin asutusviranomaisten tehtäväksi. Eduskunnan mielestä ei myöskään ole mitään välttämätöntä tarvetta erikoistilojen perustamiseen asutustoiminnan esitiloiksi, koska ne työt, joiden suoritusvaiheen ajaksi tilojen perustaminen tulisi lähinnä tapahtumaan, voidaan suorittaa siinä järjestyksessä, kuin maankäyttölain 75 §:ssä, sellaisena kuin Eduskunta sen on hyväksynyt, on edellytetty. Huomattava lisäksi on, että asutusrahaston varoilla ostetun maan käyttämisestä eräissä tapauksissa 20 päivänä toukokuuta 1955 annettu laki (274/55), jota ei ole ehdotettu kumottavaksi, koskee asutusrahaston varoilla ostettujen alueiden käyttämistä asutustoiminnan esitiloina samoilla edellytyksillä kuin kysymyksessä oleva lakiehdotuskin. Eduskunnan mielestä ei myöskään ole riittäviä perusteita ehdotetun lain säätämiseen sellaisten alueiden osalta, jotka ovat tulleet asutusviranomaisten hallintaan muulla tavoin kuin oston kautta. Mitä taas tulee jälkimmäiseen lakiehdotukseen, joka muuten on puutteellisesti valmisteltu, Eduskunnassa on herättänyt periaatteellisia epäilyksiä omistajan määräämisvallan rajoittaminen lakiehdotuksessa ehdotetulla tavalla. Eduskunnassa on tässä yhteydessä lisäksi kiinnitetty huomiota sii-

hen, ettei meillä ole yleistä lainsäädäntöä jakamattomaan esineeseen kohdistuvan määräosaisen eikä muunkaan laatuiseen yhteisöomistussuhteen purkamisesta. Huomattava on, että Eduskunta on 10 päivänä joulukuuta 1956 tekemällään päätöksellä hylännyt Hallituksen vuoden 1954 valtiopäivillä Eduskunnalle antamaan esitykseen N:o 2 sisältyneen lakiehdotuksen eräistä yhteisöomistussuhteista. Samalla Eduskunta kuitenkin lausui toivomuksen uuden, tarkistetun esityksen antamisesta asiasta, mikä esitys on viime helmikuun 28 päivänä annettu Eduskunnalle. Mainitun esityksen ulkopuolelle jääviä jakamattoman kuolinpesän osakkaiden ja aviopuolisoiden välisiä yhteisöomistussuhteita koskevan lainsäädännön aikaansaaminen on edelleenkin valmisteluvaiheessa. Eduskunnan mielestä on asianmukaista, että ennen kiinteistöloihimme niin ratkaisevasti vaikuttavan lainsäädännön voimaansaattamista, kuin mitä osittamisrajoitusten säätäminen tulisi merkitsemään, olisi saatava aikaan mainittuja yhteisöomistussuhteita koskeva lainsäädäntö.

Viitaten siihen, mitä edellä on esitetty, Eduskunta, hyläten ehdotukset laiksi erikoistiloista ja laiksi tilan osittamisen edellytyksistä, on hyväksynyt seuraavat lait:

Maankäyttölaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

Väestön toimeentulomahdollisuuksien ja asunto-olojen parantamista varten harjoittaa valtio maalaiskunnissa maan tarkoituksenmukaista käyttöä edistävää toimintaa niiden Suomen kansalaisten hyväksi, jotka haluavat jatkuvasti saada toimeentulonsa kokonaan tai osittain maatilataloudesta tai kalastuksesta taikka tarvitsevat asunnon maaseudulla ja joiden tukeminen on taloudellisesti tarpeellista ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaista.

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettulla maankäyttötoiminnalla muodostetaan itsenäisiä elinkel-
poisia tiloja sekä pyritään säilyttämään maa ja asunto sanotussa lainkohdassa mainittujen henkilöiden hallussa sekä parantamaan jo olevien tilojen edellytyksiä kannattavan maatilatalouden harjoittamiseen viljelyksiä lisäämällä, lisäalueita antamalla, elinkelvottomia viljelmiä yhdistämällä ja tilusten sijoitusta tarkoituksenmukaisesti järjestelemällä.

3 §.

Väestön toimeentulon edellytysten parantamista silmällä pitäen pyritään maankäyttötoiminnalla yleistaloudelliset näkökohdat ja elinkeinoelämän kohottamismahdollisuudet huomioon ottaen edistämään väestön tarkoituksenmukaista asettumista valtakunnan eri osiin.

Tiheissä asumusryhmissä ja niiden läheisyydessä samoin kuin alueilla, joilla on odotettavissa laajempaa rakentamista, on tarpeellisia alueita varaamalla, tilusten sijoituksen järjestelyllä sekä rakentamistoimintaa ohjaamalla ja edistämällä pyrittävä suunnitelmallisesti toimimaan elinkeino- ja asunto-olojen tarkoituksenmukaiseksi kehittämiseksi. Tällöin on lisäksi otettava huomioon mahdollisuudet helpottaa maan käytön järjestelystä tällaisia alueita varten laadittavien yksityiskohtaisten suunnitelmien toteuttamista.

4 §.

Tämä laki ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

5 §.

Tämän lain tarkoituksiin ostetaan maata vapaaehtoisilla kaupoilla sekä käytetään se maa, joka, sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään, on hankittu tämän lain tarkoitukseen.

6 §.

Tämän lain nojalla perustetaan viljelys-, asuntoviljelys-, kalastus- ja asuntotiloja, asuntotontteja, yhteismetsiä ja yhteislaitumia, annetaan lisäaluetta, etuutta ja yhteiseen veteen osuutta sekä muodostetaan 3 §:ssä mainittujen tarkoitusten edistämiseksi muita tarpeellisia alueita.

7 §.

Perustettavat tilat on, mikäli tilojen ja niihin luettavien tilusten tarkoituksenmukaisuus sen sallii, pyrittävä sijoittamaan siten, että niistä muodostuu asutusryhmiä.

Asuntoviljelys-, kalastus- ja asuntotiloja saadaan perustaa vain maatalousministeriön luvalla.

Asuntoviljelystiloina saadaan perustaa vain siinä tapauksessa, että kannattavan erikoismaatalouden harjoittaminen maan laadun ja tuotteiden menekin edullisuuden johdosta on jatkuvasti mahdollista tahi että paikkakunnalla on tilaisuus maatalouden harjoittamisen ohella saada pysyvästi riittäviä sivuan-
sioita sekä että edellytykset toimeentulon saamiseen tämän vuoksi ovat erittäin edulliset.

Asuntotiloja ja -tontteja perustetaan sellaisille paikkakunnille, joilla niiden omistajilla on tilaisuus pysyvän ansion saantiin, asuntotontit yleensä asutuskeskusten läheisyyteen.

Ilman valtioneuvoston lupaa älköön viljelys-, asuntoviljelys-, kalastus- tai asuntotilaa perustettako alueelle, jolle on vahvistettu rakennussuunnitelma tai sitä vastaava muu maan käyttöä koskeva kaava.

Tämän lain mukaisella tilojen ja alueiden perustamisella älköön ehkäistkö tai vaikeutettako vahvistetun rakennussuunnitelman tai sitä vastaavan muun maan käyttöä koskevan kaavan toteuttamista älköönkä tarpeelliseksi katsottavien uusien tällaisten suunnitelmien ja kaavojen laatimista.

8 §.

Viljelystilaan liitetään niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, että keskikokoinen perhe voi, paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten mukaan tilaansa viljellen, saada siitä, metsän antaman tuen huomioon ottaen, ainakin pääasiallisen toimeentulonsa. Maatalous- ja maatalouskelpoista maata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että se, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttö-lajeiksi saatettuna, vastaa kahtakymmentä sekä Lapin läänissä ja muuallakin syrjäisissä seuduissa kolmeakymmentä muunnettua peltohehtaaria. Mikäli erityiset syyt niin vaativat, voidaan viljelystilaan kuitenkin liittää edellä mainittua jonkin verran suurempi tilusala.

Viljelystilaan annetaan metsämaata niin paljon, että metsä, maan tuottokyky sekä puuston määrä ja rakenne huomioon ottaen, kestävää hakkuumäärää soveltaen ja se tarkoituksenmukaisesti hyväksi käyttäen antaa tilan pääasiallisen kotitarvepuun ja, puutavaran erilaiset menekki-suhteet huomioon ottaen, tilan elinkelpoisuutta varten tarvittavan määrän myyntikelpoista puuta. Metsämaata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että metsä vuosittain tuottaa puuta 75—125 kiintokuutiometriä kuorettomaksi runkopuiksi arvioituna.

Sellaisilla seuduilla, missä metsämaata on vähän, mutta kannattavaan viljelykseen soveltuvaa maatalous- ja maatalouskelpoista maata runsaasti, voidaan viljelystilaan, 1 ja 2 momentissa mainituista tilusaloista poiketen, antaa vähemmän metsämaata ja vastaavasti enemmän maatalous- ja maatalouskelpoista maata.

Niillä seuduilla, missä viljelysmahdollisuudet syrjäisestä asemasta tai luonnonsuhteista johtuen ovat rajoitetut, mutta metsämaata on runsaasti, voidaan rajoitetut viljelysmahdollisuudet korvata antamalla metsämaata vastaavasti enemmän, enintään kuitenkin niin paljon, että metsän tuotto 2 momentissa

tarkoitetuin tavoin laskettuna ei ylitä 150 kiintokuutiometriä.

Se metsämaa, jota ei ole mahdollista antaa tilan omana metsänä, annetaan osuutena yhteismetsään. Samoin meneteltäköön siinä tapauksessa, ettei oman metsän antamista voida pitää tarkoituksenmukaisena, mutta on tällöin kuitenkin pyrittävä antamaan omaa metsää niin paljon, että se vuosittain tuottaa tilan kotitarvepuun kulutusta vastaavan määrän puuta. Milloin tilan taloudelliselle käytölle aiheutuu haittaa siitä, että metsä joko kokonaan tai osaksi annetaan osuutena yhteismetsään, saadaan tämä osuus antaa jonkin verran suurempana, kuin mitä tilalle olisi voitu antaa omana metsänä.

Jos niiden alueiden, joista viljelystila muodostetaan, ja niillä olevien rakennusten tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää, että tilaan liitetään enemmän maata, kuin mitä edellä tässä pykälässä on sanottu, voidaan tilaan antaa maata niin paljon, kuin taloudellinen tarkoituksenmukaisuus vaatii.

9 §.

Asuntoviljelystilaan liitetään niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, kuin 7 §:ssä mainitun erikoismaatalouden harjoittamisen tai asukkaan toimeentulon kannalta harkitaan tarpeelliseksi, ei kuitenkaan enempää, kuin että maa, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttö-lajeiksi saatettuna, vastaa neljää muunnettua peltohehtaaria. Mikäli erityiset syyt niin vaativat, voidaan asuntoviljelystilaan kuitenkin liittää edellä mainittua jonkin verran suurempi tilusala.

Mikäli metsämaan liittäminen asuntoviljelystilaan on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, liitetään sitä yleensä enintään niin paljon, että metsä vuosittain tuottaa tilan kotitarvepuun kulutusta vastaavan määrän puuta.

10 §.

Kalastustilaan liitetään sellainen vesialue tai osuus veteen, jota paikalliset olosuhteet ja avomerikalastuksen mahdollisuudet huomioon ottaen on ammattimaisen kalastuksen harjoittamiseksi pidettävä välttämättömänä, sekä asuntoviljelystilaa vastaava ala maatalous- ja maatalouskelpoista maata ja 9 §:n 2 momentissa mainituin edellytyksin myös vastaava ala metsämaata siten, että keski-

kokoinen perhe voi paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten perusteella saada kalastuksesta ja tilan tuotosta ainakin pääasiallisen toimeentulonsa.

Erityisistä syistä voidaan kalastustilaan liittää metsämaata enemmän, kuin 1 momentissa on sanottu, ei kuitenkaan enempää, kuin samalle paikalle perustettavalle viljelystilalle voitaisiin antaa. Milloin metsämaata annetaan viljelystilalle tulevaa metsämaata vastaava määrä, voidaan metsämaata antaa myös osuutena yhteismetsään noudattaen vastavasti 8 §:n 5 momentin säännöksiä.

11 §.

Jollei viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustilaa muodostettaessa metsämaata ole riittävästi saatavissa, voidaan, mikäli siihen on mahdollisuuksia, tilan vähäisempi puun tuotto osittain korvata antamalla tilalle tarpeellinen määrä polttoturpeen nostamiseen soveltuvaa suoaluetta tai osuutta siihen.

12 §.

Asuntotilaan annetaan tonttimaan ohella lähinnä tarpeelliseksi kasvitarha- ja perunamaaksi soveltuva alue sekä enintään kahden lehmän laidun tai mahdollisuus yleislaitumen käyttöön, ei kuitenkaan, yhteislaitumen käyttömahdollisuutta lukuun ottamatta, yhteensä enempää maata kuin kaksi hehtaaria, jollei tilusten sijoitus tai muut erityiset syyt vaadi jonkin verran suurempaa tilusalaa annettavaksi.

13 §.

Sen lisäksi, mitä edellä on säädetty, voidaan viljelys- ja asuntoviljelystilaan liittää:

1) aluetta tiemaaksi ja siihen liittyväksi varastoalueeksi;

2) maata venevalkamaksi sekä soran, hiekan, saven, mudan, kuivike- ja polttoturpeen ja muun sellaisen tarveineen ottopaikaksi tai osuus tällaisia tarpeita varten erotettuun alueeseen; sekä

3) vesialue tai osuus yhteiseen vesialueeseen.

Kalastus- ja asuntotilaan voidaan liittää 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja alueita ja osuuksia.

14 §.

Asuntotonttiin annetaan niin paljon maata, kuin sen rakentamiseksi ja käyttämiseksi

asuntotarkoituksia varten on tarkoituksenmukaista.

Asuntotonttia älköön yleensä muodostetako kahtatuhatta neliometriä pienemmäksi.

15 §.

Yhteismetsät ja yhteislaitumet muodostetaan sen mukaan, kuin niistä erikseen säädetään.

16 §.

Viljelys-, asuntoviljelys-, kalastus- tai asuntotilaksi katsottavaan tilaan on pyrittävä, milloin se on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista, hankkimaan lisäaluetta sekä 13 §:n 1 momentissa tarkoitettuja alueita ja osuuksia. Lisäaluetta annetaan enintään niin paljon, että tilasta muodostuu tämän lain säännöksiä vastaava viljelystila.

Lisäaluetta sekä 13 §:n 1 momentissa tarkoitettuja alueita ja osuuksia voidaan erityisistä syistä hankkia myös kiinteistön määräalaan, kuitenkin edellyttäen, että niissä tapauksissa, joissa määräalan erottamiseen tarvitaan viranomaisen suostumus, on lainvoimaisesti ratkaistu, että määräala voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi. Annettavan lisäalueen koosta olkoon soveltuvin osin noudatettavana, mitä 1 momentissa on säädetty.

17 §.

Milloin tiloja tai alueita ei voida sellaisinaan tai lisäaluetta ja etuuksia antamalla tarkoituksenmukaisesti käyttää, voidaan ne, mikäli edellytykset siihen tämän lain mukaan ovat olemassa, kokonaan tai osittain muihin tiloihin tai alueisiin liittämällä muodostaa 6 §:ssä tarkoitetuiksi tiloiksi ja alueiksi.

18 §.

Tämän lain mukaiset tilat on tilusten sijoituksen kannalta muodostettava mahdollisimman tarkoituksenmukaisiksi.

Viljelys-, asuntoviljelys- ja kalastustilaan saa kuulua enintään kolme sekä asuntotilaan ja lisäalueeseen enintään kaksi palstaa, jollei paikallisten jako-olojen vuoksi ole välttämätöntä antaa tilaan useampia palstoja. Asuntotontti saa käsittää vain yhden palstan.

19 §.

Tässä laissa tarkoitetaan tilalla maarekisteriin merkittyä tilaa ja myös määräänsä siitä, alueella sekä maa- että vesialuetta ja asutustilalla 8—10 ja 12 §:ssä mainittua tilaa sekä 16 §:ssä tarkoitettua lisäaluetta.

20 §.

Maata ja luottoa annetaan 1 §:ssä mainitulle henkilölle, joka taloudellisen asemansa puolesta on maan tai luoton tarpeessa ja jonka olosuhteet ja henkilökohtaiset ominaisuudet ovat sellaiset, että hänen tukemistansa maata ja luottoa antamalla on maankäyttötoiminnan kannalta pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Useammalle 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle voidaan yhteisesti antaa 16 §:ssä tarkoitettua lisäaluetta, osuutta ja etuutta ja niiden hankkimiseksi maanostolainaa sekä, milloin maatalousministeriö kussakin tapauksessa siitä erikseen päättää, myös muuta maata ja 30 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja maanostolainoja, jotka käytetään yhteislaidunalueen ostoon, sekä sanotun momentin 4—7, 9 ja 10 kohdassa mainittuja samoin kuin erityisistä syistä muitakin lainoja. Aviopuolisista on maata ja luottoa annettaessa kuitenkin voimassa, mitä yksityisestä henkilöstä on säädetty.

Kunnille, yhtiöille, osuuskunnille ja muille yhteisöille voidaan myöntää lainoja sen mukaan, kuin siitä erikseen säädetään.

21 §.

Viljelys- tai asuntoviljelystila annetaan henkilölle, joka on katsottava maatilataloutteen perehtyneeksi ja sen harjoittamiseen kykeneväksi ja jolla on edellytykset jatkuvasti menestyä itsenäisenä viljelijänä.

Kalastustila annetaan henkilölle, jolla on sellainen ammattitaito ja työkyky, että hänen voidaan edellyttää tulevan tilalla toimeen.

Asuntotila tai -tontti voidaan antaa henkilölle, jonka on katsottava olevan sen tarpeessa.

Jos 1 §:ssä tarkoitettujen henkilöiden asunnontarpeen tyydyttämistä tai heidän taloudellista tukemistaan varten perustettu yhteisö täyttää ne edellytykset, jotka yhteisöjen osalta on erikseen säädetty, jotta ne voisivat saada lainaa asutusrahaston varoista, voidaan yhteisölle, mikäli se tarkoituksensa toteuttamista varten tarvitsee maata, antaa asuntotontti tai muu sen tarkoituksiin soveltuva alue.

22 §.

Edellä 16 §:ssä tarkoitettua lisäaluetta ja -osuuden antamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 21 §:ssä on säädetty.

23 §.

Maatalousministeriö voi pätevistä syistä yksittäistapauksissa päättää, että invalidille saadaan 20 §:n 1 momentin, 21 §:n 1 ja 2 momentin sekä 22 §:n säännösten estämättä antaa maata ja luottoa.

24 §.

Maan hakijoitten keskinäisestä etusijajärjestyksestä säädetään asetuksella, huomioon ottaen, että saman etusijan omaavista on siltä paikkakunnalta, josta maata annetaan, olevat maan hakijat yleensä asetettava muualta olevien hakijoitten edelle.

2 luku.

Toimielimet.

25 §.

Tämän lain toimeenpanon ylin johto ja valvonta kuuluu maatalousministeriölle. Paikallisina toimieliminä ovat asutustarkastajat ja asutuslautakunnat.

Tarpeen mukaan asetetaan maankäyttötoimikuntia.

26 §.

Asutustarkastajan virkoja ja toimistoapulaisten toimia voidaan perustaa tarpeen mukaan.

Kelpoisuusehtona asutustarkastajalta vaaditaan agronomitutkinto, maatalous- ja metsätieteiden kandidaatin tutkinto, teknillisen korkeakoulun maanmittausosastossa suoritettu diplomi-insinöörin tutkinto, lainopin kandidaatin tutkinto tai metsätutkinto tahi niitä vastaava aikaisempi tutkinto sekä diplomi-insinöörin, lainopin kandidaatin tai metsätutkinnon tahi niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittaneilta lisäksi hyvä käytännöllinen perehtyneisyys asustustoimintaan.

Asutustarkastajan nimittää maatalousministeriö viran oltua haettavana kolmenkymmenen päivän ajan.

27 §.

Maankäyttötoimikunnassa on puheenjohtaja ja neljä jäsentä. Puheenjohtajaksi määrää maanmittaushallitus maanmittausinsinöörin sekä jäseniksi maatalousministeriö agronomin ja metsänhoitolautakunta tai, kun toimitus koskee pääasiallisesti valtion maata, metsähallitus metsänhoitajan sekä paikalli-

nen asutuslautakunta valitsee kaksi jäsentä, joista toisen tulee edustaa maan luovuttajia ja toisen maan saajia. Älköön puheenjohtajaksi määrätty kieltäytykö tehtävästään, ellei hän voi näyttää estettä, joka voidaan katsoa päteväksi.

Maankäyttötoimikunnan suorittaessa jakolain (604/51) mukaista toimitusta on toimikunnasta sekä sen puheenjohtajasta ja jäsenistä vastaavasti voimassa, mitä mainituissa laissa on säädetty toimitusmiehistä, toimitusinsinööristä ja uskotuista miehistä.

Maankäyttötoimikunnan puheenjohtaja ja jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Heidän esteellisyydestään on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä on säädetty. Esteelliseksi älköön asianomaista kuitenkaan, paitsi hänen omassa asiassaan, katsottako sillä perusteella, että maan saantia tai sen luovuttamista koskeva asia on hänen kohdaltaan vireillä taikka että hän on asutuslautakunnassa osallistunut johonkin asiaa koskevaan ratkaisuun.

Jos erimielisyyttä ilmenee asian ratkaisemisesta, päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

Puheenjohtajalla on oikeus maankäyttötoimikunnan puolesta suorittaa teknillisiä tehtäviä.

Maankäyttötoimikunta voi maatalousministeriön suostumuksella käyttää asiantuntijoita.

3 luku.

Maankäyttötoiminnan rahoitus.

28 §.

Maankäyttötoiminnan rahoitus tapahtuu ensisijaisesti asutusrahaston varoilla.

Valtioneuvosto päättää vuosittain, minkä verran sellaisia asutusrahaston varoiksi kirjattuja eriä, jotka lain mukaan jäävät kokonaan tai osittain valtion lopullisiksi menoiksi, on rahaston pääomaa vähentäen sen tileistä poistettava.

Valtioneuvosto päättää asutusrahaston aseman ja tehtävän huomioon ottaen, voidaanko ja minkä verran rahaston varoja siirtää valtiovarastoon.

29 §.

Asutusrahaston varoja voidaan käyttää:

1) 33 §:ssä mainitun omaisuuden ostamiseen;

2) 30 §:ssä mainittuun lainoitukseen;

3) kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä tie-, raivaus- ja rakentamistöiden kustannuksiin samoin kuin vesi- ja viemärijohtojen rakentamisesta aiheutuvien kustannusten suorittamiseen;

4) maan ja muun valtiolle hankitun omaisuuden hoitamiseen ja kunnostamiseen;

5) lainoituksesta aiheutuviin hoitokustannuksiin ja korkohyvityksiin; sekä

6) muihin maankäyttötoiminnan menoihin.

Mitä 1 momentissa on säädetty asutusrahaston varojen käyttämisestä tietyökustannuksiin, sovellettakoon myös sellaisten teiden kohdalta, jotka ovat tarpeen useampia asutustiloja tai asuntotontteja käsittämään aiotun asutusalueen saattamiseksi tarkoituksenmukaisesti yleisen tieverkoston yhteyteen.

30 §.

Asutusrahaston varoista voidaan antaa:

1) maanostolainoja tilan, määrärahan, lisäalueen ja muun alueen niihin ehkä kuuluvine rakennuksineen sekä etuuksien hankkimisen rahoittamiseksi;

2) sisarosuuslainoja yhden tai useamman määräraosan hankkimisen rahoittamiseksi tilasta, johon lainan hakijalla on osuus;

3) raivauslainoja viljelysten raivaamiseksi tämän lain mukaan muodostetuille asutustiloille samoin kuin muille suuruudeltaan niihin verrattaville sekä lisäaluetta saaneille tiloille;

4) asuntolainoja ja niiden ohessa lisälainoja, sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään, asuinrakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen rahoittamiseksi tämän lain mukaan muodostetuille asutustiloille ja asuntotonteille ja niihin verrattaville tiloille ja alueille sekä vuokramaalle;

5) rakentamislainoja talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten rakentamisen, laajentamisen ja peruskorjausten suorittamisen rahoittamiseksi 4 kohdassa mainituille tiloille ja alueille;

6) irtaimistolainoja maatalous- ja kalastusirtaimiston, siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseksi;

7) laidunlainoja laidunolojen parantamiseksi;

8) perusparannuslainoja maatalous- ja maatalouskelpoisen maan kuivattamista ja,

metsänparannustöitä lukuun ottamatta, muuta perusparannusta varten;

9) sähköistämislainoja sellaisten osuus- ja liittymismaksujen suorittamiseksi, jotka oikeuttavat sähkövirran saantiin, sekä sähkövirran hankkimista ja jakelua varten tarvittavien laitteiden rakentamiseksi 3 ja 4 kohdassa mainituille tiloille ja alueille; sekä

10) tielainoja asutus- ja niihin verrattavien teiden tekemisestä aiheutuvien kustannusten suorittamiseen.

Maanostolainoja voidaan antaa myös tilan määräosan hankkimisen rahoittamista varten, jos luovutuksen saaja on yksi useammista henkilöistä, jotka olisivat perineet luovuttajan edellyttäen, että perintö olisi langennut luovutuksen tapahtuessa.

Milloin 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen rakentamistöiden rahoittamiseksi on asuntolainan lisäksi tarpeen ottaa muuta lainaa, mutta sitä ei ole tavanmukaisin ehdoin saatavissa, voidaan tällainen laina osaksi tai kokonaan myöntää myös asutusrahaston varoista.

Holhouslain 39 ja 40 §:n säännösten estämättä saa holhooja holhotin puolesta ilman holhouslautakunnan ja oikeuden lupaa ottaa edellä 1 momentin 2 kohdassa ja 2 momentissa mainitun sisarosuus- tai maanostolainan sekä ostaa näissä lainkohdissa tarkoitettua määräosan tilasta ja panna sen sanotun lainan pantiksi.

31 §.

Asutusrahaston varojen käyttäminen lainoitukseen tapahtuu kuntien tai rahalaitosten tahi erinäisten yhteisöjen välityksellä taikka suoraan valtion viranomaisen toimesta, siten kuin siitä erikseen säädetään.

Kunnalla on oikeus kunnallisvaltuuston harkinnan mukaan käyttää myös omia varojaan tässä laissa tarkoitettuun lainoitukseen sekä mennä takaukseen 30 §:ssä mainittuun tarkoitukseen myönnetystä lainasta. Niistä ehdoista, joilla tämä voi tapahtua, samoin kuin siitä, millä ehdoilla rahalaitokset voivat sijoittaa käytettävissään olevia muita kuin valtion varoja mainittuun lainoitukseen, säädetään erikseen.

Mitä kunnallislain (642/48) 108 §:n 1 momentissa on säädetty kunnallisvaltuuston lainan ottamista ja takaussitoumukseen menemistä koskevan päätöksen alistamisesta, ei ole sovellettava tämän pykälän 1 momentin mu-

kaisesti kunnan välitettävien lainojen ottamista eikä 2 momentissa tarkoitettua takausta koskevaan kunnallisvaltuuston päätökseen.

32 §.

Jos kauppahinta tai muu valtion saaminen kuuluu vain osaksi asutusrahastoon, tuloutetaan perityt lyhennys- ja korkoerät kokonaisuudessaan asutusrahastoon, kunnes sen saaminen on loppuun maksettu.

4 luku.

Maan ja etuuksien ostaminen.

33 §.

Maatalousministeriö ostaa maankäyttötöiminnan kannalta sopivaksi katsomastaan, kuitenkin enintään käyvästä hinnasta valtiolle tämän lain tarkoituksiin käytettäväksi kiinteistöjä, alueita, oikeuksia, etuuksia, osuuksia ja rakennuspuita sekä erikoistapauksissa maatalousirtaimistoa.

Kauppahinnan maksaa maatalousministeriö rahana.

Maankäyttötoimikunnan oikeudesta ostaa 1 momentissa mainittua omaisuutta säädetään 51 §:ssä.

34 §.

Valtiolle tämän lain mukaan ostettu omaisuus on ennen maan saajalle luovuttamista pyrittävä vapauttamaan vastaamasta sitä raskavista oikeuksista.

Jos valtiolle ostettua tilaa tai aluetta raskavasti eläkeoikeus tai 17 päivänä helmikuuta 1956 annetun huoltoapulain (116/56) 5 §:ssä tarkoitettu elatuksensaantioikeus, voi maatalousministeriö suorittaa oikeuden haltijalle, mikäli hän siihen suostuu, oikeudesta tulevan edun sijasta hintatason huomattavan nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai alennettua korvausta taikka oikeuden pääoma-arvoa vastaavan kertakaikkisen korvauksen valtion varoista, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

35 §.

Valtion tämän lain mukaan ostamaa kiinteää omaisuutta alkoon ulosmitattako ulosottolain 4 luvun 26 §:n nojalla edellisen omistajan tai hänen saantomiehensä velasta, josta kiinteistö ei panttioikeuden nojalla tai muuten ole vastaamassa.

5 luku.

Maan käytön yleissuunnittelu.

36 §.

Milloin maan tarkoituksenmukaisen käytön edistäminen ryhmäasutukseen käytettäväksi suunnitellulla alueella sitä vaatii, voidaan alueella suorittaa maan käytön yleissuunnittelu.

37 §.

Maan käytön yleissuunnittelussa määritellään alueet maatalo- ja metsätaloutta, asuntotarkoituksia sekä liikenneväyliä ja muita erityisiä tarpeita varten.

38 §.

Asutustarkastajan on selvitettävä, tarvittaessa asiantuntijoita käyttäen, yleissuunnittelun tarpeellisuus ja kiireellisyys sekä yleiset edellytykset ja sen jälkeen alistettava maatalousministeriön ratkaistavaksi, onko suunnittelu suoritettava.

39 §.

Päätätessään yleissuunnittelun suoritettavaksi määriteltöön maatalousministeriö samalla yleispiirteittäin sen alueen, jota suunnittelu koskee.

40 §.

Yleissuunnittelun suorittaa maatalousministeriön määräyksestä maankäyttötoimikunta, johon ministeriö voi tätä varten tarvittaessa määrätä asiantuntevia lisäjäseniä. Ministeriö voi myös määrätä maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan tahi yhden tai useamman jäsenen suorittamaan toimikunnan työtä varten ennako- tai erikoisselvittelyn.

41 §.

Yleissuunnittelun alkamisesta on, sen mukaan kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään, annettava tieto niille valtion viranomaisille ja kunnille, joita yleissuunnittelu koskee.

42 §.

Maan käytön yleissuunnittelua suoritettaessa saavat puhevaltaa käyttää 41 §:ssä tarkoitettut valtion viranomaiset ja kunnat.

43 §.

Maankäyttötoimikunta laatii, pidettyään tarpeelliset katselmukset ja kokoukset, alueen käytöstä yleissuunnitelman.

Yleissuunnitelma on kokouksessa, joka on annettava tiedoksi 41 §:ssä tarkoitettuun tavoin, julkiluettava, ja on maankäyttötoimikunnan samalla ilmoitettava, missä järjestyksessä suunnitelmaan tyytymätön voi tehdä sitä vastaan muistutuksia.

Yleissuunnitelmaan tyytymätön toimittakoon maatalousministeriölle osoitetun muistutuskirjelmänsä kolmenkymmenen päivän kuluessa suunnitelman julistamisesta lukien maankäyttötoimikunnalle.

Edellä 3 momentissa mainitun määräajan päätyttyä lähettäköön maankäyttötoimikunta yleissuunnitelman sekä muistutuskirjelmät ja muun asiaa koskevan aineiston asutustarkastajalle, joka toimittakoon ne oman lausuntonsa seuraamana maatalousministeriölle.

44 §.

Sen jälkeen kun 43 §:n 4 momentissa tarkoitettut asiakirjat ja tarpeelliset lausunnot on hankittu, valtioneuvosto vahvistaa yleissuunnitelman joko sellaisenaan tai tarpeelliseksi katsotuin muutoksin.

Valtioneuvosto voi, milloin katsoo sen tarpeelliseksi, palauttaa yleissuunnitelman joko kokonaan tai joltakin osalta maankäyttötoimikunnan uudelleen käsiteltäväksi. Tällöin valtioneuvosto voi määrätä ne yleiset perusteet, joita yleissuunnittelussa on noudatettava.

45 §.

Valtioneuvosto voi maatalousministeriön esityksestä muuttaa 44 §:n mukaisesti vahvistamaansa yleissuunnitelmaa.

Jos muutokset ovat niin huomattavia, että niiden toimeenpanemiseen tarvitaan asian uutta käsittelyä maankäyttötoimikunnassa, olkoon noudatettavana, mitä 44 §:n 2 momentissa on säädetty.

46 §.

Jos maankäyttötoimikunta, joka on määrätty laatimaan 47 §:ssä tarkoitettua käyttösuunnitelmaa, katsoo, että ennen sen laatimista olisi suoritettava maan käytön yleissuunnittelu, alistakoon asian maatalousministeriön ratkaistavaksi.

6 luku.

Menettely alueita muodostettaessa ja itsenäiseksi tilaksi erotettaessa.

47 §.

Asutustilojen, asuntotonttien ja muiden tässä laissa tarkoitettujen alueiden muodostamista varten laatii maankäyttötoimikunta maatalousministeriön määräyksestä käyttösuunnitelman.

Tämän lain tarkoituksiin hankittuja kiinteistöjä ja alueita voi maatalousministeriö määrätä käytettäväksi ilman maankäyttötoimikuntaa, jos ministeriö katsoo, ettei käyttösuunnitelman laatiminen toimikunnan toimesta ole tarpeen.

Asutustilan, asuntotontin ja muun alueen muodostaminen sekä maan saajan suorittavaksi tulevan hinnan määräämistä varten tapahtuva arvioiminen toimitetaan 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siinä järjestyksessä, kuin asetuksella säädetään.

48 §.

Maatalousministeriö määrää, mitkä alueet kuuluvat maankäyttötoimikunnan toimipiiriin.

Jos maankäyttötoimikunta katsoo, että sen toimipiiriä olisi muutettava, tehkään siitä esityksen maatalousministeriölle.

49 §.

Maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan on, saatuaan määräyksen ryhtyä laatimaan käyttösuunnitelmaa, kutsuttava toimikunta koolle.

Kun on todettu, mitä tiloja ja alueita käyttösuunnitelma tulee koskemaan, kutsutakoon ne, jotka haluavat saada sanotulta alueelta lisäaluetta, osuutta tai etuutta, katselmustoimituksen alkukokoukseen kuulutuksella, joka on julkaistava kunnan ilmoitustaululla ja enintään kahdessa paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä asutustarkastajalle.

50 §.

Maankäyttötoimikunta laatii käyttösuunnitelman paikalla tapahtuvassa katselmustoimituksessa.

Maankäyttötoimikunnan on 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa tehtävä ehdotus asutustilojen, asuntotonttien ja muiden

alueiden perustamisesta samoin kuin etuuksien ja osuuksien antamisesta, asukkaan maksettavaksi tulevasta hinnasta sekä lisäalueiden etuuksien ja osuuksien saajista.

Maankäyttötoimikunnan on käyttösuunnitelmaa laatiessaan suunniteltava, mihin minikin lajinen asutustila, asuntotontti ja muu alue muodostetaan, määriteltävä niiden rajat, niihin luettavat maatalous- ja maatalouskelpoiset alueet, tonttipaikat, metsämaat ja etuudet sekä miten tilukset järjestellään, kiinnittäen erityisesti huomiota siihen, että muodostettavista tiloista ja alueista tulee elinkelpoisia ja tarkoituksenmukaisia.

Maankäyttötoimikunnan on 1 momentissa tarkoitettussa katselmustoimituksessa suoritettava myös alueiden maalle paaluttaminen ja kartalle merkitseminen.

Käyttösuunnitelmaa laatiessaan on maankäyttötoimikunnan, tarvittaessa asiantuntijoita apunaan käyttäen, tehtävä tarpeen mukaan kuivatus-, metsänparannus-, raivaus- ja tiesuunnitelma sekä alistettava se asetuksella määrättävissä tapauksissa maatalousministeriön hyväksyttäväksi.

51 §.

Laatiessaan käyttösuunnitelmaa voi maankäyttötoimikunta maatalousministeriön suostumuksella ostaa valtiolle sellaista 33 §:n 1 momentissa mainittua omaisuutta, joka soveltuu käyttösuunnitelmassa edellytettyyn tarkoitukseen.

52 §.

Jollei yhteismetsän perustamista koskevaa toimitusta voida viivytyksettä tehdä 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa, voidaan tiloja koskeva toimitus muilta osin saattaa loppuun ja jättää yhteismetsän perustaminen eri toimituksessa tapahtuvaksi. Tiloja koskevassa katselmustoimituksessa arviotakoon kuitenkin alustavasti, monenko kiintokuutiometrin suuruista vuotuista tuottoa vastaava osuus kullekin yhteismetsästä osuutta saavalle tilalle olisi annettava. Yhteismetsäosuuden suuruus määrätään lopullisesti yhteismetsää koskevaa käyttösuunnitelmaa vahvistettaessa.

Muodostettaessa itsenäiseksi tilaksi aluetta, jolla on osuus yhteismetsään, ei yhteismetsäosuutta oteta huomioon tilan osalukua ja manttaalia määrättäessä. Kun yhteismetsä on lopullisesti muodostettu, merkittäkään

maarekisteriin kunkin sellaisen tilan kohdalle, jolla on osuus yhteismetsään, tilan yhteismetsäosuuden suuruus.

Yhteismetsäosuuksien hinnasta on maankäyttötoimikunnan tehtävä ehdotus samassa toimituksessa, jossa yhteismetsä perustetaan.

Kukin tila tai alue on sille annetun yhteismetsäosuuden hinnan ja sen koron maksamisesta panttina, ja saadaan sanottu hinta korkeintaan ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöstä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Tätä panttioikeutta koskevan merkinnän tekemisestä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan säädetään 92 §:n 5 momentissa.

53 §.

Tilusten tarkoituksenmukaisen sijoituksen aikaansaamiseksi voidaan jakolain (604/51) säännöksiä noudattaen suorittaa tilusvaihto. Milloin tilusvaihto edellyttää sopimusta, tekee sen valtion puolesta maankäyttötoimikunta. Tilusvaihdon suorittaa maankäyttötoimikunta 50 §:n 1 momentissa tarkoitettua katselmustoimituksen yhteydessä.

54 §.

Jos viljelystarkoituksiin käytettyyn tilaan tai määräälaan lisäaluetta hankittaessa tilusten tarkoituksenmukaisen sijoittamisen katsotaan vaativan, että lisäalueen saajan tila tai määräälaa tahi osa niistä siirretään tilusvaihdolla toiseen paikkaan, voidaan siinä tapauksessa, että lisäalueen saaja suostuu siirtoon, tilusvaihto suorittaa noudattaen soveltuvin osin, mitä 53 §:ssä on säädetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa toimituksessa saadaan siirtokustannuksista määrätä lisäalueen saajalta perittäväksi enintään niin paljon, kuin hänen tilansa arvon voidaan katsoa tilusvaihdon johdosta nousseen. Periminen toimitetaan siinä järjestyksessä, kuin siirtokustannusten ennakkomaksujen perimisestä maanmittaustoimituksissa on säädetty.

55 §.

Asukkaan maksettavaksi määrätään sellainen tilakokonaisuutta vastaava kohtuullinen käypä hinta, mikä asutustilalla, asuntotontilla ja alueella siihen kuuluvine etuuksineen ja osuuksineen on paikkakunnalla katsottava

olevan siihen tarkoitukseen käytettynä, mihin se on muodostettu.

Maatalousirtaimistolle samoin kuin erikseen annettaville rakennuspuille, etuuksille ja osuuksille määrätään maan saajan maksettavaksi paikkakunnan kohtuullinen käypä hinta. Kuitenkin voidaan asutustilan ulkopuolella olevalta valtion maalta otetuille rakennuspuille määrätä sanottua hintaa alempi hinta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua hintaa määräämistä varten hinnoittelukoon maankäyttötoimikunta omaisuuden osat erikseen, mikäli erityisistä syistä ei ole tarkoituksenmukaisempaa toisin menetellä, laatikoon tilusselitelmän ja arviokirjan sekä tehkään ehdotuksen 1 ja 2 momentissa mainituksi hinnaksi.

56 §.

Tarpeellinen piirirajan käynti on maankäyttötoimikunnan suoritettava 50 §:n 1 momentissa tarkoitettua katselmustoimituksen yhteydessä noudattaen, mitä siitä on jaakoissa (604/51) säädetty.

Edellä 50 §:n 1 momentissa tarkoitettussa katselmustoimituksessa, jossa määräälaa tahi osa siitä 54 §:n 1 momentissa mainituin tavoin siirretään tilusvaihdolla toiseen paikkaan, erottakoon maankäyttötoimikunta määräälaan itsenäiseksi tilaksi.

57 §.

Alueen erottaminen ja tilaksi muodostaminen maarekisteriin tilana merkitystä kiinteistöstä tapahtuu lohkomalla.

Jollei kiinteistölle, josta alue hankitaan tämän lain tarkoituksiin, ole ennestään määrätty mantaalia, on se erotettavalle alueelle lohkomistoimituksessa määrättävä noudattaen vastaavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaan kuulumattoman alueen osalta 58 §:n 1 momentin mukaan on voimassa.

Alue voidaan muodostaa yhdeksi tilaksi, vaikka se käsittäisikin osia useammasta samaan kylään kuuluvasta kiinteistöstä, jotka ovat eri luontoa tai kuuluvat eri talonumeroihin, tahi tällaisen osan ohella yhden tai useampia kiinteistöjä kokonaisina taikka vain kokonaisia kiinteistöjä. Tilojen yhteiseksi perustettu tie, venevalkama, tarveaineen otto- paikka tai muu sellainen alue voidaan erottaa muodostettavien ja ennestään olevien tilojen yhteiseksi alueeksi riippumatta siitä,

mihin kuntaan tai kylään alue ja tilat kuuluvat. Osuuden yhteiseen alueeseen antaminen muodostettavalle tai ennestään olevalle tilalle, joka kuuluu toiseen kylään kuin yhteinen alue, ei vaikuta asianomaisten tilojen manttaaleihin.

Kun uusi tila saa yksityisiksi tiluksikseen kahden tai useamman eri talonumeroa olevan kiinteistön tiluksia, on uudelle tilalle pantava oma talonumero ja manttaali. Jos alue on osa kahdesta tai useammasta sellaisesta kiinteistöstä, joita ei ole isojaolla erotettu, suoritetaan lohkomisen siten, että lasketaan, kuinka suuren osan erotettava alue muodostaa kysymyksessä olevista toisistaan erottamattomista kiinteistöistä, sekä siten saadun suhdeluvun perusteella määrätään uuden tilan manttaali. Samalla vastaavasti vähennetään ennestään olevien kiinteistöjen manttaaleja, jokaista siinä suhteessa, jossa manttaalit ovat keskenään.

Jos kalastustilalle on annettu usean kiinteistön osuuksia yhteisestä vedestä, muodostetaan tilukset ja vesiosuudet lohkomisessa yhdeksi tilaksi siitä riippumatta, kuuluvatko vesiosuudet samaan kylään kuin tilukset. Vesiosuuksiin nähden on tällöin soveltuvin kohdin noudatettava, mitä jakolain 31 luvussa on säädetty tilalle kuuluvan osuuden siirtämisestä tilasta toiseen.

Milloin uuteen tilaan tahi lisäalueena ennestään olevaan tilaan tai määräalaaan liitetään kiinteistöjen yhteistä maa- tai vesialuetta, määrätään manttaali yhteisestä alueesta erotettavien tilusten osalta noudattaen vastaavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaan kuulumattoman alueen kohdalla 58 §:n 1 momentin mukaan on voimassa, ja luovuttavien kiinteistöjen manttaalit voidaan jättää muuttamatta. Yhteisestä alueesta erotettavat tilukset voidaan liittää uuteen tilaan tahi lisäalueena ennestään olevaan tilaan tai määräalaaan myös siten, että tilukset niitä itsenäiseksi tilaksi muodostamatta otetaan huomioon uuden tilan tai sanotun määrälän manttaalia määrättäessä tahi korotetaan ennestään olevan tilan manttaalia. Jos erotettavien tilusten arvo on vähäinen verrattuna uuteen tilaan liitettävien muiden alueiden tahi sen tilan tai määrälän arvoon, johon tilukset lisäalueena liitetään, voidaan liittäminen toimittaa ottamatta näitä tiluksia huomioon uuden tilan tai sanotun määrälän manttaalia määrättäessä tahi korottamatta li-

säaluetta saavan tilan manttaalia. Lohkomis- tai jakokirjaan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa merkittävä kiinteistöt, joille yhteinen alue on kuulunut, ja niiden osuus siihen.

Mitä 6 momentissa on säädetty, olkoon soveltuvin osin noudatettavana annettaessa etuuksia ja osuuksia uuteen tilaan tahi ennestään olevaan tilaan tai määräalaaan.

Milloin muodostettavia tiloja tai alueita varten on päätetty perustaa jakolain 116 §:ssä tarkoitettu pysyvä oikeus muualle kuin sen kiinteistön tiluksille, josta tila tai alue on hankittu, taikka milloin tällaista ulkopuolista kiinteistöä tai aluetta rasittava tai palveleva rasite on päätetty poistaa tai siirtää toiseen paikkaan, on rasitteen perustamista, poistamista tai siirtämistä koskeva maanmittaustoimitus suoritettava, mikäli mahdollista, kysymyksessä olevan tilan tai alueen itsenäiseksi kiinteistöksi muodostamista tarkoittavan maanmittaustoimituksen yhteydessä.

Milloin sellaisen tilan, johon kuuluu osuus koskeen, kaikki tilukset on käytetty tämän lain tarkoituksiin, voidaan lohkomisessa muodostaa tila, johon tulee kuulumaan vain sanottu osuus koskeen.

58 §.

Kun sellaisesta alueesta, joka ei ennestään kuulu tilaan, muodostetaan asutustila, asutotontti tai muu tässä laissa tarkoitettu alue, noudatettakoon, mikäli tästä laista ei muuta johdu, mitä jakolaissa (604/51) on tilaan kuulumattoman erillisen alueen tilaksi muodostamisesta säädetty.

Ennestään tilaan kuulumaton alue voidaan myös liittää uuteen tilaan tahi käyttää lisäalueena noudattaen soveltuvin osin, mitä 57 §:n 6 momentissa on säädetty kiinteistöjen yhteisestä alueesta erotettavien sellaisten tilusten kohdalla, joita ei muodosteta itsenäiseksi tilaksi.

Tila, joka tämän lain mukaan muodostetaan kokonaan tai osaksi kruununluontoisesta maasta, saa perintömaan luonnon.

59 §.

Maatalousministeriöllä on valta huolehtia siitä, että alue tulee erotetuksi itsenäiseksi tilaksi sekä että muukin käyttösunnitelman

edellyttämä maanmittaustoimitus tulee asianmukaisessa järjestyksessä suoritetuksi.

Milloin käyttösuunnitelmassa on määrälään annettu etuus tai osuus taikka sellainen lisäalue, jota ei muodosteta eri tilaksi, on sen maanmittaustoimituksen yhteydessä, jota käyttösuunnitelma mainitulta osaltaan edellyttää, määrälä erotettava itsenäiseksi tilaksi.

60 §.

Alueen muodostamisesta itsenäiseksi tilaksi tai liittämistä ennestään olevaan tilaan aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista. Kuitenkin on asukkaan suoritettava alueen itsenäiseksi tilaksi muodostamista tai ennestään olevaan tilaan liittämistä tarkoittavassa maanmittaustoimituksessa käytetyille uskotuille miehille tai todistajille sekä apumiehille maksetut palkkiot.

61 §.

Maankäyttötoimikunnan 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa ja 52 §:n 1 momentissa tarkoitettussa erillisessä toimituksessa laatima käyttösuunnitelma on julkiluettava, ja on sen, joka katsoo käyttösuunnitelman loukkaavan oikeuttaan tai etuaan, tällöin tehtävä muistutuksensa käyttösuunnitelmaa vastaan.

Maankäyttötoimikunta lähettäköön, jos maatalousministeriö on niin määrännyt tai jos käyttösuunnitelmaa vastaan on tehty muistutuksia, käyttösuunnitelman maatalousministeriön vahvistettavaksi.

Jos tilan tai määrälään omistaja on hakenut osuutta tai etuutta, älköön hakijan tai sen, jolle omistusoikeus tilaan tai määrälään ehkä on siirtynyt, hakemuksesta luopuminen, mikäli se on tapahtunut 1 momentissa tarkoitettun päätöksen julistamisen jälkeen, estäkö käyttösuunnitelman vahvistamista.

62 §.

Maankäyttötoimikunnalla ja asutustarkastajalla on tämän lain toimeenpanoa varten oikeus saada maanmittauskonttorista lainaksi tarpeelliset kartat ja asiakirjat, joista maankäyttötoimikunta tai asutustarkastaja valmistakoon toimitusta varten tarpeelliset otteet ja jäljennökset.

7 luku.

Maansaantihakemus ja asukkaan ottaminen.

63 §.

Tämän lain mukaan maata haluavan on toimitettava vahvistetun kaavakkeen mukainen hakemus kotikuntansa asutuslautakunnalle. Hakemuksessa on mainittava, mistä kunnasta hakija haluaa saada maata ja mihin tarkoitukseen hän tulisi maata käyttämään, sekä muut asian ratkaisemista varten tarpeelliset seikat.

Lisäaluetta, etuutta ja osuutta koskeva hakemus voidaan myös tehdä 49 §:ssä mainitussa katselmustoimituksen alkukokouksessa tai siinä määrättävänä aikana.

64 §.

Asutuslautakunnan on annettava lausuntonsa hakemuksesta ja, jos hakemus koskee asutustilan saamista, myös siitä, minkä lajinen tila hakijalle olisi tarkoituksenmukaista antaa, sekä sen jälkeen lähetettävä hakemus lausuntoineen maatalousministeriölle.

Edellä 63 §:n 2 momentissa tarkoitettun hakijan hakemuksesta tulee maankäyttötoimikunnan pyytää tarvittaessa lausunto asutuslautakunnalta.

65 §.

Käyttösuunnitelman tultua vahvistetuksi päättäköön maatalousministeriö tilan, asuntontin, alueen, maatalousirtaimiston ja rakennuksen antamisesta hakijalle.

Jos alue on käyttösuunnitelmassa edellytetty käytettäväksi muuhun tarkoitukseen kuin asukkaalle luovutettavaksi, tehköön maankäyttötoimikunta maatalousministeriölle esityksen alueen käyttämisestä.

Maatalousministeriön päätökseen ei saa haakea muutosta.

66 §.

Tehtyään 65 §:n 1 momentissa tarkoitettun päätöksen asukkaan ottamisesta päättäköön maatalousministeriö viipymättä, onko tila, asuntotontti tai alue heti myytävä asukkaaksi hyväksytyille vai onko hänen kanssaan, ottaen erityisesti huomioon tarpeen suorittaa valtion toimesta 75 §:ssä tarkoitettuja töitä, tehtävä hallintasopimus. Milloin maan saajana on 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu yhteisö, älköön kuitenkaan tehtäkö hallintasopimusta, vaan myytäköön alue heti.

Milloin yhteismetsäosuus annetaan tämän lain mukaan muodostettuun tilaan tai alueeseen taikka kun osuus muuhun yhteiseen alueeseen tahi etuus annetaan ennestään olevaan tilaan tai määräalaan, älköön mainituista osuuksista ja etuuksista myöskään tehtävä hallintasopimusta. Näissä tapauksissa lähetetään maankäyttötoimikunta asiakirjat viipymättä maatalousministeriölle sen hinnan määräämistä varten, joka asukkaan tahi tilan tai määrälän omistajan on tällaisista osuuksista ja etuuksista suoritettava.

Maatalousministeriön 1 ja 2 momentin nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta.

67 §.

Maatalousministeriön on viipymättä lähetettävä ilmoitus 66 §:n 1 momentissa mainitusta päätöksestään samoin kuin asianomainen tilusselitelmä ja arviokirja asukkaaksi hyväksytyyn kotikunnan asutuslautakunnalle hänen tietoonsa toimitettavaksi.

Asukkaan on kolmenkymmenen päivän kuluessa 1 momentissa mainitusta tiedoksiantosta saavuttava sanotussa momentissa tarkoitettuun asutuslautakuntaan tekemään hallintasopimus tahi, mikäli kauppakirja on määrätty heti tehtäväksi, samassa ajassa ilmoitettava asutuslautakunnalle olevansa halukas tekemään kauppakirjan, uhalla, että maansaantihakemus voidaan katsoa rauenneeksi.

Jos asukkaaksi hyväksyty voi näyttää pätevän esteen, jonka takia hän ei ole voinut 2 momentissa mainittuna aikana saapua tekemään hallintasopimusta tai ilmoittaa suostumustaan kauppakirjan tekemiseen, taikka jos hän luonnonsuhteiden vuoksi on sanottuna aikana ollut estynyt tarkastamasta hänelle annettua asutustilaa tai asuntotonttia, voi maatalousministeriö mainitun ajan kuluessa tai, mikäli asiassa jo suoritettujen toimenpiteet eivät ole esteenä, myöhemminkin tehdystä hakemuksesta myöntää pitennetyin ajan hallintasopimuksen tekemiseen tai mainitun suostumuksen ilmoittamiseen.

68 §.

Hallintasopimus tehdään määräajaksi, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi.

Hallintasopimuksessa on mainittava alue, etuudet, osuudet ja rakennukset sekä niille 55 §:n 3 momentissa tarkoitettussa arviokir-

jassa määrätty kokonaishinta samoin kuin maatalousirtaimistolle ja erikseen annettaville rakennuspuille määrätty hinta. Asukkaalle ehkä asetettavat työvelvoitteet on otettava hallintasopimukseen, ja on ne määrättävä kohtuullisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi.

Jos hintataso on olennaisesti muuttunut sen jälkeen, kun maankäyttötoimikunta on määrännyt hinnan, ja alueesta tämän jälkeen tehdään hallintasopimus, määrätään maatalousministeriö, mikäli erityisistä syistä ei muuta johdu, uudelleen hinnan noudattaen 55 §:ssä säädettyjä perusteita, ja merkitään tämä hinta hallintasopimukseen.

Kun hallintasopimus on tehty, lähetetään 71 §:n 3 momentissa tarkoitettua metsänkäyttöoikeuden rajoituksesta ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten hakkuukielloista pidettävään luetteloon.

69 §.

Kun asukas on allekirjoittanut hallintasopimuksen, katsotaan hänen ottaneen aluehaltuunsa.

70 §.

Asetuksella voidaan säätää poikkeuksia maansaantihakemusta ja asukkaan ottamista koskevista säännöksistä, milloin on kysymys 47 §:n 2 momentissa tarkoitettua maan käytöstä.

71 §.

Asukkaalla ei ole oikeutta ilman maatalousministeriön lupaa luovuttaa hallintasopimuksen nojalla hallitsemaansa tilaa tai aluetta osaksikaan toisen käyttöön eikä ilman sanottua lupaa tehdä tilalla tai alueella olevien rakennusten käytöstä muuta kuin alivuokrasopimus.

Rakennukset, jotka hallintasopimuksen voimaoloaikana valtion tai asukkaan toimesta tilalle tai alueelle rakennetaan, omistaa valtio siihen saakka, kunnes tila tai alue myydään asukkaalle, mutta on asukas velvollinen huolehtimaan siitä, että nämä samoin kuin asukkaan hallintaan luovutettujen rakennukset on palovakuutettu täydestä arvostaan.

Hallintasopimuksen perusteella ei asukkaalla ole oikeutta ilman asutustarkastajan lupaa käyttää metsää muuhun tarkoitukseen kuin kotitarpeeksi. Ilman sanottua lu-

paa ei asukkaalla myöskään ole oikeutta luovuttaa tilalta tai alueelta, sen säännöllisiä tuotteita lukuun ottamatta, muutakaan omaisuutta, joka vähentäisi tilan tai alueen arvoa. Asutustarkastajan toimesta tai hänen antamansa luvan nojalla suoritetusta puiden ja muun omaisuuden myynnistä saadut varat, sikäli kuin niitä ei anneta asukkaan vapaaseen käyttöön taikka määrätä käytettäväksi alueen arvoa kohottavien perusparannusten suorittamiseen, välttämättömän maatalousirtaimiston hankkimiskustannuksiin tahi valtion tai 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten tai yhteisöjen saamisten lyhentämiseen, on asukasta varten pidettävä talletettuina rahoiluketta harjoittavan vakavaraisen laitoksen säästö- tai muulla vastaavalla tilillä maatalousministeriön nimellä.

Tilan tai alueen osalta, josta on tehty hallintasopimus, saa valtio asukkaan suostumuksella tehdä pakkolunastusta koskevan sopimuksen. Pakkolunastuskorvauksesta on vastaavasti voimassa, mitä 3 momentissa on puunmyyntivaroista säädetty.

Asukkaalla, joka hallintasopimuksen perusteella pitää hallussaan itsenäistä tilaa, on yhteisen kalaveden osakkaiden muodostamassa kalastuskunnassa oikeus käyttää sitä puhevaltaa, joka kuuluu tilan omistajalle.

Verot, maksut ja muut niihin verrattavat suoritukset, jotka tilalta tai alueelta omaisuuden, tulon tai muun perusteen mukaan määrätään hallintasopimuksen voimassaolajalta, suorittaa asukas.

72 §.

Asukkaan kuoltua katsotaan hallintasopimuksen tuottaman oikeuden tilaan tai alueeseen kuuluvan hänen kuolinpesänsä varoihin. Testamentin nojalla ei tämä oikeus ilman maatalousministeriön antamaa suostumusta voi siirtyä muulle kuin asukkaan perilliselle tai aviopuolisolle. Testamentin saajan on haettava sanottua suostumusta maatalousministeriöltä vuoden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon asukkaan kuolemasta ja testamentista.

Aviopuolisoiden omaisuussuhteissa on hallintasopimuksen tuottamasta oikeudesta tilaan tai alueeseen voimassa, mitä kiinteästä omaisuudesta on säädetty.

Asukkaalla ei ole oikeutta ilman maatalousministeriön lupaa siirtää hallintasopimusta toiselle henkilölle. Holhouksen alaisen

nimissä olevan hallintasopimuksen siirtoon samoin kuin sellaiseen siirtoon, jossa holhouksen alainen on luovutuksen saajana, on lisäksi sovellettava, mitä kiinteän omaisuuden luovutuksesta on vastaavissa tapauksissa voimassa.

Hallintasopimuksen asukkaalle tuottamaa oikeutta älköön ulosmitattako hänen velastaan, älköönkä sanottua oikeutta myöskään luettako asukkaan konkurssipesään.

Kun hallintasopimus on 1—3 momentissa tarkoitettu tavoin siirtynyt toiselle henkilölle, on häneen nähden voimassa, mitä tässä laissa on asukkaasta säädetty.

73 §.

Asukas, joka haluaa luopua hallintasopimuksesta, tehköön siitä kirjallisen hakemuksen maatalousministeriölle.

Hallintasopimus on, jos maatalousministeriö niin päättää, heti lakkaava:

1) jos asukas jättää kokonaan tai olennaisessa määrässä suorittamatta kunakin vuonna hänelle määrättyt työt tai muuten olennaisesti jättää täyttämättä, mitä hänen velvollisuudekseen on säädetty tai määrätty;

2) jos asukas ylittää ne oikeudet, jotka hänelle 71 §:n mukaan kuuluvat; taikka

3) jos asukas joutuu konkurssiin tai viettää pahantapaista elämää taikka jos on muita erittäin päteviä syitä.

74 §.

Jollei hallintasopimuksen lakattua voida sopia niistä suorituksista, jotka aiheutuvat alueen käytöstä, arvioikoon asianomainen asutuslautakunta alueella pidettävässä katselmuksessa, johon on kutsuttava asukas tai hänen oikeudenomistajansa, sopimuksen päättyessä vallinneen hintatason mukaan, missä määrin alueen arvon voidaan asukkaan suorittamien hyödyllisten parannustöiden johdosta katsoa nousseen sekä toisaalta asukkaan huonon hoidon tai muun menettelyn johdosta vähentyneen. Asutuslautakunnan tulee myös arvioida, miltä osin asukkaan nostamien palkkioiden ja avustusten edellyttämät työt ovat ehkä jääneet suorittamatta. Katselmuksessa laatimansa pöytäkirjan, joka on julkiluettava, lähettäköön asutuslautakunta viipymättä maatalousministeriölle, ja toimittakoon asukas tai hänen oikeudenomistajansa muistutuskirjelmänsä asutuslautakunnan arviota vastaan maatalous-

ministeriölle viimeistään kahdentenkymmenten päivänä katselmustoimituksen päättämistä lukien.

Saatuaan asutuslautakunnan pöytäkirjan ja sitten kun 1 momentissa mainittu määräaika on päättynyt, tulee maatalousministeriön määrätä se korvaus, joka asukkaalle tai hänen oikeudenomistajilleen on parannustöistä johtuvasta arvonnoususta suoritettava tai joka asukkaan on alueelle aiheuttamiensa arvonnousujen ja nostamiensa palkkioiden ja avustusten edellyttämien, mutta suorittamatta jääneiden töiden johdosta maksettava valtiolle. Korvaus määrätään siten, että arvonnousun määrästä vähennetään edellä mainitut arvonnousuhenlykset, sellainen 30 §:n 3 momentissa tarkoitettu laina, jolla 92 §:n 3 momentin mukaan on parempi etuoikeus kuin asuntolainalla, sekä takaisin perittävä osa palkkiosta ja avustuksista, keskenään tässä luetellussa järjestyksessä. Tämän jälkeen lyhennetään jäljellä olevalla arvonnousun määrällä valtion varoista asukkaalle annettuja lainoja ja muita valtion samoin kuin 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten ja yhteisöjen saamisia. Mikäli parannuskorvaus ei täten tule kokonaan käytetyksi, suoritetaan jäännös asukkaalle tai hänen oikeudenomistajilleen. Asukkaan aiheuttamat arvonnousuhenlykset sekä takaisin perittävät palkkiot ja avustukset, niiden määrän tultua lainvoimaisesti vahvistetuksi, voidaan siltä osin, kuin niitä ei saada parannuskorvauksesta, periä asukkaalta verojen ulosotosta säädettyssä järjestyksessä.

8 luku.

Alueella suoritettavat työt.

75 §.

Milloin alueen asuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista ennen suurehkoja kustannuksia vaativien kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- tai muiden perusparannustöiden taikka raivaus- tai tientehtöiden suorittamista, voidaan nämä työt samoin kuin tällaisten töiden yhteydessä suoritettavat rakentamistyöt tehdä valtion toimesta ennen käyttösuunnitelman laatimista.

Muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on alueen käyttöä varten tarpeelliset kuivatus-, metsänparannus- ja tientehtötyöt sekä suuremmat raivaustyöt pyrit-

tävä ensisijaisesti suorittamaan valtion toimesta, ja voidaan rakentamistyöt ja muutkin sanotussa momentissa mainitut työt suorittaa valtion toimesta, mikäli sitä on pidettävä asukkaan jatkuvan toimeentulon kannalta tai muuten välttämättömänä.

Sen jälkeen kun hallintasopimus on tehty, alkoon rakentamistöitä alkoonkä tilan tai alueen myymisen jälkeen, kuivatus- ja metsänparannustöitä lukuun ottamatta, muitakaan töitä ilman asukkaan suostumusta aloitettako valtion toimesta.

Maankäyttöviranomaisten asiana on huolehtia tässä pykälässä tarkoitettujen, valtion toimesta suoritettavien töiden teettämisestä.

76 §.

Asukkaalle, joka ottaa vastaan sellaisen viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustilan, jonka maatalousmaaksi tarkoitettu ala tällöin on joko kokonaan tai, verrattaessa aikaisemmin viljelykseen raivatusta alasta saatavaa tuottoa tilan koko maatalousmaasta viljelykseen raivattuna saatavaan tuottoon, pääasiallisesti raivaamaton ja jolta pääosaltaan puuttuvat sellaiset hyväksyttävät rakennukset, joita viljelmän tarkoituksenmukainen käyttö ja hoitaminen sekä kalastustilan osalta myös kalastuksen harjoittaminen edellyttää tai jotka taloudellisesti voitaisiin sellaisiksi kunnostaa, suoritetaan määräajassa tehtävän hakemuksen perusteella raivaus- ja rakentamistyötä varten uutistilan perustamispalkkiota, sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Palkkion määrä vaihtelee tilan sijainnin sekä raivaus- ja rakentamiskustannusten arvioidun suuruuden perusteella.

Edellä 1 momentissa mainittua uutistilan perustamispalkkiota suoritetaan samoin myös asukkaalle, joka ottaa vastaan lisäalueena viljelykseen raivattavaksi maatalouskelpoista maata, mikäli tilaan tai alueeseen ennestään kuuluu niin vähän viljelyksiä ja sen rakennukset ovat joko niin vähäiset tai niin heikossa kunnossa, että suoritettava raivaus- ja rakentamistyö on verrattavissa 1 momentissa edellytettyihin tapauksiin.

Milloin henkilö, jolle tämän lain mukaan olisi voitu antaa maata, lain voimaantulon jälkeen vapaachtoisella kaupalla ostaa tai muulla tavoin omakseen saa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun alueeseen verrattavan tilan tai alueen, voidaan hänelle myöntää uutistilan perustamispalkkiota noudattaen

vastaavasti, mitä sanotuissa lainkohdissa on säädetty. Sama olkoon laki henkilöstä, joka lain voimaan tullessa omistaa 1 momentissa tarkoitettuun alueeseen verrattavan tilan tai alueen, mikäli hänet siinä tapauksessa, ettei hän omistaisi maata, voitaisiin tämän lain mukaan katsoa maansaantikelpoiseksi.

Asetuksella säädetään, millä edellytyksillä maksamatta oleva osa uutistilan perustamispalkkiosta siirtyy tai saadaan siirtää, kun siihen tilaan tai alueeseen, jolla suoritettavaa raivaus- ja rakentamistyötä varten perustamispalkkio on myönnetty, kohdistuva hallintasuoritus tai omistusoikeus siirtyy toiselle.

77 §.

Asukkaalle, joka on tehnyt asutustilasta hallintasuorituksen tai joka on ostanut tällaisen tilan hallintasuorituksesta tekemättä, sekä tämän lain mukaan maansaantikelpoiselle henkilölle, joka lain voimaantulon jälkeen vapaaehtoisella kaupalla ostaa tai muulla tavoin omakseen saa asutustilaan verrattavan tilan tai alueen, voidaan, mikäli hänelle ei suoriteta uutistilan perustamispalkkiota, myöntää maatalouskelpoisen maan raivauksista varten viljelykseen tai laitumeksi palkkiota, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

78 §.

Edellä 77 §:ssä tarkoitettu henkilöille, jolle ei suoriteta uutistilan perustamispalkkiota, samoin kuin sellaiselle henkilölle, joka muutoin täyttää sanotussa lainkohdassa mainitut edellytykset, mutta siinä mainituin tavoin hallitsee asuntotilaa tai -tonttia tahi niihin verrattavaa tilaa tai aluetta, voidaan tarpeellisten uusien talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten sekä laitteiden suunnitteluun ja rakentamiseen samoin kuin tilalla tai alueella ennestään olevien tällaisten rakennusten ja laitteiden laajentamiseen ja peruskorjausten suorittamiseen ja näiden toimenpiteiden suunnitteluun myöntää rakentamisavustusta sekä rakennusten kestoikää pidentävien ja työtä säästävien rakenteiden ja laitteiden aikaansaamiseksi rakentamispalkkiota, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Jollei asutustilalla ole tarpeellisten talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten rakentamiseen välttämättömiä rakennuspuita, voidaan asuk-

kaalle antaa rakennusaineiden hankkimista varten avustusta, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

79 §.

Kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä timentöiden suorittamiseen voidaan 77 §:ssä tarkoitettu henkilöille myöntää avustusta, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

80 §.

Tässä laissa tarkoitettuna maankäyttötoiminnan yhteydessä valtion toimesta tai tuella rakennettuna sellaisenaan tien, jolla asutusalueen kulkutienä on yleistä merkitystä, kunnossa pitämiseksi voidaan, mikäli kunnossapitotyötä ei suoriteta valtion toimesta, myöntää vuosittain avustusta siihen saakka, kunnes tie on saatettu yleisenä tienä kunnossa pidettäväksi tai sen kunnossapidosta on tielainsäädännön mukaisessa järjestyksessä muutoin lopullisesti määrätty, kuitenkin enintään kymmenen vuoden ajan tien rakentamistyön päättymisestä lukien.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu avustus voidaan suorittaa työn kestäessä. Viimeinen erä kunakin vuonna suoritettavasta avustuksesta maksetaan, sitten kun sinä vuonna tehtävät työt on hyväksyttävällä tavalla suoritettu.

81 §.

Edellä 76—79 §:ssä mainittuja palkkioita ja avustuksia voidaan maksaa sanotuissa lainkohdissa tarkoitettuna työn kestäessä. Viimeinen erä maksetaan, kun työ on hyväksyttävällä tavalla suoritettu.

Jollei sitä työtä, jota varten 76—79 §:ssä tarkoitettu palkkio tai avustus on annettu, ole suoritettu asetuksella säädettävän määrän ajan kuluessa, on maatalousministeriöllä valta velvoittaa palkkion ja avustuksen saaja tai hänen oikeudenomistajansa suorittamaan valtiolle takaisin se osa palkkiosta ja avustuksesta, jonka edellyttämät työt on suoritettamatta. Takaisin perittävät palkkiot ja avustukset saadaan, riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, ottaa siitä tilasta, jonka hyväksi tehtävistä töistä on kysymys, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöistä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty, ja saadaan periminen toi-

mittaa verojen ulosotosta säädettyssä järjestyksessä. Maatalousministeriön sanottuun päätökseen ei saa hakea muutosta.

Oikeutta 76—80 §:ssä tarkoitettuihin palkkioihin ja avustuksiin älköön ulosmitattako.

9 luku.

Alueen myyminen.

82 §.

Maatalousministeriö päättää muiden kuin asukkaalle luovutettaviksi tarkoitettujen alueiden osalta, miten, mistä hinnasta ja millä ehdoilla ne on luovutettava taikka vuokrattava tai muuten käytettävä käyttösuunnitelmassa edellytettyyn tarkoitukseen.

83 §.

Sitten kun voidaan olettaa, että asukas, joka on tehnyt hallintasopimuksen, pystyy omin voimin saattamaan loppuun alueen kuntoonpanotyöt tai ne on suoritettu, kuitenkin ennen hallintasopimuksen voimassaoloajan päättymistä, hankkikoon maatalousministeriö kauppakirjan antamista varten asukkaalle hallintasopimuksen ja lausunnon siitä, millä tavoin asukas on täyttänyt hallintasopimuksen määräykset. Kauppakirjan antamisen ehtona on, että asukkaan voidaan katsoa pääasiallisesti täyttäneen hallintasopimuksen määräykset. Erityisistä syistä voidaan kauppakirja kuitenkin antaa asukkaalle, vaikkei hallintasopimuksen määräyksiä olekaan siten täytetty.

84 §.

Kauppakirjan laatimisen yhteydessä tapahtuvaa myyntihinnan määräämistä varten on maatalousministeriön hankittava selvitys siitä valtion varojen määrästä, joka on käytetty 75 §:ssä mainittujen töiden suorittamiseen, samoin kuin siitä arvonnoususta, jota 85 §:n 6 momentissa tarkoitetaan. Maatalousministeriön on hankittava selvitys myös muista myytävään alueeseen liittyvistä, maankäyttötoiminnan yhteydessä syntyneistä valtion sekä 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten ja yhteisöjen saamisista.

85 §.

Saatuaan 83 ja 84 §:ssä mainitut asiakirjat ja selvitykset tulee maatalousministeriön viipymättä antaa asukkaalle kauppakirja.

Asukkaan suoritettavaksi määrätään alueesta etuukseineen, osuuksineen ja rakennuksineen samoin kuin maatalousirtaimistosta ja rakennuspuista 55 §:n 3 momentissa mainitussa arviokirjassa oleva hinta tahi, jos maatalousministeriö on 68 §:n 3 momentin nojalla määrännyt hinnan uudelleen, hallintasopimukseen tämän mukaisesti merkitty hinta.

Jos hintataso on olennaisesti muuttunut sen jälkeen, kun maankäyttötoimikunta on määrännyt hinnan tahi kun maatalousministeriö on 68 §:n 3 momentin nojalla määrännyt hinnan uudelleen, ja alue sitten myydään muulle henkilölle kuin asukkaalle, määrätköön maatalousministeriö, mikäli erityisistä syistä ei muuta johdu, uudelleen hinnan noudattaen 55 §:ssä säädettyjä perusteita.

Milloin maankäyttötoimikunta ei ole määrännyt sitä hintaa, joka asukkaan on valtiolle suoritettava, määrätköön maatalousministeriö myyntihinnan 55 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Edellä 2—4 momentissa tarkoitettuun hintaan lisätään 84 §:ssä tarkoitettut valtion saamiset. Alueen hintaan voidaan myös, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, lisätä sellainen laina, joka on myönnetty asukkaalle 31 §:ssä tarkoitettussa rahalaitosten ja erinäisten yhteisöjen hoitamassa lainoitustoiminnassa.

Alueen käyttöä varten valtion toimesta suoritettujen kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden samoin kuin tieteko- ja raivaustöiden kustannuksista saadaan asukkaalta kuitenkin periä enintään se määrä, jolla alueen tarkoitukseensa käytettynä voidaan sanottujen töiden johdosta katsoa arvoltaan nousseen, ja muu osa kustannuksista jää valtion lopulliseksi menoksi. Erityisistä syistä voidaan osa niiden rakentamistöiden kustannuksista, jotka valtion toimesta on suoritettu, niin ikään jättää asukkaalta perimättä.

Myyntihintaa määrättäessä otettakoon huomioon myös ne helpotukset, jotka 95 §:n 1 momentin mukaan asukkaalle ehkä myönnetään, ja lisäksi on maatalousministeriöllä siinä tapauksessa, että maankäyttötoimikunnan suorittaman hinnan määräämisen jälkeen on ilmennyt sellaisia erityisiä syitä, jotka puoltavat myyntihinnan muuttamista, valta

poiketa alueen hinnan ja saamisten yhteenlasketusta määrästä.

Maatalousministeriön suorittamaan myyntihinnan määräämiseen ei saa hakea muutosta.

86 §.

Asukkaan on kehoituksen siihen saatuaan allekirjoitettava kauppakirja hänelle asetun kohtuullisen, vähintään kolmenkymmenen päivän pituisen määräajan kuluessa uhalla, että oikeus tilan tai alueen ostamiseen voidaan katsoa rauenneeksi.

Edellä 66 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa määrää maatalousministeriö kauppakirjaa tekemättä sen hinnan, joka osuuskien ja etuuskien saajan on niistä suoritettava, noudattaen soveltuvien osin, mitä 85 §:ssä on säädetty.

Jos omistusoikeus tilaan tai määräalaaan, johon on annettu 2 momentissa tarkoitettu osuus tai etuus, on 61 §:n 1 momentissa tarkoitettun päätöksen julistamisen jälkeen siirtynyt, peritään osuuden ja etuuden hinta uudelta omistajalta.

Maatalousministeriön tämän pykälän nojalla antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

87 §.

Milloin tämän lain tarkoituksiin hankitulle omaisuudelle on maan saajan suoritettavaksi määrätty alempi hinta, kuin mikä siitä luovuttajalle on maksettu, jää erotus valtion vahingoksi.

88 §.

Jollei asutustilasta tai asuntotontista ole tehty kauppakirjaa 86 §:n 1 momentissa tai hallintasopimusta 67 §:n 2 momentissa säädettyssä ajassa tahi jos asukas on luopunut hallintasopimuksesta tai sanottu sopimus lakkaa muusta syystä taikka jos muu tässä laissa tarkoitettu alue vapautuu siitä käyttötarkoituksesta, mitä varten se on muodostettu, eikä tilaa, tonttia tai aluetta ole vuoden kuluessa sen jälkeen käytetty siihen tarkoitukseen, johon se on muodostettu, tai jos kysymyksessä oleva tila, tontti tai alue, siten kun se on mainitun vuoden kuluessa käytetty sanottuun tarkoitukseen, myöhemmin vapautuu tästä käyttötarkoituksesta eikä sitä vuoden kuluessa vapautumisesta lukien uudelleen käytetä mainittuun tarkoitukseen, tarjottakoon valtiolta otettu alue palautettavaksi sille viranomaiselle, jolta se on otettu, ja muulta maan luovuttajalta pakkolunas-

tettu alue maan luovuttajalle tai hänen oikeudenomistajilleen tai jollekin heistä ostettavaksi maatalousministeriön määräämästä kohtuullisesta käyvästä hinnasta. Jos palauttamisesta kuitenkin olisi seurauksena tilan, tontin tai alueen epätarkoituksenmukainen pirstoutuminen tai tehtyjen parannustöiden jääminen kokonaan tai huomattavalta osalta hyödyttömiksi, on maatalousministeriöllä mainittua tarjousta tekemättä valta päättää, miten ja mistä hinnasta tila, tontti tai alue on käytettävä tämän lain taikka erityisistä syistä muihin tarkoituksiin. Sama valta maatalousministeriöllä on siinä tapauksessa, ettei edellä tarkoitettu valtion viranomaisen ota aluetta vastaan tai muu maan luovuttaja tai hänen oikeudenomistajansa osta aluetta tarjousta hinnasta kahden kuukauden kuluessa tarjouksen tekemisestä lukien tahi että kysymyksessä on alue, joka on pakkolunasitettu rappiotilasta tai tilakeinottelijalta tahi jonka omistajasta ei pakkolunasettaessa ollut tietoa, taikka ettei maan luovuttajan oikeudenomistajista saada kohtuullisessa ajassa selvitystä.

Maatalousministeriön 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen, jolla on määrätty maan luovuttajalle ostettavaksi tarjottavan alueen hinta tai jolla on päätetty käyttää tila, tontti tai alue tarjoamatta sitä maan luovuttajalle, ei saa hakea muutosta.

89 §.

Milloin maankäyttötarkoituksiin hankitulla, mutta sanottuihin tarkoituksiin vielä käyttämättömällä alueella katsotaan olevan tontti- tai teollisuusalueena tahi muutoin huomattavasti suurempi arvo kuin käytettynä tämän lain tarkoituksiin, voi maatalousministeriö tässä samoin kuin erityisistä syistä muisakin tapauksissa päättää kunkin alueen osalta erikseen sen käyttämisestä muuhun kuin tämän lain tarkoituksiin.

Maatalousministeriö voi myös päättää hankitun maatalousirtaimiston käyttämisestä muuhun kuin tämän lain tarkoituksiin.

90 §.

Valtion luovuttaessa tiloja tai alueita tämän lain perusteella älköön olko noudatettava, mitä maakaaren 1 luvun 2 §:ssä on säädetty luovutuskirjan oikeaksi todistamisesta.

Luovutuskirjassa on mainittava, että tilan tai alueen saanto perustuu tähän lakiin.

91 §.

Haettaessa lainhuutoa niille tässä laissa tarkoitetuille saannoille, joissa valtio on tilan tai alueen luovuttajana, ei selvityksen esittäminen edellisen omistajan omistusoikeudesta ole tarpeen.

Milloin lainhuutoa haetaan sellaisen etuuden tai osuuden saannolle, joka on liitetty ennestään olevaan tilaan sen manttaalia korottaen tai määrälään otettavaksi huomioon sen manttaalia määrättäessä, käy selitelmä, johon liitettävän etuuden tai osuuden manttaalilaskelma sisältyy, alkuperäisestä saantokirjasta.

92 §.

Edellä 85 §:ssä tarkoitetun myyntihinnan ja sen koron maksamisesta on tila tai alue panttina etuoikeudella kaupantekopäivästä, ja saadaan sanottu hinta korkoineen ottaa tilasta tai alueesta, riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta.

Milloin osuus yhteiseen alueeseen tahi etuus annetaan tilaan manttaalia korottaen tai jättäen manttaali muuttamatta taikka kun tällainen osuus tai etuus annetaan alueeseen, on tila tai alue osuudelle tai etuudelle määrätyn hinnan ja sen koron maksamisesta panttina, ja saadaan sanottu hinta korkoineen ottaa tilasta tai alueesta, riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöistä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty.

Sellaisilla 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainituilla asunto- ja lisälainoilla sekä asutusrahaston varoista tai muualta saadulla sanotun pykälän 3 momentissa tarkoitetulla lainalla, jotka on myönnetty hallintasopimuksen voimassaoloaikana, on parempi etuoikeus kuin tämän pykälän 1 momentissa tarkoitetulla myyntihintasaamisella sekä viimeksi mainitulla lainalla parempi etuoikeus kuin asunto- ja lisälainoilla. Siitä, mitä mainitussa 3 momentissa tarkoitetun lainan osalta on lisäksi noudatettava, jotta sillä olisi sanottu etuoikeus, säädetään asetuksella.

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen lainojen ja niiden korkojen maksamisesta on tila tai alue myymisestä lukien panttina sanotussa momentissa mainitun etuoikeuksin niin kauan, kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys myytyyn

tilaan tai myydystä alueesta muodostettuun tilaan, säilyy lainan antajan oikeus. Lainan antaja saa tilan tai alueen omistajan puolesta ja kustannuksella erotuttaa alueen itsenäiseksi tilaksi sekä hakea tilaan lainhuudon, ja voidaan kiinnitys vahvistaa tilan omistajaa kuulematta.

Kun tila tai alue on myyty tahi kun maatalousministeriö on 86 §:n mukaan määrännyt yhteismetsäosuudelle, osuudelle muuhun yhteiseen alueeseen tai etuudelle hinnan, lähettäkään ministeriö ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten 1, 2 ja 4 momentissa sekä 52 §:n 4 momentissa tarkoitetusta panttioikeudesta kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan. Kun alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäkään siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka tehkään alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikornttiin merkinnän edellä tarkoitetun panttioikeuden kohdistumisesta muodostettuun tilaan.

10 luku.

Myyntihinnan ja eräiden työ kustannusten suorittaminen sekä luoton takaisin periminen.

93 §.

Tilan ja alueen 85 §:ssä tarkoitetun myyntihinnan, osuuden ja etuuden 86 §:ssä tarkoitetun hinnan samoin kuin 30 §:ssä mainitun maanostolainan, yhteislaidunalueen oston käytettyä lainaa lukuun ottamatta, sekä raivaus-, rakentamis-, perusparannus-, sisarusuus- ja tielainan maksaa maan ja luoton saaja viiden prosentin suuruisina vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevalle pääomalle ja muu osa pääoman lyhennykseksi.

Asuntolainojen takaisinmaksuaika on määrättävä rakennusaineen kestävyuden mukaisesti, ei kuitenkaan neljäkymmentäviittä vuotta pitemmäksi ajaksi, jos rakennus on tiilestä, betonista tai muusta niihin verrattavasta yhtä kestävästä rakennusaineesta, eikä kolmeakymmentäkolmea vuotta pitemmäksi ajaksi, jos rakennus on vähemmän kestävästä aineesta.

Edellä 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu lisälaina on kymmenen vuotta koroton, ja on se maksettava takaisin yhdennessätoista lainavuodesta alkaen, jollei sitä tällöin peritä yhdellä kertaa takaisin, enintään kymmenessä vuodessa. Takaisinmaksuajalta peritään lainasta se korko, joka vastaavalla asuntolainalla on.

Valtioneuvosto määrää 2 momentissa tarkoitetuista asuntolainoista maksettavan yleisen koron, jonka tulee olla samansuuruinen kuin asuntolainarahastosta myönnettävien asuntolainojen korko. Päättämissään rajoissa valtioneuvosto voi kuitenkin yleisestä korosta poiketen velvoittaa maatalousministeriön asumiskustannusten tasoittamiseksi korottamaan tai alentamaan asuntolainan korkoa. Älköön korkoa kuitenkaan määrättäkö tavannukaisiin ehdoin myönnettyistä lainoista yleisesti perittävää korkoa suuremmaksi.

Maatalousministeriöllä on valta määrätä asunto- ja lisälainasta sekä 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua lainasta perittäväksi korkoa enintään kaksitoista sadalta, milloin lainan irtisanomisedellytykset ovat olemassa.

Kunnalle, yhtiölle, osuuskunnalle ja muulle yhteisölle myönnetyn luoton takaisin maksamisesta säädetään erikseen.

94 §.

Edellä 30 §:ssä mainituista irtaimisto-, laidun- ja sähköistämislainoista ja sellaisesta maanostolainasta, joka on käytetty yhteislaidunalueen oston, ei yhdeltä vuodelta lainan nostopäivästä lukien suoriteta vuotuismaksua. Sen jälkeen on mainittu maanostolaina maksettava takaisin viiden prosentin vuotuismaksuina sekä viljelyksi laitumeksi perustamista, maatalous- ja kalastusirtaimiston hankkimista ja sähköistämistä varten myönnettyt lainat vähintään kymmenen prosentin sekä siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen myönnettyt lainat vähintään kahdenkymmenenviiden prosentin vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevalle pääomalle ja muu osa pääoman lyhennykseksi.

Tilan tai alueen myyntihintaan lisätyn lainan takaisinmaksuaika määräytyy myyntihinnan suorittamisajan mukaan.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa ja 93 §:ssä on lainojen takaisinmaksuajasta sanottu, on sellaisen lainan, jonka vakuudeksi

otetaan kiinnitys toisen maalla oleviin rakennuksiin vuokraoikeuksineen maahan, takaisinmaksuaika siinä tapauksessa, että jäljellä oleva vuokratkausi on edellä tarkoitettua takaisinmaksuaikaa lyhyempi, määrättävä enintään sanotun vuokratkauden pituiseksi.

95 §.

Maan ja luoton saajalle, jolla on huollettavanaan vähintään kaksi alle kuusitoista vuotiasta lasta, voidaan 93 §:n 1—3 momentissa mainitun hinnan ja lainan, sisarusuuslainaa sekä yhteislaidunalueen oston käytettyä ja 30 §:n 2 momentissa tarkoitettua maanostolainaa lukuun ottamatta, maksamisessa antaa helpotuksia, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Jos yhteislaidun, jonka viljelyslaitumeksi perustamista varten on myönnetty laina, on saatettu paikkakunnan keskitasoa parempaan kuntoon, voidaan lainan saajalta jättää perimättä enintään neljännes tällaisen lainan määrästä.

96 §.

Maan ja luoton saajalle voidaan asutustilan, asuntotontin tai yhteislaitumen käyttöä varten tarpeellisten kuivatus-, maanparannus-, metsänparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä raivaus- ja rakentamistöiden suorittamisen edistämistä samoin kuin tilan tai alueen haltijasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuneiden vaikeuksien lieventämistä silmällä pitäen myöntää 93 §:n 1 momentissa ja 94 §:ssä tarkoitettujen vuotuismaksujen suorittamisessa lykkäystä enintään viisi vuotta kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään viisitoista vuotta.

Asuntolainan lyhennyksen tai koron taikka molempien maksamisessa voidaan 1 momentissa mainituista syistä tai asumiskustannusten tasoittamiseksi myöntää lykkäystä enintään viisi vuotta kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään kymmenen vuotta.

Siltä ajalta, jonka osalta on myönnetty lykkäystä vuotuismaksujen tai 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa koron maksamisessa, ei peritä korkoa.

Milloin siihen katsotaan olevan syytä, voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lykkäys myöntää määrätyillä ehdoilla. Jos osoittautuu välttämättömäksi, voidaan myönnetty lykkäys peruuttaa. Lykkäyksen myöntämisestä ja peruuttamisesta päättää maatalousministeriö.

97 §.

Vuotuis- ja lyhennysmaksujen ja lyhennysmaksuain suorittavista lainoista menevän koron kannosta, saamisen ylimääräisestä lyhentämisestä ja velvollisuudesta suorittaa pääomamäärältään vähäinen saaminen yhdellä kertaa sekä maksujen suorittamisen alkamisajasta säädetään asetuksella.

Älköön maksujen suorittamisvelvollisuutta 1 momentin nojalla kuitenkaan, siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen myönnettyjä lainoja lukuun ottamatta, määrättäkö alkavaksi hallintasopimuksen voimassaoloaikana.

98 §.

Milloin valtion toimesta suoritettavat 75 §:ssä mainitut työt ovat joko kokonaan tai osittain tulleet tämän lain mukaan myydyin tilan tai alueen hyödyksi eikä työkustannuksia ole otettu huomioon 85 ja 86 §:ssä tarkoitettua hintaa vahvistettaessa, on tila tai alue, sikäli kuin kustannuksia ei ole jätetty valtion lupallisiksi menoiksi, 85 §:n 6 momentin mukaan määrätyn kustannusosuutensa ja sen koron maksamisesta panttina, ja saadaan sanotut kustannukset korkoineen ottaa tilasta tai alueesta, riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella, kuin kiinteistöistä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Kustannusten valtiolle perimisessä on vastavasti noudatettava, mitä 93 §:n 1 momentissa, 95 §:ssä, 96 §:n 1, 3 ja 4 momentissa sekä 97 §:ssä on säädetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen pantti- oikeuden merkitsemisestä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan olkoon soveltuvin osin noudatettavana, mitä 92 §:n 4 momentissa on säädetty.

99 §.

Milloin maan tai luoton saaja luovuttaa toiselle vuokraoikeuden, jota rasittaa valtion, kunnan tai 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitoksen saaminen, taikka luovuttaa tai vuokraa toiselle sellaisen tässä laissa tarkoitettujen tilan tai alueen, joka ei ole 102 §:ssä mainittujen rajoitusten alainen, tai osan niistä, voidaan vuokraoikeutta, tilaa tai aluetta rasittava valtion, kunnan tai rahalaitoksen saaminen tai osa siitä määrätä heti korkoineen maksettavaksi, jollei saamisen säilyttämistä 1 §:n säännökset huomioon ottaen voida pitää tarkoituksenmukaisena.

100 §.

Kun 92 §:ssä tarkoitettu hinta taikka 98 §:ssä tarkoitettu kustannusosuus, josta tila tai alue on panttina, on täysin maksettu, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille tilan tai alueen vapautumisesta panttivastuusta koskevan merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin.

11 luku.

Maankäyttötöimenpiteiden turvaaminen.

101 §.

Maankäyttötöimenpiteiden turvaamiseksi tulee maankäyttöviranomaisten valvoa, että maan ja luoton saaja käyttää aluettaan tarkoituksenmukaisesti, sekä ohjata, tukea ja muutoinkin edistää hänen toimenpiteitään alueen käytössä.

102 §.

Tämän lain mukaan muodostetun viljelys-, asuntoviljelys- ja kalastustilan samoin kuin sellaisen edellä mainitun laatuiseksi tilaksi katsottavan ennestään olevan tilan tai määrälän, jolle on annettu lisäaluetta, ja tämän lisäalueen säännöllistä hoitoa älköön laiminlyötäkö älköönkä myöskään niitä taikka osaa tai aluetta niistä ilman asianomaisen viranomaisen lupaa ositettako taikka toiselle luovutettako tai vuokrattako. Sama olkoon lakina asuntotilasta ja sille annetusta lisäalueesta, jos niistä on muodostunut asunto-tilaa suurempi tila. Tällaiseen lupaan voidaan liittää ehto, että 10 luvussa tarkoitettu saaminen tai osa siitä on heti korkoineen maksettava. Ilman asutuslautakunnan tai sen puheenjohtajan lupaa ja metsänhoitolautakunnan toimesta suoritettua tai sen hyväksymän metsäammattimiehen suorittamaa puiden leimausta älköön niiltä myöskään myytäkö taikka myytäväksi tai muuten tilalta poisvietäväksi hakattako puita, ja noudatettakoon sen jälkeen, kun 104 §:n 1 momentissa tarkoitettu merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, vastaavasti metsäkiinnityksestä voimassa olevia säännöksiä. Ratkaistessaan puunmyyntiä tai hakkuuta koskevan valituksen on maatalousministeriön samalla määrättävä päätöksensä mukaisen leimauksen toimittamisesta.

Jos tilan tai alueen omistaja sinä aikana, jona tässä pykälässä tarkoitettut ehdot ja rajoitukset ovat 3 momentin mukaan voimassa, menettelee vastoin 1 momentin säännöksiä tai niiden nojalla annettuja määräyksiä, voi maatalousministeriö, ei kuitenkaan enää sen jälkeen, kun kaksi vuotta on kulunut mainittujen ehtojen ja rajoitusten voimassaolajan päättymisestä, määrätä valtion sekä 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten, kuntien ja yhteisöjen saamisen, josta tila tai alue on panttina, heti korkoineen maksettavaksi sekä määrätä lisäksi, että omistajan tai luovutuksen saajan tahi heidän yhteisvastuullisesti taikka, jos rikkomus koskee metsän käyttöä, omistajan, puiden ostajan tai hakkuun toimittajan tahi heidän yhteisvastuullisesti on maksettava valtiolle sakkokorkoa enintään kaksikymmentäviisi sadalta sakkokorkoa määrättäessä tilalle tai alueelle vahvistettavasta, kuitenkin enintään rikkomusajankohdan käyvästä arvosta. Sakkokorkoa voidaan määrätä siitä huolimatta, että edellä tarkoitettu saaminen on kokonaan maksettu, sekä uuden rikkomuksen johdosta määrätä uusi sakkokorko. Älköön sakkokorkoa kuitenkaan määrättäkö luovutuksen saajan, puiden ostajan tai hakkuun toimittajan maksettavaksi sellaisen rikkomuksen johdosta, joka on tapahtunut ennen 104 §:n 1 momentissa tarkoitettua merkinnän tekemistä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan. Maksettavaksi määrätty sakkokorko saadaan periä siinä järjestyksessä, kuin verojen ulosotosta on säädetty. Metsänkäyttöä koskevan rikkomuksen johdosta voi maatalousministeriö myös määrätä puunmyyntivarojen käytöstä 103 §:n 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut ehdot ja rajoitukset ovat voimassa kaksikymmentä vuotta lukien siitä päivästä, jona tilasta tai alueesta tehty kauppakirja on allekirjoitettu. Jos asutuslautakunnan suorittamassa tarkastuksessa on kuitenkin havaittu, että omistaja on raivannut ja rakentanut hänelle myydyin tilan tai alueen hyväksyttävään kuntoon ja hän on jatkuvasti muutoinkin hoitanut tilaansa tai aluettaan kunnollisesti ja noudattanut mahdollisesti laadittua hoitosuunnitelmaa, voi maatalousministeriö tällöin samoin kuin erityisistä syistä muissakin tapauksissa hakemuksesta vapauttaa tilan ja alueen mainittujen ehtojen ja rajoitusten alaisuudesta.

Mikäli lisäalueen arvo on vähäinen verrattuna sen tilan tai määrärahan arvoon, johon se on liitetty, voidaan tila, määräraha ja lisäalue myytessä jättää rajoituksista vapaaksi, ja on tästä tehtävä merkintä lisäalueesta laadittavaan kauppakirjaan.

103 §.

Edellä 102 §:n 1 momentissa tarkoitettua puunmyynti- ja hakkuulupaa älköön, jäljempänä 2 momentissa mainittuja tapauksia lukuun ottamatta, myönnettäkö niin suuren puumäärän hakkuuta varten, että hakkuu ylittäisi kestäväksi katsottavan hakkuumäärän.

Jos 1 momentissa mainittua lupaa on haettu suuremman puumäärän myyntiä tai hakkuuta varten, kuin sanotun momentin mukaan saadaan hakata, voi asutuslautakunta hankittuaan asiasta metsänhoitolautakunnan lausunnon, milloin erittäin painavat taloudelliset syyt sitä hakijan osalta vaativat tai metsän metsänhoidollinen tila sitä edellyttää, lupaa myöntäessään poiketa siitä, mitä 1 momentissa on säädetty.

Puuston myynnistä kertyneistä varoista on tarpeellinen määrä käytettävä hakkuun johdosta metsässä tehtävien metsänparannustöiden ja metsänhoidollisten jälkitoimenpiteiden suorittamiseen. Muut puunmyyntivarat on luovutettava rajoituksitta omistajan käyttöön, lukuun ottamatta pääomahakkuusta saatuja varoja, jotka ovat asutuslautakunnan valvonnassa siten, että niiden käyttämiseen tarvitaan asutuslautakunnan lupa sekä että lautakunta voi, sikäli kuin varoja ei tarvita tilan tuottoa kohottaviin perusparannuksiin, välttämättömän maatalousirtaimiston oston tilalle, omistajan lyhytaikaisten velkojen maksamiseen taikka hänen muihin välttämättömiin tarpeisiinsa, määrätä varoilla maksettavaksi valtion ja 31 §:ssä tarkoitettujen rahalaitosten, kuntien ja yhteisöjen saamia. Puunmyyntilupaan voidaan ottaa tarpeelliset ehdot silmällä pitäen varojen käyttöä tässä momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

104 §.

Kun kauppakirja on allekirjoitettu, lähettäköön maatalousministeriö ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinteistökiinnitysasiain

pöytäkirjaan 102 §:ssä tarkoitettujen ehtojen ja rajoitusten pysyväisyyden vakuudeksi sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta lisäksi ilmoituksen asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten metsäkiinnityksistä pidettävään luetteloon. Sitten kun määräalan erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka tehköön määrälalasta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin merkinnän mainittujen ehtojen ja rajoitusten kohdistumisesta muodostettuun tilaan, sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle vastaavan merkinnän tekemistä varten metsäkiinnitysluetteloon.

Milloin maatalousministeriö on 102 §:n 3 momentin mukaan vapauttanut tilan tai määräalan ehtojen ja rajoitusten alaisuudesta, lähettäköön siitä ilmoituksen asianomaiselle tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin sekä metsänkäyttöoikeuden rajoitusten osalta myös asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten metsäkiinnitysluetteloon.

12 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

105 §.

Valtio on vapaa suorittamasta kunnallisia kirkollisveroa tämän lain tarkoituksiin hankitun tilan tai alueen tuloista siltä kalenterivuodelta, jona sanottu kiinteä omaisuus on kaupan tai lainvoimaisen päätöksen perusteella joutunut maankäyttöviranomaisen hallintaan, tai, jos tämä on tapahtunut lokakuun 15 päivän jälkeen, samalta ja sitä seuraavalta kalenterivuodelta.

Asukas, hänen lapsensa ja muut perheenjäsenensä ovat, jos asukas saa 76 §:n 1 tai 2 momentin nojalla uutistilan perustamis-palkkiota, siltä kalenterivuodelta, jonka aikana hän on tehnyt hallintasopimuksen tai sanottua sopimusta tekemättä ostanut mainituissa lainkohdissa tarkoitettun tilan tai lisää-alueen, ja viideltä tai, jos hallintasopimus on tehty tai sanottu ostaminen tapahtunut 31 päivän maaliskuuta jälkeen, kuudelta sitä seuraavalta kalenterivuodelta vapaat

suorittamasta valtiolle, kunnalle ja kirkolle alueen tulo- ja omaisuusverotuksessa maatalouskiinteistön tuloksi katsottavista tuloista tuloveroa samoin kuin alueesta ja sillä olevista rakennuksista omaisuuden perusteella suoritettavaa veroa. Samoin on verovelvollinen vapaa suorittamasta veroa tulon ja omaisuuden perusteella sellaisesta alueen ulkopuolella olevasta rakennuksesta, joka on hankittu alueen käyttöä varten. Veroa määrättäessä älköön verovelvollisen muista varoista kuitenkaan vähennettävä edellä mainittuun omaisuuteen kohdistuvaa velkaa älköönkään muista tuloista sanotunlaisen velan korkoa.

Milloin 1 §:ssä tarkoitettu henkilö, joka on tullut omistamaan tilan tai alueen tämän lain voimaantulon jälkeen, saa uutistilan perustamis-palkkiota 76 §:n 3 momentin nojalla, sovellettakoon häneen sekä hänen lapsiinsa ja muihin perheenjäseniinsä vastavasti, mitä 2 momentissa on säädetty. Verovapauden alkaminen määräytyy tällöin kuitenkin sen ajankohdan mukaan, jolloin ensimmäinen erä perustamis-palkkiosta on maksettu.

Edellä 2 ja 3 momentissa säädettyä verovapausaikaa voi maatalousministeriö valtiolle suoritettavan veron osalta, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, pitentää enintään kolmella vuodella, jos tila tai alue sijaitsee syrjäisellä tai karulla seudulla. Maatalousministeriöllä on niin ikään valta, jos verovapaa asukas tai 3 momentissa tarkoitettu henkilö on ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt tilan tai alueen kunnollisen rai-vaamisen tai rakentamisen, määrätä verovapaus lakkaamaan.

Palkkiot ja avustukset, joita 76—80 §:ssä tarkoitetaan, ovat vapaat veroista.

106 §.

Milloin saman kunnan alueelle on lyhyen ajan kuluessa perustettu niin paljon uusia asutustiloja ja alueita, että kunnalliset tehtävät ja kunnan menot sen vuoksi lisääntyvät siinä määrin, että kunnan katsotaan joutuvan taloudellisiin vaikeuksiin 105 §:ssä tarkoitettuna verovapausaikana, voi valtioneuvosto myöntää kunnalle valtion varoista vuosittaista avustusta enintään sen määrän, jonka arvioidaan vastaavan valtion ja asukkaiden verovapaudesta johtuvaa kunnan verotulojen menetystä. Avustus maksetaan valtion lopullisena menona tarkoitusta varten tulo- ja menoarviossa osoitetuista varoista.

107 §.

Jos lainvoiman saaneen katselmustoimituksen teknillisessä suorittamisessa on sattunut laskuvirhe tai muu erehdys, on maatalousministeriöllä valta asiallisia kuultuaan suorittaa oikaisu, jos siitä on tehty hakemus viiden vuoden kuluessa käyttösuunnitelman vahvistamisesta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu laskuvirhe tai muu erehdys on vähäinen, voidaan se jättää oikaisematta.

Maatalousministeriö voi 1 momentin nojalla antamassaan päätöksessä määrätä, että oikaisemisesta ehkä johtuva korvaus on sen maksettava, joka on laskuvirheestä tai erehdyksestä hyötynyt. Maksettavaksi määrätty korvaus saadaan periä siinä järjestyksessä, kuin verojen ulosotosta on säädetty. Jollei voida selvittää, kenen maksettavaksi korvaus olisi määrättävä, suoritetaan se valtion varoista.

Maatalousministeriön 1—3 momentin nojalla antamiin päätöksiin ei saa hakea muutosta.

108 §.

Asetuksella voidaan tämän lain mukaan maatalousministeriölle kuuluvia tehtäviä siirtää asutuslautakunnalle, yhtymille ja järjestöille. Maatalousministeriölle kuuluvaa toimivaltaa alkoon kuitenkin siirrettäväksi asiassa, joka ministeriöiden toimialaa koskevien säännösten mukaan on sanotun ministeriön ratkaistava, alkoonkä ratkaisuvallata muussa-kaan maatalousministeriölle tämän lain mukaan kuuluvassa asiassa, jossa tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta.

Asutuslautakunnan päätökseen asiassa, jossa maatalousministeriölle kuuluvaa toimivaltaa on 1 momentin nojalla siirretty sanotulle lautakunnalle, saadaan hakea muutosta maatalousministeriössä.

109 §.

Asutuslautakunnan ja sen puheenjohtajan tämän lain nojalla antamaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus, sikäli kuin muutoksen hakemisesta joidenkin asioiden kohdalta ei ole toisin säädetty, kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä maatalousministeriöön. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määrääjän päättymispäivänä annettava asutuslautakunnalle, mutta saa valittaja omalla

vastuullaan toimittaa valituskirjansa asutuslautakunnalle myös maksettuna postilähetyksenä tai lähetin välityksellä, siten kuin 26 päivänä helmikuuta 1954 annetussa laissa asiakirjain lähettämistä (74/54) on säädetty. Asutuslautakunta lähettäköön valituskirjan viipymättä oman lausuntonsa seuraavana maatalousministeriölle.

110 §.

Asutustarkastajan päätökseen tyytymättömällä on oikeus kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä maatalousministeriöön. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määrääjän päättymispäivänä annettava maatalousministeriölle, mutta saa valittaja omalla vastuullaan toimittaa valituskirjansa maatalousministeriölle myös maksettuna postilähetyksenä tai lähetin välityksellä. Postitse lähettämistä olkoon vastaavasti noudatettavana, mitä 109 §:ssä on säädetty.

111 §.

Edellä 27 §:n 3 momentissa maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan ja jäsenten osalta säädettyin poikkeuksin on henkilö, jolle uskotaan suoritettavaksi tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä, niiden suorittamisesta vastuussa niinkuin virkamies.

Tämän lain mukaisessa menettelyssä tarvittavasta valtion asiamiehestä säädetään asetuksella.

112 §.

Toimitusmiesten olkoon välttämättömän tarpeen niin vaatiessa sallittu 50 §:n 1 momentissa mainitussa katselmustoimituksessa ulottaa toimintansa myös sen alueen ulkopuolelle, jota toimitus koskee. Jos tällöin on alueen ulkopuolella tallattu viljaa tai kaadettu puita taikka tuotettu muuta vahinkoa, tehkään se, joka katsoo kärsineensä vahinkoa, korvausvaatimuksen maankäyttötoimikunnan puheenjohtajalle viimeistään katselmustoimituksen loppukokouksessa. Maan omistajalle tai haltijalle on ilmoitettava siitä, että toimitusmiehet ovat käyneet kysymyksessä olevalla ulkopuolisella alueella, sekä aiheutetusta vahingosta ja loppukokouksesta. Maankäyttötoimikunnan on, ottaen huomioon, että kaadetut puut kuuluvat maan omistajalle, arvioitava vahingon suuruus sekä toimitettava

vahingon korvaamista koskevalta osalta asiakirjat maatalousministeriölle, joka antakoon, korvauksen hakijaa kuultuaan, päätöksen siitä, onko ja kuinka paljon vahingonkorvausta suoritettava. Korvaus maksetaan valtion varoista.

113 §.

Tämän lain täytäntöönpanoa koskevat tehtävät on hoidettava ja valitusasiat käsiteltävä kiireellisesti.

Kun tämän lain täytäntöönpanoa hoitavat viranomaiset tilaavat muilta viranomaisilta todistuksia tai muita asiakirjoja, on ne annettava kiireellisesti.

114 §.

Milloin valtio on maankäyttötoimintaa koskevassa oikeudenkäynnissä asianosaisena tahi tällaiseen toimintaan liittyvässä lainhuudatus- tai kiinnitysasiassa hakijana, ei tuomarilla ole oikeutta saada toimituskirjoina annettavista pöytäkirjanotteista eikä todistuksista lunastusta valtiolta. Tämän lain täytäntöönpanoa hoitavien viranomaisten maankäyttötoimintaa varten pyytämät todistukset, jotka koskevat kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, irtaimistokiinnityspöytäkirjaan, ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon tai vuokrarekisteriin tehtäviksi säädettyjä merkintöjä, annettakoon niin ikään lunastuksetta.

115 §.

Jollei toisin ole säädetty, suoritetaan tämän lain toimeenpanokustannukset tarkoitusta varten tulo- ja menoarviossa osoituista varoista.

116 §.

Tarkeimmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

117 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 195., ja sillä kumotaan 6 päivänä marraskuuta 1936 annettu asetuslaki (332/36), lukuun ottamatta valtionmaan luovuttamista asutustarkoituksiin ja maan pakkolunastusta koskevia ja niihin liittyviä säännöksiä, samana päivänä annettu laki eräiden asutustiloja koskevien säännösten kumoamisesta ja siitä johtuvista toimenpiteistä (334/36) ja asutustilallisten vuotuismaksujen alentamisesta 18 päivänä joulukuuta 1936 annettu laki (335/36) niihin myöhemmin tehtyne muutoksineen.

Asutusrahaston tileistä on tämän lain tultua voimaan poistettava rahaston pääomaa vähentäen sellaiset asutusrahaston varoiksi kirjatut erät, jotka, sen mukaan kuin on aikaisemmin säädetty, kokonaan tai osaksi jäävät valtion lopullisiksi menoiksi.

Edellä 1 momentissa mainittujen lakien kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä säädetään asetuksella.

Mitä 52 §:n 4 momentissa, 81 §:n 2 momentissa, 92 §:n 2 momentissa ja 98 §:n 1 momentissa on säädetty sanotuissa lainkohdissa tarkoitettujen saamisten etuoikeudesta, ei aiheuta muutosta niiden oikeuteen, joilla on ennen tämän lain voimaantuloa vireille pannun hakemuksen nojalla vahvistettu kiinnitys tai vuokraoikeuden rekisteröiminen tahi sitä ennen syntynyt maksamattoman kauppahinnan panttioikeus tai muu kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus kiinteistöön.

Laki maankäyttölainoista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Lainan saajat.

....kuun .. päivänä 195. annetun maankäyttölain (/5) 30 §:ssä mainittuja lainoja voidaan myöntää sanotussa laissa mainituille luoton saajille samoin kuin yhteislaitumista .. päivänäkuuta 195. annetun lain (/5) 3 §:ssä tarkoitetuille laitumen hoitoelimille ja sanotun lain 2 luvussa mainituille yhteisöille siinä järjestyksessä, kuin tässä laissa säädetään.

Älköön niissä tapauksissa, joissa tilan määräälan tai määrääosan erottamiseen tarvitaan viranomaisen suostumus, maankäyttölain 30 §:ssä mainittuja lainoja myönnettävä, ennen kuin on lainvoimaisesti ratkaistu, että määrääla tai määrääosa voidaan erottaa itsenäiseksi tilaksi.

2 §.

Milloin kunta harjoittaa sellaista maan tarkoituksenmukaista käyttöä edistävää toimintaa, jota maankäyttölain 1 §:ssä tarkoitetaan, voidaan kunnalle myöntää lainoja maan, etuuskien ja osuuskien, rakennusten, maatalouskoneiden ja muun maatalousirtaimiston, kalastusirtaimiston sekä tuotannon tehostamista ja tuotteiden käsittelyä varten tarvittavien laitteiden hankkimiseen, tarpeellisten uusien asuin-, talous-, kotieläin- ja ulkorakennusten suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tilalla ennestään olevien tällaisten rakennusten korjaamiseen, laajentamiseen ja peruskorjausten suorittamiseen samoin kuin kuivatus-, maanparannus- ja muiden perusparannustöiden sekä tie- ja raivaustöiden suorittamiseen.

3 §.

Sellaiselle yhtiölle, osuuskunnalle ja muulle yhteisölle, jolla voidaan katsoa olevan edellytykset maankäyttöluoton tarkoituksenmukaiseen käyttämiseen ja jonka maatalousministeriö on luoton saajaksi hyväksynyt, voidaan asutusrahaston varoista myöntää lainaa 2 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin.

4 §.

Maankäyttölain 30 §:n 1 momentin 7 kohdassa mainittuja laidunlainoja voidaan antaa:

1) maankäyttölaisissa tarkoitettulle luoton saajalle, jonka ei katsota muuten voivan perustaa maalleen viljeltyä laidunta; ja

2) yhteislaitumista annetun lain 3 §:ssä tarkoitettulle laitumen hoitoelimelle ja saman lain 2 luvussa tarkoitettulle yhteisölle laidunalueen viljellyksi laitumeksi perustamista varten.

5 §.

Hallintasopimuksen tehneelle henkilölle voidaan antaa laina ehdolla, että laina saadaan lisätä tilan tai alueen hintaan. Tällaisella ehdolla älköön kuitenkaan annettako siementen, lannoitteiden ja maatalouskalkin hankkimiseen tarkoitettuja lainoja älköönkään myöskään maankäyttölain 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittuja asunto- ja lisälainoja ja saman pykälän 3 momentissa tarkoitettua lainaa.

6 §.

Maanosto- ja sisarosuslainaa älköön muutoin kuin erityisistä syistä myönnettävä, jos lainaa on haettu sellaisen tilan, sen määrääosan tai alueen ostamista varten, että se joko yksinään tai hakijan jo omistaman maan kanssa yhdessä muodostaisi melkoista suuremman alueen, kuin mikä maankäyttölain mukaiseen viljelystilaan voitaisiin antaa.

7 §.

Maankäyttölain 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittuja asuntolainoja voidaan antaa sijainniltaan, pohjaratkaisultaan sekä teknillisiltä rakenteiltaan ja varusteiltaan sosiaalisesti sekä maataloustilojen osalta myös maatilataloudellisesti tarkoituksenmukaisten ja asumiskustannuksiltaan kohtuullisten asuinrakennusten rakentamiseen enintään neljäkymmentä sadalta hyväksytyistä han-

kinta-arvosta, ja laina saa sen edellä paremmalla etuoikeudella kiinnitettyjen lainojen kanssa nousta enintään yhdeksäänkymmeneen sadalta vakuuden arvosta.

Asuinrakennuksen korjaamista, laajentamista ja peruskorjausten suorittamista varten myönnettävän asuntolainan suuruuteen ja etuoikeusasemaan on sovellettava, mitä 1 momentissa on sanottu.

Heikossa taloudellisessa asemassa olevalle luoton saajalle voidaan asuinrakennuksen rakentamista tai uusimista varten myönnetyn asuntolainan lisäksi antaa valtioneuvoston vahvistamin perustein maankäyttölain 93 §:n 3 momentissa tarkoitettua lisälainaa enintään kymmenen sadalta hyväksytystä hankinta-arvosta, ja saavat lisälaina, asuntolaina ja näiden edellä paremmalla etuoikeudella kiinnitetyt lainat nousta enintään yhdeksäänkymmeneen sadalta vakuuden arvosta.

Asuntolainan avulla rakennettavassa rakennuksessa olevan asunnon huoneistoala saa olla enintään sata neliometriä. Viljelytilalle tai siihen verrattavalle tilalle rakennettavassa rakennuksessa olevan asunnon huoneistoala saa kuitenkin maatilataloudelliset vaatimukset huomioon ottaen olla enintään satakaksikymmentä ja asuntoviljelytilalle tai siihen verrattavalle tilalle rakennettavassa rakennuksessa enintään satakymmenen neliometriä.

8 §.

Sisarosuuslainalla samoin kuin maanostolainalla, joka on myönnetty tilan tai sen määröosan ostamista varten, on maksamattoman kauppahinnan oikeus, ja voidaan laina kiinnittää tilaan tai määröosaan omistajaa kuulematta. Milloin koko kauppahintaa ei ole suoritettu myyjälle kauppaa päätettäessä, on hänen maksamattoman kauppahinnan panttioikeudellaan parempi etuoikeus kuin mainitulla lainalla, ja säilykseen tämä etuoikeus edelleenkin, mikäli sanotun panttioikeuden voimassa ollessa vireille pannun hakemuksen nojalla on myyjän kauppahintasaamisen vakuudeksi vahvistettu kiinnitys kysymyksessä olevaan tilaan tai määröosaan.

Milloin maanosto-, raivaus-, rakentamis-, irtaimisto-, laidun-, perusparannus-, sähköistämistä, tie-, asunto- tai lisälaina taikka maankäyttölain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettu asutusrahaston varoista tai muualta saatu laina on myönnetty määröalan omistajalle,

lähettäköön lainan antaja jäljennökset kauppa- ja velkakirjoista sekä maarekisterin otteen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan erottamisoikeuden sekä lainan maksamisen vakuudeksi. Kun merkintä on tehty, on määröala ja siitä muodostettu tila lainan ja sen koron maksamisesta panttina etuoikeudella merkitsemispäivästä niin kauan, kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys määröalasta muodostettuun tilaan, säilyy lainan antajan oikeus. Lainan antaja saa määröalan omistajan puolesta ja kustannuksella erotuttaa määröalan itsenäiseksi tilaksi ja hakea siihen lainhuudon, ja voidaan kiinnitys vahvistaa tilan omistajaa kuulematta. Merkintää erottamisoikeudesta älköön kuitenkaan tehtävä, jos se aikaisemman ilmoituksen perusteella on jo tehty tai erottamisoikeuden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys.

Asetuksella säädetään, mitä maankäyttölain 30 §:n 3 momentissa tarkoitettua lainan osalta on lisäksi noudatettava, jotta sen kohdalla voitaisiin soveltaa tämän pykälän 2 momentin säännöksiä.

2 luku.

Lainojen jakaminen.

9 §.

Lainat voidaan antaa joko suoraan asutusrahastosta tahi kuntien, Osuuskassojen Keskus Oy:n, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen välityksellä.

Lainojen 1 momentissa tarkoitettua välittämistä varten myöntää maatalousministeriö tarvittavat varat asutusrahastosta lainoina kunnille, Osuuskassojen Keskus Oy:lle, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle. Osuuskassojen Keskus Oy jakaa lainat osuuskassojen ja Maakiinteistöpankki Oy:n sekä Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki säästöpankkien välityksellä.

10 §.

Velkakirjaan, joka laaditaan myönnettäessä 2 §:ssä ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa lainaa asutusrahaston

varoista, on otettava määräykset, että laina voidaan ennen sen takaisin maksamisesta sovittua aikaa katsoa erääntyneeksi, jos lainavaroja on käytetty vastoin tämän lain tai maankäyttölain säännöksiä taikka maankäyttöviranomaisten määräyksiä, sekä että lainavarojen hoidosta saatu hyöty ja valtiolle aiheutunut tappio on, mikäli varoja on mainituin tavoin käytetty, korvattava valtiolle.

11 §.

Ne varat, jotka kunnalle annetaan 2 §:ssä ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuina lainoina, samoin kuin tällaisista varoista kertyvät korot on hoidettava kunnan muista varoista erillään asutuskassassa. Näitä varoja älköön käytettävä muihin kuin mainituissa lainkohdissa edellytettyihin tarkoituksiin ja, mikäli maatalousministeriö antaa siihen luvan, kassan hoitomeneihin.

12 §.

Kunnalle, Osuuskassojen Keskus Oy:lle, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle voidaan 9 §:n 2 momentissa mainittujen lainavarojen hoidosta suorittaa hoitopalkkiota asutusrahaston varoista, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

13 §.

Valtioneuvoston määräämillä ehdoilla voidaan 9 §:n 2 momentissa mainituille rahalaitoksille, mikäli ne ovat käyttäneet tässä laissa tarkoitettuun lainoitukseen muita kuin asutusrahastosta lainaksi saamiaan varoja, suorittaa asutusrahaston varoista korkohyvitystä enentään se määrä, joka vastaa sanottujen rahalaitosten välittämistään lainoista saaman koron ja käytettävissään olevista muista varoista tämän lain tarkoituksia vastaaviin tarkoituksiin myöntämistä lainoista yleisesti perimän koron ja provision erotusta.

Edellä 1 momentissa mainittuun korkohyvitykseen lisätään tämän lain mukaisista lainoista suoritettavan koron määrä lykkäysvuosilta, asuntolainan osalta kuitenkin vain siltä ajalta, kuin lykkäystä on myönnetty myös koron maksamisessa, maankäyttölain 94 §:n 1 momentissa mainittujen lainojen osalta sanotussa lainkohdassa tarkoitettua yhdeltä vuodelta samoin kuin hallintasopimusajalta niiden lainojen osalta, joista sano-

tulta ajalta ei suoriteta vuotuismaksuja tai lyhennystä ja korkoa.

Jos kunta on tässä laissa tarkoitettuun lainoitukseen käyttänyt muita kuin asutusrahastosta lainaksi saamiaan varoja, voidaan kunnalle suorittaa korkohyvitystä asutusrahaston varoista, sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Mitä 2 momentissa on sanottu, noudatettakoon vastaavasti myös kunnan myöntämien lainojen kohdalta.

14 §.

Maatalousministeriö voi erityisistä syistä päättää, että kunnan myöntämistä lainoista jää valtion vastuulle enintään kolmekymmentäviisi sadalta lainan vakuuden arvosta.

Myöntäessään lainan päättää osuuskassan ja säästöpankin hallitus samoin kuin Maakiinteistöpankki Oy:n ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen johtokunta, tarjotun vakuuden huomioon ottaen, onko ja kuinka suuri osa lainasta jäävä valtion vastuulle. Tämä osa ei kuitenkaan saa nousta yli kolmenkymmenenviiden sadalta tai, mikäli erityisiä syitä on, yli neljänkymmenenviiden sadalta vakuuden arvosta.

Myönnettäessä raivaus-, asunto-, rakentamis-, perusparannus-, sähköistämistä tai tielainaa arvioidaan vakuus 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siihen arvoon, mikä vakuudella on katsottava olevan lainojen käyttämisen jälkeen suunniteltuun tarkoitukseensa.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös on osuuskassan ja Maakiinteistöpankki Oy:n osalta alistettava Osuuskassojen Keskus Oy:n johtokunnan sekä säästöpankkien osalta Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin johtokunnan hyväksyttäväksi, ja tulee sanottujen johtokuntien samoin kuin Suomen Hypoteekkiyhdistyksen johtokunnan olla valtion vastuuta koskevaa asiaa käsiteltäessä täydennettynä maatalousministeriön edustajalla. Maatalousministeriö voi päättää, että lainojen myöntämistä koskevat päätökset on niissäkin tapauksissa, joissa ei ole kysymys lainan osan jättämisestä valtion vastuulle, alistettava mainituin tavoin täydennettyjen johtokuntien hyväksyttäväksi.

Siitä, millä ehdoilla hallintasopimuksen tehneelle henkilölle myönnetty laina saadaan jättää valtion vastuulle, säädetään asetuksella.

15 §.

Asutuslautakunnan, Osuuskassojen Keskus Oy:n, osuuskassojen, Maakiinteistöpankki Oy:n, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin, säästöpankkien ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen on valvottava, että lainat käytetään niitä myönnettäessä määrättyyn tarkoitukseen.

3 luku.

Lainojen takaisin periminen.

16 §.

Sellaisten maankäyttölain 30 §:ssä tarkoitettujen lainojen takaisin perimisestä, jotka kunta tai 9 §:ssä mainittu rahalaitos on myöntänyt niiden käytettäväksi lainoitusta varten asutusrahastosta asetetuista varoista, on voimassa, mitä mainitun lain 93—97 §:ssä on säädetty.

Lainan saajan lyhentäessä lainaansa katsotaan valtion ja rahalaitoksen samoin kuin valtion ja kunnan välisessä selvittelyssä valtion vastuulla oleva osa lainasta ensiksi suoritetuksi. Kuitenkin katsotaan siinä tapauksessa, että lainan vakuutena oleva omaisuus myydään ulosottoihin, huutokauppahinnasta lainan maksamiseen tulevalla määrällä ensiksi lyhennetyksi rahalaitoksen tai kunnan vastuulla olevaa osaa lainasta ja sen jälkeen sitä valtion vastuulla olevaa osaa, joka lainan saajan maksamien lyhennysten kautta ei ole tullut suoritetuksi. Milloin lainan saajalle on myönnetty useampia lainoja samasta rahalaitoksesta tai asutuskassasta, käsitellään lainoja edellä mainitussa selvittelyssä, niinkuin ne olisi myönnetty yhtenä lainana.

17 §.

Kunnalle, Osuuskassojen Keskus Oy:lle, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle 9 §:n mukaan myönnetty laina on maksettava valtiolle sitä mukaa, kuin lainan saajain on laina-ehdojen mukaisesti suoritettava velkaansa kunnalle tai rahalaitokselle, minkä lisäksi heidän maksamansa ylimääräiset lyhennykset on viipymättä valtiolle suoritettava.

Milloin velallinen saa lykkäystä vuotuismaksujen taikka asuntolainan lyhennyksen

tai koron tahi molempien suorittamisessa tai hänet on vapautettu suorittamasta osa lainamäärästä, saa kunta, Osuuskassojen Keskus Oy, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki ja Suomen Hypoteekkiyhdistys vastaavat helpotukset lainan maksamisessa valtiolle. Jos vapautus on annettu velalliselle sellaisen lainan osalta, joka on myönnetty muista kuin asutusrahaston varoista, suoritetaan vapautuksen johdosta velalliselta perimättä jätettävää korkoa ja lainan osaa vastaava määrä lainan antajalle tulo- ja menoarviossa tätä varten osoitetuista varoista.

18 §.

Sellaisen kunnalle myönnetyn lainan, jota 2 §:ssä tarkoitetaan, samoin kuin yhtiölle, osuuskunnalle ja muulle yhteisölle 3 §:n mukaan myönnetyn lainan takaisin maksamisesta valtiolle sekä muista lainaehdoista määrää valtioneuvosto.

4 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

19 §.

Sitoumuksiin, jotka annetaan tässä laissa tarkoitettulle luoton saajalle myönnettävistä lainoista, voidaan ottaa lainan irtisanomisen ja lainaehdoissa ehkä sovitun sakkokoron maksettavaksi määräämisen uhalla laina-aikana noudatettavaksi ehtoja, jotka koskevat tilan tai alueen hoitoa ja käyttöä, sillä olevien rakennusten kunnossapitoa ja vakuuttamista, puiden myyntiä ja hakkuuta, lainan käyttöä ja sen perimisen turvaamista sekä tilan luovuttamista, vuokraamista tai osittamista koskevia ehtoja. Lainasitoumuksiin voidaan ottaa myös muita tarpeelliseksi katsottuja ehtoja.

20 §.

Tämän lain toimeenpanon ylin johto ja valvonta kuuluu maatalousministeriölle.

21 §.

Mikäli tästä laista ei muuta johdu, noudatettakoon soveltuvin osin, mitä maankäyttölaisissa on säädetty.

Tässä laissa tarkoitetuissa asioissa olkoon vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 108 §:ssä on säädetty.

22 §.

Jollei toisin ole säädetty, suoritetaan tämän lain toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset valtion varoista.

23 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

24 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 195..

Laki

yhteislaitumista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Varsinaiset yhteislaitumet.

1 §.

.....kuun .. päivänä 195. annetun maankäyttölain (/5) mukaan muodostettavaan yhteislaitumeen voidaan liittää niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, kuin maankäyttölain mukaan perustettujen asuntotilojen ja -tonttien tai niihin verrattavien muiden tilojen haltijain ja tilattomien vähävaraisten karjanhaltijain laiduntarpeen tarkoituksenmukainen tyydyttäminen edellyttää, kuitenkin kutakin karjanhaltijaa kohden enintään kahden lehmän laiduntamiseen tarvittava ala.

Tarkoitukseen sopivaa maata liitetään yhteislaitumeen lehmää kohden 0.3—0.5 hehtaaria.

2 §.

Yhteislaidun luovutetaan pitkäaikaisella vuokrasopimuksella paikalliselle laitumen hoitoelimelle. Hoitoelimen tehtävänä on laidunalueen perustaminen viljellyksi laitumeksi sekä sen hoitaminen ja laiduntamisoikeuksien vuokraaminen yksityisille karjanhaltijoille. Tarvittaessa voidaan perustamistoimenpiteet suorittaa myös viranomaisten toimesta.

3 §.

Laitumen hoitoelimeksi voidaan hyväksyä kunta, osuuskunta, yhtiö tai muu yhteisö, joka katsotaan siihen sopivaksi.

Laitumen hoitoelimelle kuuluvat tehtävät voidaan uskoa myös yksityiselle henkilölle.

4 §.

Valtion ja laitumen hoitoelimen välisessä vuokrasopimuksessa on määrättävä ne ehdot, joita laitumen käytössä on noudatettava.

Yhteislaitumesta on suoritettava valtiolle sellainen kohtuullinen vuokra, että laidunta siitä saatava tuotto huomioon ottaen voidaan kannattavasti tarkoitukseensa käyttää, kuitenkin enintään kolme sadalta siitä arvosta, joka laitumella maankäyttölain 55 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan arvioiden on vuokrasopimusta tehtäessä tai uusittaessa taikka vuokran suuruutta vuokrasopimuksessa mainittavina määräaikoina tarkistettaessa katsottava olevan.

Maatalousministeriö vahvistaa yhteislaitumesta suoritettavan vuokran, ja voi ministeriö, jollei vuokrasopimuksen ehtoja täytetä, purkaa sopimuksen.

5 §.

Yhteislaitumelle on laadittava suunnitelma viljellyksi laitumeksi perustamista varten.

Suunnitelman toteuttamisesta samoin kuin myöhemmin suunnitelluista perusparannustoista aiheutuvat kustannukset suoritetaan asutusrahastosta tai tulo- ja menoarviossa tähän tarkoitukseen osoitetuista varoista.

6 §.

Yhteislaidun on jatkuvasti käytettävä 1 §:ssä edellytettyyn tarkoitukseen.

Jollei tarpeellinen määrä 1 §:ssä tarkoitettuja karjanhaltijoita hae laiduntamisoikeutta, voi maatalousministeriö oikeuttaa yhteislaitumen hoitoelimen tilapäisesti myöntämään laiduntamisoikeuksia muille maankäyttölain mukaan muodostettujen ja niihin verrattavien tilojen haltijoille, kuitenkin siten, että 1 §:ssä tarkoitetuilla karjanhaltijoilla on etuoikeus.

Milloin yhteislaidunta ei voida tarkoituksenmukaisesti käyttää 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla, voi maatalousministeriö luovuttaa laidunalueen tai osan siitä muuhun maankäyttölaissa edellytettyyn tai erityisistä syistä muuhunkin tarkoitukseen.

2 luku.

Erikoislaitumet.

7 §.

Nautakarjan laiduntamista varten voidaan paikalliset olosuhteet huomioon ottaen perustaa muunkinlaatuisia kuin 1 luvussa tarkoitettuja yhteislaitumia. Tällaisia erikoislaitumia voidaan perustaa myös hevosten ja lampaiden laiduntamista varten.

Erikoislaitumen haltijana voi olla yhteisö, jonka jäsenet ovat maankäyttölain mukaan muodostettujen tai niihin verrattavien tilojen haltijoita sekä 1 §:ssä tarkoitettuja tilattomia karjanhaltijoita. Erikoislaidun voi olla yhteisön omistamaa tai vuokraamaa maata, ja voidaan yhteisölle tällaiseksi laitumeksi omistusoikeudella luovuttaa myös 1 luvussa tarkoitettu yhteislaidun.

8 §.

Edellä 7 §:ssä tarkoitettulle yhteisölle voidaan alueen hankkimista varten erikoislaitu-

meksi antaa maanostolainaa sekä viljellyksi laitumeksi perustamista varten avustusta ja laidunlainaa valtion varoista ehdolla, että laidun perustetaan ja sitä jatkuvasti hoidetaan hyväksytyyn suunnitelman mukaan, sekä muilla tarpeellisiksi katsotuilla ehdoilla.

9 §.

Milloin on kysymys varsojen laiduntamiseen käytettävästä erikoislaitumesta, voidaan 7 ja 8 §:n säännöksiä soveltaa, vaikka yhteisön jäsenet eivät täyttäisikään heille 7 §:n 2 momentissa asetettuja vaatimuksia.

3 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

10 §.

Maatalousministeriö vahvistaa tässä laissa tarkoitetuille yhteislaitumille ohjesäännön, johon otetaan laitumen hoitoelimen tehtäviä koskevat samoin kuin ne määräykset, jotka laitumen karjanhaltijoille vuokraamista koskeviin sopimuksiin on heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sisällytettävä.

11 §.

Laitumen hoitoelimen ja karjanhaltijan väliset laiduntamisoikeuksien ja niihin liittyvien velvoitteiden jakoa koskevat riitaisuudet käsittelee asutuslautakunta. Asutuslautakunnan päätökseen tyytymättömällä on valta saattaa asia kuudenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan alioikeuden tutkittavaksi siinä järjestyksessä, kuin riita-asioista on säädetty. Alioikeuden asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Asutuslautakunnan päätös, johon ei ole haettu muutosta, saadaan panna täytäntöön niinkuin lainvoimainen tuomio.

12 §.

Maanhankintalainsäädännön mukaan muodostetun samoin kuin sellaisen yhteislaidunalueen kohdalta, jonka perustamista on tuettu muun aikaisemman asutuslainsäädännön no-

jalla, noudatettakoon soveltuvin osin tätä lakia sen jälkeen, kun laidunalueen hallinnan perusteena tämän lain voimaan tullessa olevan sopimuksen voimassaoloaika päättyy, ei kuitenkaan siinä tapauksessa, että laidunalueen haltijalla sanotun sopimuksen mukaan on oikeus uudistaa sopimus entisillä ehdoilla eikä hän luovu tästä oikeudestaan.

13 §.

Mikäli tästä laista ei muuta johdu, noudatettakoon soveltuvin osin, mitä maankäyttölaissa on säädetty.

Tässä laissa tarkoitetuissa asioissa olkoon vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 108 §:ssä on säädetty.

14 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

15 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 195..

Laki

asutusyhteismetsistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Aikaisemman asutustoiminnan yhteydessä samoin kuin .. päivänäkuuta 195. annetun maankäyttölain (/5) mukaan perustettuja yhteismetsiä, joita tässä laissa sanotaan asutusyhteismetsiksi, on pysyvästi käytettävä niiden tilojen, joihin kuuluu osuus yhteismetsään, yhteisinä alueina kestävän metsätalouden harjoittamiseen, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §.

Jos asutusyhteismetsään kuuluu alueita, joiden harkitaan paremmin soveltuvan muuhun tarkoitukseen kuin kestävän metsätalouden harjoittamiseen, voidaan sellainen alue maatalousministeriön luvalla ja sen määräämillä ehdoilla erottaa asutusyhteismetsästä ja myydä osakkaiden hyväksi.

3 §.

Lohottaessa tilaa, jolla on osuus asutusyhteismetsään, saa kukin muodostettava tila osuuden siihen osalukunsa mukaan. Jos lohkomisessa muodostettava tila on tarkoitettu käytettäväksi muuhun kuin pääasiassa maatilatalouden harjoittamiseen tai jos se on pinta-alaltaan vähäinen, voidaan toimituksessa, jos asianosaiset niin sopivat, kuitenkin määrätä, että tällaisen tilan osuus on kuuluva jollekin toimituksessa muodostettavalle, pääasiassa maatilatalouden harjoittamiseen käytettävälle tilalle.

4 §.

Asutusyhteismetsän osakkaat valitkoot vuodeksi kerrallaan yhteismetsää varten hoitokunnan ja sille puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hoitokunta kantaa ja vastaa yhteismetsää koskevista oikeudenkäynneistä.

Haasteen, julkisen viranomaisen käskyn ja muun tiedonannon on katsottava tulleen

yhteismetsän osakkaiden ja sen hoitokunnan tiedoksi, kun se on laillisessa järjestyksessä toimitettu puheenjohtajalle tai varapuheenjohtajalle, joiden on huolehdittava siitä, että asia hyvissä ajoin saatetaan osakasten tietoon.

5 §.

Asutusyhteismetsää on hallittava, käytettävä ja hoidettava sille vahvistetun ohjesäännön ja metsätaloussuunnitelman mukaan.

Asutusyhteismetsän tulot on käytettävä osakkaiden hyväksi.

6 §.

Asutusyhteismetsän osakkaiden tulee huolehtia ohjesäännön ja, 7 §:n 1 momentissa mainittua tapausta lukuun ottamatta, metsätaloussuunnitelman laatimisesta asutusyhteismetsälle. Ohjesäännön, joka on metsänhoitolautakunnan kautta alistettava maatalousministeriön vahvistettavaksi, tulee sisältää määräykset siitä, miten yhteismetsää on hallittava, sen yhteistä taloutta hoidettava ja metsän hoitamisesta metsätaloussuunnitelman mukaan huolehdittava. Metsätaloussuunnitelma on alistettava metsänhoitolautakunnan vahvistettavaksi.

Metsänhoitolautakunnan tulee maatalousministeriön antamien ohjeiden mukaan ohjata ja valvoa asutusyhteismetsien hoitoa ja käyttöä sekä niiden hallinnon ja talouden järjestämistä samoin kuin huolehtia siitä, että asutusyhteismetsissä tarvittaessa suoritetaan metsätalouden tarkastuksia.

2 luku.

Asutusyhteismetsän perustaminen.

7 §.

Asutusyhteismetsän perustaa maankäyttölainsäädännössä mainittu maankäyttötoimikunta, joka myös laatii ehdotuksen ensimmäiseksi metsätaloussuunnitelmaksi asutusyhteismetsälle.

Asutusyhteismetsä on perustettava niin lähelle siihen osuutta saavia tiloja, että sen osakkailla yleensä on tilaisuus yhteismetsässä suoritettavissa töissä käyttää omaa työvoimaansa ja saada sieltä myös kotitarvepuuta. Asutusyhteismetsään voidaan liittää

alueita yhdestä tai useammasta kunnasta. Erityisistä syistä voidaan eri kunnissakin oleville tiloille antaa osuus samaan asutusyhteismetsään.

Yhteismetsä on tilusten sijoituksen ja metsätalouden harjoittamisen kannalta muodostettava tarkoituksenmukaiseksi.

Asutusyhteismetsälle ei lasketa talolukua eikä mantaalia.

8 §.

Milloin yhteismetsäosuus tulee annettavaksi tilaan maankäyttölain 51 §:ssä tarkoitettussa erillisessä toimituksessa, älköön maan saajan tai sen, jolle tila tai sen osa ehkä on siirtynyt, maansaantihakemuksesta luopuminen yhteismetsäosuutta koskevalta osalta, mikäli luopuminen on tapahtunut asutusyhteismetsän perustamista tarkoittavan toimituksen alkukokouksessa määrätyn ajankohdan jälkeen, estäkö yhteismetsäosuuden tilalle antamista. Jos tila luovutetaan, on luovuttaja velvollinen luovutuksen saajalle ilmoittamaan tekemästään hakemuksesta ja, jos hän sen lyö laimin, korvaamaan siitä uudelle omistajalle ehkä aiheutuvan vahingon.

3 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

9 §.

Jollei asutusyhteismetsälle vahvistetun ohjesäännön tai metsätaloussuunnitelman määräyksiä noudateta, velvoittakoon lääninhallitus maatalousministeriön pyynnöstä asianomaiset sakon uhalla noudattamaan sanottuja määräyksiä, ja on maatalousministeriöllä valta määrääjäksi kieltää, milloin syytä siihen on, käyttämästä asutusyhteismetsää joko kokonaan tai osaksi sekä tarpeen vaatiessa määrätä yksi tai useampi asiantunteva uskottu mies hallitsemaan ja hoitamaan asutusyhteismetsää osakkaiden kustannuksella.

10 §.

Osakasta, joka haaskaa asutusyhteismetsää tai rikkoo 9 §:n nojalla annettua kieltoa, rangaistakoon, niinkuin toisen maan luvatto-

masta viljelemisestä tai muusta lainvastaisesta käyttämisestä on säädetty.

Tällaisesta rikoksesta voi myös virallinen syyttäjä nostaa syytteen.

11 §.

Tämän lain toimeenpanosta sekä yhteismetsän perustamisen yhteydessä tapahtuvasta ensimmäisen metsätaloussuunnitelman laatimisesta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

12 §.

Tämän lain toimeenpanon ylin johto ja valvonta kuuluu maatalousministeriölle, jonka valvonnan alaisia ovat myös metsänhoitolautakunnat niiden suorittaessa tämän lain toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä.

13 §.

Mikäli tästä laista ei muuta johdu, noudatettakoon soveltuvin osin, mitä maankäyttölaissa on säädetty.

Tässä laissa tarkoitetuissa asioissa olkoon vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 108 §:ssä on säädetty.

14 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

15 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 195., ja sillä kumotaan, mitä yhteismetsistä 28 päivänä huhtikuuta 1925 annetussa laissa (184/25) on säädetty asutusyhteismetsistä.

Laki

pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle 14 päivänä tammikuuta 1938 annetun lain (23/38) 1, 7, 8 ja 9 § näin kuuluviksi:

1 §.

Kun maalaiskunnassa oleva kiinteistö on ulosottoin myyty, on maatalousministeriöllä valta kolmenkymmenen päivän kuluessa huutokaupan toimittamisesta lukien lunastaa myyty kiinteistö huutokauppahinnasta. Kauppakirjaa älköön tätä ennen ostajalle annettako.

7 §.

Tämän lain mukaan lunastettu kiinteistö tai osa siitä voidaan luovuttaa .. päivänäkuuta 195. annetun maankäyttölain (/5) tarkoituksiin noudattaen, mitä sanotussa laissa on säädetty sen tarkoitukseen hankitun kiinteistön ja alueen käyttämisestä, taikka käyttää muulla, maatalousministeriön määräämällä tavalla.

Jos kiinteistön entinen omistaja tai hänen aviopuolisonsa taikka joku heidän rintaperillistään, veljistään tai sisaristaan tahi näiden aviopuolisoista taikka omistajan tai hänen aviopuolisonsa vanhemmista on hakenut kiinteistöä, voidaan se tai siitä muodostettu tila hänelle luovuttaa, vaikka hän ei täyttäsikään kaikkia maankäyttölain 20 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, jos hänet muuten katsotaan sopivaksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja erityisistä syistä muulloinkin voidaan luovutushinta määrätä 1 momentissa mainitun lain mukaista hintaa pienemmäksi, ei kuitenkaan pakkohuutokauppahinnan ja valtiolle aiheutuneiden kustannusten yhteenlaskettua määrää pienemmäksi.

8 §.

Tämän lain nojalla lunastettujen kiinteistöjen hinta ja sen korko suoritetaan asutusrahaston varoista.

tuksiin, on ne tai niistä muodostetut tilat saatettava maankäyttölain 101—104 §:ssä säädettyjen rajoitusten alaisiksi.

9 §.

Jos tämän lain nojalla valtiolle lunastetut kiinteistöt käytetään maankäyttölain tarkoi-

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä
...kuuta 195..

Laki

valtion virkataloihin kuuluvain vuokra-alueiden lunastamisesta sekä virkatalojen käyttämisestä annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtion virkataloihin kuuluvain vuokra-alueiden lunastamisesta sekä virkatalojen käyttämisestä 23 päivänä huhtikuuta 1926 annetun lain (154/26) 9 ja 10 §, viimeksi mainittu lainkohta sellaisena kuin se on 6 päivänä marraskuuta 1936 annetussa laissa (338/36), näin kuuluviksi:

9 §.

Sen jälkeen kun virkatalon vuokra-alueet on itsenäistytetty, on, mikäli mahdollista ennen virkatalon vuokra-ajan päättymistä, tehtävä ja valtioneuvoston vahvistettavaksi alistettava suunnitelma virkatalon vastaisesta käyttämisestä. Tätä käyttösuunnitelmaa laadittaessa on sellaisista tiluksista, joita asemansa sekä kantatilan tarkoituksenmukaisen käytön ja sen rakennusten kestävyuden ja koon kannalta ei harkita taloudellisesti edulliseksi kantatilan yhteydessä säilyttää ja joita ei myöskään tarvita valtion taikka kunnallisten tai muiden yleishyödyllisten laitosten tarpeisiin, muodostettava .. päivänä kuuta 195. annetun maankäyttölain (/5) 6 §:ssä tarkoitettuja tiloja ja alueita.

Jos virkatalon alueilla tai sillä, mitä virkataloihin muuten kuuluu, muuhun kuin edellisessä momentissa mainittuihin tarkoituksiin, kuten tontti- ja teollisuusalueiksi, käytettyinä ilmeisesti on paljon suurempi arvo, voidaan ne varata käytettäväksi näihin tarkoituksiin.

Se osa virkatalon metsämaasta, jota ei tarvita edellä mainittuihin tarkoituksiin, asetetaan metsähallituksen käytettäväksi.

10 §.

Kantatilat, joita ei tarvita valtion tarkoituksiin eikä muutenkaan katsota edulliseksi säilyttää valtion omina, niin myös virkatalosta muodostetut, maankäyttölain 6 §:ssä tarkoitettut tilat ja alueet on maatalousministeriö oikeutettu luovuttamaan käyvästä hinnasta sellaisille henkilöille, jotka täyttävät mainitussa laissa säädetty ehdot, mutta voi maatalousministeriö, jos kantatilan hinta on huomattavan korkea tai jos se kauan on ollut vuokramiehen ja hänen sukunsa hallussa, myöntää poikkeuksia viimeksi mainituista määräyksistä. Erinäisissä tapauksissa maatalousministeriö voi ilman käyttösuunnitelmaa virkatalosta luovuttaa pienempiä alueita.

Luovutushinta on suoritettava valtiolle neljän prosentin vuotuismaksuina tilan hinnan alkuperäisestä pääomamäärästä, joista luetaan koroksi enintään kolme prosenttia kulloinkin suorittamatta olevasta pääomasta sekä muu osa pääoman lyhennykseksi.

Jos 1 momentissa mainittu tila tai alue on ostettu, ennen kuin tämä laki tulee voimaan, voi maatalousministeriö hakemuksesta mää-

rätä, että maksamatta olevan lunastushinnan suorittaminen on tapahtuva neljän prosentin vuotuismaksuina vielä maksamatta olevasta lunastushinnasta, joista luetaan koroksi enintään kolme prosenttia kulloinkin suoritta-

matta olevasta pääomasta sekä muu osa pääoman lyhennykseksi.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä
....kuuta 195..

Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 1958.

**Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 26
hallituksen esityksen johdosta laiksi valtion maan käyttä-
misestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoi-
tuksiin sekä laiksi asutuslainsäädännön kumoamiseen liitty-
vistä toimenpiteistä.**

Eduskunta on lähettänyt maatalousvalio-
kuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi halli-
tuksen edellä mainitun esityksen n:o 33
(1955 vp.). Tämän esityksen yhteydessä vali-
liokunta on käsitellyt seuraavat vuoden 1954
valtiopäivillä tehdyt lakialoitteet: ed. Mylly-
mäen ym. lakialoitteen n:o 118 laiksi laidun-
alueista annetun lain muuttamisesta, ed. Se-
pän ym. lakialoitteen n:o 121 laiksi maan-
hankintalain 110 §:n muuttamisesta, ed.
Tuurnan ym. lakialoitteen n:o 122 laiksi
maanhankintalain 157 a §:n muuttamisesta,
ed. M. Mieltusen ym. lakialoitteen n:o 123
laiksi asutustoiminnan väliaikaisesta järjes-
tämisestä valtion metsämailla ja ed. Tervon
ym. lakialoitteen n:o 124 laiksi siirtövän
ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittami-
sesta annetun lain muuttamisesta, vuoden
1955 valtiopäivillä tehdyt ed. Jämsénin ym.
lakialoitteen n:o 70 laiksi asutuslain muut-
tamisesta sekä ed. Pusan ym. lakialoitteen
n:o 84, ed. Lepistön ym. lakialoitteen n:o 87
ja ed. Kytän ym. lakialoitteen n:o 88, jotka
sisältävät ehdotukset laeiksi valtion maan
käyttämistä ja maan pakkolunastamisesta
maankäyttölain tarkoituksiin, ja vuoden 1956
valtiopäivillä tehdyn ed. Raipalan ym. laki-
aloitteen n:o 49 laiksi asutuslain muuttami-
sesta sekä vuoden 1954 valtiopäivillä tehdyt
seuraavat toivomusaloitteet: ed. Muikun ym.
toivomusaloitteen n:o 240 maanhankintalain
mukaisten lisämaa-alueiden muodostamisen
jättämisestä paikallisten asutuslautakuntain
tehtäväksi maanlunastuslautakunnan valvon-
nan alaisena, ed. Rapion ym. toivomusaloi-
tteen n:o 241 maanhankintalain mukaisen ra-
hoituksen uudelleen järjestämisestä uudisti-
lan perustamis- ja raivauspalkkioiden sekä
rakennus- ja raivauslainojen osalta, ed. Koi-

vusen ym. toivomusaloitteen n:o 242 maan-
hankintalain 102 §:n mukaisten rakennus-
ja raivauslainojen lainamäärien korottami-
sesta, ed. Soinisen ym. toivomusaloitteen
n:o 249 esityksen antamisesta valtion ja puu-
tavarayhtiöiden maiden lunastamisesta vilje-
lys- ja asutustarkoituksiin sekä lisämaiksi
pienille tonteille varsinaisella maaseudulla,
ed. Lahtelan ym. toivomusaloitteen n:o 250
toimenpiteistä asutusteiden kunnostamiseksi
ja rakentamiseksi, ed. Koskisen ym. toivo-
musaloitteen n:o 260 yhteislaitemien perus-
tamisesta pienviljelijäin ja tilattomien kar-
janomistajain laiduntamismahdollisuuksien
parantamiseksi ja ed. Sävelän ym. toivomus-
aloitteen n:o 300 toimenpiteistä pienten ka-
lastustilojen kalastusmahdollisuuksien tur-
vaamiseksi, vuoden 1955 valtiopäivillä teh-
dyt ed. Tienarin ym. toivomusaloitteen n:o
229 maanhankintalain tarkoittamien, maan-
saantihakemuksensa määrääjassa tekemisen
laiminlyöneiden sotalieskien, sotainvaliidien
ja rintamasotilaiden oikeuttamisesta saamaan
oikeuden asuntotonttiin tai sitä vastaavaan
kerrostalo-osakkeeseen ja ed. Hallbergin ym.
toivomusaloitteen n:o 236 maansaantioikeu-
tensa menettäneen siirtöväkeen kuuluvan
pääsemisestä kerrostalon osakkaaksi sekä vuo-
den 1956 valtiopäivillä tehdyt ed. Kähösen
ym. toivomusaloitteen n:o 164 esityksen an-
tamisesta uuden hakuajan myöntämiseksi
maanhankintalaissa tarkoitettujen maansaanti-
oikeuden hakemiseen sotainvaliideille, sotalies-
kille ja sotaorvoille ja ed. Pöykön ym. toivo-
musaloitteen n:o 170 vanhojen asutusteiden
kuntoonsaattamisesta.

Kuultuaan asiantuntijoina toimistopäälli-
köitä S. Salmista, O. Saarista ja E. Lähde-
ojaa sekä jaostopäällikkö A. Suomista maa-

talousministeriöstä, toimistopäällikkö J. Hongistoja valtiovarainministeriöstä, hallitussihteeri O. Larmaa sisäasiainministeriöstä, pääjohtaja V. Seppälää ja ylijohdaja V. Suomaata maanmittaushallituksesta, pääjohtaja N. Osaraa sekä metsäneuvoksia S. Linkoa ja A. Aalosta metsähallituksesta, pääjohtajia K. J. Ellilää ja H. Perttulaa maataloushallituksesta, toimistopäällikkö V. Paavilaista valtakunnansuunnittelutoimistosta, professoreita A. Mäkeä ja K. U. Pihkalaa Helsingin Yliopistosta, maanviljelysneuvos Tatu Nisistä, varatuomari A. Varjolaa Maanomistajain Liitosta, metsäneuvos A. Kaivolaa Keskusmetsäseura Tapiosta, varatuomari E. Murénia Suomen Kaupunkiliitosta, varatuomari A. Hannusta Maalaiskuntien Liitosta, maatalous- ja metsätieteiden tohtori August Jänttiä, kunnallisneuvos Valfrid Eskolaa, toiminnanjohtajia B. Suonnetta Maatalousseurojen Keskusliitosta, T. Ruokosalmea Puenviljelijäin Keskusliitosta, W. Kuusela Suomen Puenviljelijäin Liitosta ja V. Mäkelää Puenviljelijäin Liitosta, agronomi Hjalmar Gustafssonia Finlands svenska jordnämnd nimisestä lautakunnasta ja agronomi N. Borgströmiä Nylands svenska Lantbruksproducentförbund nimisestä liitosta valiokunta kunnioittaen esittää seuraavaa.

Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus laiksi valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin sisältää muuta kuin vapaaehtoisin kaupoin tapahtuvaa maan hankkimista koskevat säännökset. Säännökset maan hankkimisesta vapaaehtoisin kaupoin sisältyvät hallituksen esitykseen n:o 32 (1955 vp.), jonka valiokunta on käsitellyt kuluvan maaliskuun 7 päivänä antamassaan mietinnössä n:o 22. Käsiteltävänä olevaan esitykseen sisältyvä ehdotus laiksi asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä käsittää ne välittävät säännökset, joilla järjestellään maankäyttölainsäädännön voimaan tullessa keskeneräisinä olevien asutustoimenpiteiden loppuun saattaminen. Tämä lakiehdotus on katsottava luonteeltaan lähinnä teknilliseksi. Mitä maan hankkimista koskevan lakiehdotuksen tarpeellisuuteen tulee, valiokunta viittaa niihin yleisiin näkökohtiin, jotka edellä mainitussa mietinnössä on maankäyttölain käsittelyn yhteydessä esitetty. Käsiteltävinä olevien laki-

ehdotusten yksityiskohtien johdosta valiokunta tekee seuraavat huomautukset ja muutosehdotukset.

Laki valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin.

1 §. Maan hankkimisessa olisi 1 momentin mukaan yleisenä sääntönä, että käsiteltävänä olevan lain mukainen maankäyttölain tarkoituksiin tapahtuva maan hankinta olisi luonteeltaan toissijaista siten, että sitä sovellettaisiin vain siinä tapauksessa, ettei paikkakunnalla ole riittävästi käytettävissä maankäyttölain mukaisin vapaaehtoisin kaupoin ostettua maata. Kysymyksessä oleva toissijainen maan hankinta on lisäksi ryhmitelty maan luovuttajien mukaan siten, että maata olisi lähinnä hankittava siirtämällä valtion maata maankäyttöviranomaisten hallintaan ja ottamalla muusta valtion maasta sekä pakkolunastamalla maata tilakeinottelijoilta, rappioitiloista ja yhtiöiltä. Jollei tällaista maata olisi käytettävissä, voitaisiin maata välttämättömän tarpeen vaatiessa pakkolunastaa säätiöiden ja yhteisöiden, lukuun ottamatta kuntaa, kuntayhtymää, evankelis-luterilaista ja ortodoksista seurakuntaa ja osuuskuntaa, omistamista maista samoin kuin sellaisista alueista, joiden omistajista ei ole tietoa, ja yhteisistä alueista, jotka eivät ole tarkoitukseenmukaisessa käytössä (9 §). Tämän jälkeen voitaisiin pakkolunastaminen kohdistaa kunnan, kuntayhtymän ja muiden edellä lueteltujen yhteisöjen sekä yksityisten omistamiin maihin (12 §).

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että valtion maan käyttämisessä voidaan noudattaa kahta eri menettelytapaa, joista toisen mukaan maa varattaisiin maankäyttölain tarkoituksiin siirtämällä se valtioneuvoston päätöksellä maankäyttöviranomaisten hallintaan, ja toinen vaihtoehto olisi se, että maankäyttötoimikunta ottaisi maata sanottuihin tarkoituksiin käytettäväksi. Kun valiokunnan mielestä ei ole välttämätöntä tarvetta sisällyttää lakiin kahta eri menettelytapaa valtion maan käyttämiseksi, valiokunta ehdottaa poistettavaksi hallinnollista tietä tapahtuvan valtion maan varaimisen lakiehdotuksesta. Tästä aiheutuu muutoksia käsiteltävänä olevan pykälän 1 momenttiin sekä 3—5,

31 ja 32 §:ään, minkä lisäksi 6 § tulee poistettavaksi.

2 §. Sen johdosta, että valiokunta on ehdottanut maankäyttölain soveltamisalan rajoitettavaksi vain maalaiskuntia koskevaksi, valiokunta on tehnyt vastaavan muutoksen käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen soveltamisalaan. Rakennussuunnitelmaa vastaavan muun maan käyttöä koskevan kaavan lisääminen esillä olevaan pykälään johtuu eduskunnan käsiteltävänä paraikaa olevaan rakennuslakiehdotukseen sisältyvistä maaseutua koskevista uudistusehdotuksista.

Valiokunnassa on lain soveltamisalan kohdalla kiinnitetty huomiota vielä siihen, ettei lakiehdotukseen sisälly säännöstä, jonka mukaan Ahvenanmaan maakunta olisi jätetty lain soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä soveltamisalan rajoitus olisi ehkä johdettavissa lakiehdotuksen 58 §:n säännöksestä, jonka mukaan siltä osin kuin käsiteltävänä olevassa laissa ei ole toisin säädetty on noudatettava maankäyttölain säännöksiä. Katsoen soveltamisalakysymyksen merkitykseen valiokunta on kuitenkin pitänyt tarpeellisena lisätä lakiehdotukseen Ahvenanmaata koskevan vastaavan säännöksen, joka sisältyy maankäyttölain 4 §:ään.

7 § (uusi). Lakiehdotukseen ei sisälly nimenomaista säännöstä alueen pakkolunastamisesta sellaisesta kiinteistöstä, josta useammat omistavat määräosan. Sellaisen tapauksen varalta, jolloin pakkolunastaminen kohdistetaan vain johonkin yhteisomistajaan, olisi valiokunnan mielestä tarpeen ottaa lakiin maanhankintalain toimeenpanosta annetun asetuksen 94 §:ään sisältyvää säännöstä vastaava säännös, jonka mukaan määräalan pakkolunastamisen katsotaan tällaisen kiinteistön osalta kohdistuvan sen yhteisomistajan osuuteen, jolta pakkolunastaminen on tapahtunut. Valiokunta on sisällyttänyt säännöksen lakiehdotukseen uutena 7 §:nä.

9 §. Säännöksen mukaan voitaisiin pakkolunastaa myös sellaisia yhteisiä alueita, jotka eivät ole tarkoituksenmukaisessa käytössä. Jos 12 §:n 1 momentissa mainituilla yhteisöillä taikka yksityisillä henkilöillä on osuus tällaiseen yhteiseen alueeseen, voitaisiin, mikäli se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, mainituille maan omistajille antaa osuuden menetyksestä vastiketta enintään niin paljon, että se tuottoarvoltaan vastaisi pakkolunas-

tetusta alueesta tällaisen omistajan osalle tulevan maan määrää. Kun valiokunta on kuitenkin jäljempänä 12 §:n käsittelyn yhteydessä esitettävillä perusteilla tullut siihen tulokseen, että vastikkeen antamismahdollisuutta ei olisi otettava lakiin, valiokunta on poistanut vastikkeen antamista koskevan säännöksen myös nyt käsiteltävänä olevasta pykälästä.

10 §. Tässä pykälässä, joka koskee tilakeinottelijan omistaman tilan pakkolunastamista, on tilakeinottelija määritelty maan omistajaksi, joka keinottelutarkoituksessa on pakkolunastamista edeltäneen 10 vuoden kuluessa ammattimaisesti ostanut ja myynyt tiloja tai alueita taikka hankkinut maata ositettuna myytäväksi. Kun mainittua 10 vuoden aikaa sekä tilakeinottelun ammattimaista harjoittamista koskevat säännökset jo toteennäyttövaikeuksienkin vuoksi tulisivat jättämään monet ilmeisetkin tilakeinottelutapaukset pakkolunastamismahdollisuuksien ulkopuolelle ja tekemään säännöksen käytännölliseltä soveltamiseltaan jokseenkin merkityksettömäksi, valiokunta on poistanut pykälästä 10 vuoden aikaa ja tilakeinottelun ammattimaisuutta koskevat säännökset.

11 §. Yksityisen henkilön omistaman rappiotalan pakkolunastamiseen saataisiin 2 momentin mukaan ryhtyä vain siinä tapauksessa, että tilan omistaja on laiminlyönyt suorittaa vähintään 5 vuoden pituiseksi asetettavan määräajan kuluessa ne toimenpiteet, jotka maankäyttötoimisto on rappioiden poistamiseksi harkinnut tarpeellisiksi. Säännöksen sisältyy lisäksi mahdollisuus pitentää asetettua määräaikaa.

Puheena olevalla säännöksellä lienee lähinnä tarkoitettu poistaa välitön pakkolunastamisen uhka sellaisissa tapauksissa, joissa tilan rappiolle joutumisen on katsottava johtuneen omistajan alaikäisyyden, vanhuuden, sairauden tai muun sellaisen syyn takia. Valiokunnan mielestä ei ehdotettua järjestelyä, jossa tila tulisi olemaan ehkä kymmenkin vuotta maankäyttöviranomaisten valvonnan ja määräajan päättymiseen ja työvelvoitteiden suorittamiseen liittyvän pakkolunastamisuhan alaisena, voida pitää asianmukaisena. Säännöksen soveltaminen tulisi erityisesti asetettujen velvoitteiden täyttämisen osalta useinkin jäämään varsin harkinnanvaraiseksi ja riittäviksi aiheuttavaksi. Tämän vuoksi valiokunta on poista-

nut puheena olevan momentin lakiehdotuksesta, mutta on valiokunta toisaalta lisännyt pykälään uutena momentina säännöksen, jonka mukaan tilaa ei saa pakkolunastaa rappiotilana, jos tilan katsotaan joutuneen rappiolle omistajan alaikäisyyden, vanhuuden, sairauden tai muun sellaisen syyn takia.

Käsiteltävänä olevan pykälän 3 momentissa olevan määrittelyn mukaan olisi tilaa pidettävä rappiotilana, jos viljeleminen on lyöty laimin siinä määrin, että viljelystaso on huomattavasti alempi kuin vastaavilla maataloudellisilla edellytyksillä varustettujen tilojen viljelystaso paikkakunnalla yleensä. Toisena erillisenä edellytyksenä, jonka perusteella koko tila voitaisiin pakkolunastaa rappiotilana, olisi se, että tilan metsä on omistajan tai haltijan toimesta hävitetty ja jätetty ryhtymättä tarpeellisiin uudistamistoimenpiteisiin tai tarpeelliset metsänhoidolliset toimenpiteet on lyöty laimin siinä määrin, että tilan koko metsän kasvukunto on huomattavasti heikompi kuin vastaavat luontaiset edellytykset omaavien metsien kasvukunto paikkakunnalla yleensä. Ehdotettua säännöstä, jonka mukaan koko tila voitaisiin pakkolunastaa rappiotilana metsärappioiden vuoksi, vaikka viljelykset olisivat ensiluokkaisesti hoidettuja, ja toisaalta yksinomaan viljelysrappioiden perusteella kiinnittämättä lainkaan huomiota metsien hoitoon, ei valiokunnan mielestä voida pitää hyväksyttävänä. Edellytykseksi tilan pakkolunastamiselle rappiotilana olisi asetettava, että tila on sekä viljelysten että metsien osalta rappiolla. Valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut säännöksen sanamuotoa.

12 §. Kunnan, kuntayhtymän, evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen seurakunnan sekä yksityisen henkilön omistamista maista saataisiin 1 momentin mukaan pakkolunastaa vain sellaisia joutomaita, heikossa tuotokunnossa tai tuottamattomassa tilassa olevia metsämaita ja maatalouskelpoisia maita sekä heikossa viljelyksessä olevia viljeltyjä tiluksia, jotka sijaitsevat etäällä tilan talouskeskuksesta. Mikäli pakkolunastettava alue on katsottava kiinteistölle tarpeelliseksi, saataisiin pakkolunastaminen kuitenkin toimittaa vain siinä tapauksessa, että maan omistajalle annetaan vastikkeeksi talouskeskukseen nähden sopivammin sijaitsevia alueita niin paljon, että ne tuottoarvoltaan vastaavat pakkolunastettua maata. Maan omista-

jan suostumuksella saataisiin vastikkeeksi antaa myös osuus yhteismetsään.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei säännöksessä sen sanamuodon mukaan lainkaan edellytetä tilusten pakkolunastamista sellaisesta viljelmästä tai metsälöystä, jossa ei ole talouskeskusta. Kun tällaisia tapauksia, joissa maan omistaja yleensä ei ainakaan pääammattinaan harjoita maataloutta, ei ole syytä jättää pakkolunastamisen ulkopuolelle, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut 1 momentin sanamuotoa.

Mikäli edellä tarkoitettu heikossa tuotokunnossa tai tuottamattomassa tilassa oleva metsämaa kuuluu yksityiselle henkilölle, olisi pakkolunastamisen edellytykseksi lisäksi asetettava, että omistaja on lyönyt laimin metsänhoitolautakunnan yksityismetsälain nojalla määräämät toimenpiteet metsän uudistamiseksi ja uuden kasvun turvaamiseksi. Valiokunta on lisännyt tätä koskevan säännöksen pykälään uutena 2 momenttina.

Lakiehdotuksen mukaan saataisiin pakkolunastaminen siinä tapauksessa, että pakkolunastettava alue on katsottava kiinteistölle tarpeelliseksi, toimittaa vain vastiketta vastaan siten kuin edellä on mainittu. Vaikka valiokunta tosin periaatteellisesti pitää oikeaan osuneena sitä säännökseen sisältyvää kiinteistörakenteen parantamispyrkimystä, että vastike olisi annettava talouskeskukseen nähden sopivammin sijaitsevana alueena, ei tämän pyrkimyksen edistämistä valiokunnan mielestä kuitenkaan tule ehdotetuin tavoin asettaa pakkolunastamisen edellytykseksi. Käytännössä tulisi varmaankin esiintymään vain harvoin sellaisia tapauksia, jolloin tällainen vastike olisi mahdollista antaa, mistä johtuen säännöksen merkitys maan hankkimisen kannalta kysymyksessä olevan maanomistajaryhmän maista tulisi jäämään joksikin vähäiseksi. Toisaalta saattaisi säännös antaa aihetta epäterveisiin pyrkimyksiin hyötyä vastikealueiden metsäpääomilla. Näistä syistä valiokunta ehdottaa poistettavaksi käsiteltävänä olevasta pykälästä ja muualtakin lakiehdotuksesta vastikkeen antamista koskevat säännökset.

13 §. Edellä 12 §:ssä tarkoiteltua maanomistajaryhmältä ei käsiteltävänä olevan pykälän 1 momentin mukaan saisi pakkolunastaa maata enempiä, kuin että omistajalle jää maankäyttölain mukaisen viljelystilan

suurinta kokoa vastaava tila. Tätä määrää olisi kunnan, kuntayhtymän ja seurakunnan kohdalta siinä tapauksessa, että maata käytetään sellaisten oppilaitosten, kunnalliskotien, sairaaloiden tai muiden niihin verrattavien laitosten tarpeisiin, joiden opetusohjelmaan taikka hoito- tai kasvatusmenetelmiin kuuluu käytännöllinen harjoittelu maatalousalalla tai maataloustyön teettäminen, korotettava 2 momentissa olevan säännöksen mukaan maatalous- ja maatalouskelpoisen maan osalta niin paljon, kuin on pidettävä tarpeellisena harjoittelumahdollisuuksien tai työtilaisuuksien järjestämiseksi sekä elintarvikkeiden hankkimiseksi laitoksen omaa kulutusta varten. Kun valiokunnan mielestä viimeksi mainittua edellytystä eli laitoksen elintarvikeomavaraisuuspyrkimystä ei tulisi asettaa pakkolunastamatta jätettävän maan määräämisperusteeksi, valiokunta on poistanut säännöksen lakiehdotuksesta. Toisaalta valiokunta on katsonut, että valtion omistamat vastaavat laitokset olisi rinnastettava edellä mainitun omistajaryhmän laitoksiin, ja on valiokunta tämän mukaisesti täydentänyt käsiteltävänä olevaa 2 momenttia.

14 §. Sellainen rakennus, jota ei oteta tai pakkolunasteta alueen mukana, olisi 2 momentin mukaan siirrettävä omistajansa toimesta pois alueelta maankäyttötoimikunnan määräämässä ajassa. Tätä määräaika voi maankäyttötoimikunta tai, jos se ei enää ole toiminnassa, maankäyttötoimisto jatkaa. Kun valiokunta on poistanut maankäyttötoimistot maankäyttölakiehdotuksesta, johon säännökset uuden lainsäädännön edellyttämistä viranomaisista sisältyvät, valiokunta on tehnyt vastaavan poiston nyt käsiteltävänä olevaan pykälään ja muuallekin lakiehdotukseen. Sen tehtävän, joka puheena olevan säännöksen mukaan olisi kuulunut maankäyttötoimistolle, valiokunta ehdottaa annettavaksi maatalousministeriölle.

Alueen mukana olisi 3 momentin mukaan otettava tai pakkolunastettava alueen käyttöön kuuluva omistajan maatalousirtaimisto, mikäli hän sitä vaatii. Kun todellista tarvetta hankkia tällaista irtaimistoa muodostettavien tilojen tai alueiden taikka lisäaluetta saavien tilojen tarpeisiin ei varmaankaan tule usein esiintymään, mistä johtuen hankittua irtaimistoa tulisi jättämään ehkä pitkiksikin ajoiksi viranomaisten haltuun,

valiokunta on poistanut momentin käsiteltävänä olevasta pykälästä ja tehnyt siitä johduvat poistot myös muualle lakiehdotukseen.

15 §. Jollei hankitulla alueella ole rakentamistöitä varten tarvittavia rakennuspuita, voitaisiin niitä ottaa alueen ulkopuolella olevalta valtion maalta tai pakkolunastaa paikakunnalla olevalta muun luovutusvelvollisen kuin 12 §:ssä tarkoitetun omistajaryhmän maalta. Lakiehdotukseen ei ole otettu säännöstä tällaisten puiden viemisestä pois siltä alueelta, josta ne on pakkolunastettu tai, jos on kysymyksessä valtion maa, määrätty otettavaksi. Kun asianmukaisena ei voida pitää, että puiden luovuttajan metsään jäisi ehkä pitkäksikin aikaa poisvietäviksi tulevia puita, valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 3 momenttina esillä olevan kysymyksen järjestelyä koskevan säännöksen. Sisällöltään säännös on joitakin pienempiä eroavaisuuksia lukuun ottamatta yhdenmukainen 14 §:n 2 momentissa olevan säännöksen kanssa, joka koskee rakennuksen siirtämistä otetulta tai pakkolunastetulta alueelta.

16 §. Pykälään sisältyy luettelo siitä, mitä alueita maata hankittaessa on jätettävä ottamatta tai pakkolunastamatta. Tällaisia alueita olisivat 1 momentin 1 kohdan mukaan yleishyödyllisten laitosten ja säätöiden sekä tieteellisten laitosten tarkoitusten toteuttamista varten välttämättömät alueet ja muut niihin verrattavat alueet. Valiokunnan mielestä ei puheena oleville laitoksille kuitenkaan anna riittävää suojaa se, että vain niiden välttämättömät tarpeet otetaan huomioon. Tämän vuoksi valiokunta on muuttanut säännöksen sanamuotoa siten, että ottamatta tai pakkolunastamatta on jätettävä laitosten tarkoitusten toteuttamista varten tarpeelliset alueet. Valiokunta on vielä täydentänyt käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksen kohdassa olevaa luetteloa lisäämällä siihen koulut ja toisaalta tutkimusalueet. Ottamatta tai pakkolunastamatta jätettävien alueiden ryhmään valiokunta on niin ikään pitänyt aiheellisenä lisätä alkuperäistä luontoa edustavia metsiäköitä ja muita koskemattomina säilyttämisen arvoisia luonnonmuodostumia käsittävät aarnialueet sekä metsätaloudellisen taloustoiminnan ulkopuolella luonnonkauneuden tai muun sellaisen syyn vuoksi säilytettävät puistoalueet. Tämän säännöksen valiokunta on lisännyt 1 momentin 4 kohtaan.

Käsiteltävänä olevan pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan ei saisi ottaa tai pakkolunastaa vesialuetta tai osuutta yhteiseen vesialueeseen, jos kiinteistön omistajan tai kylän väestön kalastuksen harjoittaminen sen johdosta huomattavasti vaikeutuisi. Kun vesiosuuden ottaminen tai pakkolunastaminen säännönmukaisesti rajoittuu sen tilan vesiosuuteen, josta otetaan tai pakkolunastetaan myös maata, tulee siitä olemaan seurauksena vain uuden kalastamaan oikeutetun henkilön tuleminen osakkaaksi yhteiseen kalaveteen. Tästä kiinteistön osan luovutuksiin ja kiinteistön jakoihin säännönmukaisesti liittyvästä ilmiöstä ei ainakaan siinä laajuudessa, missä se käsiteltävänä olevan lain täytäntöönpanon johdosta tulisi esiintymään, valiokunnan käsityksen mukaan voi olla seurauksena yksityisen kiinteistönomistajan tai kylän väestön kalastuksen harjoittamisen vaikeutuminen. Tällainen seuraus voi yksityisen kiinteistönomistajan kohdalta sen sijaan tulla kysymykseen silloin, kun otetaan tai pakkolunastetaan vesialue, koska siitä tulee aiheutumaan vesialueen pirstoutuminen osittamisen kautta. Edellä lausutun perusteella valiokunta on poistanut puheena olevasta lakiehdotuksen kohdasta vesiosuutta ja kylän väestön kalastuksen vaikeutumista koskevat säännökset.

Ottamatta tai pakkolunastamatta olisi 1 momentin 7 kohdan mukaan jätettävä myös suurille metsäalueille tarpeelliseksi ajoteiksi tai puutavaran pysyviksi varastopaikoiksi tarvittavat samoin kuin sellaiset alueet, jotka ovat tarpeen paikallisen metsä- ja uittotyön johdon asuntotarkoituksia ja viljelysedellytyksiltään asuntotilaa vastaavan maatalouden harjoittamista varten. Valiokunnan mielestä ei puheena olevaa säännöstä olisi rajoitettava koskemaan vain suuria metsäalueita ja toisaalta olisi otettava huomioon myös metsä- ja uittotyöväen tarpeet. Valiokunta on näiltä kohdin tarkistanut säännöksen sanamuotoa.

17 §. Vuokra-alue tai vuokrattu osuus yhteiseen veteen voitaisiin 2 momentin mukaan ottaa tai pakkolunastaa vuokramiehen suostumuksetta siinä tapauksessa, että hänelle voitaisiin antaa vastikkeeksi saman omistajan tiluksista toinen vastaava alue. Kun tällaisena vastikkeena olisi menetety vesiosuuden sijaan voitava antaa myös vastaava vesiosuus, valiokunta on sanotussa suhteessa täydentänyt säännöstä.

20 ja 22 §. Viitaten siihen ehdotukseen, mikä 14 §:n kohdalla on tehty maatalousirtaimiston jättämisestä lain nojalla hankittavan omaisuuden ulkopuolelle, valiokunta on poistanut 20 §:n 1 momentista ja 22 §:n 1 momentista maatalousirtaimistoa koskevat säännökset.

Kun pakkolunastettava tila tai alue tarjotaan ostettavaksi valtiolle, olisi 22 §:n 2 momentin mukaan säätiön sekä yhtiön ja muun yhteisön puolesta sillä tai niillä henkilöillä, jotka kirjoittavat säätiön tai yhteisön nimen, oikeus myydä tila tai alue valtiolle. Kun valiokunnan mielestä tätä säännöstä ei kuitenkaan olisi ulotettava koskemaan kuntaa ja seurakuntaa, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa.

Maankäyttötoimikunnalla olisi 22 §:n 5 momentin mukaan oikeus käyttösuunnitelmaa laatiessaan ostaa valtiolle myös sellaista omaisuutta, jota ei voitaisi pakkolunastaa. Kun käyttösuunnitelman laatiminen ja nyt kysymyksessä oleva varsinainen vapaaehtoinen ostotoiminta eivät kuulu käsiteltävänä olevan lain mukaiseen menettelyyn, vaan niistä sisältyvät säännökset maankäyttölakiin, valiokunta on poistanut momentin lakiehdotuksesta. Valiokunta viittaa samalla siihen, että maankäyttölakia käsitellessään valiokunta on lisännyt nyt puheena olevan säännöksen sanottuun lakiin uutena 51 §:nä.

23 §. Poikkeuksena siitä säännöstä, että pakkolunastettaessa ja pakkolunastuksen yhteydessä ostettaessa tila ja alue vapautuvat niitä rasittavista oikeuksista, jää 1 momentin 1 kohdan mukaan tontinvuokraoikeus edelleenkin voimaan. Kun tällaista poikkeusta ei kuitenkaan ole asianmukaista tehdä muun kuin rekisteröimisen kautta suojatun ja sivullistenkin tietoon saatetun tontinvuokrasopimuksen kohdalta, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut säännöksen sanamuotoa.

Valiokunnan mielestä ei myöskään sellaista kaivoslaissa tarkoitettua oikeutta löydöksen valtaamiseen tai osuuteen valtauksesta, joka on kiinnitetty, olisi pantava raukeamaan. Tätä tarkoittavan lisäyksen valiokunta on tehnyt 1 momentin 1 kohtaan.

Maatalousirtaimistoon kohdistuvan pakkolunastamismahdollisuuden poistamisen johdosta valiokunta on poistanut 2 ja 3 momentista maatalousirtaimistoa koskevat säännökset.

Pakkolunastetun alueen vapautuessa eläke- tai elatuksensaantioikeudesta raukeaisivat sanotut oikeudet 6 momentin mukaan myöskin luovuttajalle jäävän kantatilan osalta. Kuitenkin voisi maankäyttötoimikunta päätöksellään jättää nämä oikeudet rasittamaan kantatilaa, mikäli se tämän tilan kantokykyä vaarantamatta sopivasti kävisi päinsä. Kun pakkolunastamisessa on yleensä kysymys vain vähäisemmistä alueista, ei valiokunnan mielestä voi asettaa pääsäännöksi, että myös kantatila vapautuisi mainituista rasituksista. Tämän vuoksi valiokunta on muuttanut momentin sanamuotoa siten, että kantatila vapautuu vain silloin, kun maankäyttötoimikunta kantatilan kantokyvyn vaarantumisen huomioon ottaen niin päättää. Kantatilan omistajan vapautumista henkilökohtaisesta vastuusta koskevan säännöksen valiokunta on siirtänyt 45 §:n 3 momentista käsiteltävänä olevaan momenttiin. Säännökset, jotka koskevat oikeuden haltijan aseman turvaamista tällaisessa tapauksessa, sisältyvät 25 ja 45 §:ään.

Metsänhakkuoikeuden raukeamisesta kantatilan osalta on 7 momentissa ehdotettu asetettavaksi vastaava pääsääntö kuin edellä 6 momentin kohdalla on eläkeoikeuden raukeamisesta sanottu. Kun tässäkin tapauksessa kantatilan vapautuminen olisi jätettävä maankäyttötoimikunnan päätöksestä riippuvaksi, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut momentin sanamuotoa.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että pakkolunastetun tai valtiolle ostetun tilan ja alueen rasituksista vapautumista koskeviin säännöksiin ei sisälly metsän rauhoitusmääräyksestä vapautumista koskevaa säännöstä. Kun rauhoitusmääräystä tai sitä vastaavaa rauhoitussopimusta ei ole aihetta pysyttää voimassa sen vuoksi, että alue asukkaalle luovutettaessa tulee asutustoimenpiteiden turvaamista koskevien maankäyttölain säännösten mukaan jäämään 20 vuoden ajaksi maankäyttöviranomaisten valvonnan alaiseksi erityisesti metsän käytön kohdalla, valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 8 momenttina rauhoitusmääräyksen ja -sopimuksen raukeamista koskevan säännöksen.

25 §. Milloin maankäyttötoimikunta vapauttaa kantatilan eläke- tai elatuksensaantioikeudesta, suoritetaan oikeuden haltijalle 1

momentin mukaan hintatason nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai alennettua korvausta valtion varoista. Säännökselle annettu sanamuoto ei näytä edellyttävän kertakaikkisen korvauksen maksamista. Kun monissa tapauksissa ilmeisesti tulisi olemaan tarkoituksenmukaisempaa suorittaa korvaus yhdellä kertaa, valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan momenttiin säännöksen siitä, että tällainen korvaus voidaan oikeuden haltijalle suorittaa, jos hän sitä haluaa.

Edellä mainitun korvauksen suorittamista varten pidättää maatalousministeriö maan luovuttajalle maksettavasta hinnasta korvauksen pääoma-arvon, mistä sisältyy säännös 45 §:ään. Tämän pääoma-arvon määrittämisestä sisältyy säännös käsiteltävänä olevan pykälän 2 momenttiin. Säännöksen mukaan tulisi elatuksensaantioikeuden kohdalla ottaa vähennyksenä huomioon elatukseen oikeutetun velvollisuus tehdä voimiensa mukaista työtä. Kun tämä säännös elatukseen oikeutetun työkyvyn iän mukana jatkuvasti alettessa tulisi ehdotetussa muodossaan johtamaan oikeuden haltijan kohdalla kohtuuttomaan tulokseen, valiokunta on poistanut säännöksestä mainittua vähennystä koskevan kohdan.

26 §. Milloin hakkuoikeuden haltija ja maan luovuttaja eivät sovi hakkuoikeuden raukeamisesta johtuvasta hinnan palauttamisesta tai saatuja puita vastaavan hinnan suorittamisesta, päättää siitä 2 momentin mukaan metsänhoitolautakunta. Päätökseen tyytymätön saisi ajaa kannetta riita-asioista säädettyssä järjestyksessä. Lainkohdassa ei kuitenkaan ole asetettu määräaikaa kanteen nostamiselle. Kun asiaa ei enää sen jälkeen, kun metsänhoitolautakunta on asian käsitellyt, olisi pitkäksi aikaa jätettävä epävarmuuden tilaan, valiokunta on täydentänyt säännöstä siten, että kanne on pantava viireille vuoden kuluessa metsänhoitolautakunnan päätöksen antamisesta lukien.

27 §. Maatalousirtaimistoon kohdistuvan pakkolunastamismahdollisuuden poistamisen johdosta valiokunta on poistanut pykälästä sanottua irtaimistoa koskevat säännökset. Lisäksi valiokunta on poistanut pykälästä maininnat kiinteistötuomarille kuuluvista tehtävistä, koska laki on rajoitettu koskemaan vain maalaiskuntia.

Milloin alue on vapautunut vastaamasta sitä rasittavista oikeuksista, olisi siitä 1 momentin 4 kohdan mukaan tehtävä merkintä ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon. Kun valiokunta on maankäyttölakia käsitellessään 52 §:n kohdalla esitetyillä perusteilla poistanut maankäyttölaista säännökset sanotun luettelon käyttämisestä puheena olevan laatusiin tarkoituksiin, valiokunta on muuttanut käsiteltävänä olevaa säännöstä siten, että se tulee koskemaan merkintöjen tekemistä vain sellaisten oikeuksien raukeamisesta, joista muussa lainsäädännössä on säädetty tehtäväksi merkintä kysymyksessä olevaan luetteloon. Tästä kannanotosta on aiheutunut muutoksia myös 4 momenttiin.

Metsää koskevan rauhoitusmääräyksen tai -sopimuksen raukeamisesta, josta valiokunta on lisännyt säännöksen 23 §:ään uutena 8 momenttina, olisi vastaavasti, mitä muita rasituksia koskevien vapautumismerkintöjen kohdalta on ehdotettu säädettäväksi, lähetettävä ilmoitus metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten rauhoitusluetteloon. Valiokunta on lisännyt tästä säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 6 momenttina.

28 §. Maatalousirtaimistoon kohdistuvan pakkolunastamismahdollisuuden poistamisen johdosta valiokunta on poistanut pykälästä sanottua irtaimistoa koskevat maininnat.

Ulosottolain 4 luvun 26 §:n mukaan voi kiinteistö sen siirryttyä toisen omistukseen tulla ulosmitatuksi sellaisestakin edellisen omistajan velasta, jonka vakuudeksi ei ole vahvistettu kiinnitystä tai josta kiinteistö ei muutenkaan ole esinekohtaisesti vastuussa. Tällaisen mahdollisuuden estäminen on mainitussa lainkohdassa kytketty uuden omistajan lainhuutohakemukseen. Huomioon ottaen kysymyksessä olevan asutustoiminnan luonteen ei valiokunnan mielestä voida vaatia, että valtion pitäisi kiinteistön siirryttyä sen omistukseen pakkolunastamisen tai sen yhteydessä tapahtuneen oston kautta hakea saannolle lainhuuto vastuun välttämiseksi entisen omistajan velasta. Valiokunta on lisännyt tätä tarkoittavan säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 2 momenttina.

31 §. Maatalousirtaimistoon kohdistuvan pakkolunastamismahdollisuuden poistamisen

johdosta valiokunta on poistanut pykälästä sanottua irtaimistoa koskevan säännöksen.

Viitaten siihen muutokseen, minkä valiokunta on tehnyt 1 §:ään ehdottaessaan poistettavaksi lakiehdotuksesta mahdollisuuden varata valtion maata maankäyttölain tarkoituksiin hallinnollisessa järjestyksessä tehtävällä päätöksellä, valiokunta on tehnyt vastaavan poiston nyt käsiteltävänä olevaan pykälään.

32 §. Valiokunta on tehnyt myös tähän pykälään edellisessä kappaleessa tarkoitettua poistoa vastaavan muutoksen. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on muuttanut pykälän sanamuotoa siten, että kysymyksessä oleva jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä asutustarkastajalle.

37 §. Lain soveltamisalan rajoittamisen johdosta vain maalaiskuntia koskevaksi valiokunta on poistanut pykälästä kiinteistötuomaria koskevan säännöksen. Edellä 27 §:n 1 momentin kohdalla mainituista syistä valiokunta on lisäksi muuttanut säännöstä siten, että määräalan erottamisoikeuden vakuudeksi on tehtävä merkintä kiinnitysasiain pöytäkirjaan eikä ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, kuten säännösehdotuksen mukaan olisi ollut tehtävä.

39 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on poistanut pykälästä 2 momentin ja tarkistanut 4 momentin sanamuotoa.

Niiden haittojen vähentämiseksi, mitä hakkuukiellon antamisesta voi maan luovuttajalle aiheutua, valiokunta on lisännyt pykälään uutena 2 momenttina säännöksen siitä, että hakkuukiellon antamisen jälkeen on kysymys alueen käyttämisestä otettava kiireellisesti käsiteltäväksi. Lisäksi valiokunta on täydentänyt lakiehdotusta mainittuun 2 momenttiin otetulla säännöksellä hakkuukiellon aikana annettavista hakkuuluvista.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei lakiehdotukseen sisälly säännöksiä hakkuukiellon saattamisesta maan omistajan ja niiden tietoon, jotka ehkä tulevat tekemään hakkuukiellon alaista metsää koskevia ostotarjouksia. Kun tällaista tiedoksiantoa on valiokunnan mielestä pidettävä asian luonteesta johtuen välttämättömänä, valiokunta ehdottaa otettavaksi siitä säännöksen lakiehdotukseen. Säännöksen mukaan olisi hakkuukiellosta kuulutettava kunnan ilmoitus-

taululla ja lähetettävä ilmoitus metsänhoitolautekunnalle merkittäväksi hakkuukielloista pidettävään luetteloon sekä lisäksi kirjeellisesti ilmoitettava tiedossa olevalle maanomistajalle ja hakkuu oikeuden haltijalle.

Mitä edellä on sanottu hakkuukiellon tiedoittamisesta kunnan ilmoitustaululla ja ilmoituksen lähettamisestä maanomistajalle ja oikeuden haltijalle, olisi vastaavasti sovellettava sellaiseen kieltoon, jonka maankäyttötoimikunta 4 momentin nojalla voi antaa kiinteistöltä saatavien tarveaineiden pois viemisestä. Tätä koskevan säännöksen valiokunta on lisännyt pykälään uutena 6 momenttina.

40 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälän sanamuotoa.

Kasvukauden sadon, joka alueella on korjaamatta asukkaan tai maankäyttöviranomaisen ottaessa alueen haltuunsa, olisi maan luovuttaja 2 momentin mukaan oikeutettu korjaamaan. Kuitenkin voitaisiin tämä sato myös lunastaa käyvästä hinnasta asukkaan tarpeisiin. Kun valiokunta ei pidä tällaisen lunastusoikeuden varaamista tarpeellisenä, valiokunta on poistanut momentista sitä koskevan säännöksen.

41 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut säännöksen sanamuotoa.

Lain toimeenpanoa varten tarvittavat karat ja asiakirjat olisi voitava saada lainaksi, paitsi maan luovuttajalta, myös maanmittauskonttorilta, mitä koskevan lisäyksen valiokunta on tehnyt käsiteltävänä olevaan pykälään.

Lisäksi valiokunta on täydentänyt lakiehdotusta säännöksellä, jonka mukaan maan luovuttajalle annettavaan kuittiin on merkittävä asiakirjojen palauttamiselle asetettava määräaika.

45 §. Edellä 23 §:ään tehtyjen muutosten johdosta valiokunta on tarkistanut pykälän sanamuotoa.

46 §. Maatalousirtaimistoon kohdistuvan pakkolunastamismahdollisuuden poistamisen johdosta valiokunta on poistanut 1 momentista maatalousirtaimiston hankintahintaa koskevan säännöksen.

47 §. Viitaten 12 §:n 1 momenttiin tehtyyn muutokseen vastikkeen antomahdolli-

suuden poistamisesta valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä 2 momentin, jossa olisi säädetty hankintahinnan kuittamisesta vastikkeen myyntihinnalla.

50 §. Valiokunta on poistanut 1 momentista maatalousirtaimistoa koskevan säännöksen.

Pykälän 2 momentiksi on ehdotettu otettavaksi säännös tavallisin vapaaehtoisin kaupun valtiolle ostetun omaisuuden vapauttamisesta rasituksista ennen maan saajalle luovuttamista. Kun omaisuuden hankkimista tällaisilla kaupoilla samoin kuin tällä tavoin hankitun omaisuuden rasituksista vapauttamista koskevat säännökset kuuluvat maankäyttölakiin, johon mainituista seikoista on otettu säännökset, valiokunta on poistanut puheena olevan momentin lakiehdotuksesta.

52 §. Maankäyttötoimiston poistamisen johdosta valiokunta on tarkistanut pykälän sanamuotoa.

Kun valiokunta on poistanut 40 §:n 2 momentista sadon lunastamista koskevan säännöksen, valiokunta on tehnyt vastaavan poiston käsiteltävänä olevaan pykälään.

55 §. Sen johdosta, etteivät maankäyttöviranomaiset käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan suorittaisi hankitun alueen erottamista, vaan se jäisi maanmittausviranomaisten erikseen suoritettavaksi säännönmukaisessa järjestyksessä, ei 4 momentissa tarkoitettuja maanmittaushallituksen ja maanmittauskonttorin päätöksiä tulisi lain täytäntöönpanossa esiintymään. Tämän vuoksi valiokunta on poistanut momentista mainittujen viranomaisten päätöksiä koskevan säännöksen.

57 §. Valiokunta on lisännyt 4 momenttiin säännöksen siitä, että maankäyttötoimikunnan on kuultava vahinkoa kärsinyttä, ennen kuin toimikunta tekee päätöksen korvauksen suorittamisesta.

58 §. Viitaten niihin perusteluihin, jotka valiokunta on esittänyt lisätessään valtion asiameistä koskevan säännöksen maankäyttölain 111 §:ään, valiokunta on tehnyt vastaavan lisäyksen nyt käsiteltävänä olevaan pykälään.

59 §. Valiokunta on lisännyt pykälään maanhankintalain soveltamisesta eräissä tapauksissa 21 päivänä tammikuuta 1955 annettun lain (38/55) kumoamista koskevan sään-

nöksen, koska sanottua lakia ei ole aihetta jättää voimaan maanhankintalain tullessa kumotuksi.

Lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä valiokunnassa on harkittu kysymystä siitä, olisiko lakiehdotukseen otettava vuoden 1936 asutuslain 60 §:ää vastaava säännös. Sanotun lainkohdan mukaan ei tilasta saada pakkolunastaa maata enää sen jälkeen, kun siitä on kuulutettuun alkukokoukseen mennessä asutuslautakunnalle tehtyjen ja sanotussa kokouksessa uudistettujen hakemusten johdosta maata pakkolunastettu. Niin ikään on tila pakkolunastamisesta vapaa siinä tapauksessa, ettei kuulutettuun alkukokoukseen ole maan hakijoita ilmaantunut. Vastaavan periaatteen on katsottu olevan voimassa myös maanhankintalain mukaisessa asutustoiminnassa sanotun lain toimeenpanosta annetun asetuksen 57 §:n perusteella, kun siinä edellytetään uuden katselmustoimituksen voivan tapahtua tilalla vain siinä tapauksessa, että tällaisen toimituksen suorittamista koskeva varaus on tehty edellisessä toimituksessa. Vaikka mainitun periaatteen sisällyttämistä maanhankintalainsäädäntöön voidaan puoltaa sillä perusteella, että kysymyksessä ainakin pääosaltaan on ennakolta tiedetyn rajoitetun henkilöryhmän kertakaikkinen asuttaminen, ei samaa periaatetta valiokunnan mielestä voida hyväksyä otettavaksi pysyväisluontoiseen maankäyttölainsäädäntöön. Periaatteen hyväksyminen tulisi jorkitsemaan sellaisen tilaryhmän syntymistä, joka jäisi lain soveltamisalan ulkopuolelle riippumatta siitä, että tilan omistusoikeus ehkä siirtyisi tilakeinotelijalle tai muille ensisijaisille maan luovuttajille taikka että tilasta tulisi myöhemmin rappiotila. Säännöksen soveltamisessa tulisi ainakin siinä tapauksessa, että se otettaisiin lakiin vuoden 1936 asutuslakiin sisältyvässä muodossa, esiintymään epäselvyyksiä, koska sitä maarekisteritilaa, josta pakkolunastaminen suoritettaisiin, ei sen jälkeen, kun alue on siitä erotettu, ole enää olemassa, vaan alkuperäisestä kantatilasta on muodostunut lohkomisessa uusia tiloja. Täydentäviä säännöksiä tarvittaisiin myös sellaisten tapausten varalta, joissa koko tila on pakkolunastettu. Kun kysymyksessä olevan periaatteen sisällyttäminen lakiin tulisi antamaan laille tavaltaan kertatehtävän luonteen ja luomaan lain täytäntöönpanon edistymisen rinnalla jatku-

vasti kasvavan tarpeen säätää uusi laki niitä tiloja varten, jotka tulisivat siirtymään nyt säädettävänä olevan lain soveltamisalan ulkopuolelle, ei valiokunta pidä asianmukaisena puheena olevan periaatteen sisällyttämistä lakiehdotukseen.

Laki asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Tätä lakiehdotusta käsiteltäessä on valiokunnassa kiinnitetty huomiota siihen, että lain voimaan tullessa keskeneräisinä olevien asioiden kohdalta ei uuden lainsäädännön soveltamiseen yleensä siirryttäisi välittömästi, vaan on lakiehdotuksessa edellytetty siirtymisen tapahtuvan asetuksella tai maatalousministeriön päätöksellä määrättävänä myöhempänä ajankohtana. Kun sellaista asiaintilaa, että samanaikaisesti sovelletaan ehkä samankin asutettavan kohdalta osittain vanhaa ja osittain uutta lainsäädäntöä, ei voida pitää tyydyttävänä, valiokunnassa on harkittu mahdollisuuksia asettaa jo laissa määräämää, jolloin kumotun lainsäädännön soveltaminen on lakkaava. Koska yleisen määrääjän asettaminen ei kuitenkaan näytä tarkoituksenmukaiselta eikä valiokunta toisaalta ole katsonut voivansa ryhtyä niin aikaaviepiin selvittelyihin, jotka olisivat tarpeen kunkin asiaryhmän luonteeseen parhaiten soveltuvan määrääjän asettamiseksi, valiokunta on jäljempänä erikseen mainittavia tapauksia lukuun ottamatta pysynyt hallituksen esityksen pohjalla. Valiokunta kuitenkin korostaa sitä, että kumottavaksi tulevan asutuslainsäädännön ja erityisesti poikkeusluontoisen maanhankintalainsäädännön mukaiset keskeneräiset asiat olisi saatettava viivyttelöttä päätökseen, ja olisi tämä otettava huomioon sekä tulo- ja menoarviossa myönnettävien että myös asutusrahastosta käytettäväksi asetettavien varojen sijoittamista harkittaessa.

1 §. Pykälässä mainittujen lakien nojalla hankitut tilat, asuntotontit ja alueet, joilla ei ole asukasta, olisi käytettävä maankäyttölain mukaan. Kun maankäyttölaki kuitenkin on soveltamisalaltaan rajoitettu koskemaan vain maalaiskuntia, ei sen nojalla voida käyttää kaupungeissa ja kauppaloissa valtion hallussa olevaa omaisuutta. Tämän vuoksi valiokunta on ottanut lakiehdotukseen eri

säännöksen kaupungeissa ja kauppaloissa olevasta omaisuudesta ja sijoittanut sen lakiehdotukseen 7 §:n 2 momentiksi sekä rajoittanut käsiteltävänä olevan pykälän koskemaan vain maalaiskunnissa olevaa omaisuutta.

Valiokunta on katsonut aiheelliseksi rajoittaa pykälän soveltamisalaa siten, ettei Porkkalan palautuslain (341/56) 44 §:n 2 momentissa tarkoitettu, siirtoväen pika-asutuslain mukaan hankittu omaisuus kuulu käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan käytettävään omaisuuteen, vaan sen käytöstä olisi edelleenkin määrättävä mainitussa 44 §:n 2 momentissa säädettyssä järjestyksessä.

Kun maanhankintalainsäädännön tarkoituksiin voidaan joutua käyttämään sanotun lainsäädännön mukaisin ehdoin asutuslain ja maankäyttölainsäädännön nojalla hankittua omaisuutta, tulee maan saajan suoritettavaksi alempi hinta kuin mitä omaisuudesta on sen luovuttajalle maksettu. Tällaisissa tapauksissa olisi hinnat jätettävä valtion vahingoksi, mitä koskevan säännöksen valiokunta on lisännyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 3 momenttina. Sanottuun momenttiin valiokunta on lisäksi ottanut säännöksen, jonka mukaan maan saajan maksettavaksi puheena olevissa tapauksissa tulevan hinnan määräämismenettelystä olisi säädetävä ase- tuksella.

6 §. Asutuslainsäädännön mukaan muodostetulla tilalla tai alueella yhteensä vähintään viisi vuotta koeviljelijänä olleella henkilöllä olisi 1 momentin mukaan ja siinä tarkemmin mainituin edellytyksin oikeus saada hallitsemansa tila tai alue omakseen. Kun valiokunnan mielestä kolmen vuoden yhtäjaksoinen hallinta-aika olisi katsottava riittäväksi, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut pykälän sanamuotoa.

Kun 2 momentin säännös on tarkoitettu koskemaan sellaisia tapauksia, joissa vuokrasopimus on tehty maanhankintalain 110 tai 111 §:n nojalla, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut momentin sanamuotoa.

7 §. Viitaten siihen, mitä 1 §:n 1 momentin kohdalla on kaupungeissa ja kauppaloissa valtion hallussa olevasta, aikaisemman asutuslainsäädännön mukaan hankitusta omaisuudesta sanottu, valiokunta on sisällyttänyt tällaisen omaisuuden käyttöä koskevat sää-

nökset käsiteltävänä olevaan pykälään uudeksi 2 momentiksi.

Lakiehdotuksessa 1 ja 2 momenttina olevat säännökset valiokunta on sisällyttänyt 1 momenttiin tarkistaen säännöksiä samalla niiden muutosten perusteella, jotka 1 §:ään on tehty.

9 §. Lakiehdotuksen mukaan olisi niissä tapauksissa, joissa ennen käsiteltävänä olevan lain voimaantuloa on maanhankintalainsäädännön tai asutuslain nojalla ryhdytty maan hankkimista, käyttämistä tai kuntoonpanoa tarkoittaviin tahi muihin toimenpiteisiin, maatalousministeriön asiana päättää, pykälässä säädetyn poikkeuksin, onko asian edelleen käsittelemisessä sovellettava maankäyttölakia vai aikaisempia säännöksiä. Kun joissakin tapauksissa saattaa osoittautua tarkoituksenmukaisemmaksi jättää toimenpiteet raukeamaan tai määrätä asiaan sovellettavaksi vain osittain mainittuja lakeja, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut säännöksen sanamuotoa. Tällöin tulee säännös sisällöltään vastaavaksi sen kanssa, mitä asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta 22 päivänä kesäkuuta 1945 annetussa laissa (585/45) säädettiin asutuslain nojalla aloitettujen toimenpiteitten keskeyttämisestä, raukeamaan jättämisestä sekä jatkamisesta osittain tai kokonaan maanhankintalakia soveltaen.

Käsiteltävänä olevan pykälän 1 momentissa olevat säännökset korkeimmasta oikeudesta, korkeimmasta hallinto-oikeudesta ja tarkastusoikeuksista palautettujen asiain edelleen käsittelemisestä valiokunta on poistanut tästä pykälästä ja käsitellyt ne 10 §:n yhteydessä.

10 §. Säännöksen mukaan olisi sellaisten asiain edelleen käsittelemisessä, jotka lain voimaan tullessa ovat vireillä korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, maanjako-oikeudessa tai tarkastusoikeudessa, noudatettava aikaisemmin annettuja säännöksiä. Niin ikään olisi 9 §:n 1 momentista poistetun säännöksen mukaan korkeimmasta oikeudesta, korkeimmasta hallinto-oikeudesta ja tarkastusoikeudesta palautetut asiat käsiteltävä aikaisempia säännöksiä noudattaen. Kun lakiehdotuksen muiden säännösten mukaan aikaisemman lainsäädännön piiriin kuuluva asia voi tulla ensi asteessa käsiteltäväksi maankäyttölainsäädännön mukaan, tulisi mainitusta 9 §:n 1 momenttiin otetta-

vaksi ehdotetusta säännöksestä olemaan seurauksena, että tällainen asia, kun se palautetaan mainituista oikeuksista, jouduttaisiin palauttamisen jälkeen käsittelemään aikaisemman lainsäädännön mukaan. Valiokunnassa on lisäksi kiinnitetty huomiota siihen, ettei lakiehdotukseen sisälly säännöstä sellaisten asiain edelleen käsittelemisestä, jotka vasta lain voimaantulon jälkeen tulevat vireille kysymyksessä olevissa muutoksenhakuasteissa. Kun periaatteeksi tällaisissa tapauksissa olisi valiokunnan mielestä asetettava, että muutoksenhakuasteissa noudatettaisiin samaa lainsäädäntöä kuin mitä on noudatettu siinä asteessa, jossa asia on ensiksi käsitelty, valiokunta on lisännyt tätä koskevan säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 2 momenttina. Tätä aineellisoikeudellisissa kysymyksissä noudatettavaa periaatetta ei kuitenkaan ole syytä ulottaa toimielimiä ja menettelyä koskevaksi, vaan olisi näiltä osin mahdollisuuksien mukaan siirryttävä uuden lainsäädännön pohjalle. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa otettavaksi lakiehdotukseen säännöksen, ettei korkeimman oikeuden osalta olisi enää noudatettava, mitä on säädetty sanotun oikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta sille maanhankintalain mukaan kuuluvia asioita käsiteltäessä. Nämä säännökset sisältyvät 21 päivänä kesäkuuta 1945 annettuun asetukseen (606/45). Valiokunta ei myöskään pidä tarpeellisena säilyttää tarkastusoikeuksia enää sellaisten asiain käsitelyä varten, jotka vasta lain voimaantulon jälkeen tulisivat sanotun oikeuden käsiteltäviksi. Tarkastusoikeuden sijasta olisi tällaiset asiat käsiteltävä maanjako-oikeudessa. Valiokunta on mainituissa suhteissa täydentänyt käsiteltävänä olevaa pykälää.

11 §. Säännöksen mukaan siirtyisivät maanlunastuslautakunnissa lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat maankäyttötoimikuntien käsiteltäviksi, jollei maatalousministeriö toisin määräisi. Sen sijaan siirtyisivät nekin asukkaanoittolautakunnille määrätty tehtävät, jotka eivät ole vireillä sanotuissa lautakunnissa, lain voimaan tullessa asutuslautakunnille. Kun ei ole perusteltua syytä asettaa maanlunastuslautakuntia ja asukkaanoittolautakuntia mainituissa suhteissa eri asemaan eikä varsinkaan tehdä sellaista eroa maanlunastuslautakunnille kuuluvien tehtävien kesken, kuin mitä käsiteltävänä oleva säännös tulisi merkitsemään, va-

liokunta ehdottaa maanlunastuslautakuntia koskevan säännöksen muutettavaksi yhdenmukaiseksi asukkaanoittolautakuntia koskevan säännöksen kanssa.

Kun lakiehdotukseen ei sisälly säännöstä niiden lain voimaantulon jälkeenkin maanhankintalain mukaisesti suoritettavien tehtävien hoitamisesta, jotka nyt kuuluvat maanhankintalain toimeenpanon tarkastajille, valiokunta ehdottaa lisättäväksi käsiteltävänä olevaan pykälään säännöksen, jonka mukaan kysymyksessä olevien tehtävien hoitamisesta olisi säädettävä asetuksella.

13 §. Asutustoiminnan yhteydessä ennen lain voimaantuloa syntyneiden valtion, kunnan ja rahalaitosten saamisten takaisin maksamiseen ja muihin sopimusehtoihin nähden olisi noudatettava aikaisempia säännöksiä, mikäli käsiteltävänä olevassa laissa ei joidenkin tapausten kohdalta toisin säädettäisi. Mainittujen aikaisemman lainsäädännön nojalla syntyneiden valtion saamisten tulouttamisesta asutusrahastoon tai valtiovarastoon ei lakiehdotukseen sisälly säännöstä. Kun tässä kysymyksessä olisi tarkoituksenmukaisinta päästä yhdenmukaiseen käytäntöön riippumatta siitä, onko saaminen syntynyt maankäyttölain vai aikaisempien asutuslakien nojalla, valiokunta ehdottaa lisättäväksi käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 2 momenttina säännöksen, jonka mukaan aikaisemman asutustoiminnan yhteydessä syntyneiden valtion saamisten tulouttamisessa on vastaavasti noudatettava, mitä maankäyttölain 32 §:ssä on säädetty. Samoin olisi yhdenmukaiseen menettelyyn pyrittävä myös siinä selvittelyssä, joka lainojen lyhentämisen johdosta tulee valtion ja rahalaitoksen kesken suoritettavaksi. Valiokunta on lisännyt tätä koskevan säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 3 momenttina.

15 §. Yleisenä sääntönä olisi, että maanhankintalainsäädännön mukaan maata saaneelle annettaisiin luottoa aikaisempien säännösten mukaisesti. Kun tätä asiaintilaa, joka ei aina tulisi olemaan asukkaiden etujenkaan mukainen, ei ole syytä jättää pysyväksi, olisi asetuksella voitava säätää, millä edellytyksillä kysymyksessä olevaa henkilöryhmää koskevassa lainoitustoiminnassa ryhdytään soveltamaan maankäyttölainsäädäntöä. Valiokunta on lisännyt tätä tarkoittavan säännöksen pykälään uutena 2 momenttina.

17 §. Säännös tarkoittaa lähinnä samoja asutusteitä, joiden kuntoonpanemisesta ja kunnossapidosta säädettiin asutusteiden väliaikaisesta hoidosta 9 päivänä maaliskuuta 1951 annetussa laissa (140/51). Kun sanotussa laissa varatuilla määrärahoilla ei kustannustason muuttumisesta johtuen ole saatu toteutetuksi niitä kunnostamissuunnitelmia, joita varten laki säädettiin, on käsiteltävänä olevalla säännöksellä tarkoitettu luoda mahdollisuudet kunnostamistöiden saattamiseksi päätökseen. Kysymyksessä olevan säännöksen mukaan voitaisiin sekä kuntoonpano- että väliaikaista kunnossapitotyötä varten myöntää avustusta, kun nämä työt mainitun lain mukaan suoritettiin valtion toimesta. Huomattava lisäksi on, että säännös poikkeaa väliaikaisen kunnossapitotyön kohdalla myös maankäyttölain 80 §:stä, jossa avustuksen ohella on edellytetty työn suorittamista valtion toimesta. Kun nyt puheena olevat kuntoonpano- ja kunnossapitotyöt olisi yhdenmukaisesti edellä mainittujen muiden säännösten kanssa voitava suorittaa myös valtion toimesta, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut 1 ja 2 momentin sanamuotoja.

18 §. Asutustoimenpiteiden turvaamista koskevat rajoitukset ja ehdot, joiden alaisia aikaisempien asutuslakien mukaiset tilat ovat, muutettaisiin käsiteltävänä olevan pykälän säännöksillä maankäyttölain vastaviksi rajoituksiksi ja ehdoiksi, lukuun ottamatta niitä asutustiloja, jotka ovat siirtoväen hallussa. Kun viimeksi mainittujen tilojen kohdalla ei kuitenkaan ole syytä tehdä poikkeusta muussa kuin rajoitusten ja ehtojen voimassaoloajassa, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut pykälän säännöksiä. Tämä muutos on aiheuttanut lisäyksen 1 momenttiin ja 3 momentin poistamisen.

Maankäyttölaisissa on rajoitusten ja ehtojen pysyväisyyden turvaamisessa siirrytty aikaisempien lakien kiinnitysmenettelystä uuteen järjestelmään, jonka mukaan maatalousministeriön ilmoituksen perusteella kiinnityksiänsäkirjaan ja sen välityksellä kiinnitysrekisteriin tehtävän merkinnän kautta rajoitusten ja ehtojen pysyväisyys on turvattu niiden koko voimassaoloajan. Tätä samaa järjestelmää noudatettaisiin käsiteltävänä olevan pykälän 2 momentin mukaan aikaisempien lakien mukaisten tilojen osalta siinä tapauksessa, että näiden lakien mukaiset rajoitukset ja ehdot tulisivat voimaan vasta säädet-

täväksi ehdotetun lain voimaantulon jälkeen. Jo voimassa olevien rajoitusten ja ehtojen pysyväisyys jäisi sen sijaan riippuvaksi kiinnitysten määräaikaisesta uudistamisesta. Kun näiden uudistamisasiain hoitamisesta kuitenkin aiheutuisi erittäin runsaasti virastotyötä sekä maatalousministeriölle että tuomiokuntien tuomareille ja kiinteistötuomareille, valiokunta ehdottaa myös nyt puheena olevien vakuuskysymysten osalta siirryttäväksi maankäyttölaisissa omaksutun järjestelmän pohjalle sikäli, että lakiin otettavalla säännöksellä kiinnitykset pysytetään uudistamatta voimassa rajoitusten ja ehtojen voimassaoloajan. Tätä koskevan säännöksen valiokunta on lisännyt 1 momenttiin.

Mitä edellä on sanottu rajoitusten ja ehtojen vakuuskysymyksestä, koskee vastaavasti valtion myynti- ja kauppahintasaamisten maksamisen turvaamista. Valiokunta ehdottaa tässä kohdin siirryttäväksi maankäyttölaisissa omaksutulle lakimääräisen panttioikeuden linjalle niissä tapauksissa, joissa kiinnitystä ei ole vahvistettu ennen säädettäväksi ehdotetun lain voimaantuloa, sekä lakiin otettavalla säännöksellä pysytettäväksi aikaisemmat kiinnitykset voimassa siihen saakka, kunnes valtion saaminen on loppuun maksettu. Nämä säännökset valiokunta on sisällyttänyt käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 3 momenttina.

Vakuuskysymyksessä edellä omaksutun uuden järjestelmän toimeenpanemista varten lähetettävistä ilmoituksista on valiokunta lisännyt säännökset esillä olevaan pykälään rajoitusten ja ehtojen kohdalla uutena 4 momenttina sekä myynti- ja kauppahintasaamisten osalta uutena 5 momenttina.

20 §. Vaikkei Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalakeja eikä muitakaan sanottuja kuntia koskevia erillislakeja ole ehdotettu kumottaviksi, on siltä osin, kuin sanotuissa kunnissa toteutettavassa asutustoiminnassa on edellä tarkoitettujen erillislakien ohessa ja niitä täydentäen säädetty sovellettavaksi kumottavaksi ehdotettua asutuslainsäädäntöä, tarpeen ottaa käsiteltävänä olevaan lakiin välittäviä säännöksiä. Lakiehdotuksen mukaan olisi sääntönä, että aikaisempia säännöksiä olisi edelleenkin noudatettava, kunnes asetuksella määrättäisiin sovellettavaksi maankäyttölainsäädäntöä. Kun valiokunnan mielestä edellä 18 §:n kohdalla käsiteltyjen

kysymysten osalta olisi tarkoituksenmukaista siirtyä uuden järjestelmän pohjalle maankäyttölainsäädännön voimaan tullessa, valiokunta on tehnyt käsiteltävänä olevaan pykälään tätä tarkoittavan muutoksen.

Laki- ja toivomusaloitteet.

Käsiteltävinä olevissa lakialoitteissa on useimmissa ehdotettu tehtäväksi muutoksia uuden lainsäädännön voimaan tullessa kumoutuviin lakeihin. Niinpä ed. Myllymäen ym. lakialoitteessa n:o 118 (1954 vp.) on ehdotettu muutettavaksi laidunalueista annettua lakia (399/45), ed. Sepän ym. lakialoitteessa n:o 121 (1954 vp.) ja ed. Tuurnan ym. lakialoitteessa n:o 122 (1954 vp.) maanhankintalakia, ed. Tervon ym. lakialoitteessa n:o 124 (1954 vp.) siirtoväen ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittamisesta annettua lakia (398/45) sekä ed. Jämsénin ym. lakialoitteessa n:o 70 (1955 vp.) ja ed. Raipalan ym. lakialoitteessa n:o 49 (1956 vp.) asutuslakia (332/36). Maanhankintalain tai sen toimeenpanosta annetun asetuksen muuttamista on tarkoitettu ed. Muikun ym. toivomusaloitteessa n:o 240 (1954 vp.), ed. Rapijon ym. toivomusaloitteessa n:o 241 (1954 vp.), ed. Koivusen ym. toivomusaloitteessa n:o 242 (1954 vp.), ed. Tienarin ym. toivomusaloitteessa n:o 229 (1955 vp.), ed. Hallbergin ym. toivomusaloitteessa n:o 236 (1955 vp.) ja ed. Köhösen ym. toivomusaloitteessa n:o 164 (1956 vp.). Laidunalueista annetun lain muuttamista tarkoittavan toivomuksen hyväksymistä on ehdotettu ed. Koskisen ym. toivomusaloitteessa n:o 260 (1954 vp.). Kun valiokunta katsoo, ettei sen lainsäädännön muuttamiseen, joka uuden lainsäädännön voimaan tullessa tulee kumoutumaan, ole enää edellytyksiä, valiokunta ehdottaa edellä mainitut laki- ja toivomusaloitteet hylättäviksi.

Ed. M. Mieltusen ym. lakialoitteessa n:o 123 (1954 vp.) on ehdotettu säädettäväksi laki asutustoiminnan väliaikaisesta järjestämisestä valtion metsämailla. Lakiehdotuksen mukaan annettaisiin vuoden 1936 asetuslain 1 §:ssä tarkoitetuille henkilöille maata valtion metsämaasta noudattaen eräitä poikkeussäännöksiä lukuun ottamatta asetuslain säännöksiä. Ed. Pusan lakialoitteeseen n:o 84 (1955 vp.) sisältyvä lakiehdotus valtion

maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin poikkeaa hallituksen esityksestä siinä, että aloitteen mukaan kaikki yhtiöiden omistamat maatalouskelpoiset ja viljelyksessä olevat maat rakennuksineen sekä näistä maista muodostettuja tiloja varten tarvittavat metsämaat olisi pakkolunastettava. Yksityisten omistamista viljelystiloista olisi pakkolunastettava kaikki se maa, jolla tilan peltoala ja viljelyskelpoinen maa ylittää 100 hehtaaria ja tilan kasvullinen metsämaa ylittää saman hehtaarin määrän. Ed. Lepistön ym. lakialoitteen n:o 87 (1955 vp.) mukaan voitaisiin pakkolunastaminen kohdistaa kaikkiin suurtiloihin omistajasta riippumatta. Jollei maata saataisi riittävästi käytettäväksi pakkolunastamalla sitä mainituista suurtiloista, rappiutiloista, tilakeinottelijoiden, yhtiöiden ja yhteisöjen maista ja ottamalla valtion maasta, voitaisiin pakkolunastaminen kohdistaa kaikkien maahan ilman rajoituksia. Aloite poikkeaa hallituksen esityksestä vielä siinä, että kunnan tai kuntayhtymän maista olisi jätettävä pakkolunastamatta niin paljon kuin on pidettävä tarpeellisenä työllisyyden turvaamiseksi järjestettäviä työtilaisuuksia varten kunnan asukkaille työttömyyskausina sekä että ravitsemisliikettä harjoittavalta osuuskunnalta ei saisi pakkolunastaa tämän liikkeen harjoittamiseen tarvittavaa maata. Ed. Kytän ym. lakialoitteessa n:o 88 (1955 vp.) on rappiutilan pakkolunastamista koskeva säännös soveltamisalaltaan suppeampi kuin vastaava säännös hallituksen esityksessä siinä suhteessa, että aloitteen mukaan ei tilaa voitaisi pitää rappiutilana metsärappioiden perusteella. Yhtiöiden maiden pakkolunastamiselle on aloitteessa ehdotettu asetettavaksi rajoituksia sikäli, että pakkolunastaminen tulisi kysymykseen samoilla edellytyksillä kuin yksityisiltä maanomistajaltakin, minkä lisäksi saataisiin pakkolunastaa ryhmäasutusta varten välttämättömiä alueita. Sellaiseen rakennuspuiden pakkolunastamiseen, jota tarkoitetaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 15 §:n 2 momentissa, ei aloitteen mukaan olisi mahdollisuutta, ja pakkolunastamista on ehdotettu rajoitettavaksi myös siten, että suurilta metsäalueilta olisi jätettävä pakkolunastamatta tai ottamatta myös metsätyöväen asuntotarkoituksia varten tarpeelliset alueet. Muutoksenhaku maanjako-oikeuden päätöksestä olisi aloitteen

mukaan aina mahdollista, ja maanjako-oikeus toimisi aloitteessa tehdyn ehdotuksen mukaan säännönmukaisessa kokoonpanossaan ilman niitä kahta lisäjäsentä, jotka hallituksen esityksen mukaan kuuluisivat sanottuun oikeuteen sen käsitellessä puheena olevan lain mukaisia valitusasioita.

Käsitellessään hallituksen esitystä on valiokunta jo tehnyt esitykseen sisältyvään maan hankkimista koskevaan lakiehdotukseen eräitä samansisältöisiä muutoksia, jotka vastaavat kysymyksessä olevissa aloitteissa tehtyjä ehdotuksia. Kun muutkin aloitteissa tehdyt ehdotukset ovat hallituksen esityksen yhteydessä olleet harkittavina, mutta valiokunta on asettunut niihin nähden hylkävälle kannalle, eivät aloitteet anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Ed. Soinisen ym. toivomusaloitteessa n:o 249 (1954 vp.) on ehdotettu eduskunnan päätettäväksi toivomus, että hallitus antaisi eduskunnalle esityksen valtion ja puutavara-yhtiöiden maiden lunastamisesta viljelys- ja asutustarkoituksiin sekä lisämaiksi pienten tonttien omistajille varsinaisella maaseudulla. Kun ne tarkoituserät, joihin aloitteella pyritään, voidaan pääosaltaan toteuttaa käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen kautta, ei aloitteen johdosta ole enää syytä toivomuksen lausumiseen hallitukselle. Valiokunta kuitenkin huomauttaa siitä, ettei lisämaan antaminen asuntotonttiin ole maankäyttölain mukaan mahdollista, eikä valiokunta pidä maan hankkimista tällaisiin tarkoituksiin tarpeellisenakaan.

Ed. Lahtelan ym. toivomusaloitteessa n:o 250 (1954 vp.) ja ed. Pöykön ym. toivomusaloitteessa n:o 170 (1956 vp.) tarkoitetaan toimenpiteitä vanhojen asutusteiden kuntoonpanemiseksi. Kun kysymyksessä olevien teiden kuntoonpanemisesta kuitenkin on jo otettu säännökset hallituksen esitykseen sisältyvään ehdotukseen laiksi asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä, ei aloitteiden hyväksymiseen ole enää aihetta.

Ed. Sävelän ym. toivomusaloitteessa n:o 300 (1954 vp.) on ehdotettu eduskunnan päätettäväksi toivomus, että hallitus toimituttaisi tutkimuksen, millä tavalla kalastusmahdollisuuden jo menettäneet tai menettävät pienet kalastustilat saataisiin elinkelpoisiksi ja näiden tilojen vesioikeus niin turvatuksi, että niiden omistajilla olisi mahdollisuus ammattinsa jatkamiseen. Kun käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän maan hankkimista koskevan lakiehdotuksen mukaan on mahdollista pakkolunastaa myös vesialueita ja -osuuksia, joita maankäyttölain mukaan voitaisiin antaa lisäalueiksi aloitteessa tarkoitetuille tiloille, ei valiokunnan mielestä enää ole aihetta aloitteessa ehdotetun toivomuksen lausumiseen hallitukselle.

Edellä lausutun perusteella valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset näin kuuluvina:

Laki

valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 luku.

Maan ja etuuksien hankkiminen.

1 §.

Jollei päivänä kuuta 1954 annetun maankäyttölain (/5) tarkoituksiin ole kullakin paikkakunnalla riittävästi käytettävissä vapaaehtoisilla kaupoilla ostettua

maata, (poist.) hankitaan maata ottamalla sitä valtion maasta sekä lisäksi (poist.), sen mukaan kuin jäljempänä tässä laissa säädetään, (poist.) pakkolunastamalla rappiotiloista, tilakeinottelijain ja yhtiöiden omistamista maista sekä eräin edellytyksin myös muiden omistamista maista.

Valtion maalla tarkoitetaan tässä laissa kaikkea valtion omistamaa maata, lukuun ottamatta vakaalla asukasoikeudella hallittuja kruununtaloja (*poist.*) sekä valtion virkataloja.

2 §.

Tämä laki ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako kaupunkien ja kauppalojen alueilla *älkөөnkä* myöskään maalaiskunnissa kirkkolain 304 §:ssä tarkoitettuihin ja sellaisiin alueisiin, (*poist.*) joille on vahvistettu (*poist.*) rakennussuunnitelma tai sitä vastaava muu maan käyttöä koskeva kaava.

3 §.

Harvaan asutuilla seuduilla ja muuallakin, missä siihen on mahdollisuuksia, on maankäyttölain tarkoituksiin pyrittävä (*poist.*) käyttämään yhtenäisiä alueita ryhmäasutuksen aikaansaamiseksi ja yleensä tarkoituksenmukaisen asutuksen luomiseksi.

4 §.

Laajojen viljelykselle raivaamattomien alueiden käyttöä suunniteltaessa on niiden viljelys- ja asutuskelpoisuudesta, ennen kuin ne *käytetään* asutustarkoituksiin (*poist.*), maatalousministeriön toimesta hankittava tarpeellinen selvitys.

5 §.

Edellä 4 §:ssä mainitun selvityksen perusteella tai maankäyttötoimikunnan esityksestä maatalousministeriö päättää, onko alueella ennen sen *ottamista* asutustarkoituksiin tehtävä yksityiskohtaisia tutkimuksia välttämättömien kuivatus-, tiente- ja raivaustöiden suorittamisen mahdollisuuksista ja näihin töihin kuluvasta ajasta sekä kustannuksista ja muista maan asutuskelpoiseksi saattamiseen vaikuttavista seikoista.

6 §.

(*Poist.*)

6 (7) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

7 §. (*uusi*)

Jos useammat omistavat määröosan samasta kiinteistöstä, älköön se estääkö pakkolunastamasta kiinteistöstä määräälaa, ja katsottakoon pakkolunastamisen kohdistuneen yhteisomistajan osuuteen, jolta pakkolunastaminen on tapahtunut.

8 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

9 §.

Jollei paikkakunnalla ole sopivasti käytettävissä 1 §:ssä tarkoitettua maata, voidaan sitä välttämättömän tarpeen vaatiessa pakkolunastaa säätiöiden ja muiden kuin 12 §:ssä mainittujen yhteisöjen maista. Samoin voidaan pakkolunastaa sellaisia alueita, joiden omistajasta ei ole tietoa, sekä yhteisiä alueita, jotka eivät ole tarkoituksenmukaisessa käytössä. (*Poist.*)

10 §.

Tilakeinottelijan omistama tila voidaan pakkolunastaa kokonaan.

Tilakeinottelijana pidetään tilan tai alueen omistajaa, joka keinottelutarkoituksessa on (*poist.*) ostanut ja myynyt tiloja tai alueita taikka hankkinut maata ositettuna myytäväksi.

11 §.

Rappiotila saadaan pakkolunastaa kokonaan.

(*Poist.*)

Viljelmää on pidettävä rappiolla olevana ja siihen kuuluvaa tilaa ja aluetta rappiotilana, jos viljelykseen otettujen tilusten kunnollinen viljeleminen, viljelmän omistajan olosuhteet huomioon ottaen, on lyöty laimin ja maa sen johdosta on jatkuvasti jäänyt siinä määrin hoitamatta, että viljelystaso on huomattavasti alempi kuin vastaavilla maatilataloudellisilla edellytyksillä varustettujen viljelmien viljelystaso paikkakunnalla yleensä, ja jos viljelmään kuuluvaa metsää on omistajan tai haltijan toimesta hävitetty ja jätetty ryhtymättä tarpeellisiin uudistamistoimenpiteisiin tai tarpeelliset metsänhoidolliset toimenpiteet on lyöty laimin siinä määrin, että viljelmän koko metsän kasvukunto sen johdosta on huomattavasti heikompi kuin vastaavat luontaiset edellytykset omaavien metsien kasvukunto paikkakunnalla yleensä.

Tämän pykälän säännöksiä älköön kuitenkaan sovellettako, jos tilan katsotaan joutuneen rappiolle maanomistajan alaikäisyyden, vanhuuden, sairauden tai muun sellaisen syyn takia.

12 §.

Niistä kunnan, kuntayhtymän, evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen seurakunnan, osuuskunnan sekä yksityisen henkilön omistamista maista, joita 10 ja 11 §:n säännökset eivät koske, saadaan pakkolunastaa vain (poist.) joutomaita, heikossa tuottokunnossa tai tuottamattomassa tilassa olevia metsämaita ja maatalouskelpoisia maita sekä heikossa viljelyksessä olevia viljeltyjä tiluksia. Jos tällaiset tilukset kuuluvat viljelmään tai metsälöön, jossa on talouskeskus, saadaan kuitenkin pakkolunastaa vain sellaisia tiluksia, jotka sijaitsevat etäällä viljelmän tai metsälön talouskeskuksesta. (Poist.)

Milloin 1 momentissa tarkoitetun metsämaan omistaa yksityinen henkilö, saadaan pakkolunastamiseen ryhtyä vain siinä tapauksessa, että omistaja lyö laimin metsänhoitolautakunnan 11 päivänä toukokuuta 1928 annetun yksityismetsälain (161/28) nojalla määräämät toimenpiteet metsän uudistamiseksi ja uuden kasvun turvaamiseksi.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty pakkolunastuksen rajoittamisesta koskemaan vain etäällä sijaitsevia alueita (poist.), saadaan sanotussa momentissa tarkoitettujen muiden maanomistajien kuin yksityisten henkilöiden maista, mikäli välttämätön tarve sitä vaatii eikä maata ole 9—11 §:ssä tarkoitettu tavoin paikkakunnalla riittävästi saatavissa, pakkolunastaa 13 §:ssä säädettyin rajoituksin 8 §:n 1 momentissa mainittuja alueita ja osuuksia sekä muodostettavien tilojen rakennuspaikoiksi, asuntotonteiksi ja ryhmäasutusalueilla koulutonteiksi tarvittavia alueita.

Edellä 1—3 momentissa samoin kuin 13 §:ssä mainitut pakkolunastusoikeuden rajoitukset eivät kuitenkaan estä 8 §:n 2 momentissa tarkoitetun oikeuden perustamista muiden kuin yksityisten henkilöiden omistamalle maalle eivätkä myöskään 9 §:ssä mainittujen yhteisten alueiden pakkolunastamista.

13 §.

Edellä 12 §:n 1—3 momentissa tarkoitettulla pakkolunastuksella älköön otettako

maata enempää, kuin että sanotuissa lainkohdissa tarkoitettulle maanomistajalle jää maankäyttölain 8 §:n mukaisen viljelystilan suurinta kokoa vastaava tila.

Jos kunnan, kuntayhtymän tai 12 §:n 1 momentissa mainitun seurakunnan tahi valtion omistamaa maata käytetään sellaisten oppilaitosten, kunnalliskotien, sairaaloiden tai muiden niihin verrattavien laitosten tarpeisiin, joiden opetusohjelmaan taikka hoito- tai kasvatusmenetelmiin kuuluu käytännöllinen harjoittelu maatalosalalla tai maataloustyön teettäminen, on pakkolunastamatta ja ottamatta jätettävän maatalous- ja maatalouskelpoisen maan alaa korotettava niin paljon, kuin on pidettävä tarpeellisenä harjoittelumahdollisuuksien tai työtilaisuuksien järjestämiseksi (poist.).

14 §.

Alueen mukana otettakoon tai pakkolunastettakoon myös sillä olevat rakennukset. Jos siitä kuitenkin aiheutuisi rakennusten omistajalle tuntuvaa vahinkoa, voidaan rakennus, jollei se ole alueen saajalle erityisen tarpeellinen, jättää ottamatta tai pakkolunastamatta, jos rakennuksen omistaja niin haluaa.

Jollei rakennusta oteta tai pakkolunasteta, on se omistajansa toimesta siirrettävä pois maankäyttötoimikunnan asettaman määräajan kuluessa. Erityisistä syistä voi maankäyttötoimikunta tai, jos se ei enää ole toiminnassa, maatalousministeriö pitentää määräaikaa. Jollei rakennusta ole määräajan kuluessa siirretty pois alueelta, jää rakennus korvauksetta sille, joka määräajan päättyessä omistaa alueen, mikäli rakennus ei jo ennestään ole hänen omistuksessaan. Jos alueesta on määräajan päättyessä voimassa hallintasopimus eikä rakennusta ole siirretty pois siihen mennessä, kun alue myydään asukkaalle, jää rakennus myynnin tapahtuessa korvauksetta hänelle.

(Poist.).

Valtion omistaman rakennuksen siirrosta aiheutuneet kustannukset jäävät valtion vahingoksi. Muun rakennuksen siirrosta aiheutuneet kustannukset korvataan rakennuksen omistajalle valtion varoista, ei kuitenkaan suuremmalla määrällä, kuin mitä siirron tapahtuessa toiseen paikkaan samalla paikkakunnalla on sikäläisiin oloihin nähden pidettävä kohtuullisena.

15 §.

Alueella kasvava puusto otettakoon tai pakkolunastettakoon alueen mukana.

Jollei alueella ole asutustiloille tarpeellisten rakennusten rakentamiseen välttämättömiä rakennuspuita, voidaan niitä ottaa alueen ulkopuolella olevalta valtion maalta tai pakkolunastaa paikkakunnalla olevalta muulta kuin 12 §:n 1 momentissa tarkoitulta luovutusvelvollisuuden alaiselta maalta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut puut on asukkaan toimesta tai, jos sillä tilalla, jonka tarvetta varten puut on otettu tai pakkolunastettu, ei ole asukasta tai jos asukas ei voi siitä huolehtia, asutuslautakunnan toimesta vietävä pois alueelta maankäyttötoimikunnan vähintään kolmen vuoden pituiseksi asettaman määräajan kuluessa. Erityisistä syistä voi maatalousministeriö pitentää määrääkää. Jollei puita ole määräajassa viety pois alueelta, jäävät ne korvauksetta sille, joka määräajan päättyessä omistaa alueen. Jos alueesta on määräajan päättyessä voimassa hallintasopimus eikä puita ole viety pois siihen mennessä, kun alue myydään asukkaalle, jäävät puut myynnin tapahtuessa korvauksetta hänelle.

16 §.

Maata otettaessa tai pakkolunastettaessa älköön omistajalle jääviä maita haitallisesti pirstottako älköönkä kiinteistöstä otettako tai pakkolunastettako:

1) yleishyödyllisten laitosten ja säätöiden, koulujen sekä tieteellisten laitosten tarkoitusten toteuttamista varten *tarpeellisia* alueita, *tutkimusalueita* tai muitakaan niihin verrattavia alueita;

2) kivilouhosta taikka teollisuus- tai kaivostoimintaa tahi niihin verrattavia muita tarkoituksia varten tarvittavia alueita, älköönkä osuutta koskeen tai muuhun erityiseen etuuteen;

3) kiven, soran, hiekan, saven, mudan, kuivike- tai polttoturpeen tahi muun sellaisen tarveaineen ottopaikaksi tarvittavia alueita taikka osuutta tällaisia tarpeita varten erotettuun alueeseen, jos siitä aiheutuisi huomattavaa haittaa alueen omistajalle tai sille, jolla on toistaiseksi tai vielä yli viisi vuotta voimassa olevaan sopimukseen perustuva oikeus käyttää tällaista aluetta;

4) alueita, joiden käyttö tonttialueeksi silloisia olosuhteita tai arvioitavissa olevaa lähiajan kehitystä silmällä pitäen on katsottava tärkeämmäksi kuin niiden käyttäminen maankäyttölain mukaisiksi asuntontonteiksi tai muihin sanotun lain tarkoituksiin, älköönkä alueita, joita käytetään virkistysalueina tai palstaviljelytarkoituksiin *taikka jotka on määrätty säilytettäväksi aarni- tai puistoalueina;*

5) vesialuetta (*poist.*), jos kiinteistön omistajan (*poist.*) kalastuksen harjoittaminen sen johdosta huomattavasti vaikeutuisi;

6) viljelykselle raivattavaksi hyvätuottoista metsämaata, jonka raivaaminen, metsän tuotteen ja metsän tuottokuntoon saattamiseksi käytetyt varat huomioon ottaen, on katsottava lähivuosina ilmeisesti epätarkoituksenmukaiseksi; älköönkä myöskään

7) (*poist.*) metsäalueille tarpeellisiksi ajoiteiksi tai puutavaran pysyviksi varastopaikoiksi tarvittavia tahi sellaisia alueita, jotka ovat tarpeen paikallisen metsä- ja uittotyönjohdon ja -työväen asuntotarkoituksia ja viljelysedellytyksiltään asuntotilaa vastaavan maatalouden harjoittamista varten.

Milloin 1 momentin 1 kohdassa mainituissa tapauksissa aluetta käytetään 13 §:n 2 momentin mukaisiin tarkoituksiin, noudatettakoon maan omistajalle jätettävän alueen suuruutta harkittaessa sanotussa lainkohdassa mainittuja perusteita.

17 §.

Kiinteistöstä älköön myöskään otettako tai pakkolunastettako maankäyttölain 1 §:ssä tarkoitettun henkilön vuokrasuhteen perusteella hallitsemaa aluetta tai yhteiseen veteen osuutta, joka on enintään maankäyttölain 8 §:ssä mainitun viljelys- tai sanotun lain 10 §:ssä mainitun kalastustilan suuruinen ja joka on vähintään kymmeneksi vuodeksi tai toistaiseksi tahi, mikäli on kysymys evankelis-luterilaisten tai ortodoksisten seurakuntien papistolle palkkaetuina luovutetuista alueista, viran haltijan hallinta-ajaksi vuokrattu joko asuntotarkoitukseen tai viljeltäväksi tahi kalastusta varten, jos vuokramies on katselmustoimituksen kuuluttamisen tapahtuessa hallinnut aluetta tai osuutta kolme vuotta ja, kysymyksen ollessa määräajaksi tehdystä vuokrasopimuksesta, vuokraajasta on jäljellä ainakin yhtä pitkä aika.

Vuokra-alue tai vuokrattu osuus yhteiseen veteen, joka 1 momentin säännösten mukaan olisi kokonaan tai osaksi jätettävä ottamatta tai pakkolunastamatta, saadaan sanottujen säännösten estämättä käyttää maankäyttölain tarkoituksiin, jos vuokramies siihen suostuu taikka jos hänelle voidaan antaa vastikkeeksi saman omistajan tiluksista toinen vastaava alue tai vastaava osuus yhteiseen veteen. Tällaista vaihtoa älköön kuitenkaan toimitettako, ellei se voi tapahtua tuottamatta vuokramiehelle huomattavaa haittaa. Älköön myöskään sellaisia tiluksia, joita pääasiallisesti käytetään tontiksi, puutarhaksi tai teollisuus- tai muuhun sellaiseen tarkoitukseen, vaihdettako vuokramiehen suostumuksetta toisiin tiluksiin. Maankäyttötoimikunnan on suoritettava vastikealueen paalettaminen sekä ratkaistava ne korvaus- ja muut vaihdosta aiheutuvat kysymykset, joista asianomaisten kesken ei saada aikaan sopimusta.

Millon vuokramies joutuu 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siirtämään rakennuksensa toiseen paikkaan, korvataan siirrosta aiheutuneet kustannukset hänelle valtion varoista, ei kuitenkaan suuremmalla määrällä kuin mitä paikkakunnan oloihin nähden on pidettävä kohtuullisena.

18 ja 19 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

20 §.

Kun alueita, etuuksia, osuuksia, rakennuksia ja rakennuspuita (*poist.*) pakkolunastetaan tämän lain mukaan, määrätään niille se paikkakunnan käypä hinta, joka niillä on katsottava olevan silloin, kun maankäyttötoimikunta ne pakkolunastaa.

Edellä 8 §:n 2 momentissa mainitun oikeuden perustamisesta suoritetaan rasitetun tilan omistajalle sekä rasitteen poistamisesta ja siirtämisestä rasiteoikeuden haltijalle valtion varoista korvaus, jonka suuruus määrätään noudattaen soveltuvien osin tämän pykälän 1 momentissa säädettyjä perusteita.

21 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

22 §.

Jos pakkolunastettavana oleva tila tai alue (*poist.*) tai sillä olevat rakennukset taikka

15 §:n 2 momentissa tarkoitettulta muulta luovutusvelvollisuuden alaiselta maalta pakkolunastettavat rakennuspuut tarjotaan ostettavaksi valtiolle ja maankäyttötoimikunta katsoo voivansa hyväksyä tarjouksen, älköön niitä pakkolunastettako, vaan laadittakoon niistä valtiolle kauppakirja, joka on luovuttajan ja maankäyttötoimikunnan *puheenjohtajan* allekirjoitettava. Edellä mainitun tarjouksen tekemistä varten on maankäyttötoimikunnan, pakkolunastettavan alueen tultua 31 §:ssä tarkoitettussa katselmustoimituksessa rajoiltaan määritellyksi, asetettava luovutusvelvolliselle viidentoista päivän määräaika. Maankäyttötoimikunnan on *ennen kaupan päättämistä* alistettava kauppahinta maatalousministeriön hyväksyttäväksi.

Jollei tilaa tai aluetta 1 momentin mukaan valtiolle ostettaessa esitetä selvitystä luovuttajan omistusoikeudesta, on kauppakirja sen allekirjoitettava, joka tilaa tai aluetta silloin omistajana hallitsee. Säätiön sekä yhtiön ja muun yhteisön puolesta, *kuntaa ja seurakuntaa lukuun ottamatta*, on sillä tai niillä henkilöillä (*poist.*), jotka ovat oikeutettuja kirjoittamaan säätiön tai yhteisön nimen, *oikeus myydä tila tai alue valtiolle*. Milloin tila tai alue myydään valtiolle seurakunnan maasta tai muusta maasta tai vesialueesta, jonka myymiseen voimassa olevien säännösten mukaan vaaditaan oikeuden tai muun viranomaisen hyväksyminen tai vahvistaminen, on kauppa ilman tällaista hyväksymistä tai vahvistamistakin pätevä.

Kun (poist.) tila tai alue myydään valtiolle 1 momentin mukaisesti, älköön olko noudatettavana, mitä maakaaren 1 luvun 2 §:ssä on säädetty luovutuskirjan oikeaksi todistamisesta, älköönkään tällaista valtion saantoa moittittako muussa kuin siinä tapauksessa, että kauppa on päätetty vastoin tämän pykälän 2 momentin säännöksiä.

Jos valtion ostettavaksi tarjotusta 1 momentissa mainitusta omaisuudesta on vaadittu suurempi kuin 20 §:n mukainen hinta, älköön (*poist.*) omaisuutta *ostettako* valtiolle. (*Poist.*)

2 luku.

Alueen vapautuminen rasituksista.

23 §.

Kun tila tai alue pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaisesti ostetaan val-

tiolle maankäyttölain tarkoituksiin käytettäväksi, vapautuu se, mikäli jäljempänä tässä pykälässä ei muuta sanota, vastaamasta:

1) kiinnityksen tai rekisteröimisen nojalla tai muuten sitä rasittavasta vuokraoikeudesta, (poist.) pysyvästä hallintaoikeudesta ja muista niihin verrattavista oikeuksista, *ei kuitenkaan rekisteröidystä tontinvuokraoikeudesta eikä kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiinnitetystä oikeudesta löydöksen valtaamiseen tai osuuteen valtauksesta;*

2) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä eläkeoikeudesta sekä 17 päivänä helmikuuta 1956 annetun *huoltoapulain (116/56) 5 §:ssä* tarkoitettua oikeudesta saada elatusta;

3) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä metsänhakkuvuokeudesta;

4) saamisesta, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue kiinnityksen tahi maksamattoman kauppahinnan oikeutta koskevien tai muiden säännösten nojalla on panttina tai muuten vastaamassa; sekä

5) luonteeltaan julkisoikeudellisista tai julkisoikeudellisessa järjestyksessä maksettaviksi pannuista tahi niihin verrattavista suorituksista.

Jos tilan tai alueen ohella pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostetaan valtiolle sellainen rakennus (poist.), johon saamisoikeyden vakuudeksi on vahvistettu irtaimistokiinnitys, vapautuu rakennus (poist.) mainitusta saamisoikeydesta. Jos rakennuksen omistajalla on tämän pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu oikeus maapohjaan eikä rakennusta pakkolunasteta tai osteta valtiolle, jää mainittu oikeus maapohjaan rasittamaan tilaa tai aluetta.

Milloin 1 momentin mukaisesti valtiolle hankitulla tilalla tai alueella oleva laitos, johon hallintaoikeuksineen maahan on saamisoikeyden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys, pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostetaan valtiolle, vapautuu sanottu laitos vastaamasta kiinnitetystä saamisoikeydesta. Jollei laitosta pakkolunasteta tai osteta valtiolle, jää mainittu hallintaoikeus maahan rasittamaan tilaa tai aluetta.

Jos tila (poist.), alue, laitos tai rakennus (poist.) on 22 §:n 1 momentin mukaan

ostettu valtiolle 20 §:ssä säädettyin perustein arvioitua hintaa pienemmästä kauppahinnasta ja maankäyttötoimikunta katsoo, ettei tilan, laitoksen tai rakennuksen (poist.) kauppahinta taikka tilasta maan omistajan haltuun jäävän osan arvo ja alueen kauppahinta yhdessä riitä vastaamaan saamisesta tai määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, joista sanottu omaisuus on vastaamassa kiinnityksen tahi tila tai alue maksamattoman kauppahinnan (poist.) tai muun kiinnittämättä voimassa olevan panttiokeyden nojalla, ei ostettu tila (poist.), alue, laitos tai rakennus (poist.) vapaudu vastaamasta mainitusta saamisoikeydesta eikä raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta.

Jos tila tai alue on 4 momentin mukaisesti ostettu valtiolle, eikä kauppahinta maankäyttötoimikunnan harkinnan mukaan riittäisi vastaamaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua oikeuden raukeyden johdosta 24 §:n 1 momentin mukaan laskettavasta korvauksesta, ei tila tai alue vapaudu vastaamasta sanotusta oikeudesta.

Jos eläke- tai elatuksensaantioikeus, josta alue 1 momentin 2 kohdan nojalla vapautuu, tulisi vaarantamaan maan luovuttajalle jäävän kantatilan kantokykyä, vapauttakoon maankäyttötoimikunta päätöksellään kantatilan vastaamasta sanotusta oikeudesta. Kantatilan vapautuessa vastuusta vapautuu myös maan luovuttaja eläkkeen tai elatuksen suorittamisvelvollisuudesta.

Kun alue vapautuu vastaamasta metsänhakkuvuokeudesta, raukeaa sanottu oikeus myös maan luovuttajalle jäävien alueiden osalta, jos maankäyttötoimikunta niin päättää.

Kun tila tai alue pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaisesti ostetaan valtiolle, raukeaa sen metsää koskeva rauhoitusmääräys ja -sopimus.

24 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

25 §.

Jollei 23 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittu eläke- tai elatuksensaantioikeus jää rasittamaan kantatilaa, suoritetaan oikeuden haltijalle hintatason huomattavan nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai

alennettua korvausta valtion varoista sen mukaan kuin asetuksella säädetään. *Tämän korvauksen sijasta voidaan oikeuden haltijalle, jos hän niin haluaa, suorittaa oikeuden pääoma-arvoa vastaava kertakaikkinen korvaus.*

(Poist.) Maankäyttötoimikunnan tulee määrätä 1 momentissa mainittujen eläke- ja elatuksensaantioikeuksien pääoma-arvo 45 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidätyksen toimittamista varten. (Poist.)

26 §.

Tilan tai alueen luovuttajalla ja metsänhakkuuoikeuden haltijalla ei ole oikeutta saada 23 §:n 1 momentissa tarkoitetusta metsänhakkuuoikeuden raukeamisesta korvausta, mutta voi maatalousministeriö erityisistä syistä päättää, että korvausta suoritetaan valtion varoista.

Metsänhakkuuoikeuden rauettua on sanotun oikeuden haltijalla kuitenkin oikeus saada maan luovuttajalta takaisin se osa hinnasta, joka ylittää hänen hakkuusopimuksen nojalla saamiensa puiden sopimuksen mukaisen arvon, ja on hän toisaalta velvollinen suorittamaan maan luovuttajalle sanotun arvon mukaisen hinnan saamistaan puista siltä osalta, kuin hintaa ei ole aikaisemmin maksettu. Jos maan luovuttaja ja metsänhakkuuoikeuden haltija eivät sovi edellä tarkoitetusta hinnasta, määrää hinnan suuruuden asianomainen metsänhoitolautakunta. Joka ei tyydy metsänhoitolautakunnan päätökseen, ajakoon asiassa kannetta siinä järjestyksessä, kuin riita-asioista on säädetty. *Kanne on pantava vireille vuoden kuluessa metsänhoitolautakunnan päätöksen antamisesta lukien.*

27 §.

Sitten kun katselmuksessa annettu päätös on saanut lainvoiman tai 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu kauppakirja on allekirjoitettu, on maankäyttötoimikunnan tai maanjako-oikeuden niissä tapauksissa, joissa tila (poist.), alue, laitos tai rakennus (poist.) on 23 §:n mukaan vapautunut vastaamasta mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai kiinnittämättä voimassa olevan pantti-oikeuden nojalla rasittaneista, sanotussa lainkohdassa tarkoitetuista oikeuksista,

lähetettävä vapautumisesta, jäljempänä 5 momentissa mainittua tapausta lukuun ottamatta, asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille (poist.) ilmoitus merkinnän tekemistä varten:

1) kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan laitoksen osalta samoin kuin tilan ja alueen osalta, milloin (poist.) ne ovat vapautuneet vastaamasta kiinnitetystä oikeuksista, (poist.) maksamattomasta kauppahinnasta tai sellaisesta kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla tilaa tai aluetta rasittavasta oikeudesta, josta on säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun pöytäkirjaan;

2) irtaimistokiinnityspöytäkirjaan rakennuksen (poist.) osalta;

3) vuokrarekisteriin tilan ja alueen kohdalta, kun ne ovat vapautuneet rekisteröidystä vuokraoikeudesta; sekä

4) ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon tilan ja alueen osalta, kun ne ovat vapautuneet vastaamasta (poist.) sellaisista oikeuksista, joista on (poist.) säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun luetteloon.

Kun 1 momentissa tarkoitettu merkintä (poist.) on tehty, pidettäköön *kysymyksessä olevan oikeuden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys tai rekisteröiminen tahi kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus (poist.)* vastaavasti rauenneena, mistä seikasta on niinkään tehtävä merkintä asianomaiseen pöytäkirjaan, vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

Milloin pakkolunastettua tai valtiolle ostettua 23 §:ssä mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai maksamattoman kauppahinnan panttioikeuden taikka sellaisen kiinnittämättä voimassa olevan pantti-oikeuden nojalla rasittava oikeus, josta on säädetty tehtäväksi merkintä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, on sanotun lainkohdan säännösten mukaan jäänyt edelleen rasittamaan puheena olevaa omaisuutta, on siitä erikseen mainittava 1 momentin mukaan lähetettävässä ilmoituksessa.

Kun (poist.) alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille (poist.), joka (poist.) siinä tapauksessa, että 1—3

momentissa tarkoitettu aluetta koskeva merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, tehkään alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin ja muussa tapauksessa vastaavasti joko vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon merkinnän siitä, että alueen osalta tehty ilmoitus rasituksista vapautumisesta tai jonkin oikeuden jäämisestä aluetta rasittamaan kohdistuu muodostettuun tilaan.

Kun tila tai alue vapautuu vastaamasta (poist.) kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla sitä rasittavasta sellaisesta oikeudesta, josta ei ole säädetty tehtäväksi merkintää kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, ei vapautumisesta tältä osalta lähetetä 1 momentissa mainittua ilmoitusta, ellei ole kysymyksessä maksamaton kauppahinta.

Milloin tilan tai alueen metsää koskeva rauhoitusmääräys tai -sopimus 23 §:n 8 momentin mukaan raukeaa, on maankäyttötoimikunnan tai maanjako-oikeuden lähetettävä sitä ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten rauhoitusluetteloon.

28 §.

Kiinnitys tai irtaimistokiinnitys, joka sen jälkeen, kun tila (poist.), alue, laitos tai rakennus (poist.) on pakkolunastettu tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostettu valtiolle, on vahvistettu tilaan, laitokseen tai rakennukseen (poist.) entisen omistajan tai hänen suostumuksellaan jonkun muun sitoumuksen täyttämisen vakuudeksi, olkoon mitätön, ei kuitenkaan siinä tapauksessa, että pakkolunastaminen tai valtiolle ostaminen on koskenut aluetta, muulta kuin tämän alueen ja siitä muodostetun tilan osalta.

Sen jälkeen kun kiinteä omaisuus on pakkolunastettu tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostettu valtiolle, älköön sanottua omaisuutta ulosottolain 4 luvun 26 §:n nojalla ulosmittatko maan luovuttajan tai hänen saantomiehensä velasta, paitsi milloin tämä velka on 23 §:n nojalla jäänyt rasittamaan kysymyksessä olevaa kiinteää omaisuutta.

29 ja 30 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

3 luku.

Menettely alueita otettaessa tai pakkolunastettaessa.

31 §.

Alueiden, etuuskien, osuuskien, rakennusten ja rakennuspuiden (poist.) pakkolunastaminen samoin kuin tällaisen omaisuuden ottaminen (poist.) valtion maasta (poist.) tapahtuu katselmustoimituksessa, jonka suorittaa maankäyttölaissa tarkoitettu maankäyttötoimikunta.

32 §.

Kun on todettu, mitä tiloja ja alueita tämän lain mukaan olisi otettava tai pakkolunastettava, kutsuttakoon maanomistajat sekä 23 §:ssä tarkoitettujen oikeuksien haltijat katselmustoimitukseen kuulutuksella, joka on julkaistava asianomaisen kunnan ilmoitustaululla ja enintään kahdessa paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä vähintään neljätoista päivää ennen kokousta. Jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä asutustarkastajalle ja toimituksen koskiessa (poist.) valtion maata myös sille viranomaiselle, jonka hallinnassa valtion maa on tai, jos viranomaisesta ei ole tietoa, maatalousministeriölle. Lisäksi on tiedossa oleville maanomistajille asiasta kirjeellisesti ilmoitettava. Asianomaisen poissaolo ei estä toimituksen suorittamista.

33—36 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

37 §.

Sitten kun 34 §:n 1 momentissa tarkoitettu päätös tilaan kuuluvan alueen ottamisesta tai pakkolunastamisesta on saanut lainvoiman tai alue on ostettu valtiolle, ilmoittakoon maankäyttötoimikunta siitä asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille (poist.) merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan määräälan erottamisoikeuden vakuudeksi, ja katsottakoon, kun alue erotetaan itsenäiseksi tilaksi, erottamisen oikeudellisen vaikutuksen alkaneen sinä päivänä, jona merkintä tehtiin. Erottamisen tultua merkityksi maarekisteriin lähetettäkään siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka merkitkään kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

38 §.

Maankäyttötoimikunnan 31 §:ssä mainitussa katselmustoimituksessa antamat päätökset on julkiluettava, ja on sellaisesta päätöksestä, johon saadaan hakea muutosta, annettava asianosaiselle kirjallinen valitusosoitus.

Joka on tyytymätön 1 momentissa mainittuun toimitukseen tai sen yhteydessä suoritettuun piirirajankäyntiin tai muuhun maanmittaustoimitukseen, hakekoon muutosta maanjako-oikeudessa valituskirjalla, joka on viimeistään ennen kello kahtatoista kolmantenakymmenentenä päivänä toimituksen lopettamisesta lukien annettava asianomaiselle maanmittauskonttorille. Valituskirjan oheen on liitettävä 1 momentissa mainittu valitusosoitus tai sen virallinen jäljennös taikka asianmukainen ote toimituspöytäkirjasta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua valituskirjan saa valittaja omalla vastuullaan toimittaa maanmittauskonttorille myös siten kuin *asiakirjain lähettämisestä* 26 päivänä helmikuuta 1954 annetussa laissa (*poist.*) (74/54) on säädetty.

Asian käsittelemisestä maanjako-oikeudessa on voimassa, mitä maanmittausasiain käsittelemisestä on säädetty, kuitenkin niin, ettei maanjako-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta.

Käsiteltäessä 2 momentissa tarkoitettuja valitusasioita tulee maanjako-oikeudessa, jollei kysymyksessä ole valitus piirirajankäynnistä tai muusta maanmittaustoimituksesta, olla kaksi maankäyttötoimintaan perehtynyttä lisäjäsentä, joista toisen määrää korkein oikeus ja toisen valtioneuvosto.

39 §.

Maankäyttötoimikunta voi kieltää metsän hakkaamisen alueelta, jonka se on suunnitellut otettavaksi tai pakkolunastettavaksi tämän lain nojalla, ja on kiello voimassa, jollei maankäyttötoimikunta toisin päättä, siihen saakka, kunnes suunniteltu maanhanhinta on saanut lainvoiman tai ehkä rauennut.

(*Poist.*)

Milloin 1 momentin nojalla on annettu hakkuukiello, otettakoon kysymys alueen käyttämisestä kiireellisesti käsiteltäväksi.

Kiellon voimassaoloaikana saadaan alueelta hakata puuta vain maankäyttötoimikunnan luvalla.

Joka rikkoo 1 (*poist.*) momentissa tarkoitettua kielloa, rangaistakoon sakolla ja tuomitakoon syyllinen, milloin alue pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin ostetaan maankäyttölain tarkoituksiin, valtiolle suorittamaan hakatuista puista alueen pakkolunastamis- tai ostamisajankohdan hintatason mukainen täysi korvaus korotettuna kahdellakymmenelläviidellä sadalta.

Maankäyttötoimikunta (*poist.*) voi kieltää ottamasta ja viemästä pois alueelta myös muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua omaisuutta, joka kuuluu kiinteistöön ja jonka ottaminen vähentäisi sen arvoa, ja on kiellon osalta vastaavasti voimassa, mitä 1—3 momentissa on säädetty. Tämä kiello ei kuitenkaan estä luovuttamasta sellaista omaisuutta, joka kuuluu kiinteistön säännöllisiin tuotteisiin, eikä myöskään jatkamasta soran, mudan tai muun sellaisen tarveaineen pois viemistä, jota kiinteistöltä on entuudestaan luovutettu.

Annetusta hakkuukiellosta on kiellon antajan kuulutettava kunnan ilmoitustaululla ja lähetettävä ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkittäväksi hakkuukielloista pidettävään luetteloon sekä lisäksi kirjeellisesti ilmoitettava tiedossa olevalle maanomistajalle ja hakkuuoikeuden haltijalle. Maanomistajalle lähetettävä ilmoitus on valtion maan osalta toimitettava sille viranomaiselle, jonka hallinnassa alue on. Kun hakkuukiello on kokonaan tai osittain peruutettu tai kun se on 1 momentissa mainituista syistä lakannut olemasta voimassa, on maankäyttötoimikunnan tai sen ylemmän viranomaisen, jonka asiassa antama päätös on saanut lainvoiman, lähetettävä ilmoitus asianomaiselle kunnalle ja metsänhoitolautakunnalle edellä mainitun kuulutuksen ja merkinnän poistamista varten ja, jos peruuttaminen on tapahtunut vain osittain, samalla uusi ilmoitus siitä, minkä alueen osalta hakkuukiello on edelleenkin voimassa. Hakkuukiellon peruuttamisesta on ilmoitettava myös maanomistajalle.

Mitä 5 momentissa on säädetty hakkuukiellon kuuluttamisesta kunnan ilmoitustaululla ja ilmoituksen lähettämisestä maanomistajalle ja oikeuden haltijalle, on vastaavasti sovellettava 4 momentissa tarkoitettua kiellon osalta.

40 §.

Pakkolunastetun, otetun ja 22 §:n 1 momentin mukaan ostetun alueen viljelyksiä on luovuttajalla oikeus ja velvollisuus viljellä siihen saakka, kunnes asukas tai maankäyttöviranomainen on ottanut alueen haltuunsa.

Kasvukauden sadon, joka on alueella korjaamatta, kun asukas tai maankäyttöviranomainen ottaa alueen haltuunsa, on luovuttaja oikeutettu korjaamaan. Jos alueen haltuunotto tapahtuu sen jälkeen, kun luovuttaja on suorittanut syyskylvön, on hänellä muiden kuin nurmikasvien osalta oikeus korjata tästä kylvöstä seuraavana kasvukautena saatava sato. Luovuttajalla ei kuitenkaan tällä perusteella ole oikeutta laiduntaa aluetta sen jälkeen, kun asukas tai maankäyttöviranomainen on ottanut alueen haltuunsa. (Poist.)

Kun asukas tai maankäyttöviranomainen ottaa alueen haltuunsa, suoritettakoon maan luovuttajalle lainvoimaisen pakkolunastuspäätöksen tai 22 §:n 1 momentissa tarkoitettua kaupan jälkeen tapahtuneesta viljelemisestä täysi korvaus, jonka suuruutta arviotaessa on vähennyksenä kuitenkin otettava huomioon luovuttajan ehkä korjaaman sadon arvo. Jos asianomaiset eivät sovi korvauksesta, päättää siitä asianomainen asutuslautakunta toimitettuaan tarpeen vaatiessa tilalla katselmuksen. Tähän katselmukseen on kutsuttava luovuttaja tai hänen oikeudenomistajansa sekä asukas.

Asutuslautakunnan päätökseen tyytymättömyydellä on oikeus kahdenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä maatalousministeriön. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määräajan päättymispäivänä annettava asutuslautakunnalle, mutta (poist.) valittajalla on myös oikeus toimittaa valituskirja omalla vastuullaan (poist.) asutuslautakunnalle (poist.) noudattaen vastaavasti, mitä 38 §:n 3 momentissa on säädetty. Asutuslautakunta lähettäköön valituskirjan viipymättä oman lausuntonsa seuraamana maatalousministeriölle. Maatalousministeriön päätökseen ei saa hakea muutosta.

Luovuttajan hoitaessa pakkolunastetun tai ostetun alueen viljelyksiä osoittakoon maankäyttötoimikunta tai asutuslautakunta tarpeen ja harkintansa mukaan hänelle alueelta

polttopuita ja tehkөөn siitä sekä annettujen puiden arvosta merkinnän arviokirjaan.

41 §.

Maankäyttötoimikunnalla ja asutuslautakunnalla on tämän lain toimeenpanoa varten oikeus saada maanmittauskonttorista lainaksi tarpeelliset kartat ja asiakirjat samoin kuin (poist.) maan luovuttajalta kuittia vastaan lainaksi hänen hallussaan olevat tilan kartat ja niitä koskevat selitelmat sekä hänen omistusoikeutensa tilaan koskevat asiakirjat. Kuittiin on merkittävä määräaika, jonka kuluessa asiakirjat on palautettava.

42 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 luku.

Pakkolunastushinnan suorittaminen.

43 ja 44 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

45 §.

Pakkolunastetun ja 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostetun tilan tai alueen hankintahinta vastaa 23 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista suorituksista ja 24 §:n 1 momentissa tarkoitettua korvauksesta samoin kuin sellaisesta 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua saamisesta, (poist.) määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue oli vastaamassa kiinnityksen tahi maksamattoman kauppahinnan (poist.) tai muun kiinnittämättä voimassaolevan panttioikeuden nojalla, ja on korvauksen saajalla ja velkojalla sama oikeus hankintahintaan, kuin heillä aikaisemmin oli tilaan tai alueeseen.

(Poist.)

Tilan tai alueen 1 momentissa sanotusta hankintahinnasta pidätetään valtiolle 25 §:ssä tarkoitettu korvauksen pääoma-arvo. (Poist.)

Milloin tilan tai alueen hankintahinta tulisi vastaamaan sellaisista 1 (poist.) momentissa tarkoitetuista suorituksista, saamisista, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista tai kustannuksista, joista se kiinteistö on panttina, mistä kysymyksessä oleva tila on erotettu tai alue luo-

vutettu, on maatalousministeriöllä siinä tapauksessa, että mainitun kiinteistön muu osa joko yksinään tai yhteisessä panttivastuussa ehkä olevien muiden kiinteistöjen kanssa ilmeisesti riittää vastaamaan näiden suoritusten, saamisten, oikeuksien, korvausten ja kustannusten määrästä, valta vapauttaa hankintahinta puheena olevasta vastuusta ja suorittaa hinta maan luovuttajalle, mikäli siihen tämän lain mukaan ei ole muuta estettä. Milloin hankintahintaa edellä olevan mukaisesti ei vapauteta sanotusta vastuusta eikä panttioikeuden haltija myöskään luovu oikeudestaan saada suoritus hankintahinnasta, tahi milloin hankintahinnasta on 2 momentin nojalla pidätetty sellaisen eläkkeen tai elatuksensaantioikeuden pääoma-arvo, joka on rasittanut sitä kiinteistöä, mistä tila on erotettu tai alue luovutettu, on sillä, jolta tila tai alue on pakkolunastettu tai ostettu valtiolle, oikeus riita-asioista säädettyssä järjestyksessä hakea tällaiseen suoritukseen hankintahinnasta käytetty määrä siltä, joka on hänen kustannuksellaan hyötynyt.

46 §.

Pakkolunastetun ja 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostetun 23 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun sellaisen rakennuksen (*poist.*) ja laitoksen hankintahintaan, joka on vapautunut vastaamasta kiinnitetystä saamisesta, on velkojalla sama oikeus kuin hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen.

Jollei 1 momentissa mainittu laitoksen tai rakennuksen hankintahinta riitä vastaamaan kiinnitetystä saamisesta, saa velkoja samalla oikeudella, mikä hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen, saamisesta puuttuvan määrän osalta suorituksen siitä korvauksesta, joka 24 §:n 1 momentin nojalla suoritetaan laitoksen tai rakennuksen omistajalle oikeuden raukeamisen johdosta.

47 §.

Milloin 23 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun oikeuden nojalla hallinnassa pidettyä tilaa tai aluetta pakkolunastettaessa tai 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostettaessa on samalla pakkolunastettu tai ostettu sanotun oikeuden haltijan rakennuksia tai laitos ja ne sitten myydään tilan tai alueen mukana hänelle takaisin, kuitataan valtion

myyntihintasaamisella oikeuden haltijalle rakennuksista ja laitoksesta maksettavaa hankintahintaa ja oikeuden raukeamisen johdosta suoritettavaa korvausta, sikäli kuin niitä 45 ja 46 §:n nojalla ei käytetä velkojien saamisten maksamiseen.

(*Poist.*)

48 ja 49 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

50 §.

Pakkolunastettu ja 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostettu tila, alue, laitos ja rakennus (*poist.*), jota 23 §:n 2—5 momentissa edellytetyissä tapauksissa on jäänyt rasittamaan jokin sanotuissa lainkohdissa tarkoitettu oikeus, on, mikäli mahdollista, ennen maan saajalle luovuttamista vapautettava mainituista rasituksista.

(*Poist.*)

51 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

5 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

52 §.

Sen lisäksi, mitä maankäyttölain 84 §:ssä on säädetty, on maankäyttötoimikunnan ja asutuslautakunnan ilmoitettava myyntihinnan määräämistä varten (*poist.*) niiden polttopuiden arvo, jotka maan luovuttaja on 40 §:n 5 momentissa edellytetyssä tapauksessa alueelta ottanut.

53 ja 54 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

55 §.

Jos lainvoiman saaneen katselmustoimituksen teknillisessä suorittamisessa on sattunut laskuvirhe tai muu erehdys, on maanjako-oikeudella ja, mikäli sanottu virhe tai erehdys on ilmeinen ja riidaton, myös maatalousministeriöllä valta asiallisia kuultuaan suorittaa oikaisu, jos valtio, asukas tai se, jolla on oikeus tämän lain tarkoituksiin pakkolunastetusta alueesta, etuudesta tai osuudesta maksettavaan korvaukseen, tekee siitä hakemuksen viiden vuoden kuluessa katsel-

mustoimituksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Milloin maatalousministeriö ei voi ratkaista sille tehtyä hakemusta sen johdosta, ettei kysymyksessä oleva virhe tai erehdys ole ilmeinen ja riidaton, alistakoon asian maanjako-oikeuden käsiteltäväksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu laskuvirhe tai muu erehdys on vähäinen, voidaan se jättää oikaisematta.

Maanjako-oikeus ja maatalousministeriö voivat 1 momentin nojalla antamassaan päätöksessä määrätä, että oikaisemisesta ehkä johtuva korvaus on sen maksettava, joka on laskuvirheestä tai erehdyksestä hyötynyt. Maksettavaksi määrätty korvaus saadaan periä siinä järjestyksessä, kuin verojen ulostosta on säädetty. Jollei voida selvittää, kenen maksettavaksi korvaus olisi määrätävä, suoritetaan se valtion varoista.

Maanjako-oikeuden ja maatalousministeriön (poist.) 1—3 momentin nojalla antamiin päätöksiin ei saa hakea muutosta.

56 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

57 §.

Suoritettaessa tutkimuksia alueiden soveltuvuudesta maankäyttölain tarkoituksiin älköön tutkimuksen suorittajia ja heidän apulaisiaan estettävä liikkomasta alueilla ja ottamasta työn suorittamisessa tarvittavia puita ja näytteitä, sikäli kuin tutkimus sitä vaatii. Tutkimusta suoritettaessa vältettävä älköön mikäli mahdollista vahingon aiheuttamista.

Mitä 1 momentissa on tutkimuksen suorittajista säädetty, sovellettakoon myös toimitusmiehiin ja heidän apulaisiinsa samoin kuin muihin maankäyttöviranomaisiin, asian tuntijoihin ja muihin henkilöihin heidän suorittaessaan katselmuksia, arvioita, tarkastuksia ja muita tämän lain toimeenpanoon kuuluvia sekä siihen liittyviä tehtäviä alueilla, joille meneminen tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

Puistossa, puutarhassa ja muussa paikassa, jossa on istutuksia, älköön puita omistajan luvatta kaadettako tahi niitä tai istutuksia muuten vahingoitettako.

Vahingosta, joka 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuu, suoritetaan erikseen korvausta vain,

jos on kysymys vahingon aiheuttamisesta alueella, jota toimitus tai tehtävä ei koske taikka jota ei käytetä tämän lain tarkoituksiin. Jos tällainen vahinko on aiheutunut maankäyttötoimikunnan toimenpiteistä, arvioikoon toimikunta vahingon suuruuden toimituksen yhteydessä sekä antakoon, vahinkoa kärsinyttä kuultuaan, päätöksen siitä, onko ja kuinka paljon vahingonkorvausta suoritettava. Muiden viranomaisten toimenpiteistä aiheutuneesta vahingosta on korvausta haettava maatalousministeriöltä vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta. Korvaus suoritetaan näissä tapauksissa valtion varoista.

Maanmittaustoimituksesta, jota maankäyttötoimikunta ei ole suorittanut, aiheutuneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä jakolaissa on säädetty.

58 §.

Jollei tässä laissa ole toisin säädetty, noudatettakoon maankäyttölain säännöksiä.

Tämän lain mukaisessa menettelyssä tarvittavasta valtion asiamiehestä säädetään aseuksella.

59 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 195 ja sillä kumotaan 6 päivänä marraskuuta 1936 annetun asutuslain (332/36) valtion maan luovuttamista asutustarkoituksiin ja maan pakkolunastusta koskevat ja niihin liittyvät säännökset sekä, asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä päivänä kuuta 195 annetussa laissa (/5) säädetyin poikkeuksin, 5 päivänä toukokuuta 1945 annetut maanhankintalaki (396/45), laki maan vapaaehtoisen hankkimisen järjestyksestä (397/45), laki siirtoväen ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittamisesta (398/45), laki laidunalueista (399/45), laki maanhankintalain nojalla perustettavista yhteismetsistä (400/45), laki ennakkoraivauksista (403/45) ja laki Maatalousseurojen Keskusliiton sekä maanviljelys- ja talousseurojen tehtävistä Pohjois-Suomen hävitetyn alueen maaseudun jälleenrakentamistyössä (404/45), (poist.) eräistä kiinteistöluovutuksista maanhankintalain mukaan maan saantiin oikeutetuille 4 päivänä kesäkuuta 1948 annettu laki (426/48), osasiirtolaisten asuttamisesta

19 päivänä kesäkuuta 1948 annettu laki (poist.) (475/48), (poist.) eräiden maanhankinta-alueiden kuntoonpanoon liittyvien tehtävien hoitamisesta kaupungeissa ja kauppalloissa 12 päivänä heinäkuuta 1949 annettu laki (508/49) (poist.), eräiden entisen Petsamon kunnan siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden asuttamisesta 14 päivänä marraskuuta

1950 annettu laki (549/50) ja maanhankintalain soveltamisesta eräissä tapauksissa 21 päivänä tammikuuta 1955 annettu laki (38/55) niihin myöhemmin tehtyine lisäyksineen ja muutoksineen sekä kaikki muut aikaisemmat säännökset, jotka ovat ristiriidassa maankäyttölain ja tämän lain sekä muiden maankäyttölakiin liittyvien säännösten kanssa.

Laki

asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Toukokuun 5 päivänä 1945 annetun maanhankintalain (396/45), 28 päivänä kesäkuuta 1940 annetun siirtoväen pika-asutuslain (346/40), (poist.) rappiutilojen pakkolunastamisesta asutustarkoituksiin 3 päivänä marraskuuta 1944 annetun lain (767/44), 6 päivänä marraskuuta 1936 annetun asutuslain (332/36) ja päivänä kuuta 195 annettulla maankäyttölailla (/5) ja valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin päivänä kuuta 195 annettulla lailla (/5) kumotun muun asutuslainsäädännön (poist.) mukaan hankittu sellainen maalaiskunnissa oleva omaisuus, jonka käytöstä ei mainitun lainsäädännön nojalla ole vielä määrätty tai joka on ennen tämän lain voimaantuloa vapautunut mainitun lainsäädännön mukaisesta käyttötarkoituksesta, katsotaan hankituksi maankäyttölain tarkoituksiin.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei kuitenkaan koske 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun Porkkalan palautuslain (341/56) 44 §:n 2 momentissa tarkoitettua omaisuutta.

Milloin asutuslain tai maankäyttölainsäädännön nojalla hankittua omaisuutta käytetään maanhankintalainsäädännön tarkoituksiin ja maan saajan suorittavaksi määrätään alempi hinta kuin mikä siitä on luovut-

tajalle maksettu, jää erotus valtion vahingoksi. Maan saajan maksettavaksi näissä tapauksissa tuleva hinta määrätään sinä järjestyksessä kuin asetuksella säädetään.

2 §.

Jos maanhankintalain 1 §:ssä tarkoitettu henkilö on tehnyt sanotun lain 98 §:n 1 momentissa mainitun hallintasopimuksen, johon perustuvaa oikeutta hänen tai sen henkilön, jolle oikeus on siirtynyt tai siirretty, ei ole katsottava menettäneen ennen tämän lain voimaantuloa, on hallintasopimuksen tehneellä henkilöllä tai hänen seuraajallaan maanhankintalainsäädännön mukainen oikeus saada alue omakseen, ja voidaan alue heti myydä asukkaalle.

3 §.

Jos maanhankintalain mukaan maan saantiin oikeutettu henkilö on sanotun lain mukaan ennen tämän lain voimaantuloa otettu asukkaaksi tilalle tai asuntotontille tai häntä varten on muodostettu lisäalue, osuus tai etuus, sovellettakoon hallintasopimukseen ja asukkaan oikeuteen saada omakseen sanottu tila, asuntontti, alue, osuus tai etuus edelleenkin maanhankintalainsäädännön säännöksiä, kuitenkin siten, että myynti voi tapahtua hallintasopimusta tekemättä.

4 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

5 §.

Edellä (poist.) 4 §:ssä mainituille henkilöille on pyrittävä antamaan maata ennen maankäyttölaissa tarkoitettuja maansaantikelpoisia henkilöitä.

6 §.

Asutuslainsäädännön mukaan muodostetulla tilalla tai alueella *yhtäjaksoisesti* vähintään kolme vuotta koeviljelijänä olleella henkilöllä on oikeus saada hallitsemansa tila tai alue omakseen, jos hänen voidaan katsoa yleensä täyttäneen *viljelyssopimuksen* määräykset, *viljelyssopimuksessa* vahvistetusta hinnasta tai, jollei hintaa ole *viljelyssopimuksessa* vahvistettu, sopimuksen allekirjoittamisen aikana vallinneeseen hintatasoon perustuvasta maatalousministeriön määräämästä hinnasta ja muuten niillä ehdoilla, joista on aikaisemmin säädetty ja *viljelyssopimuksessa* sovittu. Myyntihintaan on kuitenkin lisättävä kokonaan tai osittain asukkaan maksettavaksi jätettävät, alueella suoritetuista töistä valtiolle aiheutuneet kustannukset.

Henkilölle, joka on vuokrannut tilan, *tonnin* tai alueen maatalousministeriön maanhankintalain 110 tai 111 §:n nojalla tekemän päätöksen perusteella, on oikeus saada vuokra-alue omakseen sen mukaan kuin siitä on aikaisemmin säädetty ja sovittu.

7 §.

Jos (poist.) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun kumotun asutuslainsäädännön mukaan hankittu omaisuus tämän lain voimaantulon jälkeen vapautuu sanotun lainsäädännön mukaisesta käyttötarkoituksesta, maatalousministeriö (poist.) päättää, miten (poist.) tämä omaisuus on käytettävä maankäyttötaikka erityisistä syistä muihin tarkoituksiin.

(Poist.)

Aikaisemman asutuslainsäädännön mukaan hankittu kaupungeissa ja kauppalloissa oleva omaisuus, jonka käytöstä ei mainitun lainsäädännön nojalla ole vielä määrätty tai joka on ennen tämän lain voimaantuloa vapautunut tai sanotun ajankohdan jälkeen vapautuu mainitun lainsäädännön mukai-

sesta käyttötarkoituksesta, käytetään aikaisemman asutuslainsäädännön tai erityisistä syistä muihin tarkoituksiin sen mukaan kuin maatalousministeriö määrää.

Hallintasopimuksen tai *viljelyssopimuksen* (poist.) lakkaamisen johdosta suoritettavasta selvittelystä ja siinä noudatettavasta menettelystä on soveltuvin kohdin voimassa, mitä maankäyttölain 74 §:ssä on säädetty.

8 §.

Valtion toimesta asutustarkoituksessa muodostetut tilat, joiden vuokramiehillä sopimuskirjojen mukaan on oikeus vuokra-ajan kuluttua saada turvattu ja perinnöllinen hallintaoikeus tiloihinsa, siirtyvät vuokra-ajan päätyttyä vuokramiehen omiksi. Maatalousministeriöllä on kuitenkin valta hakemuksesta määrätä, että tila jo ennen vuokra-ajan päättymistä luovutetaan vuokramiehen omaksi, ja voidaan tila tällöin saattaa maankäyttölain 101—104 §:ssä säädettyjen ehtojen ja rajoitusten alaiseksi. Vuokramies on velvollinen joko kokonaan tai osittain korvaamaan valtiolle sen varoilla tilalla tehdyistä parannustoista johtuneet kustannukset.

9 §.

Jos maanhankintalain tai siihen liittyvän lainsäädännön tahi asutuslain nojalla on ennen tämän lain voimaantuloa ryhdytty sanoituissa laeissa tarkoitettuihin maan hankkimista, käyttämistä tai kuntoonpanoa tarkoitaviin tahi muihin toimenpiteisiin, päätökön maatalousministeriö 1—6 ja 10—18 sekä 20 §:ssä säädettyin poikkeuksin, onko asian edelleen käsittelemisessä *osittain* tai kokonaan sovellettava maankäyttölakia ja siihen liittyviä lakeja vai aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä, tai määrätköön jo suoritettut toimenpiteet raukeamaan. (Poist.)

Edellä 1 momentissa mainittujen lakien mukaan metsähallitukselle kuuluneet tehtävät suorittaa tämän lain tultua voimaan maatalousministeriö.

10 §.

Korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, maanjako-oikeudessa ja tarkastusoikeudessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään aikaisemmin annettuja säännöksiä noudattaen.

Edellä 1 momentissa sanotun ajankohdan jälkeen korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja maanjako-oikeuden käsiteltäviksi tulevat asiat käsitellään niiden säännösten mukaan, joita on tullut noudattaa siinä asteessa, jossa asia on ensiksi käsitelty, kuitenkin niin, ettei korkeimman oikeuden osalta enää noudateta, mitä on säädetty korkeimman oikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta sille maanhankintalain mukaan kuuluvia asioita käsiteltäessä.

Jos niiden säännösten mukaan, joita on tullut noudattaa siinä asteessa, jossa asia on ensiksi käsitelty, se tulisi tämän lain voimaantulon jälkeen käsiteltäväksi tarkastusoikeudessa, käsittelee asian mainittuja säännöksiä soveltaen valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin annetun lain (/5) 38 §:n 5 momentissa mainituin tavoin täydennetty maanjako-oikeus.

11 §.

Asukkaanottolautakunnille määrättyt tehtävät siirtyvät tämän lain voimaan tullessa asutuslautakuntien sekä maanlunastuslautakunnille määrättyt tehtävät maankäyttötoimikuntien käsiteltäviksi, jollei maatalousministeriö toisin määrää. Milloin asukkaanottolautakunnan päätöksestä on aikaisemmin annettujen säännösten mukaan ollut oikeus hakea muutosta, säilyy tämä oikeus edelleenkin.

Maanhankintalain toimeenpanon tarkastajille kuuluvien tehtävien hoitamisesta säädetään asetuksella.

12 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

13 §.

Ennen tämän lain voimaantuloa asutustoiminnan yhteydessä syntyneiden valtion, kunnan ja rahalaitosten saamisten takaisin maksamiseen, maksuhelpotuksiin ja muihin sopimusehtoihin nähden noudatettakoon aikaisempia säännöksiä, mikäli tässä laissa ei toisin säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen valtion saamisten tulouttamisessa asutusrahastoon noudatettakoon vastaavasti, mitä maankäyttölain 32 §:ssä on säädetty.

Siirtoväen ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittamisesta 5 päivänä toukokuuta 1945 annetun lain (398/45) mukaan myönnettyjen lainojen lyhentämisen johdosta valtion ja rahalaitoksen välillä toimitettavassa selvittelyssä olkoon noudatettavana, mitä maankäyttölainoista päivänä kuuta 195 (/5) annetun lain 16 §:n 2 momentissa on säädetty.

14 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

15 §.

Edellä 2—4 §:ssä tarkoitettulle henkilölle samoin kuin muulle maanhankintalain mukaan maan saantiin oikeutetulle henkilölle, joka on saanut maata maanhankintalain tai hankkinut sitä sanotun lain tahi maan vapaaehtoisen hankkimisen järjestelystä annetun lain mukaisesti, annetaan luottoa ja muita etuja aikaisempien säännösten mukaisesti. Samoin olkoon noudatettavana, mitä maanhankintalain 157 a §:ssä on säädetty. Kuitenkin on uutistilan perustamispalkkiota haettava viimeistään vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta lukien tai, jos asukas on ottanut tilan tai lisäalueen vastaan tämän lain voimaantulon jälkeen, sanotun ajan kuluessa vastaanottohetkestä lukien.

Siitä, millä edellytyksillä 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä koskevassa lainoitus-toiminnassa ryhdytään soveltamaan maankäyttölakia ja siihen liittyvää lainsäädäntöä, säädetään asetuksella.

16 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

17 §.

Jos maanhankintalain tai muun aikaiseman asutuslainsäädännön toimeenpanon yhteydessä valtion toimesta rakennettu tie, jolla asutustarkoituksiin käytetyn alueen kulkutienä on yleistä merkitystä, mutta jota ei ole saatettu yleisenä tienä kunnossa pidettäväksi, on rappiolla, voidaan sen kuntoon saattamiseksi, mikäli sitä ei suoriteta valtion toimesta, myöntää avustusta sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Avustus voidaan maksaa

myös työn kestäessä. Viimeinen erä maksetaan, kun työ on hyväksyttävällä tavalla suoritettu.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tien kunnossa pitämisestä on vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 80 §:ssä on säädetty.

18 §.

Jos viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustila tahi lisäalue tai osuus on tämän lain voimaan tullessa asutuslain 87 ja 89 §:ssä tai maanhankintalain 125 ja 127 §:ssä tahi maan vapaaehtoisen hankkimisen järjestelystä 5 päivänä toukokuuta 1945 annetun lain (397/45) 10 ja 12 §:ssä säädettyjen rajoitusten ja ehtojen alainen, katsottakoon tällainen tila, lisäalue tai osuus tämän lain voimaan tultua maankäyttölain 102 §:ssä mainittujen (poist.) rajoitusten ja ehtojen alaiseksi (poist.), kuitenkin siten, että mainitun 102 §:n 3 momentissa tarkoitettu kahdenkymmenen vuoden määräaika lasketaan alkavaksi siitä päivästä, jolloin vastaava määräaika on aikaisempien säännösten mukaan alkanut, sekä että näiden rajoitusten ja ehtojen voimassaoloaika määräytyy siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden osalta aikaisempien säännösten mukaan. Aikaisemman lain mukaisen rajoitusten ja ehtojen pysyväsyyden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys katsotaan hankituksi maankäyttölain 102 §:ssä mainittujen rajoitusten ja ehtojen pysyväsyyden vakuudeksi, ja on kiinnitys uudistamatta voimassa rajoitusten ja ehtojen voimassaoloajan. Mikäli kiinnitystä ei tämän lain voimaan tullessa ole vielä vahvistettu, olkoon vakuuskysymyksen osalta vastaavasti noudatettavana, mitä maankäyttölain 104 §:ssä on säädetty.

Jos tämän lain voimaantulon jälkeen aikaisempien säännösten nojalla hankittava tai luovutettava viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustila tahi lisäalue tai osuus tulisi sanottujen säännösten mukaan (poist.) niissä tarkoitettujen rajoitusten ja ehtojen alaiseksi, on rajoituksiin ja ehtoihin nähden sovellettava maankäyttölain 101—104 §:n säännöksiä.

(Poist.)

Aikaisemmissa säännöksissä tarkoitetun valtion myynti- ja kauppahintasaamisen maksamisen vakuudeksi vahvistetun kiinnityksen

tuottama panttioikeus on voimassa siihen saakka, kunnes saaminen on loppuun maksettu. Sellaisen myynti- ja kauppahintasaamisen maksamisesta, jonka vakuudeksi ei ennen tämän lain voimaantuloa ole vahvistettu kiinnitystä, on tila tai alue maankäyttölain 92 §:ssä säädettyin tavoin panttina.

Milloin maatalousministeriö on vapauttanut tilan, alueen tai osuuden 1 momentissa tarkoitettujen rajoitusten ja ehtojen alaisuudesta tai milloin rajoitusten ja ehtojen voimassaolo siirtoväkeen kuuluvan henkilön kohdalla on päättynyt myyntihinnan loppuun maksamisen johdosta, lähettäköön ministeriö siinä tapauksessa, että rajoitusten ja ehtojen pysyväsyyden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys, vapautumisesta ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille tai kiinteistötuomarille merkinnän tekemistä varten tilaa koskevaan kiinnitysrekisterin rekisterikorttiin tahi, jollei tilalla vielä ole korttia, sille laadittavaan korttiin. Jollei kiinnitystä tämän lain voimaan tullessa ole vielä vahvistettu, lähettäköön maatalousministeriö rajoituksista ja ehdoista samoin kuin edellä mainituissa tapauksissa niistä vapautumisesta ilmoituksen asianomaiselle tuomarille ja metsänhoitolautakunnalle maankäyttölain 104 §:ssä tarkoitettujen merkintöjen tekemistä varten.

Tämän lain voimaan tultua lähettäköön maatalousministeriö valtion myynti- ja kauppahintasaamisen maksamisen vakuudeksi aikaisemmin vahvistetun kiinnityksen tuottaman panttioikeuden voimassaolon 3 momentissa tarkoitettusta jatkumisesta ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille tai kiinteistötuomarille merkinnän tekemistä varten tilaa koskevaan kiinnitysrekisterin rekisterikorttiin tahi, jollei tilalla vielä ole korttia, sille laadittavaan korttiin. Sellaisen myynti- ja kauppahintasaamisen kohdalla, jonka maksamisen vakuudeksi ei ennen tämän lain voimaantuloa ole vahvistettu kiinnitystä, lähettäköön maatalousministeriö 3 momentissa säädetystä panttioikeudesta ilmoituksen asianomaiselle tuomarille, ja olkoon tämän ilmoituksen perusteella tehtävistä merkinnöistä vastaavasti noudatettavana, mitä maankäyttölain 92 §:n 5 momentissa on säädetty. Kun myynti- tai kauppahintasaaminen, jota edellä tässä momentissa tarkoitetaan, on täysin maksettu, lähettäköön maatalousministeriö siitä ilmoituksen asian-

omaiselle tuomarille panttivastuusta vapautumista koskevan merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin.

19 §.

Kun tila muodostetaan muun aikaisemman vuokra-alueiden lunastuslainsäädännön kuin vuokra-alueiden lunastamisesta 15 päivänä lokakuuta 1918 (135/18) ja kalastustorppien lunastamisesta 18 päivänä tammikuuta 1924 (16/24) annettujen lakien nojalla, on lunastettua torppaa tai lampuotitilaa koskevassa lunastamispäätöksessä määrättävä, että tila on maankäyttölain 101—104 §:ssä säädettyjen rajoitusten alainen. Näihin tiloihin ja alueisiin on muutoinkin sovellettava maankäyttölain 101—104 §:n säännöksiä, kuitenkin siten, että 102 §:n 3 momentissa tarkoitettu kahdenkymmenen vuoden määräaika lasketaan alkavaksi siitä päivästä, jolloin tilan vastaanottaja alkaa aluetta omistajana hallita.

20 §.

Sallan ja Kuusamon kunnissa sekä Kuusamon kuntaan aikaisemmin kuuluneessa osassa Posion kuntaa on *muilta kuin 18 §:ssä mainittujen kysymysten kohdilta* toistaiseksi sovellettava aikaisemmin annettuja säännöksiä. *Muilta osin säädetään asetuksella, milloin ja miltä kohdin* sanotuissa kunnissa ryhdytään soveltamaan maankäyttölakia ja siihen liittyvää lainsäädäntöä.

Mitä 1 momentissa on säädetty, on vastaavasti noudatettava Kemijärven kunnan osalta muun aikaisemman asutuslainsäädännön kuin maanhankintalain ja siihen liittyvän lainsäädännön kohdalta.

21 §.

Mitä tässä laissa on säädetty maanhankintalaisista tarkoitetuista henkilöistä, sovellettaisiin vastaavasti osasiirtolaisten asuttamisesta 19 päivänä kesäkuuta 1948 annetussa laissa (475/48) samoin kuin eräiden entisen Petsamon kunnan siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden asuttamisesta 14 päivänä marraskuuta 1950 annetussa laissa (549/50) tarkoitettujen henkilöiden kohdalta.

22 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

23 §.

Jos ennen tämän lain voimaantuloa perustettu perheyhtiö, jonka tarkoituksena on jatkuvasti säilyttää alue suvun hallussa sekä harjoittaa yksinomaan maatilataloutta tai sen ohella jotakin siihen välittömästi liittyvää vähäistä elinkeinotoimintaa, omistaa kiinteistön tai määräalan, voidaan tällaiseen alueeseen tai sen osaan nähden, jos se on hyvin viljelty, kymmenen vuoden aikana tämän lain voimaantulosta lukien soveltaa, sen mukaan kuin harkitaan kohtuulliseksi, mitä valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin (*poist.*) annetun lain (/5) 12 ja 13 §:ssä on säädetty yksityisen omistamasta kiinteistöstä.

24 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

25 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu tässä mietinnössä käsiteltyjen lakialoitteiden johdosta, valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi vuoden 1954 valtiopäivillä tehtyihin lakialoitteisiin n:ot 118, 121, 122, 123 ja 124, vuoden 1955 valtiopäivillä tehtyihin lakialoitteisiin n:ot 70, 84, 87 ja 88 sekä vuoden 1956 valtiopäivillä tehtyyn lakialoitteeseen n:o 49 sisältyvät lakiehdotukset.

Vielä valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi vuoden 1954 valtiopäivillä tehdyt toivomusaloitteet n:ot 240, 241, 242, 249, 250,

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 1958.

260 ja 300, vuoden 1955 valtiopäivillä tehdyt toivomusaloitteet n:ot 229 ja 236 sekä vuoden 1956 valtiopäivillä tehdyt toivomusaloitteet n:ot 164 ja 170.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kalliokoski, varapuheenjohtaja Sävelä (osittain), jäsenet Hautala, Hult, T. Kinnunen (osittain), Korsbäck, Koskinen, Kämäräinen, Liedes, Niemi-

nen (osittain), Niiranen (osittain), Pasanen, Pusa, Raipala, M. Salminen ja Tikkaaja sekä varajäsenet Heikura (osittain) ja A. Kinnunen.

Vastalause.

Maatalousvaliokunta on mietinnössään poistanut valtion maan käyttämistä ja maan pakkolunastamista maankäyttölain tarkoituksiin koskevan lakiehdotuksen 11 §:stä 2 momentin, mikä tarkoittaa yksityiselle henkilölle, jota ei ole pidettävä tilakeinottelijana, määräjän varaamista rappioiden poistamiseen. Kun kysymys siitä, milloin tilaa on pidettävä rappiotilana, on varsin harkinnanvarainen ja voi olla omistajallekin epätie-toinen, ja kun asutusviranomaisten käytäntökin eri paikkakunnilla voi olla erilainen, olisi tätä momenttia vastaavan säännöksen laissa säilyttäminen mielestämme paikallaan. Edellä lausuttuun viitaten kunnioittaen ehdotamme,

että kysymyksessä olevan lakiehdotuksen 11 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

11 §.

Rappiotila saadaan pakkolunastaa kokonaan.

Jos rappiotilan, joka katsotaan tarvittavan maankäyttölain tarkoituksiin, omistaa yksityinen henkilö, jota ei ole pidettävä tilakeinottelijana, asetakoon asutustarkastaja, mikäli tilan aluetta tultaisiin käyttämään muihin kuin 8 §:n 2 momentissa ja 12 §:n 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin, tilan omistajalle vähintään viiden vuoden määräjän rappioiden poistamiseksi sekä tehköön omistajalle ehdotuksensa niiksi toimenpiteiksi, joiden suorittamista on pidettävä

tarpeellisenä rappioiden poistamiseksi. Jos tila määräjän päättyessä on edelleenkin rappiolla eikä ole ilmennyt syytä määräjän jatkamiseen, ryhtyköön asutustarkastaja, mikäli tilaa vielä tarvitaan maankäyttölain tarkoituksiin, toimenpiteisiin maankäyttötoimikunnan asettamiseksi tilan pakkolunastamista varten.

Viljelmää on pidettävä rappiolla olevana ja siihen kuuluvaa tilaa ja aluetta rappiotilana, jos viljelykseen otettujen tilusten kunnollinen viljeleminen, viljelmän omistajan olosuhteet huomioon ottaen, on lyöty laimin ja maa sen johdosta on jatkuvasti jäänyt siinä määrin hoitamatta, että viljelystaso on huomattavasti alempi kuin vastaavilla maatilataloudellisilla edellytyksillä varustettujen viljelmien viljelystaso paikkakunnalla yleensä, ja jos viljelmään kuuluvaa metsää on omistajan tai haltijan toimesta hävitetty ja jätetty ryhtymättä tarpeellisiin uudistamistoimenpiteisiin tai tarpeelliset metsänhoidolliset toimenpiteet on lyöty laimin siinä määrin, että viljelmän koko metsän kasvukunto sen johdosta on huomattavasti heikempi kuin vastaavat luontaiset edellytykset omaavien metsien kasvukunto paikkakunnalla yleensä.

Tämän pykälän säännöksiä älköön kuitenkaan sovellettako, jos tilan katsotaan joutuneen rappiolle maanomistajan alaikäisyyden, vanhuuden, sairauden tai muun sellaisen syyn takia.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 1958.

Viljami Kalliokoski.
Toivo H. Kinnunen.

Yrjö Hautala.
Kalle Kämäräinen.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 180 hallituksen esityksen johdosta laiksi valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin sekä laiksi asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian sekä sen yhteydessä seuraavat lakialoitteet: ed. Myllymäen ym. n:o 118, ed. Sepän ym. n:o 121, ed. Tuurnan ym. n:o 122, ed. M. Miettusen ym. n:o 123 ja ed. Tervon ym. n:o 124 (kaikki 1954 vp.), ed. Jämsénin ym. n:o 70, ed. Pusan ym. n:o 84, ed. Lepistön ym. n:o 87 ja ed. Kytän ym. n:o 88 (kaikki 1955 vp.) sekä ed. Raipalan ym. n:o 49 (1956 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 26 tehtyjä ehdotuksia jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaisena, kuitenkin siten, että lakiehdotuksen 11 § hyväksyttäisiin maatalousvaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisena; ja

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 1958.

että hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaisena.

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä kysymyksessä olevat lakiehdotukset valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Edelleen suuri valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä lakialoitteisiin n:ot 118, 121, 122, 123 ja 124 (1954 vp.), n:ot 70, 84, 87 ja 88 (1955 vp.) sekä n:o 49 (1956 vp.) sisältyvät lakiehdotukset.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 180 a
hallituksen esityksen johdosta laiksi valtion maan käyttä-
misestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tar-
koitukseen sekä laiksi asutuslainsäädännön kumoamiseen
liittyvistä toimenpiteistä.

Asian toisessa käsittelyssä on eduskunta hyväksynyt lakiehdotukset muutoin suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti, paitsi että ensimmäisen lakiehdotuksen 11 § hyväksytään maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaisena, 38 §:n 4 momentin loppuosa poistetaan alkaen sanoista „kuitenkin niin” ja samaan pykälään lisätään näin kuuluva uusi 6 momentti: „Tämän lain nojalla tehdyt valitukset on käsiteltävä kiireellisessä

järjestyksessä.” sekä 40 §:n 4 momentin viimeinen lause poistetaan, ja yhtynyt suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Kun asia tämän johdosta on uudestaan ollut suuren valiokunnan käsiteltävänä, on suuri valiokunta päättänyt

yhtyä Eduskunnan asiassa tekemiin päätöksiin.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1958.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastami-
sesta maankäyttölain tarkoituksiin sekä laiksi asutuslain-
säädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä.**

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 33 laiksi valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin sekä laiksi asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä, ja Maatalousvaliokunta on nyt koolla olevilla valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 26.

Jälkimmäisen lain johdosta Eduskunta korostaa sitä, että nyt kumottavaksi tulevan

asutuslainsäädännön ja erityisesti poikkeusluontoisen maanhankintalainsäädännön mukaiset keskeneräiset asiat olisi saatettava viivyttämättä päätökseen ja että tämä olisi otettava huomioon sekä tulo- ja menoarviossa myönnettävien että myös asutusrahastosta käytettäviksi asetettävien varojen sijoittamista harkittaessa.

Eduskunta on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyn käsittelyn jälkeen hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 luku.

Maan ja etuuksien hankkiminen.

1 §.

Jollei .. päivänäkuuta 195. annetun maankäyttölain (/5) tarkoituksiin ole kullakin paikkakunnalla riittävästi käytettävissä vapaaehtoisilla kaupoilla ostettua maata, hankitaan maata ottamalla sitä valtion maasta sekä lisäksi, sen mukaan kuin jäljempänä tässä laissa säädetään, pakkolunastamalla rappiotiloista, tilakeinottelijain ja yhtiöiden omistamista maista sekä eräin edellytyksin myös muiden omistamista maista.

Valtion maalla tarkoitetaan tässä laissa kaikkea valtion omistamaa maata, lukuun ottamatta vakaalla asukasoikeudella hallittuja kruununtaloja sekä valtion virkataloja.

2 §.

Tämä laki ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako kaupunkien ja kauppaloiden alueilla älköönkään myöskään maalaiskunnissa kirkkolain 304 §:ssä tarkoitettuihin ja sellaisiin alueisiin, joille on vahvistettu rakennussuunnitelma tai sitä vastaava muu maan käyttöä koskeva kaava.

3 §.

Harvaan asutuilla seuduilla ja muuallakin, missä siihen on mahdollisuuksia, on maankäyttölain tarkoituksiin pyrittävä käyttämään yhtenäisiä alueita ryhmäasutuksen aikaansaamiseksi ja yleensä tarkoituksenmukaisen asutuksen luomiseksi.

4 §.

Laajojen viljelykselle raivaamattomien alueiden käyttöä suunniteltaessa on niiden viljelys- ja asutuskelpoisuudesta, ennen kuin ne käytetään asutustarkoituksiin, maatalousministeriön toimesta hankittava tarpeellinen selvitys.

5 §.

Edellä 4 §:ssä mainitun selvityksen perusteella tai maankäyttötoimikunnan esityksestä maatalousministeriö päättää, onko alueella ennen sen ottamista asutustarkoituksiin tehtävä yksityiskohtaisia tutkimuksia välttämättömien kuivatus-, tienteke- ja raivaustöiden suorittamisen mahdollisuuksista ja näihin töihin kuluva ajasta sekä kustannuksista ja muista maan asutuskelpoiseksi saattamiseen vaikuttavista seikoista.

6 §.

Viljelmä voidaan, sikäli kuin jäljempänä ei muuta sanota, ottaa tai pakkolunastaa kokonaan taikka osittain. Viljelmän taloudellinen kokonaisuus on, huomioon ottaen viljelystaso sekä tarkoituksenmukainen ja tarpeellinen rakennuspääoma, kuitenkin pyrittävä mahdollisuuksien mukaan säilyttämään. Otettaessa tai pakkolunastettaessa viljelmään kuuluvaa metsämaata on sitä pyrittävä jättämään paikalliset olosuhteet ja tilaan ehkä kuuluvan yhteismetsäosuuden huomioon ottaen tarkoituksenmukaisessa suhteessa viljelysalaan verrattuna. Kulttuuriarvoja on niin ikään pyrittävä suojelemaan.

7 §.

Jos useammat omistavat määröosan samasta kiinteistöstä, alkoon se estäkö pakkolunastamasta kiinteistöstä määräälaa, ja katsottakoon pakkolunastamisen kohdistuneen sen yhteisomistajan osuuteen, jolta pakkolunastaminen on tapahtunut.

8 §.

Tämän lain nojalla saadaan myös ottaa tai pakkolunastaa:

1) aluetta tiemaaksi ja siihen liittyväksi varastoalueeksi;

2) maata venevalkamaksi sekä soran, hiekan, saven, mudan, kuivike- ja polttoturpeen ja muun sellaisen tarveineen ottopaikaksi tahi osuus tällaisia tarpeita varten erotettuun alueeseen tai yhteismetsään; sekä

3) vesialue tai osuus yhteiseen vesialueeseen.

Niin ikään voidaan maankäyttölain tarkoituksiin käytettävää aluetta varten, milloin se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, perustaa jakolain (604/51) 116 §:ssä tarkoitettu pysyvä oikeus, mikäli siitä ei koidu huomattavaa haittaa rasitetulle tilalle. Samoin voidaan ennestään oleva rasite poistaa tai siirtää toiseen paikkaan, jos se voi tapahtua tuottamatta kenellekään huomattavaa haittaa.

9 §.

Jollei paikkakunnalla ole sopivasti käytettävissä 1 §:ssä tarkoitettua maata, voidaan sitä välttämättömän tarpeen vaatiessa pakkolunastaa säätiöiden ja muiden kuin 12 §:ssä mainittujen yhteisöjen maista. Samoin voidaan pakkolunastaa sellaisia alueita, joiden omistajasta ei ole tietoa, sekä yhteisiä alueita, jotka eivät ole tarkoituksenmukaisessa käytössä.

10 §.

Tilakeinottelijan omistama tila voidaan pakkolunastaa kokonaan.

Tilakeinottelijana pidetään tilan tai alueen omistajaa, joka keinottelutarkoituksessa on ostanut ja myynyt tiloja tai alueita taikka hankkinut maata ositettuna myytäväksi.

11 §.

Rappiotila saadaan pakkolunastaa kokonaan.

Viljelmää on pidettävä rappiolla olevana ja siihen kuuluvaa tilaa ja aluetta rappioutilana, jos viljelykseen otettujen tilusten kunnollinen viljeleminen, viljelmän omistajan olosuhteet huomioon ottaen, on lyöty laimin ja maa sen johdosta on jatkuvasti jäänyt

siinä määrin hoitamatta, että viljelystaso on huomattavasti alempi kuin vastaavilla maatilataloudellisilla edellytyksillä varustettujen viljelmien viljelystaso paikkakunnalla yleensä, ja jos viljelmään kuuluvaa metsää on omistajan tai haltijan toimesta hävitetty ja jätetty ryhtymättä tarpeellisiin uudistamistoimenpiteisiin tai tarpeelliset metsänhoidolliset toimenpiteet on lyöty laimin siinä määrin, että viljelmän koko metsän kasvukunto sen johdosta on huomattavasti heikompi kuin vastaavat luontaiset edellytykset omaavien metsien kasvukunto paikkakunnalla yleensä.

Tämän pykälän säännöksiä älköön kuitenkaan sovellettako, jos tilan katsotaan joutuneen rappiolle maanomistajan alaikäisyyden, vanhuuden, sairauden tai muun sellaisen syyn takia.

12 §.

Niistä kunnan, kuntayhtymän, evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen seurakunnan, osuuskunnan sekä yksityisen henkilön omistamista maista, joita 10 ja 11 §:n säännökset eivät koske, saadaan pakkolunastaa vain joutomaita, heikossa tuottokunnossa tai tuottamattomassa tilassa olevia metsämaita ja maatalouskelpoisia maita sekä heikossa viljelyksessä olevia viljeltyjä tiluksia. Jos tällaiset tilukset kuuluvat viljelmään tai metsälöön, jossa on talouskeskus, saadaan kuitenkin pakkolunastaa vain sellaisia tiluksia, jotka sijaitsevat etäällä viljelmän tai metsälön talouskeskuksesta.

Milloin 1 momentissa tarkoitettun metsämaan omistaa yksityinen henkilö, saadaan pakkolunastamiseen ryhtyä vain siinä tapauksessa, että omistaja lyö laimin metsänhoitolautakunnan 11 päivänä toukokuuta 1928 annettun yksityismetsälain (161/28) nojalla määräämät toimenpiteet metsän uudistamiseksi ja uuden kasvun turvaamiseksi.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty pakkolunastuksen rajoittamisesta koskemaan vain etäällä sijaitsevia alueita, saadaan sanotussa momentissa tarkoitettujen muiden maanomistajien kuin yksityisten henkilöiden maista, mikäli välttämätön tarve sitä vaatii eikä maata ole 9—11 §:ssä tarkoitettuin tavoin paikkakunnalla riittävästi saatavissa, pakkolunastaa 13 §:ssä säädetyin rajoituksin 8 §:n 1 momentissa mainittuja

alueita ja osuuksia sekä muodostettavien tilojen rakennuspaikoiksi, asuntotonteiksi ja ryhmäasutusalueilla koulutonteiksi tarvittavia alueita.

Edellä 1—3 momentissa samoin kuin 13 §:ssä mainitut pakkolunastusoikeuden rajoitukset eivät kuitenkaan estä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettun oikeuden perustamista muiden kuin yksityisten henkilöiden omistamalle maalle eivätkä myöskään 9 §:ssä mainittujen yhteisten alueiden pakkolunastamista.

13 §.

Edellä 12 §:n 1—3 momentissa tarkoitettulla pakkolunastuksella älköön otettako maata enempää, kuin että sanotuissa lainkohdissa tarkoitettulle maanomistajalle jää maankäyttölain 8 §:n mukaisen viljelystilan suurinta kokoa vastaava tila.

Jos kunnan, kuntayhtymän tai 12 §:n 1 momentissa mainitun seurakunnan tahi valtion omistamaa maata käytetään sellaisten oppilaitosten, kunnalliskotien, sairaaloiden tai muiden niihin verrattavien laitosten tarpeisiin, joiden opetusohjelmaan taikka hoitotai kasvatusmenetelmiin kuuluu käytännöllinen harjoittelu maatalousalalla tai maataloustyön teettäminen, on pakkolunastamatta ja ottamatta jätettävän maatalous- ja maatalouskelpoisen maan alaa korotettava niin paljon, kuin on pidettävä tarpeellisenä harjoittelumahdollisuuksien tai työtilaisuuksien järjestämiseksi.

14 §.

Alueen mukana otettakoon tai pakkolunastettakoon myös sillä olevat rakennukset. Jos siitä kuitenkin aiheutuisi rakennusten omistajalle tuntuvaa vahinkoa, voidaan rakennus, jollei se ole alueen saajalle erityisen tarpeellinen, jättää ottamatta tai pakkolunastamatta, jos rakennuksen omistaja niin haluaa.

Jollei rakennusta oteta tai pakkolunasteta, on se omistajansa toimesta siirrettävä pois maankäyttötoimikunnan asettaman määräajan kuluessa. Erityisistä syistä voi maankäyttötoimikunta tai, jos se ei enää ole toiminnassa, maatalousministeriö pidentää määräaikaa. Jollei rakennusta ole määräajan kuluessa siirretty pois alueelta, jää rakennus korvauksetta sille, joka määräajan päät-

tyessä omistaa alueen, mikäli rakennus ei jo ennestään ole hänen omistuksessaan. Jos alueesta on määräajan päätyessä voimassa hallintasopimus eikä rakennusta ole siirretty pois siihen mennessä, kun alue myydään asukkaalle, jää rakennus myynnin tapahtuessa korvauksetta hänelle.

Valtion omistaman rakennuksen siirrosta aiheutuneet kustannukset jäävät valtion vahingoksi. Muun rakennuksen siirrosta aiheutuneet kustannukset korvataan rakennuksen omistajalle valtion varoista, ei kuitenkaan suuremmalla määrällä, kuin mitä siirron tapahtuessa toiseen paikkaan samalla paikkakunnalla on sikäläisiin oloihin nähden pidettävä kohtuullisena.

15 §.

Alueella kasvava puusto otettakoon tai pakkolunastettakoon alueen mukana.

Jollei alueella ole asutustiloille tarpeellisten rakennusten rakentamiseen välttämättömiä rakennuspuita, voidaan niitä ottaa alueen ulkopuolella olevalta valtion maalta tai pakkolunastaa paikkakunnalla olevalta muulta kuin 12 §:n 1 momentissa tarkoitettulta luovutusvelvollisuuden alaiselta maalta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut puut on asukkaan toimesta tai, jos sillä tilalla, jonka tarvetta varten puut on otettu tai pakkolunastettu, ei ole asukasta tai jos asukas ei voi siitä huolehtia, asutuslautakunnan toimesta vietävä pois alueelta maankäyttötoimikunnan vähintään kolmen vuoden pituiseksi asettaman määräajan kuluessa. Erityisistä syistä voi maatalousministeriö pitentää määräaikaa. Jollei puita ole määräajassa viety pois alueelta, jäävät ne korvauksetta sille, joka määräajan päätyessä omistaa alueen. Jos alueesta on määräajan päätyessä voimassa hallintasopimus eikä puita ole viety pois siihen mennessä, kun alue myydään asukkaalle, jäävät puut myynnin tapahtuessa korvauksetta hänelle.

16 §.

Maata otettaessa tai pakkolunastettaessa älköön omistajalle jääviä maita haitallisesti pirstottako älköönkä kiinteistöstä otettako tai pakkolunastettako:

1) yleishyödyllisten laitosten ja säätiöiden, koulujen sekä tieteellisten laitosten tarkoitusten toteuttamista varten tarpeellisia alueita, tutkimusalueita tai muitakaan niihin verrattavia alueita;

2) kivilouhosta taikka teollisuus- tai kaivostoimintaa tahi niihin verrattavia muita tarkoituksia varten tarvittavia alueita, älköönkä osuutta koskeen tai muuhun erityiseen etuuteen;

3) kiven, soran, hiekan, saven, mudan, kuivike- tai polttoturpeen tahi muun sellaisen tarveaineen ottopaikaksi tarvittavia alueita taikka osuutta tällaisia tarpeita varten erotettuun alueeseen, jos siitä aiheutuisi huomattavaa haittaa alueen omistajalle tai sille, jolla on toistaiseksi tai vielä yli viisi vuotta voimassa olevaan sopimukseen perustuva oikeus käyttää tällaista aluetta;

4) alueita, joiden käyttö tonttialueeksi silloisia olosuhteita tai arvioitavissa olevaa lähiajan kehitystä silmällä pitäen on katsottava tärkeämmäksi kuin niiden käyttäminen maankäyttölain mukaisiksi asuntontonteiksi tai muihin sanotun lain tarkoitukseen, älköönkä alueita, joita käytetään virkistysalueina tai palstaviljelytarkoituksiin taikka jotka on määrätty säilytettäväksi aarni- tai puistoalueina;

5) vesialuetta, jos kiinteistön omistajan kalastuksen harjoittaminen sen johdosta huomattavasti vaikeutuisi;

6) viljelykselle raivattavaksi hyvätuottoista metsämaata, jonka raivaaminen, metsän tuotoste ja metsän tuottokuntoon saattamiseksi käytetyt varat huomioon ottaen, on katsottava lähivuosina ilmeisesti epätarkoituksenmukaiseksi; älköönkä myöskään

7) metsäalueille tarpeellisiksi ajoteiksi tai puutavaran pysyviksi varastopaikoiksi tarvittavia tahi sellaisia alueita, jotka ovat tarpeen paikallisen metsä- ja uittotyönjohdon ja -työväen asuntotarkoituksia ja viljelys- edellytyksiltään asuntotilaa vastaavan maatalouden harjoittamista varten.

Milloin 1 momentin 1 kohdassa mainituissa tapauksissa aluetta käytetään 13 §:n 2 momentin mukaisiin tarkoituksiin, noudatettakoon maan omistajalle jätettävän alueen suuruutta harkittaessa sanotussa lainkohdassa mainittuja perusteita.

17 §.

Kiinteistöstä älköön myöskään otettako tai pakkolunastettako maankäyttölain 1 §:ssä tarkoitettun henkilön vuokrasuhteen perusteella hallitsemaa aluetta tai yhteiseen veteen osuutta, joka on enintään maankäyttölain 8 §:ssä mainitun viljelys- tai sanotun lain 10 §:ssä mainitun kalastustilan suuruinen ja joka on vähintään kymmeneksi vuodeksi tai toistaiseksi tahi, mikäli on kysymys evankelisluterilaisten tai ortodoksisten seurakuntien papistolle palkkaetuina luovutetuista alueista, viran haltijan hallinta-ajaksi vuokrattu joko asuntotarkoitukseen tai viljeltäväksi tahi kalastusta varten, jos vuokramies on katselmustoimituksen kuuluttamisen tapahtuessa hallinnut aluetta tai osuutta kolme vuotta ja, kysymyksen ollessa määräajaksi tehdystä vuokrasopimuksesta, vuokraajasta on jäljellä ainakin yhtä pitkä aika.

Vuokra-alue tai vuokrattu osuus yhteiseen veteen, joka 1 momentin säännösten mukaan olisi kokonaan tai osaksi jätettävä ottamatta tai pakkolunastamatta, saadaan sanottujen säännösten estämättä käyttää maankäyttölain tarkoituksiin, jos vuokramies siihen suostuu taikka jos hänelle voidaan antaa vastikkeeksi saman omistajan tiluksista toinen vastaava alue tai vastaava osuus yhteiseen veteen. Tällaista vaihtoa älköön kuitenkaan toimitettako, ellei se voi tapahtua tuottamatta vuokramiehelle huomattavaa haittaa. Älköön myöskään sellaisia tiluksia, joita pääasiallisesti käytetään tontiksi, puutarhaksi tahi teollisuus- tai muuhun sellaiseen tarkoitukseen, vaihdettako vuokramiehen suostumuksetta toisiin tiluksiin. Maankäyttötoimikunnan on suoritettava vastikealueen paalettaminen sekä ratkaistava ne korvaus- ja muut vaihdosta aiheutuvat kysymykset, joista asianomaisten kesken ei saada aikaan sopimusta.

Milloin vuokramies joutuu 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siirtämään rakennuksensa toiseen paikkaan, korvataan siirrosta aiheutuneet kustannukset hänelle valtion varoista, ei kuitenkaan suuremmalla määrällä, kuin mitä paikkakunnan oloihin nähden on pidettävä kohtuullisena.

18 §.

Valtion metsämaahan kuuluva, yksityisen hallinnassa oleva nautintaniitty voidaan,

milloin tarkoituksenmukaiseksi harkitaan, käyttää maankäyttölain tarkoituksiin. Nautinnan menetyksestä suoritetaan niityn haltijalle 24 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan laskettava korvaus, jonka suuruus maankäyttötoimikunnan on määrättävä.

19 §.

Jos vuokramiehelle annetaan maankäyttölain mukaan maata, on hänellä ja vuokranantajalla oikeus irtisanoa vuokrasopimus kuuden kuukauden kuluessa lukien vuokramiehen osalta hallintasopimuksen tekemisestä tai, mikäli alue on hallintasopimusta tekemättä myyty hänelle, kaupantekopäivästä sekä vuokranantajan osalta siitä, kun hän on saanut tiedon hallintasopimuksen tekemisestä tai alueen myymisestä.

Irtisanomisesta huolimatta älköön vuokramiestä sovitun vuokra-ajan kuluessa kuitenkaan häädettävä vuokra-alueelta, ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun hän on saanut asutustilan tai asuntotontin hallintaansa. Kuitenkin saadaan vuokramies ennen sanotun ajan päättymistä häätää vuokra-alueelta silloin, kun sen pysyttämistä hänen hallinnassaan ei enää voida hänen toimeentulonsa kannalta pitää välttämättömänä.

20 §.

Kun alueita, etuuksia, osuuksia, rakennuksia ja rakennuspuita pakkolunastetaan tämän lain mukaan, määrätään niille se paikkakunnan käypä hinta, joka niillä on katsottava olevan silloin, kun maankäyttötoimikunta ne pakkolunastaa.

Edellä 8 §:n 2 momentissa mainitun oikeuden perustamisesta suoritetaan rasitetun tilan omistajalle sekä rasitteen poistamisesta ja siirtämisestä rasiteoikeuden haltijalle valtion varoista korvaus, jonka suuruus määrätään noudattaen soveltuvin osin tämän pykälän 1 momentissa säädettyjä perusteita.

21 §.

Katselmustoimituksen kuuluttamisen jälkeen suoritettut toimenpiteet, jotka korottavat omaisuuden arvoa, otettakoon 20 §:ssä tarkoitettua hintaa määrättäessä huomioon vain siinä tapauksessa, että ne on katsottava

hyödyllisiksi omaisuuden taloudellisen käytämisen kannalta.

22 §.

Jos pakkolunastettavana oleva tila tai alue tai sillä olevat rakennukset taikka 15 §:n 2 momentissa tarkoitelta muulta luovutusvelvollisuuden alaiselta maalta pakkolunastettavat rakennuspuut tarjotaan ostettavaksi valtiolle ja maankäyttötoimikunta katsoo voitavansa hyväksyä tarjouksen, älköön niitä pakkolunastettako, vaan laadittakoon niistä valtiolle kauppakirja, joka on luovuttajan ja maankäyttötoimikunnan puheenjohtajan allekirjoitettava. Edellä mainitun tarjouksen tekemistä varten on maankäyttötoimikunnan, pakkolunastettavan alueen tultua 31 §:ssä tarkoitettussa katselmustoimituksessa rajoitetaan määritellyksi, asetettava luovutusvelvolliselle viidentoista päivän määräaika. Maankäyttötoimikunnan on ennen kaupan päättämistä alistettava kauppahinta maatalousministeriön hyväksyttäväksi.

Jollei tilaa tai aluetta 1 momentin mukaan valtiolle ostettaessa esitetä selvitystä luovuttajan omistusoikeudesta, on kauppakirja sen allekirjoitettava, joka tilaa tai aluetta silloin omistajana hallitsee. Säätiön sekä yhtiön ja muun yhteisön puolesta, kuntaa ja seurakuntaa lukuun ottamatta, on sillä tai niillä henkilöillä, jotka ovat oikeutettuja kirjoittamaan säätiön tai yhteisön nimen, oikeus myydä tila tai alue valtiolle. Milloin tila tai alue myydään valtiolle seurakunnan maasta tahi muusta maasta tai vesialueesta, jonka myymiseen voimassa olevien säännösten mukaan vaaditaan oikeuden tai muun viranomaisen hyväksyminen tai vahvistaminen, on kauppa ilman tällaista hyväksymistä tai vahvistamistakin pätevä.

Kun tila tai alue myydään valtiolle 1 momentin mukaisesti, älköön olko noudatettavana, mitä maakaaren 1 luvun 2 §:ssä on säädetty luovutuskirjan oikeaksi todistamisesta, älköönkään tällaista valtion saantoa moittakko muussa kuin siinä tapauksessa, että kauppa on päätetty vastoin tämän pykälän 2 momentin säännöksiä.

Jos valtion ostettavaksi tarjotusta 1 momentissa mainitusta omaisuudesta on vaadittu suurempi kuin 20 §:n mukainen hinta, älköön omaisuutta ostettako valtiolle.

2 luku.

Alueen vapautuminen rasituksista.

23 §.

Kun tila tai alue pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaisesti ostetaan valtiolle maankäyttölain tarkoituksiin käytettäväksi, vapautuu se, mikäli jäljempänä tässä pykälässä ei muuta sanota, vastaamasta:

1) kiinnityksen tai rekisteröimisen nojalla tai muuten sitä rasittavasta vuokraoikeudesta, pysyvästä hallinto-oikeudesta ja muista niihin verrattavista oikeuksista, ei kuitenkaan rekisteröidystä tontinvuokraoikeudesta eikä kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiinnitetystä oikeudesta löydöksen valtaamiseen tai osuuteen valtauksesta;

2) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä eläkeoikeudesta sekä 17 päivänä helmikuuta 1956 annetun huoltoapulain (116/56) 5 §:ssä tarkoitettua oikeudesta saada elatusta;

3) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä metsänhakkuuoikeudesta;

4) saamisesta, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue kiinnityksen tahi maksamattoman kauppahinnan oikeutta koskevien tai muiden säännösten nojalla on pantina tai muuten vastaamassa; sekä

5) luonteeltaan julkisoikeudellisista tai julkisoikeudellisessa järjestyksessä maksettaviksi pannuista tahi niihin verrattavista suorituksista.

Jos tilan tai alueen ohella pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostetaan valtiolle sellainen rakennus, johon saamis-oikeuden vakuudeksi on vahvistettu irtaimistokiinnitys, vapautuu rakennus mainitusta saamis-oikeudesta. Jos rakennuksen omistajalla on tämän pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu oikeus maapohjaan eikä rakennusta pakkolunasteta tai osteta valtiolle, jää mainittu oikeus maapohjaan rasiittamaan tilaa tai aluetta.

Milloin 1 momentin mukaisesti valtiolle hankitulla tilalla tai alueella oleva laitos, johon hallinto-oikeuksineen maahan on saamis-oikeuden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys, pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostetaan valtiolle, vapautuu sanottu

laitos vastaamasta kiinnitetystä saamisoikeudesta. Jollei laitosta pakkolunasteta tai osteta valtiolle, jää mainittu hallintaoikeus maahan rasittamaan tilaa tai aluetta.

Jos tila, alue, laitos tai rakennus on 22 §:n 1 momentin mukaan ostettu valtiolle 20 §:ssä säädetyn perustein arvioitua hintaa pienemmästä kauppahinnasta ja maankäyttötoimikunta katsoo, ettei tilan, laitoksen tai rakennuksen kauppahinta taikka tilasta maan omistajan haltuun jäävän osan arvo ja alueen kauppahinta yhdessä riitä vastaamaan saamisesta tai määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, joista sanottu omaisuus on vastaamassa kiinnityksen tahi tila tai alue maksamattoman kauppahinnan tai muun kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla, ei ostettu tila, alue, laitos tai rakennus vapaudu vastaamasta mainitusta saamisoikeudesta eikä raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta.

Jos tila tai alue on 4 momentin mukaisesti ostettu valtiolle eikä kauppahinta maankäyttötoimikunnan harkinnan mukaan riittäisi vastaamaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun oikeuden raukeamisen johdosta 24 §:n 1 momentin mukaan laskettavasta korvauksesta, ei tila tai alue vapaudu vastaamasta sanotusta oikeudesta.

Jos eläke- tai elatuksensaantioikeus, josta alue 1 momentin 2 kohdan nojalla vapautuu, tulisi vaarantamaan maan luovuttajalle jäävän kantatilan kantokykyä, vapauttakoon maankäyttötoimikunta päätöksellään kantatilan vastaamasta sanotusta oikeudesta. Kantatilan vapautuessa vastuusta vapautuu myös maan luovuttaja eläkkeen tai elatuksen suorittamisvelvollisuudesta.

Kun alue vapautuu vastaamasta metsänhakkuoikeudesta, raukeaa sanottu oikeus myös maan luovuttajalle jäävien alueiden osalta, jos maankäyttötoimikunta niin päättää.

Kun tila tai alue pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentin mukaisesti ostetaan valtiolle, raukeaa sen metsää koskeva rauhoitusmääräys ja -sopimus.

24 §.

Milloin tila tai alue vapautuu vastaamasta 23 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta oikeudesta, suoritetaan oikeuden haltijalle korvaus, jonka määrä vastaa rauenneen oikeuden pääoma-arvoa. Tämä pääoma-arvo

määrätään oikeudesta saaduksi arvioidun vuositulon perusteella sen mukaan, kuin vastaavien tapausten varalta on muualla erikseen säädetty.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu oikeus perustuu papin-, kanttoriurkurin-, kanttorin- tai urkurinviran haltijan kanssa enintään tämän hallinta-ajaksi virkatalon maasta tehtyyn sopimukseen, suoritetaan hänelle tai hänen oikeudenomistajilleen seurakunnan käyttörahastosta vuotuisena korvauksena määrä, joka vastaa Suomen Pankin alinta diskonttokorkoa kaksi prosenttia alemman korkokannan mukaan alueen 20 §:n mukaiselle hinnalle laskettua vuotuista korkoa, ei kuitenkaan yli sen puhtaan tulon, mitä hän on alueesta siihen saakka vuotuisesti nauttinut.

25 §.

Jollei 23 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittu eläke- tai elatuksensaantioikeus jää rasittamaan kantatilaa, suoritetaan oikeuden haltijalle hintatason huomattavan nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai alennettua korvausta valtion varoista, sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Tämän korvauksen sijasta voidaan oikeuden haltijalle, jos hän niin haluaa, suorittaa oikeuden pääoma-arvoa vastaava kertakaikkinen korvaus.

Maankäyttötoimikunnan tulee määrätä 1 momentissa mainittujen eläke- ja elatuksensaantioikeuksien pääoma-arvo 45 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidätyksen toimittamista varten.

26 §.

Tilan tai alueen luovuttajalla ja metsänhakkuoikeuden haltijalla ei ole oikeutta saada 23 §:n 1 momentissa tarkoitetusta metsänhakkuoikeuden raukeamisesta korvausta, mutta voi maatalousministeriö erityisistä syistä päättää, että korvausta suoritetaan valtion varoista.

Metsänhakkuoikeuden rauettua on sanottu oikeuden haltijalla kuitenkin oikeus saada maan luovuttajalta takaisin se osa hinnasta, joka ylittää hänen hakkuusopimuksen nojalla saamiensa puiden sopimuksen mukaisen arvon, ja on hän toisaalta velvollinen suorittamaan maan luovuttajalle sanotun arvon mukaisen hinnan saamistaan puista

siltä osalta, kuin hintaa ei ole aikaisemmin maksettu. Jos maan luovuttaja ja metsänhakkuuoikeuden haltija eivät sovi edellä tarkoitettusta hinnasta, määrää hinnan suuruuden asianomainen metsänhoitolautakunta. Joka ei tyydy metsänhoitolautakunnan päätökseen, ajakoon asiassa kannetta siinä järjestyksessä, kuin riita-asioista on säädetty. Kanne on pantava vireille vuoden kuluessa metsänhoitolautakunnan päätöksen antamisesta lukien.

27 §.

Sitten kun katselmuksessa annettu päätös on saanut lainvoiman tai 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu kauppakirja on allekirjoitettu, on maankäyttötoimikunnan tai maanjako-oikeuden niissä tapauksissa, joissa tila, alue, laitos tai rakennus on 23 §:n mukaan vapautunut vastaamasta mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla rasittaneista, sanotussa lainkohdassa tarkoitetuista oikeuksista, lähetettävä vapautumisesta, jäljempänä 5 momentissa mainittua tapausta lukuun ottamatta, asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille ilmoitus merkinnän tekemistä varten:

1) kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan laitoksen osalta samoin kuin tilan ja alueen osalta, milloin ne ovat vapautuneet vastaamasta kiinnitetyistä oikeuksista, maksamattomasta kauppahinnasta tai sellaisesta kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla tilaa tai aluetta rasittavasta oikeudesta, josta on säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun pöytäkirjaan;

2) irtaimistokiinnityspöytäkirjaan rakennuksen osalta;

3) vuokrarekisteriin tilan ja alueen kohdalta, kun ne ovat vapautuneet rekisteröidystä vuokraoikeudesta; sekä

4) ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon tilan ja alueen osalta, kun ne ovat vapautuneet vastaamasta sellaisista oikeuksista, joista on säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun luetteloon.

Kun 1 momentissa tarkoitettu merkintä on tehty, pidettäköön kysymyksessä olevan oikeuden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys tai rekisteröiminen tahi kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus vastaavasti rauenneena, mistä seikasta on niin ikään tehtävä merkintä asianomaiseen pöytäkirjaan, vuok-

rarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

Milloin pakkolunastettua tai valtiolle ostettua 23 §:ssä mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai maksamattoman kauppahinnan panttioikeuden taikka sellaisen kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla rasittava oikeus, josta on säädetty tehtäväksi merkintä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, on sanotun lainkohdan säännösten mukaan jäänyt edelleen rasittamaan puheena olevaa omaisuutta, on siitä erikseen mainittava 1 momentin mukaan lähetettävässä ilmoituksessa.

Kun alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille, joka siinä tapauksessa, että 1—3 momentissa tarkoitettu aluetta koskeva merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, tehköön alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin ja muussa tapauksessa vastaavasti joko vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon merkinnän siitä, että alueen osalta tehty ilmoitus rasituksista vapautumisesta tai jonkin oikeuden jäämisestä aluetta rasittamaan kohdistuu muodostettuun tilaan.

Kun tila tai alue vapautuu vastaamasta kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla sitä rasittavasta sellaisesta oikeudesta, josta ei ole säädetty tehtäväksi merkintää kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, ei vapautumisesta tältä osalta lähetetä 1 momentissa mainittua ilmoitusta, ellei ole kysymyksessä maksamaton kauppahinta.

Milloin tilan tai alueen metsää koskeva rauhoitusmääräys tai -sopimus 23 §:n 8 momentin mukaan raukeaa, on maankäyttötoimikunnan tai maanjako-oikeuden lähetettävä siitä ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkinnän tekemistä varten rauhoitusluetteloon.

28 §.

Kiinnitys tai irtaimistokiinnitys, joka sen jälkeen, kun tila, alue, laitos tai rakennus on pakkolunastettu tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostettu valtiolle, on vahvistettu tilaan, laitokseen tai rakennukseen entisen

omistajan tai hänen suostumuksellaan jonkun muun sitoumuksen täyttämisen vakuudeksi, olkoon mitätön, ei kuitenkaan siinä tapauksessa, että pakkolunastaminen tai valtiolle ostaminen on koskenut aluetta, muulta kuin tämän alueen ja siitä muodostetun tilan osalta.

Sen jälkeen kun kiinteä omaisuus on pakkolunastettu tai 22 §:n 1 momentin mukaan ostettu valtiolle, älköön sanottua omaisuutta ulosottolain 4 luvun 26 §:n nojalla ulosmittatako maan luovuttajan tai hänen saantomiehensä velasta, paitsi milloin tämä velka on 23 §:n nojalla jäänyt rasittamaan kysymyksessä olevaa kiinteää omaisuutta.

29 §.

Mitä 23—28 §:ssä on säädetty, olkoon soveltuvin osin noudatettavana, kun tila tai alue otetaan valtion maasta tämän lain nojalla.

30 §.

Siitä, missä määrin hankintahinta ja 24 §:n 1 momentissa mainittu korvaus vastaavat 23 §:ssä tarkoitetuista oikeuksista, säädetään 45 ja 46 §:ssä.

3 luku.

Menettely alueita otettaessa tai pakkolunastettaessa.

31 §.

Alueiden, etuuskien, osuuksien, rakennusten ja rakennuspuiden pakkolunastaminen samoin kuin tällaisen omaisuuden ottaminen valtion maasta tapahtuu katselmustoimituksessa, jonka suorittaa maankäyttölaissa tarkoitettu maankäyttötoimikunta.

32 §.

Kun on todettu, mitä tiloja ja alueita tämän lain mukaan olisi otettava tai pakkolunastettava, kutsuttakoon maanomistajat sekä 23 §:ssä tarkoitettujen oikeuksien haltijat katselmustoimitukseen kuulutuksella, joka on julkaistava asianomaisen kunnan ilmoitustaululla ja enintään kahdessa paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä vähintään neljätoista päivää ennen kokousta. Jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä asutustarkastajalle ja toimituksen kos-

kiessa valtion maata myös sille viranomaiselle, jonka hallinnassa valtion maa on, tai, jos viranomaisesta ei ole tietoa, maatalousministeriölle. Lisäksi on tiedossa oleville maanomistajille asiasta kirjeellisesti ilmoitettava. Asianomaisen poissaolo ei estä toimituksen suorittamista.

33 §.

Jos maankäyttötoimikunta katsoo tarpeelliseksi, että tämän lain nojalla käytettäväksi suunnitellulla alueella on ennen ottamista tai pakkolunastamista suoritettava 5 §:ssä mainituista seikoista sellaisia tutkimuksia, joiden suorittamiseen toimikunnalla ei ole edellytyksiä, tehköön asiasta esityksen maatalousministeriölle.

34 §.

Maankäyttötoimikunnan on 31 §:ssä mainitussa katselmustoimituksessa päätettävä omaisuuden ottamisesta tai pakkolunastamisesta ja 22 §:ssä tarkoitettua valtiolle ostamisesta, hankitun alueen vapautumisesta rasituksista ja siitä johtuvista korvauksista, pakkolunastushinnan määrittämisestä sekä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen oikeuksien perustamisesta.

Maankäyttötoimikunnan on katselmustoimituksessa suoritettava myös otettujen ja pakkolunastettujen alueiden maalle paaluttaminen ja kartalle merkitseminen.

35 §.

Maan luovutus tai muu omistusoikeuden siirtyminen, joka on tapahtunut 32 §:ssä mainitun kuulutuksen julkaisemisen jälkeen, älköön estäkö omaisuuden pakkolunastamista.

Mitä 1 momentissa on säädetty omistusoikeuden siirtymisestä, voidaan soveltaa myös perinnönjakoon.

36 §.

Omaisuuden luovuttajalle suoritettavan hinnan määrittämistä varten on maankäyttötoimikunnan 31 §:ssä mainitun katselmustoimituksen yhteydessä arvioitava pakkolunastettu omaisuus 20 §:n 1 momentissa ja 21 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan sekä määrättävä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettun korvauksen suuruus.

Kultakin maanluovuttajalta pakkolunastetuille alueille etuuskineen määrätään hinta niiden muodostamaa kokonaisuutta vastavaksi.

37 §.

Sitten kun 34 §:n 1 momentissa tarkoitettu päätös tilaan kuuluvan alueen ottamisesta tai pakkolunastamisesta on saanut lainvoiman tai alue on ostettu valtiolle, ilmoittakoon maankäyttötoimikunta siitä asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan määrään erottamisoikeuden vakuudeksi, ja katsottakoon, kun alue erotetaan itsenäiseksi tilaksi, erottamisen oikeudellisen vaikutuksen alkaneen sinä päivänä, jona merkintä tehtiin. Erottamisen tultua merkityksi maarekisteriin lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka merkitköön kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

38 §.

Maankäyttötoimikunnan 31 §:ssä mainitussa katselmustoimituksessa antamat päätökset on julkiluettava, ja on sellaisesta päätöksestä, johon saadaan hakea muutosta, annettava asianosaiselle kirjallinen valitusosoitus.

Joka on tyytymätön 1 momentissa mainittuun toimitukseen tai sen yhteydessä suoritettuun piirirajankäyntiin tahi muuhun maanmittaustoimitukseen, hakekoon muutosta maanjako-oikeudessa valituskirjalla, joka on viimeistään ennen kello kahtatoista kolmantenakymmenentenä päivänä toimituksen lopettamisesta lukien annettava asianomaiselle maanmittauskonttorille. Valituskirjan oheen on liitettävä 1 momentissa mainittu valitusosoitus tai sen virallinen jäljennös taikka asianmukainen ote toimituspöytäkirjasta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun valituskirjan saa valittaja omalla vastuullaan toimittaa maanmittauskonttorille myös siten, kuin asiakirjain lähettamisestä 26 päivänä helmikuuta 1954 annetussa laissa (74/54) on säädetty.

Asian käsittelemisestä maanjako-oikeudessa on voimassa, mitä maanmittausasiain käsittelemisestä on säädetty.

Käsiteltäessä 2 momentissa tarkoitettuja valitusasioita tulee maanjako-oikeudessa, jollei kysymyksessä ole valitus piirirajankäynnistä tai muusta maanmittaustoimituksesta, olla kaksi maankäyttötoimintaan pereh-

tynyttä lisäjäsentä, joista toisen määrää korkein oikeus ja toisen valtioneuvosto.

Tämän lain nojalla tehdyt valitukset on käsiteltävä kiireellisessä järjestyksessä.

39 §.

Maankäyttötoimikunta voi kieltää metsän hakkaamisen alueelta, jonka se on suunnitellut otettavaksi tai pakkolunastettavaksi tämän lain nojalla, ja on kiello voimassa, jollei maankäyttötoimikunta toisin päättä, siihen saakka, kunnes suunniteltu maanhankinta on saanut lainvoiman tai ehkä rauennut.

Milloin 1 momentin nojalla on annettu hakkuukiello, otettakoon kysymys alueen käyttämisestä kiireellisesti käsiteltäväksi. Kiellon voimassaoloaikana saadaan alueelta hakata puita vain maankäyttötoimikunnan luvalla.

Joka rikkoo 1 momentissa tarkoitettua kieltoa, rangaistakoon sakolla, ja tuomittakoon syyllinen, milloin alue pakkolunastetaan tai 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin ostetaan maankäyttölain tarkoituksiin, valtiolle suorittamaan hakatuista puista alueen pakkolunastamis- tai ostamisajankohdan hintatason mukainen täysi korvaus korotettuna kahdellakymmenelläviidellä sadalta.

Maankäyttötoimikunta voi kieltää ottamasta ja viemästä pois alueelta myös muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua omaisuutta, joka kuuluu kiinteistöön ja jonka ottaminen vähentäisi sen arvoa, ja on kiellon osalta vastaavasti voimassa, mitä 1—3 momentissa on säädetty. Tämä kiello ei kuitenkaan estä luovuttamasta sellaista omaisuutta, joka kuuluu kiinteistön säännöllisiin tuotteisiin, eikä myöskään jatkamasta soran, mudan tai muun sellaisen tarveaineen pois viemistä, jota kiinteistöltä on entuudestaan luovutettu.

Annetusta hakkuukiellosta on kiellon antajan kuulutettava kunnan ilmoitustaululla ja lähetettävä ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkittäväksi hakkuukielloista pidettävään luetteloon sekä lisäksi kirjallisesti ilmoitettava tiedossa olevalle maanomistajalle ja hakkuuoikeuden haltijalle. Maanomistajalle lähetettävä ilmoitus on valtion maan osalta toimitettava sille viranomaiselle, jonka hallinnassa alue on. Kun hakkuukiello on kokonaan tai osittain peruutettu tai kun se on 1 momentissa mainituista syistä lakannut olemasta voimassa,

on maankäyttötoimikunnan tai sen ylemmän viranomaisen, jonka asiassa antama päätös on saanut lainvoiman, lähetettävä ilmoitus asianomaiselle kunnalle ja metsänhoitolautakunnalle edellä mainitun kuulutuksen ja merkinnän poistamista varten ja, jos peruuttaminen on tapahtunut vain osittain, samalla uusi ilmoitus siitä, minkä alueen osalta hakkuukiello on edelleenkin voimassa. Hakkuukiellon peruuttamisesta on ilmoitettava myös maanomistajalle.

Mitä 5 momentissa on säädetty hakkuukiellon kuuluttamisesta kunnan ilmoitustaululla ja ilmoituksen lähettämisestä maanomistajalle ja oikeuden haltijalle, on vastaavasti sovellettava 4 momentissa tarkoitettuihin kiellon osalta.

40 §.

Pakkolunastetun, otetun ja 22 §:n 1 momentin mukaan ostetun alueen viljelyksiä on luovuttajalla oikeus ja velvollisuus viljellä siihen saakka, kunnes asukas tai maankäyttöviranomainen on ottanut alueen haltuunsa.

Kasvukauden sadon, joka on alueella korjaamatta, kun asukas tai maankäyttöviranomainen ottaa alueen haltuunsa, on luovuttaja oikeutettu korjaamaan. Jos alueen haltuunotto tapahtuu sen jälkeen, kun luovuttaja on suorittanut syyskylvön, on hänellä muiden kuin nurmikasvien osalta oikeus korjata tästä kylvöstä seuraavana kasvukautena saatava sato. Luovuttajalla ei kuitenkaan tällä perusteella ole oikeutta laiduntaa aluetta sen jälkeen, kun asukas tai maankäyttöviranomainen on ottanut alueen haltuunsa.

Kun asukas tai maankäyttöviranomainen ottaa alueen haltuunsa, suoritettakoon maan luovuttajalle lainvoimaisen pakkolunastuspäätöksen tai 22 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin kaupan jälkeen tapahtuneesta viljelemisestä täysi korvaus, jonka suuruutta arvioidessa on vähennyksenä kuitenkin otettava huomioon luovuttajan ehkä korjaaman sadon arvo. Jos asianosaiset eivät sovi korvauksesta, päättää siitä asianomainen asutuslautakunta toimitettuaan tarpeen vaatiessa tilalla katselmuksen. Tähän katselmukseen on kutsuttava luovuttaja tai hänen oikeudenomistajansa sekä asukas.

Asutuslautakunnan päätökseen tyytymättömällä on oikeus kahdenkymmenen päivän

kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan valittaa siitä maatalousministeriöön. Valituskirja on viimeistään ennen kello kahtatoista määräajan päättymispäivänä annettava asutuslautakunnalle, mutta valittajalla on myös oikeus toimittaa valituskirja omalla vastuullaan asutuslautakunnalle noudattaen vastaavasti, mitä 38 §:n 3 momentissa on säädetty. Asutuslautakunta lähettäkään valituskirjan viipymättä oman lausuntonsa seuraamana maatalousministeriölle.

Luovuttajan hoitaessa pakkolunastetun tai ostetun alueen viljelyksiä osoittakoon maankäyttötoimikunta tai asutuslautakunta tarpeen ja harkintansa mukaan hänelle alueelta polttopuita ja tehkään siitä sekä annettujen puiden arvosta merkinnän arviokirjaan.

41 §.

Maankäyttötoimikunnalla ja asutuslautakunnalla on tämän lain toimeenpanoa varten oikeus saada maanmittauskonttorista lainaksi tarpeelliset kartat ja asiakirjat samoin kuin maan luovuttajalta kuittia vastaan lainaksi hänen hallussaan olevat tilan kartat ja niitä koskevat selitelmat sekä hänen omistusoikeutensa tilaan koskevat asiakirjat. Kuittiin on merkittävä määräaika, jonka kuluessa asiakirjat on palautettava.

42 §.

Sitten kun 31 §:ssä mainittu katselmustoimitus on saanut lainvoiman, meneteltäkään otetun ja pakkolunastetun omaisuuden osalta noudattaen vastaavasti, mitä maankäyttölaissa on sanotun lain tarkoituksiin hankitusta omaisuudesta säädetty.

4 luku.

Pakkolunastushinnan suorittaminen.

43 §.

Maan luovuttajalle maksettavan kauppaja pakkolunastushinnan sekä tämän lain mukaan suoritettavat korvaukset maksaa maatalousministeriö asutusrahaston varoista rahana.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulle pakkolunastushinnalle ja korvaukselle suoritetaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, korkoa siitä päivästä, jona pakkolunastuspäätös on saanut lainvoiman, tahi, jos

peruste korvauksen suorittamiseen on syntynyt myöhemmin, siitä lukien, minä päivänä tämä on tapahtunut. Koron maksaminen kauppahinnalle määräytyy sen mukaan, mitä siitä on kauppaa päätettäessä sovittu.

Pakkolunastushinnan saajalle voidaan erityisistä syistä suorittaa ennakkohintaa.

44 §.

Edellä 43 §:ssä tarkoitettun hinnan ja korvauksen maksamisessa on tähän lukuun sisältyvien säännösten lisäksi soveltuvin osin noudatettava, mitä kauppahinnan jaosta omaisuutta ulosottoin myytäessä on säädetty.

45 §.

Pakkolunastettun ja 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostetun tilan tai alueen hankintahinta vastaa 23 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista suorituksista ja 24 §:n 1 momentissa tarkoitettusta korvauksesta samoin kuin sellaisesta 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettusta saamisesta, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoi-keudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue oli vastaamassa kiinnityksen tai maksamattoman kauppahinnan tai muun kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla, ja on korvauksen saajalla ja velkojalla sama oikeus hankintahintaan, kuin heillä aikaisemmin oli tilaan tai alueeseen.

Tilan tai alueen 1 momentissa sanotusta hankintahinnasta pidetään valtiolle 25 §:ssä tarkoitettu korvauksen pääoma-arvo.

Milloin tilan tai alueen hankintahinta tulisi vastaamaan sellaisista 1 momentissa tarkoitetuista suorituksista, saamisista, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoi-keudesta, korvauksista tai kustannuksista, joista se kiinteistö on panttina, mistä kysymyksessä oleva tila on erotettu tai alue luovutettu, on maatalousministeriöllä siinä tapauksessa, että mainitun kiinteistön muu osa joko yksinään tai yhteisessä panttivastuussa ehkä olevien muiden kiinteistöjen kanssa ilmeisesti riittää vastaamaan näiden suoritusten, saamisten, oikeuksien, korvausten ja kustannusten määrästä, valta vapauttaa hankintahinta puheena olevasta vastuusta ja suorittaa hintaan luovuttajalle, mikäli siihen tämän lain mukaan ei ole muuta estettä. Milloin hankintahintaa edellä olevan mukaisesti ei vapauteta sanotusta vastuusta eikä panttioikeuden

haltija myöskään luovu oikeudestaan saada suoritus hankintahinnasta tai milloin hankintahinnasta on 2 momentin nojalla pidätetty sellaisen eläkkeen tai elatuksensaanti-oikeuden pääoma-arvo, joka on rasittanut sitä kiinteistöä, mistä tila on erotettu tai alue luovutettu, on sillä, jolta tila tai alue on pakkolunastettu tai ostettu valtiolle, oikeus riita-asioista säädettyssä järjestyksessä hakea tällaiseen suoritukseen hankintahinnasta käytetty määrä siltä, joka on hänen kustannuksellaan hyötynyt.

46 §.

Pakkolunastettun ja 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostetun 23 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettun sellaisen rakennuksen ja laitoksen hankintahintaan, joka on vapautunut vastaamasta kiinnitetystä saamisesta, on velkojalla sama oikeus, kuin hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen.

Jollei 1 momentissa mainittu laitoksen tai rakennuksen hankintahinta riitä vastaamaan kiinnitetystä saamisesta, saa velkoja samalla oikeudella, mikä hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen, saamisesta puuttuvan määrän osalta suorituksen siitä korvauksesta, joka 24 §:n 1 momentin nojalla suoritetaan laitoksen tai rakennuksen omistajalle oikeuden raukeamisen johdosta.

47 §.

Milloin 23 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun oikeuden nojalla hallinnassa pidettyä tilaa tai aluetta pakkolunastettaessa tai 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostettaessa on samalla pakkolunastettu tai ostettu sanotun oikeuden haltijan rakennuksia tai laitos ja ne sitten myydään tilan tai alueen mukana hänelle takaisin, kuitataan valtion myyntihintasaamisella oikeuden haltijalle rakennuksista ja laitoksesta maksettavaa hankintahintaa ja oikeuden raukeamisen johdosta suoritettavaa korvausta, sikäli kuin niitä 45 ja 46 §:n nojalla ei käytetä velkojien saamisten maksamiseen.

48 §.

Määrältään vähäinen hankintahinta voidaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, suorittaa maan luovuttajalle tarvitsematta selvittää niitä rasituksia, joista hankintahinta tämän luvun säännösten mukaan on vastuussa.

Jos hankintahinnan saaja kirjallisesti sitoutuu valtiolle maksamaan myöhemmin mahdollisesti ilmenevät sellaiset 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettut saamiset, korvaukset ja kustannukset, joista tila oli muiden kuin maksamatonta kauppahintaa koskevien säännösten nojalla panttina ja joista ei saada selvitystä tilaa koskevasta rasitustodistuksesta, sekä sellaiset suoritukset, joita mainitun 23 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetaan, voidaan hankintahinta, vaikka se ei olekaan määrältään vähäinen, suorittaa sen saajalle tarvitsematta selvittää sanottuja saamisia ja muita rasituksia.

Milloin hankintahinta on 1 tai 2 momentin mukaisesti suoritettu, maksetaan sanotuissa momenteissa tarkoitettut saamiset, korvaukset, kustannukset ja suoritukset valtion varoista, mutta on valtiolla oikeus periä ne hankintahinnan saajalta.

49 §.

Sellaisista ennen pakkolunastamista tai 22 §:n 1 momentin mukaista valtiolle ostamista syntyneistä saamisista, korvauksista, kustannuksista ja suorituksista, joista, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, tilan tai alueen kulloinkin omistaja tai haltija vastaa, ei maan saaja eikä myöskään valtio, 48 §:ssä mainittua tapausta lukuun ottamatta, ole vastuussa.

50 §.

Pakkolunastettu ja 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostettu tila, alue, laitos ja rakennus, jota 23 §:n 2—5 momentissa edellytetyissä tapauksissa on jäänyt rasittamaan jokin sanotuissa lainkohdissa tarkoitettu oikeus, on, mikäli mahdollista, ennen maan saajalle luovuttamista vapautettava mainituista rasituksista.

51 §.

Jos se, joka vaatii valtiolta pakkolunastetun tai 22 §:n 1 momentin mukaan valtiolle ostetun tilan tai alueen hintaa, ei voi esittää selvitystä siitä, että hän tai se, jonka oikeus on hänelle siirtynyt, on pakkolunastuksen tai oston tapahtuessa omistanut tilan tai alueen, tahi jos sanotun selvityksen hankkimisesta aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia, voi maatalousministeriö, milloin hakija sitä pyytää ja henkikirjan tai verotusluettelon otteilla taikka muilla sellaisilla

virallisilla todistuksilla näyttää, että hän tai hänen saantomiehensä on edellä tarkoitettuna ajankohtana ollut tilan tai alueen omistajaksi merkitty, eikä ole syytä otaksua kenelläkään muulla olevan hintaan parempaa oikeutta kuin hakijalla, kehoittaa julkisella kuulutuksella sitä, joka katsoo itsellään olevan paremman oikeuden hintaan, nostamaan hakijaa vastaan kanteen siinä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä tila tai alue on, kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kuulutus on 2 momentissa mainitun tavoin julkaistu virallisessa lehdessä, uhalla, että hän muuten menettää oikeutensa hinnan saamiseen valtiolta.

Kuulutus on maatalousministeriön toimesta hakijan kustannuksella kerran julkaistava virallisessa lehdessä jonkin vuosineljänneksen ensimmäisessä numerossa ja asianomaisen kunnan ilmoitustaululle siten nähtäväksi pantava, kuin julkisista kuulutuksista on säädetty.

Jollei 1 momentissa tarkoitettua kannetta ole määräajassa nostettu, maksetaan hinta hakijalle. Muussa tapauksessa hinta maksetaan sille, joka tuomioistuimen päätöksellä osoittaa hintaan paremman oikeuden.

5 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

52 §.

Sen lisäksi, mitä maankäyttölain 84 §:ssä on säädetty, on maankäyttötoimikunnan ja asutuslautakunnan ilmoitettava myyntihinnan määräämistä varten niiden polttopuiden arvo, jotka maan luovuttaja on 40 §:n 5 momentissa edellytetyissä tapauksessa alueelta ottanut.

53 §.

Maankäyttölain 85 §:n 2—4 momentissa tarkoitettusta hinnasta vähennetään tämän lain 40 §:n 5 momentissa mainittu polttopuiden arvo saman ajankohdan hintatason mukaan arvioituna, jonka perusteella alueen hinta määrätään.

54 §.

Haettaessa lainhuutoa niille tässä laissa tarkoitetuille saannoille, joissa valtio on tilan tai alueen saajana tai luovuttajana, ei selvityksen esittäminen edellisen omistajan omistusoikeudesta ole tarpeen.

Milloin lainhuutoa haetaan sellaisen alueen, etuuden tai osuuden saannolle, joka on liitetty ennestään olevaan tilaan sen manttaalia korottaen tai määrälään otettavaksi huomioon sen manttaalia määrättäessä, käy selitelmä, johon liitettävän alueen, etuuden tai osuuden manttaalilaskelma sisältyy, alkuperäisestä saantokirjasta.

55 §.

Jos lainvoiman saaneen katselmustoimituksen teknillisessä suorittamisessa on sattunut laskuvirhe tai muu erehdys, on maanjako-oikeudella ja, mikäli sanottu virhe tai erehdys on ilmeinen ja riidaton, myös maatalousministeriöllä valta asiallisia kuultuaan suorittaa oikaisu, jos valtio, asukas tai se, jolla on oikeus tämän lain tarkoituksiin pakkolunastetusta alueesta, etuudesta tai osuudesta maksettavaan korvaukseen, tekee siitä hakemuksen viiden vuoden kuluessa katselmustoimituksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Milloin maatalousministeriö ei voi ratkaista sille tehtyä hakemusta sen johdosta, ettei kysymyksessä oleva virhe tai erehdys ole ilmeinen ja riidaton, alistakoon asian maanjako-oikeuden käsiteltäväksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu laskuvirhe tai muu erehdys on vähäinen, voidaan se jättää oikaisematta.

Maanjako-oikeus ja maatalousministeriö voivat 1 momentin nojalla antamassaan päätöksessä määrätä, että oikaisemisesta ehkä johtuva korvaus on sen maksettava, joka on laskuvirheestä tai erehdyksestä hyötynyt. Maksettavaksi määrätty korvaus saadaan periä siinä järjestyksessä, kuin verojen ulosotosta on säädetty. Jollei voida selvittää, kenen maksettavaksi korvaus olisi määrättävä, suoritetaan se valtion varoista.

Maanjako-oikeuden ja maatalousministeriön 1—3 momentin nojalla antamiin päätöksiin ei saa hakea muutosta.

56 §.

Milloin maankäyttölain tarkoituksiin käytettävän maan kuivattamista varten on tarpeen saada vesioikeuslainsäädännössä edellytetty lupa, voidaan lupa myöntää valtiolle, vaikka omistajat eivät antaisi suostumustaan kuivatusyritykseen.

Jos vesistötoimikunta on myöntänyt 1 momentissa tarkoitettun luvan, voidaan sen edel-

lyttämiin toimenpiteisiin ryhtyä muutoksenhausta huolimatta.

Niihin maanomistajiin nähden, jotka eivät ole antaneet yritykseen suostumustaan, olkoon noudatettavana, mitä siitä on vesioikeuslainsäädännössä säädetty.

57 §.

Suoritettaessa tutkimuksia alueiden soveltuvuudesta maankäyttölain tarkoituksiin älköön tutkimuksen suorittajia ja heidän apulaisiaan estettävä liikumasta alueilla ja ottamasta työn suorittamisessa tarvittavia puita ja näytteitä, sikäli kuin tutkimus sitä vaatii. Tutkimusta suoritettaessa vältettävään mikäli mahdollista vahingon aiheuttamista.

Mitä 1 momentissa on tutkimuksen suorittajista säädetty, sovelletakoon myös toimistumiehiin ja heidän apulaisiinsa samoin kuin muihin maankäyttöviranomaisiin, asiantuntijoihin ja muihin henkilöihin heidän suorittaessaan katselmuksia, arvioita, tarkastuksia ja muita tämän lain toimeenpanoon kuuluvia sekä siihen liittyviä tehtäviä alueilla, joille meneminen tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

Puistossa, puutarhassa ja muussa paikassa, jossa on istutuksia, älköön puita omistajan luvatta kaadettako tai niitä tai istutuksia muuten vahingoitettako.

Vahingosta, joka 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuu, suoritetaan erikseen korvausta vain, jos on kysymys vahingon aiheuttamisesta alueella, jota toimitus tai tehtävä ei koske taikka jota ei käytetä tämän lain tarkoituksiin. Jos tällainen vahinko on aiheutunut maankäyttötoimikunnan toimenpiteistä, arvioikoon toimikunta vahingon suuruuden toimituksen yhteydessä sekä antakoon, vahinkoa kärsinyttä kuultuaan, päätöksen siitä, onko ja kuinka paljon vahingonkorvausta suoritettava. Muiden viranomaisten toimenpiteistä aiheutuneesta vahingosta on korvausta haettava maatalousministeriöltä vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta. Korvaus suoritetaan näissä tapauksissa valtion varoista.

Maanmittaustoimituksesta, jota maankäyttötoimikunta ei ole suorittanut, aiheutuneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä jakolaissa on säädetty.

58 §.

Jollei tässä laissa ole toisin säädetty, noudatettakoon maankäyttölain säännöksiä.

Tämän lain mukaisessa menettelyssä tarvittavasta valtion asiamiehestä säädetään aseuksella.

59 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 195., ja sillä kumotaan 6 päivänä marraskuuta 1936 annettun asutuslain (332/36) valtion maan luovuttamista astutustarkoituksiin ja maan pakkolunastusta koskevat ja niihin liittyvät säännökset sekä, asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä .. päivänäkuuta 195. annetussa laissa (/5) säädetyn poikkeuksin, 5 päivänä toukokuuta 1945 annetut maanhankintalaki (396/45), laki maan vapaaehtoisen hankkimisen järjestelystä (397/45), laki siirtoväen ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittamisesta (398/45), laki laidunalueista (399/45), laki maanhankintalain nojalla perustettavista yhteismetsistä (400/45), laki ennakkoraivauksista

(403/45) ja laki Maatalousseurojen Keskusliiton sekä maanviljelys- ja talousseurojen tehtävistä Pohjois-Suomen hävitetyn alueen maaseudun jälleenrakentamistyössä (404/45), eräistä kiinteistöluovutuksista maanhankintalain mukaan maan saantiin oikeutetuille 4 päivänä kesäkuuta 1948 annettu laki (426/48), osasiirtolaisten asuttamisesta 19 päivänä kesäkuuta 1948 annettu laki (475/48), eräiden maanhankinta-alueiden kuntoonpanoon liittyvien tehtävien hoitamisesta kaupungeissa ja kauppaloissa 12 päivänä heinäkuuta 1949 annettu laki (508/49), eräiden entisen Petsamon kunnan siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden asuttamisesta 14 päivänä marraskuuta 1950 annettu laki (549/50) ja maanhankintalain soveltamisesta eräissä tapauksissa 21 päivänä tammikuuta 1955 annettu laki (38/55) niihin myöhemmin tehtyine lisäyksineen ja muutoksineen sekä kaikki muut aikaisemmat säännökset, jotka ovat ristiriidassa maankäyttölain ja tämän lain sekä muiden maankäyttölakiin liittyvien säännösten kanssa.

Laki

asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Toukokuun 5 päivänä 1945 annetun maanhankintalain (396/45), 28 päivänä kesäkuuta 1940 annetun siirtoväen pika-asutuslain (346/40), rappiotilojen pakkolunastamisesta asutustarkoituksiin 3 päivänä marraskuuta 1944 annetun lain (767/44), 6 päivänä marraskuuta 1936 annettun asutuslain (332/36) ja .. päivänäkuuta 195. annetulla maankäyttölailalla (/5) ja valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin .. päivänäkuuta 195. annetulla lailla (/5) kumotun muun asutuslainsäädännön mukaan hankittu sellainen maalaiskunnissa oleva omaisuus, jonka käytöstä ei mainitun lainsäädännön nojalla ole vielä mää-

rätty tai joka on ennen tämän lain voimaantuloa vapautunut mainitun lainsäädännön mukaisesta käyttötarkoituksesta, katsotaan hankituksi maankäyttölain tarkoituksiin.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei kuitenkaan koske 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun Porkkalan palautuslain (341/56) 44 §:n 2 momentissa tarkoitettua omaisuutta.

Milloin asutuslain tai maankäyttölainsäädännön nojalla hankittua omaisuutta käytetään maanhankintalainsäädännön tarkoituksiin ja maan saajan suoritettavaksi määrätään alempi hinta, kuin mikä siitä on luovuttajalle maksettu, jää erotus valtion vahingoksi. Maan saajan maksettavaksi näissä tapauksissa tuleva hinta määrätään siinä järjestyksessä, kuin asetuksella säädetään.

2 §.

Jos maanhankintalain 1 §:ssä tarkoitettu henkilö on tehnyt sanotun lain 98 §:n 1 momentissa mainitun hallintasopimuksen, johon perustuvaa oikeutta hänen tai sen henkilön, jolle oikeus on siirtynyt tai siirretty, ei ole katsottava menettäneen ennen tämän lain voimaantuloa, on hallintasopimuksen tehneellä henkilöllä tai hänen seuraajallaan maanhankintalainsäädännön mukainen oikeus saada alue omakseen, ja voidaan alue heti myydä asukkaalle.

3 §.

Jos maanhankintalain mukaan maan saantiin oikeutettu henkilö on sanotun lain mukaan ennen tämän lain voimaantuloa otettu asukkaaksi tilalle tai asuntotontille tai häntä varten on muodostettu lisäalue, osuus tai etuus, sovellettakoon hallintasopimukseen ja asukkaan oikeuteen saada omakseen sanottu tila, asuntotontti, alue, osuus tai etuus edelleenkin maanhankintalainsäädännön säännöksiä, kuitenkin siten, että myynti voi tapahtua hallintasopimusta tekemättä.

4 §.

Jos maanhankintalain mukaan maan saantiin oikeutettua henkilöä ei ennen tämän lain voimaantuloa ole otettu asukkaaksi sellaiselle tilalle tai asuntotontille, johon hänellä maanhankintalain mukaan on oikeus, säilyy hänellä edelleenkin sanottu oikeus, ja olkoon muutoin vastaavasti noudatettavana, mitä 3 §:ssä on säädetty.

Maanhankintalain mukaisesti tehty tämän lain voimaan tullessa käsittelemättä olevat tilan tai asuntotontin saamista tarkoittavat hakemukset on viipymättä ratkaistava maanhankintalain säännösten mukaan. Jos hakijalle päätetään antaa tila tai asuntotontti, sovellettakoon vastaavasti, mitä 1 momentissa on säädetty.

5 §.

Edellä 4 §:ssä mainituille henkilöille on pyrittävä antamaan maata ennen maankäyttölaissa tarkoitettuja maansaantikelpoisia henkilöitä.

6 §.

Asutuslainsäädännön mukaan muodostetulla tilalla tai alueella yhtäjaksoisesti vähin-

tään kolme vuotta koeviljelijänä olleella henkilöllä on oikeus saada hallitsemansa tila tai alue omakseen, jos hänen voidaan katsoa yleensä täyttäneen viljelyssopimuksen määräykset, viljelyssopimuksessa vahvistetusta hinnasta tai, jollei hintaa ole viljelyssopimuksessa vahvistettu, sopimuksen allekirjoittamisen aikana vallinneeseen hintatasoon perustuvasta maatalousministeriön määräämästä hinnasta ja muuten niillä ehdoilla, joista on aikaisemmin säädetty ja viljelyssopimuksessa sovittu. Myyntihintaan on kuitenkin lisättävä kokonaan tai osittain asukkaan maksettavaksi jätettävät, alueella suoritetuista töistä valtiolle aiheutuneet kustannukset.

Henkilölle, joka on vuokrannut tilan, tontin tai alueen maatalousministeriön maanhankintalain 110 tai 111 §:n nojalla tekemän päätöksen perusteella, on oikeus saada vuokra-alue omakseen, sen mukaan kuin siitä on aikaisemmin säädetty ja sovittu.

7 §.

Jos 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kumotun asutuslainsäädännön mukaan hankittu omaisuus tämän lain voimaantulon jälkeen vapautuu sanotun lainsäädännön mukaisesta käyttötarkoituksesta, maatalousministeriö päättää, miten tämä omaisuus on käytettävä maankäyttö- taikka erityisistä syistä muihin tarkoituksiin.

Aikaisemman asutuslainsäädännön mukaan hankittu kaupungeissa ja kauppaloissa oleva omaisuus, jonka käytöstä ei mainitun lainsäädännön nojalla ole vielä määrätty tai joka on ennen tämän lain voimaantuloa vapautunut tai sanotun ajankohdan jälkeen vapautuu mainitun lainsäädännön mukaisesta käyttötarkoituksesta, käytetään aikaisemman asutuslainsäädännön tai erityisistä syistä muihin tarkoituksiin, sen mukaan kuin maatalousministeriö määrää.

Hallintasopimuksen tai viljelyssopimuksen lakkaamisen johdosta suoritettavasta selvittelystä ja siinä noudatettavasta menettelystä on soveltuvin kohdin voimassa, mitä maankäyttölain 74 §:ssä on säädetty.

8 §.

Valtion toimesta asutustarkoituksessa muodostetut tilat, joiden vuokramiehillä sopimuskirjojen mukaan on oikeus vuokra-ajan

kuluttua saada turvattu ja perinnöllinen hallintaoikeus tiloihinsa, siirtyvät vuokra-ajan päätyttyä vuokramiehen omiksi. Maatalousministeriöllä on kuitenkin valta hakemuksesta määrätä, että tila jo ennen vuokra-ajan päättymistä luovutetaan vuokramiehen omaksi, ja voidaan tila tällöin saattaa maankäyttölain 101—104 §:ssä säädettyjen ehtojen ja rajoitusten alaiseksi. Vuokramies on velvollinen joko kokonaan tai osittain korvaamaan valtiolle sen varoilla tilalla tehdyistä parannustoista johtuneet kustannukset.

9 §.

Jos maanhankintalain tai siihen liittyvän lainsäädännön tahi asutuslain nojalla on ennen tämän lain voimaantuloa ryhdytty sanotuissa laeissa tarkoitettuihin maan hankkimista, käyttämistä tai kuntoonpanoa tarkoitaviin tahi muihin toimenpiteisiin, päätäkään maatalousministeriö 1—6 ja 10—18 sekä 20 §:ssä säädetyin poikkeuksin, onko asian edelleen käsittelemisessä osittain tai kokonaan sovellettava maankäyttölakia ja siihen liittyviä lakeja vai aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä, tai määrätäkään jo suoritettut toimenpiteet raukeamaan.

Edellä 1 momentissa mainittujen lakien mukaan metsähallitukselle kuuluneet tehtävät suorittaa tämän lain tultua voimaan maatalousministeriö.

10 §.

Korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, maanjako-oikeudessa ja tarkastusoikeudessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään aikaisemmin annettuja säännöksiä noudattaen.

Edellä 1 momentissa sanotun ajankohdan jälkeen korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja maanjako-oikeuden käsiteltäviksi tulevat asiat käsitellään niiden säännösten mukaan, joita on tullut noudattaa siinä asteessa, jossa asia on ensiksi käsitelty, kuitenkin niin, ettei korkeimman oikeuden osalta enää noudateta, mitä on säädetty korkeimman oikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta sille maanhankintalain mukaan kuuluvia asioita käsiteltäessä.

Jos niiden säännösten mukaan, joita on tullut noudattaa siinä asteessa, jossa asia on ensiksi käsitelty, se tulisi tämän lain voimaantulon jälkeen käsiteltäväksi tarkastusoikeu-

desa, käsittelee asian mainittuja säännöksiä soveltaen valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin annetun lain (/5) 38 §:n 5 momentissa mainituin tavoin täydennetty maanjako-oikeus.

11 §.

Asukkaanottolautakunnille määrätty tehtävät siirtyvät tämän lain voimaan tullessa asutuslautakuntien sekä maanlunastuslautakunnille määrätty tehtävät maankäyttötoimikuntien käsiteltäviksi, jollei maatalousministeriö toisin määrää. Milloin asukkaanottolautakunnan päätöksestä on aikaisemmin annettujen säännösten mukaan ollut oikeus hakea muutosta, säilyy tämä oikeus edelleenkin.

Maanhankintalain toimeenpanon tarkastajille kuuluvien tehtävien hoitamisesta säädetään asetuksella.

12 §.

Siirtoväen pika-asutuslain ja maanhankintalain sekä muun asutuslainsäädännön toimeenpanossa samoin kuin Maatalousseurojen Keskusliiton sekä maanviljelys- ja talousseurojen tehtävistä Pohjois-Suomen hävitetyn alueen maaseudun jälleenrakentamistyössä 5 päivänä toukokuuta 1945 annetun lain (404/45) mukaan Maatalousseurojen Keskusliitolle ja Svenska Lantbrukssällskapet i Finland Förbund nimiselle järjestölle annetut tehtävät tai osa niistä voidaan siirtää maankäyttölaissa tarkoitetuille toimielimille, sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Sama olkoon laki niistä tehtävistä, joiden hoitaminen maanhankintalainsäädännön mukaan on kuulunut kaupungeille ja kauppaloille.

13 §.

Ennen tämän lain voimaantuloa asutustoiminnan yhteydessä syntyneiden valtion, kunnan ja rahalaitosten saamista takaisin maksamiseen, maksuhelpoituksiin ja muihin sopimusehtoihin nähden noudatettakoon aikaisempia säännöksiä, mikäli tässä laissa ei toisin säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen valtion saamista tulouttamisessa asutusrahastoon noudatettakoon vastaavasti, mitä maankäyttölain 32 §:ssä on säädetty.

Siirtoväen ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittamisesta 5 päivänä toukokuuta

1945 annetun lain (398/45) mukaan myönnettyjen lainojen lyhentämisen johdosta valtion ja rahalaitoksen välillä toimitettavassa selvittelyssä olkoon noudatettavana, mitä maankäyttölainoista .. päivänäkuuta 195. (/5) annetun lain 16 §:n 2 momentissa on säädetty.

14 §.

Maanhankintalain säännöksiä, jotka koskevat sen tai siirtoväen pika-asutuslain tahi rappiotilojen pakkolunastamisesta asutustarkoituksiin annetun lain mukaan valtiolle hankittujen alueiden, osuukien ja etuukien sekä rakennuksien ja rakennuspuiden arvioimista ja hinnan suorittamista sekä tällöin noudatettavaa menettelyä ja käytettäviä maksuvälineitä, sovellettakoon sanottujen lakien mukaan hankittuihin alueisiin, osuuksiin ja etuuksiin sekä rakennuksiin ja rakennuspuihin nähden. Asutuslain mukaan hankittujen alueiden, osuukien ja etuukien sekä rakennuksien ja rakennuspuiden hinnan suorittamisessa noudatettakoon asutuslain säännöksiä.

15 §.

Edellä 2—4 §:ssä tarkoitetulle henkilölle samoin kuin muulle maanhankintalain mukaan maan saantiin oikeutetulle henkilölle, joka on saanut maata maanhankintalain tahi hankkinut sitä sanotun lain tahi maan vapaaehtoisen hankkimisen järjestelystä annetun lain mukaisesti, annetaan luottoa ja muita etuja aikaisempien säännösten mukaisesti. Samoin olkoon noudatettavana, mitä maanhankintalain 157 a §:ssä on säädetty. Kuitenkin on uutistilan perustamispalkkiota haettava viimeistään vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta lukien tai, jos asukas on ottanut tilan tai lisäalueen vastaan tämän lain voimaantumisen jälkeen, sanotun ajan kuluessa vastaanottohetkestä lukien.

Siitä, millä edellytyksillä 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä koskevassa lainoitus-toiminnassa ryhdytään soveltamaan maankäyttölakia ja siihen liittyvää lainsäädäntöä, säädetään asetuksella.

16 §.

Aikaisemman asutuslainsäädännön mukaan hankittujen alueiden muodostamisesta itenäisiksi kiinteistöiksi tai liittämisestä ennes-

tään oleviin tiloihin aiheutuvien kustannusten suorittamisessa on noudatettava aikaisempia säännöksiä.

17 §.

Jos maanhankintalain tai muun aikaisemman asutuslainsäädännön toimeenpanon yhteydessä valtion toimesta rakennettu tie, jolla asutustarkoituksiin käytetyn alueen kulkutienä on yleistä merkitystä, mutta jota ei ole saatettu yleisenä tienä kunnossa pidettäväksi, on rappiolla, voidaan sen kuntoon saattamiseksi, mikäli sitä ei suoriteta valtion toimesta, myöntää avustusta, sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Avustus voidaan maksaa myös työn kestäessä. Viimeinen erä maksetaan, kun työ on hyväksyttävällä tavalla suoritettu.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tien kunnossa pitämisestä on vastaavasti voimassa, mitä maankäyttölain 80 §:ssä on säädetty.

18 §.

Jos viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastus-tila tahi lisäalue tai osuus on tämän lain voimaan tullessa asutuslain 87 ja 89 §:ssä tai maanhankintalain 125 ja 127 §:ssä tahi maan vapaaehtoisen hankkimisen järjestelystä 5 päivänä toukokuuta 1945 annetun lain (397/45) 10 ja 12 §:ssä säädettyjen rajoitusten ja ehtojen alainen, katsottakoon tällainen tila, lisäalue tai osuus tämän lain voimaan tultua maankäyttölain 102 §:ssä mainittujen rajoitusten ja ehtojen alaiseksi, kuitenkin siten, että mainitun 102 §:n 3 momentissa tarkoitettu kahdenkymmenen vuoden määräaika lasketaan alkavaksi siitä päivästä, jolloin vastaava määräaika on aikaisempien säännösten mukaan alkanut, sekä että näiden rajoitusten ja ehtojen voimassaoloaika määräytyy siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden osalta aikaisempien säännösten mukaan. Aikaisemman lain mukaisen rajoitusten ja ehtojen pysyvyyden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys katsotaan hankituksi maankäyttölain 102 §:ssä mainittujen rajoitusten ja ehtojen pysyvyyden vakuudeksi, ja on kiinnitys uudistamatta voimassa rajoitusten ja ehtojen voimassaoloajan. Mikäli kiinnitystä ei tämän lain voimaan tullessa ole vielä vahvistettu, olkoon vakuuskysymyksen osalta vastaavasti noudatettavana, mitä maankäyttölain 104 §:ssä on säädetty.

Jos tämän lain voimaantulon jälkeen aikaisempien säännösten nojalla hankittava tai luovutettava viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustila tahi lisäalue tai osuus tulisi sanottujen säännösten mukaan niissä tarkoitettujen rajoitusten ja ehtojen alaiseksi, on rajoituksiin ja ehtoihin nähden sovellettava maankäyttölain 101—104 §:n säännöksiä.

Aikaisemmissa säännöksissä tarkoitettun valtion myynti- ja kauppahintasaamisen maksamisen vakuudeksi vahvistetun kiinnityksen tuottama panttioikeus on voimassa siihen saakka, kunnes saaminen on loppuun maksettu. Sellaisen myynti- ja kauppahintasaamisen maksamisesta, jonka vakuudeksi ei ennen tämän lain voimaantuloa ole vahvistettu kiinnitystä, on tila tai alue maankäyttölain 92 §:ssä säädettyin tavoin panttina.

Milloin maatalousministeriö on vapauttanut tilan, alueen tai osuuden 1 momentissa tarkoitettujen rajoitusten ja ehtojen alaisuudesta tai milloin rajoitusten ja ehtojen voimassaolo siirtäväkeen kuuluvan henkilön kohdalla on päättynyt myyntihinnan loppuun maksamisen johdosta, lähettäköön ministeriö siinä tapauksessa, että rajoitusten ja ehtojen pysyvyyden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys, vapautumisesta ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille tai kiinteistötuomarille merkinnän tekemistä varten tilaa koskevaan kiinnitysrekisterin rekisterikorttiin tahi, jollei tilalla vielä ole korttia, sille laadittavaan korttiin. Jollei kiinnitystä tämän lain voimaan tullessa ole vielä vahvistettu, lähettäköön maatalousministeriö rajoituksista ja ehdoista samoin kuin edellä mainituissa tapauksissa niistä vapautumisesta ilmoituksen asianomaiselle tuomarille ja metsänhoitolautakunnalle maankäyttölain 104 §:ssä tarkoitettujen merkintöjen tekemistä varten.

Tämän lain voimaan tultua lähettäköön maatalousministeriö valtion myynti- ja kauppahintasaamisen maksamisen vakuudeksi aikaisemmin vahvistetun kiinnityksen tuottaman panttioikeuden voimassaolon 3 momentissa tarkoitettua jatkumisesta ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille tai kiinteistötuomarille merkinnän tekemistä varten tilaa koskevaan kiinnitysrekisterin rekisterikorttiin tahi, jollei tilalla vielä ole korttia, sille laadittavaan korttiin. Sellaisen myynti- ja kauppahintasaamisen kohdalla, jonka maksamisen vakuudeksi ei ennen tä-

män lain voimaantuloa ole vahvistettu kiinnitystä, lähettäköön maatalousministeriö 3 momentissa säädetystä panttioikeudesta ilmoituksen asianomaiselle tuomarille, ja olkoon tämän ilmoituksen perusteella tehtävistä merkinnöistä vastaavasti noudatettava, mitä maankäyttölain 92 §:n 5 momentissa on säädetty. Kun myynti- tai kauppahintasaaminen, jota edellä tässä momentissa tarkoitetaan, on täysin maksettu, lähettäköön maatalousministeriö siitä ilmoituksen asianomaiselle tuomarille panttivastuusta vapautumista koskevan merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin.

19 §.

Kun tila muodostetaan muun aikaisemman vuokra-alueiden lunastuslainsäädännön kuin vuokra-alueiden lunastamisesta 15 päivänä lokakuuta 1918 (135/18) ja kalastustorppien lunastamisesta 18 päivänä tammikuuta 1924 (16/24) annettujen lakien nojalla, on lunastettua torppaa tai lampuotitilaa koskevassa lunastamispäätöksessä määrättävä, että tila on maankäyttölain 101—104 §:ssä säädettyjen rajoitusten alainen. Näihin tiloihin ja alueisiin on muutoinkin sovellettava maankäyttölain 101—104 §:n säännöksiä, kuitenkin siten, että 102 §:n 3 momentissa tarkoitettu kahdenkymmenen vuoden määräaika lasketaan alkavaksi siitä päivästä, jolloin tilan vastaanottaja alkaa aluetta omistajana hallita.

20 §.

Sallan ja Kuusamon kunnissa sekä Kuusamon kuntaan aikaisemmin kuuluneessa osassa Posion kuntaa on muilta kuin 18 §:ssä mainittujen kysymysten kohdilta toistaiseksi sovellettava aikaisemmin annettuja säännöksiä. Muilta osin säädetään asetuksella, milloin ja miltä kohdin sanotuissa kunnissa ryhdytään soveltamaan maankäyttölakia ja siihen liittyvää lainsäädäntöä.

Mitä 1 momentissa on säädetty, on vastaavasti noudatettava Kemijärven kunnan osalta muun aikaisemman asutuslainsäädännön kuin maanhankintalain ja siihen liittyvän lainsäädännön kohdalla.

21 §.

Mitä tässä laissa on säädetty maanhankintalaisia tarkoitetuista henkilöistä, sovelletta- koon vastaavasti osasiirtolaisten asuttami-

sesta 19 päivänä kesäkuuta 1948 annetussa laissa (475/48) samoin kuin eräiden entisen Petsamon kunnan siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden asuttamisesta 14 päivänä marraskuuta 1950 annetussa laissa (549/50) tarkoitettujen henkilöiden kohdalta.

22 §.

Niitä tehtäviä varten, jotka tämän lain nojalla suoritetaan aikaisempien säännöksiin mukaan, osoitettakoon tarvittavat varat tulo- ja menoarviossa ja varattakoon asutusrahastosta.

23 §.

Jos ennen tämän lain voimaantuloa perustettu perheyhtiö, jonka tarkoituksena on jatkuvasti säilyttää alue suvun hallussa sekä harjoittaa yksinomaan maatilataloutta tai

sen ohella jotakin siihen välittömästi liittyvää vähäistä elinkeinotoimintaa, omistaa kiinteistön tai määräalan, voidaan tällaiseen alueeseen tai sen osaan nähden, jos se on hyvin viljelty, kymmenen vuoden aikana tämän lain voimaantulosta lukien soveltaa, sen mukaan kuin harkitaan kohtuulliseksi, mitä valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin annetun lain (/5) 12 ja 13 §:ssä on säädetty yksityisen omistamasta kiinteistöstä.

24 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

25 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 195 ..

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1958.

Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 29
hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden vuokra-alueiden
lunastamisesta maalaiskunnissa sekä laiksi siitä, mitä jakoi-
toimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on
huomioon otettava, annetun lain muuttamisesta.

Eduskunta on lähettänyt maatalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 56 (1955 vp.). Tämän esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt ed. Sävelän ym. lakialoitteen n:o 51 (1956 vp.) laiksi eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta sekä seuraavat toivomusaloitteet: ed. Tainion ym. toivomusaloitteen n:o 157 (1954 vp.) esityksen antamisesta laiksi vuokra-alueiden itsenäistämistä, ed. Haapasalon ym. toivomusaloitteen n:o 158 (1954 vp.) vuokra-alueiden haltijain lunastamisoikeuden turvaamisesta, ed. Kytän ym. toivomusaloitteen n:o 233 (1955 vp.) esityksen antamisesta laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta, ed. A. Leikolan ym. toivomusaloitteen n:o 234 (1955 vp.) toimenpiteistä vuokraviljelmien itsenäistämisen saattamiseksi vapaaehtoisuuden pohjalle ja ed. Leinosen toivomusaloitteen n:o 267 toimenpiteistä sotilastorppien itsenäistämiseksi.

Kuultuaan asiantuntijoina maatalousministeri Pauli Lehtosaloa, toimistopäällikkö S. Salmista maatalousministeriön asutusasiainosastosta, lainsäädäntöneuvos E. Kytömaata lainvalmistelukunnasta, varatuomari E. Murénia Suomen Kaupunkiliitosta, varatuomari A. Hannusta Maalaiskuntien Liitosta, varatuomari A. Varjolaa Maanomistajain Liitosta, insinööri T. Rauloa Suomen Pienkiinteistöliitosta, agronomi V. Vuolaa Porin kaupunginhallituksesta sekä maanviljelijöitä A. Laaksosta ja R. Vaajakaria Porin Vuokramiesten yhdistyksestä valiokunta kunnioittaen esittää seuraavaa.

Hallituksen esityksen perusteluissa mainituista syistä valiokunta pitää ehdotetun lunastamislainsäädännön aikaansaamista tar-

peellisena. Valiokunta on niin ikään voinut yhtyä niihin pääperiaatteisiin, joille esitykseen sisältyvä lakiehdotus rakentuu. Käsiteltävänä oleva ehdotus kysymyksen lainsäädännölliseksi järjestelyksi on ilmeisestikin sen kiirehtimisen takia, minkä alaisena esitystä on viimeisen käsittelyvaiheen aikana jouduttu valmistelemaan, jäänyt monessa suhteessa periaateratkaisun asteelle. Tästä puutteellisesta valmistelusta johtuen on valiokunta huomattavalta osalta joutunut suorittamaan sen välttämättömän tarkistustyön, joka olisi pitänyt tehdä jo ennen esityksen antamista. Lakiehdotuksen yksityiskohtien johdosta valiokunta tekee seuraavat huomaukset ja muutosehdotukset.

1 luku.

Lunastamisen yleiset edellytykset.

1 §. Lakia tultaisiin alueellisesti sovelta-
maan vain maalaiskunnissa. Kaupungeissa ja kauppalloissa olevien vuokra-alueiden järjestelystä on tarkoituksena antaa eri esitys, jonka valmistelu on sitä varten asetetun komitean tehtävänä. Kun ne tonttijako- ja asemakaavakysymyksiin liittyvät näkökohdat, jotka ovat olleet perusteena kaupunkien ja kauppaloiden jättämiselle käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle, eivät kuitenkaan koske sellaista epätä-
näistä kauppalaa, joka ei ole eri kuntana, valiokunta on laajentanut lain soveltamisalaa siten, että laki tulee koskemaan myös sellaisten alueiden lunastamista, jotka sijaitsevat mainitun laatussa maalaiskuntaan kuuluvassa kauppalassa.

Kun lakia sovellettaessa saattaisi niissä tapauksissa, joissa vuokra-alue on useampana eri palstana, aiheutua tulkintavaikeuksia, valiokunta on tällaisia tapauksia varten lisännyt säännöksen 1 momenttiin.

Poikkeuksena siitä 2 momentissa lausutusta säännöstä, ettei työ- tai muun sellaisen suhteen nojalla hallittua aluetta saada lunastaa, voitaisiin 3 momentin mukaan maatalousministeriön kussakin tapauksessa erikseen tekemän päätöksen nojalla kuitenkin lunastaa valtion metsämaalla oleva metsänvartijatila, mikäli ministeriö ei katso tilaa tarvittavan metsänvartijan tai metsätyönjohtajan virkasuntoa varten. Kun viimeksi mainittu rajoitus olisi valiokunnan mielestä ulotettava koskemaan muitakin metsähallinnon palveluksessa olevia henkilöitä, valiokunta on tämän mukaisesti tarkistanut momentin sanamuotoa.

2 §. Lunastusoikeuden edellytyksenä olisi 1 momentin 4 kohdan mukaan, että vuokramies omistaa vuokra-alueella olevan asuinrakennuksen. Poikkeuksena tästä säännöstä olisi 3 momentin mukaan vain se tapaus, jolloin vuokramiehenä on aatteellinen yhdistys. Kun vastaava poikkeus olisi valiokunnan mielestä tehtävä myös valtion metsämaalla olevien metsänvartijatilojen kohdalta, valiokunta on tehnyt tätä tarkoitettavan lisäyksen mainittuun 3 momenttiin.

3 §. Lunastusoikeutta ei 1 momentin 2 kohdan mukaan olisi kirkkolain 304 §:ssä tarkoitettuihin alueisiin. Kun tämä säännös valiokunnan mielestä paremmin sopii lain soveltamisalan rajoittamista koskevaan 13 §:ään, valiokunta on siirtänyt säännöksen sinne.

5 §. Valiokunta on lakiteknillisesti tarkistanut käsiteltävänä olevan pykälän säännöksiä vapaaehtoisista sopimuksista ja vastaavia säännöksiä muuallakin lakiehdotuksessa tarkoituksena selvittää niitä rajoja, joiden puitteissa asianomaiset voivat tehdä vapaaehtoisia sopimuksia.

Vapaaehtoista luovutus sopimusta ei 2 momentin viimeisen lauseen mukaan voitaisi ottaa laissa tarkoitettuun käsittelyyn, jollei vuokra-aluetta voitaisi vapauttaa rasituksista. Kun mainitulla perusteella ei ole syytä kokonaan kieltää lunastamismenettelyn käyttämistä, vaan ainoastaan tehdä rajoituksia rahoituksessa, valiokunta on poistanut säännök-

sen käsiteltävänä olevasta pykälästä ja sisällyttänyt rahoituksen rajoittamista koskevan säännöksen 41 §:ään 2 momentiksi.

6 §. Milloin pykälässä tarkoitettut yhdyskunnat välttämättä tarvitsevat omistamallaan maalla olevan vuokra-alueen yleisiin tarkoituksiinsa, voitaisiin vuokramies velvoittaa siirtymään hänelle osoitetulle muulle alueelle. Siirron toimeenpano voitaisiin 3 momentin mukaan lykätä enintään viideksi tai erityisistä syistä enintään kymmeneksi vuodeksi. Jotta vuokramiehelle ei tämän säännöksen perusteella asetettaisi kohtuuttoman lyhyttä määräaika, valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että siirron toimeenpano aika voidaan määrätä vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Lisäksi valiokunta on täydentänyt momenttia säännöksellä, joka koskee vuokramiehen oikeutta vuokra-alueen hallintaan kysymyksessä olevana jatkoaikana.

11 §. Valiokunta on täydentänyt 1 ja 4 momenttia hallinnan jatkoaikaa koskevalla vastaavalla säännöksellä, kuin mikä edellä on lisätty 6 §:n 3 momenttiin.

2 luku.

Lunastettava alue.

14 §. Kun asuntonttia ei ole syytä antaa useampana palstana, valiokunta on muuttanut 3 momentin säännöstä siten, että tontiksi lunastettavan vuokra-alueen tarkoituksenmukaisuutta harkittaessa voidaan ottaa huomioon vain vuokra-alueeseen rajoittuva vuokramiehen omistama alue.

15 §. Pykälän 1 ja 3 momentissa on maan omistajana mainittu puutavarayhtiö, ilman että olisi tarkemmin määritelty, minkälaisia yhtiöitä sillä tarkoitetaan. Kun tarkoituksena ilmeisesti on ollut käyttää puutavarayhtiön käsitettä samassa merkityksessä, kuin sitä on käytetty puutavarayhtiöiden lainvastaisesti hankkimista kiinteistöistä 5 päivänä toukokuuta 1925 annetussa laissa, valiokunta on lisännyt tästä säännöksen käsiteltävänä olevaan pykälään uutena 6 momenttina.

Pääasiallisesti maatalouden harjoittamiseen tarkoitettua vuokra-alueesta muodostettavalle viljelys- ja asuntoviljelystilalle erotettaisiin siinä tapauksessa, että vuokramies on

saanut jatkuvasti harjoittaa kalastusta vesialueella, joka kuuluu vuokranantajalle tai johon tällä on osuus, sellainen osuus vuokranantajan vesialueesta tai -osuudesta, mikä vastaa muodostettavan tilan osalukua koko tilasta. Kuitenkaan ei vesiosuutta erotettaisi, jos vuokranantajan kalastuksen harjoittaminen erottamisen johdosta huomattavasti vaikeutuisi tai jos vesiosuus muodostuisi niin pieneksi, että erottaminen olisi katsottava haitalliseksi pirstomiseksi. Mikäli säännöksellä tarkoitetaan vesiosuuden erottamista jakolain mukaisena toimituksena, merkitsisi se vuokranantajan omistaman tai yhteisen vesialueen jakoa siten, että vuokramiehen tilaan erotettaisiin oma vesialueensa. Tällöin voisi vuokranantajan kalastuksen harjoittaminen vaikeutua ja vesialue voisi myös haitallisesti pirstoutua. Kun vesialueen erottamiseen vuokramiehen tilaan ei ole mitään perusteltua syytä, eikä toisaalta vesiosuuden antamisesta sinänsä aiheudu lakiehdotuksessa mainittuja haittoja, valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut momentin sanamuotoa.

16 §. Kalastustilaan on käsiteltävänä olevassa pykälässä edellytetty annettavaksi paitsi vesiosuutta myös vesialuetta. Viitaten siihen, mitä 15 §:n kohdalla on edellä sanottu, valiokunta on muuttanut säännöksen sanamuotoa siten, ettei yhteistä vesialuetta saada jakaa erottamalla siitä vuokramiehelle vesialue, ja vuokranantajan vesialueestakin saataisiin erottaa vesialue vain siinä tapauksessa, ettei vuokranantajan kalastuksen harjoittaminen vaikeudu tai erottamisesta aiheudu haitallista pirstomista. Jos erottamisesta aiheutuisi mainitun laatuja seurauksia, olisi kalastusmahdollisuudet turvattava antamalla osuus vesialueeseen.

25 §. Valiokunta on pitänyt tarpeellisena täsmentää kalastustilalle annettavia maataloudellisia etuisuuksia koskevaa 1 momentin säännöstä sekä poistaa säännöksestä mahdollisuuden antaa tilalle vähemmänkin kalastuksellisia etuisuuksia, kuin mikä ammattimaisen kalastuksen harjoittamiseksi on välttämätöntä.

27 §. Asuntotonttia ei 2 momentin mukaan saisi varsinaisella maaseudulla muodostaa 2 000 m² pienemmäksi. Kun tämä säännös 10 §:n mukaan johtaisi lunastusoikeuden kieltämiseen sellaisissa tapauksissa, joissa

vuokra-alue on mainittua neliömetrimäärää pienempi eikä alue sijaitse 19 §:ssä tarkoitettulla maalla, valiokunta on muuttanut käsiteltävänä olevan momentin sanamuotoa siten, että pienemminkin asuntotontin muodostaminen tulee mahdolliseksi.

3 luku.

Lunastaminen alueella, jolle on vahvistettu rakennussuunnitelma tai rakennussuunnitelmantakaiset määräykset.

Valiokunta on poistanut tästä luvusta 29 ja 30 §:n, koska niissä olevat säännökset sisältyvät 6, 10, 11 ja 34 §:ään. Kun lukuun jäljelle jäävät 28 ja 31 § eivät sisällä sellaisia säännöksiä, että ne olisi säilytettävä eri lukuna lakiehdotuksessa, valiokunta on poistanut 3 luvun nimikkeen ja liittänyt 28 ja 31 §:n 2 lukuun.

3 (4) luku.

Lunastushinta.

30 (32) §. Valiokunta on sisällyttänyt 1 momenttiin lakiehdotuksessa 3 momenttina olevan säännöksen lunastushinnasta sellaisen lunastettavan rakennuksen osalta, joka ei ole alueen omistajan omistuksessa. Pykälän viimeiseen momenttiin, joka koskee aatteellisen yhdistyksen suoritettavaksi tulevaa lunastushintaa, valiokunta on lisännyt 31 (33) §:n 5 momenttina lakiehdotuksessa olevan säännöksen parannus- ja rappiokorvausten määräämisperusteista.

31 (33) §. Pykälän 2 momenttina olevan säännöksen maan omistajan rakennuksiin tehtyjen parannusten korvaamisesta valiokunta on lisännyt 1 momenttiin sekä sisällyttänyt 2 momenttiin lakiehdotuksesta puuttuvan säännöksen parannuskorvauksen määräämisperusteista sellaisen lunastettavan rakennuksen osalta, joka ei kuulu maan omistajalle. Tällaisille rakennuksille aiheutuneiden rappioiden korvausperusteet samoin kuin käsiteltävänä olevan pykälän 3 momenttina lakiehdotuksessa olevan säännöksen sisältämät perusteet rappioiden korvaamisesta valiokunta on sisällyttänyt 32 §:ään.

34 §. Viitaten siihen, mitä edellä on sanottu 30 §:n poistamisesta lakiehdotuksen 3 luvusta, valiokunta on sisällyttänyt sanotussa pykälässä olevat säännökset esillä olevaan pykälään, johon kysymyksessä olevien tapausten osalta on lisäksi sisällytetty 33 (34) §:n säännökset.

4 (5) luku.

Rahoitus.

Valiokunta on lakiteknisistä syistä ryhmitellyt tämän luvun säännökset uudelleen ja täsmentänyt eri rahoitustapojen — lainoituksen, valtion välityksen ja vuotuismaksujärjestelyn — käyttämisedellytyksiä. Niin ikään valiokunta on tarkistanut lainojen sekä kauppa- ja lunastushinnan vakuuskysymyksiä koskevat säännökset seuraten näissä kohdin niitä järjestelyjä, jotka viime maaliskuun 7 ja 28 päivänä annetuissa valiokunnan mietinnöissä n:ot 22 ja 26 on omaksuttu vastaavien kysymysten osalta maankäyttölainsäädäntöä koskevissa lakiehdotuksissa.

5 (6) luku.

Lunastusvaatimus.

52 §. Lunastamisesta luopuneeksi katsotaisiin 2 momentin mukaan ilman nimenomaista luopumisilmoitustakin vuokramies siinä tapauksessa, että olosuhteista voidaan selvästi havaita, ettei hän halua käyttää lunastusoikeutta. Kuitenkin olisi vuokramiehellä maatalousministeriön harkinnan mukaan oikeus saada asia uudelleen käsiteltäväksi siihen saakka, kunnes toimitus on lopetettu. Menettelyn täsmällistytämiseksi ja kun toisaalta ei ole syytä saattaa nyt puheena olevaa kysymystä maatalousministeriön päätettäväksi, valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että toimitusmiesten tulee asettaa vuokramiehelle määräaika, jonka kuluessa hänen tulee ilmoittaa, luopuuko hän lunastamisesta vai ei. Jollei vuokramies tee mainittua ilmoitusta asetetussa määräajassa, olisi lunastaminen katsottava rauenneeksi.

53 §. Jos vuokraoikeus siirtyy lunastamismenettelyn aikana, saa uusi vuokramies edel-

täjänsä aseman lunastamisessa samoin edellytyksin, kuin jos siirtyminen olisi tapahtunut ennen lunastusvaatimuksen tekemistä. Mikäli lunastusoikeuden edellytykset uuden vuokramiehen osalta kuitenkin puuttuvat, katsottaisiin siirto pykälän viimeiseen lauseeseen sisältyvän säännöksen mukaan mitättömäksi ja edellinen vuokramies saisi lunastusoikeuden, mikäli edellytykset lunastamiseen hänen osaltaan olisivat olemassa. Kun tämä säännös sanamuotonsa mukaan ei sisällä sellaisia vuokraoikeuden siirtymistapauksia, joissa vuokraoikeus on vuokramiehen kuoleman johdosta siirtynyt sellaiselle henkilölle, jonka osalta lunastamisen edellytykset puuttuvat, valiokunta on täydentänyt säännöstä siten, että lunastusoikeuden saa mainitun siirronsaajan asemesta sellainen oikeudenomistaja, jonka osalta lunastamisen edellytykset ovat olemassa. Näin kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että vuokraoikeus siirretään tällaiselle oikeudenomistajalle. Valiokunta on sisällyttänyt nämä säännökset pykälään uutena 2 momenttina.

6 (7) luku.

Lunastamismenettely.

60 §. Valiokunta on täsmentänyt hakkuukiellon antamista ja kiellon voimassaoloa koskevia säännöksiä sekä lisännyt 1 momenttiin säännöksen kiellon aikana annettavista hakkuuluvista. Pykälän 2 momentissa olevan säännöksen aikaisempien hakkuuoikeuksien raukeamisesta valiokunta on siirtänyt seuraavaan lukuun, johon vastaavat säännökset muidenkin oikeuksien raukeamisesta sisältyvät.

Valiokunnassa on lisäksi kiinnitetty huomiota siihen, ettei lakiehdotukseen sisälly säännöksiä hakkuukiellon saattamisesta niiden tietoon, jotka ehkä tulevat tekemään hakkuukiellon alaista metsää koskevia ostoparjouksia. Kun tällaista tiedoksiantoa on valiokunnan mielestä pidettävä asian luonteesta johtuen välttämättömänä, valiokunta on lisännyt siitä säännöksen pykälään uutena 3 momenttina. Säännöksen mukaan olisi hakkuukiellosta kuulutettava kunnan ilmoitustaululla ja lähetettävä ilmoitus metsänhoitolautakunnalle merkittäväksi hakkuukieli-

loista pidettävään luetteloon sekä lisäksi kirjallisesti ilmoitettava tiedossa olevalle maan omistajalle ja hakkuuoikeuden haltijalle.

62 (77) §. Säännökset, joilla on tarkoitettu turvata tilan osaa hallitsevan vuokramiehen asema tilan omistajan toimenpiteitä vastaan lunastamismenettelyn aikana, on valiokunta siirtänyt alueen erottamista koskevasta luvusta nyt käsiteltävänä olevaan lukuun. Samalla valiokunta on täydentänyt säännöksiä siten, että toimitusinsinöörin on heti alkukokouksen päätyttyä lähetettävä ilmoitus tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan alueen erottamisoikeuden vakuudeksi. Niin ikään valiokunta on lisännyt pykälään säännökset lunastusoikeuden epäämisen samoin kuin alueen itsenäiseksi tilaksi erottamisen johdosta rauennutta erottamisoikeutta koskevien merkintöjen poistamisesta kiinnitysrekisteristä.

7 (8) luku.

Alueen vapautuminen rasituksista sekä hinnan ja korvauksen suorittaminen.

Valiokunta on lakiteknillisistä syistä kirjoittanut käsiteltävänä olevan luvun pääosaltaan uudelleen ja saattanut säännökset yhdenmukaisiksi niiden vastaavien säännösten kanssa, jotka sisältyvät valiokunnan viime maaliskuun 28 päivänä antamassa mietinnössä n:o 26 käsiteltyyn ehdotukseen laiksi valtion maan käyttämisestä ja maan pakko-lunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin.

8 (9) luku.

Alueen erottaminen.

Tähän lukuun valiokunta on sisällyttänyt vain alueen erottamiseen kuuluvat maanmittaustekniset säännökset sekä siirtänyt lakiehdotuksessa 78—81 §:nä olevat säännökset viimeiseen lukuun. Lakiehdotuksen 77 §:n säännökset on, kuten aikaisemmin on mainittu, sisällytetty 62 §:ään.

Käsiteltävänä olevaan lukuun jäävät maanmittaustekniset säännökset valiokunta on muuttanut yhdenmukaisiksi maankäyttölakiehdotuksen vastaavien säännösten kanssa.

9 (10) luku.

Erinäisiä säännöksiä.

84 (85) §. Lakiehdotuksen mukaan siirtyisi omistusoikeus lunastettuun alueeseen silloin, kun alueen erottaminen on merkitty maarekisteriin, sekä kokonaan lunastettuun tilaan silloin, kun lunastamispäätös saa lainvoiman, mutta vuokramies alkaisi hallita omistajana aluetta tai tilaa joko 1 päivästä maaliskuuta tai 1 päivästä marraskuuta riippuen siitä, kumpiko näistä päivästä maarekisteriin merkitsemisen tai lunastamisen jälkeen ensiksi seuraisi. Samoina päivinä lakkaisi vuokramiehen oikeus niihin alueisiin ja etuihin, joita hän on vuokrasuhteen perusteella hallinnut, mutta joiden omistamiseen tai hallintaan hänelle ei enää jää oikeutta. Kun vuokramiehen hallintaoikeus niihin alueisiin ja etuuksiin, joita ei ole lunastettu hänen omikseen, on jo järjestetty 11 §:n säännöksillä, valiokunta on poistanut käsiteltävänä olevasta pykälästä tätä kysymystä koskevat säännökset. Valiokunta ei myöskään ole pitänyt asianmukaisena sitä edellä mainittua säännöstä, että vuokramies vielä sen jälkeen, kun omistusoikeus vuokra-alueeseen on jo hänelle siirtynyt, hallitsisi sitä vuokraoikeuden nojalla. Kun lunastamispäätöksellä vuokramiehen omaksi lunastetun alueen osalta ei myöskään ole syytä järjestää omistusoikeuden siirtymistä myöhäisemmästä ajankohdasta alkavaksi, kuin mitä koko tilan lunastamisen kohdalla on ehdotettu säädettäväksi, valiokunta on muuttanut säännöstä siten, että omistusoikeus kaikissa lunastamistapauksissa siirtyy silloin, kun lunastamispäätös saa lainvoiman.

Laki- ja toivomusaloitteet.

Ed. Sävelän ym. lakialoitteessa n:o 51 (1956 vp.) on ehdotettu säädettäväksi laki eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta, joka sisällöltään poikkeaa hallituksen esitykseen sisältyvästä lakiehdotuksesta soveltamisalan kohdalla siten, että aloitteen mukaan lunastettaisiin myös kaupunki- ja kauppalakunnissa asemakaava-alueen ulkopuolella olevilla viljelysmailla vuokraoikeuden nojalla hallitut asuinrakennuksilla varustetut alueet samoin

kuin sellaiset alueet, joiden rakentaminen on estynyt vuokramiehestä riippumattomista syistä. Aloitteen perusteluista käy ilmi, että aloitteessa on lähinnä tarkoitettu Porin kaupungin alueella sijaitsevia vuokrattuja viljelysalueita. Kun valiokunnan saamien selvitysten mukaan kysymyksessä olevat alueet eivät ole rakennettuja eikä niitä vuokramiesten Porin kaupungin kanssa tekemien vuokrasopimusten mukaan saakaan rakentaa, ei mainittujen vuokra-alueiden lunastaminen olisi aloitteessa 1 §:lle ehdotetun sanamuodon mukaan mahdollista. Valiokunta on kuitenkin harkinnut, olisiko lain soveltamisala laajennettava käsittämään edellä mainitut rakentamattomat vuokra-alueet, joiden lunastamiseen aloitteessa on pyritty. Tällöin valiokunta ensiksikin toteaa, että kaupungeissa ja kauppaloissa olevien vuokra-alueiden lunastamiskysymys on valmisteltavana komiteassa, jonka työ on valiokunnan saamien tietojen mukaan jo saatettu loppuvaiheeseensa. Niiden tietojen mukaan, mitä valiokunta on komitean valmistamista lakiehdotuksista saanut, jäisivät nyt kysymyksessä olevat rakentamattomat vuokra-alueet komitean ehdotusten ulkopuolelle, kuten vastaavat tapaukset tulisivat käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan myös maalaiskunnissa jäämään. Mitä tulee lakiehdotuksen laajentamiseen koskemaan yleisesti kaupunkien ja kauppaloitten alueita, ei valiokunta katso voivansa ryhtyä täydentämään lakiehdotusta kaikilla niillä säännöksillä, joita kaupunkien ja kauppaloitten asemakaava- ja tonttijakoalueiden mukaan ottaminen edellyttäisi. Kun varsinkin viljelysmaiden vuokraukset saattavat niissä tapauksissa, joissa vuokra-alueet ovat rakentamattomia, luonteeltaan usein olennaisesti poiketa sellaisista vuokrasopimuksista, joiden perusteella käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan vuokramies saisi ja aikaisempien lunastamislakien mukaan on saanut lunastaa vuokra-alueen omakseen, ei valiokunta ilman perusteellisempia

selvityksiä, kuin joiden hankkimiseen valiokunnalla on asiaa käsitellessään ollut mahdollisuuksia, katso voivansa laajentaa lain soveltamisalaa tällaisia vuokra-alueita koskeväksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi, mutta tulee valiokunta jäljempänä ehdottamaan lausuttavaksi hallitukselle toivomuksen esillä olevan kysymyksen selvittämisestä.

Ed. Tainion ym. toivomusaloitteessa n:o 157 (1954 vp.), ed. Haapasalon ym. toivomusaloitteessa n:o 158 (1954 vp.) ja ed. Kytän ym. toivomusaloitteessa n:o 233 (1955 vp.) on ehdotettu lausuttavaksi hallitukselle toivomus vuokra-alueiden lunastamista koskevan esityksen antamisesta eduskunnalle. Ed. Leinosen toivomusaloitteessa n:o 267 on ehdotettu lausuttavaksi hallitukselle toivomus sotilastorppien itsenäistämistä. Kun hallitus on sen jälkeen, kun kolme ensiksi mainittua aloitetta on tehty, jo antanut aloitteissa tarkoitettua esityksen eduskunnalle ja kun tämä esitys sisältää myös sotilastorppien itsenäistämistä koskevat säännökset, valiokunta ehdottaa puheena olevat aloitteet hylättäväksi.

Ed. A. Leikolan ym. toivomusaloitteessa n:o 234 (1955 vp.) on ehdotettu vuokra-alueiden itsenäistämisen saattamista vapaaehtoisuuden pohjalle. Kun hallituksen esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa on otettu huomioon myös vapaaehtoisin sopimuksin tapahtuvat vuokra-alueiden luovutukset vuokramiesten omiksi eikä valiokunta toisaalta katso mahdolliseksi jättää vuokra-alueiden itsenäistämistä kokonaan vapaaehtoisuuden varaan, mitä aloitteessa nähtävästi on tarkoitettu, valiokunta ehdottaa aloitteen hylättäväksi.

Edellä lausutun perusteella valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset näin kuuluvina:

Laki

eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 luku.

Lunastamisen yleiset edellytykset.

1 §.

Vuokramiehellä on oikeus, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, omakseen lunastaa maalaiskunnassa ja tällaiseen kuntaan kuuluvassa kauppalassa vuokraoikeuden nojalla hallitsemansa asuinrakennuksella varustettu alue, joka on tarkoitettu maatalouden tai kalastuksen harjoittamiseen taikka pääasiallisesti asuntoalueeksi. *Kuitenkin on vuokramiehellä lunastusoikeus myös sinä tapauksessa, että hänestä riippumattomien syiden on katsottava estäneen asuinrakennuksen rakentamisen tällaiselle rakennettavaksi tarkoitetulle alueelle (poist.). Mitä tässä laissa on vuokra-alueesta sanottu, sovelletaan sinäkin tapauksessa, että vuokra-alue on useampana yhdessä käytettäväksi soveltuvana palstana ja vaikka niitä hallittaisiin eri vuokrasopimusten nojalla, kuitenkin niin, että vain yhden niistä on oltava asuinrakennuksella varustettu tai varustettavaksi aiottu.*

(*Poist.*) Milloin vuokraoikeuden olemassaoloa ei voida osoittaa, mutta 1 momentissa tarkoitettua asuinrakennuksella varustettua aluetta on hallittu niinkuin vuokra-alueita, on alueesta ja sen haltijasta vastaavasti voimassa, mitä tässä laissa on vuokra-alueesta ja vuokramiehestä säädetty. Jos alueen hallinta kuitenkin on tarkoitettu yksinomaan korvaukseksi työ- tai muista tähän verrattavista suorituksista, joiden suorittamisvelvollisuus edelleen jatkuu, taikka jos hallinta muutoin kiinteästi liittyy asianomaisten väliseen voimassa olevaan oikeussuhteeseen, jolla on hallintaa huomattavasti suurempi taloudellinen merkitys, ei lunastusoikeutta ole.

Valtion metsämaalla oleva metsänvartijatala, jota maatalousministeriö ei katso tarvittavan metsähallinnon palveluksessa olevien henkilöiden asunnontarvetta varten, voidaan

2 momentin säännösten estämättä lunastaa tämän lain mukaan (*poist.*) ministeriön siitä *kussakin tapauksessa* erikseen tekemän päätöksen nojalla (*poist.*).

Rekisteröidyllä aatteellisella yhdistyksellä on oikeus, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, omakseen lunastaa *maalaiskunnassa ja tällaiseen kuntaan kuuluvassa kauppalassa* hallitsemansa, tämän lain voimaan tullessa sen omilla rakennuksilla varustettu (*poist.*) vuokra-alue, *siltä osin kuin se on tarpeen näiden rakennusten käyttöä varten.* Tällaiseen yhdistykseen sovelletaan, mitä jäljempänä vuokramiehestä säädetään.

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitetun lunastusoikeuden edellytyksenä on:

- 1) että vuokramies on Suomen kansalainen;
- 2) että vuokramies hallitsee ja on ainakin 1 päivästä tammikuuta 1945 tai, milloin on kysymys maanhankintalain (396/45) 67 §:n 4 momentissa tarkoitetusta vuokrauksesta tai milloin vuokra-alue sijaitsee valtion maalla, ainakin 1 päivästä tammikuuta 1955 lukien keskeytyksettä hallinnut vuokra-alueita tai sen pääasiallista osaa;
- 3) että, mikäli ei ole kysymys 1 §:ssä tarkoitetusta rakentamattomasta vuokra-alueesta, vuokramies tai, jos heitä on useampia, ainakin yksi vuokramiehistä vakinaisesti asuu vuokra-alueella olevassa (*poist.*) rakennuksessa;
- 4) että yksi tai useampi vuokramies, milloin on kysymys asuntoalueesta, kokonaan tai pääasiallisesti omistaa *vuokra-alueella olevan asuinrakennuksen;*
- 5) että vuokramiehen, milloin 19 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa on kysymys pääasiallisesti maatilataloudellisiin tai kalastustarkoituksiin käytettäväksi lunastettavasta vuokra-alueesta laajemmasta alueesta, harkitaan tarvitsevan alueen maatilataloutta tai

kalastusta varten ja että hän muutoinkin täyttää asutuslainsäädännössä maan saajalle asetetut edellytykset; sekä

6) että lunastusvaatimus, 87 §:ssä tarkoitettua tapausta lukuun ottamatta, tehdään 50 §:ssä säädettyssä ajassa.

Vuokrasuhteen keskeytykseksi ei katsota vuokraoikeuden siirtymistä, ellei siitä ole aiheutunut 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua seuraamusta, eikä myöskään (poist.) vuokrasuhteen lakkaamista, jos (poist.) vuokramies on sen jälkeen saanut hallita aluetta vähintään kuusi kuukautta (poist.), ilman että maan omistaja on (poist.) ryhtynyt toimenpiteisiin hallinnan lakkauttamiseksi.

Edellä 1 momentin 1 ja 3—5 kohdassa säädettyjä edellytyksiä ei vaadita, milloin on kysymys 1 §:n 4 momentissa tarkoitettun vuokra-alueen lunastamisesta, eikä 1 momentin 4 kohdassa mainittua edellytystä, milloin on kysymys 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua tapauksesta, eikä myöskään 1 momentin 3 kohdassa mainittua edellytystä (poist.), milloin vuokramies on alaikäinen lunastusvaatimuksen tekemiselle säädetyn määräajan päättyessä (poist.) taikka milloin muu pätevä syy on estänyt vuokramiestä vakinaisesti asumasta vuokra-alueella olevassa rakennuksessa. Tällaisen muun pätevän syyn katsotaan siinä tapauksessa, että vuokraoikeus kuuluu kuolinpesän osakkaille, olleen olemassa sinä aikana, jonka kuolinpesän selviytyksen harkitaan vaativan.

(Poist.)

Edellä 1 §:n 1 momentissa mainituista syistä rakentamisesta estyneen vuokramiehen perillisen lunastusoikeuden edellytyksenä on, että hän on samoista syistä ollut estynyt vuokra-alueen rakentamisesta.

3 §.

Lunastusoikeutta ei ole:

1) jos vuokramies ennen lunastusvaatimuksen tekemiselle säädetyn määräajan päätymistä on tuomioistuimen päätöksellä menettänyt vuokraoikeutensa, ja tällainen päätös sittemmin saa lainvoiman;

(poist.)

2) alueeseen, jonka sen haltija voi asutuslainsäädännön nojalla saada omakseen;

3) vuokra-alueeseen, joka katsotaan annetuksi vuokralle maan omistajan alaikäisyyden, sairauden tai muun sellaisen pätevän syyn takia taikka jota koskevan vuokrasuhteen katsotaan jatkuneen sellaisesta syystä; eikä

4) milloin on kysymys vuokra-alueen lunastamisesta asuntotilaksi tai -tontiksi tahi niihin verrattavaksi alueeksi, jos maan omistaja lunastamisen johdosta menettäisi alueen, jolla olevassa rakennuksessa hän vakinaisesti asuu tai joka katsotaan hänen tahi hänen perheensä asuntoa varten lähiaikoina tarpeelliseksi, taikka jollei maan omistajan omistukseen jää vähintään 26 §:ssä tarkoitettua asuntotilaa tai 27 §:ssä tarkoitettua asuntontonttia vastaavaa aluetta.

Milloin omistusoikeus kuuluu kuolinpesän osakkaille, katsotaan 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun muun pätevän syyn olleen olemassa sinä aikana, jonka kuolinpesän selviytyksen harkitaan vaativan.

4 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

5 §.

Maan omistaja ja vuokramies voivat (poist.) lunastusvaatimuksen tekemiselle säädettyssä ajassa vapaaehtoisesti sopia (poist.) vuokra-alueen luovuttamisesta vuokramiehen omaksi. Tällainen sopimus voidaan 3 momentissa mainituin vaikutuksin tehdä myöhemminkin, mikäli vaatimus alueen lunastamisesta on tehty edellä tarkoitettussa määräajassa. Maan omistaja ja vuokramies voivat mainitussa määräajassa sopia myös siitä, että vuokra-alue luovutetaan maan omistajan hallittavaksi, (poist.) samoin kuin lunastusvaatimuksen tekemisen jälkeen siitä, että vuokrasuhdetta jatketaan.

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, voivat asianomaiset sopia rakennuksen luovuttamisesta vuokramiehen tai maan omistajan omaksi samoin kuin rakennuksen siirtämisestä taikka sen säilyttämisestä entisellä paikallaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua (poist.) luovuttamista koskeva sopimus otetaan asianomaisen pyynnöstä tämän lain mukaisessa viranomaisen toimesta tapahtuvassa

lunastamismenettelyssä asian käsittelyn pohjaksi. Jos alue tai osuus on luovutettu *vuokramiehen omaksi* seurakunnan tai kunnan maasta tai muusta maasta taikka vesi-alueesta, jonka luovuttamiseen voimassa olevien säännösten mukaan vaaditaan oikeuden tai *muun* viranomaisen hyväksyminen taikka suostumus, on lunastamismenettelyssä käsiteltäväksi otettu luovutus ilman hyväksymistä ja suostumustakin pätevä. (Poist.)

Niiden sopimusten lisäksi, joita 1 ja 2 momentissa tarkoitetaan, voivat asianomaiset tämän lain mukaisessa lunastamismenettelyssä sopia lunastettavan alueen laajuudesta sekä lunastushinnasta ja korvauksista samoin kuin niiden maksamisajasta.

6 §.

Jos valtion, kunnan, *kuntayhtymän*, seurakunnan tai taajaväkisen yhdyskunnan katsotaan välttämättä tarvitsevan omistamallaan maalla olevan vuokra-alueen yleisiin tarkoituksiinsa, voidaan vuokramies velvoittaa siirtymään muualla, *mikäli* hänelle saman omistajan maasta tai, jollei vuokra-alueen sijaitessa muualla kuin valtion omistamalla maalla siihen ole mahdollisuutta, valtion maasta osoitetaan uusi alue, joka kohtuuden mukaan vastaa niitä etuuksia, mitä vuokramies on hallinnut.

Mitä 1 momentissa on säädetty, on myös voimassa, jos alueen asemakaavalaissa edellytetyn järjestelyn katsotaan välttämättä vaativan, että vuokramies siirtyy uudelle alueelle. Tällöin voidaan yhteisellä maalla oleva vuokramies, jos siirtoa ei muutoin voida toimittaa, siirtää myös asianomaisen kunnan omistamalle maalle.

Siirron toimeenpano voidaan vuokramiehen pyynnöstä määrätä lykättäväksi siihen asti, kun aluetta ryhdytään käyttämään 1 tai 2 momentissa edellytettyihin tarkoituksiin, (poist.) kuitenkin vähintään kahdeksi ja enintään (poist.) kymmeneksi vuodeksi. Samalla on määrättävä, mitä entiseen vuokra-alueeseen kuulunutta aluetta vuokramies saa hänen omakseen erotetun alueen sijasta siirron toimeenpanoon saakka hallita. *Vuokramies säilyttää 58 §:n 2 momentissa mainitun poikkeuksin vuokrasuhteensa mukaisen oikeuden edellä tarkoitettua alueen hallintaan siirron toimeenpanoon saakka.*

7 §.

Jos vuokra-alueen erottamisen harkitaan olevan kantatilan tai sen kanssa yhdysviljelyksessä olevan, samalle omistajalle kuuluvan muun tilan rakennuksien tai kotiviljelyksien tarkoituksenmukaiselle sijoitukselle ja käytölle huomattavaksi haitaksi taikka jos vuokranantajan katsotaan välttämättä tarvitsevan vuokra-alueen suunnittelemansa uuden teollisuuslaitoksen lähiaikoina tapahtuvaa perustamista tai ennestään olevan laajentamista varten taikka jos vuokra-alue on sellaisella paikalla, jossa on erityisiä edellytyksiä lähiaikoina tapahtuvalle teollisuuslaitoksen perustamiselle, voidaan vuokramies velvoittaa siirtymään muualla, *mikäli* hänelle saman omistajan maasta tai, jollei vuokra-alueen sijaitessa muualla kuin valtion omistamalla maalla siihen ole mahdollisuutta, valtion maasta osoitetaan uusi alue, joka kohtuuden mukaan vastaa niitä etuuksia, mitä vuokramies on hallinnut.

Teollisuuslaitokseen kuuluviksi katsotaan tällöin myöskin varastopaikat, *kiskoradat*, hallinto- ja talousrakennukset, laitoksen virkailijain ja työväen asunnot sekä muut näihin verrattavat rakennukset ja laitokset.

Tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa on soveltuvin osin voimassa, mitä 6 §:n 3 momentissa on säädetty.

8 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

9 §.

Jos tilusten tarkoituksenmukainen sijoitus tai sellaiset syyt, jotka 6 ja 7 §:n mukaan ovat vuokra-alueen siirron perusteena, tai jos jakolaissa (604/51) tilusvaihdon toimittamiselle säädettyjä perusteita vastaavat syyt sitä vaativat, voidaan lunastettavaan alueeseen (poist.) toimeenpanemalla alueiden vaihto liittää sellaista aluetta, jolle siirtäminen 6—8 §:n mukaan on sallittu, ja tulee liitettävän alueen sijaan (poist.) vaihdossa annettavan alueen kuulua vuokramiehen hallinnassa olevaan vuokra-alueeseen tai sellaiseen sen ulkopuolelta lunastettavaksi suunniteltuun alueeseen, jonka kohdalta ei ole olemassa sellaisia syytä, jotka mainittujen pykälien mukaan ovat esteenä vuokra-alueen siirrolle.

Lunastettavien tilusten sijoituksen parantamiseksi voidaan toimittaa myöskin jaloissa (*poist.*) säädettyin edellytyksin vapaaehtoisia ja pakollisia tilusvaihtoja.

10 §.

Lunastusoikeus voidaan vuokramieheltä kieltää, jollei 6—9 §:ssä mainituissa tapauksissa ole mahdollisuutta toimittaa siirtoa tai alueiden vaihtoa taikka jos tällainen toimenpide on (*poist.*) taloudellisesti epätarkoituksenmukainen.

Lunastusoikeus voidaan vuokramieheltä kieltää myös silloin, kun lunastaminen ei 2 luvun mukaan voi tapahtua (*poist.*).
(*Poist.*)

11 §.

Jos lunastusoikeus kielletään, eivätkä maan omistaja ja vuokramies ole 5 §:n 1 momentin mukaisesti sopineet (*poist.*) vuokra-alueen luovuttamisesta vuokramiehen omaksi tai maan omistajan hallittavaksi taikka vuokrasuhteen jatkamisesta (*poist.*), on vuokra-alueen hallinta lunastettava maan omistajalle sellaista korvausta vastaan kuin 33 ja 34 §:ssä säädetään. Vuokramies voidaan kuitenkin oikeuttaa 58 §:n 2 momentissa mainituin poikkeuksin hallitsemaan vuokra-alueita (*poist.*) vuokrasuhteensa mukaisin oikeuksin määrääjän tai siihen asti, kun aluetta ryhdytään käyttämään tarkoituksiin, jotka ovat aiheuttaneet lunastusoikeuden kieltämisen, kummassakin tapauksessa (*poist.*) kuitenkin enintään viisi vuotta.

Jos lunastusvaatimus hylätään sen johdosta, ettei 1—3 §:ssä (*poist.*) säädettyjä lunastusoikeuden edellytyksiä ole, on maan omistajan ja vuokramiehen keskinäisistä suhteista tämän lain estämättä voimassa, mitä muutoin on säädetty. Jos kuitenkin sekä vuokramies että maan omistaja ovat tehneet lunastusvaatimuksen tai jos näistä se, joka ei ole lunastamista vaatinut, toimituksessa vaatii 1 momentin säännösten soveltamista, on tällöin noudatettava, mitä 1 momentissa on säädetty sen varalta, että lunastusoikeus kielletään.

Jos vuokramies saa lunastaa vain osan hallitsemastaan alueesta, on lunastettavan osan ulkopuolelle jäävästä alueesta voimassa, mitä 1 momentissa on säädetty kokonaisuudessaan lunastamatta jäävästä vuokra-alueesta.

Jos vuokramies 52 §:ssä säädettyllä tavalla luopuu lunastamisesta, on maan omistajan ja vuokramiehen keskinäisistä suhteista tämän lain estämättä voimassa, mitä muutoin on säädetty. Luovuttuaan lunastamisesta vuokramies on velvollinen, jollei vuokrasuhteen jatkamisesta sovita, muuttamaan vuokra-alueelta sinä lähtöpäivänä, joka vuoden kuluessa luovumisilmoituksen tekemisestä tai sanotun pykälän 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa toimituksen päättymisestä lukien ensiksi seuraa. Jos se tarkoituksenmukaiseksi harkitaan, vuokramies voidaan kuitenkin oikeuttaa 58 §:n 2 momentissa mainituin poikkeuksin (*poist.*) hallitsemaan vuokrasuhteensa mukaisin oikeuksin vuokra-alueita määrääjän, kuitenkin enintään viisi vuotta.

12 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

13 §.

Tämä laki ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako kirkkolain 304 §:ssä tarkoitettuihin alueisiin.

2 luku.

Lunastettava alue.

14 §.

Lunastettaessa pääasiallisesti asuntoalueeksi tarkoitettua vuokra-alueita luetaan lunastettavaan alueeseen lähinnä vuokramiehen ennestään hallitsema tai sitä vastaava alue. Samalla on kiinnitettävä huomiota kantatilan ja lunastettavan alueen tilusten sopivaan ja tarkoituksenmukaiseen sijoitukseen.

Lunastettavasta alueesta muodostetaan 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa mahdollisuuksien mukaan sellainen asuntotila tai -tontti, kuin 26 ja 27 §:ssä säädetään.

Harkittaessa, muodostuisiko lunastettavasta alueesta 2 momentissa tarkoitettu asuntotila tai -tontti (*poist.*), voidaan asuntotilan osalta ottaa huomioon myös lähistöllä ehkä sijaitseva ja tontin osalta vuokra-alueeseen rajoittuva vuokramiehen (*poist.*) omistama alue.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, ei estä 19 §:n 1 ja 3 momentin säännösten soveltamista.

Vuokra-alueita, johon kuuluu, tonttialue siihen luettuna, yli kaksi hehtaaria maatalous- ja maatalouskelpoista maata, ei katsota 1 momentin mukaiseksi asuntoalueeksi muissa kuin niissä 26 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, joissa asuntotilaan voidaan erottaa mainittua määrää jonkin verran suurempi tilusala.

15 §.

Milloin pääasiallisesti maatalouden harjoittamiseen tarkoitettu vuokra-alue sijaitsee muualla kuin valtion metsämaalla tai syrjäisellä seudulla olevalla muulla valtion tai puutavarayhtiön maalla, toimitetaan lunastaminen siten, että lunastettavasta alueesta vuokramiehen hallinnassa olevat tai niitä vastaavat tilukset sekä 6—9 §:ssä säädetty mahdollisuudet alueiden vaihtoon ja siirtoon huomioon ottaen muodostuu, mikäli mahdollista, sellainen paikallisiin olosuhteisiin katsoen tarkoituksenmukainen viljelys- tai asuntoviljelystilaa, kuin 23 ja 24 §:ssä säädetään. Asianosaisten sopimuksella, joka on tehty 21 §:ssä säädetyllä tavalla, saadaan tällöin vuokramiehen hallitsema asuntoaluetta suurempi vuokra-alue, joka suuruudeltaan ei vastaa asuntoviljelystilaa, laajentaa asuntoviljelys- tai viljelystilaksi, sekä vuokra-alue, joka on asuntoviljelystilaa suurempi, mutta viljelystilaa pienempi, viljelystilaksi. Jollei asuntoaluetta suuremmasta vuokra-alueesta sitä laajentamatta tai asianosaisten sopimuksella sitä laajentamalla voida muodostaa (poist.) asuntoviljelystilaa tai (poist.) viljelystilaa, voidaan siitä vuokramiehen suostumuksella muodostaa asuntotila tai -tontti.

Jos vuokramies on saanut jatkuvasti harjoittaa kalastusta vuokranantajan omistamalla vesialueella tai yhteisellä vesialueella, johon vuokranantajalla on osuus, annetaan lunastettavasta alueesta muodostettavalle viljelystilalle ja asuntoviljelystilalle niiden osalukua vastaava osuus vuokranantajan vesialueesta tai -osuudesta. (Poist.)

Jos lähistöllä on lunastettavaan alueeseen erotettavaksi soveltuvaa valtion metsämaata taikka syrjäisellä seudulla olevaa muuta valtion tai puutavarayhtiön maata, on alueen lunastamiseen tästä maasta voimassa, mitä 19 §:ssä säädetään.

Vuokramiehen hallinnassa olevaa aluetta, jolta vuokramies tulisi 6 ja 7 §:n mukaan siirrettäväksi, ei saa lunastaa vuokramiehen omaksi, ellei maan omistaja siihen suostu.

Harkittaessa, muodostuisiko alueesta 23 (poist.), 24 ja 26 (poist.) §:ssä tarkoitettu tila tai 27 §:ssä tarkoitettu asuntontti, on tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa vastaavasti voimassa, mitä 14 §:n 3 momentissa on säädetty.

Puutavarayhtiöllä tarkoitetaan tässä laissa sellaista yhtiötä, osuuskuntaa ja yhdistystä, joka harjoittaa puutavarakauppaa taikka sahaliikettä tai muuta sellaista teollisuutta, jossa metsäntuotteita käytetään raaka-aineena.

16 §.

Milloin pääasiallisesti kalastuksen harjoittamiseen tarkoitettu vuokra-alue sijaitsee meren rannikolla tai meren saaristossa eikä ole valtion metsämaalla tai syrjäisellä seudulla muulla valtion tai puutavarayhtiön omistamalla maalla, lunastetaan vuokra-alue, (poist.) mikäli mahdollista, sellaiseksi paikallisiin olosuhteisiin katsoen tarkoituksenmukaiseksi kalastustilaksi kuin 25 §:ssä säädetään, ja noudatetaan lunastamisessa muutoin vastaavasti, mitä 15 §:ssä on viljelys- tai asuntoviljelystilaksi lunastettavasta vuokra-alueesta ja siihen annettavasta alueesta ja osuudesta säädetty, kuitenkin siten, että vuokra-alueeseen annetaan sellainen vesiosuus tai vuokranantajan omistamasta vesialueesta sellainen vesialue kuin 25 §:ssä säädetään. Jos vesialuetta annettaessa vuokranantajan kalastuksen harjoittaminen vesialueen erottamisen kautta vaikeutuisi tai jos erottamisen kautta muodostuisi niin pieniä vesialueita, että erottaminen olisi katsottava haitalliseksi pirstomiseksi, turvattakoon kalastusmahdollisuudet antamalla osuus vesialueeseen.

(Poist.)

Jos 1 momentissa tarkoitettulla maalla sijaitsevasta pääasiallisesti kalastustarkoitukseen vuokratusta alueesta ei voida muodostaa 25 §:ssä säädettyä kalastustilaa taikka jos tällaisiin tarkoituksiin vuokratu alue sijaitsee sanotussa momentissa tarkoitettujen maanomistajien omistamalla maalla muualla kuin meren rannikolla tai meren saaristossa

(*poist.*), lunastetaan *alue* noudattaen *sille annettavien alueiden ja etuuksien suhteen* 15 §:n säännöksiä.

17 §.

Muodostettaessa 15, 16 tai 19 §:n mukaan lunastettavasta alueesta (*poist.*) viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustila erotetaan (*poist.*) tilaan, mikäli se on tarkoituksenmukaista ja vaikka vuokramiehellä ei olisi ollut vastaavaa otto-oikeutta, tilan omaa käyttöä varten tarpeellinen mudan, soran, hiekan (*poist.*), saven, kuivike- ja polttoturpeen ja muun sellaisen tarveaineen otopaikka, kuitenkin edellyttäen, että 15 ja 16 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vuokranantajalle jää vähintään hänen kotitarvettaan vastaava määrä sellaista aluetta (*poist.*). Näin ikään lunastetaan tällaiseen tilaan 19 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, mikäli mahdollista, vesialue tai osuus vesialueeseen.

Tämän lain mukaan älköön kuitenkaan lunastettako (*poist.*) kivilouhosta, kaivostointaa tai niihin verrattavia muita tarkoituksia varten tarvittavia alueita, koskea tai muita sellaisia erityisiä etuuksia älköönkä osuutta tällaiseen alueeseen tai etuuteen (*poist.*).

(*Poist.*)

18 §.

Jollei aluetta 10 (*poist.*) §:n mukaan voida lunastaa, annettakoon vuokramiehelle maata ja luottoa asutuslainsäädännön mukaan ja asetettakoon hänet etusijalle ennen muita hakijoita.

19 §.

Jos vuokra-alue sijaitsee valtion metsämaalla taikka syrjäisellä seudulla olevalla muulla valtion tai puutavarayhtiön maalla eikä (*poist.*) vuokramiehen hallinnassa olevista tiluksista (*poist.*) muodostu sellaista paikallisiin olosuhteisiin katsoen tarkoituksenmukaista tilaa kuin 23—27 §:ssä säädetään, lunastetaan, mikäli se tilusten aseman huomioon ottaen on mahdollista ja vuokramies sitä haluaa, aluetta niin paljon, että tilasta muodostuu mahdollisimman tarkoituksenmukainen (*poist.*), ei kuitenkaan aluetta enempää kuin sanotuissa pykälissä säädetään.

Jos lunastettavasta alueesta ei yksinään katsota muodostuvan tarkoituksenmukaista kokonaisuutta, voidaan ottaa huomioon myös

sellainen vuokramiehen (*poist.*) mahdollisesti omistama alue, joka sijaitsee vuokra-alueen lähistöllä tai, kun on kysymys asuntotontista, joka rajoittuu vuokra-alueeseen.

Valtioneuvosto voi päättää, millä muulla valtion omistamalla maalla kuin 1 momentissa tarkoitettulla voidaan soveltaa tämän pykälän säännöksiä.

20 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

21 §.

Milloin maan omistaja ja vuokramies toimituksessa sopivat lunastettavan alueen laajuudesta (*poist.*), ja tällainen sopimus on toimituspöytäkirjaan merkitty, ja (*poist.*) asianosaiset ovat tältä osalta allekirjoittaneet pöytäkirjan, noudatetaan sopimusta.

22 §.

Jos alueella, joka lunastetaan vuokramiehen omaksi, on vuokramiehen hallinnassa oleva rakennus, joka ei ole hänen omansa, on vuokramiehellä oikeus (*poist.*) lunastaa rakennus. Jos tällaisen rakennuksen omistaja sitä vaatii ja rakennuksen alueen lunastamisen jälkeen katsotaan käyvän hänelle tarkoitustaan vastaamattomaksi, on vuokramies sen lunastamiseen velvollinen. Jollei vuokramies voi rakennusta taloudellisesti käyttää, voidaan hänet kuitenkin vapauttaa lunastusvelvollisuudesta.

Jos alueella, joka lunastetaan vuokramiehen omaksi, on muu kuin vuokramiehen hallinnassa oleva rakennus, joka ei ole hänen omansa, on vuokramiehellä oikeus (*poist.*) lunastaa rakennus. Mikäli rakennuksen omistaja ei ole vuokranantaja, on rakennuksen lunastaminen vuokramiehelle kuitenkin sallittu vain sen omistajan suostumuksella. Vuokramiehen velvollisuudesta tällaisen rakennuksen lunastamiseen ja hänen vapauttamisestaan lunastusvelvollisuudesta on vastavasti voimassa, mitä (*poist.*) 1 momentissa on säädetty.

Jos lunastettaessa, muutoin kuin vuokramiehen muualle siirron yhteydessä, vuokramiehen hallitsemaa aluetta vähennetään ja jos vuokramiehen hallinnassa oleva rakennus, joka ei ole hänen omansa, jää lunastettavan

alueen ulkopuolelle, on rakennuksen lunastamisesta voimassa, mitä 1 momentissa on säädetty.

Milloin lunastettaessa, muutoin kuin vuokramiehen muualle siirron yhteydessä, vuokramiehen hallitsemaa aluetta vähennetään ja jos vuokramiehen omistama rakennus jää lunastettavan alueen ulkopuolelle, on maan omistaja, jonka alueella rakennus sijaitsee, velvollinen lunastamaan rakennuksen, jos vuokramies sitä vaatii ja jos rakennuksen siirtäminen vuokramiehen omaksi lunastettavalle alueelle katsotaan taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi. Jollei maan omistaja voi rakennusta taloudellisesti käyttää, voidaan hänet kuitenkin vapauttaa lunastusvelvollisuudesta.

Jollei rakennus 1—4 momentin mukaan tule kuulumaan samalle omistajalle kuin alue, jolla rakennus sijaitsee, on rakennuksen omistaja velvollinen siirtämään rakennuksen pois toimitusmiesten vahvistaman ajan, kuitenkin enintään viiden vuoden kuluessa siitä lukien, kun toimitus on saanut lainvoiman. Maatalousministeriö voi kuitenkin erityisistä syistä pitentää rakennuksen siirtoaikaa, jos sitä haetaan siirtoa varten määrätyn ajan kuluessa.

Siirtokustannuksista on voimassa, mitä 40 §:ssä säädetään.

(Poist.)

23 §.

Milloin 19 §:n mukaan vuokra-alue voidaan muodostaa viljelystilaksi, erotetaan siihen niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, että keskikokoinen perhe voi, paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten mukaan tilaansa viljellen, saada siitä, metsän antaman tuen huomioon ottaen, ainakin pääasiallisen toimeentulonsa. Maatalous- ja maatalouskelpoista maata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että se, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttölajeiksi saatettuna, vastaa kahtakymmentä sekä Lapin läänissä ja muuallakin syrjäisissä seuduissa kolmeakymmentä muunnettua peltohehtaaria. Mikäli erityiset syyt niin vaativat, voidaan viljelystilaa kuitenkin erottaa edellä mainittua jonkin verran suurempi tilusala (poist.).

(Poist.)

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun viljelytilaan voidaan erottaa metsämaata enintään niin paljon, että metsä, maan tuottokyvyn sekä puuston määrän ja rakenteen huomioon ottaen, kestävä hakuu määrää soveltaen ja se tarkoituksenmukaisesti hyväksi käyttäen antaa (poist.) tilan pääasiallisen kotitarvepuun ja, puutavaran erilaiset menekki-suhteet huomioon ottaen, tilan elinkelipoisuutta varten tarvittavan määrän myyntikelipoista puuta. Metsämaata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että metsä (poist.) vuosittain tuottaa puuta (poist.) 75—125 kiintokuutiometriä kuorettomaksi runkopuiksi arvioituna.

Niillä seuduilla, missä viljelysmahdollisuudet maan laadusta, syrjäisestä asemasta tai luonnonsuhteista johtuen ovat heikot, mutta metsämaata on runsaasti, voidaan heikot viljelysmahdollisuudet korvata erottamalla metsämaata vastaavasti enemmän, enintään kuitenkin niin paljon, että metsän tuotto 2 momentissa tarkoitettu tavoin laskettuna ei ylitä 150 kiintokuutiometriä.

24 §.

Milloin 19 §:n mukaan vuokra-alue voidaan muodostaa asuntoviljelystilaksi, erotetaan siihen niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, kuin asukkaalla toimeentulon kannalta harkitaan tarpeelliseksi, ei kuitenkaan enempää kuin että maa, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttölajeiksi saatettuna, vastaa neljää muunnettua peltohehtaaria, elleivät erityiset syyt vaadi jonkin verran suurempaa tilusala annettavaksi. Mikäli metsämaan antaminen asuntoviljelytilaan on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, erotetaan sitä yleensä (poist.) enintään niin paljon, että metsä vuosittain tuottaa tilan kotitarvepuun kulutusta vastaavan määrän puuta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asuntoviljelystila saadaan muodostaa vain maatalousministeriön luvalla ja vain siinä tapauksessa, että kannattavan erikoismaatalouden harjoittaminen maan laadun ja tuotteiden menekin edullisuuden johdosta on jatkuvasti mahdollista tahi että paikkakunnalla on tilaisuus maatalouden harjoittamisen ohella saada pysyvästi riittäviä sivuansioita sekä että edellytykset toimeentulon saamiseen tämän vuoksi ovat erittäin edulliset.

25 §.

Milloin 19 §:n mukaan vuokra-alue voidaan muodostaa kalastustilaksi, erotetaan siihen (poist.) sellainen vesialue tai osuus veteen, jota paikalliset olosuhteet ja avomerikalastuksen mahdollisuudet huomioon ottaen on ammattimaisen kalastuksen harjoittamiseksi pidettävä välttämättömänä, sekä asuntoviljelystilaa vastaava ala maatalous- ja maatalouskelpoista maata sekä 24 §:n 1 momentissa mainituin edellytyksin myös vastaava ala metsämaata siten, että keskikokoinen perhe voi kalastuksen sekä paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten perusteella saada kalastuksesta ja tilan tuotosta (poist.) ainakin pääsääntöisen toimeentulonsa.

Erityisistä syistä voidaan kalastustilaan (poist.) erottaa metsämaata enemmän kuin 1 momentissa on sanottu, ei kuitenkaan enempää kuin samalle paikalle perustettavalle viljelystilalle voitaisiin antaa.

Kalastustiloja *älköön* 19 §:ssä tarkoitettuihin alueilla muodostettako muualle kuin meren rannikolle tai meren saaristoon.

26 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

27 §.

Vuokra-alueesta muodostettavaan asuntonttiin erotetaan niin paljon maata, kuin sen käyttämiseksi asuntotarkoituksia varten on tarkoitustenmukaista.

Asuntotonttia *älköön* varsinaisella maaseudulla yleensä muodostettako kahtatuhatta neliometriä pienemmäksi.

(Poist.)

(Poist.)

28 §.

Jos alueelle, jolla vuokra-alue sijaitsee, on vahvistettu tai lunastamismenettelyn aikana vahvistetaan rakennussuunnitelma tai rakennussuunnitelmantakaisia määräyksiä, on vuokramiehelle, *mikäli mahdollista*, erotettava asuntoalue rakennussuunnitelmaa tai sanottuja määräyksiä noudattaen.

Rakennussuunnitelman tai rakennussuunnitelmantakaisten määräysten aikaansaamista tai muuttamista koskevia toimenpi-

teitä, jotka on suoritettu alkukokouksen jälkeen, ei tarvitse ottaa lunastamistoimituksessa huomioon.

Jollei rakennussuunnitelmaa tai rakennussuunnitelmantakaisia määräyksiä ole voitu lunastamistoimituksessa ottaa huomioon tai noudattaa, ei se estä lunastetun alueen kiinteistöksi muodostamista. Myöskään rakennuskielto ei ole kiinteistöksi muodostamisen esteenä.

29 ja 30 §.

(Poist.)

29 (31) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

3 (4) luku.

Lunastushinta.

30 (32) §.

Alueen sekä siihen kuuluvien etuuskien ja rakennusten *samoin kuin sellaisten vuokramiehen lunastettavaksi tulevien rakennusten, jotka eivät ole alueen omistajan omistuksessa*, lunastushinta määrätään arvioinnin tapahtuessa paikkakunnalla kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan mukaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun lunastushintaan on lisättävä rappioiden arvo ja siitä vähennettävä parannusten arvo.

(Poist.)

Kuitenkin (poist.) määrätään alueen, (poist.) etuuskien ja rakennusten lunastushinta (poist.) *samoin kuin 31 ja 32 §:ssä tarkoitettut parannus- ja rappiokorvaukset 1 §:n 4 momentissa mainitussa tapauksessa kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta annetussa laissa säädettyjen perusteiden mukaan.*

31 § (33 §:n 1, 2 ja 3 mom.).

Edellä 30 §:ssä tarkoitettu parannusten arvo määrätään *sellaista* parannuksista, jotka vuokramies on *hallinta-aikanaan* vuokra-alueelle tehnyt, *niihin luettuna vuokramiehen rakentamat maan omistajalle kuuluvaksi katsottavat rakennukset ja maan omistajan omistamiin rakennuksiin tekemät parannukset, taikka joihin vuokramiehelle on siirtynyt oikeus. Parannusten arviointi suoritetaan* arvioinnin tapahtuessa kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan ja sen ar-

vonlisäyksen mukaan, mikä vuokraesineelle on näiden parannusten johdosta tullut, ei kuitenkaan sitä kustannusta suuremmaksi, mikä työn suorittamiseen arvioinnin tapahtuessa olisi mennyt. Jos vuokramies on vuokranantajalta saanut parannuksista korvausta (poist.) siinä tarkoituksessa alhaiseksi määrätyn vuokramaksun muodossa, (poist.) vaapaavuosina tai muuna parannusten korvaamista tarkoittavana hyvityksenä taikka jos vuokranantaja on (poist.) osallistunut parannusten tekemiseen tahi niiden kustannuksiin, otettakoon nämä seikat kohtuuden mukaan huomioon parannuskorvausta määrättäessä.

Mitä 1 momentissa on sanottu alueella tehtyjen parannusten arvon määräämisestä, sovellettakoon vastaavasti sellaisten rakennustöiden osalta, jotka käsittävät vuokramiehen lunastettaviksi tulevien muiden kuin sanotussa momentissa tarkoitettujen rakennusten rakentamista tai parantamista.

(Poist.)

Mitä maan- tai tontinvuokraa koskevassa lainsäädännössä on säädetty katselmuksista ja rajoituksista parannuskorvausten saamiseen, ei ole sovellettava tässä pykälässä tarkoitettuja korvauksia määrättäessä. Korvataviksi parannuksiksi ei kuitenkaan katsota ilmeisiä ylellisyyslaitteita eikä sellaisia (poist.) laitoksia, jotka palvelevat muita kuin asunto-, maatalous- tai kalastustarkoituksia.

(Poist.)

32 § (33 §:n 3 mom.).

Edellä 30 §:ssä tarkoitettu rappioiden arvo määrätään arvonvähennyksen ja arvioinnin tapahtuessa kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan (poist.) mukaan sellaisista rappioista, joista vuokramies, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, olisi velvollinen suorittamaan vuokranantajalle korvausta, jos vuokrasuhde päättyisi arviointihetkellä. (Poist.)

Sellaisille rakennuksille, joita 31 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, vuokramiehen hallinta-aikana aiheutuneet rappiot luetaan rakennuksen omistajan hyväksi rakennusten lunastushintaa määrättäessä.

33 (34) §.

Jos vuokrasuhde (poist.) lakkaa sen johdosta, että vuokramiehen lunastusoikeus 10

§:n nojalla kielletään tai että molempien asianosaisten 11 §:n 2 momentissa mainituin tavoin tekemä alueen vuokramiehen omaksi lunastamista tarkoittava lunastusvaatimus hylätään, taikka jos lunastettava alue siirron (poist.) takia ei tule käsittämään vuokramiehen hallitsemaa aluetta kokonaisuudessaan, on maan omistaja velvollinen lunastamaan sillä alueella, jota ei lunasteta vuokramiehen omaksi, olevat vuokramiehen rakennukset (poist.). Maanomistaja on tällöin samoin kuin 22 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa velvollinen korvaamaan ne parannukset, jotka vuokramies on kysymyksessä olevalla alueella tehnyt tai joihin hänelle on siirtynyt oikeus, samoin kuin sen arvon, joka vuokraoikeudella (poist.) kysymyksessä oleva alue (poist.) rakennuksineen, (poist.) jäljellä oleva vuokra-aika ja vuokran suuruus huomioon ottaen on katsottava olevan. Lunastushinta ja korvaukset määrätään, 34 §:ssä mainittuja tapauksia lukuun ottamatta, paikkakunnalla kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan mukaan ottaen parannuskorvausten osalta lisäksi huomioon 31 §:n 1 momentissa säädetty korvausperusteet. Alueelle ja vuokranantajan rakennuksille aiheutuneiden rappioiden arvo, joka määrätään 32 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan, vähennetään vuokramiehelle tulevasta lunastushinnasta ja korvauksesta, ja on vuokramies siinä tapauksessa, että rappioiden arvo on lunastushintaa ja korvauksia suurempi, velvollinen suorittamaan ylimenevän osan vuokranantajalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen rakennuksen lunastettavaksi määräämisen sijasta voidaan vuokramiehen pyynnöstä, milloin se harkitaan mahdolliseksi ja taloudellisesti tarkoituksenmukaiseksi, määrätä toimitettavaksi rakennuksen siirto vuokramiehen omaksi lunastettavalle tai hänen läheisyydessä muutoin omistamalleen alueelle.

Vuokramiehelle 1 momentin mukaan tuleva lunastushinta ja korvaus, sikäli kuin niiden määrä on rappioiden arvoa suurempi, vähennetään lunastamisen tapahtuessa vuokramiehen suoritettavaksi tulevasta lunastushinnasta, sikäli kuin tämä tarkoitukseen riittää. Muutoin noudatetaan korvauksen maksamisessa, mitä 49 §:ssä ja 69 §:n 4 momentissa säädetään.

34 (30 ja 34) §.

Milloin vuokra-alueen tai sen osan hallinta sen johdosta, että vuokramieheltä on 6 §:ssä mainituilla perusteilla kielletty lunastusoikeus tai aluetta vähennetty, määrätään maan omistajan lunastettavaksi (poist.), noudatetaan vastaavasti 33 §:n säännöksiä, kuitenkin siten, että vuokramiehelle maksettavat korvaukset sekä rakennusten lunastushinta määrätään kiinteän omaisuuden pakko-lunastuksesta yleiseen tarpeeseen annetussa laissa säädettyjen perusteiden mukaan.

35 §.

Alue, joka on luovutettu perintöosuuden vastikkeena hallittavaksi ilman vuokramaksua, tai osa siitä tahi vaihtamalla sen sijaan saatu alue erotetaan tämän lain säännöksiin mukaan ja lunastushintaa suorittamatta sen omaksi, jonka hallittavaksi alue on luovutettu tai laillisesti siirtynyt. Sama on lakina, jos alueen hallinta on luovutettu (poist.) jatkuvasti perinnöllisin vuokraoikeuksin, siihen katsomatta, kuka vuokra-alueita lunastusasian vireille tullessa hallitsee.

Jos 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa suoritetaan vuokramaksua, maksetaan lunastushintana vuokramaksun pääoma-arvo, joka lasketaan viiden prosentin mukaan, ja enintään se määrä, mihin lunastushinta (poist.) vähennettynä aikaisemmin kertakaikkiaan suoritettuna vastikkeen määrällä tämän lain mukaan nousisi. Jos vuokramaksu on vastikkeen suorittamisen jälkeen uudelleen määrätty, korotetaan tai vähennetään sitä määrää, joka (poist.) on kertakaikkisena vastikkeena vähennettävä, vuokramaksun muutosta vastaavasti.

Milloin aluetta 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa vähennetään, on maan omistajan siltä osalta suoritettava haltijalle 30—34 §:n mukaisesti määrättävä lunastushinta ja korvaukset.

Milloin lunastettavaan alueeseen liitetään 1 momentissa tarkoitettujen alueiden lisäksi muita alueita ja etuuksia, on niistä maksettava 30 §:n mukaisesti määrättävä hinta.

36 §.

Sotilastorppaa tai sen osaa lunastettaessa määrätään alueen ja siihen kuuluvien etuuksien sekä rakennusten lunastushinta 30 §:n mukaan.

Milloin sotilastorpan tai sen osan hallinta nojautuu perusteeseen, jota on asianosaisten kesken voitu tai muutoin voidaan katsoa omistusoikeuden tai perinnöllisen vuokraoikeuden siirtymisen veroiseksi, voidaan lunastettavasta alueesta muodostettavan tilan saajan maksettavaksi tulevaa lunastushintaa kohtuullisesti alentaa 1 momentin mukaisesta hinnasta samalla soveltuvin osin noudattaen, mitä 35 §:n 2—4 momentissa on säädetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lunastushinnan ja 2 momentissa tarkoitettua alennettua hinnan erotus niiden alueiden ja etuuksien sekä rakennusten osalta, joista on laskettu alennettu hinta, jää valtion lopullisesti vastattavaksi.

37 §.

Lapin ja Oulun lääneissä samoin kuin syrjäisissä osissa Kuopion, Vaasan sekä Turun ja Porin läänejä voidaan valtion metsämaata metsineen ja muine etuuksineen, rakennuksia lukuun ottamatta, lunastaa alle 30 §:ssä säädetyn hinnan.

38 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

39 §.

Jos vuokramies 6 §:n 1 momentissa mainituista syistä veloitetaan siirtymään entiseltä alueelta uudelle, maksaa vuokranantaja siirtokustannukset.

Jos vuokramies 6 §:n 2 momentissa mainituista syistä siirretään muualle, suorittaa kunta siirtokustannukset.

(Poist.) Siirron tapahtuessa 7 §:n 1 momentin perusteella suorittaa siirtokustannukset, milloin vuokra-alue sijaitsee yksityisen henkilön omistamalla maalla, maan omistaja (poist.) enintään siihen määrään asti, jonka katsotaan vastaavan hänen siirrosta saamaansa hyötyä, ja sen yli menevältä osalta maksaa siirtokustannukset (poist.) valtio. Muulla kuin yksityisen henkilön omistamalla maalla sijaitsevan vuokra-alueen osalta (poist.) maksaa siirtokustannukset kokonaisuudessaan maan omistaja. Kuitenkin maksaa (poist.) valtio siirtokustannukset sinä tapauksessa, että vuokra-alue sijaitsee tilojen tai muulla yhteisellä maalla.

(Poist.)

Milloin vuokramiehen on siirryttävä uudelle alueelle muista kuin 1—3 momen-

tissa mainituista syistä, määrätään osanotto siirtokustannuksiin niiden perusteiden mukaan, joita noudatetaan määrättäessä osallistumisesta siirtokustannuksiin maanmittaustoimituksissa.

Menojen lukemisesta siirtokustannuksiin ja muustakin näiden kustannusten määräämisestä on voimassa, mitä jakolaisissa (604/51) on siirtokustannuksista säädetty.

Milloin valtio ei lopullisesti suorita siirtokustannuksia, maksetaan ne etukäteen valtion varoista, niinkuin siirtokustannuksista maanmittaustoimituksissa on säädetty.

Siirtokustannusten korvausta ei suoriteta, jos vuokraoikeuden jäljellä oleva arvo on määrätty 33 tai 34 §:n mukaan korvattavaksi. Milloin sellaisten etuuskien, joista on määrätty suoritettavaksi parannuskorvausta, siirtämisestä taikka tällaisten etuuskien antaman hyödyn korvaamiseksi määrätään suoritettavaksi siirtokustannusten korvausta, suoritetaan viimeksi mainittu korvaus parannuskorvauksen määrällä vähennettynä.

40 §.

Kun rakennuksen omistaja 22 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa veloitetaan siirtämään rakennus, maksavat rakennuksen omistaja ja vuokramies siirtokustannukset siinä suhteessa, kuin heidän katsotaan siirrosta hyötyvän. Erittäin pätevästä syistä voidaan (poist.) siirtokustannukset kuitenkin määrätä osaksi tai kokonaan suoritettavaksi valtion varoista (poist.).

Jos rakennus 22 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa määrätään siirrettäväksi, maksaa siirtokustannukset valtio, kuitenkin niin, että jos alueen saajalle tai rakennuksen omistajalle katsotaan olevan siirrosta hyötyä, voidaan (poist.) heidät (poist.) veloitaa osallistumaan siirtokustannuksiin saamansa hyödyn mukaan.

Jos rakennus 22 §:n 3 tai 4 momentissa taikka 33 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa määrätään siirrettäväksi, suorittaa siirtokustannuksista maan omistaja sen osan, joka vastaa hänen siirrosta saamaansa hyötyä, ja muun osan valtio. Jos alue on jätetty lunastamatta vuokramiehen omaksi pääasiallisesti asemakaavalaissa edellytetyn järjestelyn johdosta, suorittaa maan omistaja siirtokustannuksista hänelle siirrosta aiheutuvaa hyötyä vastaavan osan ja muun osan (poist.) kunta.

Rakennuksen siirtokustannukset maksetaan kokonaan tai osaksi etukäteen valtion varoista, niinkuin siirtokustannuksista maanmittaustoimituksissa on säädetty.

4 (5) luku.

Rahoitus.

41 § (uusi).

Jos muun kuin 1 §:n 4 momentissa tarkoitetun vuokramiehen, hänen taloudelliset ja muut olosuhteensa huomioon ottaen, ei katsota omilla varoillaan pystyvän suorittamaan 5 §:ssä tarkoitettulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun vuokra-alueen tai rakennuksen kauppahintaa taikka viranomaisen päätöksellä lunastetun sanotun omaisuuden lunastushintaa, voidaan, mikäli ei ole kysymys valtion tai kunnan omaisuuden luovuttamisesta tai lunastamisesta, kauppahinnan maksamista varten myöntää maanostolainaa ja kauppa- tai lunastushinnan suorittamisessa käyttää valtion välitystä sekä siinä tapauksessa, että edellä mainittu omaisuus on lunastettu valtiolta tai kunnalta tai kunta on luovuttanut omaisuuden vapaaehtoisella sopimuksella, määrätä, että lunastus- ja kauppahinta saadaan maksaa vuotuismaksuina, sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

Jos 1 momentissa mainittua omaisuutta on 63 §:n 5 tai 6 momentin mukaisesti jäänyt rasittamaan sanotuissa lainkohdissa tarkoitettu oikeus, ei edellä 1 momentissa tarkoitettua maanostolainaa saada myöntää eikä käyttää kauppa- tai lunastushinnan suorittamisessa valtion välitystä.

Vuokramiehen olosuhteita koskevista 1 momentissa mainituista edellytyksistä riippumatta käytettävään rahoittamisessa valtion välitystä siinä tapauksessa, että kauppa- tai lunastushinta 70 tai 71 §:n mukaan vastaa sanotuissa lainkohdissa tarkoitetuista suorituksista, älköönkään tällöin myönnettävä kauppahinnan maksamista varten maanostolainaa. Mainituin edellytyksin käytettävään valtion välitystä siinäkin tapauksessa, että omaisuus on lunastettu kunnalta tai että kunta on luovuttanut sen vapaaehtoisella sopimuksella, samoin kuin 47 §:n 1 momentissa mainituista edellytyksistä riippumatta siinä sanotussa momentissa tarkoitettua ta-

pauksessa, että asianosaiset ovat sopineet vuokra-alueen suuremman alueen luovuttamisesta tai lunastamisesta.

42 (41) §.

Edellä 41 §:n 1 momentissa tarkoitettulle vuokramiehelle annetaan maanostolainaa asutusvaroista, ja annettakoon hänelle sanotuista varoista lainoja myönnettäessä etusija asutuslainsäädännön mukaisiin lainan saajiin verrattuna.

Asutusvaroista voidaan vuokramiehelle, jolle vuokra-alue on luovutettu omaksi vapaaehtoisella sopimuksella tai lunastettu viranomaisen päätöksellä, antaa muitakin asutuslainsäädännön mukaisia lainoja samoin edellytyksin, kuin näitä lainoja myönnetään sanotun lainsäädännön mukaan muodostettujen tilojen saajille.

43 (42) §.

Jollei tässä laissa muuta säädetä, on 42 §:ssä tarkoitettujen lainojen myöntämisestä ja lainaehdoista sekä lainojen välittämisestä ja takaisin perimisestä voimassa, mitä niistä on asutuslainsäädännössä säädetty, kuitenkin niin, että lainoja voidaan myöntää, vaikka vuokramiehen omaksi luovutettu tai lunastettu alue ei täyttäsikään niitä vaatimuksia, jotka mainitussa lainsäädännössä on vastaville asutustiloille ja asuntotonteille asetettu.

44 (43) §.

Milloin (poist.) 42 §:ssä tarkoitettu laina on myönnetty vuokramiehelle, jolle vapaaehtoisella sopimuksella on luovutettu alue tilasta, lähetetään (poist.) lainan antaja (poist.) jäljennöksen luovutuskirjasta (poist.) ja lainapäätöksestä sekä maarekisterinotteen asianomaiselle (poist.) tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan erottamisoikeuden sekä lainan maksamisen vakuudeksi. Kun merkintä on tehty, on alue ja siitä muodostettu tila lainan ja sen koron maksamisesta panttina etuoikeudella merkitsemispäivästä niin kauan, kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys alueesta muodostettuun tilaan, säilyy lainan antajan oikeus. Lainan antaja saa alueen ostajan ja lunastajan puolesta ja kustannuksella erotuttaa alueen itsenäiseksi

tilaksi ja hakea siihen lainhuudon, ja voidaan kiinnitys vahvistaa tilan omistajaa kuulematta. Merkintää erottamisoikeudesta (poist.) älköön kuitenkaan tehtäkö, jos se aikaisemman ilmoituksen perusteella on jo tehty tai (poist.) erottamisoikeuden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys.

(Poist.)

44 §.
(Poist.)

45 §.

(45 § ja 46 §:n 1 mom.)

Sellaisen kauppahinnan, jonka maksamista varten ei ole myönnetty maanostolainaa, ja lunastushinnan suorittamisessa voidaan käyttää valtion välitystä siten, että hinta maksetaan sen saamiseen oikeutetulle valtion varoista osaksi tai kokonaan etukäteen rahana. Välittämisestä päättää toimitusmiesten alituksen perusteella maatalousministeriö.

(Poist.)

(Poist.)

Kauppa- tai lunastushinta tahi sen osa, jonka valtio on välittänyt, on luoton saajan maksettava takaisin valtiolle (poist.) viiden prosentin suuruisina vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevasta pääomasta ja muu osa pääoman lyhennykseksi. Milloin (poist.) välitetty kauppa- tai lunastushinta on viittäkymmentätuhatta markkaa pienempi, maksetaan se takaisin yhdellä kertaa tai suurempina vuotuismaksuina kuin edellä on sanottu. (Poist.)

46 § (46 §:n 2 mom.).

Sellaisen kunnalle suoritettavan kauppa- tai lunastushinnan, jota valtio ei ole välittänyt, samoin kuin valtiolta lunastetun omaisuuden lunastushinnan osalta voivat toimitusmiehet määrätä, että ne saadaan suoritetaan sellaisin vuotuismaksuin, kuin 45 §:n 2 momentissa on valtion välittämän kauppa- ja lunastushinnan osalta säädetty.

47 §.

Maanostolainaa saadaan myöntää ja valtion välitystä käyttää vain erityisistä syistä siinä tapauksessa, että asianosaiset ovat sopineet vuokramiehen omaksi luovutettavaksi tai lunastettavaksi melkoista suuremman

alueen, kuin 2 luvun mukaan on sallittu, taikka että asianosaiset ovat sopineet käypää hintaa ilmeisesti suuremman kauppa- tai lunastushinnan maksamisesta.

Edellä 42 §:ssä tarkoitettujen lainojen sekä 45 ja 46 §:ssä tarkoitettujen kauppa- ja lunastushintojen maksamisessa voi maatalousministeriö myöntää helpotuksia ja lykkäystä soveltuvin osin noudattaen, mitä asutuslainsäädännössä on helpotusten ja lykkäyksen myöntämisestä säädetty. Helpotusten ja lykkäyksen myöntämisestä lainanantajalle tai 46 §:ssä tarkoitettujen vuotuismaksujen osalta kunnalle aiheutuva rasitus korvataan lainan antajan osalta soveltuvin osin noudattaen, mitä vastaavien tapausten kohdalla on asutuslainsäädännössä säädetty, sekä vuotuismaksujen osalta vastaavasti soveltaen, mitä sanotussa lainsäädännössä on säädetty kunnan omista varoista myönnettujen lainojen kohdalla.

48 §.

Kun kauppa- tai lunastushinta tai sen osa on määrätty suoritettavaksi valtion välityksellä tahi kun toimitusmiehet ovat 46 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa määränneet, että vuokramies saa suorittaa kauppa- tai lunastushinnan vuotuismaksuina, on maatalousministeriön tahi, jälkimmäisessä tapauksessa, toimitusmiesten lähetettävä saamisen syntymisestä ilmoitus asianomaiselle (poist.) tuomiokunnan tuomarille (poist.) merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiaan pöytäkirjaan kauppa- tai lunastushintasaamisen maksamisen ja, kysymyksen ollessa tilaan kuuluvan alueen lunastamisesta, myös erottamisoikeuden vakuudeksi. Kun merkintä on tehty, on tila taikka alue ja siitä muodostettu tila valtion ja maan omistajan edellä mainittujen saamisten ja niiden koron maksamisesta panttina etuoikeudella merkitsemispäivästä, ja saadaan sanotut saamiset korkoineen ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta. Kun alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka tehköön alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin merkinnän edellä tarkoitettua panttioikeuden kohdistumisesta muodostettuun tilaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista saamisista on valtion saamisella parempi etuoikeus kuin maan omistajan saamisella sekä näillä molemmilla parempi etuoikeus kuin 42 §:ssä tarkoitetuilla lainoilla.

49 §.

Jos maan omistaja on asutuslainsäädännön mukaan luotonsaantikelpoinen tai 41 §:n 1 momentissa tarkoitettuun vuokramiehen verrattava henkilö taikka jos hänen katsotaan muutoin olevan välttämättömässä luoton tarpeessa, on (poist.) luoton myöntämisestä maan omistajalle 30, 31 ja 33 (poist.) §:ssä tarkoitettujen korvausten ja lunastushinnan maksamista varten ja niiden (poist.) suorittamisesta valtion välityksellä, mikäli niitä (poist.) ei ole vähennetty maan omistajalle tulevasta lunastushinnasta, soveltuvin osin voimassa, mitä 42—45 §:ssä sekä 47 §:n 1 momentissa käypää hintaa suuremman kauppa- ja lunastushinnan suorittamisesta tehdyn sopimuksen osalta on säädetty luoton myöntämisestä vuokramiehelle lunastushinnan suorittamista varten ja lunastushinnan suorittamisesta valtion välityksellä. (Poist.)

5 (6) luku.

Lunastusvaatimus.

50 §.

Jollei maan omistaja ole vapaaehtoisesti luovuttanut vuokra-aluetta tai sen sijasta muuta aluetta vuokramiehen omaksi, on vuokramiehen tai maan omistajan, joka lunastamista haluaa, tehtävä (poist.) yhden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta lukien lunastusvaatimus vahvistetun kaavan mukaisella hakemuskirjalla, joka on kaksin kappalein täytettynä toimitettava asutuslautakunnalle siinä kunnassa, jonka alueella vuokra-alue tai osa siitä sijaitsee.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, voidaan lunastamistoimituksessa ottaa huomioon lunastusvaatimus, jonka vuokramies tai maan omistaja asianmukaisella tavalla tekee toimitusmiehille (poist.) lunastamistoimituksen alkukokouksessa tai myöhemminkin, mikäli on erityisiä syitä ja se voi tapahtua toimitusta haittaamatta, (poist.) kuitenkin viimeistään 57 §:ssä tarkoitettussa kokouksessa.

(Poist.)

51 §.

Asutuslautakunnan on viipymättä ilmoitettava sille *tehdystä* lunastusvaatimuksesta tiedossa olevalle toiselle asianosaiselle kirjallulla virkakirjeellä.

Kun lunastusvaatimusten tekemistä varten 50 §:n 1 momentissa säädetty määräaika on päättynyt, on asutuslautakunnan tiedoitettava tehdyistä lunastusvaatimuksista, niin kuin julkisista kuulutuksista on säädetty.

Viimeistään kolmenkymmenen päivän kuluessa lunastusvaatimusten tekemistä varten 50 §:n 1 momentissa säädetyn määräajan *päättymisen* jälkeen asutuslautakunnan on lähetettävä tehdyt lunastusvaatimukset tiedoksianto- ja kuulutustodistuksineen maatalousministeriölle.

Toimitusmiesten on huolehdittava, että 50 §:n 2 ja 3 momentin mukaisesti tehty lunastusvaatimus tai sopimus viipymättä annetaan tiedoksi ja kuulutetaan *tämän pykälän* 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla.

52 §.

Jos maan omistaja on tehnyt lunastusvaatimuksen, mutta vuokramies ei halua lunastamista, taikka jos vuokramies haluaa (*poist.*) luopua *tekemästään* lunastusvaatimuksesta, on vuokramiehen ilmoitettava siitä (*poist.*) ennen lunastamistoimituksen kuuluttamista asutuslautakunnalle tai viimeistään lunastamistoimituksen aikana (*poist.*) 57 §:ssä tarkoitettussa kokouksessa toimitusmiehille. Luopumisilmoituksen vastaan ottaneen viranomaisen tehtävänä on 51 §:ssä mainitulla tavalla ilmoittaa asiasta maan omistajalle. Vuokrasuhteen jatkumisesta on tällöin voimassa, mitä 11 §:n 4 momentissa on säädetty.

Jos olosuhteista voidaan selvästi havaita, että vuokramies, vaikkei hän ole ilmoittanut luopuvansa lunastamisesta, ei halua *käyttää lunastusoikeuttaan, asettakoot toimitusmiehet määräajan, jonka kuluessa vuokramiehen on ilmoitettava, luopuuko hän lunastamisesta vai ei. Jollei vuokramies tee mainittua ilmoitusta asetetussa määräajassa, katsottakoon lunastaminen rauenneeksi ja on tällöin (poist.) noudatettava, mitä 1 momentissa on säädetty sen varalta, että vuokramies tekee luopumisilmoituksen toimitusmiehille. (Poist.)*

53 §.

Jos *vuokraoikeus* siirtyy *lunastusvaatimuksen tekemisen jälkeen, mutta* ennen kuin lunastamisesta annettu päätös on saanut lainvoiman, saa uusi vuokramies edellyttäen, että siirtyminen on saatettu lunastusviranomaisten tietoon, entisen vuokramiehen aseman lunastamismenettelyssä *siinä tapauksessa, että lunastusvaatimus* olisi voitu hyväksyä, jos siirtyminen olisi tapahtunut ennen lunastusvaatimuksen tekemistä. Edellä 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetty edellytys, jonka aikaisempi vuokramies on täyttänyt, katsotaan uuteen vuokramieheen nähden täytetyksi, jos hän *ilmoittaa asettuvansa kohtuulliseksi katsottavan muuttoajan kuluessa* asumaan vuokra-alueelle, ja *tätä, olosuhteet huomioon ottaen, voidaan pitää todennäköisenä (poist.)*.

Jollei 1 momentissa tarkoitettuja lunastusoikeuden edellytyksiä ole uuden vuokramiehen kohdalla olemassa, hylätään lunastusvaatimus, ja vuokrasuhteen osalta on tällöin noudatettava, mitä 11 §:n 2 momentissa on säädetty. Jos lunastamisen edellytykset siirtymisen tapahtuessa kuitenkin olivat entisen vuokramiehen osalta olemassa, ja vuokraoikeus on siirtynyt muuten kuin hänen kuolemansa johdosta, saa entinen vuokramies lunastusoikeuden, ja siirto katsotaan mitättömäksi, sekä siinä tapauksessa, että vuokraoikeus on siirtynyt kuoleman johdosta, ja lunastusoikeuden edellytykset jonkun muun oikeudenomistajan kuin uuden vuokramiehen osalta ovat olemassa, saa tämä oikeudenomistaja lunastusoikeuden, jos vuokraoikeus siirretään edelleen hänelle.

6 (7) luku.

Lunastamismenettely.

54 §.

Vuokra-alueiden lunastamistoimituksen suorittavat toimitusmiehet, joihin ovat toimitusinsinööri ja kaksi uskottua miestä. Toimitusinsinööriksi maatalousministeriö määrää maanmittausinsinöörin, joka toimii toimitusmiesten puheenjohtajana. Uskottuina miehinä toimivat kunnassa maanmittaustoimitusten uskottuiksi miehiksi valitut henkilöt. Samassa toimituksessa (*poist.*) käytetään mahdollisuuksien mukaan samoja uskottuja

miehiä. Maatalousministeriö voi toimitusmiesten pyynnöstä asettaa toimituksessa käytettäväksi asiantuntijoita.

Maatalousministeriö määrää toimitusinsinöörin toimialueen, jota voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa.

Toimitusinsinööri päättää, mitkä alueet (*poist.*) käsitellään samassa lunastamistoimituksessa. Toimitusmiehet voivat toimituksen aikana erottaa osia siitä eri toimituksiksi, jos se käsittelyn jouduttamiseksi yhden tai useamman vuokra-alueen osalta harkitaan tarkoituksenmukaiseksi ja jos se muutoin voi sopivasti tapahtua.

55 §.

Kun toimitusinsinööri on suorittanut valmistavat toimenpiteet, kutsuttakoon (*poist.*) maan omistajat sekä vuokramiehet ja muut oikeuksien haltijat, joiden alueita ja oikeuksia toimitus lunastusvaatimusten johdosta, ja, sikäli kuin tiedossa on, muista syistä koskee, vuokra-alueiden lunastamistoimituksen alkukokoukseen kuulutuksella, joka on julkaistava asianomaisen kunnan ilmoitustaululla ja yhdessä tai kahdessa paikkakunnalla levivässä sanomalehdessä vähintään neljätoista päivää ennen kokousta.

Toimituksen alkamisesta on erikseen kirjellä ilmoitettava sellaiselle toisesta kunnasta olevalle maan omistajalle, jonka asuinpaikka on lunastusvaatimuksessa mainittu tai muutoin tiedossa, sekä maatalousministeriölle, jonka edustajalla on toimituksessa asianomaisen asema. Ilmoittamisesta on muutoin voimassa, mitä jakolain 70 §:n 3 momentissa on säädetty.

Asianomaisen poissaolo ei estä toimituksen suorittamista.

Jos toimituksen jatkaminen on siirrettävä toistaiseksi eikä kokouksessa voida määrätä seuraavaa kokouspäivää, on tieto siitä annettava 1 ja 2 momentissa säädettyllä tai toimitusmiesten kokouksessa päättämällä tavalla.

56 §.

Vuokra-alueiden lunastamistoimituksessa ratkaistaan 51 §:n mukaisesti tiedoksiantetut lunastusvaatimukset, määrätään lunastettavat alueet, lunastushinnat ja miten ne on suoritettava (*poist.*) samoin kuin korvaukset ja muut lunastamisedot, päätetään alueen vapautumisesta rasituksista ja siitä

johtuvista korvauksista sekä toimitetaan alueiden itsenäisiksi tiloiksi muodostaminen tai liittäminen ennestään oleviin tiloihin, noudattaen, mitä niistä on tässä laissa säädetty.

Vuokra-alueiden lunastamistoimituksessa saadaan toimittaa tämän lain mukaisesti muidenkin kuin tässä laissa tarkoitettujen vuokra-alueiden siirtoja toiseen paikkaan samalla tilalla sekä niistä johtuvia vuokrasuhteiden muutoksia, mikäli se lunastettavien vuokra-alueiden sopivan järjestelyn aikaansaamiseksi on välttämätöntä. Siirtokustannusten suorittamisesta on voimassa, mitä 39 §:ssä on säädetty.

Mikäli tämän lain säännöksistä ei muuta johdu, on lunastamistoimituksesta soveltuvin osin voimassa, mitä jakolaissa lohkomisesta säädetään.

Lunastamistoimituksessa ovat asianomaisia jakolaissa ja erikseen tässä laissa tarkoitettujen henkilöiden ohella muu rakennuksen omistaja kuin vuokramies tai vuokranantaja, sikäli kuin toimitus koskee hänen omistaansa rakennusta, sekä 2 momentissa tarkoitettujen vuokra-alueiden haltijat siltä osalta, kuin toimitus tulee sanotun momentin soveltamisen johdosta koskemaan mainittuja vuokra-alueita.

57 §.

Kun toimitusmiehet ovat tehtyjen lunastusvaatimusten johdosta laatineet suunnitelman lunastamisesta, on toimitusalueella vuokra-alueita hallitseville vuokramiehille ja asianomaisille maan omistajille sekä valtion edustajalle annettava tilaisuus tulla 55 §:n 4 momentissa mainituin tavoin ilmoitetussa kokouksessa kuulluksi päätösehdotuksesta.

58 §.

Vuokramies, jonka hallitseman vuokra-alueen lunastamista koskeva asia on tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pantu viireille, säilyttää koko lunastamismenettelyn ajan 2 momentissa mainituin poikkeuksin lunastusvaatimuksen pohjana olevan vuokrasuhteen mukaisen oikeutensa hallitsemiinsa alueisiin etuuksineen siinäkin tapauksessa, että vuokrasuhde lakkaa, ennen kuin (*poist.*) omistusoikeus alueeseen sen lunastamisella siirtyy vuokramiehelle tai ennen kuin lunastusoikeus on lopullisesti evätty. Lunastamatta jääneen alueen lunastamismenettelyn

päätettyä jatkuvasta hallinnasta on säädetty 6 §:n 3 momentissa, 7 §:n 3 momentissa ja 11 §:ssä.

Siltä ajalta, jona (poist.) vuokramies 1 momentissa mainituissa tapauksissa säilyttää vuokra-alueen hallinnan (poist.), on vuokramiehen suoritettava hallintasuhteita vastaava vuokramaksu, jonka toimitusmiehet vuokramiehen tai maan omistajan sitä vaatiessa määräävät sen mukaan, kuin paikkakunnalla ot katsottava kohtuulliseksi (poist.). Lunastamistoimituksen päättymisen jälkeen voidaan vuokramaksu saattaa vallitsevien olosuhteiden pohjalla asutuslautakunnan uudelleen määrättäväksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, olkoon vastaavasti noudatettavana 53 §:ssä tarkoitetun uuden vuokramiehen osalta, samoin kuin siinä tapauksessa, että 1 ja 2 §:ssä tarkoitettu vuokrasuhde lakkaa tämän lain voimaantulon jälkeen, mutta ennen lunastusvaatimuksen tekemistä.

59 §.

Edellä 9 §:ssä tarkoitettun alueenvaihdon sekä, mikäli 35 §:ssä mainittu vaihtaminen ja 56 §:n 2 momentissa mainittu vuokrasuhteen muutos suoritetaan alueenvaihtona, näissä pykälissä edellytetyn alueenvaihdon suorittavat toimitusmiehet lunastamistoimituksen yhteydessä. Tilusvaihdon ja alueenvaihdon suhteen on soveltuvin kohdin noudatettava, mitä jakolaisissa on tilusvaihdosta säädetty.

60 §.

Toimitusmiehet voivat kokonaan tai osittain kieltää metsän hakkaamisen alueelta, jonka lunastamisesta tai lunastettavaan alueeseen 9 §:n mukaisella alueenvaihdolla toimitettavasta liittämisestä he ovat laatineet suunnitelman (poist.) ja on kielto voimassa, mikäli toimitusmiehet eivät toisin päätä, siihen saakka, kunnes lunastamistoimitus on saanut lainvoiman tai ehkä rauennut. Kielton voimassaoloaikana saadaan alueelta hakata puita vain toimitusmiesten luvalla.

Tarvittaessa voidaan 1 momentissa tarkoitettu kielto antaa jo ennen lunastettavan tai vaihdettavan alueen määräämistä, jolloin se on rajoitettava siihen alueeseen, jonka katsotaan voivan tulla lunastettavaksi tai vaihdettavaksi. Lunastamissuunnitelman valmistuttua on toimitusmiesten, jos kielto koh-

distruu sellaiseen alueeseen, joka suunnitelman mukaan ei tule lunastettavaksi tai vaihdettavaksi, tältä osalta peruutettava hakkuukiello.

Antamastaan hakkuukiellosta on toimitusmiesten kuulutettava kunnan ilmoitustaululla ja lähetettävä ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkittäväksi hakkuukielloista pidettävään luetteloon sekä lisäksi kirjeellisesti ilmoitettava tiedossa olevalle maan omistajalle ja hakkuu oikeuden haltijalle. Maan omistajalle lähetettävä ilmoitus on valtion maan osalta toimitettava sille viranomaiselle, jonka hallinnassa alue on. Kun hakkuukiello on kokonaan tai osittain peruutettu tai kun se on 1 momentissa mainituista syistä lakannut olemasta voimassa, on toimitusmiesten tai sen ylemmän viranomaisen, jonka asiassa antama päätös on saanut lainvoiman, lähetettävä ilmoitus asianomaiselle kunnalle ja metsänhoitolautakunnalle edellä mainitun kuulutuksen ja merkinnän poistamista varten.

Joka rikkoo tässä pykälässä tarkoitettua metsänhakkuukielloa, rangaistakoon, niin kuin laillisen hukkaamiskiellon rikkomisesta on säädetty.

61 §.

Jos asianosainen on tyytymätön toimitukseen, ilmoittakoon tyytymättömyytensä lopputokouksessa, jolloin asia on siinä suoritettuine piirirajankäynteineen ja tilusvaihtoineen sekä muine toimenpiteineen kokonaisuudessaan viipymättä alistettava maanjako-oikeuden ratkaistavaksi.

Asian käsittelystä maanjako-oikeudessa ja muutoksen hakemisesta maanjako-oikeuden päätökseen on voimassa, mitä jakolaisissa on säädetty. Poiketen siitä, mitä jakolain 322 §:n 2 momentissa on säädetty, saa itsensä vaatimuksen maanjako-oikeudessa kuitenkin tehdä vain se asianosainen, joka on ilmoittanut tyytymättömyyttä toimitukseen.

62 (77) §.

Sitten kun tilan osaa koskevan lunastusvaatimuksen tai vapaaehtoisen luovutuksen johdosta on pidetty 55 §:ssä tarkoitettu alkukokous, lähetetään toimitusinsinööri viipymättä ilmoituksen asianomaiselle tuomionkunnan tuomarille, joka tehköön kiinnitysasiain pöytäkirjaan merkinnän kysymyksessä olevan alueen erottamisoikeuden vakruudeksi. Merkintää älköön kuitenkaan tehtäkö vapaa-

ehtoisella sopimuksella luovutetun alueen alueen osalta, jos sen erottamisoikeuden vakuudeksi on jo vahvistettu kiinnitys. Kun alue erotetaan itsenäiseksi tilaksi, katsottakoon erottamisen oikeudellisen vaikutuksen alkaneen sinä päivänä, jolloin merkintä kiinnityksiäin pöytäkirjaan tehtiin.

Jos toimitusmiehet epäivät aluetta koskevan lunastusvaatimuksen, eikä päätökseen ilmoiteta tyytymättömyyttä, lähetetään toimitusinsinööri päätöksestä ilmoituksen tuomarille, joka merkitkään kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

Milloin toimitusmiesten alueen lunastusvaatimusta koskeva päätös on tyytymättömyydenilmoituksen johdosta alistettu maanjako-oikeuden ratkaistavaksi, lähetetään sanotun oikeuden puheenjohtaja sen jälkeen, kun tyytymättömyyden ilmoittamisaika maanjako-oikeuden päätökseen on päättynyt, viipymättä asianomaiselle tuomarille jäljennöksen päätöksestä ja ilmoituksen siitä, onko hänelle tai maanmittauskonttorille ilmoitettu päätökseen tyytymättömyyttä. Jos tyytymättömyyttä on ilmoitettu, hankkikoon tuomari selvityksen siitä, onko muutoksenhakemus maanjako-oikeuden päätökseen ajettu perille. Jos maanjako-oikeuden päätökseen, jolla on pysytetty 2 momentissa tarkoitettu päätös, ei ole ilmoitettu tyytymättömyyttä, taikka jos muutoksenhakemusta maanjako-oikeuden päätökseen, jolla on kumottu alueen lunastusvaatimuksen hyväksymisen sisältävä toimitusmiesten päätös, ei ole ajettu perille, merkitkään tuomari kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

Korkein oikeus lähetetään alueen lunastusvaatimusta koskevasta tuomiostaan ja päätöksestään jäljennöksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille, joka siinä tapauksessa, että korkeimman oikeuden päätös sisältää lunastusvaatimuksen epäämisen, merkitkään kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

Sen jälkeen kun alue on lunastusvaatimuksen tai vapaaehtoisen luovutuksen perusteella erotettu itsenäiseksi tilaksi ja erottaminen on merkitty maarekisteriin, lähetetään siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka merkitkään kiinnitysrekisteriin, että erottaminen on toteutettu ja että erottamisoikeuden vakuudeksi aikaisemmin tehty merkintä on rauennut.

7 (8) luku.

Alueen vapautuminen rasituksista sekä hinnan ja korvauksen suorittaminen.

63 §.

(63 §:n 1, 3 ja 4 mom., 66 §:n 1 ja 4 mom., 67 §:n 1 mom. ja 72 §:n 1 mom.)

Kun tila tai alue tilasta tämän lain mukaan lunastetaan vuokramiehen omaksi taikka kun tämän lain mukaisessa menetellessä, jossa tilan tai alueen vapaaehtoinen luovutus vuokramiehen omaksi on otettu käsitteilyn pohjaksi, annetaan vapauttamisesta päätös, vapautuvat tila ja alue, mikäli jäljempänä tässä pykälässä ei muuta sanota, vastaamasta seuraavista oikeuksista ja suorituksista:

1) kiinnityksen tai rekisteröimisen nojalla tai muuten sitä rasittavasta vuokra-oikeudesta, pysyvästä hallintaoikeudesta ja muista niihin verrattavista oikeuksista, ei kuitenkaan kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiinnitetystä oikeudesta löydöksen valtaamiseen tai osuuteen valtauksesta;

2) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä eläkeoikeudesta sekä 17 päivänä helmikuuta 1956 annetun holtoapulain (116/56) 5 §:ssä tarkoitettua oikeudesta saada elatusta;

3) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä metsänhakkuoikeudesta;

4) saamisesta, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue kiinnityksen tahi maksamattoman kauppahinnan oikeutta koskevien tai muiden säännösten nojalla on panttina tai muuten vastaamassa; sekä

5) luonteeltaan julkisoikeudellisista tai julkisoikeudellisessa järjestyksessä maksettaviksi pannaista tahi niihin verrattavista suorituksista.

Jos tilan tai alueen ohella 1 momentissa mainituin tavoin hankitaan vuokramiehen omaksi sellainen rakennus, johon saamis-oikeuden vakuudeksi on vahvistettu irtaimistokiinnitys, on rakennuksen vapautumisesta vastaamasta mainitusta saamis-oikeudesta vastaavasti voimassa, mitä mainitussa momentissa on sanottu.

Milloin vuokramiehen omaksi 1 momentin mukaisesti hankitulla tilalla tai alueella on vuokramiehen omistama laitos, johon hallin-

taoikeuksineen maahan on saamisoikeuden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys, tai milloin tällainen vuokra-alueen vähentämisen johdosta lunastettavan alueen ulkopuolelle jäänyt vuokramiehen laitos sürretään vuokramiehen omaksi hankitulle tilalle tai alueelle, kohdistuu kiinnityksen haltijan mainittu oikeus vuokramiehen omaksi hankittuun tilaan tai alueeseen, ei kuitenkaan siinä tapauksessa, että tilaa tai aluetta on 5, 6 tai 8 momentin mukaisesti jäänyt rasittamaan sanotuissa lainkohdissa tarkoitettu sellainen oikeus, jonka vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys tai rekisteröiminen tahi josta tila tai alue on kiinnittämättä panttina.

Milloin vuokramiehen omaksi 1 momentin mukaisesti hankitulla tilalla tai alueella on muun kuin vuokramiehen omistama 3 momentissa tarkoitettu laitos, ja myös tämä laitos hankitaan vuokramiehen omaksi, on laitoksen vapautumisesta vastaamasta kiinnitetystä saamisoikeudesta vastaavasti voimassa, mitä 1 momentissa on sanottu.

Jos asianosaiset ovat sopineet suoritettavaksi tilasta, alueesta, rakennuksesta tai 4 momentissa tarkoitettussa tapauksessa laitoksesta kauppa- tai lunastushinnan, joka on 32 §:n 1 momentissa säädettyin perusteiden arvioitua kohtuullista käypää hintaa pienempi, ja toimitusmiehet katsovat, ettei tilan, rakennuksen tai laitoksen hinta taikka tilasta maan omistajan haltuun jäävän osan arvo ja alueen hinta yhdessä riitä vastamaan tämän pykälän 1 momentin 3—5 kohdassa sekä 2 ja 4 momentissa tarkoitetuista oikeuksista ja suorituksista, ei tila, alue, rakennus tai laitos vapaudu niistä.

Jos asianosaiset ovat 5 momentin mukaisesti sopineet suoritettavaksi tilasta tai alueesta kohtuullista käypää hintaa pienemmän hinnan, eikä hinta toimitusmiesten harkinnan mukaan riittäisi vastaamaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua oikeuden raukeamisen johdosta 64 §:n 1 momentin mukaan laskettavasta korvauksesta, ei tila tai alue vapaudu vastaamasta sanotusta oikeudesta.

Jos eläke- tai elatuksensaantioikeus sen johdosta, että alue siitä vapautuu, tulisi vaarantamaan maan omistajalle jäävän kantatilan kantokykyä, vapauttakoot toimitusmiehet päätöksellään kantatilan vastaamasta sanotusta oikeudesta. Kantatilan vapautuessa

vastuusta vapautuu myös maan luovuttaja eläkkeen tai elatuksen suorittamisvelvollisuudesta.

Milloin maan omistajan tai metsänhakkuoikeuden haltijan kohdalla painavat taloudelliset syyt sitä vaativat, voivat toimitusmiehet päätöksellään pysyttää vuokramiehen omaksi lunastettavaa tilaa tai aluetta rasittavan metsänhakkuoikeuden voimassa siltä osin, kuin se ei vaaranna kestävän maatalousmetsätalouden harjoittamista.

64 § (66 §:n 1 mom.).

Milloin tila tai alue vapautuu vastaamasta 63 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua oikeudesta, suoritetaan muun kuin lunastamisen perusteena olevan oikeuden haltijalle korvaus, jonka määrä vastaa rauenneen oikeuden pääoma-arvoa. Tämä pääoma-arvo määrätään oikeudesta saaduksi arvioidun vuositulon perusteella sen mukaan, kuin vastaavien tapausten varalta on muualla erikseen säädetty.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu oikeus perustuu papin-, kanttoriurkurin-, kanttorin- tai urkurinviran haltijan kanssa enintään tämän hallinta-ajaksi virkatalon maasta tehtyyn sopimukseen, suoritetaan hänelle tai hänen oikeudenomistajilleen seurakunnan käyttörahastosta vuotuisena korvauksena määrä, joka vastaa Suomen Pankin alinta diskonttokorkoa kaksi prosenttia alemman korkokannan mukaan alueen hinnalle lasketta vuotuista korkoa, ei kuitenkaan yli sen puhtaan tuoton, mitä hän on alueesta siihen saakka vuotuisesti nauttinut.

65 § (67 §:n 2 mom.).

Jollei 63 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittua eläke- tai elatuksensaantioikeutta jätetä rasittamaan kantatilaa, suoritetaan oikeuden haltijalle hintatason huomattavan nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai alennettua korvausta valtion varoista sen mukaan, kuin asetuksella säädetään. Tämän korvauksen sijasta voidaan oikeuden haltijalle, jos hän niin haluaa, suorittaa oikeuden pääoma-arvoa vastaava kertakaikkinen korvaus.

Toimitusmiesten tulee määrätä 1 momentissa mainittujen eläke- ja elatuksensaantioikeuksien pääoma-arvo 70 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidätyksen toimittamista varten. Tämä pääoma-arvo lasketaan oikeudesta saa-

dun vuositulon perusteella, ja on pääoma-arvoa määrättäessä noudatettava, mitä vastaavien tapausten varalta on muualla erikseen säädetty.

66 § (uusi).

Maan omistajalla ja metsänhakkuuoikeuden haltijalla ei ole oikeutta saada 63 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja 8 momentissa tarkoitetusta metsänhakkuuoikeuden raukeamisesta korvausta, mutta on sanotun oikeuden haltijalla kuitenkin oikeus saada maan omistajalta takaisin se osa suorittamastaan hinnasta, jota vastaavaa puumäärää hän sopimuksen osittain tai kokonaan raukeamisen johdosta ei tule saamaan, ja on hän toisaalta velvollinen suorittamaan maan omistajalle hinnan saamistaan puista siltä osalta, kuin hintaa ei ole aikaisemmin maksettu. Jos maan omistaja ja metsänhakkuuoikeuden haltija eivät sovi edellä tarkoitetusta hinnasta, määrää hinnan suuruuden asianomainen metsänhoitolautakunta. Joka ei tyydy metsänhoitolautakunnan päätökseen, ajakoon asiassa kannetta sinä järjestyksessä, kuin riita-asioista on säädetty. Kanne on pantava vireille vuoden kuluessa metsänhoitolautakunnan päätöksen antamisesta lukien.

67 §.

(63 §:n 1 mom., 71 § ja 72 §:n 2 mom.).

Sitten kun toimitusmiehet ovat antaneet päätöksen lunastamistoimituksessa, on heidän niissä tapauksissa, joissa tila, alue, rakennus tai laitos on 63 §:n mukaan vapautunut vastaamasta mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla rasittaneista oikeuksista taikka joissa laitokseen vahvistettu kiinnitys on sanotun pykälän 3 momentin mukaan tullut kohdistumaan vuokramiehen omaksi hankittuun kiinteistöön, lähetettävä, jäljempänä 6 momentissa mainittua tapausta lukuun ottamatta, asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille ilmoitus, jossa on erikseen mainittava, onko päätös alistettu maanjako-oikeuden tutkittavaksi, merkinnän tekemistä varten:

1) kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tilan, alueen ja laitoksen osalta, milloin ne ovat vapautuneet vastaamasta kiinnitetyistä oikeuksista, taikka tila ja alue maksamattomasta kauppahinnasta tai sellaisesta kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden no-

jalla rasittavasta oikeudesta, josta on säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun pöytäkirjaan, taikka milloin laitokseen vahvistettu kiinnitys on tullut kohdistumaan vuokramiehen omaksi hankittuun tilaan tai alueeseen;

2) irtaimistokiinnityspöytäkirjaan rakennuksen osalta;

3) vuokrarekisteriin tilan ja alueen kohdalta, kun ne ovat vapautuneet rekisteröidystä vuokraoikeudesta; sekä

4) ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon tilan ja alueen osalta, kun ne ovat vapautuneet vastaamasta sellaisista oikeuksista, joista on säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun luetteloon.

Kun 1 momentissa tarkoitettu merkintä rasituksista vapautumisista on tehty, pidetään kysymyksessä olevan oikeuden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys tai rekisteröiminen tahi kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus vastaavasti rauenneena, mistä seikasta on niin ikään tehtävä merkintä asianomaiseen pöytäkirjaan, vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

Milloin vuokramiehen omaksi hankittua 63 §:ssä mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai maksamattoman kauppahinnan panttioikeuden taikka sellaisen kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla rasittava oikeus, josta on säädetty tehtäväksi merkintä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, on sanotun lainkohdan säännösten mukaan jäänyt edelleen rasittamaan puheena olevaa omaisuutta, on siitä erikseen mainittava 1 momentin mukaan lähetettävässä ilmoituksessa.

Ilmoituksen lähettämisestä maanjako-oikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisusta, jotka koskevat tässä pykälässä tarkoitettuja rasituksia, samoin kuin tuomiokunnan tuomarin velvollisuudesta hankkia selvitys muutoksenhakemuksen ajamisesta perille on voimassa, mitä 62 §:n 3 momentissa on säädetty. Saatuaan ilmoituksen tekköön tuomiokunnan tuomari, jos rasitusta koskeva merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, mainittujen oikeuksien ratkaisusta merkinnän kiinnitysrekisteriin sekä muissa tapauksissa vastaavasti irtaimistokiinnityspöytäkirjaan, vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

Kun alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetetään siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille, joka siinä tapauksessa, että 1—3 momentissa tarkoitettu aluetta koskeva merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, tehköön alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin ja muussa tapauksessa vastaavasti joko vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon merkinnän siitä, että alueen osalta tehty ilmoitus rasituksista vapautumisesta tai jonkin oikeuden jäämisestä aluetta rasittamaan taikka laitokseen vahvistetun kiinnityksen siirtymisestä rasittamaan aluetta kohdistuu muodostettuun tilaan.

Kun tila tai alue vapautuu vastaamasta kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla sitä rasittavasta sellaisesta oikeudesta, josta ei ole säädetty tehtäväksi merkintää kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, ei vapautumisesta tältä osalta lähetetä 1 momentissa mainittua ilmoitusta, ellei ole kysymyksessä maksamaton kauppahinta.

68 § (uusi).

Kiinnitys- ja irtaimistokiinnitys, joka on vahvistettu tilaan, rakennukseen tai laitokseen entisen omistajan tai hänen suostumuksellaan jonkun muun sitoumuksen vakuudeksi sen jälkeen, kun kokonainen tila taikka rakennus tai laitos on luovutettu vuokramiehen omaksi sellaisella vapaaehtoisella sopimuksella, joka on otettu tämän lain mukaiseen käsittelyyn, olkoon mitätön. Sama olkoon laki sellaisesta kiinnityksestä ja irtaimistokiinnityksestä, joka sen jälkeen, kun kokonaisen tilan taikka rakennuksen tai laitoksen lunastamista koskeva toimitusmiesten päätös on annettu, on vahvistettu mainittuun omaisuuteen sen sitoumuksen vakuudeksi, jonka omaisuuden lunastamisesta on kysymys, tai hänen suostumuksellaan jonkun muun sitoumuksen vakuudeksi, kuitenkin niin, että kiinnitys jää voimaan, jos lunastaminen lainvoimaisesti evätään.

Sen jälkeen kun kiinteä omaisuus on lunastettu taikka vapaaehtoisesti luovutettu sellaisella sopimuksella, joka on otettu tämän lain mukaiseen käsittelyyn, älköön sanottua omaisuutta ulosottolain 4 luvun 26 §:n no-

jalla ulosmitattako edellisen omistajan velasta, paitsi milloin tämä velka on 63 §:n nojalla jäänyt rasittamaan kysymyksessä olevaa kiinteää omaisuutta.

69 §.

Maan luovuttajalle valtion välityksellä maksettavan kauppa- ja lunastushinnan (poist.) sekä korvaukset, samoin kuin vuokramiehelle valtion välityksellä suoritettavat korvaukset ja lunastushinnan, mikäli niitä ei ole vähennetty maan luovuttajalle tulevasta lunastushinnasta, (poist.) maksaa maatalousministeriö rahana.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulle hankintahinnalle sekä korvauksille suoritetaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, korkoa sen kuukauden alusta lukien, joka kolmen kuukauden kuluttua ensiksi seuraa sitä päivää, jona vuokra-alue tai rakennus on siirtynyt vuokramiehen tai rakennusmaan omistajan omistukseen tahi jona maatalousministeriö on antanut välittämistä koskevan päätöksen. Sanotun kolmen kuukauden laskemisessa käytetään edellä mainituista päivistä sitä, kumpi niistä myöhemmin sattuu. (Poist.)

Ilman valtion välitystä suoritettava hankintahinta on maksettava, kun (poist.) vuokra-alue tai rakennus on siirtynyt vuokramiehen tai rakennusmaan omistajan omistukseen, jollei toisin ole sovittu.

Tämän lain mukaan ilman valtion välitystä suoritettava korvaus, jota ei ole lunastushintaa laskettaessa otettu huomioon, on suoritettava, jollei toisin ole (poist.) säädetty tai sovittu, kun korvauksen määräämistä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

Jos toimitusmiehet ovat 45 ja 49 §:n mukaisesti alistaneet kysymyksen hankintahinnan tai korvauksen tahi niiden osan valtion välityksellä suorittamisesta maatalousministeriön ratkaistavaksi, on maksuvelvollisella 3 ja 4 momentin säännösten estämättä oikeus maksuajan lykkäykseen hankintahinnan tai korvauksen siihen osaan ja korkoon nähden, jotka voivat tulla valtion välityksellä suoritettaviksi, siihen asti, kun maatalousministeriön päätös on annettu. Erityisistä syistä maatalousministeriö voi pääoman osalta myöntää (poist.) enintään yhden vuoden maksuajan mainitun päätöksen antamisesta lukien.

Valtion välityksellä suoritettavan hankintahinnan ja korvaukset, jos ne ovat vastuussa 70 tai 71 §:ssä tarkoitetuista suorituksista, pidättäköön maatalousministeriö mainittujen suoritusten selvittelyä varten, ja on niiden maksamisessa tähän lakiin sisältyvien säännösten lisäksi soveltuvin osin noudatettava, mitä kauppahinnan jaosta omaisuutta ulosottoin myytäessä on säädetty.

70 §.

(63 §:n 2 mom., 64 §, 65 §:n 1 ja 2 mom., 66 §:n 1 mom. ja 67 §:n 2 mom.)

Viranomaisen päätöksellä lunastetun ja lunastamismenettelyssä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun tilan tai alueen hankintahinta, joka suoritetaan valtion välityksellä, vastaa 64 §:n 1 momentissa tarkoitettua korvauksesta, 63 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista suorituksista samoin kuin sellaisesta 63 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua saamisesta, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue oli vastaamassa kiinnityksen tahi maksamattoman kauppahinnan tai muun kiinnittämättä voimassaolevan panttioikeuden nojalla, ja on korvauksen saajalla ja velkojalla sama oikeus hankintahintaan, kuin heillä aikaisemmin oli tilaan tai alueeseen.

Tilan tai alueen 1 momentissa sanotusta hankintahinnasta pidätetään valtiolle 65 §:ssä tarkoitettu korvauksen pääoma-arvo.

Milloin tilan tai alueen hankintahinta tulisi vastaamaan sellaisista 1 momentissa tarkoitetuista suorituksista, saamisista, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista tai kustannuksista, joista se kiinteistö on panttina, mistä kysymyksessä oleva tila on erotettu tai alue lunastettu tai luovutettu, on maatalousministeriöllä sinä tapauksessa, että mainitun kiinteistön muu osa joko yksinään tai yhteisessä pantt vastuussa ehkä olevien muiden kiinteistöjen kanssa ilmeisesti riittää vastaamaan näiden suoritusten, saamisten, oikeuksien, korvausten ja kustannusten määrästä, valta vapauttaa hankintahinta puheena olevasta vastuusta ja suorittaa hinta maan luovuttajalle, mikäli siihen tämän lain mukaan ei ole muuta estettä. Milloin hankintahintaa edellä olevan mukaisesti ei vapauteta sanotusta

vastuusta eikä panttioikeuden haltija myöskään luovu oikeudestaan saada suoritus hankintahinnasta tahi milloin hankintahinnasta on 2 momentin nojalla pidätetty sellaisen eläkkeen tai elatuksensaantioikeuden pääoma-arvo, joka on rasittanut sitä kiinteistöä, mistä tila on erotettu tai alue lunastettu tai luovutettu, on sillä, jolta tila tai alue on lunastettu tai vapaaehtoisella luovutuksella saatu, oikeus riita-asioista säädettyssä järjestyksessä hakea tällaiseen suoritukseen hankintahinnasta käytetty määrä siltä, joka on hänen kustannuksellaan hyötynyt.

71 § (72 §:n 1 mom.).

Viranomaisen päätöksellä lunastetun ja lunastamismenettelyssä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun 63 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettun sellaisen rakennuksen ja laitoksen, joka on vapautunut vastaamasta kiinnitetystä saamisesta, valtion välittämään hankintahintaan on velkojalla sama oikeus kuin hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen.

Jollei 1 momentissa mainittu laitoksen hankintahinta riitä vastaamaan kiinnitetystä saamisesta, saa velkoja samalla oikeudella, mikä hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen, saamisesta puuttuvan määrän osalta suorituksen siitä korvauksesta, joka 64 §:n 1 momentin nojalla suoritetaan laitoksen omistajalle oikeuden raukeamisen johdosta.

72 §.

(70 §:n 3 mom. ja 65 §:n 2 ja 3 mom.)

Määrältään vähäinen valtion välittämä hankintahinta voidaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, suorittaa maan luovuttajalle tarvitsematta selvittää niitä rasituksia, joista hankintahinta tämän luvun säännösten mukaan on vastuussa.

Jos valtion välittämän hankintahinnan saaja kirjallisesti sitoutuu valtiolle maksamaan myöhemmin mahdollisesti ilmenevät sellaiset 63 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettut saamiset, korvaukset ja kustannukset, joista tila oli muiden kuin maksamatonta kauppahintaa koskevien säännösten nojalla panttina ja joista ei saada selvitystä tilaa koskevasta rasiustodistuksesta, sekä sellaiset suoritukset, joita mainitun 63 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetaan, voidaan hankintahinta, vaikka se ei olekaan määräl-

tään vähäinen, suorittaa sen saajalle tarvitsematta selvittää sanottuja saamisia ja muita rasituksia.

Milloin hankintahinta on 1 tai 2 momentin mukaisesti suoritettu, maksetaan sanotuissa momenteissa tarkoitettut saamiset, korvaukset, kustannukset ja suoritukset valtion varoista, mutta on valtiolla oikeus periä ne hankintahinnan saajalta.

73 § (uusi).

Sellaisista ennen lunastamista tai ennen lunastamisenettäessä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovuttamista syntyneistä saamisista, korvauksista, kustannuksista ja suorituksista, joista sen mukaan, kuin siitä on erikseen säädetty, tilan tai alueen kulloinenkin omistaja tai haltija vastaa, ei vuokramies eikä, 72 §:ssä mainittua tapauksta lukuun ottamatta, myöskään valtio ole vastuussa.

74 § (uusi).

Jos se, joka vaatii lunastetun tai lunastamisenettäessä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun tilan tai alueen hankintahintaa valtiolta, ei voi esittää selvitystä siitä, että hän tai se, jonka oikeus on hänelle siirtynyt, on lunastamisen tai vapaaehtoisen luovutuksen tapahtuessa omistanut tilan tai alueen, tahi jos sanotun selvityksen hankkimisesta aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia, voi maatalousministeriö, milloin hakija sitä pyytää ja henkikirjan tai verotusluettelon otteilla taikka muilla sellaisilla virallisilla todistuksilla näyttää, että hän tai hänen saantomiehensä on edellä tarkoitettuna ajankohtana ollut tilan tai alueen omistajaksi merkitty, eikä ole syytä otaksua kenelläkään muulla olevan hintaan parempaa oikeutta kuin hakijalla, kehoittaa julkisella kuulutuksella sitä, joka katsoo itsellään olevan paremman oikeuden hintaan, nostamaan hakijaa vastaan kanteen siinä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä tila tai alue on, kuukauden kuluessa siitä, kun kuulutus on 2 momentissa mainituin tavoin julkaistu virallisessa lehdessä, uhalla, että hän muuten menettää oikeutensa hinnan saamiseen valtiolta.

Kuulutus on maatalousministeriön toimesta hakijan kustannuksella kerron julkaistava virallisessa lehdessä jonkin vuosineljänneksen ensimmäisessä numerossa ja

asianomaisen kunnan ilmoitustaululle siten nähtäväksi pantava, kuin julkisista kuulutuksista on säädetty.

Jollei 1 momentissa tarkoitettua kannetta ole määräajassa nostettu, maksetaan hinta hakijalle. Muussa tapauksessa hinta maksetaan sille, joka tuomioistuimen päätöksellä osoittaa hintaan paremman oikeuden.

8 (9) luku.

Alueen erottaminen.

73 §. (Poist.)

75 (74 ja 75) §.

Vuokramiehen omaksi lunastetun ja lunastamisenettäessä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun alueen (poist.) erottaminen ja tilaksi muodostaminen maarekisteriin tilana merkitystä kiinteistöstä tapahtuu (poist.) lohkomalla (poist.).

Jollei kiinteistölle, josta alue 1 momentissa mainituin tavoin hankitaan vuokramiehen omaksi, ole ennestään määrätty mantaalia, on se erotettavalle alueelle lohkomistoimituksessa määrättävä noudattaen vastavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaksi muodostamattoman alueen osalta 76 §:n mukaan on voimassa.

Alue voidaan muodostaa (poist.) yhdeksi tilaksi, vaikka se käsittäisikin osia useammasta samaan kylään kuuluvasta kiinteistöstä, jotka ovat eri luontoa tai kuuluvat eri talonumeroihin, tahi tällaisen osan ohella yhden tahi useampia (poist.) kiinteistöjä kokonaisina taikka vain kokonaisia kiinteistöjä. Kun uuteen tilaan kuuluu tiluksia kahdesta tai useammasta talonumerosta (poist.), muodostetaan siitä uusi perintöluontoinen talonumero.

Milloin alueeseen kuuluu kiinteistöjen yhteistä maa- tai vesialuetta, määrätään manttaali yhteisestä alueesta erotettavien tilusten osalta (poist.) 76 §:n 1 momentissa edellytettyjen perusteiden mukaan ja voidaan kiinteistöjen manttaalit jättää muuttamatta. Yhteisestä alueesta erotettavat tilukset voidaan liittää kiinteistön yksityisestä alueesta muodostettavaan uuteen tilaan tai ennestään olevaan tilaan myös siten, että tilukset niitä

itsenäiseksi tilaksi muodostamatta otetaan huomioon uuden tilan manttaalia määrättäessä tai korottaen ennestään olevan tilan manttaalia. Jos yhteisestä alueesta erotettavien tilusten arvo on vähäinen verrattuna edellä tarkoitettuun uuteen tilaan liitettävien muiden alueiden tai ennestään olevan tilan arvoon, voidaan liittäminen toimittaa ottamatta näitä tiluksia huomioon uuden tilan manttaalia määrättäessä tai korottamatta ennestään olevan tilan manttaalia. Samoin meneteltäkään liitettäessä etuuksia ja osuuksia uuteen tai ennestään olevaan tilaan. Lohkomiskirjaan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa merkittävä kiinteistöt, joille yhteinen alue on kuulunut, ja niiden osuudet siihen.

Jos alue on osa kahdesta tai useammasta talonumerosta, joita ei ole isojaolla erotettu, suoritetaan lohkominen siten, että lasketaan, kuinka suuren osan erotettava alue muodostaa kysymyksessä olevista toisistaan erottamattomista kiinteistöistä, sekä siten saadun suhdeluvun perusteella määrätään uuden tilan manttaali. Samalla vastaavasti vähennetään ennestään olevien kiinteistöjen manttaaleja, jokaista siinä suhteessa, jossa manttaalit ovat keskenään. Uusi tila muodostetaan perintöluontoiseksi talonumeroksi.

Jos kalastustilalle on annettu usean kiinteistön osuuksia yhteisestä vedestä, muodostetaan tilukset ja vesiosuudet lohkomisessa yhdeksi tilaksi siitä riippumatta, kuuluvatko vesiosuudet samaan kylään kuin tilukset. Vesiosuuksiin nähden on tällöin soveltuvin kohdin noudatettava, mitä jakolain 31 luvussa on säädetty tilalle kuuluvan osuuden siirtämisestä tilasta toiseen. Jos tilukset ja vesiosuudet kuuluvat eri talonumeroihin, muodostetaan uudesta tilasta uusi perintöluontoinen talonumero.

Tässä pykälässä edellytetyille toimenpiteille ei jakolain 344 §:ssä tarkoitettujen oikeudenhaltijain suostumus ole tarpeen.

75 §.
(Poist.)

76 §.

Tilaksi muodostamattomasta maasta lunastetun alueen muodostamisesta tilaksi on voimassa, mitä jakolain 240 §:ssä on säädetty erillisen alueen tilaksi muodostamisesta.

Jos vuokramiehelle on lunastettu myös ennestään oleva tila tai määräala tilasta, voidaan 1 momentissa mainittu alue liittää ennestään olevaan tai määräalasta muodostettavaan tilaan soveltuvin osin noudattaen mitä 75 §:n 4 momentissa on säädetty kiinteistöjen yhteisestä alueesta erotettavien sellaisten tilusten kohdalta, joita ei muodosteta itsenäiseksi tilaksi.

Mitä jakolain 200 §:ssä on säädetty määrälän erottamisesta jaon alaisena olevasta tilasta, sovellettakoon myös tämän lain mukaisessa menettelyssä.

77 §.
(Poist.)

9 (10) luku.

Erinäisiä säännöksiä.

77 (78) §.

Jos maan omistaja (poist.) on 50 §:n 1 momentissa säädetyn määräajan kuluessa vapaaehtoisesti luovuttanut vuokra-alueen tai sen sijasta muun alueen (poist.) vuokramiehen omaksi, voidaan (poist.) luovutussopimus, jota ei ole saatettu edellä mainitussa määräajassa tämän lain mukaiseen käsitteeseen, ottaa sanottuun käsitteeseen mainitun määräajan jälkeenkin vireille pannussa maanmittaustoimituksessa, jossa alue muodostetaan itsenäiseksi tilaksi.

(Poist.)

78 (79) §.

Jos vuokra-alueiden lunastamistoimituksen tai 77 §:ssä tarkoitettun maanmittaustoimituksen toimitusmiehet havaitsevat, ettei asianosaisten tekemä luovutus- tai muu sopimus ole tämän lain säännösten mukainen tai että sopimus on sillä tavoin puutteellinen, ettei sitä voida ottaa tämän lain mukaisen käsitteelyn pohjaksi (poist.), on toimitusmiesten kehoitettava asianosaisia muuttamaan tai täydentämään sopimusta. Jos asianosaiset eivät siitä sovi, on toimitusmiesten (poist.) ratkaistava asia päätöksellä tämän lain mukaan.

Sopimuksen muuttamisesta tai täydentämisestä tehty 1 momentissa mainittu sopimus, joka on hyväksytty sanotussa momentissa tarkoitettussa toimituksessa, on pätevä ilman

5 §:ssä mainittua muutoin ehkä tarpeellista viranomaisen hyväksymistä tai suostumusta sekä ilman maakaaren 1 luvun 2 §:ssä säädettyä oikeaksi todistamista.

79 (80) §.

Lunastamistoimituksesta aiheutuvat kustannukset, toimituksessa tarpeellisten apumiesten palkkaa lukuun ottamatta, suoritetaan valtion varoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen apumiesten palkan suorittaa vuokramies. Jos koko tilan tilukset on lohkomista varten mitattava, suorittaa maan omistaja kuitenkin apumiesten palkan muulta kuin erotettavan alueen osalta.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, on myös voimassa, kun tämän lain mukainen vuokra-alue luovutetaan vuokramiehen omaksi vapaaehtoisen sopimuksen nojalla. *Apumiesten palkan suorittamisesta voivat asianomaiset kuitenkin sopia toisin, kuin 2 momentissa on säädetty.*

80 (81) §.

Kun viranomaisen päätöksellä vuokramiehen omaksi lunastetusta alueesta muodostettu tila tai alueen liittäminen tilaan on merkitty maarekisteriin, antakoon maanmittauskonttori uutta omistajaa varten otteen lohkomiskirjasta tai, milloin on kysymys tilaksi muodostamattomasta maasta, lohkomiskirjaa vastaavasta toimitusasiakirjasta sekä otteen lunastamispäätöksestä. Tällainen ote päätöksestä, johon on tehty merkintä maarekisteriin merkitsemisestä, käy saantokirjasta ja on täysi selvitys omistusoikeudesta tilaan.

Milloin (poist.) tila kokonaisuudessaan on määrätty viranomaisen päätöksellä lunastettavaksi, käy virallinen ote lainvoiman saaneesta lunastamispäätöksestä saantokirjasta ja on täysi selvitys omistusoikeudesta tilaan. (Poist.)

Tässä pykälässä tarkoitettua saantoa ei saa moittia.

(Poist.)

(Poist.)

81 (82) §.

Mitä asutuslainsäädännössä on säädetty asutustoimenpiteiden turvaamisesta, on soveltuvin osin voimassa sellaisten pääasialli-

sesti maatilatalous- tai kalastustarkoituksiin muodostettujen tilojen ja alueiden osalta, jotka on 19 §:ssä tarkoitettusta maasta lunastettu vuokramiehen aikaisemmin hallitsemaa aluetta huomattavasti laajempina.

82 (83) §.

Niihin sitoumuksiin, jotka 4 luvun sääntösten nojalla tehdään luoton saajan kanssa, voidaan ottaa lainan tai sen osan irtisanomisen uhalla laina-aikana noudatettavaksi ehtoja, jotka koskevat tilan tai alueen hoitoa ja käyttöä, niillä olevien rakennusten kunnossapitoa (poist.), tilan tai alueen kolmannelle henkilölle luovuttamista, vuokraamista tai osittamista sekä metsän myyntiä ja muita tarpeellisiksi katsottuja ehtoja (poist.).

83 (84) §.

Tämän lain (poist.) mukaan lunastettuun tilaan tai alueeseen sekä sen saajaan nähden voidaan, jollei ole kysymys 1 §:n 4 momentin perusteella tapahtuneesta lunastamisesta tai mikäli ei ole toisin säädetty, soveltuvin osin noudattaa, mitä asutuslainsäädännössä on säädetty valtion tukitoimenpiteistä.

84 (85) §.

Lunastettu vuokra-alue ja rakennus katsotaan siirtyneeksi lunastajan omistukseen silloin, kun lunastamispäätös saa lainvoiman.

85 (86) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

86 (87) §.

Jollei tässä laissa ole toisin säädetty, suoritetaan tämän lain toimeenpanosta ja soveltamisesta aiheutuvat kustannukset valtion varoista. Asutuslautakunnan puheenjohtajan, jäsenen ja asutusneuvojan palkkioista on kuitenkin voimassa, mitä niistä on erikseen säädetty.

Maarekisterin- ja henkikirjanote sekä rasi-
tustodistus, joka tarvitaan lunastettavien
alueiden erottamisessa taikka valtion väli-
tyksellä (poist.) suoritettavan hankintahin-
nan tai korvauksen nostamisessa (poist.),
annetaan maksutta. Rasi-
tustodistuksen lunastusmaksun suorittamisesta
asianomaiselle tuomarille valtion varoista säädetään
asetuksella.

87 (88) §.

Sen jälkeen kun tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva vuokra-alueen lunastamista koskeva asia on lopullisesti ratkaistu (poist.), eikä vuokramiehelle ole myönnetty lunastusoikeutta, otetaan asia, riippumatta siitä, onko tämän lain mukaista lunastusvaatimusta tehty, käsiteltäväksi tämän lain mukaan.

Kun asia 1 momentin mukaan otetaan tämän lain mukaan käsiteltäväksi, on toi-

mitusmiesten harkittava, voidaanko asiassa jo suoritettut toimenpiteet asettaa käsittelyn pohjaksi.

88 (89) §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

89 (90) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Laki

siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava, annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava, 17 päivänä heinäkuuta 1931 annettuun lakiin (233/31) 5 c § seuraavasti:

5 c §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä hallituksen esitykseen sisältyvän ehdotuksen laiksi eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädettyllä tavalla.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu tässä mietinnössä käsitellyn lakialoitteen johdosta, valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi lakialoitteen n:o 51 (1956 vp.) sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1958.

Vielä valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi toivomusaloitteet n:ot 157, 158 (1954 vp.), 233, 234 (1955 vp.) ja 267.

Edelleen valiokunta ed. Sävelän ym. lakialoitteen n:o 51 (1956 vp.) johdosta ehdottaa eduskunnan päätettäväksi toivomuksen,

että hallitus kiireellisesti hankkisi selvityksen kaupungeissa ja kaupaloissa sijaitsevista sellaisista vuokra-alueista, joita käytetään viljelystarkoituksiin, sekä antaisi, mikäli siihen harkitaan olevan syytä, näiden vuokra-alueiden lunastamisesta vuokramiesten omiksi esityksen Eduskunnalle.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kalliokoski, varapuheenjohtaja Sävelä, jäsenet Hautala, Hult, T. Kinnunen (osittain), Korsbäck, Koskinen (osittain), Kähönen (osittain), Kämäräi-

nen, Liedes (osittain), Nieminen, Niiranen (osittain), Pasanen, Pusa (osittain), Rappala (osittain), M. Salminen ja Tikkaaja sekä varajäsenet Heikura (osittain), A. Kinnunen ja Rapio (osittain).

Vastalauseita.

I.

Valiokunnan enemmistön asetuttua sille kannalle, ettei hallituksen vuoden 1955 valtiopäiville antamaa esitystä n:o 56 laiksi eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa sekä laiksi siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava, annetun lain muuttamisesta, voida laajentaa koskemaan myöskin kaupunki- ja kauppalakuntien asemakaavoitetun alueen ulkopuolella olevia alueita, ilmoitan, etten voi yhtyä mainittuun valiokunnan enemmistön omaksumaan kantaan.

Kun valiokunta mietinnössään hyväksyy hallituksen edellä mainitun esityksen sanotulta osalta hyläten vuoden 1956 valtiopäiville jätetyn lakialoitteen n:o 51, jäävät näin ollen kaupunki- ja kauppalakuntain asemakaavantakaiset vuokra-alueet nyt käsiteltävänä olevien lainsäännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Edellä mainituilla vuokra-alueilla olevat vuokraviljelijät jäävät siis edelleen turvattomaan tilaan ja heidän epävakaa asemansa jää edelleen korjaamatta.

Koska mainituilla asemakaavantakaisilla laajoilla viljelysalueilla olevat maanvuokratilat ovat rinnastettavissa maalaiskuntien vastaaviin tiloihin, olisi laki ulotettava koskemaan myöskin näitä tiloja. Useat maamme kaupungit omistavat tuhansia hehtaareja tällaisia alueita, joilla on satoja vuokratiloja. Esimerkkeinä mainittakoon Kajaanin ja varsinkin Porin kaupungit. Muun muassa viimeksi mainitun kaupungin alueella on noin

200 vuokraviljelijää, jotka eivät voi ryhtyä voimaperäiseen maanviljelykseen eikä uusien rakennuksien rakentamiseen, koska heidän on jätävä odottamaan tilan itsenäistymistä. Vain muutamien kilometrien päässä samalaisissa olosuhteissa elävien naapurina olevan maalaiskunnan alueella olevien vuokratilojen haltijat sitä vastoin voivat lunastaa vuokra-alueensa sekä tuntea taloudellisen asemansa turvatuksi. Tällainen kaupunki- ja kauppalakuntain asemakaavan ulkopuolisilla viljelysalueilla oleviin vuokramiehiin suuntautuva kohtuuttomuus ja asian viivyttely olisi jo tässä vaiheessa korjattava, eikä suinkaan jätettävä entiselleen, sillä ei ole mitään tietoa siitä, milloin tämän jälkeen on mahdollista heidän asemaansa lainsäädännöllisesti järjestää. Jos nyt ei mainittua korjausta saada aikaan, jää sen tekeminen epämääräiseen tulevaisuuteen, ehkä monienkin vuosien päähän. Tähän viittaa myöskin valiokunnassa asiantuntijana kuullun lainsäädäntöneuvos Ensio Kytömaan antama lausunto, jossa hän muun muassa mainitsi, että kaupunkien ja kauppaloitten asemakaavoitetuilla alueilla olevien vuokra-alueiden lunastusta tutkiva komitea ei ole ollenkaan käsitellyt asemakaavan ulkopuolella olevia alueita.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset näin kuuluvina:

Laki

eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta (poist.).

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 luku.

Lunastamisen yleiset edellytykset.

1 §.

Vuokramiehellä on oikeus, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, omakseen lunas-

taa maalaiskunnassa tai sellaiseen kuntaan kuuluvassa kauppalassa taikka kaupunkitahi kauppalakunnan asemakaavoitetun alueen ulkopuolella olevilla viljelysmailla vuokraoikeuden nojalla hallitsemansa asuinrakennuksella varustettu alue, joka on tar-

koitettu maatilatalouden tai kalastuksen harjoittamiseen taikka pääasiallisesti asunto-alueeksi. Kuitenkin on vuokramiehellä lunastusoikeus myös siinä tapauksessa, ettei vuokra-alueella ole asuinrakennusta, jos hänestä riippumattomien syiden on katsottava estäneen asuinrakennuksen rakentamisen *tahi jos vuokra-alueetta, joka käsittää kaupunki-*

tai kauppalakunnan asemakaavoitetun alueen ulkopuolella olevia tiluksia, viljellään vuokramiehen vuokra-alueen ulkopuolella olevasta talouskeskuksesta käsin. (Poist.)

(2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

2—89 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Laki

siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava, annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava, 17 päivänä heinäkuuta 1931 annettuun lakiin (233/31) 5 c § seuraavasti:

5 c §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1958.

Arvo Sävelä.

II.

Hallituksen esitys laiksi eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa on kovin puutteellinen ja vuokra-alueiden lunastamisoikeuteen nähden sangen rajoittava. Vaikka maatalousvaliokunta tekikin lakiin teknillistä ja periaatteellista laatua olevia korjauksia, se ei mielestämme vielääkään kailta osiltaan vastaa tarkoitustaan. Sen vuoksi haluamme vielä ehdottaa lakiin muutamia muutoksia.

Ensiksi on todettava, että 1 §:n alussa esiintyvä maininta „asuinrakennuksella varustettu” asettaa esteen sellaisen vuokra-alueen lunastamiseen, jolle ei ole rakennettu asuinrakennusta jostakin käytännöllisestä syystä. Tällainen rajoitus olisi poistettava. Toinen rajoittava määräys on 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa, jossa vaaditaan lunastus-

oikeuden saamiseksi, että vuokramies on hallinnut vuokra-alueitaan yhtäjaksoisesti vuoden 1945 tammikuun 1 päivästä lähtien tai, milloin on kysymys maanhankintalain 67 §:n 4 momentissa tarkoitettusta vuokrauksesta tai milloin vuokra-alue sijaitsee valtion maalla, ainakin 1 päivänä tammikuuta 1955. Nämä rajoitukset olisi muutettava nykyistä ajankohtaa paremmin vastaaviksi. 30 §:n 1 momentissa määrätään lunastushinnaksi paikkakunnalla kohtuulliseksi katsottava käypä hinta. Tällainen määritelmä on kuitenkin epämääräinen ja voi johtaa hyvinkin suuriin kohtuuttomuuksiin. Sen vuoksi maan lunastushinta olisi määrättävä tarkemmin määrättyjen perusteiden mukaan, kuten esim. viiden edellisen vuoden verotusarvojen keskiarvon mukaiseksi. Edelleen 45 §:n

2 momentissa määrätään lainojen koroksi 3 sadalta. Pidämme kaksi sadalta kohtuuden mukaisena korkoprosenttina.

Nämä edellä esittämämme näkökohdat ovat

mielestämme hyvin tärkeitä ja sen vuoksi ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin seuraavan sisältöisenä:

Laki

eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Vuokramiehellä on oikeus, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, omakseen lunastaa maalaiskunnassa (*poist.*) vuokraoikeuden nojalla hallitsemansa (*poist.*) alue, joka on tarkoitettu maatilatalouden tai kalastuksen harjoittamiseen taikka pääasiallisesti asunto-alueeksi. (*Poist.*)

Milloin vuokraoikeuden olemassaoloa ei voida osoittaa, mutta 1 momentissa tarkoitettua (*poist.*) aluetta on hallittu niinkuin vuokra-alue, on alueesta ja sen haltijasta vastaavasti voimassa, mitä tässä laissa on vuokra-alueesta ja vuokramiehestä säädetty. Jos alueen hallinta kuitenkin on tarkoitettu yksinomaan korvaukseksi työ- tai muista tähän verrattavista suorituksista, joiden suorittamisvelvollisuus edelleen jatkuu, taikka jos hallinta muutoin kiinteästi liittyy asianomaisten väliseen voimassa olevaan oikeussuhteeseen, jolla on hallintaa huomattavasti suurempi taloudellinen merkitys, ei lunastusoikeutta ole.

Valtion metsämaalla oleva metsänvartijatala, jota maatalousministeriö ei katso tarvittavan metsänvartijan tai metsätöyönjohtajan virka-asuntoa varten, voidaan 2 momentin säännösten estämättä lunastaa tämän lain mukaan ministeriön siitä kussakin tapauksessa erikseen tekemän päätöksen nojalla.

Rekisteröidyllä aatteellisella yhdistyksellä on oikeus, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, omakseen lunastaa maalaiskunnassa (*poist.*) tämän lain voimaan tullessa hallitsemansa (*poist.*) vuokra-alue (*poist.*). Tällaiseen yhdistykseen sovelletaan, mitä jäljempänä vuokramiehestä säädetään.

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitetun lunastusoikeuden edellytyksenä on:

1) että vuokramies on Suomen kansalainen;

2) että vuokramies *tämän lain voimaan tullessa* (*poist.*) tai, milloin on kysymys maanhankintalain (396/45) 67 §:n 4 momentissa tarkoitetusta vuokrauksesta tai milloin vuokra-alue sijaitsee valtion maalla, ainakin 1 päivästä tammikuuta 1958 lukien on keskeytyksettä hallinnut vuokra-alueella tai sen pääasiallista osaa;

(*poist.*)

(*poist.*)

3) että vuokramiehen, milloin 19 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa on kysymys pääasiallisesti maatilataloudellisiin tai kalastustarkoituksiin käytettäväksi lunastettavasta vuokra-alueesta laajemmasta alueesta, harkitaan tarvitsevan alueen maatilataloutta tai kalastusta varten ja että hän muutoinkin täyttää asutuslainsäädännössä maan saajalle asetetut edellytykset; sekä

4) että lunastusvaatimus, 87 §:ssä tarkoitettua tapausta lukuunottamatta, tehdään 50 §:ssä säädettyssä ajassa.

Vuokrasuhteen keskeytykseksi ei katsota vuokraoikeuden siirtymistä, ellei siitä ole aiheutunut 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua seuraamusta, eikä myöskään *sellaista* vuokrasuhteen lakkaamista, (*poist.*) *jonka jälkeen* vuokramies on (*poist.*) saanut hallita aluetta vähintään kuusi kuukautta (*poist.*) siitä lukien, kun maan omistajalla on ollut tilaisuus ryhtyä toimenpiteisiin hallinnan lakkauttamiseksi.

(*Poist.*)

3—29 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

30 (32) §.

Alueen ja siihen kuuluvien etuuskien (poist.) lunastushinnaksi määrätään viiden edellisen vuoden verotusarvojen keskiarvon mukainen hinta ja rakennusten hinta määrätään arvioinnin tapahtuessa paikkakunnalla kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan mukaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun lunastushintaan on lisättävä rappioiden arvo ja siitä vähennettävä parannusten arvo.

Rakennuksen lunastushinta määrätään, kun rakennus 22 §:n mukaan lunastetaan, muussakin kuin 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa noudattaen sanotussa momentissa mainittua hintatasoa.

Kuitenkin määrätään alueen ja siihen kuuluvien etuuskien sekä rakennusten lunastushinta samoin kuin 31 ja 32 §:ssä tarkoitettut parannus- ja rappiokorvaukset 1 §:n 4 momentissa mainitussa tapauksessa kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta annetussa laissa säädettyjen perusteiden mukaan.

31—44 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

45 §.

(Poist.) Lunastushinta tai sen osa, jonka valtio on välittänyt, on luoton saajan maksettava takaisin valtiolle viiden prosentin suuruisina vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kaksi sadalta kulloinkin suorittamatta olevasta pääomasta ja muu osa pääoman lyhennykseksi. Milloin valtion välittämä (poist.) lunastushinta on viittäkymmentätuhatta markkaa pienempi, maksetaan se takaisin (poist.) kerta kaikkiaan tai suurempina vuotuismaksuina kuin edellä on sanottu. Lunastushinnan suorittamisessa voidaan myöntää lykkäystä ja helpotuksia.

46 §.

Jos 41 §:n 1 momentissa tarkoitettu vuokramies on lunastanut alueen valtion tai kunnan omistamasta maasta, noudatetaan lunastushinnan maksamisessa vastaavasti, mitä 45 §:n 2 momentissa on valtion välittämän (poist.) lunastushinnan takaisin maksamisesta säädetty.

47—89 §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1958.

Niilo Nieminen.

Toivo Niiranen.

Antti Kinnunen.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 208 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa sekä laiksi siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioon otettava, annetun lain muuttamisesta.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian sekä sen yhteydessä ed. Sävelän ym. lakialoitteen n:o 51 (1956 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 29 tehtyjä ehdotuksia ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti.

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 1958.

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Edelleen suuri valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi lakialoitteeseen n:o 51 (1956 vp.) sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen laiksi eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa sekä laiksi siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioon otettava, annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 56 laiksi eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa sekä laiksi siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioon otettava, annetun lain muuttamisesta, ja nyt koolla oleva

Eduskunta, jolle Maatalousvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 29, on, käsiteltyään esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla, hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 luku.

Lunastamisen yleiset edellytykset.

1 §.

Vuokramiehellä on oikeus, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, omakseen lunastaa maalaiskunnassa ja tällaiseen kuntaan kuuluvassa kauppalassa vuokraoikeuden nojalla hallitsemansa asuinrakennuksella varustettu alue, joka on tarkoitettu maatalouden tai kalastuksen harjoittamiseen taikka pääasiallisesti asuntoalueeksi. Kuitenkin on vuokramiehellä lunastusoikeus myös siinä tapauksessa, että hänestä riippumattomien syiden on katsottava estäneen asuinrakennuksen rakentamisen tällaiselle rakennettavaksi tarkoitetulle alueelle. Mitä tässä laissa on vuokra-alueesta sanottu, sovelletaan siinäkin tapauksessa, että vuokra-alue on useampana yhdessä käytettäväksi soveltuvana palstana ja vaikka niitä hallitaisiin eri vuokrasopimusten nojalla, kuitenkin niin, että vain yhden niistä on oltava asuinrakennuksella varustettu tai varustettavaksi aiottu.

Milloin vuokraoikeuden olemassaoloa ei voida osoittaa, mutta 1 momentissa tarkoitettua asuinrakennuksella varustettua aluetta on hallittu niinkuin vuokra-alue, on alueesta ja sen haltijasta vastaavasti voimassa, mitä tässä laissa on vuokra-alueesta ja vuokramiehestä säädetty. Jos alueen hallinta kuitenkin on tarkoitettu yksinomaan korvaukseksi työ- tai muista tähän verrattavista suorituksista, joiden suorittamisvelvollisuus edelleen jatkuu, taikka jos hallinta muutoin kiinteästi liittyy asianomaisten väliseen voimassa olevaan oikeussuhteeseen, jolla on hallintaa huomattavasti suurempi taloudellinen merkitys, ei lunastusoikeutta ole.

Valtion metsämaalla oleva metsänvartijaitila, jota maatalousministeriö ei katso tarvittavan metsähallinnon palveluksessa olevien henkilöiden asunnontarvetta varten, voidaan 2 momentin säännösten estämättä lunastaa tämän lain mukaan ministeriön siitä kussakin tapauksessa erikseen tekemän päätöksen nojalla.

Rekisteröidyllä aatteellisella yhdistyksellä on oikeus, sen mukaan kuin tässä laissa sää-

detään, omakseen lunastaa maalaiskunnassa ja tällaiseen kuntaan kuuluvassa kauppalassa hallitsemansa, tämän lain voimaan tullessa sen omilla rakennuksilla varustettu vuokra-alue, siltä osin kuin se on tarpeen näiden rakennusten käyttöä varten. Tällaiseen yhdistykseen sovelletaan, mitä jäljempänä vuokramiehestä säädetään.

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitetun lunastusoikeuden edellytyksenä on:

1) että vuokramies on Suomen kansalainen;

2) että vuokramies hallitsee ja on ainakin 1 päivästä tammikuuta 1945 tai, milloin on kysymys maanhankintalain (396/45) 67 §:n 4 momentissa tarkoitetusta vuokrauksesta tai milloin vuokra-alue sijaitsee valtion maalla, ainakin 1 päivästä tammikuuta 1955 lukien keskeytyksettä hallinnut vuokra-alueella tai sen pääasiallista osaa;

3) että, mikäli ei ole kysymys 1 §:ssä tarkoitetusta rakentamattomasta vuokra-alueesta, vuokramies tai, jos heitä on useampia, ainakin yksi vuokramiehistä vakinaisesti asuu vuokra-alueella olevassa rakennuksessa;

4) että yksi tai useampi vuokramies, milloin on kysymys asuntoalueesta, kokonaan tai pääasiallisesti omistaa vuokra-alueella olevan asuinrakennuksen;

5) että vuokramiehen, milloin 19 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa on kysymys pääasiallisesti maatilataloudellisiin tai kalastustarkoituksiin käytettäväksi lunastettavasta vuokra-alueesta laajemmasta alueesta, harkitaan tarvitsevan alueen maatilataloutta tai kalastusta varten ja että hän muutoinkin täyttää asutuslainsäädännössä maan saajalle asetetut edellytykset; sekä

6) että lunastusvaatimus, 87 §:ssä tarkoitettua tapausta lukuun ottamatta, tehdään 50 §:ssä säädettyssä ajassa.

Vuokrasuhteen keskeytykseksi ei katsota vuokraoikeuden siirtymistä, ellei siitä ole aiheutunut 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua seuraamusta, eikä myöskään vuokrasuhteen lakkaamista, jos vuokramies on sen jälkeen saanut hallita aluetta vähintään kuusi kuukautta, ilman että maan omistaja on ryhtynyt toimenpiteisiin hallinnan lakkauttamiseksi.

Edellä 1 momentin 1 ja 3—5 kohdassa säädettyjä edellytyksiä ei vaadita, milloin on

kysymys 1 §:n 4 momentissa tarkoitetun vuokra-alueen lunastamisesta, eikä 1 momentin 4 kohdassa mainittua edellytystä, milloin on kysymys 1 §:n 3 momentissa tarkoitetusta tapauksesta, eikä myöskään 1 momentin 3 kohdassa mainittua edellytystä, milloin vuokramies on alaikäinen lunastusvaatimuksen tekemiselle säädetyn määrärajan päättyessä taikka milloin muu pätevä syy on estänyt vuokramiestä vakinaisesti asumasta vuokra-alueella olevassa rakennuksessa. Tällaisen muun pätevän syyn katsotaan siinä tapauksessa, että vuokraoikeus kuuluu kuolinpesän osakkaille, olleen olemassa sinä aikana, jonka kuolinpesän selvityksen harkitaan vaativan.

Edellä 1 §:n 1 momentissa mainituista syistä rakentamisesta estyneen vuokramiehen perillisen lunastusoikeuden edellytyksenä on, että hän on samoista syistä ollut estynyt vuokra-alueen rakentamisesta.

3 §.

Lunastusoikeutta ei ole:

1) jos vuokramies ennen lunastusvaatimuksen tekemiselle säädetyn määräajan päätymistä on tuomioistuimen päätöksellä menettänyt vuokraoikeutensa ja tällainen päätös sittemmin saa lain voiman;

2) alueeseen, jonka sen haltija voi asutuslainsäädännön nojalla saada omakseen;

3) vuokra-alueeseen, joka katsotaan annetuksi vuokralle maan omistajan alaikäisyyden, sairauden tai muun sellaisen pätevän syyn takia taikka jota koskevan vuokrasuhteen katsotaan jatkuneen sellaisesta syystä; eikä

4) milloin on kysymys vuokra-alueen lunastamisesta asuntotilaksi tai -tontiksi tai niihin verrattavaksi alueeksi, jos maan omistaja lunastamisen johdosta menettäisi alueen, jolla olevassa rakennuksessa hän vakinaisesti asuu tai joka katsotaan hänen tai hänen perheensä asuntoa varten lähiaikoina tarpeelliseksi, taikka jollei maan omistajan omistukseen jää vähintään 26 §:ssä tarkoitettua asuntotilaa tai 27 §:ssä tarkoitettua asuntotonttia vastaavaa aluetta.

Milloin omistus-oikeus kuuluu kuolinpesän osakkaille, katsotaan 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun muun pätevän syyn olleen olemassa sinä aikana, jonka kuolinpesän selvityksen harkitaan vaativan.

4 §.

Kysymys lunastusoikeuden edellytyksistä ratkaistaan 2 §:n 1 momentin 2—5 kohdassa tarkoitettujen edellytysten osalta sekä lunastusvaatimuksen tekemiselle säädetyn määräajan päätyessä että asiaa ratkaistaessa valitsevia olosuhteita silmällä pitäen. Muutoin harkitaan lunastusoikeuden edellytykset asiaa ratkaistaessa vallitsevien olosuhteiden pohjalla, jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu.

Jos maan omistaja tämän lain voimaantulon jälkeen on ryhtynyt toimenpiteisiin, joiden katsotaan ilmeisesti tarkoittavan lunastusoikeuden estämistä ja jotka aiheuttavat muntoksia niihin olosuhteisiin, joiden pohjalla lunastusoikeuden edellytykset harkitaan, eivät tällaiset muutokset estä lunastamista.

5 §.

Maan omistaja ja vuokramies voivat lunastusvaatimuksen tekemiselle säädetyssä ajassa vapaaehtoisesti sopia vuokra-alueen luovuttamisesta vuokramiehen omaksi. Tällainen sopimus voidaan 3 momentissa mainituin vaikutuksin tehdä myöhemminkin, mikäli vaatimus alueen lunastamisesta on tehty edellä tarkoitettussa määräajassa. Maan omistaja ja vuokramies voivat mainitussa määräajassa sopia myös siitä, että vuokra-alue luovutetaan maan omistajan hallittavaksi, samoin kuin lunastusvaatimuksen tekemisen jälkeen siitä, että vuokrasuhdetta jatketaan.

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, voivat asianomaiset sopia rakennuksen luovuttamisesta vuokramiehen tai maan omistajan omaksi samoin kuin rakennuksen siirtämisestä taikka sen säilyttämisestä entisellä paikallaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua luovuttamista koskeva sopimus otetaan asianomaisen pyynnöstä tämän lain mukaisessa viranomaisen toimesta tapahtuvassa lunastamismenettelyssä asian käsittelyn pohjaksi. Jos alue tai osuus on luovutettu vuokramiehen omaksi seurakunnan tai kunnan maasta tai muusta maasta taikka vesialueesta, jonka luovuttamiseen voimassa olevien säännösten mukaan vaaditaan oikeuden tai muun viranomaisen hyväksyminen taikka suostumus, on lunastamismenettelyssä käsiteltäväksi otettu luovutus ilman hyväksymistä ja suostumustakin pätevä.

Niiden sopimusten lisäksi, joita 1 ja 2 momentissa tarkoitetaan, voivat asianomaiset tämän lain mukaisessa lunastamismenettelyssä sopia lunastettavan alueen laajuudesta sekä lunastushinnasta ja korvauksista samoin kuin niiden maksamisajasta.

6 §.

Jos valtion, kunnan, kuntayhtymän, seurakunnan tai taajaväkisen yhdyskunnan katsotaan välttämättä tarvitsevan omistamallaan maalla olevan vuokra-alueen yleisiin tarkoituksiinsa, voidaan vuokramies velvoittaa siirtymään muualle, mikäli hänelle saman omistajan maasta tai, jollei vuokra-alueen sijaitessa muulla kuin valtion omistamalla maalla siihen ole mahdollisuutta, valtion maasta osoitetaan uusi alue, joka kohtuuden mukaan vastaa niitä etuuksia, mitä vuokramies on hallinnut.

Mitä 1 momentissa on säädetty, on myös voimassa, jos alueen asemakaavalaissa edellytetyn järjestelyn katsotaan välttämättä vaativan, että vuokramies siirtyy uudelle alueelle. Tällöin voidaan yhteisellä maalla oleva vuokramies, jos siirtoa ei muutoin voida toimittaa, siirtää myös asianomaisen kunnan omistamalle maalle.

Siirron toimeenpano voidaan vuokramiehen pyynnöstä määrätä lykättäväksi siihen asti, kun aluetta ryhdytään käyttämään 1 tai 2 momentissa edellytettyihin tarkoituksiin, kuitenkin vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Samalla on määrättävä, mitä entiseen vuokra-alueeseen kuulunutta aluetta vuokramies saa hänen omakseen erotetun alueen sijasta siirron toimeenpanoon saakka hallita. Vuokramies säilyttää 58 §:n 2 momentissa mainituin poikkeuksin vuokrasuhteensa mukaisen oikeuden edellä tarkoitettun alueen hallintaan siirron toimeenpanoon saakka.

7 §.

Jos vuokra-alueen erottamisen harkitaan olevan kantatilan tai sen kanssa yhdysviljelyksessä olevan, samalle omistajalle kuuluvan muun tilan rakennuksien tai kotiviljelyksien tarkoituksenmukaiselle sijoitukselle ja käytölle huomattavaksi haitaksi taikka jos vuokranantajan katsotaan välttämättä tarvitsevan vuokra-alueen suunnittelemansa uuden teolli-

suuslaitoksen lähiaikoina tapahtuvaa perustamista tai ennestään olevan laajentamista varten taikka jos vuokra-alue on sellaisella paikalla, jossa on erityisiä edellytyksiä lähiaikoina tapahtuvalle teollisuuslaitoksen perustamiselle, voidaan vuokramies velvoittaa siirtymään muualle, mikäli hänelle saman omistajan maasta tai, jollei vuokra-alueen sijaitessa muualla kuin valtion omistamalla maalla siihen ole mahdollisuutta, valtion maasta osoitetaan uusi alue, joka kohtuuden mukaan vastaa niitä etuuksia, mitä vuokramies on hallinnut.

Teollisuuslaitokseen kuuluviksi katsotaan tällöin myöskin varastopaikat, kiskoradat, hallinto- ja talousrakennukset, laitoksen virkailijain ja työväen asunnot sekä muut näihin verrattavat rakennukset ja laitokset.

Tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa on soveltuvin osin voimassa, mitä 6 §:n 3 momentissa on säädetty.

8 §.

Siirto, joka tapahtuu 6 ja 7 §:n mukaan, ei ole sallittu sellaiselle alueelle, johon nähden, jos sillä sijaitaisi vuokra-alue, olisi katsottava olevan perusteet vuokramiehen siirtämiseen muualle.

Siirto ei myöskään ole sallittu maalle, josta, jos sillä sijaitaisi vuokra-alue, lunastaminen ei voisi tämän lain mukaan tapahtua.

9 §.

Jos tilusten tarkoituksenmukainen sijoitus tai sellaiset syyt, jotka 6 ja 7 §:n mukaan ovat vuokra-alueen siirron perusteena, tahi jos jakolaissa (604/51) tilusvaihdon toimittamiselle säädettyjä perusteita vastaavat syyt sitä vaativat, voidaan lunastettavaan alueeseen toimeenpanemalla alueiden vaihto liittää sellaista aluetta, jolle siirtäminen 6—8 §:n mukaan on sallittu, ja tulee liitettävän alueen sijaan vaihdossa annettavan alueen kuulua vuokramiehen hallinnassa olevaan vuokra-alueeseen tai sellaiseen sen ulkopuolelta lunastettavaksi suunniteltuun alueeseen, jonka kohdalta ei ole olemassa sellaisia syitä, jotka mainittujen pykälien mukaan ovat esteenä vuokra-alueen siirrolle.

Lunastettavien tilusten sijoituksen parantamiseksi voidaan toimittaa myöskin jakolaissa säädetyn edellytyksin vapaaehtoisia ja pakollisia tilusvaihtoja.

10 §.

Lunastusoikeus voidaan vuokramieheltä kieltää, jollei 6—9 §:ssä mainituissa tapauksissa ole mahdollisuutta toimittaa siirtoa tai alueiden vaihtoa taikka jos tällainen toimenpide on taloudellisesti epätarkoituksenmukainen.

Lunastusoikeus voidaan vuokramieheltä kieltää myös silloin, kun lunastaminen ei 2 luvun mukaan voi tapahtua.

11 §.

Jos lunastusoikeus kielletään eivätkä maan omistaja ja vuokramies ole 5 §:n 1 momentin mukaisesti sopineet vuokra-alueen luovuttamisesta vuokramiehen omaksi tai maan omistajan hallittavaksi taikka vuokrasuhteen jatkamisesta, on vuokra-alueen hallinta lunastettava maan omistajalle sellaista korvausta vastaan, kuin 33 ja 34 §:ssä säädetään. Vuokramies voidaan kuitenkin oikeuttaa 58 §:n 2 momentissa mainitun poikkeuksen hallitsemaan vuokra-aluetta vuokrasuhteensa mukaisin oikeuksin määräajan tai siihen asti, kun aluetta ryhdytään käyttämään tarkoituksiin, jotka ovat aiheuttaneet lunastusoikeuden kieltämisen, kummassakin tapauksessa kuitenkin enintään viisi vuotta.

Jos lunastusvaatimus hylätään sen johdosta, ettei 1—3 §:ssä säädettyjä lunastusoikeuden edellytyksiä ole, on maan omistajan ja vuokramiehen keskinäisistä suhteista tämän lain estämättä voimassa, mitä muutoin on säädetty. Jos kuitenkin sekä vuokramies että maan omistaja ovat tehneet lunastusvaatimuksen tai jos näistä se, joka ei ole lunastamista vaatinut, toimituksessa vaatii 1 momentin säännösten soveltamista, on tällöin noudatettava, mitä 1 momentissa on säädetty sen varalta, että lunastusoikeus kielletään.

Jos vuokramies saa lunastaa vain osan hallitsemastaan alueesta, on lunastettavan osan ulkopuolelle jäävästä alueesta voimassa, mitä 1 momentissa on säädetty kokonaisuudessaan lunastamatta jäävästä vuokra-alueesta.

Jos vuokramies 52 §:ssä säädetyllä tavalla luopuu lunastamisesta, on maan omistajan ja vuokramiehen keskinäisistä suhteista tämän lain estämättä voimassa, mitä muutoin on säädetty. Luovuttuaan lunastamisesta vuokramies on velvollinen, jollei vuokrasuhteen jatkamisesta sovita, muuttamaan vuokra-alueelta sinä lähtöpäivänä, joka vuoden ku-

luttua luopumisilmoituksen tekemisestä tai sanotun pykälän 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa toimituksen päättymisestä lukien ensiksi seuraa. Jos se tarkoituksenmukaiseksi harkitaan, vuokramies voidaan kuitenkin oikeuttaa 58 §:n 2 momentissa mainituin poikkeuksin hallitsemaan vuokrasuhteensa mukaisin oikeuksin vuokra-alueita määrääjän, kuitenkin enintään viisi vuotta.

12 §.

Jos vuokramies on vuokranantajan luvalla antanut vuokra-alueesta osia vuokralle, on tässä laissa säädetty lunastusoikeus kullakin vuokramiehellä hallintansa mukaan.

13 §.

Tämä laki ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Tämän lain säännöksiä älköön sovellettako kirkkolain 304 §:ssä tarkoitettuihin alueisiin.

2 luku.

Lunastettava alue.

14 §.

Lunastettaessa pääasiallisesti asuntoalueeksi tarkoitettua vuokra-alueita luetaan lunastettavaan alueeseen lähinnä vuokramiehen ennestään hallitsema tai sitä vastaava alue. Samalla on kiinnitettävä huomiota kantatilan ja lunastettavan alueen tilusten sopivaan ja tarkoituksenmukaiseen sijoitukseen.

Lunastettavasta alueesta muodostetaan 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa mahdollisuuksien mukaan sellainen asuntotila tai -tontti, kuin 26 ja 27 §:ssä säädetään.

Harkittaessa, muodostuisiko lunastettavasta alueesta 2 momentissa tarkoitettu asuntotila tai -tontti, voidaan asuntotilan osalta ottaa huomioon myös lähistöllä ehkä sijaitseva ja tontin osalta vuokra-alueeseen rajoittuva vuokramiehen omistama alue.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, ei estä 19 §:n 1 ja 3 momentin säännösten soveltamista.

Vuokra-alueita, johon kuuluu, tonttialue siihen luettuna, yli kaksi hehtaaria maatalous- ja maatalouskelpoista maata, ei katsota 1 momentin mukaiseksi asuntoalueeksi muissa kuin niissä 26 §:ssä tarkoitetuissa

tapauksissa, joissa asuntotilaan voidaan erottaa mainittua määrää jonkin verran suurempi tilusala.

15 §.

Milloin pääasiallisesti maatalouden harjoittamiseen tarkoitettu vuokra-alue sijaitsee muualla kuin valtion metsämaalla tai syrjäisellä seudulla olevalla muulla valtion tai puutavarayhtiön maalla, toimitetaan lunastaminen siten, että lunastettavasta alueesta vuokramiehen hallinnassa olevat tai niitä vastaavat tilukset sekä 6—9 §:ssä säädetty mahdollisuudet alueiden vaihtoon ja siirtoon huomioon ottaen muodostuu, mikäli mahdollista, sellainen paikallisiin olosuhteisiin katsoen tarkoituksenmukainen viljelys- tai asuntoviljelystila, kuin 23 ja 24 §:ssä säädetään. Asianosaisten sopimuksella, joka on tehty 21 §:ssä säädetyllä tavalla, saadaan tällöin vuokramiehen hallitsema asuntoaluetta suurempi vuokra-alue, joka suuruudeltaan ei vastaa asuntoviljelystilaa, laajentaa asuntoviljelys- tai viljelystilaksi, sekä vuokra-alue, joka on asuntoviljelystilaa suurempi, mutta viljelystilaa pienempi, viljelystilaksi. Jollei asuntoaluetta suuremmasta vuokra-alueesta sitä laajentamatta tai asianosaisten sopimuksella sitä laajentamalla voida muodostaa asuntoviljelystilaa tai viljelystilaa, voidaan siitä vuokramiehen suostumuksella muodostaa asuntotila tai -tontti.

Jos vuokramies on saanut jatkuvasti harjoittaa kalastusta vuokranantajan omistamalla vesialueella tai yhteisellä vesialueella, johon vuokranantajalla on osuus, annetaan lunastettavasta alueesta muodostettavalle viljelystilalle ja asuntoviljelystilalle niiden osalukua vastaava osuus vuokranantajan vesialueesta tai -osuudesta.

Jos lähistöllä on lunastettavaan alueeseen erotettavaksi soveltuvaa valtion metsämaata taikka syrjäisellä seudulla olevaa muuta valtion tai puutavarayhtiön maata, on alueen lunastamiseen tästä maasta voimassa, mitä 19 §:ssä säädetään.

Vuokramiehen hallinnassa olevaa aluetta, jolta vuokramies tulisi 6 ja 7 §:n mukaan siirrettäväksi, ei saa lunastaa vuokramiehen omaksi, ellei maan omistaja siihen suostu.

Harkittaessa, muodostuisiko alueesta 23, 24 ja 26 §:ssä tarkoitettu tila tai 27 §:ssä tarkoitettu asuntotontti, on tässä pykälässä

tarkoitetuissa tapauksissa vastaavasti voimassa, mitä 14 §:n 3 momentissa on säädetty.

Puutavarayhtiöllä tarkoitetaan tässä laissa sellaista yhtiötä, osuuskuntaa ja yhdistystä, joka harjoittaa puutavarakauppaa taikka sahaliikettä tai muuta sellaista teollisuutta, jossa metsäntuotteita käytetään raaka-aineena.

16 §.

Milloin pääasiallisesti kalastuksen harjoittamiseen tarkoitettu vuokra-alue sijaitsee meren rannikolla tai meren saaristossa eikä ole valtion metsämaalla tai syrjäisellä seudulla muulla valtion tai puutavarayhtiön omistamalla maalla, lunastetaan vuokra-alue, mikäli mahdollista, sellaiseksi paikallisiin olosuhteisiin katsoen tarkoituksenmukaiseksi kalastustilaksi, kuin 25 §:ssä säädetään, ja noudatetaan lunastamisessa muutoin vastaavasti, mitä 15 §:ssä on viljelys- tai asuntoviljelystilaksi lunastettavasta vuokra-alueesta ja siihen annettavasta alueesta ja osuudesta säädetty, kuitenkin siten, että vuokra-alueeseen annetaan sellainen vesiosuus tai vuokranantajan omistamasta vesialueesta sellainen vesialue, kuin 25 §:ssä säädetään. Jos vesialuetta annettaessa vuokranantajan kalastuksen harjoittaminen vesialueen erottamisen kautta vaikeutuisi tai jos erottamisen kautta muodostuisi niin pieniä vesialueita, että erottaminen olisi katsottava haitalliseksi pirstomiseksi, turvattakoon kalastusmahdollisuudet antamalla osuus vesialueeseen.

Jos 1 momentissa tarkoitettulla maalla sijaitsevasta pääasiallisesti kalastustarkoituksiin vuokratusta alueesta ei voida muodostaa 25 §:ssä säädettyä kalastustilaa taikka jos tällaisiin tarkoituksiin vuokrattu alue sijaitsee sanotussa momentissa tarkoitettujen maanomistajien omistamalla maalla muualla kuin meren rannikolla tai meren saaristossa, lunastetaan alue noudattaen sille annettavien alueiden ja etuuksien suhteen 15 §:n säännöksiä.

17 §.

Muodostettaessa 15, 16 tai 19 §:n mukaan lunastettavasta alueesta viljelys-, asuntoviljelys- tai kalastustila erotetaan tilaan, mikäli se on tarkoituksenmukaista ja vaikka vuokramiehellä ei olisi ollut vastaavaa otto-oi-

keutta, tilan omaa käyttöä varten tarpeellinen mudan, soran, hiekan, saven, kuivike- ja polttoturpeen ja muun sellaisen tarveaineen ottopaikka, kuitenkin edellyttäen, että 15 ja 16 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vuokranantajalle jää vähintään hänen kotitarvettaan vastaava määrä sellaista aluetta. Niin ikään lunastetaan tällaiseen tilaan 19 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, mikäli mahdollista, vesialue tai osuus vesialueeseen.

Tämän lain mukaan älköön kuitenkaan lunastettako kivilouhosta, kaivostoimintaa tai niihin verrattavia muita tarkoituksia varten tarvittavia alueita, koskea tai muita sellaisia erityisiä etuuksia älköönkä osuutta tällaiseen alueeseen tai etuuteen.

18 §.

Jollei aluetta 10 §:n mukaan voida lunastaa, annettakoon vuokramiehelle maata ja luottoa asutuslainsäädännön mukaan ja asetettakoon hänet etusijalle ennen muita hakijoita.

19 §.

Jos vuokra-alue sijaitsee valtion metsämaalla taikka syrjäisellä seudulla olevalla muulla valtion tai puutavarayhtiön maalla eikä vuokramiehen hallinnassa olevista tiluksista muodostu sellaista paikallisiin olosuhteisiin katsoen tarkoituksenmukaista tilaa, kuin 23—27 §:ssä säädetään, lunastetaan, mikäli se tilusten asema huomioon ottaen on mahdollista ja vuokramies sitä haluaa, aluetta niin paljon, että tilasta muodostuu mahdollisimman tarkoituksenmukainen, ei kuitenkaan aluetta enempää, kuin sanotuissa pykälissä säädetään.

Jos lunastettavasta alueesta ei yksinään katsota muodostuvan tarkoituksenmukaista kokonaisuutta, voidaan ottaa huomioon myös sellainen vuokramiehen mahdollisesti omistama alue, joka sijaitsee vuokra-alueen lähistöllä tai, kun on kysymys asuntotontista, joka rajoittuu vuokra-alueeseen.

Valtioneuvosto voi päättää, millä muulla valtion omistamalla maalla kuin 1 momentissa tarkoitettulla voidaan soveltaa tämän pykälän säännöksiä.

20 §.

Alueella kasvava puusto lunastetaan alueen mukana.

21 §.

Milloin maan omistaja ja vuokramies toimituksessa sopivat lunastettavan alueen laajuudesta, ja tällainen sopimus on toimituspöytäkirjaan merkitty, ja asianosaiset ovat tältä osalta allekirjoittaneet pöytäkirjan, noudatetaan sopimusta.

22 §.

Jos alueella, joka lunastetaan vuokramiehen omaksi, on vuokramiehen hallinnassa oleva rakennus, joka ei ole hänen omansa, on vuokramiehellä oikeus lunastaa rakennus. Jos tällaisen rakennuksen omistaja sitä vaatii ja rakennuksen alueen lunastamisen jälkeen katsotaan käyvän hänelle tarkoitustaan vastaamattomaksi, on vuokramies sen lunastamiseen velvollinen. Jollei vuokramies voi rakennusta taloudellisesti käyttää, voidaan hänet kuitenkin vapauttaa lunastusvelvollisuudesta.

Jos alueella, joka lunastetaan vuokramiehen omaksi, on muu kuin vuokramiehen hallinnassa oleva rakennus, joka ei ole hänen omansa, on vuokramiehellä oikeus lunastaa rakennus. Mikäli rakennuksen omistaja ei ole vuokranantaja, on rakennuksen lunastaminen vuokramiehelle kuitenkin sallittu vain sen omistajan suostumuksella. Vuokramiehen velvollisuudesta tällaisen rakennuksen lunastamiseen ja hänen vapauttamisestaan lunastusvelvollisuudesta on vastaavasti voimassa, mitä 1 momentissa on säädetty.

Jos lunastettaessa, muutoin kuin vuokramiehen muualle siirron yhteydessä, vuokramiehen hallitsemaa aluetta vähennetään ja jos vuokramiehen hallinnassa oleva rakennus, joka ei ole hänen omansa, jää lunastettavan alueen ulkopuolelle, on rakennuksen lunastamisesta voimassa, mitä 1 momentissa on säädetty.

Milloin lunastettaessa, muutoin kuin vuokramiehen muualle siirron yhteydessä, vuokramiehen hallitsemaa aluetta vähennetään ja jos vuokramiehen omistama rakennus jää lunastettavan alueen ulkopuolelle, on maan omistaja, jonka alueella rakennus sijaitsee, velvollinen lunastamaan rakennuksen, jos vuokramies sitä vaatii ja jos rakennuksen siirtäminen vuokramiehen omaksi lunastettavalle alueelle katsotaan taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi. Jollei maan omistaja voi rakennusta taloudellisesti käyttää, voi-

daan hänet kuitenkin vapauttaa lunastusvelvollisuudesta.

Jollei rakennus 1—4 momentin mukaan tule kuulumaan samalle omistajalle kuin alue, jolla rakennus sijaitsee, on rakennuksen omistaja velvollinen siirtämään rakennuksen pois toimitusmiesten vahvistaman ajan, kuitenkin enintään viiden vuoden kuluessa siitä lukien, kun toimitus on saanut lainvoiman. Maatalousministeriö voi kuitenkin erityisistä syistä pidentää rakennuksen siirtoaikaa, jos sitä haetaan siirtoa varten määrätyn ajan kuluessa.

Siirtokustannuksista on voimassa, mitä 40 §:ssä säädetään.

23 §.

Milloin 19 §:n mukaan vuokra-alue voidaan muodostaa viljelystilaksi, erotetaan siihen niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, että keskikokoinen perhe voi, paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten mukaan tilaansa viljellen, saada siitä, metsän antaman tuen huomioon ottaen, ainakin pääasiallisen toimeentulonsa. Maatalous- ja maatalouskelpoista maata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että se, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttölajeiksi saatettuna, vastaa kahtakymmentä sekä Lapin läänissä ja muuallakin syrjäisissä seuduissa kolmeakymmentä muunnettua pectohehtaaria. Mikäli erityiset syyt niin vaativat, voidaan viljelystilaan kuitenkin erottaa edellä mainittua jonkin verran suurempi tilusala.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun viljelystilaan voidaan erottaa metsämaata enintään niin paljon, että metsä, maan tuotto-kyky sekä puuston määrä ja rakenne huomioon ottaen, kestävää hakkuumäärää soveltaen ja se tarkoituksenmukaisesti hyväksi käyttäen antaa tilan pääasiallisen kotitarvepuun ja puutavaran erilaiset menekki-suhteet huomioon ottaen, tilan elinkelpoisuutta varten tarvittavan määrän myyntikelpoista puuta. Metsämaata älköön kuitenkaan annettako enempää, kuin että metsä vuosittain tuottaa puuta 75—125 kiintokuutiometriä kuorettomaksi runkopuiksi arvioituna.

Niillä seuduilla, missä viljelysmahdollisuudet maan laadusta, syrjäisestä asemasta tai luonnonsuhteista johtuen ovat heikot, mutta metsämaata on runsaasti, voidaan heikot vil-

jelysmahdollisuudet korvata erottamalla metsämaata vastaavasti enemmän, enintään kuitenkin niin paljon, että metsän tuotto 2 momentissa tarkoitetuin tavoin laskettuna ei ylitä 150 kiintokuutiometriä.

24 §.

Milloin 19 §:n mukaan vuokra-alue voidaan muodostaa asuntoviljelystilaksi, erotetaan siihen niin paljon maatalous- ja maatalouskelpoista maata, kuin asukkaan toimeentulon kannalta harkitaan tarpeelliseksi, ei kuitenkaan enempää, kuin että maa, tarkoituksenmukaisimmiksi maatalousmaan käyttölajeiksi saatettuna, vastaa neljää muunnettua peltohehtaaria, elleivät erityiset syyt vaadi jonkin verran suurempaa tilusalaa annettavaksi. Mikäli metsämaan antaminen asuntoviljelystilaan on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, erotetaan sitä yleensä enintään niin paljon, että metsä vuosittain tuottaa tilan kotitarvepuun kulutusta vastaavan määrän puuta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asuntoviljelystila saadaan muodostaa vain maatalousministeriön luvalla ja vain siinä tapauksessa, että kannattavan erikoismaatalouden harjoittaminen maan laadun ja tuotteiden menekin edullisuuden johdosta on jatkuvasti mahdollista tahi että paikkakunnalla on tilaisuus maatalouden harjoittamisen ohella saada pysyvästi riittäviä sivuansioita sekä että edellytykset toimeentulon saamiseen tämän vuoksi ovat erittäin edulliset.

25 §.

Milloin 19 §:n mukaan vuokra-alue voidaan muodostaa kalastustilaksi, erotetaan siihen sellainen vesialue tai osuus veteen, jota paikalliset olosuhteet ja avomerikalastuksen mahdollisuudet huomioon ottaen on ammattimaisen kalastuksen harjoittamiseksi pidettävä välttämättömänä, sekä asuntoviljelystilaa vastaava ala maatalous- ja maatalouskelpoista maata sekä 24 §:n 1 momentissa mainituin edellytyksin myös vastaava ala metsämaata siten, että keskikokoinen perhe voi kalastuksen sekä paikallisten liikenne- ja maatalousolojen tarjoamien edellytysten perusteella saada kalastuksesta ja tilan tuotosta ainakin pääasiallisen toimeentulonsa.

Erityisistä syistä voidaan kalastustilaan erottaa metsämaata enemmän, kuin 1 momentissa on sanottu, ei kuitenkaan enempää, kuin samalle paikalle perustettavalle viljelystilalle voitaisiin antaa.

Kalastustiloja älköön 19 §:ssä tarkoitettuilakaan alueilla muodostettako muualle kuin meren rannikolle tai meren saaristoon.

26 §.

Vuokra-alueesta muodostettavaan asuntotilaan erotetaan niin paljon maata, että siinä tonttimaan ohella on lähinnä tarpeellinen kasvitarha- ja perunamaa sekä enintään kahden lehmän laidun, ei kuitenkaan yhteensä enempää kuin kaksi hehtaaria, jolleivät tilusten sijoitus tai muut erityiset syyt vaadi jonkin verran suurempaa tilusalaa siihen erotettavaksi.

27 §.

Vuokra-alueesta muodostettavaan asunto-tonttiin erotetaan niin paljon maata, kuin sen käyttämiseksi asuntotarkoituksia varten on tarkoituksenmukaista.

Asuntotonttia älköön varsinaisella maaseudulla yleensä muodostettako kahtatuhatta neliometriä pienemmäksi.

28 §.

Jos alueelle, jolla vuokra-alue sijaitsee, on vahvistettu tai lunastamismenettelyn aikana vahvistetaan rakennussuunnitelmia tai rakennussuunnitelmantakaisia määräyksiä, on vuokramiehelle, mikäli mahdollista, erotettava asuntoalue rakennussuunnitelmaa tai sanottuja määräyksiä noudattaen.

Rakennussuunnitelman tai rakennussuunnitelmantakaisten määräysten aikaansaamista tai muuttamista koskevia toimenpiteitä, jotka on suoritettu alkukokouksen jälkeen, ei tarvitse ottaa lunastamistoimituksessa huomioon.

Jollei rakennussuunnitelmaa tai rakennussuunnitelman takaisia määräyksiä ole voitu lunastamistoimituksessa ottaa huomioon tai noudattaa, ei se estä lunastetun alueen kiinteistöksi muodostamista. Myöskään rakennuskielto ei ole kiinteistöksi muodostamisen esteenä.

29 §.

Laadittaessa tai muutettaessa rakennussuunnitelmaa taikka määräyksiä alueen käy-

töstä sellaisella alueella, jolla tässä laissa tarkoitettu lunastamistoimitus on vireillä, on, mikäli mahdollista, otettava huomioon tehdyt lunastusvaatimukset.

3 luku.

Lunastushinta.

30 §.

Alueen sekä siihen kuuluvien etuuskien ja rakennusten samoin kuin sellaisten vuokramiehen lunastettaviksi tulevien rakennusten, jotka eivät ole alueen omistajan omistuksessa, lunastushinta määrätään arvioinnin tapahtuessa paikkakunnalla kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan mukaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun lunastushintaan on lisättävä rappioiden arvo ja siitä vähennettävä parannusten arvo.

Kuitenkin määrätään alueen, etuuskien ja rakennusten lunastushinta samoin kuin 31 ja 32 §:ssä tarkoitetut parannus- ja rappiokorvaukset 1 §:n 4 momentissa mainitussa tapauksessa kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta annetussa laissa säädettyjen perusteiden mukaan.

31 §.

Edellä 30 §:ssä tarkoitettu parannusten arvo määrätään sellaisista parannuksista, jotka vuokramies on hallinta-aikanaan vuokra-alueelle tehnyt, niihin luettuina vuokramiehen rakentamat maan omistajalle kuuluviksi katsottavat rakennukset ja maan omistajan omistamiin rakennuksiin tekemät parannukset, taikka joihin vuokramiehelle on siirtynyt oikeus. Parannusten arviointi suoritetaan arvioinnin tapahtuessa kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan ja sen arvonlisäyksen mukaan, mikä vuokraesineelle on näiden parannusten johdosta tullut, ei kuitenkaan sitä kustannusta suuremmaksi, mikä työn suorittamiseen arvioinnin tapahtuessa olisi mennyt. Jos vuokramies on vuokranantajalta saanut parannuksista korvausta siinä tarkoituksessa alhaiseksi määrätyn vuokramaksun muodossa, vapaavuosina tai muuna parannusten korvaamista tarkoittavana hyvityksenä taikka jos vuokranantaja on osallistunut parannusten tekemiseen tai

niiden kustannuksiin, otettakoon nämä seikat kohtuuden mukaan huomioon parannuskorvausta määrättäessä.

Mitä 1 momentissa on sanottu alueella tehtyjen parannusten arvon määrittämisestä, sovellettakoon vastaavasti sellaisten rakennustöiden osalta, jotka käsittävät vuokramiehen lunastettaviksi tulevien muiden kuin sanotussa momentissa tarkoitettujen rakennusten rakentamista tai parantamista.

Mitä maan- tai tontinvuokraa koskevassa lainsäädännössä on säädetty katselmuksista ja rajoituksista parannuskorvausten saamiseen, ei ole sovellettava tässä pykälässä tarkoitettuja korvauksia määrättäessä. Korvattaviksi parannuksiksi ei kuitenkaan katsota ilmeisiä ylellisyyslaitteita eikä sellaisia laitoksia, jotka palvelevat muita kuin asunto-, maatalous- tai kalastustarkoituksia.

32 §.

Edellä 30 §:ssä tarkoitettu rappioiden arvo määrätään arvonvähennyksen ja arvioinnin tapahtuessa kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan mukaan sellaisista rappioista, joista vuokramies, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, olisi velvollinen suorittamaan vuokranantajalle korvausta, jos vuokrasuhde päättyisi arviointihetkellä.

Sellaisille rakennuksille, joita 31 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, vuokramiehen hallinta-aikana aiheutuneet rappiot luetaan rakennuksen omistajan hyväksi rakennusten lunastushintaa määrättäessä.

33 §.

Jos vuokrasuhde lakkaa sen johdosta, että vuokramiehen lunastusoikeus 10 §:n nojalla kielletään tai että molempien asianosaisten 11 §:n 2 momentissa mainituin tavoin tekemä alueen vuokramiehen omaksi lunastamista tarkoittava lunastusvaatimus hylätään, taikka jos lunastettava alue siirron takia ei tule käsittämään vuokramiehen hallitsemää aluetta kokonaisuudessaan, on maan omistaja velvollinen lunastamaan sillä alueella, jota ei lunasteta vuokramiehen omaksi, olevat vuokramiehen rakennukset. Maanomistaja on tällöin samoin kuin 22 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa velvollinen korvaamaan ne parannukset, jotka vuokramies on kysymyksessä olevalla alueella tehnyt tai joihin hänelle on siirtynyt oikeus, samoin kuin

sen arvon, joka vuokraoikeudella, kysymyksessä oleva alue rakennuksineen, jäljellä oleva vuokra-aika ja vuokran suuruus huomioon ottaen, on katsottava olevan. Lunastushinta ja korvaukset määrätään, 34 §:ssä mainittuja tapauksia lukuun ottamatta, paikakunnalla kohtuulliseksi katsottavan käyvän hinnan mukaan ottaen parannuskorvauksen osalta lisäksi huomioon 31 §:n 1 momentissa säädetyt korvausperusteet. Alueelle ja vuokranantajan rakennuksille aiheutuneiden rappioiden arvo, joka määrätään 32 §:n 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan, vähennetään vuokramiehelle tulevasta lunastushinnasta ja korvauksesta, ja on vuokramies siinä tapauksessa, että rappioiden arvo on lunastushintaa ja korvauksia suurempi, velvollinen suorittamaan ylimenevän osan vuokranantajalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen rakennuksen lunastettavaksi määräämisen sijasta voidaan vuokramiehen pyynnöstä, milloin se harkitaan mahdolliseksi ja taloudellisesti tarkoituksenmukaiseksi, määrätä toimitettavaksi rakennuksen siirto vuokramiehen omaksi lunastettavalle tai hänen läheisyydessä muutoin omistamalleen alueelle.

Vuokramiehelle 1 momentin mukaan tuleva lunastushinta ja korvaus, sikäli kuin niiden määrä on rappioiden arvoa suurempi, vähennetään lunastamisen tapahtuessa vuokramiehen suoritettavaksi tulevasta lunastushinnasta, sikäli kuin tämä tarkoitukseen riittää. Muutoin noudatetaan korvauksen maksamisessa, mitä 49 §:ssä ja 69 §:n 4 momentissa säädetään.

34 §.

Milloin vuokra-alueen tai sen osan hallinta sen johdosta, että vuokramieheltä on 6 §:ssä mainituilla perusteilla kielletty lunastusoikeus tai aluetta vähennetty, määrätään maan omistajan lunastettavaksi, noudatetaan vastaavasti 33 §:n säännöksiä, kuitenkin siten, että vuokramiehelle maksettavat korvaukset sekä rakennusten lunastushinta määrätään kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen annetussa laissa säädettyjen perusteiden mukaan.

35 §.

Alue, joka on luovutettu perintöosuuden vastikkeena hallittavaksi ilman vuokramak-

sua, tai osa siitä tahi vaihtamalla sen sijaan saatu alue erotetaan tämän lain säännöksiin mukaan ja lunastushintaa suorittamatta sen omaksi, jonka hallittavaksi alue on luovutettu tai laillisesti siirtynyt. Sama on lakina, jos alueen hallinta on luovutettu jatkuvasti perinnöllisin vuokraoikeuksin, siihen katsomatta, kuka vuokra-alueita lunastusasian viereille tullessa hallitsee.

Jos 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa suoritetaan vuokramaksua, maksetaan lunastushintana vuokramaksun pääoma-arvo, joka lasketaan viiden prosentin mukaan, ja enintään se määrä, mihin lunastushinta vähennettynä aikaisemmin kerta kaikkiaan suoritettun vastikkeeseen määrällä tämän lain mukaan nousisi. Jos vuokramaksu on vastikkeeseen suorittamisen jälkeen uudelleen määrätty, korotetaan tai vähennetään sitä määrää, joka on kertakaikkisena vastikkeena vähennettävä, vuokramaksun muutosta vastaavasti.

Milloin aluetta 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa vähennetään, on maan omistajan siltä osalta suoritettava haltijalle 30—34 §:n mukaisesti määrättävä lunastushinta ja korvaukset.

Milloin lunastettavaan alueeseen liitetään 1 momentissa tarkoitettujen alueiden lisäksi muita alueita ja etuuksia, on niistä maksettava 30 §:n mukaisesti määrättävä hinta.

36 §.

Sotilastorppaa tai sen osaa lunastettaessa määrätään alueen ja siihen kuuluvien etuuk- sien sekä rakennusten lunastushinta 30 §:n mukaan.

Milloin sotilastorpan tai sen osan hallinta nojautuu perusteeseen, jota on asianosaisten kesken voitu tai muutoin voidaan katsoa omistusoikeuden tai perinnöllisen vuokraoikeuden siirtymisen veroiseksi, voidaan lunastettavasta alueesta muodostettavan tilan saajan maksettavaksi tulevaa lunastushintaa kohtuullisesti alentaa 1 momentin mukaisesta hinnasta, samalla soveltuvin osin noudattaen, mitä 35 §:n 2—4 momentissa on säädetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen lunastushinnan ja 2 momentissa tarkoitettujen alennettujen hinnan erotus niiden alueiden ja etuuk- sien sekä rakennusten osalta, joista on laskettu alennettu hinta, jää valtion lopullisesti vastattavaksi.

37 §.

Lapin ja Oulun lääneissä samoin kuin syrjäisissä osissa Kuopion, Vaasan sekä Turun ja Porin läänejä voidaan valtion metsämaata metsineen ja muine etuuksineen, rakennuksia lukuun ottamatta, lunastaa alle 30 §:ssä säädetyn hinnan.

38 §.

Jos asianosaiset lunastamisenettelyn yhteydessä sopivat lunastushinnasta ja korvauksista, noudatetaan sopimusta.

39 §.

Jos vuokramies 6 §:n 1 momentissa mainituista syistä veloitetaan siirtymään entiseltä alueelta uudelle, maksaa vuokranantaja siirtokustannukset.

Jos vuokramies 6 §:n 2 momentissa mainituista syistä siirretään muualle, suorittaa kunta siirtokustannukset.

Siirron tapahtuessa 7 §:n 1 momentin perusteella suorittaa siirtokustannukset, milloin vuokra-alue sijaitsee yksityisen henkilön omistamalla maalla, maan omistaja enintään siihen määrään asti, jonka katsotaan vastaavan hänen siirrosta saamaansa hyötyä, ja sen yli menevältä osalta maksaa siirtokustannukset valtio. Muulla kuin yksityisen henkilön omistamalla maalla sijaitsevan vuokra-alueen osalta maksaa siirtokustannukset kokonaisuudessaan maan omistaja. Kuitenkin maksaa valtio siirtokustannukset siinä tapauksessa, että vuokra-alue sijaitsee tilojen tai muulla yhteisellä maalla.

Milloin vuokramiehen on siirryttävä uudelle alueelle muista kuin 1—3 momentissa mainituista syistä, määrätään osanotto siirtokustannuksiin niiden perusteiden mukaan, joita noudatetaan määrättäessä osallistumisesta siirtokustannuksiin maanmittaustoimituksissa.

Menojen lukemisesta siirtokustannuksiin ja muustakin näiden kustannusten määräämisestä on voimassa, mitä jakolaissa (604/51) on siirtokustannuksista säädetty.

Milloin valtio ei lopullisesti suorita siirtokustannuksia, maksetaan ne etukäteen valtion varoista, niinkuin siirtokustannuksista maanmittaustoimituksissa on säädetty.

Siirtokustannusten korvausta ei suoriteta, jos vuokraoikeuden jäljellä oleva arvo on määrätty 33 tai 34 §:n mukaan korvatta-

vaksi. Milloin sellaisten etuuksien, joista on määrätty suoritettavaksi parannuskorvausta, siirtämisestä taikka tällaisten etuuksien antaman hyödyn korvaamiseksi määrätään suoritettavaksi siirtokustannusten korvausta, suoritetaan viimeksi mainittu korvaus parannuskorvauksen määrällä vähennettynä.

40 §.

Kun rakennuksen omistaja 22 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa veloitetaan siirtämään rakennus, maksavat rakennuksen omistaja ja vuokramies siirtokustannukset siinä suhteessa, kuin heidän katsotaan siirrosta hyötyvän. Erittäin pätevistä syistä voidaan siirtokustannukset kuitenkin määrätä osaksi tai kokonaan suoritettaviksi valtion varoista.

Jos rakennus 22 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa määrätään siirrettäväksi, maksaa siirtokustannukset valtio, kuitenkin niin, että jos alueen saajalle tai rakennuksen omistajalle katsotaan olevan siirrosta hyötyä, voidaan heidät velvoittaa osallistumaan siirtokustannuksiin saamansa hyödyn mukaan.

Jos rakennus 22 §:n 3 tai 4 momentissa taikka 33 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa määrätään siirrettäväksi, suorittaa siirtokustannuksista maan omistaja sen osan, joka vastaa hänen siirrosta saamaansa hyötyä, ja muun osan valtio. Jos alue on jätetty lunastamatta vuokramiehen omaksi pääasiallisesti asemakaavalaissa edellytetyn järjestelyn johdosta, suorittaa maan omistaja siirtokustannuksista hänelle siirrosta aiheutuvaa hyötyä vastaavan osan ja muun osan kunta.

Rakennuksen siirtokustannukset maksetaan kokonaan tai osaksi etukäteen valtion varoista, niinkuin siirtokustannuksista maanmittaustoimituksissa on säädetty.

4 luku.

Rahoitus.

41 §.

Jos muun kuin 1 §:n 4 momentissa tarkoitettujen vuokramiehen, hänen taloudelliset ja muut olosuhteensa huomioon ottaen, ei katsota omilla varoillaan pystyvän suoritta-

maan 5 §:ssä tarkoitettulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun vuokra-alueen tai rakennuksen kauppahintaa taikka viranomaisen päätöksellä lunastetun sanotun omaisuuden lunastushintaa, voidaan, mikäli ei ole kysymys valtion tai kunnan omaisuuden luovuttamisesta tai lunastamisesta, kauppahinnan maksamista varten myöntää maanostolainaa ja kauppa- tai lunastushinnan suorittamisessa käyttää valtion välitystä sekä siinä tapauksessa, että edellä mainittu omaisuus on lunastettu valtiolta tai kunnalta tahi kunta on luovuttanut omaisuuden vapaaehtoisella sopimuksella, määrätä, että lunastus- ja kauppahinta saadaan maksaa vuotuismaksuina, sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

Jos 1 momentissa mainittua omaisuutta on 63 §:n 5 tai 6 momentin mukaisesti jäänyt rasittamaan sanotuissa lainkohdissa tarkoitettu oikeus, ei edellä 1 momentissa tarkoitettua maanostolainaa saada myöntää eikä käyttää kauppa- tai lunastushinnan suorittamisessa valtion välitystä.

Vuokramiehen olosuhteita koskevista 1 momentissa mainituista edellytyksistä riippumatta käytettäköön rahoittamisessa valtion välitystä siinä tapauksessa, että kauppa- tai lunastushinta 70 tai 71 §:n mukaan vastaa sanotuissa lainkohdissa tarkoitetuista suorituksista, älköönkään tällöin myönnettävä kauppahinnan maksamista varten maanostolainaa. Mainituin edellytyksin käytettäköön valtion välitystä siinäkin tapauksessa, että omaisuus on lunastettu kunnalta tai että kunta on luovuttanut sen vapaaehtoisella sopimuksella, samoin kuin 47 §:n 1 momentissa mainituista edellytyksistä riippumatta siinä sanotussa momentissa tarkoitettu tapauksessa, että asianosaiset ovat sopineet vuokra-alueen suuremman alueen luovuttamisesta tai lunastamisesta.

42 §.

Edellä 41 §:n 1 momentissa tarkoitettulle vuokramiehelle annetaan maanostolainaa asutusvaroista, ja annettakoon hänelle sanotuista varoista lainoja myönnettäessä etusija asutuslainsäädännön mukaisiin lainan saajiin verrattuna.

Asutusvaroista voidaan vuokramiehelle, jolle vuokra-alue on luovutettu omaksi vapaaehtoisella sopimuksella tai lunastettu vi-

ranomaisen päätöksellä, antaa muitakin asutuslainsäädännön mukaisia lainoja samoin edellytyksin, kuin näitä lainoja myönnetään sanotun lainsäädännön mukaan muodostettujen tilojen saajille.

43 §.

Jollei tässä laissa muuta säädetä, on 42 §:ssä tarkoitettujen lainojen myöntämisestä ja lainaehdoista sekä lainojen välittämisestä ja takaisin perimisestä voimassa, mitä niistä on asutuslainsäädännössä säädetty, kuitenkin niin, että lainoja voidaan myöntää, vaikka vuokramiehen omaksi luovutettu tai lunastettu alue ei täyttäisikään niitä vaatimuksia, jotka mainitussa lainsäädännössä on vastaville asutustiloille ja asutontonteille asetettu.

44 §.

Milloin 42 §:ssä tarkoitettu laina on myönnetty vuokramiehelle, jolle vapaaehtoisella sopimuksella on luovutettu alue tilasta, läheteeseen lainan antaja jäljennöksen luovutuskirjasta ja lainapäätöksestä sekä maarekisterinotteen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan erottamisoikeuden sekä lainan maksamisen vakuudeksi. Kun merkintä on tehty, on alue ja siitä muodostettu tila lainan ja sen koron maksamisesta panttina etuoikeudella merkitsemispäivästä niin kauan, kuin maksamattoman kauppahinnan panttioikeudesta on säädetty. Jos tänä aikana tehdyn hakemuksen perusteella vahvistetaan lainan vakuudeksi kiinnitys alueesta muodostettuun tilaan, säilyy lainan antajan oikeus. Lainan antaja saa alueen ostajan ja lunastajan puolesta ja kustannuksella erotuttaa alueen itsenäiseksi tilaksi ja hakea siihen lainhuudon, ja voidaan kiinnitys vahvistaa tilan omistajaa kuulematta. Merkintää erottamisoikeudesta älköön kuitenkaan tehtävä, jos se aikaisemman ilmoituksen perusteella on jo tehty tai erottamisoikeuden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys.

45 §.

Sellaisen kauppahinnan, jonka maksamista varten ei ole myönnetty maanostolainaa, ja lunastushinnan suorittamisessa voidaan käyttää valtion välitystä siten, että hinta maksetaan sen saamiseen oikeutetulle valtion varoista osaksi tai kokonaan etukäteen rahana.

Välittämisestä päättää toimitusmiesten alituksen perusteella maatalousministeriö.

Kauppa- tai lunastushinta tahi sen osa, jonka valtio on välittänyt, on luoton saajan maksettava takaisin valtiolle viiden prosentin suuruisina vuotuismaksuina, joista luetaan koroksi enintään kolme sadalta kulloinkin suorittamatta olevasta pääomasta ja muu osa pääoman lyhennykseksi. Milloin välitetty kauppa- tai lunastushinta on viittäkymmentätuhatta markkaa pienempi, maksetaan se takaisin yhdellä kertaa tai suurempina vuotuismaksuina, kuin edellä on sanottu.

46 §.

Sellaisen kunnalle suoritettavan kauppa- tai lunastushinnan, jota valtio ei ole välittänyt, samoin kuin valtiolta lunastetun omaisuuden lunastushinnan osalta voivat toimitusmiehet määrätä, että ne saadaan suorittaa sellaisin vuotuismaksuin, kuin 45 §:n 2 momentissa on valtion välittämän kauppa- ja lunastushinnan osalta säädetty.

47 §.

Maanostolainaa saadaan myöntää ja valtion välitystä käyttää vain erityisistä syistä siinä tapauksessa, että asianosaiset ovat sopineet vuokramiehen omaksi luovutettavaksi tai lunastettavaksi melkoista suuremman alueen, kuin 2 luvun mukaan on sallittu, taikka että asianosaiset ovat sopineet käypää hintaa ilmeisesti suuremman kauppa- tai lunastushinnan maksamisesta.

Edellä 42 §:ssä tarkoitettujen lainojen sekä 45 ja 46 §:ssä tarkoitettujen kauppa- ja lunastushintojen maksamisessa voi maatalousministeriö myöntää helpotuksia ja lykkäystä, soveltuvin osin noudattaen, mitä asutuslainsäädännössä on helpotusten ja lykkäyksen myöntämisestä säädetty. Helpotusten ja lykkäyksen myöntämisestä lainan antajalle tai 46 §:ssä tarkoitettujen vuotuismaksujen osalta kunnalle aiheutuva rasitus korvataan lainan antajan osalta soveltuvin osin noudattaen, mitä vastaavien tapausten kohdalla on asutuslainsäädännössä säädetty, sekä vuotuismaksujen osalta vastaavasti soveltaen, mitä sanotussa lainsäädännössä on säädetty kunnan omista varoista myönnettujen lainojen kohdalla.

48 §.

Kun kauppa- tai lunastushinta tai sen osa on määrätty suoritettavaksi valtion välityksellä tahi kun toimitusmiehet ovat 46 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa määränneet, että vuokramies saa suorittaa kauppa- tai lunastushinnan vuotuismaksuina, on maatalousministeriön tahi, jälkimmäisessä tapauksessa, toimitusmiesten lähetettävä saamisen syntymisestä ilmoitus asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan kauppa- tai lunastushintasaamisen maksamisen ja, kysymyksen ollessa tilaan kuuluvan alueen lunastamisesta, myös erottamisoikeuden vakuudeksi. Kun merkintä on tehty, on tila taikka alue ja siitä muodostettu tila valtion ja maan omistajan edellä mainittujen saamisten ja niiden koron maksamisesta panttina etuoikeudella merkitsemispäivästä, ja saadaan sanotut saamiset korkoineen ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta. Kun alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetettäköön siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka tehköön alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin merkinnän edellä tarkoitettun panttioikeuden kohdistumisesta muodostettuun tilaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista saamista on valtion saamisella parempi etuoikeus kuin maan omistajan saamisella sekä näillä molemmilla parempi etuoikeus kuin 42 §:ssä tarkoitetuilla lainoilla.

49 §.

Jos maan omistaja on asutuslainsäädännön mukaan luotonsaatikelpoinen tai 41 §:n 1 momentissa tarkoitettuun vuokramieheen verrattava henkilö taikka jos hänen katsotaan muutoin olevan välttämättömässä luoton tarpeessa, on luoton myöntämisestä maan omistajalle 30, 31 ja 33 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja lunastushinnan maksamista varten ja niiden suorittamisesta valtion välityksellä, mikäli niitä ei ole vähennetty maan omistajalle tulevasta lunastushinnasta, soveltuvin osin voimassa, mitä 42—45 §:ssä sekä 47 §:n 1 momentissa käypää hintaa suuremman kauppa- ja lunastushinnan suorittamisesta tehdyn sopimuksen osalta on säädetty

luoton myöntämisestä vuokramiehelle lunastushinnan suorittamista varten ja lunastushinnan suorittamisesta valtion välityksellä.

5 luku.

Lunastusvaatimus.

50 §.

Jollei maan omistaja ole vapaaehtoisesti luovuttanut vuokra-aluetta tai sen sijasta muuta aluetta vuokramiehen omaksi, on vuokramiehen tai maan omistajan, joka lunastamista haluaa, tehtävä yhden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta lukien lunastusvaatimus vahvistetun kaavan mukaisella hakemuskirjalla, joka on kaksin kappalein täytettynä toimitettava asutuslautakunnalle siinä kunnassa, jonka alueella vuokra-alue tai osa siitä sijaitsee.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, voidaan lunastamistoimituksessa ottaa huomioon lunastusvaatimus, jonka vuokramies tai maan omistaja asianmukaisella tavalla tekee toimitusmiehille lunastamistoimituksen alkukokouksessa tai myöhemminkin, mikäli on erityisiä syitä ja se voi tapahtua toimitusta haittaamatta, kuitenkin viimeistään 57 §:ssä tarkoitetussa kokouksessa.

51 §.

Asutuslautakunnan on viipymättä ilmoitettava sille tehdystä lunastusvaatimuksesta tiedossa olevalle toiselle asianosaiselle kirjalla virkakirjeellä.

Kun lunastusvaatimusten tekemistä varten 50 §:n 1 momentissa säädetty määräaika on päättynyt, on asutuslautakunnan tiedoitettava tehdyistä lunastusvaatimuksista, niin kuin julkisista kuulutuksista on säädetty.

Viimeistään kolmenkymmenen päivän kuluessa lunastusvaatimusten tekemistä varten 50 §:n 1 momentissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen asutuslautakunnan on lähetettävä tehty lunastusvaatimukset tiedoksi- ja kuulutustodistuksineen maatalousministeriölle.

Toimitusmiesten on huolehdittava, että 50 §:n 2 momentin mukaisesti tehty lunastusvaatimus viipymättä annetaan tiedoksi ja kuulutetaan tämän pykälän 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla.

52 §.

Jos maan omistaja on tehnyt lunastusvaatimuksen, mutta vuokramies ei halua lunastamista, taikka jos vuokramies haluaa luopua tekemästään lunastusvaatimuksesta, on vuokramiehen ilmoitettava siitä ennen lunastamistoimituksen kuuluttamista asutuslautakunnalle tai viimeistään lunastamistoimituksen aikana 57 §:ssä tarkoitetussa kokouksessa toimitusmiehille. Luopumisilmoituksen vastaan ottaneen viranomaisen tehtävänä on 51 §:ssä mainitulla tavalla ilmoittaa asiasta maan omistajalle. Vuokrasuhteen jatkumisesta on tällöin voimassa, mitä 11 §:n 4 momentissa on säädetty.

Jos olosuhteista voidaan selvästi havaita, että vuokramies, vaikkei hän ole ilmoittanut luopuvansa lunastamisesta, ei halua käyttää lunastusoikeuttaan, asettakoot toimitusmiehet määräajan, jonka kuluessa vuokramiehen on ilmoitettava, luopuuko hän lunastamisesta vai ei. Jollei vuokramies tee mainittua ilmoitusta asetetussa määräajassa, katsottakoon lunastaminen rauenneeksi, ja on tällöin noudatettava, mitä 1 momentissa on säädetty sen varalta, että vuokramies tekee luopumisilmoituksen toimitusmiehille.

53 §.

Jos vuokraoikeus siirtyy lunastusvaatimuksen tekemisen jälkeen, mutta ennen kuin lunastamisesta annettu päätös on saanut lainvoiman, saa uusi vuokramies, edellyttäen, että siirtyminen on saatettu lunastusviranomaisten tietoon, entisen vuokramiehen aseman lunastamismenettelyssä siinä tapauksessa, että lunastusvaatimus olisi voitu hyväksyä, jos siirtyminen olisi tapahtunut ennen lunastusvaatimuksen tekemistä. Edellä 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetty edellytys, jonka aikaisempi vuokramies on täytännyt, katsotaan uuteen vuokramieheen nähdessä täytetyksi, jos hän ilmoittaa asettuvansa kohtuulliseksi katsottavan muuttoajan kuluessa asumaan vuokra-alueelle ja tätä, olosuhteet huomioon ottaen, voidaan pitää todennäköisenä.

Jollei 1 momentissa tarkoitettuja lunastusoikeuden edellytyksiä ole uuden vuokramiehen kohdalla olemassa, hylätään lunastusvaatimus, ja vuokrasuhteen osalta on tällöin noudatettava, mitä 11 §:n 2 momentissa on säädetty. Jos lunastamisen edellytykset siirtymisen tapahtuessa kuitenkin oli-

vat entisen vuokramiehen osalta olemassa ja vuokraoikeus on siirtynyt muuten kuin hänen kuolemansa johdosta, saa entinen vuokramies lunastusoikeuden, ja siirto katsotaan mitättömäksi, sekä siinä tapauksessa, että vuokraoikeus on siirtynyt kuoleman johdosta, ja lunastusoikeuden edellytykset jonkun muun oikeudenomistajan kuin uuden vuokramiehen osalta ovat olemassa, saa nämä oikeudenomistaja lunastusoikeuden, jos vuokraoikeus siirretään edelleen hänelle.

6 luku.

Lunastamismenettely.

54 §.

Vuokra-alueiden lunastamistoimituksen suorittavat toimitusmiehet, joina ovat toimitusinsinööri ja kaksi uskottua miestä. Toimitusinsinööriksi maatalousministeriö määrää maanmittausinsinöörin, joka toimii toimitusmiesten puheenjohtajana. Uskottuina miehinä toimivat kunnassa maanmittaustoimitusten uskotuiksi miehiksi valitut henkilöt. Samassa toimituksessa käytetään mahdollisuuksien mukaan samoja uskottuja miehiä. Maatalousministeriö voi toimitusmiesten pyynnöstä asettaa toimituksessa käytettäväksi asiantuntijoita.

Maatalousministeriö määrää toimitusinsinöörin toimialueen, jota voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa.

Toimitusinsinööri päättää, mitkä alueet käsitellään samassa lunastamistoimituksessa. Toimitusmiehet voivat toimituksen aikana erottaa osia siitä eri toimituksiksi, jos se käsittelyn jouduttamiseksi yhden tai useamman vuokra-alueen osalta harkitaan tarkoituksenmukaiseksi ja jos se muutoin voi sopivasti tapahtua.

55 §.

Kun toimitusinsinööri on suorittanut valmistavat toimenpiteet, kutsuttakoon maan omistajat sekä vuokramiehet ja muut oikeuksien haltijat, joiden alueita ja oikeuksia toimitus lunastusvaatimusten johdosta ja, sikäli kuin tiedossa on, muista syistä koskee, vuokra-alueiden lunastamistoimituksen alkukokoukseen kuulutuksella, joka on julkaistava asianomaisen kunnan ilmoitustaululla ja yhdessä tai kahdessa paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä vähintään neljätoista päivää ennen kokousta.

Toimituksen alkamisesta on erikseen kirjellä ilmoitettava sellaiselle toisesta kunnasta olevalle maan omistajalle, jonka asuinpaikka on lunastusvaatimuksessa mainittu tai muutoin tiedossa, sekä maatalousministeriölle, jonka edustajalla on toimituksessa asianosaisen asema. Ilmoittamisesta on muutoin voimassa, mitä jakolain 70 §:n 3 momentissa on säädetty.

Asianosaisen poissaolo ei estä toimituksen suorittamista.

Jos toimituksen jatkaminen on siirrettävä toistaiseksi eikä kokouksessa voida määrätä seuraavaa kokouspäivää, on tieto siitä annettava 1 ja 2 momentissa säädetyllä tai toimitusmiesten kokouksessa päättämällä tavalla.

56 §.

Vuokra-alueiden lunastamistoimituksessa ratkaistaan 51 §:n mukaisesti tiedoksi annetut lunastusvaatimukset, määrätään lunastettavat alueet, lunastushinnat ja miten ne on suoritettava samoin kuin korvaukset ja muut lunastamisedot, päätetään alueen vapautumisesta rasituksista ja siitä johtuvista korvauksista sekä toimitetaan alueiden itenäisiksi tiloiksi muodostaminen tai liittäminen ennestään oleviin tiloihin, noudattaen, mitä niistä on tässä laissa säädetty.

Vuokra-alueiden lunastamistoimituksessa saadaan toimittaa tämän lain mukaisesti muidenkin kuin tässä laissa tarkoitettujen vuokra-alueiden siirtoja toiseen paikkaan samalla tilalla sekä niistä johtuvia vuokra-suhteiden muutoksia, mikäli se lunastettavien vuokra-alueiden sopivan järjestelyn aikaansaamiseksi on välttämätöntä. Siirtokustannusten suorittamisesta on voimassa, mitä 39 §:ssä on säädetty.

Mikäli tämän lain säännöksistä ei muuta johdu, on lunastamistoimituksesta soveltavin osin voimassa, mitä jakolaissa lohkomisesta säädetään.

Lunastamistoimituksessa ovat asianosaisia jakolaissa ja erikseen tässä laissa tarkoitettujen henkilöiden ohella muu rakennuksen omistaja kuin vuokramies tai vuokranantaja, sikäli kuin toimitus koskee hänen omista maansa rakennusta, sekä 2 momentissa tarkoitettujen vuokra-alueiden haltijat siltä osalta, kuin toimitus tulee sanotun momentin soveltamisen johdosta koskemaan mainittuja vuokra-alueita.

57 §.

Kun toimitusmiehet ovat tehtyjen lunastusvaatimusten johdosta laatineet suunnitelman lunastamisesta, on toimitusalueella vuokra-alueita hallitseville vuokramiehille ja asianomaisille maan omistajille sekä valtion edustajalle annettava tilaisuus tulla 55 §:n 4 momentissa mainituin tavoin ilmoitetussa kokouksessa kuulluiksi päätösehdotuksesta.

58 §.

Vuokramies, jonka hallitseman vuokra-alueen lunastamista koskeva asia on tässä laissa säädetyssä järjestyksessä pantu viireille, säilyttää koko lunastamismenettelyn ajan 2 momentissa mainituin poikkeuksin lunastusvaatimuksen pohjana olevan vuokrasuhteen mukaisen oikeutensa hallitsemiinsa alueisiin etuuksineen siinäkin tapauksessa, että vuokrasuhde lakkaa, ennen kuin omistusoikeus alueeseen sen lunastamisella siirtyy vuokramiehelle tai ennen kuin lunastusoikeus on lopullisesti evätty. Lunastamatta jääneen alueen lunastamismenettelyn päätyttyä jatkuvasta hallinnasta on säädetty 6 §:n 3 momentissa, 7 §:n 3 momentissa ja 11 §:ssä.

Siltä ajalta, jona vuokramies 1 momentissa mainituissa tapauksissa säilyttää vuokra-alueen hallinnan, on vuokramiehen suoritettava hallintasuhteita vastaava vuokramaksu, jonka toimitusmiehet vuokramiehen tai maan omistajan sitä vaatiessa määräävät sen mukaan, kuin paikkakunnalla on katsottava kohtuulliseksi. Lunastamistoimituksen päättymisen jälkeen voidaan vuokramaksu saattaa vallitsevien olosuhteiden pohjalla asutuslautakunnan uudelleen määrättäväksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, olkoon vastaavasti noudatettavana 53 §:ssä tarkoitetun uuden vuokramiehen osalta, samoin kuin siinä tapauksessa, että 1 ja 2 §:ssä tarkoitettu vuokrasuhde lakkaa tämän lain voimaantulon jälkeen, mutta ennen lunastusvaatimuksen tekemistä.

59 §.

Edellä 9 §:ssä tarkoitettua alueenvaihdon sekä, mikäli 35 §:ssä mainittu vaihtaminen ja 56 §:n 2 momentissa mainittu vuokrasuhteen muutos suoritetaan alueenvaihtona, näissä pykälissä edellytetyn alueenvaihdon suorittavat toimitusmiehet lunastamistoimituksen yhteydessä. Tilusvaihdon ja alueen-

vaihdon suhteen on soveltuvin kohdin noudatettava, mitä jakolaissa on tilusvaihdosta säädetty.

60 §.

Toimitusmiehet voivat kokonaan tai osittain kieltää metsän hakkaamisen alueelta, jonka lunastamisesta tai lunastettavaan alueeseen 9 §:n mukaisella alueenvaihdolla toimitettavasta liittämisestä he ovat laatineet suunnitelman, ja on kiello voimassa, mikäli toimitusmiehet eivät toisin päättä, siihen saakka, kunnes lunastamistoimitus on saanut lainvoiman tai ehkä rauennut. Kiellon voimassaoloaikana saadaan alueelta hakata puita vain toimitusmiesten luvalla.

Tarvittaessa voidaan 1 momentissa tarkoitettu kiello antaa jo ennen lunastettavan tai vaihdettavan alueen määräämistä, jolloin se on rajoitettava siihen alueeseen, jonka katsotaan voivan tulla lunastettavaksi tai vaihdettavaksi. Lunastamissuunnitelman valmistuttua on toimitusmiesten, jos kiello kohdistuu sellaiseen alueeseen, joka suunnitelman mukaan ei tule lunastettavaksi tai vaihdettavaksi, tältä osalta peruutettava hakkuukiello.

Antamastaan hakkuukiellosta on toimitusmiesten kuulutettava kunnan ilmoitustaululla ja lähetettävä ilmoitus asianomaiselle metsänhoitolautakunnalle merkittäväksi hakkuukielloista pidettävään luetteloon sekä lisäksi kirjeellisesti ilmoitettava tiedossa olevalle maan omistajalle ja hakkuuoikeuden haltijalle. Maan omistajalle lähetettävä ilmoitus on valtion maan osalta toimitettava sille viranomaiselle, jonka hallinnassa alue on. Kun hakkuukiello on kokonaan tai osittain peruutettu tai kun se on 1 momentissa mainituista syistä lakannut olemasta voimassa, on toimitusmiesten tai sen ylemmän viranomaisen, jonka asiassa antama päätös on saanut lainvoiman, lähetettävä ilmoitus asianomaiselle kunnalle ja metsänhoitolautakunnalle edellä mainitun kuulutuksen ja merkinnän poistamista varten.

Joka rikkoo tässä pykälässä tarkoitettua metsänhakkuukielloa, rangaistakoon, niinkuin laillisen hukkaamiskiellon rikkomisesta on säädetty.

61 §.

Jos asianosainen on tyytymätön toimitukseen, ilmoittakoon tyytymättömyytensä lopukokouksessa, jolloin asia on siinä suori-

teuttuine piirirajankäynteineen ja tilusvaihtoineen sekä muine toimenpiteineen kokonaisuudessaan viipymättä alistettava maanjako-oikeuden ratkaistavaksi.

Asian käsittelystä maanjako-oikeudessa ja muutoksen hakemisesta maanjako-oikeuden päätökseen on voimassa, mitä jakolaissa on säädetty. Poiketen siitä, mitä jakolain 322 §:n 2 momentissa on säädetty, saa itsenäisen vaatimuksen maanjako-oikeudessa kuitenkin tehdä vain se asianosainen, joka on ilmoittanut tyytymättömyyttä toimitukseen.

62 §.

Sitten kun tilan osaa koskevan lunastusvaatimuksen tai vapaaehtoisen luovutuksen johdosta on pidetty 55 §:ssä tarkoitettu alkukokous, lähetetään toimitusinsinööri viipymättä ilmoituksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille, joka tekee kiinnitysasiain pöytäkirjaan merkinnän kysymyksessä olevan alueen erottamisoikeuden vakuudeksi. Merkintää älköön kuitenkaan tehtävä vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun alueen osalta, jos sen erottamisoikeuden vakuudeksi on jo vahvistettu kiinnitys. Kun alue erotetaan itsenäiseksi tilaksi, katsottakoon erottamisen oikeudellisen vaikutuksen alkaneen sinä päivänä, jolloin merkintä kiinnitysasiain pöytäkirjaan tehtiin.

Jos toimitusmiehet epäävät aluetta koskevan lunastusvaatimuksen eikä päätökseen ilmoiteta tyytymättömyyttä, lähetetään toimitusinsinööri päätöksestä ilmoituksen tuomarille, joka merkitkään kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

Milloin toimitusmiesten alueen lunastusvaatimusta koskeva päätös on tyytymättömyydenilmoituksen johdosta alistettu maanjako-oikeuden ratkaistavaksi, lähetetään sanotun oikeuden puheenjohtaja, sen jälkeen kun tyytymättömyyden ilmoittamisaika maanjako-oikeuden päätökseen on päättynyt, viipymättä asianomaiselle tuomarille jäljennöksen päätöksestä ja ilmoituksen siitä, onko hänelle tai maanmittauskonttorille ilmoitettu päätökseen tyytymättömyyttä. Jos tyytymättömyyttä on ilmoitettu, hankkikoon tuomari selvityksen siitä, onko muutoksenhakemus maanjako-oikeuden päätökseen ajettu perille. Jos maanjako-oikeuden päätökseen, jolla on pysytetty 2 momentissa tarkoitettu päätös, ei ole ilmoitettu tyytymättömyyttä taikka jos muutoksenhakemusta maanjako-

oikeuden päätökseen, jolla on kumottu alueen lunastusvaatimuksen hyväksymisen sisältävä toimitusmiesten päätös, ei ole ajettu perille, merkitkään tuomari kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

Korkein oikeus lähettäkään alueen lunastusvaatimusta koskevasta tuomiostaan ja päätöksestään jäljennöksen asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille, joka siinä tapauksessa, että korkeimman oikeuden päätös sisältää lunastusvaatimuksen epäämisen, merkitkään kiinnitysrekisteriin, että erottamisoikeus on rauennut.

Sen jälkeen kun alue on lunastusvaatimuksen tai vapaaehtoisen luovutuksen perusteella erotettu itsenäiseksi tilaksi ja erottaminen on merkitty maarekisteriin, lähetetään siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomarille, joka merkitkään kiinnitysrekisteriin, että erottaminen on toteutettu ja että erottamisoikeuden vakuudeksi aikaisemmin tehty merkintä on rauennut.

7 luku.

Alueen vapautuminen rasituksista sekä hinnan ja korvauksen suorittaminen.

63 §.

Kun tila tai alue tilasta tämän lain mukaan lunastetaan vuokramiehen omaksi taikka kun tämän lain mukaisessa menettelyssä, jossa tilan tai alueen vapaaehtoinen luovutus vuokramiehen omaksi on otettu käsittelyn pohjaksi, annetaan vapauttamisesta päätös, vapautuvat tila ja alue, mikäli jäljempänä tässä pykälässä ei muuta sanota, vastaamasta seuraavista oikeuksista ja suorituksista:

1) kiinnityksen tai rekisteröimisen nojalla tai muuten sitä rasittavasta vuokra-oikeudesta, pysyvistä hallintaoikeudesta ja muista niihin verrattavista oikeuksista, ei kuitenkaan kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiinnitetystä oikeudesta löydöksen valtaamiseen tai osuuteen valtauksesta;

2) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä eläkeoikeudesta sekä 17 päivänä helmikuuta 1956 annetun holtoapulain (116/56) 5 §:ssä tarkoitettua oikeudesta saada elatusta;

3) kiinnitetystä ja kiinnittämättömästä metsänhakkuoikeudesta;

4) saamisesta, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue kiinnityksen tahi maksamattoman kauppahinnan oikeutta koskevien tai muiden säännösten nojalla on panttina tai muuten vastaamassa; sekä

5) luonteeltaan julkisoikeudellisista tai julkisoikeudellisessa järjestyksessä maksettaviksi pannuista tahi niihin verrattavista suorituksista.

Jos tilan tai alueen ohella 1 momentissa mainituin tavoin hankitaan vuokramiehen omaksi sellainen rakennus, johon saamis oikeuden vakuudeksi on vahvistettu irtaimistokiinnitys, on rakennuksen vapautumisesta vastaamasta mainitusta saamis oikeudesta vastaavasti voimassa, mitä mainituissa momentissa on sanottu.

Milloin vuokramiehen omaksi 1 momentin mukaisesti hankitulla tilalla tai alueella on vuokramiehen omistama laitos, johon hallinto-oikeuksineen maahan on saamis oikeuden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys, tai milloin tällainen vuokra-alueen vähentämisen johdosta lunastettavan alueen ulkopuolelle jäänyt vuokramiehen laitos siirretään vuokramiehen omaksi hankitulle tilalle tai alueelle, kohdistuu kiinnityksen haltijan mainittu oikeus vuokramiehen omaksi hankittuun tilaan tai alueeseen, ei kuitenkaan siinä tapauksessa, että tilaa tai aluetta on 5, 6 tai 8 momentin mukaisesti jäänyt rasittamaan sanotuissa lainkohdissa tarkoitettu sellainen oikeus, jonka vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys tai rekisteröiminen tahi josta tila tai alue on kiinnittämättä panttina.

Milloin vuokramiehen omaksi 1 momentin mukaisesti hankitulla tilalla tai alueella on muun kuin vuokramiehen omistama 3 momentissa tarkoitettu laitos ja myös tämä laitos hankitaan vuokramiehen omaksi, on laitoksen vapautumisesta vastaamasta kiinnitetystä saamis oikeudesta vastaavasti voimassa, mitä 1 momentissa on sanottu.

Jos asianosaiset ovat sopineet suoritettavaksi tilasta, alueesta, rakennuksesta tai 4 momentissa tarkoitettussa tapauksessa laitoksesta kauppa- tai lunastushinnan, joka on 32 §:n 1 momentissa säädettyin perustein arvioitua kohtuullista käypää hintaa pienempi, ja toimitusmiehet katsovat, ettei tilan,

rakennuksen tai laitoksen hinta taikka tilastamaan omistajan haltuun jäävän osan arvo ja alueen hinta yhdessä riitä vastaamaan tämän pykälän 1 momentin 3—5 kohdassa sekä 2 ja 4 momentissa tarkoitetuista oikeuksista ja suorituksista, ei tila, alue, rakennus tai laitos vapaudu niistä.

Jos asianosaiset ovat 5 momentin mukaisesti sopineet suoritettavaksi tilasta tai alueesta kohtuullista käypää hintaa pienemmän hinnan eikä hinta toimitusmiesten harkinnan mukaan riittäisi vastaamaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua oikeuden raukeamisen johdosta 64 §:n 1 momentin mukaan laskettavasta korvauksesta, ei tila tai alue vapaudu vastaamasta sanotusta oikeudesta.

Jos eläke- tai elatuksensaantioikeus sen johdosta, että alue siitä vapautuu, tulisi vaarantamaan maan omistajalle jäävän kantatilan kantokykyä, vapauttakoot toimitusmiehet päätöksellään kantatilan vastaamasta sanotusta oikeudesta. Kantatilan vapautuessa vastuusta vapautuu myös maan luovuttaja eläkkeen tai elatuksen suorittamisvelvollisuudesta.

Milloin maan omistajan tai metsänhakkuoikeuden haltijan kohdalta painavat taloudelliset syyt sitä vaativat, voivat toimitusmiehet päätöksellään pysyttää vuokramiehen omaksi lunastettavaa tilaa tai aluetta rasittavan metsänhakkuoikeuden voimassa siltä osin, kuin se ei vaaranna kestäväen maatilametsätalouden harjoittamista.

64 §.

Milloin tila tai alue vapautuu vastaamasta 63 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua oikeudesta, suoritetaan muun kuin lunastamisen perusteena olevan oikeuden haltijalle korvaus, jonka määrä vastaa rauenneen oikeuden pääoma-arvoa. Tämä pääoma-arvo määrätään oikeudesta saaduksi arvioitun vuositulon perusteella sen mukaan, kuin vastaavien tapausten varalta on muualla erikseen säädetty.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu oikeus perustuu papin-, kanttoriurkurin-, kanttorin- tai urkurinviran haltijan kanssa enintään tämän hallinta-ajaksi virkatalon maasta tehtyyn sopimukseen, suoritetaan hänelle tai hänen oikeudenomistajilleen seurakunnan käyttörahastosta vuotuisena korvauksena määrä, joka vastaa Suomen Pankin alinta

diskonttokorkoa kaksi prosenttia alemman korkokannan mukaan alueen hinnalle lasketua vuotuista korkoa, ei kuitenkaan yli sen puhtaan tuoton, mitä hän on alueesta siihen saakka vuotuisesti nauttinut.

65 §.

Jollei 63 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittua eläke- tai elatuksensaantioikeutta jätetä rasittamaan kantatilaa, suoritetaan oikeuden haltijalle hintatason huomattavan nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai alennettua korvausta valtion varoista, sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Tämän korvauksen sijasta voidaan oikeuden haltijalle, jos hän niin haluaa, suorittaa oikeuden pääoma-arvoa vastaava kertakaikkinen korvaus.

Toimitusmiesten tulee määrätä 1 momentissa mainittujen eläke- ja elatuksensaantioikeuksien pääoma-arvo 70 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidätyksen toittamista varten. Tämä pääoma-arvo lasketaan oikeudesta saadun vuositulon perusteella, ja on pääoma-arvoa määrättäessä noudatettava, mitä vastaavien tapausten varalta on muualla erikseen säädetty.

66 §.

Maan omistajalla ja metsänhakkuoikeuden haltijalla ei ole oikeutta saada 63 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja 8 momentissa tarkoitetusta metsänhakkuoikeuden raukeamisesta korvausta, mutta on sanotun oikeuden haltijalla kuitenkin oikeus saada maan omistajalta takaisin se osa suorittamastaan hinnasta, jota vastaavaa puumäärää hän sopimuksen osittain tai kokonaan raukeamisen johdosta ei tule saamaan, ja on hän toisaalta velvollinen suorittamaan maan omistajalle hinnan saamistaan puista siltä osalta, kuin hintaa ei ole aikaisemmin maksettu. Jos maan omistaja ja metsänhakkuoikeuden haltija eivät sovi edellä tarkoitetusta hinnasta, määrää hinnan suuruuden asianomainen metsänhoitolautakunta. Joka ei tyydy metsänhoitolautakunnan päätökseen, ajakoon asiassa kannetta siinä järjestyksessä, kuin riita-asioista on säädetty. Kanne on pantava vireille vuoden kuluessa metsänhoitolautakunnan päätöksen antamisesta lukien.

67 §.

Sitten kun toimitusmiehet ovat antaneet päätöksen lunastamistoimituksessa, on heidän niissä tapauksissa, joissa tila, alue, rakennus tai laitos on 63 §:n mukaan vapautunut vastaamasta mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla rasittaneista oikeuksista taikka joissa laitokseen vahvistettu kiinnitys on sanotun pykälän 3 momentin mukaan tullut kohdistumaan vuokramiehen omaksi hankittuun kiinteistöön, lähetettävä, jäljempänä 6 momentissa mainittua tapausta lukuun ottamatta, asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille ilmoitus, jossa on erikseen mainittava, onko päätös alistettu maanjako-oikeuden tutkittavaksi, merkinnän tekemistä varten:

1) kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tilan, alueen ja laitoksen osalta, milloin ne ovat vapautuneet vastaamasta kiinnitetystä oikeuksista, taikka tila ja alue maksamattomasta kauppahinnasta tai sellaisesta kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla rasittavasta oikeudesta, josta on säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun pöytäkirjaan, taikka milloin laitokseen vahvistettu kiinnitys on tullut kohdistumaan vuokramiehen omaksi hankittuun tilaan tai alueeseen;

2) irtaimistokiinnityspöytäkirjaan rakennuksen osalta;

3) vuokrarekisteriin tilan ja alueen kohdalta, kun ne ovat vapautuneet rekisteröidystä vuokraoikeudesta; sekä

4) ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon tilan ja alueen osalta, kun ne ovat vapautuneet vastaamasta sellaisista oikeuksista, joista on säädetty tehtäväksi merkintä sanottuun luetteloon.

Kun 1 momentissa tarkoitettu merkintä rasituksista vapautumisista on tehty, pidetäköön kysymyksessä olevan oikeuden vakuudeksi vahvistettu kiinnitys tai rekisteröiminen tahi kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus vastaavasti rauenneena, mistä seikasta on niin ikään tehtävä merkintä asianomaiseen pöytäkirjaan, vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

Milloin vuokramiehen omaksi hankittua 63 §:ssä mainittua omaisuutta kiinnityksen, rekisteröimisen tai maksamattoman kauppaa-

hinnan panttioikeuden taikka sellaisen kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla rasittava oikeus, josta on säädetty tehtäväksi merkintä kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, on sanotun lainkohdan säännösten mukaan jäänyt edelleen rasittamaan puheena olevaa omaisuutta, on siitä erikseen mainittava 1 momentin mukaan lähetettävässä ilmoituksessa.

Ilmoituksen lähettämisestä maanjako-oikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisuihin, jotka koskevat tässä pykälässä tarkoitettuja rasituksia, samoin kuin tuomiokunnan tuomarin velvollisuudesta hankkia selvitys muutoksenhakemuksen ajamisesta perille on voimassa, mitä 62 §:n 3 momentissa on säädetty. Saatuaan ilmoituksen tehköön tuomiokunnan tuomari, jos rasitusta koskeva merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, mainittujen oikeuksien ratkaisuihin merkinnän kiinnitysrekisteriin sekä muissa tapauksissa vastaavasti irtaimistokiinnityspöytäkirjaan, vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon.

Kun alueen erottaminen itsenäiseksi tilaksi on merkitty maarekisteriin, lähetetään siitä, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, ilmoitus asianomaiselle tuomiokunnan tuomarille, joka siinä tapauksessa, että 1—3 momentissa tarkoitettu aluetta koskeva merkintä on tehty kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan, tehköön alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin ja muussa tapauksessa vastaavasti joko vuokrarekisteriin tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon merkinnän siitä, että alueen osalta tehty ilmoitus rasituksista vapautumisesta tai jonkin oikeuden jäämisestä aluetta rasittamaan taikka laitokseen vahvistetun kiinnityksen siirtymisestä rasittamaan aluetta kohdistuu muodostettuun tilaan.

Kun tila tai alue vapautuu vastaamasta kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla sitä rasittavasta sellaisesta oikeudesta, josta ei ole säädetty tehtäväksi merkintää kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon, ei vapautumisesta tältä osalta lähetetä 1 momentissa mainittua ilmoitusta, ellei ole kysymyksessä maksamaton kauppahinta.

68 §.

Kiinnitys- ja irtaimistokiinnitys, joka on vahvistettu tilaan, rakennukseen tai laitokseen entisen omistajan tai hänen suostumuksellaan jonkun muun sitoumuksen vakuudeksi sen jälkeen, kun kokonainen tila taikka rakennus tai laitos on luovutettu vuokramiehen omaksi sellaisella vapaaehtoisella sopimuksella, joka on otettu tämän lain mukaiseen käsittelyyn, olkoon mitätön. Sama olkoon laki sellaisesta kiinnityksestä ja irtaimistokiinnityksestä, joka sen jälkeen, kun kokonaisen tilan taikka rakennuksen tai laitoksen lunastamista koskeva toimitusmiesten päätös on annettu, on vahvistettu mainittuun omaisuuteen sen sitoumuksen vakuudeksi, jonka omaisuuden lunastamisesta on kysymys, tai hänen suostumuksellaan jonkun muun sitoumuksen vakuudeksi, kuitenkin niin, että kiinnitys jää voimaan, jos lunastaminen lainvoimaisesti evätään.

Sen jälkeen kun kiinteä omaisuus on lunastettu taikka vapaaehtoisesti luovutettu sellaisella sopimuksella, joka on otettu tämän lain mukaiseen käsittelyyn, älköön sanottua omaisuutta ulosottolain 4 luvun 26 §:n nojalla ulosmitattako edellisen omistajan velasta, paitsi milloin tämä velka on 63 §:n nojalla jäänyt rasittamaan kysymyksessä olevaa kiinteää omaisuutta.

69 §.

Maan luovuttajalle valtion välityksellä maksettavan kauppaja- ja lunastushinnan sekä korvaukset, samoin kuin vuokramiehelle valtion välityksellä suoritettavat korvaukset ja lunastushinnan, mikäli niitä ei ole vähennetty maan luovuttajalle tulevasta lunastushinnasta, maksaa maatalousministeriö rahana.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulle hankintahinnalle sekä korvauksille suoritetaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, korkoa sen kuukauden alusta lukien, joka kolmen kuukauden kuluttua ensiksi seuraa sitä päivää, jona vuokra-alue tai rakennus on siirtynyt vuokramiehen tai rakennusmaan omistajan omistukseen tahi jona maatalousministeriö on antanut välittämistä koskevan päätöksen. Sanotun kolmen kuukauden laskemisessa käytetään edellä mainituista päivistä sitä, kumpi niistä myöhemmin sattuu.

Ilman valtion välitystä suoritettava hankintahinta on maksettava, kun vuokra-alue tai rakennus on siirtynyt vuokramiehen tai rakennus maan omistajan omistukseen, jollei toisin ole sovittu.

Tämän lain mukaan ilman valtion välitystä suoritettava korvaus, jota ei ole lunastushintaa laskettaessa otettu huomioon, on suoritettava, jollei toisin ole säädetty tai sovittu, kun korvauksen määräämistä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

Jos toimitusmiehet ovat 45 ja 49 §:n mukaisesti alistaneet kysymyksen hankintahinnan tai korvauksen tahi niiden osan valtion välityksellä suorittamisesta maatalousministeriön ratkaistavaksi, on maksuvelvollisella 3 ja 4 momentin säännösten estämättä oikeus maksuajan lykkäykseen hankintahinnan tai korvauksen siihen osaan ja korkoon nähden, jotka voivat tulla valtion välityksellä suoritettaviksi, siihen asti, kun maatalousministeriön päätös on annettu. Erityisistä syistä maatalousministeriö voi pääoman osalta myöntää enintään yhden vuoden maksuajan mainitun päätöksen antamisesta lukien.

Valtion välityksellä suoritettavan hankintahinnan ja korvaukset, jos ne ovat vastuussa 70 tai 71 §:ssä tarkoitetuista suorituksista, pidättäköön maatalousministeriö mainittujen suoritusten selvittelyä varten, ja on niiden maksamisessa tähän lakiin sisältyvien säännösten lisäksi soveltuvin osin noudatettava, mitä kauppahinnan jaosta omaisuutta ulostotoimin myytäessä on säädetty.

70 §.

Viranomaisen päätöksellä lunastetun ja lunastamismenettelyssä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun tilan tai alueen hankintahinta, joka suoritetaan valtion välityksellä, vastaa 64 §:n 1 momentissa tarkoitettua korvauksesta, 63 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista suorituksista samoin kuin sellaisesta 63 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua saamisesta, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista ja kustannuksista, joista tila tai alue oli vastaamassa kiinnityksen tahi maksamattoman kauppahinnan tai muun kiinnittämättä voimassa olevan panttioikeuden nojalla, ja on korvauksen saajalla ja velkojalla sama oikeus hankinta-

hintaan, kuin heillä aikaisemmin oli tilaan tai alueeseen.

Tilan tai alueen 1 momentissa sanotusta hankintahinnasta pidätetään valtiolle 65 §:ssä tarkoitettu korvauksen pääoma-arvo.

Milloin tilan tai alueen hankintahinta tulisi vastaamaan sellaisista 1 momentissa tarkoitetuista suorituksista, saamisista, määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, korvauksista tai kustannuksista, joista se kiinteistö on panttina, mistä kysymyksessä oleva tila on erotettu tai alue lunastettu tai luovutettu, on maatalousministeriöllä siinä tapauksessa, että mainitun kiinteistön muu osa joko yksinään tai yhteisessä panttivastuussa ehkä olevien muiden kiinteistöjen kanssa ilmeisesti riittää vastaamaan näiden suoritusten, saamisten, oikeuksien, korvausten ja kustannusten määrästä, valta vapauttaa hankintahinta puheena olevasta vastuusta ja suorittaa hinta maan luovuttajalle, mikäli siihen tämän lain mukaan ei ole muuta estettä. Milloin hankintahintaa edellä olevan mukaisesti ei vapauteta sanotusta vastuusta eikä panttioikeuden haltija myöskään luovu oikeudestaan saada suoritus hankintahinnasta tahi milloin hankintahinnasta on 2 momentin nojalla pidätetty sellaisen eläkkeen tai elatuksensaantioikeuden pääoma-arvo, joka on rasittanut sitä kiinteistöä, mistä tila on erotettu tai alue lunastettu tai luovutettu, on sillä, jolta tila tai alue on lunastettu tai vapaaehtoisella luovutuksella saatu, oikeus riita-asioista säädettyssä järjestyksessä hakea tällaiseen suoritukseen hankintahinnasta käytetty määrä siltä, joka on hänen kustannuksellaan hyötynyt.

71 §.

Viranomaisen päätöksellä lunastetun ja lunastamismenettelyssä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun 63 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettun sellaisen rakennuksen ja laitoksen, joka on vapautunut vastaamasta kiinnitetystä saamisesta, valtion välittämään hankintahintaan on velkojalla sama oikeus, kuin hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen.

Jollei 1 momentissa mainittu laitoksen hankintahinta riitä vastaamaan kiinnitetystä saamisesta, saa velkoja samalla oikeudella, mikä hänellä aikaisemmin oli pantin esineeseen, saamisesta puuttuvan määrän osalta

suorituksen siitä korvauksesta, joka 64 §:n 1 momentin nojalla suoritetaan laitoksen omistajalle oikeuden raukeamisen johdosta.

72 §.

Määrältään vähäinen valtion välittämä hankintahinta voidaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, suorittaa maan luovuttajalle tarvitsematta selvittää niitä rasituksia, joista hankintahinta tämän luvun säännösten mukaan on vastuussa.

Jos valtion välittämän hankintahinnan saaja kirjallisesti sitoutuu valtiolle maksamaan myöhemmin mahdollisesti ilmenevät sellaiset 63 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut saamiset, korvaukset ja kustannukset, joista tila oli muiden kuin maksamatonta kauppahintaa koskevien säännösten nojalla panttina ja joista ei saada selvitystä tilaa koskevasta rasiustodistuksesta, sekä sellaiset suoritukset, joita mainitun 63 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetaan, voidaan hankintahinta, vaikka se ei olekaan määrältään vähäinen, suorittaa sen saajalle tarvitsematta selvittää sanottuja saamisia ja muita rasituksia.

Milloin hankintahinta on 1 tai 2 momentin mukaisesti suoritettu, maksetaan sanotuissa momenteissa tarkoitetut saamiset, korvaukset, kustannukset ja suoritukset valtion varoista, mutta on valtiolla oikeus periä ne hankintahinnan saajalta.

73 §.

Sellaisista ennen lunastamista tai ennen lunastamisenettä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovuttamista syntyneistä saamisista, korvauksista, kustannuksista ja suorituksista, joista, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, tilan tai alueen kulloinenkin omistaja tai haltija vastaa, ei vuokramies eikä, 72 §:ssä mainittua tapausta lukuun ottamatta, myöskään valtio ole vastuussa.

74 §.

Jos se, joka vaatii lunastetun tai lunastamisenettä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun tilan tai alueen hankintahintaa valtiolta, ei voi esittää selvitystä siitä, että hän tai se, jonka oikeus on hänelle siirtynyt, on lunastamisen tai vapaaehtoisen luovutuksen tapahtuessa

omistanut tilan tai alueen, tai jos sanotun selvityksen hankkimisesta aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia, voi maatalousministeriö, milloin hakija sitä pyytää ja henkikirjan tai verotusluettelon oteilla taikka muilla sellaisilla virallisilla todistuksilla näyttää, että hän tai hänen saantomiehensä on edellä tarkoitettuna ajankohtana ollut tilan tai alueen omistajaksi merkitty, eikä ole syytä otaksua kenelläkään muulla olevan hintaan parempaa oikeutta kuin hakijalla, kehoittaa julkisella kuulutuksella sitä, joka katsoo itsellään olevan paremman oikeuden hintaan, nostamaan hakijaa vastaan kanteen siinä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä tila tai alue on, kuukauden kuluessa siitä, kun kuulutus on 2 momentissa mainituin tavoin julkaistu virallisessa lehdessä, uhalla, että hän muuten menettää oikeutensa hinnan saamiseen valtiolta.

Kuulutus on maatalousministeriön toimesta hakijan kustannuksella kerran julkaistava virallisessa lehdessä jonkin vuosineljänneksen ensimmäisessä numerossa ja asianomaisen kunnan ilmoitustaululle siten nähtäväksi pantava, kuin julkisista kuulutuksista on säädetty.

Jollei 1 momentissa tarkoitettua kannetta ole määrääjässä nostettu, maksetaan hinta hakijalle. Muussa tapauksessa hinta maksetaan sille, joka tuomioistuimen päätöksellä osoittaa hintaan paremman oikeuden.

8 luku.

Alueen erottaminen.

75 §.

Vuokramiehen omaksi lunastetun ja lunastamisenettä käsittelyn pohjaksi otetulla vapaaehtoisella sopimuksella luovutetun alueen erottaminen ja tilaksi muodostaminen maarekisteriin tilana merkitystä kiinteistöstä tapahtuu lohkomalla.

Jollei kiinteistölle, josta alue 1 momentissa mainituin tavoin hankitaan vuokramiehen omaksi, ole ennestään määrätty mantaalia, on se erotettavalle alueelle lohkomistoimituksessa määrättävä, noudattaen vastavasti, mitä manttaalin määräämisestä tilaksi muodostamattoman alueen osalta 76 §:n mukaan on voimassa.

Alue voidaan muodostaa yhdeksi tilaksi, vaikka se käsittäisikin osia useammasta samaan kylään kuuluvasta kiinteistöstä, jotka ovat eri luontoa tai kuuluvat eri talonumeroihin, tahi tällaisen osan ohella yhden tahi useampia kiinteistöjä kokonaisina taikka vain kokonaisia kiinteistöjä. Kun uuteen tilaan kuuluu tiluksia kahdesta tai useammasta talonumerosta, muodostetaan siitä uusi perintöluontoinen talonnumero.

Milloin alueeseen kuuluu kiinteistöjen yhteistä maa- tai vesialuetta, määrätään manttaali yhteisestä alueesta erotettavien tilusten osalta 76 §:n 1 momentissa edellytetyjen perusteiden mukaan ja voidaan kiinteistöjen manttaalit jättää muuttamatta. Yhteisestä alueesta erotettavat tilukset voidaan liittää kiinteistön yksityisestä alueesta muodostettavaan uuteen tilaan tai ennestään olevaan tilaan myös siten, että tilukset niitä itsenäiseksi tilaksi muodostamatta otetaan huomioon uuden tilan manttaalia määrättäessä tai korottaen ennestään olevan tilan manttaalia. Jos yhteisestä alueesta erotettavien tilusten arvo on vähäinen verrattuna edellä tarkoitettuun uuteen tilaan liitettävien muiden alueiden tai ennestään olevan tilan arvoon, voidaan liittäminen toimittaa ottamatta näitä tiluksia huomioon uuden tilan manttaalia määrättäessä tai korottamatta ennestään olevan tilan manttaalia. Samoin meneteltäköön liitettäessä etuuksia ja osuuksia uuteen tai ennestään olevaan tilaan. Lohkomiskirjaan on tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa merkittävä kiinteistöt, joille yhteinen alue on kuulunut, ja niiden osuudet siihen.

Jos alue on osa kahdesta tai useammasta talonumerosta, joita ei ole isojaolla erotettu, suoritetaan lohkominen siten, että lasketaan, kuinka suuren osan erotettava alue muodostaa kysymyksessä olevista toisistaan erottamattomista kiinteistöistä, sekä siten saadun suhdeluvun perusteella määrätään uuden tilan manttaali. Samalla vastaavasti vähennetään ennestään olevien kiinteistöjen manttaaleja, jokaista siinä suhteessa, jossa manttaalit ovat keskenään. Uusi tila muodostetaan perintöluontoiseksi talonumeroksi.

Jos kalastustilalle on annettu usean kiinteistön osuuksia yhteisestä vedestä, muodostetaan tilukset ja vesiosuudet lohkomisessa yhdeksi tilaksi siitä riippumatta, kuuluvatko vesiosuudet samaan kylään kuin tilukset. Vesiosuuksiin nähden on tällöin soveltuvin

kohdin noudatettava, mitä jakolain 31 luvussa on säädetty tilalle kuuluvan osuuden siirtämisestä tilasta toiseen. Jos tilukset ja vesiosuudet kuuluvat eri talonumeroihin, muodostetaan uudesta tilasta uusi perintöluontoinen talonnumero.

Tässä pykälässä edellytetyille toimenpiteillä ei jakolain 344 §:ssä tarkoitettujen oikeudenhaltijain suostumus ole tarpeen.

76 §.

Tilaksi muodostamattomasta maasta lunastetun alueen muodostamisesta tilaksi on voimassa, mitä jakolain 240 §:ssä on säädetty erillisen alueen tilaksi muodostamisesta.

Jos vuokramiehelle on lunastettu myös ennestään oleva tila tai määräala tilasta, voidaan 1 momentissa mainittu alue liittää ennestään olevaan tai määrälästä muodostettavaan tilaan, soveltuvin osin noudattaen, mitä 75 §:n 4 momentissa on säädetty kiinteistöjen yhteisestä alueesta erotettavien sellaisten tilusten kohdalta, joita ei muodosteta itsenäiseksi tilaksi.

Mitä jakolain 200 §:ssä on säädetty määrälän erottamisesta jaon alaisena olevasta tilasta, sovellettakoon myös tämän lain mukaisessa menettelyssä.

9 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

77 §.

Jos maan omistaja on 50 §:n 1 momentissa säädetyn määräajan kuluessa vapaaehtoisesti luovuttanut vuokra-alueen tai sen sijasta muun alueen vuokramiehen omaksi, voidaan luovutus sopimus, jota ei ole saatettu edellä mainitussa määräajassa tämän lain mukaiseen käsittelyyn, ottaa sanottuun käsittelyyn mainitun määräajan jälkeenkin vireille pannussa maanmittaustoimituksessa, jossa alue muodostetaan itsenäiseksi tilaksi.

78 §.

Jos vuokra-alueiden lunastamistoimituksen tai 77 §:ssä tarkoitettun maanmittaustoimituksen toimitusmiehet havaitsevat, ettei asianosaisten tekemä luovutus- tai muu sopimus ole tämän lain säännösten mukainen tai että sopimus on sillä tavoin puutteellinen, ettei sitä voida ottaa tämän lain mukaisen käsittelyn pohjaksi, on toimitusmiesten ke-

hoitettava asianosaisia muuttamaan tai täydentämään sopimusta. Jos asianosaiset eivät siitä sovi, on toimitusmiesten ratkaistava asia päätöksellä tämän lain mukaan.

Sopimuksen muuttamisesta tai täydentämisestä tehty 1 momentissa mainittu sopimus, joka on hyväksytty sanotussa momentissa tarkoitettussa toimituksessa, on pätevä ilman 5 §:ssä mainittua muutoin ehkä tarpeellista viranomaisen hyväksymistä tai suostumusta sekä ilman maakaaren 1 luvun 2 §:ssä säädettyä oikeaksi todistamista.

79 §.

Lunastamistoimituksesta aiheutuvat kustannukset, toimituksessa tarpeellisten apumiesten palkkaa lukuun ottamatta, suoritetaan valtion varoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen apumiesten palkan suorittaa vuokramies. Jos koko tilan tilukset on lohkomista varten mittattava, suorittaa maan omistaja kuitenkin apumiesten palkan muulta kuin erotettavan alueen osalta.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, on myös voimassa, kun tämän lain mukainen vuokra-alue luovutetaan vuokramiehen omaksi vapaaehtoisena sopimuksen nojalla. Apumiesten palkan suorittamisesta voivat asianosaiset kuitenkin sopia toisin, kuin 2 momentissa on säädetty.

80 §.

Kun viranomaisen päätöksellä vuokramiehen omaksi lunastetusta alueesta muodostettu tila tai alueen liittäminen tilaan on merkitty maarekisteriin, antakoon maanmittauskonttori uutta omistajaa varten otteen lohkomiskirjasta tai, milloin on kysymys tilaksi muodostamattomasta maasta, lohkomiskirjaa vastaavasta toimitusasiakirjasta sekä otteen lunastamispäätöksestä. Tällainen ote päätöksestä, johon on tehty merkintä maarekisteriin merkitsemisestä, käy saantokirjasta ja on täysi selvitys omistusoikeudesta tilaan.

Milloin tila kokonaisuudessaan on määrätty viranomaisen päätöksellä lunastettavaksi, käy virallinen ote lainvoiman saaneesta lunastamispäätöksestä saantokirjasta ja on täysi selvitys omistusoikeudesta tilaan.

Tässä pykälässä tarkoitettua saantoa ei saa moittia.

81 §.

Mitä asutuslainsäädännössä on säädetty asutustoimenpiteiden turvaamisesta, on so-

veltuvin osin voimassa sellaisten pääasiallisesti maatilatalous- tai kalastustarkoituksiin muodostettujen tilojen ja alueiden osalta, jotka on 19 §:ssä tarkoitettua maasta lunastettu vuokramiehen aikaisemmin hallitsemaa aluetta huomattavasti laajempina.

82 §.

Niihin sitoumuksiin, jotka 4 luvun säännösten nojalla tehdään luoton saajan kanssa, voidaan ottaa lainan tai sen osan irtisanomisen uhalla laina-aikana noudatettaviksi ehtoja, jotka koskevat tilan tai alueen hoitoa ja käyttöä, niillä olevien rakennusten kunnossapitoa, tilan tai alueen kolmannelle henkilölle luovuttamista, vuokraamista tai osittamista sekä metsän myyntiä ja muita tarpeellisiksi katsottuja ehtoja.

83 §.

Tämän lain mukaan lunastettuun tilaan tai alueeseen sekä sen saajaan nähden voidaan, jollei ole kysymys 1 §:n 4 momentin perusteella tapahtuneesta lunastamisesta tai mikäli ei ole toisin säädetty, soveltuvin osin noudattaa, mitä asutuslainsäädännössä on säädetty valtion tukitoimenpiteistä.

84 §.

Lunastettu vuokra-alue ja rakennus katsotaan siirtyneeksi lunastajan omistukseen silloin, kun lunastamispäätös saa lainvoiman.

85 §.

Erillinen vesijättö tai sen osa taikka muu alue, jonka osittamista tai tilaksi muodostamista on rajoitettu erityisin säännöksin, voidaan tämän lain mukaan lunastaa rajoittavien säännösten estämättä.

86 §.

Jollei tässä laissa ole toisin säädetty, suoritetaan tämän lain toimeenpanosta ja soveltamisesta aiheutuvat kustannukset valtion varoista. Asutuslautakunnan puheenjohtajan, jäsenen ja asutusneuvojan palkkioista on kuitenkin voimassa, mitä niistä on erikseen säädetty.

Maarekisterin- ja henkikirjanote sekä rasi-
tustodistus, joka tarvitaan lunastettavien alueiden erottamisessa taikka valtion välityksellä suoritettavan hankintahinnan tai korvauksen nostamisessa, annetaan maksutta.

Rasitustodistuksen lunastusmaksun suorittamisesta asianomaiselle tuomarille valtion varoista säädetään asetuksella.

87 §.

Sen jälkeen kun tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva vuokra-alueen lunastamista koskeva asia on lopullisesti ratkaistu eikä vuokramiehelle ole myönnetty lunastusoikeutta, otetaan asia, riippumatta siitä, onko tämän lain mukaista lunastusvaatimusta tehty, käsiteltäväksi tämän lain mukaan.

Kun asia 1 momentin mukaan otetaan tämän lain mukaan käsiteltäväksi, on toimitusmiesten harkittava, voidaanko asiassa jo suoritettujen toimenpiteiden asettaa käsittelyn pohjaksi.

88 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

89 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 19...

Laki

siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava, annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään siitä, mitä jakotoimituksissa taajahkoa asutusta varten maaseudulla on huomioonotettava, 17 päivänä heinäkuuta 1931 annettuun lakiin (233/31) 5 c § seuraavasti:

5 c §.

Tämän lain säännöksiä ei sovelleta toimittamiseen, jossa erotetaan eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa .. päivänä

kuuta 19.. annetun lain (/) mukaan viranomaisen päätöksellä lunastettuja tiloja, asuntotontteja tai alueita.

Samalla Eduskunta on päättänyt lausua toivomuksen,

että Hallitus kiireellisesti hankkisi selvityksen kaupungeissa ja kauppalloissa sijaitsevista sellaisista vuokra-

alueista, joita käytetään viljelystarkoituksiin, sekä antaisi, mikäli siihen harkitaan olevan syytä, näiden vuokra-alueiden lunastamisesta vuokramiesten omiksi esityksen Eduskunnalle.

Helsingissä 5 päivänä kesäkuuta 1958.

Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen johdosta asuntolainalaiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 59 asuntolainalaiksi, ja Eduskunta on lähettänyt esityksen valmistelevasti käsiteltäväksi Valtiovarainvaliokuntaan, joka vuoden 1956 valtiopäivillä on asiasta antanut mietintönsä N:o 60. Asia on lähetetty Suureen valiokuntaan, joka ei ole ehtinyt sitä loppuun käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

1957 vuoden valtiopäivät.

Hallituksen kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksen atomivoiman aikaansaamiseen soveltuvia aineita sisältävien kivennäisten valtaamista ja näiden aineiden valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi sisältävän esityksen peruuttamisesta.

Eduskunnalle 14 päivänä syyskuuta 1955 sisältyvien kivennäisten valtaamista ja näiden annettu Hallituksen esitys N:o 68 atomi- aineiden valvontaa koskevaksi lainsäädänvoiman aikaansaamiseen soveltuvia aineita nöksi peruutetaan täten.

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 1957.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

V. t. kauppaja- ja teollisuusministeri *Mauno Jussila.*

Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 12 hallituksen esityksen johdosta laiksi elokuvien tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunta on pöytäkirjanottein joulukuun 20 päivältä 1955 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevaa käsittelyä varten hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 149 (1955 vp.). Tämän vuoksi valiokunta, joka on kuulut asiantuntijoina hallitussihteeri E. Nuorvalaa valtiovarainministeriön veroasiainosastosta ja elokuvatarkastamon puheenjohtajaa, filosofian maisteri A. Paasivuorta, kunnioittavasti esittää seuraavaa.

Kuten hallituksen esityksen perusteluissa on mainittu, elokuvaa ei saa esittää, ennenkuin se on tarkastettu sillä tavalla kuin elokuvien ennakkotarkastuksesta 29 päivänä marraskuuta 1945 annetussa laissa (1175/45) on säädetty. Elokuvien tarkastuksesta huolehtii samana päivänä annetun lain (1176/45) mukaan valtion elokuvatarkastamo. Tarkastamon päätöksestä voidaan valittaa elokuva-lautakuntaan ja sen päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Elokuvatarkastamoon kuuluu elokuvien tarkastuksesta annetun lain 2 §:n mukaan valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät viisi jäsentä, joista ainakin yhden tulee olla nainen. Elokuvalautakuntaan taas sanotun lain mukaan kuuluu valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät 10 jäsentä. Jäsenistö on määrättävä siten, että siinä ovat edustettuina opetus- ja oikeusministeriöt, opettajakunta, kansansivistys- ja kristilliset järjestöt, sanomalehdistö, kirjallisuus ja taide, työ-

Helsingissä 25 päivänä helmikuuta 1958.

väenjärjestöt, naisjärjestöt ja elokuvayrittäjät.

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen tarkoituksena on täydentää elokuvien tarkastuksesta annettua lakia siten, että sekä elokuvatarkastamon että elokuva-lautakunnan jäseneksi määrättäisiin valtiovarainministeriön edustaja. Hallitus perustelee esitystään lausumalla mm., että valtiolla ei ole käytännössä ollut mahdollisuutta valvoa etuaan elokuvatarkastuksessa, koska elokuvatarkastamossa ja elokuva-lautakunnassa ei ole ketään valtiovarainministeriön edustajaa. Tällaista yleistystä ei valiokunnan mielestä voida tehdä, koska — kuten jo edellä esitetystä on käynyt ilmi — elokuva-lautakuntaan kuuluvat lain mukaan sekä opetus- että oikeusministeriön edustajat. Hallitus lieneekin tarkoittanut, että valtiolla ei ole ollut voimassa olevan lain mukaan riittävässä määrin mahdollisuuksia valvoa finanssipoliittisia etujaan. Kun sanottujen etujen valvominen on vaikeata, ellei elokuvatarkastamossa ja elokuva-lautakunnassa ole valtiovarainministeriön edustajaa, valiokunta pitää ehdotettua lainsäädäntöä tarpeellisenä ja on näin ollen asettunut puoltamaan esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttamattomana.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja E. Kilpi, varapuheenjohtaja Kalavainen, jäsenet Forsberg, Friman, Hamara, Järvi, Kaasalainen, Kau-

hanen, Lukkarinen, H. Miettunen, Nederström-Lundén, Paasivuori, Rantamaa, V. Simonen ja Turunen.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 150 hallituksen esityksen johdosta laiksi elokuvien tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian, päättänyt yhtyä kannattamaan sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 12 tehtyä ehdotusta ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttamattomana.

Helsingissä 28 päivänä helmikuuta 1958.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi elokuvien tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta.**

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 149 laiksi elokuvien tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta, ja Eduskunta, jolle Sivistys-

valiokunta nyt koolla olevilla valtiopäivillä on asiasta antanut mietintönsä N:o 12, on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

elokuvien tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 29 päivänä marraskuuta 1945 elokuvien tarkastuksesta annetun lain (1176/45) 2 §:n 1 momentti ja 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

2 §.

Elokuvatarkastamoon kuuluu valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät kuusi jäsentä, joista ainakin yhden tulee olla nainen ja yhden edustaa valtiovarainministeriötä. Yksi heistä määrätään puheenjohtajaksi ja yksi varapuheenjohtajaksi.

ton kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät yksitoista jäsentä, joista yksi määrätään puheenjohtajaksi ja yksi varapuheenjohtajaksi. Jäsenistö on määrättävä siten, että siinä ovat edustettuina oikeus-, valtiovarain- ja opetusministeriöt, opettajakunta, kansansivistys- ja kristilliset järjestöt, sanomalehdistö, kirjallisuus ja taide, työväenjärjestöt, naisjärjestöt ja elokuvayrittäjät.

3 §.

Elokuvalautakuntaan kuuluu valtioneuvos-

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 1958.

Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi kansakoulunopettajaseminaareista.

Eduskunta on päätöspöytäkirjanottein joulukuun 20 päivältä 1955 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistettavaa käsittelyä varten hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 150 (1955 vp.) sekä päätöspöytäkirjanottein tammikuun 17 päivältä 1956 ed. Malkamäen ym. lakialoitteen n:o 105 (1955 vp.), joka sisältää ehdotuksen laiksi opettajalukioista, ja ed. Järven ym. lakialoitteen n:o 106 (1955 vp.), joka sisältää ehdotuksen laiksi kansakoulunopettajaseminaareista. Esitys ja aloitteet on käsitelty yhdessä samaa asiaa koskevana. Kuultuaan asiantuntijoina pääjohtaja R. H. Oittista, kouluneuvoksia A. Salervoja ja A. Salmelaa sekä opetusministeri J. Viro-laista valiokunta kunnioittavasti esittää seuraavaa.

Hallituksen esityksen perustelujen ensimmäisessä kappaleessa mainituista syistä valiokunta pitää kysymyksessä olevan lainsäädännön aikaansaamista tarpeellisena, joten valiokunta on asettunut puoltamaan esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta on kuitenkin eri mieltä hallituksen kanssa erääseen tärkeänä pidettävään periaatekysymykseen nähden. Lakiehdotuksen mukaan opiskeluaika seminaareissa jäisi nimittäin saman pituiseksi kuin nykyäänkin eli keskikoulun oppimäärän pohjalta neljä vuotta ja kansakoulun oppimäärän pohjalta viisi vuotta kestäväksi. Hallituksen esitys poikkeaa tässä suhteessa siitä ehdotuksesta, jonka seminaarilainsäädännön uudistamiskomitea vuonna 1952 valmistuneessa mietinnössään on esittänyt. Komitea on näet päätenyt siihen, että seminaareissa tapahtuvan opettajavalmistuksen tulisi perustua keskikoulun oppimäärään, kuitenkin niin, että keskikoulupohjaisen perusmuodon täydennykseksi seminaareihin olisi järjestettävä kaksi vuosiluokkaa käsittävä, opettajan valmistuksessa keskikoulua vastaava esikoulutus. Valio-

kunta on sitä mieltä, että asiassa olisi noudatettava komitean viitoittamaa linjaa. Täten kansakoulunopettajien valmistus saataisiin huomattavasti nykyistä yhtenäisemmäksi. Keskkoulupohjaiset seminaarit olisivat omiaan myös korottamaan kansakoulunopettajien valmistuksen yleissivistyksellistä pohjaa. Toinen kieli voitaisiin tällöin liittää pakollisena seminaarien opetusohjelmaan, mikä luonnollisesti lisäisi kansakoulunopettajien mahdollisuuksia jatko-opintoihin.

Asiaa harkitessaan valiokunta on toisaalta päätenyt siihen, että pelkästään kansakoulukurssin suorittaneiden mahdollisuuksia päästä kansakoulunopettajaksi ei pitäisi nykyistään vähentää vaan päinvastoin lisätä. Tähän päämäärään valiokunnan käsityksen mukaan päästään parhaiten järjestämällä seminaareihin esikoulutusta, jonka aikana siihen osallistuneet saisivat keskikoulun oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot. Tähän esikoulutukseen eivät saisi osallistua ne, jotka ovat suorittaneet keskikoulun. Siten vältettäisiin se usein ilmennyt epäkohta, että keskikoulun käyneet kilpailevat seminaariin pääsyssä pelkästään kansakoulun oppikurssin suorittaneiden kanssa. Jottei niiden, jotka kansakoulun käytyään ovat kartuttaneet itseopiskelulla tai muulla vastaavalla tavalla tietojaan, tarvitsisi suorittaa kaksi vuotta kestävää esikoulutusta, valiokunta on sisällyttänyt lakiehdotukseen säännöksen, jonka mukaan heidät voidaan siirtää esikoulutuksen toiselle vuosiluokalle edellyttäen, että heidän tietonsa ja taitonsa ainakin pääasiallisesti vastaavat ensimmäisen esikoulutusvuoden oppimäärää.

Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtien johdosta valiokunta esittää vielä seuraavat huomautukset:

1 §. Pykälän 1 momentin mukaan valtio pitää yllä tarpeellisen määrän seminaareja kansakoulunopettajien valmistamiseksi. Tästä

säännöksestä valiokunta ehdottaa poistettavaksi sanat „tarpeellisen määrän”, koska ne saattavat aiheuttaa käytännössä tulkintavaikeuksia.

Kun lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentissa on edellytetty, että seminaareissa valmistetaan myös asuntolanhoitajia, valiokunta on sisällyttänyt pykälän 1 momenttiin tätä tarkoittavan nimenomaisen säännöksen tehden samalla momenttiin erikoisaineiden opettajien valmistamista koskevan, lähinnä muodollista laatua olevan muutoksen.

Valiokunta on pitänyt tarpeellisena lisätä pykälään kaksi uutta momenttia, jotka sisältävät säännökset siitä, että ylioppilaiden valmistamisesta kansakoulunopettajiksi vakinaisissa korkeakouluissa säädetään erikseen ja että tarvittaessa voidaan ylioppilaita valmistaa kansakoulunopettajiksi myös väliaikaisissa valmistuslaitoksissa siten kuin asetuksella säädetään.

2 §. Tämän pykälän 1 momenttiin tehtyjä muutosehdotuksia on jo edellä perusteltu.

Valiokunta on pitänyt tarpeellisena sisällyttää pykälään uuden momentin, jonka mukaan asuntolanhoitajien valmistus kestää kaksi lukuvuotta.

3. Harjoituskoulu-nimitys on aiheuttanut väärinkäsityksiä mm. oppilaiden vanhempien keskuudessa. Otaksutaan, että opetuksen harjoittelu on pääasia harjoituskoulutyössä ja että harjoituskoulu ei vastaa kansakoulua. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että seminaarissa on opetusharjoittelua varten kansakoulu. Vastaaavat muutokset on tehty pykälän 2 ja 4 momenttiin. Yhdenmukaisuutta silmällä pitäen valiokunta ehdottaa lisäksi, että pykälän 3 momentissa oleva nimitys „harjoitusasuntola” muutettaisiin nimitykseksi „kansakoulun oppilasasuntola”.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan, jossa seminaari on, tulee osoittaa erityinen alue, josta harjoituskouluun, siis seminaarin kansakouluun, on otettavissa tarvittava määrä lapsia suorittamaan oppivelvollisuuttaan. Tällaisen alueen osoittaminen olisi valiokunnan mielestä jätettävä kussakin tapauksessa paikallisista olosuhteista riippuvaksi, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa, että säännökseen tehtäisiin tätä tarkoittava muutos.

4 §. Kun valiokunnan mielestä seminaarin tulisi perustua keskikoulun oppimäärään ja

kun toisaalta etenkin opettajien jatkokoulutuksen kannalta on tärkeätä, että he saavat riittävässä määrin myös toisen kielen opetusta, valiokunta on lisännyt sen seminaarissa opetettaviin pakollisiin oppiaineisiin.

Siihen nähden, että valiokunta kansakoululakiehdotuksen johdosta antamassaan mietinnössä n:o 2 (1956 vp.) on lähtenyt siitä, että kansakoulu jakautuu varsinaiseen kansakouluun ja kansalaiskouluun, valiokunta on pitänyt tarpeellisena selvittää pykälän 1 momenttia siten, että seminaareissa tapahtuvassa kansakoulunopettajain valmistuksessa opetetaan varsinaisen kansakoulun laajennettu ja syvennetty oppimäärä.

Kun seminaareissa valiokunnan ehdotuksen mukaan voidaan valmistaa myös erikoisaineiden opettajia ja kansakoulun asuntolanhoitajia, valiokunta on pitänyt tarpeellisena lisätä pykälään uuden momentin, jonka mukaan erikoisaineiden opettajien ja asuntolanhoitajien valmistukseen kuuluvat oppiaineet määrätään asetuksella.

Seminaarien nykyisen opetusohjelman heikkoutena on valiokunnan mielestä pidettävä sitä, ettei niissä annettava varsinaisen opetus riittävässä määrin suo mahdollisuuksia oppilaiden erityistaipumusten kehittämiseksi. Tämän vuoksi valiokunta on lisännyt pykälään uuden momentin, jonka mukaan seminaareihin voidaan järjestää eri opintosuuntia, kuitenkin niin, että niiden tulee sopeutua kansakoulujen tarpeisiin.

5 §. Pykälän mukaan seminaareihin voidaan järjestää oppijaksoja kansakoulun erikoisopettajien valmistusta ja opettajien jatkokoulutusta varten. Kun seminaareissa lakiehdotuksen mukaan voidaan valmistaa myös asuntolanhoitajia, valiokunta on katsonut tarpeelliseksi täydentää pykälän 1 momenttia niin, että oppijaksoja voidaan järjestää myös asuntolanhoitajien jatkokoulutusta varten.

Nykyisen oppikoulunopettajain puutteen helpottamiseksi on valiokunnan saaman selvityksen mukaan suunniteltu järjestää ylioppilastutkinnon suorittaneille kansakoulunopettajille sellaista lisävalmistusta, joka antaisi heille pätevyuden nuoremman lehtorin virkoihin. Valiokunnan mielestä olisi epäoikeudenmukaista, jos tämä ylenemismahdollisuus pysyisi seminaaritietä valmistuneilta kansakoulunopettajilta suljettuna. Tämän vuoksi pitäisi joihinkin seminaareihin järjestää oppijaksoja kansakoulunopettajien val-

mistamiseksi ylioppilastutkintoon. Valiokunta on liittänyt pykälään tätä tarkoittavan uuden momentin.

6 § (uusi). Kun ruotsinkielisten ylioppilaiden valmistamiseen kansakoulunopettajiksi korkeakoulutietä ei nykyisin ole käytännöllisiä mahdollisuuksia, valiokunta on pitänyt välttämättömänä ottaa tähän uuteen pykälään säännöksen, jonka mukaan ylioppilaiden valmistamisesta kansakoulunopettajiksi seminaareissa säädetään asetuksella.

7 (6) §. Kun valiokunta edellä 3 §:n kohdalla on ehdottanut, että seminaarissa olisi opetusharjoittelua varten kansakoulu, valiokunta on katsonut tarpeelliseksi lisätä pykälässä olevaan virkojen luetteloon kansakoulunjohtajan ja kansakoulunopettajan virat ja poistanut siitä esiopettajan viran. Toimien luetteloon valiokunta on lisännyt kanslistin toimen, koska tämä toimi on käytännössä osoittautunut välttämättömäksi.

Seminaarien taloudenhoidossa on nykyisin ilmennyt epäkohtia. Kun tämä tietävästi on

aiheutunut lähinnä asiaa koskevien säännösten puutteellisuudesta, valiokunta on lisännyt pykälään uuden momentin, jonka mukaan seminaarin taloudenhoito järjestetään asetuksessa tarkemmin määrättävällä tavalla.

8 (7) §. Pykälän mukaan seminaarissa tulee, mikäli mahdollista, olla oppilasruokala. Kun seminaarien erityislaadun vuoksi ja oppilaiden kannalta on pidettävä tärkeänä, että kaikissa seminaareissa on oppilasruokala, valiokunta on poistanut säännöksestä sanat, jotka tekevät sen harkinnanvaraiseksi.

8 §. Pykälä on poistettu, koska asiaa koskevat säännökset on sisällytetty 1 ja 6 pykälään.

9 §. Valiokunta ehdottaa, että laki tulisi voimaan 1 päivästä elokuuta 1957 lukien.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta kunoittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

kansakoulunopettajaseminaareista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kansakoulunopettajien valmistamiseksi valtio pitää yllä (poist.) seminaareja, joissa voidaan valmistaa myös erikoisaineiden opettajia ja kansakoulun asuntolanhoitajia. (Poist.) (2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Ylioppilaiden valmistamisesta kansakoulunopettajiksi vakinaisissa korkeakouluissa säädetään erikseen.

Tarvittaessa voidaan ylioppilaita valmistaa kansakoulunopettajiksi väliaikaisissa valmistuslaitoksissa siten kuin asetuksella säädetään.

2 §.

Seminaarissa on neljä vuosikurssia ja se perustuu keskikoulun oppimäärään. Kuitenkin järjestetään seminaareihin niille, jotka ovat suorittaneet kansakoulun, mutta eivät keskikoulun oppimäärää, tarpeellisessa määrässä esikoulutusta, mikä opettajanvalmistuksessa korvaa keskikoulun. Esikoulutus on pelkästään kansakoulun oppimäärän suorittaneelle kaksivuotinen, mutta sille, joka lisäksi

suorittamallaan muulla opiskelulla on saavuttanut ensimmäisen esikoulutusvuoden oppimäärää pääasiallisesti vastaavat tiedot ja taidot, se on yksivuotinen.

Asuntolanhoitajien valmistus kestää kaksi lukuvuotta.

3 §.

Seminaarissa on opetusharjoittelua varten kansakoulu. Opetusharjoittelua voidaan lisäksi järjestää myös kunnallisiin kansakouluihin ja muihin oppilaitoksiin.

Kunnan, jossa seminaari on, tulee tarvittaessa osoittaa erityinen alue, josta seminaarin kansakouluun on otettavissa tarvittava määrä lapsia suorittamaan oppivelvollisuuttaan, ja alistaa tämä päätöksensä kouluhallituksen hyväksyttäväksi. Poikkeustapauksessa voidaan sama velvollisuus ulottaa myös naapurikuntaan. Jollei kouluhallitus voi muuttamattomana hyväksyä kunnan päätöstä, alistakoon asian valtioneuvostolle, joka voi määrätä kysymyksessä olevan alueen.

Seminaarissa, jossa valmistetaan asuntolanhoitajia, on myös kansakoulun oppilasasuntola.

Kunta, jonka alueelta lapsia käy seminaarin kansakoulussa, on velvollinen avustamaan näiden koulunkäyntiä niinkuin on säädetty oppilaiden avustamisesta kunnallisessa kansakoulussa.

4 §.

Seminaarissa tapahtuvassa kansakoulunopettajain valmistuksessa opetetaan varsinaisen kansakoulun laajennettu ja syvennetty oppimäärä sekä kasvatusaineita, kansakoulun hallintoa, toista kieltä, soittoa, kirjasto-oppia ja vapaaehtoisia oppiaineita siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Erikoisaineiden opettajien ja asuntolanhoitajien valmistukseen kuuluvat oppiaineet määrätään asetuksella.

Seminaareihin voidaan järjestää eri opintosuuntia. Niiden tulee sopeutua kansakoulujen tarpeisiin.

5 §.

Seminaareihin voidaan järjestää oppijaksoja kansakoulun erikoisopettajien valmistusta sekä opettajien ja asuntolanhoitajien jatkokoulutusta varten.

Seminaareihin voidaan järjestää myös oppijaksoja kansakoulunopettajien valmistamiseksi ylioppilastutkintoon siten kuin asetuksella säädetään.

Ed. Malkamäen ym. lakialoitteessa n:o 105 (1955 vp.), joka sisältää ehdotuksen laiksi opettajalukioista, lähdetään siitä perusajatukselta, että nykyiset kansakoulunopettajaseminaarit olisi asteittain muutettava opettajalukioiksi, joissa suoritettaisiin myös ylioppilastutkinto niin kuin siitä on erikseen säädetty. Opettajalukio perustuisi keskikoulun oppimäärään ja se olisi nelivuotinen. Opettajalukioon voitaisiin liittää kaksivuotinen keskikoulua korvaava esivalmistus kansakoulun oppimäärän suorittaneita varten.

Kun valiokunnan mielestä sellainen järjestely, että oppilas opettajalukiassa voisi valmistua samalla kertaa sekä kansakoulunopettajaksi että ylioppilaaksi, saattaisi johtaa siihen, että ylioppilaaksi valmistuminen voisi tuottaa huomattavia haittoja opettajaksi valmistumiselle, jota kuitenkin on pidettävä

6 § (uusi).

Ylioppilaiden valmistamisesta kansakoulunopettajiksi seminaareissa säädetään asetuksella.

7 (6) §.

Seminaarissa on rehtorin, lehtorin, opettajan, kansakoulunjohtajan ja (poist.) kansakoulunopettajan virkoja sekä puutarhurin, kanslistin, käsityönohjaajan ja muita tarpeellisia toimia. Lisäksi voidaan seminaariin perustaa kansakoulun oppilasasuntolan hoitajan virka.

Seminaarin taloudenhoito järjestetään asetuksessa tarkemmin määrättävällä tavalla.

8 (7) §.

Seminaarissa tulee (poist.) olla oppilasruokala. Jollei erityinen syy ole esteenä, on seminaarin yhteyteen järjestettävä myös oppilasasuntola.

8 §.

(Poist.)

9 §.

Tämä laki, jolla kumotaan kansakoulutoimen järjestysmuodon perusteista 18 päivänä toukokuuta 1923 annetun lain (137/23) 13, 14 ja 15 §, tulee voimaan 1 päivästä elokuuta 1957 lukien. Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta sekä seminaarien perustamisesta ja järjestämisestä annetaan asetuksella.

kysymyksessä olevassa opetusmuodossa pääasiana, valiokunta ei ole katsonut voivansa asettua puoltamaan aloitteen hyväksymistä.

Ed. Järven ym. lakialoite n:o 106 (1955 vp.), joka sisältää ehdotuksen laiksi kansakoulunopettajaseminaareista, poikkeaa hallituksen esityksestä huomattavimmin siinä, että seminaarin edellytetään perustuvan keskikoulun oppimäärään, jolloin siinä on neljä vuosiluokkaa, sekä siinä, että seminaareissa järjestettäisiin tarpeellisessa määrässä pelkästään kansakoulun oppimäärän suorittaneille kaksivuotista esikoulutusta, joka korvaisi keskikoulun. Kun tämä periaatekysymys samoin kuin muutkin seikat, joihin nähden aloite poikkeaa hallituksen esityksestä, ovat tulleet käsitellyiksi esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yhteydessä, valiokunta ei pidä tämänkään aloitteen hyväksymistä tarpeellisena.

Edellä lausutuun perustein valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta hylkäisi lakialoitteen n:o 105 (1955 vp.) ja lakialoit-

Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 1957.

teeseen n:o 106 (1955 vp.) sisältyvät lakiehdotukset.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja E. Kilpi, varapuheenjohtaja Kalavainen, jäsenet Forsberg, Friman, Hamara, Järvi, Kaasalainen, Kau-

hanen, Leinonen, Lukkarinen, H. Miettunen, Nederström-Lundén, Paasivuori, Rantamaa, Turunen, Uusitalo sekä varajäsen Honkavaara.

Vastalause.

Koska emme ole voineet yhtyä sivistysvaliokunnan enemmistön päätökseen kansakoulunopettajaseminaareista annettavan lain eräitten pykälien kohdalla, ilmoitamme täten kunnioittavasti vastalauseenamme seuraavaa:

Ensinnäkin 2 §:n kohdalla olemme valiokunnassa esittäneet sitä kantaa, mikä mielestämme parhaiten tulee toteutetuksi, jos pykälä hyväksytään hallituksen esityksen mukaisena. Olemme nimittäin sitä mieltä, että sellaisillekin kansakoulunopettajan kutsuustehtävään aikoville, jotka ovat suorittaneet vain kansakoulun oppimäärän, on laissa selvästi varattava mahdollisuus päästä seminaariin oppilaiksi. Kun valiokunnan enemmistön hyväksymä 2 §:n sanamuoto rakentaa seminaarin opetuksen pääasiassa keskikoulun oppimäärän varaan, ja kun pelkästään kansakoulun oppimäärän suorittaneelle jäisi varsin kyseenalainen mahdollisuus päästä seminaariin oppilaaksi, pidämme sitä huonompana vaihtoehtona kuin sitä, mitä hallituksen esityksessä ehdotetaan. Valiokunnan enemmistön hyväksymä 2 §:n sanamuoto nimittäin vaatii ja edellyttää, että pelkästään kansakoulun käyneet voivat tulla seminaarin varsinaisiksi oppilaiksi saatuaan „tarpeellisessa määrässä esikoulutusta”, ja sen lisäksi tästä esikoulutuksesta sanotaan enemmistön hyväksymässä sanamuodossa, että „esikoulutus on pelkästään kansakoulun oppimäärän suoritta-

neelle kaksivuotinen, mutta sille, joka lisäksi suorittamallaan muulla opiskelulla on saavuttanut ensimmäisen esikoulutusvuoden oppimäärää pääasiallisesti vastaavat tiedot ja taidot, se on yksivuotinen”, mikä meidän mielestämme ei ole onnistunut järjestely. Seuraisihan siitä, että kun muut seminaarin oppilaat, siis ne, joilla on keskikoulun oppimäärä tukenaan, voivat suoriutua seminaarista neljässä vuodessa, niin sensijaan pelkästään vain kansakoulun oppimäärän suorittaneiden valmistuminen kestäisi ainakin viisi vuotta, mikäli ovat „suorittamallaan muulla opiskelulla saavuttaneet ensimmäisen koulutusvuoden oppimäärää pääasiassa vastaavat tiedot ja taidot”, mutta todennäköisesti käytännössä pelkästään kansakoulupohjalla seminaariin päässeet tulisivat suorittamaan kaikkiaan kuusi vuosikurssia. Hallituksen esitys taas edellyttää vain viittä vuotta. Kun maamme kansakoulun historia todistaa, että uskollisimmat ja kutsumukselleen eheimmin antautuneet kansan lasten opettajat on saatu niistä, jotka kansakoulun käytyään ovat suoraan antautuneet valmentautumaan kansakoulunopettajan tehtävään, niin mitä syytä olisi nyt laadittavaa lakia muotoilla niin, että sama tie, pelkän kansakoulun oppimäärän pohjalla pääseminen seminaareihin, tehtäisiin ainakin hankalammaksi kuin nykyinen käytäntö on? Tämän tähden pidämmekin

hallituksen esittämää 2 §:n sanamuotoa onnistuneempana.

Toiseksi olemme valiokunnan enemmistön kannasta poiketen sitä mieltä, että myös 4 § pitäisi hyväksyä hallituksen esityksen sisältämässä muodossa. Erimielisyys koskee lähinnä sitä, olisiko seminaarissa opetettava pakollisena jotakin vierasta kieltä vai olisiko se jätettävä — niinkuin hallituksen esityksessä esitetään — tapahtuvaksi vapaaehtoisten oppiaineiden yhteydessä. Asiantuntijoita valiokunnassa kuultaessa vahvistui esittämämme käsitys, että seminaarissa annettava vieraan kielen opetus koituisi lähinnä opettajan henkilökohtaiseksi kehitykseksi ja hyödyksi, mutta sen opettaminen pakollisena luonnollisesti vähentäisi muitten oppiaineitten hyväksi käytettävissä olevaa aikaa. Kun mielestämme niillä seminaarin oppilailla, jotka kuitenkin haluaisivat jotakin vierasta kieltä opiskella, on siihen hyvä tilaisuus vapaaehtoisten oppiaineiden yhteydessä, on tä-

Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 1957.

Antti J. Rantamaa.
M. Honkavaara.

Nestori Kaasalainen.
Eino Uusitalo.

ten tie heillekin ja heidän harrastuksilleen tälläkin kohdin avoin. Olemme nimittäin sitä mieltä, että kansakoulunopettajain valmennuksessa on aina pidettävä pääasiana sitä, että he saisivat mahdollisimman perusteellisen kasvatuksen kansan lasten opettajiksi, ja tällöin kaikki se, mikä pakollisena aineena ei välittömästi koidu tämän pääasian hyväksi, mutta kyllä vähentää toisten, ehdottomiksi katsottavien, aineiden oppimista ja syventymistä niihin, on jätettävä vapaaehtoisten aineiden joukkoon.

Edellä olevilla perusteilla ehdotamme kunnioittaen,

että esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena ja että lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentista, sellaisena kuin se on sivistysvaliokunnan mietinnössä, poistettaisiin sanat „toista kieltä”.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 101 hallituksen esityksen johdosta laiksi kansakoulunopettajaseminaareista.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian sekä sen yhteydessä ed. Malkamäen ym. lakialoitteen n:o 105 (1955 vp.) ja ed. Järven ym. lakialoitteen n:o 106 (1955 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 1 teh-

tyjä ehdotuksia jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

kansakoulunopettajaseminaareista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

2 §.

Seminaarissa, *(poist.)* joka perustuu keskikoulun oppimäärään, on neljä vuosikurssia. Kuitenkin järjestetään seminaareihin niille, jotka ovat suorittaneet kansakoulun, mutta eivät keskikoulun oppimäärää, *(poist.)* miehille vähintään kahteen suomen- ja yhteen ruotsinkieliseen seminaariin ja niin ikään naisille vähintään kahteen suomen- ja yhteen ruotsinkieliseen seminaariin esikoulu-

tusta, mikä opettajanvalmistuksessa korvaa keskikoulun. Esikoulutus on pelkästään kansakoulun oppimäärän suorittaneelle kaksivuotinen, mutta sille, joka lisäksi suorittamallaan muulla opiskelulla on saavuttanut ensimmäisen esikoulutusvuoden oppimäärää pääasiallisesti vastaavat tiedot ja taidot, se on yksivuotinen.

Asuntolanhoitajien valmistus kestää kaksi lukuvuotta.

3—9 §.

(Kuten sivistysvaliokunnan mietinnössä.)

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä la-

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 1957.

kialoitteisiin n:ot 105 (1955 vp.) ja 106 (1955 vp.) sisältyvät lakiehdotukset.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 101 a hallituksen esityksen johdosta laiksi kansakoulunopettajaseminaareista.

Asian toisessa käsittelyssä on eduskunta hyväksynyt lakiehdotuksen muutoin suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti, paitsi että 9 §:ssä vuosiluku 1957 muutetaan vuosiluvuksi 1958, ja yhtynyt suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin n:ot 105 ja 106 (kumpikin 1955 vp.) sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Kun asia tämän johdosta on uudestaan ollut suuren valiokunnan käsiteltävänä, on suuri valiokunta päättänyt

yhtyä Eduskunnan asiassa tekemiin päätöksiin.

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 1957.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi kansakoulunopettajaseminaareista.**

Eduskunnalle on vuoden 1955 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 150 laiksi kansakoulunopettajaseminaareista, ja

nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Sivistysvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 1, on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

kansakoulunopettajaseminaareista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kansakoulunopettajien valmistamiseksi valtio pitää yllä seminaareja, joissa voidaan valmistaa myös erikoisaineiden opettajia ja kansakoulun asuntolanhoitajia.

Seminaari on joko suomen- tai ruotsinkielinen.

Opetus seminaarissa on maksuton.

Ylioppilaiden valmistamisesta kansakoulunopettajiksi vakinaisissa korkeakouluissa säädetään erikseen.

Tarvittaessa voidaan ylioppilaita valmistaa kansakoulunopettajiksi väliaikaisissa valmistuslaitoksissa, siten kuin asetuksella säädetään.

2 §.

Seminaarissa, joka perustuu keskikoulun oppimäärään, on neljä vuosikurssia. Kuitenkin järjestetään seminaareihin niille, jotka ovat suorittaneet kansakoulun, mutta eivät keskikoulun oppimäärää, miehille vähintään kahteen suomen- ja yhteen ruotsinkieliseen seminaariin ja niin ikään naisille vähintään kahteen suomen- ja yhteen ruotsinkieliseen seminaariin esikoulutusta, mikä opettajanvalmistuksessa korvaa keskikoulun. Esikoulutus on pelkästään kansakoulun oppimäärän suorittaneelle kaksivuotinen, mutta sille, joka lisäksi suorittamallaan muulla opiskelulla on saavuttanut ensimmäisen esikoulutusvuoden oppimäärää pääasiallisesti vastaavat tiedot ja taidot, se on yksivuotinen.

Asuntolanhoitajien valmistus kestää kaksi lukuvuotta.

3 §.

Seminaarissa on opetusharjoittelua varten kansakoulu. Opetusharjoittelua voidaan lisäksi järjestää myös kunnallisiin kansakouluihin ja muihin oppilaitoksiin.

Kunnan, jossa seminaari on, tulee tarvittaessa osoittaa erityinen alue, josta seminaarin kansakouluun on otettavissa tarvittava määrä lapsia suorittamaan oppivelvollisuuttaan, ja alistaa tämä päätöksensä kouluhallituksen hyväksyttäväksi. Poikkeustapauksessa voidaan sama velvollisuus ulottaa myös naapurikuntaan. Jollei kouluhallitus voi muuttamattomana hyväksyä kunnan päätöstä, alistakoon asian valtioneuvostolle, joka voi määrätä kysymyksessä olevan alueen.

Seminaarissa, jossa valmistetaan asuntolanhoitajia, on myös kansakoulun oppilasasuntola.

Kunta, jonka alueelta lapsia käy seminaarin kansakoulussa, on velvollinen avustamaan näiden koulunkäyntiä, niinkuin on säädetty oppilaiden avustamisesta kunnallisessa kansakoulussa.

4 §.

Seminaarissa tapahtuvassa kansakoulunopettajain valmistuksessa opetetaan varsinaisen kansakoulun laajennettu ja syvennetty oppimäärä sekä kasvatustaitoja, kansakoulun

hallintoa, toista kieltä, soittoa, kirjasto-oppia ja vapaaehtoisia oppiaineita, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Erikoisaineiden opettajien ja asuntolanhoitajien valmistukseen kuuluvat oppiaineet määrätään asetuksella.

Seminaareihin voidaan järjestää eri opin-
tusuuntia. Niiden tulee sopeutua kansakou-
lujen tarpeisiin.

5 §.

Seminaareihin voidaan järjestää oppijak-
soja kansakoulun erikoisopettajien valmis-
tusta sekä opettajien ja asuntolanhoitajien
jatkokoulutusta varten.

Seminaareihin voidaan järjestää myös op-
pijaksoja kansakoulunopettajien valmistami-
seksi ylioppilastutkintoon, siten kuin asetuk-
sella säädetään.

6 §.

Ylioppilaiden valmistamisesta kansakoulun-
opettajiksi seminaareissa säädetään asetuk-
sella.

7 §.

Seminaarissa on rehtorin, lehtorin, opetta-
jan, kansakoulunjohtajan ja kansakoulun-
opettajan virkoja sekä puutarhurin, kans-
listin, käsityönohjaajan ja muita tarpeellisia
toimia. Lisäksi voidaan seminaariin perustaa
kansakoulun oppilasasuntolan hoitajan virka.

Seminaarin taloudenhoito järjestetään ase-
tuksessa tarkemmin määrättävällä tavalla.

8 §.

Seminaarissa tulee olla oppilasruokala.
Jollei erityinen syy ole esteenä, on semi-
naarin yhteyteen järjestettävä myös oppilas-
asuntola.

9 §.

Tämä laki, jolla kumotaan kansakoulutoi-
men järjestysmuodon perusteista 18 päivänä
toukokuuta 1923 annetun lain (137/23) 13,
14 ja 15 §, tulee voimaan 1 päivästä elokuuta
1958 lukien. Tarkemmat säännökset lain täy-
täntöönpanosta sekä seminaarien perustami-
sesta ja järjestämisestä annetaan asetuksella.

Helsingissä 10 päivänä joulukuuta 1957.

Talousvaliokunnan mietintö N:o 3 hallituksen esityksen johdosta vajaamielislaiksi.

Eduskunta on päätöspöytäkirjanottein 30 päivältä toukokuuta 1956 lähettänyt talousvaliokunnan valmistavasti käsiteltäväksi hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 45 (1956 vp.) sekä päätöspöytäkirjanottein 18 päivältä helmikuuta 1955 ed. Nederström-Lundénin ym. lakialoitteen n:o 41 (1955 vp.), joka sisältää ehdotuksen vajaamielislaiksi. Käsiteltyään mainitun lakialoitteen samaa asiaa koskevana puheena olevan hallituksen esityksen yhteydessä ja kuultuaan asiantuntijoina hallitusneuvos Aarne Tarastia ja ylitarkastaja Niilo Kotilaista sosiaaliministeriöstä, lääkintöneuvos Leena Sibeliusta ja mielisairaanhoidon tarkastajaa Inkeri Kettusta lääkintöhallituksesta, professoreita Martti Kailaa ja Sven Donneria sekä lääketieteellisensiaatti Eero Valannetta ynnä varatuomari Arno Hannusta Maalaiskuntien Liitosta ja varatuomari Erkki Mäkistä Suomen Kaupunkiliitosta valiokunta esittää seuraavaa.

Vajaamielisten huolto on tähän mennessä jäänyt maassamme erityissäännöksiin sääntelemättä. Vajaamielisiä varten on tosin kymmenkunta sekä valtion että yksityisten ja kuntien tai kuntayhtymien ylläpitämää hoitolaitosta. Viimeksi mainittujen valtionapukin on järjestetty tylsämielisten hoitoa ja kasvatusta varten toimivien kunnallisten ja yksityisten laitosten valtionavusta 1 päivänä heinäkuuta 1927 annetussa laissa, mutta säännöksiä siitä, miten vajaamielisten huolto on järjestettävä, ei sanottuun tai muuhunkaan lakiin sisälly. Kun nykyisissä vajaamielislaitoksissa on hoitopaikkoja vain pienelle osalle laitoshoittoa välttämättömästi tarvitsevista syvästi vajaamielisistä henkilöistä, on heitä jouduttu hoitamaan myös mielisairaloissa sekä kunnalliskodeissa ja niiden mielisairasastoissa, mitä ei voida pitää asianmukaisena. Näistäkin toimenpiteistä huolimatta suurin osa vajaamielisistä on jäänyt hoidettavaksi omissa kodeissaan.

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys koskee ensisijaisesti syvästi vajaamielisiä ja sen tarkoituksena on lähinnä heidän laitoshuoltonsa järjestäminen. Siinä on katsottu syvästi vajaamielisten huollon järjestämistä koskevan kysymyksen ainakin tällä hetkellä kuuluvan ensisijaisesti sosiaalihuollon alaan. Tähän mennessä ovatkin juuri sanotun alan viranomaiset joutuneet huolehtimaan vajaamielishuollosta. Kuitenkaan ei lakiehdotuksessa ole sivuutettu vajaamielisten lääketieteellisen hoidon asettamia vaatimuksia, vaikkakaan niihin ei ole voitu kiinnittää mm. tarvittavien erikoislääkäreiden puutteen vuoksi niin suurta huomiota kuin tällä alalla saavutetut tulokset edellyttäisivät. Tästä syystä on myös vajaamielisten avohuolto samoin kuin laitoksista poistettujen jälkihuolto jätetty sosiaalilautakuntien tehtäväksi. Kun lakiehdotus kuitenkin valiokunnan mielestä merkitsee edistysaskelta vajaamielishuollon järjestelyssä ja sen avulla voidaan myös edistää hoitolaitosten runsaampaa aikaansaamista, valiokunta on pitänyt lakiehdotuksen hyväksymistä välttämättömänä.

Lakiehdotuksen yksityiskohtia tarkastaessaan valiokunta on katsonut olevan syytä seuraaviin huomautuksiin sekä muutos- ja lisäysehdotuksiin.

1 §. Hallituksen esityksen mukaan on lakiehdotuksessa tarkoitettujen vajaamielisten tuntomeriksi asetettu se, ettei asianomainen menesty kansakoulussa eikä apukoulussa. Tätä määrittelyä, josta voi saada sellaisenkin käsityksen, että lakiehdotus koskisi vain kouluikässä olevia tai sitä nuorempia, vaikka se ei olekaan lakiehdotuksen tarkoitus, ei valiokunta ole voinut pitää onnistuneena. Vajaamielisten hoitopaikkojen nykyisen suuren puutteen vuoksi voidaan lähivuosina keskittyä laitoshoidon järjestämiseen vain syvästi vajaamielisille. Laitospaikkojen lisääntyessä olisi valiokunnan mielestä kuitenkin myös lievemmin vajaamielisten erityishoito myöhem-

mässä vaiheessa järjestettävä lakiehdotuksen mukaisesti. Valiokunta on sen vuoksi tehnyt pykälään näiden näkökohtien aiheuttaman muutoksen.

3 §. Kun valiokunta on pitänyt asianmukaisena korostaa, että vajaamielislaitosten terveyden- ja sairaanhoitotoiminnan, mihin on katsottava sisältyvän myös vajaamielisyyden lääketieteellisen hoidon, valvonta kuuluu nimenomaan lääkintäviranomaisille, on pykälän 2 momenttiin tehty tätä tarkoittava muutos.

5 §. Valiokunnan mielestä olisi vajaamielisten hoitolaitoksia rakennettaessa lähinnä pyrittävä aikaansaamaan riittävän suuria keskuslaitoksia, joissa vajaamielisten tutkimus, ryhmittely ja hoito voidaan järjestää asianmukaisella tavalla. Jotta välttäisiin tässä suhteessa pienissä laitoksissa ja päivähuoltoloissa helposti esiintyvistä epäkohdista, ei valiokunta ole pitänyt riittävänä vain sitä, että näissä laitoksissa edellä mainittujen seikkojen tulisi olla samojen periaatteiden mukaisesti järjestetty kuin keskuslaitoksissa, vaan on ehdottanut puheena olevan pykälän 2 momenttia muutettavaksi siten, että näiden laitosten tulee olla huollettavien tutkimuksen ja ryhmittelyn sekä johtavien hoitoperiaatteiden osalta jonkin nimetyn keskuslaitoksen valvonnan alaisia. Samalla valiokunta kuitenkin edellyttää, että tämä valvonta järjestetään riittävän joustavasti. Valvonnan ei ole katsottava merkitsevän sitä, että vajaamielisten tutkimus olisi toimitettava keskuslaitoksessa silloinkin, kun se voidaan keskuslaitoksen valvonnan alaisessa vajaamielislaitoksessa asianmukaisesti suorittaa.

12 §. Valiokunta ei ole pitänyt tarpeellisena, että poliisiviranomaisille säädetään velvollisuus ilmoittaa sosiaalilautakunnalle tietoonsa saamistaan vajaamielishuollon tarpeessa olevista vajaamielisistä. Kun lisäksi huollon tarpeessa olevien lasten osalta poliisiviranomaisten ilmoittamisvelvollisuudesta on säädetty jo lastensuojelulaissa, valiokunta on muuttanut tältä kohden pykälän 1 momenttia.

Lakiehdotuksen 4 §:n 1 kohdassa määrätään sosiaalilautakunta pitämään luetteloa tai kortistoa kunnassa asuvista vajaamielisistä. 12 §:n 3 momentin mukaan on lautakunnan ennen vajaamielisen merkitsemistä luetteloon tai kortistoon mahdollisuuksien mukaan varmistauduttava siitä, että ilmoi-

tettu henkilö on lakiehdotuksen tarkoittama vajaamielinen. Vaikka valiokunta edellyttääkin, ettei luetteloon tai kortistoon merkitsemisellä ole mitään oikeusvaikutuksia, valiokunta on kuitenkin katsonut tarpeelliseksi ehdottaa sanottua momenttia muutettavaksi siten, että luetteloon tai kortistoon merkitsemisen edellytyksenä aina on oleva lääkärin henkilökohtaiseen tutkimukseen perustuva lausunto siitä, että asianomainen on vajaamielinen.

15 §:n 2 momentti sisältää säännökset niistä edellytyksistä, joiden vallitessa vajaamielinen voidaan ottaa tutkittavaksi tai hoitettavaksi vajaamielislaitokseen ilman hänen omaa, hänen vanhempiensa tai holhoojansa suostumustakin. Kun momentin säätämin edellytyksin näin ollen voidaan rajoittaa yksilön vapautta, on valiokunta pitänyt aiheellisena täsmentää niitä muita kuin momentissa nimenomaan lueteltuja edellytyksiä, joiden vuoksi laitokseen sijoittaminen voidaan sanotuin tavoin toimeenpanna.

20 §:n mukaan vajaamielislaitosten perustamiskustannuksiin annettavan valtionavun suuruus on määrätty määräosaksi kustannuksista. Valtionavun myöntäminen riippuisi kuitenkin siitä, miten paljon varoja sanottuun tarkoitukseen on valtion tulo- ja menoarviossa osoitettu. Valiokunnan mielestä olisi suurempi varmuus valtionavun saamista omiaan edistämään uusien hoitolaitosten rakentamista. Kun nykyinen puute vajaamielisten hoitopaikoista olisi saatava joutuisasti poistetuksi ja kun valtion tulo- ja menoarvioon olisi sen vuoksi vuosittain otettava riittävän suuri määräraha perustamiskustannuksiin annettavaa valtionapua varten, on valiokunta poistanut edellä mainitun rajoittavan säännöksen. Tämän muutoksen johdosta saavutettaisiin perustamiskustannuksiin annettavan valtionavun osalta sama varmuus kuin mielisairaslain mukaan mielisairanhoitolaitosten perustamiskustannuksiin annettavaan valtionapuun nähden.

21 §. Lakiehdotuksen mukaan yksityinen vajaamielislaitos voisi saada perustamiskustannuksiin annettavan valtionavun lisäksi myös lainaa valtiolta sanottujen kustannusten peittämiseksi. Kunnalliselle vajaamielislaitokselle ei tällaista lainaa sen sijaan voitaisi antaa. Kun valiokunta ei ole voinut pitää tätä erottelua kohtuullisena eikä tarkoituksenmukaisena, on valiokunta muut-

tanut pykälää siten, että kunnalliset ja yksityiset vajaamielislaitokset joutuvat lainan saantiin nähden samaan asemaan. Sen johdosta, että valtionavun osalta kunnallisten ja yksityisten vajaamielislaitosten välille ei mainitun muutoksen jälkeen enää jää eroa, on lakiehdotuksen 20, 21 ja 22 §:ään tehty myös tästä johtuvat muodolliset korjaukset.

24 §. Mielisairaslain mukaan suorittaa valtio kustannukset sellaisten mielisairaiden mielisairaalahoidosta, jotka ovat tehneet rikoksia ja siten osoittautuneet ympäristölleen vaarallisiksi. Valiokunnan mielestä valtion olisi vastaavasti kustannettava vahvasti rikollisia taipumuksia osoittaneiden samoin kuin itselleen tai ympäristölleen vaarallisina pidettävien vajaamielisten hoito vajaamielislaitoksissa. Tästä syystä valiokunta on lisännyt pykälän 1 momenttiin sanotunsisältöisen säännöksen.

Valiokunta on pitänyt puutteena sitä, ettei käsiteltävänä olevaan, vajaamielishuollon yleiset periaatteet sääntelevään lakiehdotukseen ole sisällytetty säännöksiä vajaamielisten kohtelusta eikä siitä työstä, jota vajaamieliset, mikäli he työntekoon kykenevät, tekevät vajaamielislaitoksessa. Edellä tarkoitettut säännökset, jotka ovat yhdenmukaiset mielisairaslain vastaavien säännösten kanssa, on valiokunta sisällyttänyt lakiehdotukseen lisäämiinsä uusiin 26 ja 27 §:iin. Näiden lisäpykälien johdosta on lakiehdotuksen seuraavien pykälien numerointi muuttunut.

29 (27) §. Valiokunta on pitänyt oikeusturvallisuuden kannalta tärkeänä, että rekisteriviranomaisilla on tieto syvästi vajaamielisistä. Jotta tällä kohden edes jossain määrin saataisiin nykyiseen asiaintilaan korjausta aikaan, olisi rekisteriviranomaiselle ilmoitettava niistä syvästi vajaamielisistä henkilöistä, joita hoidetaan vajaamielislaitok-

sisissa. Vastaava ilmoitus olisi tehtävä laitoksesta parantuneina poistetuista. Ilmoittamisvelvollisuuden tulisi kuulua vajaamielislaitoksen vastuunalaiselle lääkärille. Kun vajaamielisistä tehtävistä edellä mainituista ja mahdollisesti tarpeellisiksi osoittautuvista muistakin ilmoituksista kuitenkin voidaan käytännöllisimmin säätää asetuksella, on valiokunta lisännyt vain tämänsisältöisen säännöksen pykälän uudeksi 2 momentiksi.

Muut valiokunnan lakiehdotukseen tekemät muutokset ovat sanonnallisia täsmennyksiä tai muutoin muodollista laatua. Valiokunta on ehdottanut lain tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958.

Ed. Nederström-Lundénin ym. edellä mainittuun lakialoitteeseen sisältyvä ehdotus vajaamielislainsäädännön poikkeaa hallituksen esitykseen sisältyvästä lakiehdotuksesta asiallisesti lähinnä kunnallisille ja yksityisille vajaamielislaitoksille annettavan valtionavun suuruutta koskevissa kohdin sekä siinä, kenen on suoritettava vajaamielisen hoidosta laitoksessa aiheutuvat kustannukset. Kun valiokunta näissä kysymyksissä on pääasiallisesti hyväksynyt sen, mitä hallitus on esittänyt, ja kun toisaalta aloitteen tarkoitus lakisäädöksen vajaamielishuollon aikaansaamisesta saavutetaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen avulla valiokunnan ehdottamin, osittain lakialoitteeseen liittyvässä lakiehdotuksessa olevia säännöksiä vastaavin muutoksin, olisi puheena oleva lakialoite hyldettävä.

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Vajaamielislaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

Vajaamieliselä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka (poist.) *pääasiallisesti älyllis-*

ten toimintojensa kehittymättömyyden johdosta on tai tulee olemaan jatkuvan hoidon, erityisopetuksen, huollon tai ohjauksen tarpeessa.

2 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

3 §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Vajaamielislaitosten terveyden- ja sairaanhoitotoiminta on (poist.) kuitenkin lääkintäviranomaisten valvonnan alainen.

4 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 luku.

Vajaamielislaitokset.

5 §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Vajaamielisiä voidaan huoltaa myös erityisissä päivähuoltoloissa ja tarvittaessa muissakin vajaamielislaitoksissa (poist.). Tällaisen laitoksen tulee kuitenkin olla huollettavien tutkimuksen ja ryhmittelyn sekä johtavien hoitoperiaatteiden osalta nimetyn keskuslaitoksen valvonnan alainen.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

6 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

7 §.

Kunnallisella vajaamielislaitoksella tarkoitetaan tässä laissa laitosta, (poist.) jota ylläpitää kunta, kuntainliitto tai muu kuntayhtymä tahi osakeyhtiö, jonka osake-enemistön omistavat kunnat, taikka yhdistys, jonka jäsenistä enin osa on kuntia.

8 §.

(Kuten hallituksen esityksestä.)

3 luku.

Vajaamielisvalvonta.

9 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

10 §.

Vajaamielisen valvojaksi voidaan määrätä sosiaalilautakunnan jäsen tai lisäjäsen tahi lautakunnan alainen viranhaltija taikka, asianomaisen suostumuksen nojalla, muu tähän tehtävään sopiva (poist.) henkilö.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

4 luku.

Ilmoittamisvelvollisuus.

11 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

12 §.

Milloin sosiaalilautakunnan jäsen, lisäjäsen tai lautakunnan alainen viranhaltija, lääkäri, terveyssisar, kätilö, kansakoulunopettaja, (poist.) seurakunnan tai muu rekisteriviranomainen taikka mielisairaslain (187/52) 4 §:ssä tarkoitettu huoltotoimisto saa tietoonsa vajaamielisen, joka on vajaamielishuollon tarpeessa, ilmoittakoon siitä sosiaalilautakunnalle.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Sosiaalilautakunnan on ennen vajaamielisen merkitsemistä luetteloon tai kortistoon (poist.) lääkärin henkilökohtaiseen tutkimukseen perustuvan lausunnon avulla varmistauduttava siitä, että ilmoitettu henkilö on tässä laissa tarkoitettu vajaamielinen.

5 luku.

Laitoshuoltoon ottaminen ja sen lakkauttaminen.

13 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

14 §.

Vajaamielinen on otettava tämän lain edellyttämään laitoshuoltoon yleensä ennen kuin hän on täyttänyt 16 vuotta (poist.). Etusija on annettava sellaiselle vajaamieliselä, jota ei voida hoitaa kotona.

15 §.

Vajaamielisen sijoittamisesta laitoshuoltoon tutkimusta tai hoitoa varten tekee esityksen vajaamielislaitoksen johtajalle se sosiaalilautakunta, jonka toimesta huoltoapulain (116/56) mukaan huoltoapua laitoshuoltona on annettava.

Jos vajaamielinen on katsottava itselleen tai ympäristölleen vaaralliseksi tahi hänet on todettu irtolaiseksi taikka jos hän on osoittanut vahvasti rikollisia taipumuksia tai hänen on katsottava muiden näihin verrattavien painavien syiden vuoksi olevan tutkimuksen tai laitoshuollon tarpeessa, hänet voi-

daan 1 momentissa mainitun lautakunnan esityksestä ottaa vajaamielislaitokseen tutkittavaksi tai sijoittaa tämän lain edellyttämään *laitoshuoltoon* ilman hänen omaa, hänen vanhempiensa tai holhoojansa suostumustakin. Tällöin on vajaamielishuoltoon otamista koskeva päätös viivytyksettä alistettava sosiaaliministeriön vahvistettavaksi.

16 §.

Milloin vajaamielislaitoksessa olevan tai sen valvonnan alaisen huollettavan ei enää ole katsottava olevan *laitoshuollon* tarpeessa tahi jos hänen harkitaan voivan saada huoltajansa toimesta taikka muutoin asianmukaisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen, johtajan on, hankittuaan laitoksen lääkärin lausunnon, huolehdittava *laitoshuollon* lopettamisesta ja vajaamielisen poistamisesta laitoksesta.

Vajaamielislaitoksen johtajan on otettava *laitoshuollon* lopettaminen harkittavakseen myös sosiaalilautakunnan esityksestä sekä vajaamielisen vanhempien tai holhoojan anomuksesta. Jollei *laitoshuollon* lopettamiseen suostuta, on asia alistettava sosiaaliministeriön ratkaistavaksi.

Vajaamielislaitokseen 15 §:n 2 momentin nojalla huollettavaksi otetun vajaamielisen *laitoshuollon* lopettamisesta päättää laitoksen johtajan esityksestä sosiaaliministeriö.

17 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

6 luku.

Vajaamielishuollon kustannukset.

18 ja 19 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

20 §.

(*Poist.*) Vajaamielislaitokselle myönnetään valtionapua (*poist.*) asetuksella tarkemmin määrättyihin perustamiskustannuksiin kaksikolmasosaa, päivähuoltolalle kuitenkin vähintään kolmasosa ja enintään puolet, sosiaaliministeriön hyväksymän perustamistai hankintaohjelman ja kustannusarvion mukaisista menoista tai, jos todelliset kustannukset ovat olleet pienemmät, vastaava määrä niistä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

21 §.

(*Poist.*) Vajaamielislaitokselle voidaan perustamiskustannuksiin myöntää lisäksi valtion varoista lainaa enintään niin paljon, että se yhdessä valtionavun kanssa vastaa 20 §:ssä mainittuja kustannuksia.

22 §.

(*Poist.*) Vajaamielislaitokselle myönnetään valtionapua asetuksella tarkemmin määrättyihin laitoksen toiminnalle tarpeellisiin vuosimenoihin viisikymmentäviisi sadalta niiden hyväksyttävästä todellisesta määrästä.

Valtionapua vuosimenoihin saa laitos, jolle sitä on myönnetty, jatkuvasti niin kauan kuin laitos täyttää valtionavun (*poist.*) saamiseksi säädetyt edellytykset.

23 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

24 §.

Vajaamielislaitoksessa annetusta hoidosta on se kunta, jonka sosiaalilautakunnan esityksestä vajaamielinen on laitokseen otettu, velvollinen suorittamaan laitokselle kultakin hoitovuorokaudelta sosiaaliministeriön vahvistaman hoitopäivämaksun. *Hoitopäivämaksun 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen vajaamielisten hoidosta kunnallisessa tai yksityisessä vajaamielislaitoksessa suorittaa kuitenkin valtio, jonka laitoksissa annetusta tällaisten vajaamielisten hoidosta ei peritä hoitopäivämaksua.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

25 §.

Kunnan oikeudesta periä suorittamistaan vajaamielishuollon kustannuksista korvausta huollon saajalta tai hänen (*poist.*) elatusvelvolliseltaan tahi saada niistä huoltoapulaissa tarkoitettua korvausta valtiolta, on voimassa, mitä huoltoapulaissa siinä kohden on säädetty.

7 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

26 §.

Vajaamielistä on hyvin kohdettava ja huolellisesti hoidettava.

Vajaamielislaitokseen otettuun henkilöön älköön sovellettako muuta pakkoa, kuin mitä vajaamieliselle annettava hoito tai hänen ympäristönsä turvallisuus välttämättä vaatii.

27 §.

Työ, jonka vajaamielinen tekee vajaamielislaitoksessa ollessaan, jää laitoksen hyväksi. Kuitenkin on laitoksen johtajalla oikeus, milloin se hoidollisesti katsotaan edulliseksi, sallia vajaamielisen tehdä työtä myös omaksi tai läheisen omaisensa hyväksi. Sanotusta syystä voidaan laitoksen hyväksi tehdystä työstä suorittaa kehotusrahoja.

Edellä 1 momentissa mainittu ansio saadaan vajaamielislaitoksen johtajan suostumuksella käyttää vajaamielisen tarpeisiin tai säilytetään se laitoksen toimesta. Laitoksessa hoidetun lähtiessä laitoksesta maksetaan käytämättä oleva määrä hänelle itselleen tai hänen holhoojalleen. Jollei sitä vuoden kuluessa peritä, se jää laitoksen hyväksi.

28 (26) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

29 (27) §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Ilmoituksista, joita vajaamielislaitoksen vastuunalaisen lääkärin on laitokseen otetuista taikka sieltä poistetuista henkilöistä tehtävä, säädetään asetuksella.

30 (28) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

31 (29) §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Edellä 15 §:n 2 momentin nojalla tehty päätöstä vastaan voidaan kirjallinen muistutus (poist.) toimittaa sosiaaliministeriöön kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaantipäivästä lukien.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

32 (30) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

33 (31) §.

Vajaamielislaitos, jonka perustamiskustannuksiin on annettu valtionapua, voidaan, jos se siirtyy toiselle omistajalle, lopettaa toimintansa tai muutetun toiminnan johdosta tai muusta syystä ei enää täytä niitä ehtoja, mitkä valtionavun saamiseksi vaaditaan, lunastaa valtiolle valtioneuvoston määräämistä kohtuullisesta arviohinnasta vuoden kuluessa siitä, kun tapahtuneesta muutoksesta on laitoksen puolesta ilmoitettu sosiaaliministeriölle tai ministeriö on todennut muutoksen tapahtuneen. Ehdotuksen arviohinnaksi tekee toimikunta, johon sosiaaliministeriö ja laitos kumpikin valitsevat yhden jäsenen ja valtioneuvosto määrää puheenjohtajan. Perustamiskustannuksiin (poist.) annettua valtionapua tai, jos sen (poist.) antamisen jälkeen yleisessä kustannustasossa on tapahtunut nousua, valtionavun määrää nousua vastavasti lisättyä, on pidettävä lunastushinnan suorituksena tai sen (poist.) vähennyksenä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

34 (32) §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

35 (33) §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1958, ja sillä kumotaan tytämielisten hoitoa ja kasvatusta varten toimivien kunnallisten ja yksityisten laitosten valtionavusta 1 päivänä heinäkuuta 1927 annettu laki (185/27) myöhempine muutoksineen.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Sen ohessa valiokunta ehdottaa,

että ed. *Nederström-Lundénin ym.*

lakialoite n:o 41 (1955 vp.) hylättäisiin.

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1957.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rönkkö, varapuheenjohtaja E. Nurminen sekä jäsenet Flinck, Haapanen, Halinen, Heinonen, Helle, Hosa, Hostila (osittain), Högström, Innala, Jäm-

sén, Kelovesi, Lahti, E. Ryömä (osittain), Stenberg (osittain) ja J. Wirtanen sekä varajäsenet Häppölä, Nederström-Lundén, Pesonen (osittain) ja Väänänen (osittain).

Vastalause.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että vajaamielisten suureen lukumäärään nähden hoitopaikkoja on aivan riittämätön määrä, minkä vuoksi heitä on jouduttu sijoittamaan mielisairaaloihin, kunnalliskoteihin ja niiden mielisairasosastoille suurimman osan ollessa vielä huoltoa vailla omissa kodeissaan. Niinikään siinä todetaan, että uusien vajaamielislaitosten perustaminen on ollut valtionavun riittämättömyyden vuoksi yksityisille järjestöille taloudellisesti ylivoimainen. Kunnat eivät myöskään ole perustaneet omia vajaamielislaitoksiaan siitä huolimatta, että ne ovat joutuneet kokemaan raskaana hoitopaikkojen riittämättömyydestä johtuvat epäkohdat.

Vaikka hallituksen esityksen perusteluissa siis todetaankin näin selvästi vajaamielishoidon suurin epäkohta, minkä vuoksi juuri uutta lainsäädäntöä kaivataankin, ei hallituksen ehdottamassa lakiesityksessä ole suuretakaan huomioitu niitä seikkoja, joilla tämä epäkohta olisi korjattavissa. Laitosten vuosimenoihin myönnettävä valtionapu tulisi pysymään ennallaan. Onpa se vuonna 1953 ollut keskimäärin suurempikin kuin nyt ehdotettu määrä. Perustamiskustannusten osalta sitä ehdotetaan vähän korotettavaksi, mutta aivan riittämättömässä määrässä.

Talousvaliokunta asetti asiaa tarkemmin käsittelemään jaoston, joka asian tutkittuaan ehdotti vajaamielislaitosten vuosimenoihin annettavan valtionavun kuudeksikymmeneksi prosentiksi. Hallituksen ehdotus oli viisikymmentäviisi prosenttia. Valiokunta suoritti laskelman siitä, kuinka suuren lisän tämä toisi valtion talousarvioon. Nykyisen hoitopaikkaluvun mukaan — joksi tosin tässä laskelmassa oli merkitty 1 297, vaikka hallituksen esityksen perusteluissa on vain 1 076 hoitopaikkaa — se tulisi olemaan kunnallisten ja yksityisten laitosten osalta yhteensä n. 14 milj. markkaa. Asian lopullinen ratkaisu valiokunnassa sattui kuitenkin näin perin epäedullisena ajankohtana, jolloin valiokunnan enemmistö luopui tästäkin parannusehdotuksesta.

Emme ole voineet yhtyä tässä valiokunnan enemmistön päätökseen, vaan pidämme tuota jaoston ehdottamaa määrää vähimpänä, mihin

nykyisissäkin olosuhteissa on mentävä, jotta edes jotain parannusta voitaisiin tällä lainsäädännöllä osoittaa vajaamielisten huollon suhteen. Olemme kyllä sitä mieltä, että valtion tulisi kustantaa kokonaan vajaamielisten huolto, mutta koska se ei ole kuitenkaan nyt toteutettavissa, katsomme sopivaksi ehdottaa tuon valiokunnassakin tarpeelliseksi katsotun määrän.

Emme ole myöskään voineet yhtyä valiokunnan enemmistön ehdottamiin määriin valtion osuudesta vajaamielislaitosten perustamiskustannuksiin, joiden kohdalta myös jaosto oli tehnyt päivähoitolaitoksia koskevan parannusehdotuksen. Niinikään emme pidä oikeana, että laissa määrätään hoitopäivämaksu kiinteästi täyttämään koko se määrä, mikä on hoitokustannusten ja valtionavustuksen erona.

Edellä olevaan perustuen ehdotamme,

että lakiehdotuksen 20, 22 ja 24 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

20 §.

Vajaamielislaitokselle myönnetään valtionapua (*poist.*) asetuksella tarkemmin määrättyihin perustamiskustannuksiin kaksikolmasosaa, päivähuoltolalle kuitenkin vähintään *puolet* ja enintään *kaksikolmasosaa*, sosiaaliministeriön hyväksymän perustamis- tai hankintaohjelman ja kustannusarvion mukaisista menoista tai, jos todelliset kustannukset ovat olleet pienemmät, vastaava määrä niistä.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

22 §.

Vajaamielislaitokselle myönnetään valtionapua asetuksella tarkemmin määrättyihin laitoksen toiminnalle tarpeellisiin vuosimenoihin *kuusikymmentä* sadalta niiden hyväksytvästä todellisesta määrästä.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

24 §.

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Hoitopäivämaksu on kunnallisen ja yksityisen vajaamielislaitoksen kohdalta määrättävä niin, että se vastaa *enintään neljäkymmentä* sadalta laitoksen 22 §:ssä tarkoitettujen vuo-

simenojen perusteella lasketuista hoitopäivä-
kustannuksista. Valtion laitosten hoitopäivä-
maksu on määrättävä *enintään neljäksikym-* *meneksi* sadalta näiden laitosten edellisen
vuoden keskimääräisistä hoitopäiväkustannuk-
sista.

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1957.

Elli Stenberg.

Kaino Haapanen.

Judit Nederström-Lundén.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 27 hallituksen esityksen johdosta vajaanmielislakiksi.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian ja sen yhteydessä ed. Nederström-Lundénin ym. lakialoitteen n:o 41 (1955 vp.), päättänyt yhtyä kannattamaan talousvaliokunnan mietinnössä n:o 3 tehtyjä

ehdotuksia jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Vajaanmielislaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1—4 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

2 luku.

Vajaanmielislaitokset.

5—8 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

3 luku.

Vajaanmieliselvalvonta.

9 ja 10 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

4 luku.

Ilmoittamisvelvollisuus.

11 ja 12 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

5 luku.

Laitoshuoltoon ottaminen ja sen lakkauttaminen.

13—17 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

6 luku.

Vajaanmielishuollon kustannukset.

18 ja 19 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

20 §.

(1 ja 2 mom. kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

Perustamiskustannuksiin myönnettävään valtionapuun ovat oikeutettuja tämän lain voimaantulon jälkeen valmistuneet vajaanmielislaitokset, vaikka niiden rakennustyöt olisivatkin aloitettu jo aikaisemmin.

21—25 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

7 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

26—35 §.

(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä laki-

Helsingissä 10 päivänä huhtikuuta 1957.

aloitteeseen n:o 41 (1955 vp.) sisältyvän lakiehdotuksen.

**Suuren valiokunnan mietintö N:o 27 a
hallituksen esityksen johdosta vajaanmielislaiksi.**

Asian toisessa käsittelyssä on eduskunta hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti muutoin, paitsi että 20 § hyväksytään hallituksen esityksen mukaisena, ja yhtynyt suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen n:o 41 (1955 vp.) sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Kun asia tämän johdosta on uudestaan ollut suuren valiokunnan käsiteltävänä, on suuri valiokunta, yhtyen muutoin eduskunnan asiassa tekemiin päätöksiin, päättänyt ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä lakiehdotuksen jäljempänä olevat pykälät näin kuuluvina:

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 1957.

20 §.

(Kuten suuren valiokunnan mietinnössä n:o 27.)

35 §.

Tämä laki tulee voimaan *(poist.)* päivänä *(poist.)* kuuta 1958, ja sillä kumotaan tylsämielisten hoitoa ja kasvatusta varten toimivien kunnallisten ja yksityisten laitosten valtionavusta 1 päivänä heinäkuuta 1927 annettu laki (185/27) myöhempine muutoksineen.

(2 mom. eduskunnan päätöksen mukaisena.)

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen vajaamielislakiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 45 vajaamielislakiksi, ja Talousvaliokunta on nyt koolla olevilla valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 3.

Eduskunta edellyttää, että lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu valvonta järjestetään

riittävän joustavasti ja että valvonnan ei ole katsottava merkitsevän sitä, että vajaamielisten tutkimus olisi toimitettava keskuslaitoksessa silloinkin, kun se voidaan asianmukaisesti suorittaa keskuslaitoksen valvonnan alaisessa vajaamielislaitoksessa.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Vajaamielislaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

Vajaamieliselällä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka pääasiallisesti älyllisten toimintojensa kehittymättömyyden johdosta on tai tulee olemaan jatkuvan hoidon, erityisopetuksen, huollon tai ohjauksen tarpeessa.

2 §.

Tässä laissa tarkoitettuun vajaamielishuoltoon kuuluu tutkimus, hoito, kasvatus ja opetus sekä vajaamielisvalvonta, sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

3 §.

Vajaamielishuollon ylin johto ja valvonta kuuluu sosiaaliministeriölle.

Vajaamielislaitosten terveyden- ja sairaanhoidotoiminta on kuitenkin lääkintäviranomaisten valvonnan alainen.

4 §.

Vajaamielishuollon paikallisena viranomaisena toimii sosiaalilautakunta. Sen tehtävänä on erityisesti:

1) pitää sosiaaliministeriön määräämää luetteloja tai kortistoa kunnassa asuvista vajaamielisisistä;

2) huolehtia vajaamielisen vanhempien, holhoojan tai huoltajan pyynnöstä tai omasta aloitteestaan, että huoltoa tarvitsevat vajaamieliset toimitetaan tämän lain edellyttämään huoltoon;

3) määrätä vajaamieliselälle 9 §:ssä tarkoitettu valvoja ja päättää valvonnan lakkauttamisesta; sekä

4) suorittaa muut sille kuuluvat vajaamielisten huoltoa koskevat tehtävät.

2 luku.

Vajaamielislaitokset.

5 §.

Vajaamielisiä huolletaan erityisissä sitä varten perustetuissa ja hyväksytyissä kasvatuksellisten ja lääkinnöllisten periaatteiden mukaan toimivissa valtion sekä kunnallisissa ja yksityisissä vajaamielisten keskuslaitoksissa ja niihin kuuluvissa tai niiden valvonnan alaisissa opetus- tai muissa osastoissa, hoito-, työ- tai opetuskodeissa sekä mainittujen laitosten valvonnan alaisessa perhehoitodossa.

Vajaamielisiä voidaan huoltaa myös erityisissä päivähuoltoloissa ja tarvittaessa muissakin vajaamielislaitoksissa. Tällaisen laitoksen tulee kuitenkin olla huollettavien tutki-

muksen ja ryhmittelyn sekä johtavien hoito-
periaatteiden osalta nimetyn keskuslaitoksen
valvonnan alainen.

Itselleen tai ympäristölleen vaarallisiksi
katsottavia tai vahvasti rikollisia taipumuk-
sia osoittaneita vajaamielisiä voidaan huoltaa
erityisissä laitoksissa tai laitososastoissa.

6 §.

Vajaamielislaitoksella tulee olla johto-
kunta, sosiaaliministeriön hyväksymä johtaja
ja vastuunalainen lääkäri sekä lisäksi tarpeen
mukaan muuta henkilökuntaa.

7 §.

Kunnallisella vajaamielislaitoksella tarkoi-
tetaan tässä laissa laitosta, jota ylläpitää
kunta, kuntainliitto tai muu kuntayhtymä
tai osakeyhtiö, jonka osake-enemmistön
omistavat kunnat, taikka yhdistys, jonka jä-
senistä enin osa on kuntia.

8 §.

Kunnallisen ja yksityisen vajaamielislai-
toksen perustamiseen on saatava sosiaalimi-
nisteriön lupa. Laitoksen piirustukset ja
ohjesääntö on alistettava sosiaaliministeriön
vahvistettavaksi.

Vajaamielislaitosta älköön otettako käytet-
täväksi, ennen kuin sosiaaliministeriö on sen
hyväksynyt tarkoitukseensa.

3 luku.

Vajaamielisvalvonta.

9 §.

Vajaamieliselle, joka ei ole tässä laissa
tarkoitettussa laitoshoidossa eikä muussa lai-
toksen valvonnan alaisessa huollossa, voidaan
määrätä valvoja, milloin se vajaamielisen
hoidon tai kasvatuksen kannalta katsotaan
tarpeelliseksi.

Kun vajaamielisen ei katsota enää olevan
valvonnan tarpeessa, on valvonta lakkautet-
tava.

10 §.

Vajaamielisen valvojaksi voidaan määrätä
sosiaalilautakunnan jäsen tai lisäjäsen tahi
lautakunnan alainen viranhaltija taikka,
asianomaisen suostumuksen nojalla, muu tä-
hän tehtävään sopiva henkilö.

Valvojan on tarkoin seurattava valvonnan
alaisen elämänoloja ja huollon tarvetta sekä

neuvoin, ohjein ja toimin autettava valvotta-
vaa ja tuettava hänen vanhempiaan tai huol-
tajiain valvottavan hoidossa ja kasvatuk-
sessa sekä pidettävä silmällä, että nämä täyt-
tävät velvollisuutensa valvottavaa kohtaan.

Jollei valvojan ohjeita noudateta, tulee hä-
nen ilmoittaa siitä sosiaalilautakunnalle tar-
peellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Vanhemmat tai se, jonka huollettavana
vajaamielinen on, ovat velvolliset antamaan
valvojalle kaikki valvottavaa koskevat tar-
peelliset tiedot.

4 luku.

Ilmoittamisvelvollisuus.

11 §.

Kansakouluntarkastajan on tehtävä 4 §:n
1 kohdassa tarkoitettulle sosiaalilautakunnalle
ilmoitus lapsesta, joka vajaamielisyyden takia
on vapautettu oppivelvollisuuden täyttämi-
sestä.

12 §.

Milloin sosiaalilautakunnan jäsen, lisäjä-
sen tai lautakunnan alainen viranhaltija, lää-
käri, terveyssisar, kätilö, kansakoulunopet-
taja, seurakunnan tai muu rekisteriviran-
omainen taikka mielisairaslain (187/52) 4
§:ssä tarkoitettu huoltotoimisto saa tietoonsa
vajaamielisen, joka on vajaamielishuollon
tarpeessa, ilmoittakoon siitä sosiaalilautakun-
nalle.

Sama ilmoittamisvelvollisuus on vajaamie-
lisen vanhemmalla, holhoojalla sekä pysyväi-
sellä huoltajalla.

Sosiaalilautakunnan on ennen vajaamieli-
sen merkitsemistä luetteloon tai kortistoon
lääkärin henkilökohtaiseen tutkimukseen pe-
rustuvan lausunnon avulla varmistauduttava
siitä, että ilmoitettu henkilö on tässä laissa
tarkoitettu vajaamielinen.

5 luku.

Laitoshuoltoon ottaminen ja sen lakkauttaminen.

13 §.

Laitoshuollon antamisesta, sen epäämi-
sestä ja lakkauttamisesta päättää, mikäli
tässä laissa ei ole toisin säädetty, vajaamielis-
laitoksen johtaja hankittuaan laitoksen lää-
kärin lausunnon.

14 §.

Vajaamielinen on otettava tämän lain edellyttämään laitoshuoltoon yleensä, ennen kuin hän on täyttänyt 16 vuotta. Etusija on annettava sellaiselle vajaamieliselle, jota ei voida hoitaa kotona.

15 §.

Vajaamielisen sijoittamisesta laitoshuoltoon tutkimusta tai hoitoa varten tekee esityksen vajaamielislaitoksen johtajalle se sosiaalilautakunta, jonka toimesta huoltoapula (116/56) mukaan huoltoapua laitoshoitona on annettava.

Jos vajaamielinen on katsottava itselleen tai ympäristölleen vaaralliseksi tahi hänet on todettu irtolaiseksi taikka jos hän on osoittanut vahvasti rikollisia taipumuksia tai hänen on katsottava muiden näihin verrattavien painavien syiden vuoksi olevan tutkimuksen tai laitoshuollon tarpeessa, hänet voidaan 1 momentissa mainitun lautakunnan esityksestä ottaa vajaamielislaitokseen tutkitavaksi tai sijoittaa tämän lain edellyttämään laitoshuoltoon ilman hänen omaa, hänen vanhempiensa tai holhoojansa suostumustakin. Tällöin on vajaamielishuoltoon otamista koskeva päätös viivytyksettä alistettava sosiaaliministeriön vahvistettavaksi.

16 §.

Milloin vajaamielislaitoksessa olevan tai sen valvonnan alaisen huollettavan ei enää ole katsottava olevan laitoshuollon tarpeessa tahi jos hänen harkitaan voivan saada huoltajansa toimesta taikka muutoin asianmukaisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen, johtajan on, hankittuaan laitoksen lääkärin lausunnon, huolehdittava laitoshuollon lopettamisesta ja vajaamielisen poistamisesta laitoksesta.

Vajaamielislaitoksen johtajan on otettava laitoshuollon lopettaminen harkittavakseen myös sosiaalilautakunnan esityksestä sekä vajaamielisen vanhempien tai holhoojan anomuksesta. Jollei laitoshuollon lopettamiseen suostuta, on asia alistettava sosiaaliministeriön ratkaistavaksi.

Vajaamielislaitokseen 15 §:n 2 momentin nojalla huollettavaksi otetun vajaamielisen laitoshuollon lopettamisesta päättää laitoksen johtajan esityksestä sosiaaliministeriö.

17 §.

Päivähuoltolan ja muun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun laitoksen ohjesäännössä voidaan ne tehtävät, jotka tämän lain mukaan kuuluvat vajaamielislaitoksen johtajalle, pidättää laitoksen johtokunnalle.

6 luku.

Vajaamielishuollon kustannukset.

18 §.

Säädetyssä järjestyksessä perustetulle kunnalliselle ja yksityiselle vajaamielislaitokselle annetaan valtionapua, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

19 §.

Valtionavun saamiseksi vaaditaan, jollei valtioneuvosto erityisistä syistä toisin päättä, että päivähuoltolassa hoidetaan ainakin 10 ja muussa vajaamielislaitoksessa ainakin 30 laitoshoittoa tarvitsevaa vajaamielistä.

20 §.

Kunnalliselle ja yksityiselle vajaamielislaitokselle myönnetään valtionapua tulo- ja menoarvion puitteissa asetuksella tarkemmin määrättyihin perustamiskustannuksiin kaksi kolmasosaa, päivähuoltolalle kuitenkin vähintään kolmasosa ja enintään puolet, sosiaaliministeriön hyväksymän perustamistai hankintaohjelman ja kustannusarvion mukaisista menoista tai, jos todelliset kustannukset ovat olleet pienemmät, vastaava määrä niistä.

Perustamiskustannuksina pidetään myös laitoksen laajentamisesta ja peruskorjauksista aiheutuneita kustannuksia.

21 §.

Vajaamielislaitokselle voidaan perustamiskustannuksiin myöntää lisäksi valtion varoista lainaa enintään niin paljon, että se yhdessä valtionavun kanssa vastaa 20 §:ssä mainittuja kustannuksia.

22 §.

Vajaamielislaitokselle myönnetään valtionapua asetuksella tarkemmin määrättyihin laitoksen toiminnalle tarpeellisiin vuosimenoihin viisikymmentäviisi sadalta niiden hyväksyttävästä todellisesta määrästä.

Valtionapua vuosimenoihin saa laitos, jolle sitä on myönnetty, jatkuvasti, niin kauan kuin laitos täyttää valtionavun saamiseksi säädetyt edellytykset.

23 §.

Valtionavusta, sen saamisen ehdoista ja lakkauttamisesta sekä valtion lainasta ja sen irtisanomisesta annetaan tarkemmat määräykset asetuksella.

24 §.

Vajaamielislaitoksessa annetusta hoidosta on se kunta, jonka sosiaalilautakunnan esityksestä vajaamielinen on laitokseen otettu, velvollinen suorittamaan laitokselle kultakin hoitovuorokaudelta sosiaaliministeriön vahvistaman hoitopäivämaksun. Hoitopäivämaksun 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen vajaamielisten hoidosta kunnallisessa tai yksityisessä vajaamielislaitoksessa suorittaa kuitenkin valtio, jonka laitoksissa annetusta tällaisten vajaamielisten hoidosta ei peritä hoitopäivämaksua.

Hoitopäivämaksu on kunnallisen ja yksityisen vajaamielislaitoksen kohdalta määrätävä niin, että se vastaa neljäkymmentäviittä sadalta laitoksen 22 §:ssä tarkoitettujen vuosimenojen perusteella lasketuista hoitopäiväkustannuksista. Valtion laitosten osalta hoitopäivämaksu on määrättävä neljäksikymmeneksi viideksi sadalta näiden laitosten edellisen vuoden keskimääräisistä hoitopäiväkustannuksista.

25 §.

Kunnan oikeudesta perii suorittamistaan vajaamielishuollon kustannuksista korvausta huollon saajalta tai hänen elatusvelvolliseltaan tahi saada niistä huoltoapulaissa tarkoitettua korvausta valtiolta on voimassa, mitä huoltoapulaissa siinä kohden on säädetty.

7 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

26 §.

Vajaamielistä on hyvin kohdeltava ja huolellisesti hoidettava.

Vajaamielislaitokseen otettuun henkilöön alkoon sovellettako muuta pakkoa, kuin mitä vajaamieliselle annettava hoito tai hänen ympäristönsä turvallisuus välttämättä vaatii.

27 §.

Työ, jonka vajaamielinen tekee vajaamielislaitoksessa ollessaan, jää laitoksen hyväksi. Kuitenkin on laitoksen johtajalla oikeus, milloin se hoidollisesti katsotaan edulliseksi, sallia vajaamielisen tehdä työtä myös omaksi tai läheisen omaisensa hyväksi. Sanotusta syystä voidaan laitoksen hyväksi tehdystä työstä suorittaa kehotusrahoja.

Edellä 1 momentissa mainittu ansio saadaan vajaamielislaitoksen johtajan suostumuksella käyttää vajaamielisen tarpeisiin tai säilytetään se laitoksen toimesta. Laitoksessa hoidetun lähtiessä laitoksesta maksetaan käytämättä oleva määrä hänelle itselleen tai hänen holhoojalleen. Jollei sitä vuoden kuluessa peritä, se jää laitoksen hyväksi.

28 §.

Sosiaalilautakunnalla sekä vajaamielislaitoksen johtajalla on oikeus tämän lain täytäntöönpanossa saada tarvittaessa poliisiviranomaisilta virka-apua.

29 §.

Vajaamielislaitos on velvollinen antamaan sosiaaliministeriölle tiedot laitoksessa hoidettavien lukumäärästä ja muista tarpeellisista seikoista.

Ilmoituksista, joita vajaamielislaitoksen vastuunalaisen lääkärin on laitokseen otetuista taikka sieltä poistetuista henkilöistä tehtävä, säädetään asetuksella.

30 §.

Sosiaalilautakunnan tai vajaamielislaitoksen johtajan toimesta voidaan vajaamielinen hänen omasta, vanhempiensa tai holhoojansa suostumuksesta riippumatta tarvittaessa toimittaa lääkärin tarkastettavaksi.

31 §.

Vajaamielislaitoksen johtajan päätöksestä, joka koskee huollon antamista, epäämistä tai lakkauttamista, on sosiaalilautakunnalla, vajaamieliselä, mikäli hän on oikeustoimikelpoinen eikä ole holhouksen alainen, hänen vanhemmallaan tai holhoojallaan oikeus kirjallisesti valittaa sosiaaliministeriön kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

Edellä 15 §:n 2 momentin nojalla tehtyä päätöstä vastaan voidaan kirjallinen muistutus toimittaa sosiaaliministeriöön kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksen tiedoksisantipäivästä lukien.

Muutoksenhausta sosiaalilautakunnan päätökseen on voimassa, mitä siitä on säädetty sosiaalihuollon hallinnosta annetussa laissa (34/50).

32 §.

Tämän lain täytäntöönpanoon osallistuvan on pidettävä salassa, mitä hän tässä tehtävässään on saanut tietää, mikäli jonkin erityisen seikan ilmoittaminen ei ole tarpeen vajaamielisen tai yleisen edun kannalta.

33 §.

Vajaamielislaitos, jonka perustamiskustannuksiin on annettu valtionapua, voidaan, jos se siirtyy toiselle omistajalle, lopettaa toimintansa tai muutetun toiminnan johdosta tai muusta syystä ei enää täytä niitä ehtoja, mitkä valtionavun saamiseksi vaaditaan, lunastaa valtiolle valtioneuvoston määräämästä kohtuullisesta arviohinnasta vuoden kuluessa siitä, kun tapahtuneesta muutoksesta on laitoksen puolesta ilmoitettu sosiaaliministeriölle tai ministeriö on todennut muutoksen tapahtuneen. Ehdotuksen arviohinnaksi tekee toimikunta, johon sosiaaliministeriö ja laitos kumpikin valitsevat yhden jäsenen ja valtio-

neuvosto määrää puheenjohtajan. Perustamiskustannuksiin annettua valtionapua tai, jos sen antamisen jälkeen yleisessä kustannustasossa on tapahtunut nousua, valtionavun määrää nousua vastaavasti lisättynä on pidettävä lunastushinnan suorituksena tai sen vähennyksenä.

Milloin sosiaaliministeriö on katsonut kohtuulliseksi suostua vajaamielislaitoksen lopettamiseen, valtiolla ei ole 1 momentissa tarkoitettua lunastusoikeutta. Laitoksen perustamiskustannuksiin annettu valtionapu on tällöin kuitenkin palautettava valtiolle.

34 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

35 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä kuuta 1958, ja sillä kumotaan tylsämielisten hoitoa ja kasvatusta varten toimivien kunnallisten ja yksityisten laitosten valtionavusta 1 päivänä heinäkuuta 1927 annettu laki (185/27) myöhempine muutoksineen.

Tämän lain voimaan tullessa toiminnassa olevan kunnallisen ja yksityisen vajaamielislaitoksen on laadittava ja sosiaaliministeriön vahvistettavaksi alistettava 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu ohjesääntö viimeistään vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 1957.

**Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen
johdosta laiksi maatalousneuvonnasta.**

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 48 laiksi maatalousneuvonnasta, ja Eduskunta on lä-

hettänyt esityksen valmistelevasti käsiteltäväksi Maatalousvaliokuntaan, joka ei ole ehtinyt asiaa loppuun käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 5 hallituksen esityksen johdosta tieliikennelainsäädännön muuttamisesta.

Asian toisessa käsittelyssä on eduskunta hyväksynyt lakiehdotuksen muutoin suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti, paitsi että 5 §:stä poistetaan sanat „jollei asetuksella toisin säädetä”.

Kun asia tämän johdosta on uudestaan ollut suuren valiokunnan käsiteltävänä, suuri valiokunta, jonka seuraava ehdotus perustuu 5 §:n osalta edellytykseen, että tieliikennelain nojalla annettavassa asetuksessa määrätään voimassa olevan autoasetuksen mukaisesti ammattiajokortti vaadittavaksi myös siltä, joka hankkii pääasiallisen ansionsa toimimalla autonkuljettajana toisen palveluksessa, on, yhtyen muutoin eduskunnan asiassa tekemiin päätöksiin, päättänyt ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä lakiehdotuksen jäljempänä olevat pykälät näin kuuluvina:

5 §.

Älkköön kukaan ilman asianomaista lupaa kuljettako moottoriajoneuvoa tai antako ope-
tusta sen kuljettamisessa, *jollei asetuksella toisin säädetä. Myöskään älkköön kukaan ilman lupaa harjoittako ammattimaista moottoriajoneuvoliikennettä. Edellä mainittu lupa*

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 1957.

annetaan määräajaksi ja voidaan, milloin syytä on, peruuttaa joko kokonaan tai määrääjäksi.

Asetuksella voidaan kuitenkin säätää, milloin traktoria saadaan käyttää tavarankuljetukseen ilman liikennelupaa.

9 §.

Jos joku muutoin kuin edellä 6—8 §:ssä on sanottu rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, rangaistakoon sakolla tai vankeudella enintään kolmeksi kuukaudeksi.

11 §.

(Kuten lakiehdotuksen 12 § eduskunnan päätöksen mukaisena.)

12 §.

(Kuten lakiehdotuksen 11 § eduskunnan päätöksen mukaisena.)

14 §.

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä (*poist.*) kuuta 1957, ja sillä kumotaan moottoriajoneuvoliikenteestä 21 päivänä toukokuuta 1926 annettu laki (156/26) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen tieliikennelaiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 52 tieliikennelaiksi, ja Laki- ja talousvaliokunta on samoilla valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 28. Nyt koolla oleva Eduskunta on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Eduskunta pitää tärkeänä, että tieliikennelain nojalla annettavia asetuksia laadittaessa kiinnitetään huomiota mm. seuraaviin seikkoihin.

Tielle tulemisesta ja rautatien tasoristeyksen ylittämisestä olisi annettava erityisiä varovaisuutta tehostavia määräyksiä. Kun lain 3 §:ssä tarkoitettu liikenneonnettomuudessa loukkaantuneen kuljetus edellyttää maksua suoritetusta kuljetuksesta, olisi siitä asetuksessa selvyuden vuoksi mainittava. Kun autolla kuljetettavan puutavarakuorman painon tarkka arvioiminen on vaikeata, tämä seikka olisi huomattava laadittaessa määräyk-

siä kuormauksesta. Poliisiviranomaisen olisi saatava peruuttaa ajokortti enintään kuudeksi kuukaudeksi. Ammattimaisen autoliikenteen harjoittamiseen tarvittavaa lupaa koskevat määräykset olisi laadittava niin, että niitä soveltaen päädytään myös pienliikennöitsijän osalta oikeudenmukaisiin ratkaisuihin. Liikennelupien joutuminen keinottelun kohteeksi olisi estettävä. Vielä Eduskunta pitää tärkeänä, että saataisiin pian säännökset, joiden mukaan henkilö, jonka on syytä epäillä kuljettaneen moottoriajoneuvoa alkoholin vaikutuksen alaisena, voidaan velvoittaa veri- ja muiden näytteiden antamiseen.

Edelleen Eduskunta lain 5 §:n osalta edellyttää, että asetuksessa määrätään voimassa olevan autoasetuksen mukaisesti ammattiajokortti vaadittavaksi myös siltä, joka hankkii pääasiallisen ansionsa toimimalla autonkuljettajana toisen palveluksessa.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Tieliikennelaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Liikenteessä tiellä on noudatettava tätä lakia sekä sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Tienä pidetään yleistä ja yksityistä tietä, katua, toria, kujaa, käytävää, siltaa ja muuta yleiselle liikenteelle tarkoitettua tai yleisesti liikenteeseen käytettyä tietä tai aluetta.

2 §.

Jokaisen tiellä kulkevan on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta vahingon välttämiseksi sekä toimittava siten, ettei hän tarpeettomasti estä tai häiritse liikennettä eikä myöskään ole vaaraksi muille tai kohtuuttomasti häiritse muita, jotka asuvat tai oleskelevat tien var-

rella. Hänen on noudatettava tielle asetettuja liikennemerkkejä sekä poliisin, katsastusmiehen tai muun liikenteen valvojan antamia ohjeita liikenteen järjestämiseksi ja heti tämän antamasta merkistä pysähdyttävä.

3 §.

Milloin tiellä kulkeva, syystä tai syyttään, on ollut osallisena liikenneonnettomuudessa, hänen on heti pysähdyttävä ja parhaan kykynsä mukaan annettava apuaan vahingoittuneelle ja muutoin osallistuttava niihin toimenpiteisiin, joihin onnettomuus antaa aihetta. Asianomaiset ovat vaadittaessa velvolliset toisilleen ilmoittamaan nimensä ja osoitteensa sekä antamaan tietoja tapahtumasta.

Jos joku liikenneonnettomuuden johdosta on joutunut sellaiseen tilaan, että on välttämätöntä heti kuljettaa hänet saamaan hoitoa, on jokainen ajoneuvon kuljettaja velvollinen sellaisen kuljetuksen suorittamaan.

4 §.

Tieliikenteessä käytettävän ajoneuvon ja laitteen on oltava rakenteeltaan, kunnoltaan, varusteiltaan ja kuormitukseltaan sellainen, että sillä voidaan turvallisesti liikkua ja se muutoinkin soveltuu liikenteeseen.

5 §.

Älköön kukaan ilman asianomaista lupaa kuljettako moottoriajoneuvoa tai antako ope-
tusta sen kuljettamisessa, jollei asetuksella toisin säädetä. Myöskään älköön kukaan ilman lupaa harjoittako ammattimaista moottoriajoneuvoliikennettä. Edellä mainittu lupa annetaan määräajaksi ja voidaan, milloin syytä on, peruuttaa joko kokonaan tai määräajaksi.

Asetuksella voidaan kuitenkin säätää, milloin traktoria saadaan käyttää tavaran kuljetukseen ilman liikennelupaa.

6 §.

Jos tiellä kulkeva laiminlyö sen huolellisuuden ja varovaisuuden noudattamisen, jota olosuhteet vahingon välttämiseksi edellyttävät, eikä laiminlyönti ole vähäinen, tuomittakoon varomattomuudesta liikenteessä sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Joka kuljettaessaan moottoriajoneuvoa syyllistyy törkeään huolimattomuuteen tai osoittaa ilmeistä välinpitämättömyyttä toisten henkilöiden turvallisuutta tai omaisuutta kohtaan, tuomittakoon törkeästä varomattomuudesta liikenteessä vankeuteen tai kuritushuoneeseen, enintään kahdeksi vuodeksi.

7 §.

Jos joku tarpeettomasti olennaisessa määrin estää tai häiritsee liikennettä tiellä, rangaistakoon, ellei teosta seuraa rangaistusta 6 §:n mukaan, sakolla.

8 §.

Joka 1 §:ssä mainitulla alueella tai muualla kuljettaa moottoriajoneuvoa juopuneena taikka alkoholin tahi muun huumausai-

neen vaikutuksen alaisena, tuomittakoon vankeuteen tai enintään kolmeksi vuodeksi kuritushuoneeseen taikka, milloin rikoksesta ei ole aiheutunut vaaraa yleiselle liikenneturvallisuudelle ja asianhaarat ovat muutoinkin erittäin lieventävät, sakkoon.

Jos moottoriajoneuvon omistaja tai haltija taikka se, jonka käytössä ajoneuvo on, luovuttaa sen ilmeisesti juopuneen tai hänen tietensä alkoholin tahi muun huumausaineen vaikutuksen alaisen henkilön kuljetettavaksi, rangaistakoon luovuttaja vankeudella tai sakolla.

Milloin joku on 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa huolimattomuudellaan tai varomattomuudellaan aiheuttanut toiselle kuoleman tai vaikean ruumiinvamman, sovellettakoon lisäksi, mitä rikoslain 21 luvun 10 §:ssä on säädetty, kuitenkin niin, että rangaistusta voidaan, jos asianhaarat ovat raskauttavat, korottaa kuolemantuottamuksesta enintään kahdeksaksi vuodeksi ja vaikean ruumiinvamman tuottamuksesta enintään kuudeksi vuodeksi kuritushuonetta.

9 §.

Jos joku muutoin, kuin edellä 6—8 §:ssä on sanottu, rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, rangaistakoon sakolla tai vankeudella enintään kolmeksi kuukaudeksi.

10 §.

Milloin moottoriajoneuvon kuljettaja on syyllistynyt 6 §:n 2 momentissa tahi 8 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettuun rikokseen, on tuomioistuimen julistettava ajolupa menetyksi ja määrättävä aika, minkä kuluessa uutta ajolupaa ei saa myöntää. Tuomioistuimen päätös tältä osin menee valituksesta huolimatta täytäntöön. Poliisiviranomaisen asia on väliaikaisesti peruuttaa ajolupa, kunnes tuomioistuimen päätös on annettu.

Asetuksella säädetään, milloin ajolupa on muutoin peruutettava.

Kun henkilö, jolla on ajolupa, on tuomittu rangaistukseen tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten rikkomisesta, on tuomioistuimen annettava tieto päätöksestä sille viranomaiselle, joka on ajoluvan antanut.

11 §.

Mitä edellä on säädetty moottoriajoneuvosta, koskee myös moottorikäyttöistä laitetta.

12 §.

Tämä laki ei koske rautatieliikennettä.

13 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain soveltamisesta annetaan asetuksella.

14 §.

Tämä laki tulee voimaan .. päivänä
kuuta 1957, ja sillä kumotaan moottoriajo-
neuvoliikenteestä 21 päivänä toukokuuta 1926
annettu laki (156/26) siihen myöhemmin
tehtyine muutoksineen.

Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 1957.

**Valtiovarainvaliokunnan mietintö
N:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi valtioneuvoston
oikeuttamisesta luovuttamaan eräs kiinteistö Turun kau-
pungissa.**

Eduskunta on 14 päivänä syyskuuta 1956 lähettänyt valtiovarainvaliokunnan valmisteltavaksi hallituksen esityksen n:o 61 (1956 vp.) laiksi valtioneuvoston oikeuttamisesta luovuttamaan eräs kiinteistö Turun kaupungissa.

Valiokunta on käsitellyt asian ja saamansa selvityksen perusteella todennut, että valtio ei edullisesti voi käyttää esityksessä tarkoitettua kiinteistöä. Valiokunta on sen vuoksi katsonut voivansa asettua puoltamaan esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä.

Valiokunta ilmoittaa kuitenkin edellyttä-

vänsä, että kysymyksessä olevan kiinteistön myyntiä, jonka on tapahduttava huutokaupalla, ei toimeenpanna ennen kuin on saatu varmuus siitä, että uutta virastotaloa varten tarvittava tontti sopivasta paikasta ja tyydyttävien ehdoin saadaan hankituksi valtiolle.

Valiokunta, joka lakiehdotukseen on tehnyt muodollista laatua olevan korjauksen, kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

valtioneuvoston oikeuttamisesta luovuttamaan eräs kiinteistö Turun kaupungissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valtioneuvosto oikeutetaan riittäväksi katsottavasta kauppahinnasta ja muutoin valtioneuvoston määrättävin ehdoin luovuttamaan Turun kaupungin VII kaupunginosan

korttelissa N:o 9 sijaitsevasta tontista 1 a valtiolle kuuluva *osuus* ja sanotussa korttelissa sijaitseva tontti 1 b niillä olevine rakennuksineen.

Helsingissä 13 päivänä helmikuuta 1957.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rantala, varapuheenjohtaja Aittoniemi, jäsenet Aitio, Eskola, Kajatsalo, Kokkola, M. Leskinen, Malkamäki, Miikki,

Rosnell, Saura, Seppälä ja R. Virtanen sekä varajäsenet Jaakkola, Koivisto, Käkelä, Laine ja Lindh.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi valtioneuvoston oikeuttamisesta luovuttamaan eräs kiinteistö Turun kaupungissa.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian, päättänyt yhtyä kannattamaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ehdotetuin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä kysymyksessä olevan lakiehdotuksen valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen mukaisena.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 1957.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi valtioneuvoston oikeuttamisesta luovuttamaan eräs
kiinteistö Turun kaupungissa.**

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 61 laiksi valtioneuvoston oikeuttamisesta luovuttamaan eräs kiinteistö Turun kaupungissa, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Valtiovarainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 1, on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Eduskunta edellyttää, että kysymyksessä olevan kiinteistön myyntiä, jonka on tapahduttava huutokaupalla, ei toimeenpanna, ennen kuin on saatu varmuus siitä, että uutta virastotaloa varten tarvittava tontti sopivasta paikasta ja tyydyttävien ehtojen saadaan hankituksi valtiolle.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

valtioneuvoston oikeuttamisesta luovuttamaan eräs kiinteistö Turun kaupungissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valtioneuvosto oikeutetaan riittäväksi katsottavasta kauppahinnasta ja muutoin valtioneuvoston määrättävin ehdoin luovuttamaan Turun kaupungin VII kaupunginosan

korttelissa N:o 9 sijaitsevasta tontista 1 a valtiolle kuuluva osuus ja sanotussa korttelissa sijaitseva tontti 1 b niillä olevine rakennuksineen.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 1957.

EDUSKUNNAN
SIVISTYSVALIOKUNTA.

Helsingissä,

8 päivänä helmikuuta 1957.

Lausunto N:o 1.

Työväenasiainvaliokunnalle.

Työväenasiainvaliokunta on viime marraskuun 13 päivälle päivätyssä kirjelmässään pyytänyt sivistysvaliokuntaa antamaan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 84 (1956 vp.) ammatinvalinnanohjausta koskevan lakiehdotuksen osalta. Tämän vuoksi valiokunta, joka on kuullut asiantuntijoina professori K. von Fieandtia, filosofian maisteri V. Mattlaria, ylijohtaja A. Niiniä ja professori Ohto Oksalaa, kunnioittavasti esittää seuraavaa.

Toukokuun 11 päivänä 1951 eduskunta on päättänyt lausua toivomuksen, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin maan opetustoimen yhteyteen keskitettävän ammatinvalinnan ohjauksen järjestämiseksi ja antaisi asiasta eduskunnalle esityksen. Toivomuksen perusteluina on lausuttu sivistysvaliokunnan asian johdosta antaman mietinnön mukaisesti muun muassa seuraavaa:

„Vaikka ammatinvalinnan ohjaustoiminnan aikaansaamiseksi on siis jo valtiovallankin taholta ryhdytty toimenpiteisiin, ei asiassa ole päästy sellaisiin tuloksiin, kuin sen tärkeyteen ja ajankohtaisuuteen nähden olisi suotavaa. Jarruttavana seikkana lienee lähinnä ollut erimielisyys siitä, mille toimeenpanoviranomaiselle ammatinvalinnan ohjaustoiminnan hoitaminen olisi pääasiallisesti uskottava.

Kansainvälisen Työjärjestön laatimassa ammatinvalinnan ohjausta koskevassa suosituksessa 8 päivältä kesäkuuta 1949 on lausuttu muun muassa, että ensisijainen vastuu ammatinvalinnan ohjauksen hallinnossa olisi määrättävä joko yhteisesti koulu- ja työnvälitysviranomaisille tai jommallekummalle näistä viranomaisista, jonka silloin olisi toimittava kiinteässä yhteistyössä toisen kanssa. Eduskunnan mielestä mainitun suosituksen ensiksi mainittu vaihtoehto ei voi maamme nykyisen hallinto-organisation puitteissa tulla kysymykseen. Näin ollen jää ratkaistavaksi, kummalle suosituksen jälkimmäisessä vaihtoehdossa mainituista viranomaisista vastuu ammatinvalinnan ohjauksen tarkoi-

tuksenmukaisesta hoitamisesta olisi määrättävä. Eduskunta on asettunut sille kannalle, että ammatinvalinnan ohjaustoiminta pitäisi keskittää maan opetustoimen yhteyteen, kuitenkin niin, että niiden, joille ensisijainen vastuu tästä toiminnasta on määrätty, tulisi olla kiinteässä yhteydessä työnvälitysviranomaisiin. Ammatinvalinnan ohjaus on näet pääasiallisesti kasvatuksellista, psykologiaan nojautuvaa toimintaa, missä nuoren, kehittyvän yksilön edut on ennen muuta otettava huomioon, ja näin ollen sen pääpainon tulee olla koululaitoksen puolella. Toisaalta on välttämätöntä, että välitön ja hedelmällinen yhteistyö työnvälitysviranomaisten kanssa saadaan aikaan, koska ammatinvalinnan ohjauksella ilman päteviä työmarkkinatutkimuksia ei ole reaalista pohjaa.”

Ammatinvalinnanohjauskomitea, jonka mietintö valmistui v. 1954, on niinkään päätenyt siihen, että nuorten henkilöiden ammatinvalinnanohjauksen tulisi tapahtua opetusviranomaisten alaisena.

Eduskunnan lausuman toivomuksen ja ammatinvalinnanohjauskomitean ehdotuksen vastaisesti hallituksen kysymyksessä oleva esitys rakentuu siihen, että ammatinvalinnanohjaustoiminnan johto ja valvonta kuuluisi työvoima-asioita hoitavalle ministeriölle. Tätä ratkaisua valiokunta ei ole voinut asettua kannattamaan, vaan on samoilla perusteilla kuin aikaisemminkin sitä mieltä, että ammatinvalinnanohjaus olisi niin järjestettävä, että se keskittyisi opetustoimen yhteyteen. Hallituksen esityksessä tosin edellytetään, että koulunuorison ammatinvalinnanohjaus on pantava toimeen ammatinvalinnanohjaus- ja kouluviranomaisten kiinteänä yhteistyönä, mutta tätä koskeva säännös on varsin suppea, eikä näin ollen voida tietää, miten tämä yhteistyö käytännössä tulisi sujumaan. Ammatinvalinnanohjausta koskevaa lakiehdotusta laadittaessa on ilmeisesti lähdetty siitä, että ammatinvalinnanohjausneuvosto olisi se elin, joka toimisi tärkeänä yhdyssiteenä työvoima-

ja kouluviranomaisten välillä. Tällaisen joh-
topäätöksen voi vetää esityksen perusteluista.
Lakiehdotuksessa ammatinvalinnanohjausneu-
vostoa koskeva säännös on kuitenkin varsin
niukkasanainen, sillä siinä lausutaan vain,
että työvoima-asioita hoitavan ministeriön
avuksi ammatinvalinnanohjausta koskevissa

asioissa asetetaan ammatinvalinnanohjaus-
neuvosto. Jos on todella tarkoitettu, että
ammatinvalinnanohjausneuvosto olisi kokoon-
panoltaan sellainen, että siinä myös koulu-
viranomaiset olisivat edustettuina, olisi näin
tärkeästä asiasta oltava nimenomainen sään-
nös laissa.

Valiokunnan puolesta:

Eino Kilpi.

Esko Kauppila.

Eduskunnan kirjelmä Hallituksen esityksen johdosta työnvälityslainsäädännön ja laiksi ammatinvalinnanohjauksesta.

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 84 työnvälityslainsäädännön ja laiksi ammatinvalinnanohjauksesta, ja Eduskunta on lähettänyt esityksen valmistelevalle Työ-

väenasiainvaliokuntaa. Sanottu valiokunta on nyt päättäneillä valtiopäivillä saanut asiasta lausunnon Sivistysvaliokunnalta, mutta ei ole ehtinyt asiaa loppuun käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

**Valtiovarainvaliokunnan mietintö
N:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden lahjoitusrahastojen yhdistämisestä.**

Eduskunta on 13 päivänä marraskuuta 1956 lähettänyt valtiovarainvaliokunnan valmisteltavaksi hallituksen esityksen n:o 87 (1956 vp.) laiksi eräiden lahjoitusrahastojen yhdistämisestä.

Hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta pitää ehdotettua rahastojen yhdistämistä asianmukaisena ja tarpeellisena toimenpiteenä. Valiokunta on sen vuoksi päättänyt asettua puoltamaan esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä, kuitenkin eräin muutoksin.

Lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin mukaan olisi valtiovarainministeriöllä oikeus määrätä eräät muutkin kuin laissa nimenomaan määritellyt rahastot lakkautettaviksi. Kun tämänlaatuisen valtuussäännöksen sisällyttäminen käsiteltävänä olevaan poikkeuslakiin valiokunnasta ei tunnu täysin asianmukaiselta, ja kun valtiovarainministeriö valiokunnan saaman selvityksen mukaan tuskin tulisikaan käyttelemään tätä valtuutta, valiokunta ehdottaa mainitun 2 momentin poistettavaksi lakiehdotuksesta.

Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentissa on virastoja kielletty ottamasta hoidettavakseen itsenäisiä rahastoja, joiden varat eivät nouse 30 000 markan määrään. Tätä kieltoa valio-

kunta on pitänyt lahjoittajien kannalta kohtuuttoman jyrkkänä ja ehdottaa sitä lievennettäväksi niin, että mainittua määrää pienemmätkin rahastot saataisiin valtiovarainministeriön suostumuksella ottaa virastojen hoitoon.

Lakiehdotuksen 5 §:n sanontaa valiokunta on vielä selventänyt niin, että lainkohdassa nimenomaan mainitaan kunnallisten opetuslaitosten (lähinnä kansakoulujen) hoidossa olevien rahastojen jäävän nyt suunnitellun järjestelyn ulkopuolelle. — Kun valiokunnan tiedossa kuitenkin on, että kuntien ja kunnallisten laitosten hoidettavana on lukuisia pieniä lahjoitusrahastoja, joiden yhdistämistä kunnatkin pitävät tarpeellisena, valiokunta samalla lausuu odottavansa, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tätä tarkoittavan erillisen lain aikaansaamiseksi.

Valiokunta, jonka ehdotuksen mukaan käsiteltävänä oleva laki tulisi voimaan 1 päivänä ensi huhtikuuta, ja joka lakiehdotukseen on tehnyt vielä eräitä, muodollista laatua olevia korjauksia, edellä sanottuun viitaten kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

eräiden lahjoitusrahastojen yhdistämisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 §.

Ne (poist.) tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevat rahastot, joiden varat (poist.) 31

päivänä joulukuuta 1956 eivät ole nousseet 30 000 markan määrään, ja joita hoitavat seuraavat valtion tilivirastojen alitilitäjät, yhdistetään kunkin alitilitäjän osalta yhdistetyksi rahastoksi tässä laissa säädettyllä tavalla:

I. *Kouluhallituksen alaiset*

- 1) valtion oppikoulut,
- 2) Jyväskylän kasvatustieteellinen korkeakoulu,
- 3) kansakoulunopettajaseminaarit ja väliaikaiset opettajakorkeakoulut,
- 4) kuuromykkäin- ja sokeainkoulut.

II. *Maataloushallituksen alaiset*

- 1) Jokioisten kartanot,
- 2) Jokioisten pienviljelijäkoulu,
- 3) Mustialan maamiesopisto,
- 4) Lepaan puutarhaopisto,
- 5) Järvenpään kotitalousopettajaopisto.

III. *Kauppa- ja teollisuusministeriön tilitoimiston alaiset*

- 1) merenkulkukoulut,
- 2) teknilliset oppilaitokset ja keskusammattikoulut.

IV. *Sosiaaliministeriön kansliatoimiston alaiset*

(*poist.*) koulukodit.

V. *Metsähallituksen alaiset*

(*poist.*) metsäkoulut.

(*Poist.*)

Valtion tilivirastot ja niiden alitilittäjät alkoot ilman valtiovarainministeriön suostumusta hoidettavakseen ottako rahastoja, joiden varat eivät nouse 30 000 markan mää-

rään, ellei luovutettavia varoja voida yhdistää tiliviraston tai alitilittäjän hoidettavana jo olevaan rahastoon.

3 ja 4 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

5 §.

Muun kuin valtion (*poist.*) tai kunnallisen opetuslaitoksen hoidettavana oleva rahasto, jonka varat eivät nouse 30 000 markan määrään, voidaan opetuslaitosta hoitavan elimen päätöksellä, jota on kannattanut kolme neljättäosaa annetuista äänistä, yhdistää jonkin toisen asianomaisen opetuslaitoksen hoidettavana olevan rahaston kassa yhdeksi rahastoksi.

6 §.

Yhdistetyn rahaston sääntöjen muuttamisesta päätetään samassa järjestyksessä kuin sen sääntöjen laatimisesta edellä on säädetty.

7 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

8 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa valtiovarainministeriö.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1957.

Edellä 2 §:ssä tarkoitettu rahastojen yhdistäminen on suoritettava vuoden 1957 aikana.

Samalla valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta käsittelee lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädettyllä tavalla.

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 1957.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rantala, varapuheenjohtaja Aittoniemi, jäsenet Aitio, Eskola, Kajatsalo, Kokkola, M. Leskinen, Malkamäki, Miikki,

Niskala, Nordström, Peltonen, Rosnell, Sarjala, Saura, Seppälä, Tiitu, Wiherheimo ja R. Virtanen sekä varajäsenet Jokinen ja V. Virtanen.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden lahjoitusrahastojen yhdistämisestä.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian, päättänyt yhtyä kannattamaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ehdotetuin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä kysymyksessä olevan lakiehdotuksen

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 1957.

valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen mukaisena.

Samalla suuri valiokuntakin puolestaan ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen laiksi eräiden lahjoitusrahastojen yhdistämisestä.

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 87 laiksi eräiden lahjoitusrahastojen yhdistämisestä, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Valtiovarainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 6, on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Kun Eduskunnan tiedossa on, että kuntien ja kunnallisten laitosten hoidettavana

on lukuisia pieniä lahjoitusrahastoja, joiden yhdistämistä kunnatkin pitävät tarpeellisena, Eduskunta lausuu odottavansa, että Hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tätä tarkoittavan erillisen lain aikaansaamiseksi.

Eduskunta on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyn käsittelyn jälkeen hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

eräiden lahjoitusrahastojen yhdistämisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Rahastoilla, joita tämän lain mukaan yhdistetään, tarkoitetaan jäljempänä mainittujen virastojen ja laitosten hoidossa olevia lahjoitus- ynnä muita samanluonteisia rahastoja.

2 §.

Ne tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevat rahastot, joiden varat 31 päivänä joulukuuta 1956 eivät ole nousseet 30 000 markan määrään ja joita hoitavat seuraavat valtion tilivirastojen alitilittäjät, yhdistetään kunkin alitilittäjän osalta yhdistetyksi rahastoksi tässä laissa säädettyllä tavalla:

I. Kouluhallituksen alaiset:

- 1) valtion oppikoulut;
- 2) Jyväskylän kasvatustieteellinen korkeakoulu;
- 3) kansakoulunopettajaseminaarit ja väliaikaiset opettajakorkeakoulut; sekä
- 4) kuuromykkäin- ja sokeainkoulut.

II. Maataloushallituksen alaiset:

- 1) Jokioisten kartanot;

- 2) Jokioisten pienviljelijäkoulu;
- 3) Mustialan maamiesopisto;
- 4) Lepaan puutarhaopisto; sekä
- 5) Järvenpään kotitalousopettajaopisto.

III. Kauppa- ja teollisuusministeriön tilitoimiston alaiset:

- 1) merenkulkukoulut; sekä
- 2) teknilliset oppilaitokset ja keskusammattikoulut.

IV. Sosiaaliministeriön kansliatoimiston alaiset:

koulukodit.

V. Metsähallituksen alaiset: metsäkoulut.

Valtion tilivirastot ja niiden alitilittäjät älkööt ilman valtiovarainministeriön suostumusta hoidettavakseen ottako rahastoja, joiden varat eivät nouse 30 000 markan määrään, ellei luovutettavia varoja voida yhdistää tiliviraston tai alitilittäjän hoidettavana jo olevaan rahastoon.

3 §.

Yhdistetylle rahastolle on laadittava säännöt, joissa määrätään rahaston tarkoituksesta ja käyttämisestä sekä varojen sijoittamisesta.

Yhdistetyn rahaston tarkoitus älköön olko ristiriidassa siihen liitettyjen rahastojen alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa.

Yhdistetyn rahaston perustamiskirjassa on säilytettävä kaikkien siihen sisällytettyjen rahastojen perustajien nimet.

4 §.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun rahastojen yhdistämisen samoin kuin yhdistetyn rahaston sääntöjen laatimisen suorittaa opetuslaitosten hoidettavina olevien rahastojen osalta opetuslaitosta hoitava elin sekä muiden virastojen ja laitosten hoidettavana olevien rahastojen osalta se viranomainen, jonka johdettavana asianomainen virasto tai laitos lähinnä on.

5 §.

Muun kuin valtion tai kunnallisen opetuslaitoksen hoidettavana oleva rahasto, jonka

varat eivät nouse 30 000 markan määrään, voidaan opetuslaitosta hoitavan elimen päätöksellä, jota on kannattanut kolme neljättäosaa annetuista äänistä, yhdistää jonkin toisen asianomaisen opetuslaitoksen hoidettavana olevan rahaston kanssa yhdeksi rahastoksi.

6 §.

Yhdistetyn rahaston sääntöjen muuttamisesta päätetään samassa järjestyksessä, kuin sen sääntöjen laatimisesta edellä on säädetty.

7 §.

Tämä laki ei koske itsenäisiä säätiöitä.

8 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa valtiovarainministeriö.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1957.

Edellä 2 §:ssä tarkoitettu rahastojen yhdistäminen on suoritettava vuoden 1957 aikana.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 1957.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi hengityshalvauspotilaiden hoitokustannuksista.

Käsiteltyään yllämainitun asian on suuri valiokunta, joka edellyttää, että hengityshalvauspotilaiden kuljetuskustannukset suoritetaan tähänastista käytäntöä noudattaen valtion varoista, kunnes sairaankuljetuskysymyksen lainsäädännöllinen kokonaisjärjestely saadaan aikaan, päättänyt yhtyä kannatta-

maan talousvaliokunnan mietinnössä n:o 31 (1956 vp.) tehtyä ehdotusta jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

hengityshalvauspotilaiden hoitokustannuksista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1, 2 ja 3 §.
(Kuten talousvaliokunnan mietinnössä.)

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammi-kuuta 1957 lukien.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 1957.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi hengityshalvauspotilaiden hoitokustannuksista.**

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 112 laiksi hengityshalvauspotilaiden hoitokustannuksista, ja Talousvaliokunta on samoilla valtiopäivillä asiasta antanut mietintönsä N:o 31. Nyt koolla oleva Eduskunta on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Eduskunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että lakiehdotuksen tarkoittamiin, valtion varoista suoritettaviin kustannuksiin ei lueta potilaan kuljetuksesta sairaalaan johtuvia kustannuksia. Varsinkin polion aiheuttamissa hengityshalvaustapauksissa nämä kustannukset ovat huomattavan suuret, mikä johtuu lähinnä siitä, että tällainen potilas on tartunnanvaaran vuoksi kuljetettava eristetyssä ja tapausten vaatiessa pikaista hoitoa useimmiten lentokoneella. Kun myös kuljetuskustannukset polion esiintymisestä riippuen jakaantuvat epätasaisesti kuntien kes-

ken ja voivat muodostua vähävaraiselle kunnalle kohtuuttoman raskaiksi ja kun ne taas niissä tapauksissa, jolloin kysymyksessä ei ole poliosta aiheutunut hengityshalvaus, joutuisivat sairastuneen itsensä maksettaviksi, olisi Eduskunnan mielestä asianmukaista, että nämäkin kustannukset suoritettaisiin valtion varoista. Koska Eduskunnan saaman tiedon mukaan sairaankuljetuskysymyksen yhtenäinen järjestäminen on parhaillaan valmisteltavana, Eduskunta edellyttää, että myös hengityshalvauspotilaiden kuljetus ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaaminen siinä yhteydessä tulee asianmukaisesti huomioon otetuksi ja että, asian ollessa laadultaan kiireellinen, sairaankuljetuskysymyksen kokonaisjärjestelyä koskeva valmistelu saateetaan mahdollisimman pikaisesti päätökseen.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

hengityshalvauspotilaiden hoitokustannuksista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Hengityshalvauspotilaalle on annettava valtion ja kunnallisessa sairaalassa maksuton hoito ja ylläpito.

Mitä tässä laissa säädetään kunnallisesta sairaalasta, on voimassa myös yliopistollisesta keskussairaalasta.

2 §.

Kunnalliselle sairaalalle, jossa hoidetaan hengityshalvauspotilasta, korvataan valtion

varoista potilaan sairaalahoidosta ja ylläpidosta aiheutuneet todelliset hyväksyttävät kustannukset.

3 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta ja korvauksen suorittamisesta kunnalliselle sairaalalle annetaan asetuksella.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammi-kuuta 1957 lukien.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 1957.

Talousvaliokunnan mietintö N:o 2 hallituksen esityksen johdosta säteilysuojainslaiksi.

Eduskunta on päätöspöytäkirjanottein 4 päivältä joulukuuta 1956 lähettänyt talousvaliokunnan valmistavasti käsiteltäväksi hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 113 (1956 vp.). Eduskunnan päätöksen mukaisesti valiokunta on pyytänyt esityksestä laki- ja talousvaliokunnan lausunnon, joka on liitetty tähän mietintöön. Käsiteltyään asian ja kuultuaan asiantuntijoina lakitieteentori Tauno Suontaustaa, professoreita Sakari Mustakalliota ja P. E. Tahvosta, hallitussihteeri Uno Nevalaa sisäasiainministeriöstä ja ammattienylitarkastaja Allen Järvenpäästä sosiaaliministeriöstä valiokunta esittää seuraavaa.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on sellaisten säännösten aikaansaaminen, joiden nojalla voitaisiin toisaalta valvoa radioaktiivisten aineiden valmistusta, hallussapitoa, käyttöä, kuljetusta ja luovutusta sekä hiukkas- ja röntgensäteilyä aiheuttavien koneiden ja laitteiden käyttöä niin, että säteilyn vahingolliset vaikutukset saataisiin estetyiksi, toisaalta antaa säteilyvaaralle alttiina toimivien henkilöiden työturvallisuutta lisääviä määräyksiä. Radioaktiivisten aineiden sekä hiukkas- ja röntgensäteilyn käyttö maassamme on jo varsin laajaa. Atomilaitosten käytäntöön otto tulee aikanaan lisäämään säteilyvaaraa huomattavasti. Toimenpiteitä asianmukaisen valvonnan järjestämiseksi sekä tarkoituksenmukaisten suojausmenetelmien kehittämiseksi ei näin ollen enää voida viivyttää. Valiokunta on tämän vuoksi pitänyt säteilysuojasta koskevan lainsäädännön

aikaansaamista tarpeellisenä ja kiireellisenä. Kun tieteellinen tutkimus puheena olevalla alalla edistyy nopeasti ja sen johdosta nykyään hyväksytyt käsitykset säteilyn vaarallisuudesta saattavat muuttua, on valiokunta myös pitänyt tarkoituksenmukaisena, että säädettävään lakiin sisällytetään vain säteilysuojasta koskevat perustavaa laatua olevat säännökset, joiden nojalla kulloinkin valitsevien olosuhteiden mukaiset lähemmät säännökset voidaan antaa. Tästä syystä valiokunta on niin ikään yhtynyt hallituksen esitykseen siinä, että lain säännösten tulee olla riittävän väljät. Mitä tulee työssään säteilyvaaralle alttiiksi joutuvien henkilöiden työaikaa ja vuosilomaa koskeviin säännöksiin, valiokunta on katsonut, että nämä erityismääräykset, joiden valiokunta edellyttää tarkoittavan mm. työajan lyhentämistä ja vuosiloman pitentämistä muiden vastaavanlaisissa tehtävissä olevien, mutta säteilyvaaran ulkopuolella työskentelevien henkilöiden työ- ja vuosiloma-aikaan verrattuna, voidaan tarkoituksenmukaisimmin antaa asetuksella.

Edellä lausutun perusteella valiokunta on asettanut puoltamaan lakiehdotuksen hyväksymistä asiallisesti muuttamattomana. Valiokunta on kuitenkin tehnyt lakiehdotuksen eri pykäliin eräitä muodollisia korjauksia.

Sen mukaisesti, mitä edellä on esitetty, valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Säteilysuojainslaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 §.

(Poist.) Radioaktiivisten aineiden valmis-

tus, käyttö, kuljetus, tuonti ja vienti, hallussapito ja kauppa sekä säteilyä aiheuttavien koneiden ja laitteiden käyttö on sallittu vain erityisen turvallisuusluvan nojalla.

3 §.

Turvallisuusluvan myöntää kirjallisesta hakemuksesta lääkinnällisen toiminnan osalta sisäasiainministeriö ja muissa tapauksissa kauppa- ja teollisuusministeriö. Asetuksella voidaan turvallisuusluvan myöntäminen uskoa myös muun viranomaisen tai laitoksen tehtäväksi. Turvallisuuslupa voidaan liittää radioaktiivisten jäteaineiden käsittelyä ja vaarattomaksi tekemistä koskevia määräyksiä sekä säteilyn vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja muutoin tarpeelliseksi katsottuja ehtoja ja ohjeita.

(Poist.) Turvallisuusluvan voi sen myöntänyt viranomainen peruuttaa, milloin syytä siihen harkitaan olevan.

4 §.

Jos turvallisuuslupa peruutetaan taikka päättyy eikä asianomainen sitä varten määrätyn kohtuullisen ajan kuluessa ole luovuttanut luvan tarkoittamia radioaktiivisia aineita toiselle (poist.) henkilölle, laitokselle tai yhteisölle, jolla on turvallisuuslupa, lankeavat ne valtiolle.

Valtion on suoritettava sille langenneista radioaktiivisista aineista (poist.) korvaus, josta, elleivät asianosaiset siitä sovi, päättävät välimiehet siten kuin välimiesmenettelystä annetussa laissa on säädetty. Jolleivät asianosaiset ole toisin sopineet, saa välimiesten päätökseen tyytymätön hakea siihen muutosta paikkakunnan yleisessä alioikeudessa. Haaste oikeuteen on puhevallan menettämisen uhalla annettava vastapuolelle tiedoksi viimeistään kuudenkymmenen päivän kuluessa päätöksen julistamisesta.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

5 §.

Radioaktiivisten jäteaineiden vaarattomaksi tekemisen tulee tapahtua niiden omistajan tai haltijan toimesta ja kustannuksella.

6 §.

Tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvonnan johto kuuluu lääkinnällisen toiminnan osalta sisäasiainministeriölle ja muissa tapauksissa kauppa- ja teollisuusministeriölle.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

7 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

8 §.

Valvontaviranomaisella on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten valvontaa varten päästä paikkaan, jossa käytetään säteilyä aiheuttavia koneita ja laitteita taikka joka on radioaktiivisten aineiden valmistus-, käyttö- tai säilytyspaikkana, silmälläpitää radioaktiivisten aineiden kuljetusta ja tutkimusta varten tarpeen vaatiessa saada aineista näytteitä sekä myös, milloin syytä on, kieltää koneen, laitteen tai radioaktiivisten aineiden käyttö, kuljetus tai luovuttaminen, kunnes tutkimus, joka on kiireellisesti toimitettava, on suoritettu. Tutkimuksen tuloksesta on viipymättä annettava tieto asianosaiselle.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Turvallisuusluvan saanut on velvollinen kehotuksesta antamaan (poist.) valvontaviranomaiselle tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

9 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

10 §.

Valvontaviranomainen tai tutkimuksen toimittaja älköön sivullisille ilmaisko älköönkä yksityiseksi hyödykseen käyttäkö, mitä hän valvontatoimessaan on liike- tai ammattilaisuuksista tietoonsa saanut. Sama on soveltuvin kohdin voimassa (poist.) 4 §:ssä tarkoitettua välimiehestä.

11 §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Poliisipäälliköllä on valta valvontaviranomaisen pyynnöstä määrätä takavarikkoon pantavaksi luvattomasti tai vastoin annettua kieltoa maassa valmistettu, kuljetettu, hallussa tai myytävänä pidetty taikka maahan tuotu tämän lain tarkoittama radioaktiivinen aine tai tuote. Takavarikko on voimassa, kunnes 14 §:n nojalla vireille pantu aineen tai tuotteen menettämistä koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu tahi oikeus taikka virka-apua pyytäneen valvontaviranomaisen esityksestä poliisipäällikkö toisin määrää.

Takavarikkoon otetut aineet ja tuotteet on säilytettävä omistajan tai haltijan kustannuksella viranomaisten sinetöimänä varmassa paikassa. Jos aine tai tuote on 4 §:n 2 mo-

mentissa säädettyssä järjestyksessä toimitetussa arvioimisessa todettu käyttöarvoa vailla olevaksi, voi valvontaviranomainen määrätä, että aine tai tuote on sen omistajan tai haltijan kustannuksella sopivalla tavalla tehtävä vaarattomaksi.

12 §.

Kun hengen tai terveyden vaara on olemassa taikka asianhaarat muutoin vaativat, voidaan tähän lakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin perustuva (poist.) päätös määrätä täytäntöön pantavaksi, vaikka siihen haetaan muutosta.

13 ja 14 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

15 §.

Jos joku niskoittelee hänelle tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten mukaan kuuluvan velvollisuuden täyttämässä, on lääninhallituksella valta pakottaa hänet siihen uhkasakolla tai sillä uhalla, että tekemättä jätetty laiminlyöjän kustannuksella toimitetaan.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 1957.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osa puheenjohtaja Rönkkö, varapuheenjohtaja E. Nurminen sekä jäsenet Flinck (osittain), Haapanen, Halinen, Heinonen,

16 §.

(Poist.) Säteilyn aikaansaamiseen käytettävien laitteiden teknillisestä tarkastuksesta on muutoin voimassa, mitä siitä erikseen on säädetty tai vastedes säädetään.

17 §.

(Poist.) Vahingolliselle säteilylle alttiina olevien henkilöiden työajasta säädetään asetuksella. Niin ikään säädetään asetuksella sellaisten julkisessa tai yksityisessä palveluksessa olevien henkilöiden vuosilomasta, jotka voivat työssään tai toimeensa joutua vahingolliselle säteilylle alttiiksi.

18 §.

Asetuksella voidaan määrätä, että muun kuin lääkinnällisen toiminnan osalta tätä lakia ja sen nojalla annettuja määräyksiä ei ole osittain tai ollenkaan sovellettava puolustuslaitokseen, mikäli se katsotaan mahdolliseksi vaarantamatta tällä lailla tarkoitettua yleisen turvallisuuden ylläpitämistä sekä hengen ja omaisuuden suojelemista.

19 ja 20 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Helle, Hosia, Hostila, Högström, Innala, Jämsén, Kelovesi, Lahti, E. Ryömä, Stenberg ja J. Wirtanen.

EDUSKUNNAN
LAKI- JA TALOUSVALIOKUNTA.

Liite.

Helsingissä,
11 päivänä joulukuuta 1956.

Lausunto N:o 4.

Talousvaliokunnalle.

Talousvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt laki- ja talousvaliokuntaa antamaan lausuntonsa hallituksen esityksestä n:o 113 säteilysuojauslaiksi. Käsiteltävään asiaan ja kuultuaan asiantuntijoina asiaa valmistelleen komitean puheenjohtajaa, lakitieteen tohtori Tauno Suontaustaa, professori Sakari Mustakalliota ja ammattienylitarkastaja Allen Järvenpäättä sosiaaliministeriöstä valiokunta esittää lausuntonaan seuraavaa.

Valiokunta pitää säteilysuojauslainsäädännön aikaansaamista hallituksen esityksessä sanotusta syystä tarpeellisenä ja kiireellisenä tehtävänä. Esitykseen sisältyvää säteilysuojauslakiehdotusta on myös pidettävä yleensä tarkoituksenmukaisena.

Valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että lakiehdotuksessa tarkoitettua turvallisuuslupan saamista ei ole sidottu määrättyihin oikeudellisiin edellytyksiin ja että turvallisuuslupa voitaisiin peruuttaa „milloin syytä siihen harkitaan olevan” (3 § 2 mom.). Valiokunta katsoo, että lakiehdotusta olisi niin muutettava, että laissa säädettäisiin turvallisuuslupan saamisen yleisistä edellytyksistä ja että mainittua lupaa ei voitaisi peruuttaa vapaan harkinnan nojalla, vaan että luvan peruutuksen tulisi perustua voimassa olevien määräysten rikkomi-

seen tai muihin tarkemmin määrättyihin turvallisuutta koskeviin perusteisiin. Lakiehdotuksen 3 §:ää olisi selvennettävä niin, että viranomainen peruuttaa myös yksityisen laitoksen antaman turvallisuusluvan.

Laki- ja talousvaliokunnassa valmistelevasti käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen n:o 68 (1955 vp.) atomivoiman aikaansaamiseen soveltuvia aineita sisältävien kivennäisten valtaamista ja näiden aineiden valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi sisältyvästä viidestä lakiehdotuksesta yksi koskee atomivoiman aikaansaamiseen soveltuvien aineiden valvontaa. Säteilysuojauslakiehdotus muodostaa kuitenkin oman kokonaisuutensa eikä sitä käsiteltäessä tarvitse kiinnittää huomiota hallituksen esitykseen n:o 68 (1955 vp.) sisältyvään edellä mainittuun lakiehdotukseen atomivoiman aikaansaamiseen soveltuvien aineiden valvonnasta.

Valiokunta on asettunut puoltamaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä siten muutettuna kuin edellä on sanottu.

Edellä lausutun perusteella valiokunta ehdottaa lausuntonaan kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus olisi hyväksyttävä siten muutettuna kuin edellä on esitetty.

Valiokunnan puolesta:

Arno Tuurna.

Otto Larma.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 9 hallituksen esityksen johdosta säteilysojauslaiksi.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun asian, päättänyt yhtyä kannattamaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ehdotetuin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä kysymyksessä olevan lakiehdotuksen talousvaliokunnan ehdotuksen mukaisena.

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 1957.

Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen säteilysuojuslaiksi.

Eduskunnalle on vuoden 1956 valtiopäivillä annettu Hallituksen esitys N:o 113 säteilysuojuslaiksi, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Talousvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 2, on ottanut asian lopullisesti käsiteltäväkseen.

Mitä tulee työssään säteilyvaaralle alttiiksi joutuvien henkilöiden työaika ja vuosilomaa koskeviin säännöksiin, Eduskunta on katso-

nut, että nämä erityismääräykset, joiden Eduskunta edellyttää tarkoittavan mm. työajan lyhentämistä ja vuosiloman pidentämistä muiden vastaavanlaisissa tehtävissä olevien, mutta säteilyvaaran ulkopuolella työskentelevien henkilöiden työ- ja vuosiloma-aikaan verrattuna, voidaan tarkoituksenmukaisimmin antaa asetuksella.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Säteilysuojuslaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Säteilyllä tarkoitetaan tässä laissa, sen mukaan kuin tarkemmin erikseen säädetään:

1) röntgensäteilyä, joka saadaan aikaan käyttäen 5 000 voltia korkeampaa jännitettä;

2) hiukkassäteilyä; sekä

3) luonnollisen ja keinotekoisien radioaktiivisen aineen aiheuttamaa säteilyä.

2 §.

Radioaktiivisten aineiden valmistus, käyttö, kuljetus, tuonti ja vienti, hallussapito ja kauppa sekä säteilyä aiheuttavien koneiden ja laitteiden käyttö on sallittu vain erityisen turvallisuusluvan nojalla.

3 §.

Turvallisuusluvan myöntää kirjallisesta hakemuksesta lääkinnällisen toiminnan osalta sisäasiainministeriö ja muissa tapauksissa kauppa- ja teollisuusministeriö. Asetuksella voidaan turvallisuusluvan myöntäminen uskoa myös muun viranomaisen tai laitoksen tehtäväksi. Turvallisuuslupa voidaan liittää radioaktiivisten jäteaineiden käsittelyä ja vaarattomaksi tekemistä koskevia määräyksiä sekä säteilyn vahingollisten vaikutusten ehkäi-

semiseksi ja muutoin tarpeellisiksi katsottuja ehtoja ja ohjeita.

Turvallisuusluvan voi sen myöntänyt viranomainen peruuttaa, milloin syytä siihen harkitaan olevan.

4 §.

Jos turvallisuuslupa peruutetaan taikka päättyy eikä asianomainen sitä varten määrätyn kohtuullisen ajan kuluessa ole luovuttanut luvan tarkoittamia radioaktiivisia aineita toiselle henkilölle, laitokselle tai yhteisölle, jolla on turvallisuuslupa, lankeavat ne valtiolle.

Valtion on suoritettava sille langenneista radioaktiivisista aineista korvaus, josta, elleivät asianosaiset siitä sovi, päättävät välimiehet, siten kuin välimiesmenettelystä annettussa laissa on säädetty. Jolleivät asianosaiset ole toisin sopineet, saa välimiesten päätökseen tyytymätön hakea siihen muutosta paikkakunnan yleisessä alioikeudessa. Haaste oikeuteen on puhevallan menettämisen uhalla annettava vastapuolelle tiedoksi viimeistään kuudenkymmenen päivän kuluessa päätöksen julistamisesta.

Kun turvallisuuslupa peruutetaan tai päättyy, voidaan antaa määräyksiä sanotun luvan

tarkoittamien aineiden väliaikaisesta säilyttämisestä, kunnes niiden osalta on menehtely 1 momentissa säädetyllä tavalla. Väliaikaisesta säilyttämisestä aiheutuvat kustannukset on peruutetun tai päättyneen luvan haltijan suoritettava.

Mikäli 1 momentissa tarkoitettut aineet on suoritettussa arvioinnissa todettu käyttöarvoa vaille oleviksi, on turvallisuusluvan myöntäneellä viranomaisella oikeus määrätä, että ne on peruutetun tai päättyneen luvan haltijan kustannuksella sopivalla tavalla tehtävä vaarattomiksi.

5 §.

Radioaktiivisten jäteaineiden vaarattomiksi tekemisen tulee tapahtua niiden omistajan tai haltijan toimesta ja kustannuksella.

6 §.

Tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvonnan johto kuuluu lääkinnällisen toiminnan osalta sisäasiainministeriölle ja muissa tapauksissa kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu valvonta sekä tässä laissa ja sen nojalla annetuissa määräyksissä edellytettyjen tutkimusten ja tarkastusten suorittaminen kuuluu lähinnä asetuksella määrättävälle tutkimuslaitokselle, jonka tehtävänä myös on kehittää suojausmenetelmiä säteilyn vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseksi.

Valtioneuvoston päätöksellä voidaan valvonta sekä tutkimusten ja tarkastusten suorittaminen uskoa myös muun viranomaisen tehtäväksi.

Ammattientarkastusviranomaisille työntekijäin suojelemiseksi kuuluvasta valvonnasta on erikseen säädetty.

7 §.

Säteilyn vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseen liittyvien asiain valmistavaa käsitteilyä varten asetetaan neuvottelukunta, jonka puheenjohtajan ja jäsenet valtioneuvosto määrää.

Neuvottelukunnan tehtävänä on myös huolehtia tarvittavin esityksin ja aloittein vaarallisen säteilyn yleisen valvonnan järjestämisestä muissa kuin tässä laissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Tarkemmat määräykset neuvottelukunnan

tehtävistä ja järjestysmuodosta annetaan asetuksella.

8 §.

Valvontaviranomaisella on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten valvontaa varten päästä paikkaan, jossa käytetään säteilyä aiheuttavia koneita ja laitteita taikka joka on radioaktiivisten aineiden valmistus-, käyttö- tai säilytyspaikkana, silmällä pitää radioaktiivisten aineiden kuljetusta ja tutkimusta varten tarpeen vaatiessa saada aineista näytteitä sekä myös, milloin syytä on, kieltää koneen, laitteen tai radioaktiivisten aineiden käyttö, kuljetus tai luovuttaminen, kunnes tutkimus, joka on kii-reellisesti toimitettava, on suoritettu. Tutkimuksen tuloksesta on viipymättä annettava tieto asianosaiselle.

Henkilö, joka työssään voi joutua jatkuvasti vaaralliselle säteilylle alttiiksi, on velvollinen alistumaan terveydellisessä suhteessa tarpeellisiksi katsottaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.

Turvallisuusluvan saanut on velvollinen kehoituksesta antamaan valvontaviranomaiselle tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot.

Valvonnan vuoksi tarpeellisten tietojen antamista varten voidaan turvallisuusluvan saanut velvoittaa pitämään vahvistetun kaavan mukaisia luetteloja.

9 §.

Valvontaviranomaisen toimituksista, sen antamista toimituskirjoista ja lomakkeista sekä tutkimuslaitoksen suorittamista tutkimuksista ja antamista lausunnoista suoritettavista maksuista, jotka voidaan määrätä maksettaviksi myös palkkiona tai lunastuksena valvontaviranomaiselle, säädetään asetuksella. Lunastukset ja palkkiot määrätään eräiden viranomaisten toimituskirjoista ja virkatoimista suoritettavien maksujen perusteista 17 päivänä lokakuuta 1942 annetussa laissa (806/42) säädettyjen yleisten perusteiden mukaan.

Milloin valvontaviranomaisen on välttämätöntä suorittaa aineen tai tuotteen laatua ja ominaisuuksia koskevia tutkimuksia, on tutkimuksista aiheutuneet kohtuulliset menot aineen tai tuotteen omistajan tai haltijan kustannettava.

10 §.

Valvontaviranomainen tai tutkimuksen toimittaja älköön sivullisille ilmaisko älköönkä yksityiseksi hyödykseen käyttäkö, mitä hän valvontatoimessaan on liike- tai ammattisalaisuuksista tietoonsa saanut. Sama on soveltuvin kohdin voimassa 4 §:ssä tarkoitetusta välimiehestä.

11 §.

Poliisiviranomaisten tulee tarvittaessa antaa virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa koskevista asioista.

Poliisipäälliköllä on valta valvontaviranomaisen pyynnöstä määrätä takavarikkoon pantavaksi luvattomasti tai vastoin annettua kieltoa maassa valmistettu, kuljetettu, hallussa tai myytävänä pidetty taikka maahan tuotu tämän lain tarkoittama radioaktiivinen aine tai tuote. Takavarikko on voimassa, kunnes 14 §:n nojalla vireille pantu aineen tai tuotteen menettämistä koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu tahi oikeus taikka virka-apua pyytäneen valvontaviranomaisen esityksestä poliisipäällikkö toisin määrää.

Takavarikkoon otetut aineet ja tuotteet on säilytettävä omistajan tai haltijan kustannuksella viranomaisten sinetöiminä varmassa paikassa. Jos aine tai tuote on 4 §:n 2 momentissa säädettyssä järjestyksessä toimitetussa arvioimisessa todettu käyttöarvoa vailla olevaksi, voi valvontaviranomainen määrätä, että aine tai tuote on sen omistajan tai haltijan kustannuksella sopivalla tavalla tehtävä vaarattomaksi.

12 §.

Kun hengen tai terveyden vaara on olemassa taikka asianhaarat muutoin vaativat, voidaan tähän lakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin perustuva päätös määrätä täytäntöön pantavaksi, vaikka siihen haetaan-kin muutosta.

13 §.

Joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä, rangaistakoon, jollei muualla laissa ole ankarampaa rangaistusta

säädetty, sakolla tai vankeudella enintään kahdeksi vuodeksi.

14 §.

Rangaistuksen ohella voidaan vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä valmistettu, kuljetettu, hallussa pidetty tai luovutettu taikka maahan tuotu radioaktiivinen aine ja tuote tai sen arvo sekä rikoksen tuottama taloudellinen hyöty tuomita valtiolle menetetyksi.

15 §.

Jos joku niskoittelee hänelle tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten mukaan kuuluvan velvollisuuden täyttämässä, on lääninhallituksella valta pakottaa hänet siihen uhkasakolla tai sillä uhalla, että tekemättä jätetty laiminlyöjän kustannuksella toimitetaan.

16 §.

Säteilyn aikaansaamiseen käytettävien laitteiden teknillisestä tarkastuksesta on muutoin voimassa, mitä siitä erikseen on säädetty tai vastedes säädetään.

17 §.

Vahingolliselle säteilylle alttiina olevien henkilöiden työajasta säädetään asetuksella. Niin ikään säädetään asetuksella sellaisten julkisessa tai yksityisessä palveluksessa olevien henkilöiden vuosilomasta, jotka voivat työssään tai toimessaan joutua vahingolliselle säteilylle alttiiksi.

18 §.

Asetuksella voidaan määrätä, että muun kuin lääkinnällisen toiminnan osalta tätä lakia ja sen nojalla annettuja määräyksiä ei ole osittain tai ollenkaan sovellettava puolustuslaitokseen, mikäli se katsotaan mahdolliseksi vaarantamatta tällä lailla tarkoitettua yleisen turvallisuuden ylläpitämistä sekä hengen ja omaisuuden suojelemista.

19 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta sekä tarvitta-

vista välittävistä säännöksistä annetaan ase-
tuksella.

20 §.
Tämä laki tulee voimaan .. päivänä
kuuta 195..

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 1957.

1957 vuoden valtiopäivät.

Hallituksen kirjelmä Eduskunnalle laiksi suhdannepidätyksistä annetun Hallituksen esityksen peruuttamisesta.

Eduskunnalle 29 päivänä marraskuuta laiksi suhdannepidätyksistä peruntetaan 1956 annettu Hallituksen esitys N:o 115 täten.

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 1957.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN.

Valtiovarainministeri *A. Simonen.*

III

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö N:o 3
sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus
Suomen ja Sveitsin välillä 15 päivänä lokakuuta 1955 solmitun
maksusopimuksen muutosta koskevan sopimuksen voi-
maansaattamisesta.**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan otteella 13 päivältä joulukuuta 1956 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistavasti käsiteltäväksi 29 päivänä marraskuuta 1956 annetun asetuksen Suomen ja Sveitsin välillä 15 päivänä lokakuuta 1955 solmitun maksusopimuksen muutosta koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta, mikä asetus ulkomaankaupan turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta

1955 annetun lain (549/55) säännösten mukaisesti on saatettu eduskunnan tietoon.

Ulkoasiainvaliokunnalla, joka on asian johdosta kuullut asiantuntijoita, ei ole huomauttamista sopimuksen johdosta, minkä vuoksi valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että asetusta ei kumottaisi.

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 1957.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheenjohtaja Pohjala, jäsenet Henriksson, Kajala, Kalliokoski,

Kuusinen, V. Leskinen, H. Miettunen, Nordfors, Pessi, M. Ryömä ja Salminen sekä varajäsen Kämäräinen.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu asetus Suomen ja Sveitsin välillä solmitun maksusopimuksen muutosta koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta.

Eduskunnan tietoon on vuoden 1956 valtiopäivillä saatettu asetus 29 päivästä marraskuuta 1956 Suomen ja Sveitsin välillä 15 päivänä lokakuuta 1955 solmitun maksusopimuksen muutosta koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta, mikä asetus on ulkomaankaupan turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 1957.

1955 annetun lain (549/55) säännösten mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Ulkoasiainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 3, on päättänyt,

ettei sanottua asetusta ole kumottava.

Asetus

Suomen ja Japanin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Annettu Helsingissä 18 päivänä tammikuuta 1957.

Ulkoasiainministerin esittelystä säädetään ulkomaankaupan turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain (549/55) nojalla:

1 §.	2 §.
Suomen ja Japanin välillä 10 päivänä joulukuuta 1956 tapahtuneella noottienvaihdolla tehty maksusopimus on voimassa niin- kuin siitä on sovittu.	Tarkempia määräyksiä tämän asetuksen soveltamisesta antaa tarvittaessa valtioneuvosto.

Helsingissä 18 päivänä tammikuuta 1957.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Ulkoasiainministeri *Ralf Törngren.*

NOOTTIENVAIHTO.

1. Japanin valtuutettu Suomen valtuutetulle.

Suomennos.

Tokiossa 10 päivänä joulukuuta 1956.

Tokyo, December 10, 1956

Herra Valtuutettu,

Sir,

Hallitukseni puolesta minulla on kunnia vahvistaa, että Japanin ja Suomen Hallituksen edustajien välillä käytyjen molempien maiden välistä maksuliikennettä koskevien neuvotteluiden tuloksena on sovittu seuraavasta järjestelystä:

I have the honour to confirm, on behalf of my Government, that the following arrangement has been agreed upon between the representatives of the Governments of Japan and Finland as the result of the recent talks concerning payments between the two countries:

1. Japanin ja Suomen välistä kauppaa ja maksuja koskeva muistio, joka hyväksyttiin Japanin Ruotsissa olevan lähettilään, herra Shiroji Yukin ja Suomen valtuutetun, herra Jorma Vanamon välillä 24 päivänä joulukuuta 1952 suoritetulla kirjeenvaihdolla, jää voimaan 31 päivään maaliskuuta 1957 saakka.

1. The Memorandum concerning Trade and Payments between Japan and Finland, adopted by the exchange of letters of December 24, 1952 between Mr. Shiroji Yuki, Minister of Japan in Sweden and Mr. Jorma Vanamo, Delegate of Finland, shall be in effect until March 31, 1957.

2. (a) 1 päivästä huhtikuuta 1957 lähtien kaikki Japanin ja Suomen välisistä juoksevista liiketoimista johtuvat maksut suoritetaan kummassakin maassa voimassaolevien valuuttasäännöstelylakien ja -määräysten mukaisesti siirtokelpoisissa sterling-punnissa.

2. (a) As from April 1, 1957, all payments in respect of current transactions between Japan and Finland shall, subject to the foreign exchange laws and regulations in force in the respective countries, be effected in transferable pounds sterling.

(b) Edellisen (a) kohdan sanonta „juoksevat liiketoimet” tarkoittaa Kansainvälisen valuuttarahaston sopimusartiklojen XIX (i) artiklassa mainittuja liiketoimia.

(b) The term „current transactions” referred to in sub-paragraph (a) above shall mean the transactions covered by Article XIX (i) of the Articles of Agreement of the International Monetary Fund.

(c) Muunlaisista liiketoimista johtuvia ja muissa valuutoissa tapahtuvia maksuja voidaan myös suorittaa sikäli kuin Japanin ja Suomen asianomaiset viranomaiset antavat siihen suostumuksensa.

(c) Subject to the approval of the competent Japanese and Finnish authorities respectively, payments in respect of other transactions and payments in other currencies may also be effected.

3. Ylläolevassa 1. kohdassa mainitulla Japanin ja Suomen välisellä kauppaa ja

3. The Finland—Japan Open Account established under the Memorandum concern-

maksuja koskevalla muistiolla perustettu Suomen—Japanin avoin tili lopetetaan 30 päivänä syyskuuta 1957. Tilillä 30 päivänä syyskuuta 1957 oleva kokonaisnettosaldo lankeaa maksettavaksi velkojamaan Hallituksen sitä vaatiessa.

4. Ylläolevan 2. (a) kohdan määräyksistä riippumatta voidaan maksut sellaisista liiketoimista, joille on myönnetty tuontilisenssi tai maksulupa viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 1957 suorittaa Suomen—Japanin avoimen tilin kautta 30 päivään syyskuuta 1957 saakka.

Ne maksut, jotka johtuvat sellaisista liiketoimista, joille tuontilisenssiä tai maksulupaa ei vaadita, voidaan suorittaa mainitun tilin kautta 30 päivään syyskuuta 1957 mennessä, edellyttäen että näitä liiketoimia koskevat sopimukset on laillisessa järjestyksessä tehty viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 1957.

Sellaisista liiketoimista, joista johtuvat maksut edelläesitetyllä tavalla on suoritettu mainitun tilin kautta, mutta joita ei ole saatettu päätökseen 30 päivään syyskuuta 1957 mennessä, on neuvoteltava uudestaan.

5. Molemmat Hallitukset neuvottelevat tarpeen vaatiessa keskenään turvatakseen tämän järjestelyn kitkattoman toteuttamisen.

6. Japanin Pankki toimien Japanin Hallituksen edustajana ja Suomen Pankki toimien Suomen Hallituksen edustajana sopivat tarpeen vaatiessa keskenään tämän järjestelyn toteuttamisen edellyttämistä teknillisistä menettelytavoista.

7. Tätä järjestelyä voidaan milloin tahansa muuttaa tai lopettaa se molempien Hallitusten yhteisellä suostumuksella, ja se voidaan 1 päivästä huhtikuuta 1958 lähtien irtisanoa kirjallisesti yhdeksänkymmenen päivän irtisanomisajalla jommankumman Hallituksen toimesta.

Minulla on edelleen kunnia pyytää Teitä ystävällisesti vahvistamaan ylläoleva Hallituksenne puolesta.

Vastaanottakaa, jne.

(Allekirjoitus)

ing Trade and Payments between Japan and Finland referred to in paragraph 1 above shall be closed as of September 30, 1957. The over-all net balance of the said Account as of September 30, 1957 shall be due and payable on demand of the Government of the creditor country.

4. Notwithstanding the provisions of paragraph 2 (a) above, payments in respect of transactions for which import licences or permits for remittance will have been issued on or before March 31, 1957 may be effected until September 30, 1957 through the Finland—Japan Open Account.

As for transactions for which import licences or permits for remittance are not required, payments may be effected until September 30, 1957 through the said Account, provided that the contracts for such transactions will have been legally concluded on or before March 31, 1957.

Transactions for which payments will thus be effected through the above-mentioned Account and which will not have been completed before September 30, 1957 shall be renegotiated.

5. Both Governments will consult with each other whenever necessary in order to secure a smooth operation of this arrangement.

6. The Bank of Japan acting as agent of the Government of Japan and the Suomen Pankki acting as agent of the Government of Finland will whenever necessary agree between themselves upon the technical procedures required for the implementation for this arrangement.

7. This arrangement may be revised or terminated at any time by mutual consent of the two Governments and cancelled on and after April 1, 1958 upon ninety days' notice in writing by either Government.

I further have the honour to request you to be good enough to confirm the foregoing on behalf of your Government.

I beg you, Sir, to accept the assurance of my high consideration.

(S) *M. Yukawa*

2. Suomen valtuutettu Japanin valtuutetulle.

Suomennos.

Tokiossa 10 päivänä joulukuuta 1956.

Tokyo, December 10, 1956.

Herra Valtuutettu,

Sir,

Minulla on kunnia tunnustaa tänään päivätyn, seuraavansisältöisen kirjeenne vastaanotto:

„Hallitukseni puolesta on minulla kunnia vahvistaa, että — — — — —
— — — — — vahvistaa edelläoleva Hallituksenne puolesta.”

Minulla on edelleen kunnia vahvistaa edelläoleva Hallitukseni puolesta.

Vastaanottakaa, jne. . .

(Allekirjoitus)

I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of to-day's date reading as follows:

„I have the honour to confirm, on behalf of my Government, that — — — — —
— — — — — to confirm the foregoing on behalf of your Government.”

I further have the honour to confirm the foregoing on behalf of my Government.

I beg you, Sir, to accept the assurance of my high consideration.

(S) *Ragnar Smedslund.*

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö N:o 2
sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus
Suomen ja Japanin välisen maksusopimuksen voimaansaatta-
misesta.**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan otteella 12 päivästä helmikuuta 1957 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistavasti käsiteltäväksi 18 päivänä tammikuuta 1957 annetun asetuksen Suomen ja Japanin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta, mikä asetus ulkomaankaupan turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain (549/55)

säännösten mukaisesti on saatettu eduskunnan tietoon.

Saamansa selvityksen nojalla ulkoasiainvaliokunnalla ei ole huomauttamista sopimuksen johdosta, minkä vuoksi valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että asetusta ei kumottaisi.

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 1957.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheenjohtaja Pohjala, jäsenet Henriksson, Kajala, Kalliokoski,

Kuusinen, V. Leskinen, H. Miettunen, Nordfors, Pessi, M. Ryömä ja Salminen sekä varajäsen Kämäräinen.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu asetus Suomen ja Japanin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu Suomen ja Japanin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta 18 päivänä tammikuuta 1957 annettu asetus, joka ulkomaankaupan turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain (549/55) säännösten mukaisesti on il-

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 1957.

moitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Ulkoasiainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 2, on päättänyt,

ettei sanottua asetusta ole kumottava.

Asetus

Puolan kanssa tehdyn maksusopimuksen määräysten muutosten voimaansaattamisesta.

Annettu Helsingissä 27 päivänä tammikuuta 1958.

Ulkoasiainministerin esittelystä säädetään maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla, että Varsovassa 21 päivänä joulukuuta 1957 noottien vaih-

dolla tehty sopimus Puolan kanssa 12 päivänä maaliskuuta 1947 allekirjoitetun maksusopimuksen muuttamisesta on voimassa niin kuin siitä on sovittu.

Helsingissä 27 päivänä tammikuuta 1958.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN.

Ulkoasiainministeri *P. J. Hynninen.*

Suomennos.

NOOTTIENVAIHTO.

1) Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Puolan valtuuskunnan puheenjohtajalle.

Varsova, 21 päivänä joulukuuta 1957.

Warsaw, 21st December 1957.

Herra Puheenjohtaja,

Mr. Chairman,

Käynnissä olevien neuvottelujen aikana otitte esille kysymyksen 12. 3. 1947 tehdyn maksusopimuksen 8 artiklan muuttamisesta.

Tämän johdosta on artikla 8 tekstiksi sovittu seuraava:

„Suomen Pankki ja Narodowy Bank Polski ilmoittavat toisilleen päivittäin niille 5 artiklassa mainituille tileille suoritetuista maksuista. Jokainen maksuilmoitus sisältää kaikki maininnat, jotka ovat tarpeelliset vastaavien maksujen suorittamiseen asianomaisille.

Suomen Pankki ja Narodowy Bank Polski suorittavat asianomaisille kuuluvat maksut heti ilmoituksen maksusuorituksista saatuaan yllämainituilla tileillä olevien varojen rajoissa ja varojen puuttuessa ainoastaan 5 000 000 dollarin määrään saakka. Siinä tapauksessa, että jompikumpi yllämainituista tileistä osoittaisi yli 5 000 000 dollarin saatavasaldoa eikä tämän rajan ylittävää määrää olisi suoritettu kolmen kuukauden kuluessa, on velkojapankilla oikeus vaatia ylijäämän maksamista Suomen Pankin ja Narodowy Bank Polskin keskenään sopimassa valuutassa.”

Minulla on kunnia pyytää Teitä vahvistaamaan, että ylläoleva vastaa välillämme tehtyä sopimusta.

Vastaanottakaa jne.

(Allekirjoitus)

During the present negotiations you raised the question of the change of Art. VIII of the Payment Agreement of 12. III. 1947.

It has consequently been agreed on the following text for Art. VIII:

„La Narodowy Bank Polski et la Suomen Pankki se feront mutuellement connaitre chaque jour, les paiements effectués aux comptes mentionnés à l'Art. V. Chaque avis de paiement contiendra toutes les données nécessaires pour effectuer les paiements en faveur des bénéficiaires.

La Suomen Pankki et la Narodowy Bank Polski effectueront les paiements dûs aux bénéficiaires aussitôt après avoir reçu l'avis de paiement, dans le cadre des fonds figurant aux comptes mentionnés ci-dessus et à défaut de fonds seulement jusqu'à la concurrence de 5 000 000 dollars. Dans le cas où l'un des comptes mentionnés ci-dessus accuserait un solde créditeur supérieur à 5 000 000 dollars et le montant excédant ce limite ne serait pas réglé pendant trois mois, la banque créditrice aura le droit d'exiger la liquidation de cet excédent en une monnaie convenue entre la Suomen Pankki et la Narodowy Bank Polski.”

I have the honour to ask you kindly to confirm that the above sets out correctly the agreement reached between us.

Please accept, Mr. Chairman, the assurance of my high consideration.

Åke Frey

Suomennos.

NOOTTIENVAIHTO.

2) Puolan valtuuskunnan puheenjohtaja Suomen valtuuskunnan puheenjohtajalle.

Varsova, 21 päivänä joulukuuta 1957.

Warsaw, 21st December 1957.

Herra Puheenjohtaja,

Mr. Chairman,

Minulla on kunnia tunnustaa vastaanottaneeni tänään päivätyn seuraavan sisältöisen kirjeenne:

„Käynnissä olevien neuvottelujen aikana otitte esille kysymyksen 12. 3. 1947 tehdyn maksusopimuksen 8 artiklan muuttamisesta.

Tämän johdosta on artikla 8 tekstiksi sovittu seuraava:

„Suomen Pankki ja Narodowy Bank Polski ilmoittavat toisilleen päivittäin niille 5 artiklassa mainituille tileille suoritetuista maksuista. Jokainen maksu-ilmoitus sisältää kaikki maininnat, jotka ovat tarpeelliset vastaavien maksujen suorittamiseen asianomaisille.

Suomen Pankki ja Narodowy Bank Polski suorittavat asianomaisille kuuluvat maksut heti ilmoituksen maksusuorituksista saatuaan yllämainituilla tileillä olevien varojen rajoissa ja varojen puuttuessa ainoastaan 5 000 000 dollarin määrään saakka. Siinä tapauksessa, että jompikumpi yllämainituista tileistä osoittaisi yli 5 000 000 dollarin saatavasaldoa eikä tämän rajan ylittävää määrää olisi suoritettu kolmen kuukauden kuluessa, on velkojapankilla oikeus vaatia ylijäämän maksamista Suomen Pankin ja Narodowy Bank Polskin keskenään sopimassa valuutassa.”

Minulla on kunnia pyytää Teitä vahvistamaan, että ylläoleva vastaa välillämme tehtyä sopimusta.”

Vastauksena minulla on kunnia ilmoittaa, että ylläoleva vastaa välillämme tehtyä sopimusta.

Vastaanottakaa jne.

(Allekirjoitus)

I have the honour to acknowledge receipt of your letter of to-day's date reading as follows:

„During the present negotiations you raised the question of the change of Art. VIII of the Payment Agreement of 12. III. 1947.

It has consequently been agreed on the following text for Art. VIII:

„La Narodowy Bank Polski et la Suomen Pankki se feront mutuellement connaitre chaque jour, les paiements effectués aux comptes mentionnés à l'Art. V. Chaque avis de paiement contiendra toutes les données nécessaires pour effectuer les paiements en faveur des bénéficiaires.

La Suomen Pankki et la Narodowy Bank Polski effectueront les paiements dus aux bénéficiaires aussitôt après avoir reçu l'avis de paiement, dans le cadre des fonds figurant aux comptes mentionnés ci-dessus et à défaut de fonds seulement jusqu'à la concurrence de 5 000 000 dollars. Dans le cas où l'un des comptes mentionnés ci-dessus accuserait un solde créditeur supérieur à 5 000 000 dollars et le montant excédant ce limite ne serait pas réglé pendant trois mois, la banque créditrice aura le droit d'exiger la liquidation de cet excédent en une monnaie convenue entre la Suomen Pankki et la Narodowy Bank Polski.”

I have the honour to ask you kindly to confirm that the above sets out correctly the agreement reached between us.”

In reply I have the honour to inform you that the above sets out correctly the agreement reached between us.

Please accept, Mr. Chairman, the assurance of my high consideration.

Andrzej Kruczkowski

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö N:o 13
sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus
Puolan kanssa tehdyn maksusopimuksen määräysten muu-
tosten voimaansaattamisesta.**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan otteella 18 päivästä helmikuuta 1958 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistavasti käsiteltäväksi 27 päivänä tammikuuta 1958 annetun asetuksen Puolan kanssa tehdyn maksusopimuksen määräysten muutosten voimaansaattamisesta, mikä asetus maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päi-

Helsingissä 28 päivänä helmikuuta 1958.

vänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) säännösten mukaisesti on saatettu eduskunnan tietoon.

Saamansa selvityksen nojalla ulkoasiainvaliokunta toteaa, ettei sillä ole huomauttamista sopimuksen johdosta, minkä vuoksi valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että asetusta ei kumottaisi.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheenjohtaja Pohjala, jäsenet Heljas, Henriksson, Kajala, Kalliokoski, Kukkonen, Kuusinen, Leivo-

Larsson, V. Leskinen, Miikki, Nordfors, M. Ryömä, Saari, Salminen ja Österholm sekä varajäsenet Honkala ja Kämäräinen.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu asetus Puolan kanssa tehdyn maksusopimuksen määräysten muutosten voimaansaattamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu 27 päivänä tammikuuta 1958 annettu asetus Puolan kanssa tehdyn maksusopimuksen määräysten muutosten voimaansaattamisesta, mikä asetus on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) säännösten mukaisesti

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 1958.

ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Ulkoasiainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 13, on päättänyt,

ettei sanottua asetusta ole kumottava.

Asetus

Kolumbian kanssa tehdyn kauppasopimuksen voimaansaattamisesta.

Annettu Helsingissä 31 päivänä tammikuuta 1958.

Ulkoasiainministerin esittelystä säädetään maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla:

1 §.

Kolumbian kanssa Bogotassa 29 päivänä marraskuuta 1957 tehty kaupallinen sopimus on voimassa niinkuin siitä on sovittu.

2 §.

Tarkempia määräyksiä tämän asetuksen soveltamisesta antaa tarvittaessa valtioneuvosto.

Helsingissä 31 päivänä tammikuuta 1958.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Ulkoasiainministeri *P. J. Hynninen.*

Suomennos

TAVARANVAIHTOSOPIMUS

Kolumbian Tasavallan Hallituksen
ja
Suomen Tasavallan Hallituksen
välillä

Sopimuspuolet, haluten laajentaa kauppavaihdon niin suureksi kuin mahdollista molempien maiden välillä, ovat solmineet seuraavan sopimuksen:

Artikla I

Valtiopankin alainen valuuttavirasto (La Oficina de Registro de Cambios del Banco de la República) sallii vietävän kahvia Suomeen aina 4 000 000 Yhdysvaltain dollarin arvoon saakka vuosittain. Siinä tapauksessa, että Suomi voi lisätä kahviostojaan valuuttavirasto tulee sallimaan tätä suuremman viennin.

Artikla II

Suomen Hallitus sallii vuosittain suomalaisten tavaroiden ja tuotteiden viennin Kolumbiaan arvosta, joka vastaa Artikla I:n mukaisia kahviostoja. On myös sovittu, että se sitäpaitsi sallii viennin, jolla tasotetaan velkasaldo, joka mahdollisesti jää voimassa olevan sopimuksen päättyessä.

Artikla III

Vietävän kahvin hinta suoritetaan Helsingissä Suomen Pankkiin ja Suomesta tuotavien tavaroiden arvo Bogotassa Banco de la Repúblicaan, korottomille, dollareissa pidettävillä kompensatiotileille.

CONVENIO DE INTERCAMBIO

DE MERCANCIAS
entre
el Gobierno de la República de Colombia y el
Gobierno de la República de Finlandia

Las partes contratantes deseosas de incrementar hasta el máximo posible el intercambio comercial entre ambos países, han acordado celebrar el siguiente Convenio:

Artículo I

La Oficina de Registro de Cambios del Banco de la República autorizará la exportación de café a Finlandia hasta por la suma de US \$ 4 000 000.00 anualmente. En caso de que Finlandia pueda aumentar sus compras de café, — la Oficina de Registro de Cambios dará la autorización de exportación por el mayor valor.

Artículo II

El Gobierno de Finlandia permitirá anualmente la exportación a Colombia de mercancías y artículos finlandeses por un valor equivalente a sus compras de café, conforme a lo estipulado en el Artículo 1°. Siendo entendido que además autorizará exportaciones para cancelar el saldo que resulte pendiente a su cargo a la terminación del Convenio en vigencia.

Artículo III

El producto de las exportaciones de café será depositado en Helsinki, en el Banco de Finlandia (Suomen Pankki), y el valor de las importaciones procedentes de Finlandia se depositará en el Banco de la República en Bogotá, en cuentas de compensación sin intereses, llevadas en dólares.

Sanottuja tilejä nimitetään „Dólares Convenio Colombo-Finlandés” ja pankkien välillä sovitaan niiden pitämiseen liittyvistä, teknillisistä yksityiskohdista.

Artikla IV

Ne tavarat, jotka tuodaan Kolumbiaan tämän sopimuksen täyttämiseksi, ovat sellaisia, jotka ovat voimassaolevien, lainmukaisten tuontimääräysten sallimia.

Artikla V

On sovittu, että Kolumbian myymän kahvin hinta samoin kuin Kolumbian Suomesta ostamien tavaroiden hinta, ei missään tapauksessa saa ylittää niitä hintoja, jotka ovat voimassa maailman markkinoilla kahvilla ja suomalaisilla tuotteilla.

Artikla VI

Kolumbiaan tuotavat tavarat maksetaan Suomessa tilille suoritetuilla, kahvin myynnistä kertyneillä varoilla valuuttaviraston säännösten mukaisesti.

Suomeen tuotavat tavarat maksetaan Kolumbiassa tilille suoritetuilla, suomalaisten tavaroiden myynnistä kertyneillä varoilla Suomen Pankin antamien määräysten mukaisesti.

Artikla VII

Tämä sopimus ei edellytä erikoisetuja millekään kummankaan maan tuojalle tai viejälle, ja näin ollen voivat sitä käyttää mitkä kolumbialaiset toiminimet tahansa, jotka haluavat tuoda tavaroita Suomesta, samoin kuin mitkä tahansa suomalaiset toiminimet, jotka haluavat viedä tavaroita Kolumbiaan; toisin sanoen tämän sopimuksen puitteissa saa jokainen suomalainen viejä samoin kuin jokainen kolumbialainen tuoja vapaasti käyttää hyväkseen sitä yhteyttä, jonka kulloinkin katsoo sopivimmaksi.

Artikla VIII

Kahvin viennistä Kolumbiassa huolehtii la Federación Nacional de Cafeteros. Siitä

Dichas cuentas, se denominarán „Dólares Convenio Colombo-Finlandés” y entre los dos Bancos se acordarán los detalles técnicos para su administración.

Artículo IV

Las mercancías que se importen a Colombia en desarrollo de este Convenio, serán aquellas de permitida importación conforme a las disposiciones legales vigentes.

Artículo V

Se conviene en que tanto el precio de café que venda Colombia, como el precio de los artículos que Colombia compra en Finlandia, en ningún caso excederá a los precios establecidos en el mercado internacional para el café y para los artículos finlandeses.

Artículo VI

Los pagos de las importaciones a Colombia se efectuarán con los fondos depositados en Finlandia, provenientes del valor del café que se venda, y se harán de acuerdo con las reglamentaciones de la Oficina de Registro de Cambios.

Los pagos de las importaciones a Finlandia serán hechos con los fondos depositados en Colombia, provenientes de la venta de artículos finlandeses, y se efectuarán de acuerdo con las reglamentaciones establecidas por el Banco de Finlandia, Suomen Pankki.

Artículo VII

El presente Convenio no implica preferencia para ningún importador o exportador de ninguno de los dos países que en él intervengan, y por consiguiente podrán utilizarlo cualesquiera firmas colombianas que deseen importar de Finlandia, lo mismo que cualesquiera firmas finlandesas que quieran exportar a Colombia, es decir, cualquier firma finlandesa que desee efectuar exportaciones a Colombia dentro del presente Convenio, o cualquier importador colombiano, podrá hacerlo valiéndose libremente de la firma colombiana o finlandesa exportadora, fabricante o comisionista, que considere más conveniente.

Artículo VIII

El manejo de la exportación de café lo tendrá en Colombia la Federación Nacional

huolimatta, jos joku kolumbialainen viejä haluaa myydä tämän sopimuksen puitteissa, anokoon sitä Federacionilta, joka hankkii vastaavan luvan valtiopankki. valuuttavirastolta.

Valtiopankki tulee pitämään kirjaa kahvin vienneistä Suomeen ja asettaa käytettäväksi maksusiirrot aikajärjestyksessä Federacionille ja niille viejille, jotka käyttävät hyväkseen tämän artiklan sisältämää oikeutta.

Artikla IX

On sovittu, että mahdollinen saldo, joka on olemassa parhaillaan voimassaolevan sopimuksen osalta, siirretään uuden sopimuksen tilille.

On sovittu puoleltoista vuoden määräaika tämän sopimuksen päättyessä mahdollisesti jäävän saldon suorittamiseksi, ellei sopimusta pidennetä. Velkojapuoli tulee sallimaan tämän määräajan kuluessa lisenssin annon, siinä määrin kuin suinkin mahdollista, jotta siten helpotettaisiin saldon suorittaminen tuotteissa ja tavaroissa.

Artikla X

Tämä sopimus on voimassa 1 päivästä tammikuuta 1958 saman vuoden 31 päivään joulukuuta ja voidaan se pidentää vuosittain samoin ehdoin sopimuspuolten välisellä kirjeenvaihdolla.

Allekirjoitettu Bogotassa 29 päivänä marraskuuta 1957 kaksin kappalein.

(Allekirjoitukset)

de Cafeteros. No obstante si algún exportador colombiano desea efectuar ventas dentro del marco previsto en el presente Convenio, lo solicitará a la Federación la cual gestionará la autorización de la Oficina de Registro de Cambios del Banco de la República.

El Banco de la República establecerá un registro de las exportaciones de café a Finlandia y dispondrá los reembolsos en orden cronológico a la Federación y a los exportadores que utilicen la facultad contenida en esta cláusula.

Artículo IX

Se conviene que cualquier saldo que resulte pendiente, procedente de la ejecución del Convenio hoy vigente, será trasladado a la cuenta del nuevo Convenio.

Se establece el plazo de un año y medio para la liquidación del saldo que resultare pendiente a la terminación del presente Convenio, en caso de que no fuere prorrogado. La parte acreedora autorizará, durante dicho plazo el otorgamiento de licencias para facilitar, en cuanto sea posible, la liquidación en productos y mercancías.

Artículo X

El presente Convenio estará en vigencia del 1º de Enero de 1958 hasta el 31 de Diciembre del mismo año, y podrá prorrogarse anualmente, en las mismas condiciones, mediante cartas cruzadas entre ambas partes.

Firmado en Bogotá, a los veintinueve días del mes de Noviembre de mil novecientos cincuenta y siete, en dos ejemplares.

Por el Gobierno de la
República de Colombia

Carlos Sanz de Santamaria
Ministro de Relaciones Exteriores

Por el Gobierno de la
República de Finlandia

Olavi K. Murto
Encargado de Negocios de
Finlandia

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö N:o 15
sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu aset-
us Kolumbian kanssa tehdyn kauppasopimuksen voimaansaatta-
misesta.**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan otteella 21 päivältä helmikuuta 1958 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistavasti käsiteltäväksi 31 päivänä tammikuuta 1958 annetun asetuksen Kolumbian kanssa tehdyn kauppasopimuksen voimaansaattamisesta, mikä asetus maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957

annetun lain (446/57) säännösten mukaisesti on saatettu eduskunnan tietoon.

Saamansa selvityksen nojalla ulkoasiainvaliokunta toteaa, ettei sillä ole huomauttamista sopimuksen johdosta, minkä vuoksi valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että asetusta ei kumottaisi.

Helsingissä 14 päivänä maaliskuuta 1958.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat otta-
neet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheen-
johtaja Pohjala, jäsenet Heljas, Henriksson,
Kalliokoski, Kuusinen, Leivo-Larsson, Nord-

fors, Pessi, M. Ryömä, Salminen, Sukselainen, Virolainen ja Österholm sekä varajäsen Kämäräinen.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu asetukset Kolumbian kanssa tehdyn kauppasopimuksen voimaansaattamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu Kolumbian kanssa tehdyn kauppasopimuksen voimaansaattamisesta 31 päivänä tammikuuta 1958 annettu asetukset, jotka maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain

(446/57) säännösten mukaisesti on ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Ulkoasiainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 15, on päättänyt,

ettei sanottua asetusta ole kumottava.

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 1958.

Asetus

Suomen ja Italian välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Annettu Helsingissä 14 päivänä helmikuuta 1958.

Ulkoasiainministerin esittelystä säädetään ulkomaankaupan turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla:

1 §.

Suomen ja Italian välillä 17 päivänä joulukuuta 1957 allekirjoitettu maksusopimus on voimassa niinkuin siitä on sovittu.

2 §.

Tarkempia määräyksiä tämän asetuksen soveltamisesta antaa tarvittaessa valtioneuvosto.

Helsingissä 14 päivänä helmikuuta 1958.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Ulkoasiainministeri *P. J. Hynninen.*

Suomennos

Suomen ja Italian välinen

MAKSUSOPIMUS

Helppoitukseen maksujen suorittamista Suomen ja Italian välillä Suomen hallitus ja Italian hallitus ovat sopineet seuraavaa:

1 art.

Juoksevat maksut Suomen ja Italian välillä suoritetaan Italian liiroissa molemmissa maissa voimassaolevien valuuttasäännöstelymääräysten puitteissa.

Yllämainitut maksut voidaan suorittaa myös muissa valuutoissa, sikäli kun molemmissa maissa tässä suhteessa voimassa olevat määräykset sen sallivat.

2 art.

Juokseviksi maksuiksi katsotaan Kansainvälistä Valuuttarahastoa koskevan sopimuksen XIX (i) artiklassa määritellyt maksut.

Molempien maiden asianomaiset viranomaiset antavat vastavuoroisuuden perusteella ja maassaan valuutanvaihtoa säännöstelevien määräysten puitteissa tarpeelliset luvat juoksevien maksujen suorittamiseksi.

3 art.

Suomen ja Italian välillä 5 päivänä touko-kuuta 1951 allekirjoitettu maksusopimus lakkaa olemasta voimassa tämän sopimuksen voimaantuloa edeltävänä päivänä.

Yllämainitun maksusopimuksen 1 artiklassa edellytetty „Compte Général 1951”-tili päätetään ja sen saldo suoritetaan oheenliitetyn kirjeen n:o 2 määräysten mukaisesti.

Edellämainitun sopimuksen voimassaoloaikana tehtyihin sopimuksiin liittyvät maksut, joita ei ole suoritettu sen määräysten mukaisesti, suoritetaan siten kuin yllä 1 artiklassa on määrätty.

ACCORD

de Paiement entre la Finlande et l'Italie

Dans le but de faciliter le règlement des paiements entre la Finlande et l'Italie, le Gouvernement finlandais et le Gouvernement italien sont convenus de ce qui suit:

Art. 1

Les paiements courants entre la Finlande et l'Italie seront réglés en liras italiennes, conformément à la réglementation des devises en vigueur dans les deux Pays.

Les paiements susdits pourront être réglés aussi en d'autres monnaies, dans la mesure consentie par les dispositions en vigueur en la matière dans les deux Pays.

Art. 2

Seront considérés comme courants les paiements définis à l'art XIX (i) de l'Accord du Fonds Monétaire International.

Sur la base de réciprocité les Autorités compétentes des deux Pays donneront, dans le cadre de leur réglementation respective en matière de changes, les autorisations voulues pour que les paiements courants puissent être effectués.

Art. 3

L'Accord de Paiement entre la Finlande et l'Italie signé le 5 mai 1951 prendra fin le jour avant l'entrée en vigueur du présent Accord.

Le „Compte Général 1951” prévu à l'art. 1 de l'Accord de Paiement susmentionné sera clôturé, et son solde réglé en conformité des dispositions de la lettre n. 2 ci-annexée.

Les paiements relatifs aux engagements pris pendant la validité de l'Accord précité et qui n'auront pas été réglés d'après ses dispositions seront réglés conformément à ce qui est prévu à l'art. 1 précédent.

Poikkeuksena ovat erikois- ja paralleelikauppoihin liittyvät maksut, jotka suoritetaan oheenliitetyn kirjeen n:o 2 määräysten mukaisesti.

4 art.

Suomen Pankki ja l'Ufficio Italiano dei Cambi sopivat keskenään tämän sopimuksen soveltamiseen liittyvistä teknillisistä menettelytavoista.

5 art.

Tämä sopimus, samoin kuin oheenliitetty kirjeet, jotka ovat sopimuksen eroittamaton osa, tulee voimaan viidentenätoista päivänä sen allekirjoittamisen jälkeen, ja se voidaan irtisanoa milloin tahansa kuukauden irtisanomisajalla.

TEHTY Roomassa ranskankielellä, kahdena kappaleena, 17 päivänä joulukuuta 1957.

(Allekirjoitukset)

Font exception les paiements afférants aux affaires parallèles et spéciales, lesquels seront réglés conformément aux dispositions de la lettre n. 2 ci-annexée.

Art. 4

Suomen Pankki et l'Ufficio Italiano dei Cambi mettront d'accord sur les modalités techniques de l'application du présent Accord.

Art. 5

Le présent Accord, ainsi que les lettres annexées qui en forment partie intégrante, entrera en vigueur le quinzième jour après sa signature et pourra être dénoncé en tout temps, sous préavis d'un mois.

FAIT à Rome, en langue française, en double exemplaire, le 17 décembre 1957.

Pour le Gouvernement
Finlandais:

Asko Ivalo

Pour le Gouvernement
Italien:

Folchi

1) *Italian hallituksen valtuutettu Suomen suurlähettiläälle.*

KIRJE N:o 1

Roomassa 17 päivänä joulukuuta 1957.

Herra Suurlähettiläs,

Viitaten tänään allekirjoitetun Italian ja Suomen välisen maksusopimuksen 1 artiklan 1 kohdan määräyksiin, minulla on kunnia ilmoittaa Teille, että Italiassa tällä hetkellä voimassaolevien valuuttasäännöstelymääräysten puitteissa maittemme välisinä maksuvälineinä käytettäviksi tarkoitettut Italian liirat ovat ns. „conti esteri in lire multilaterali”-liiroja.

LETTRE N. 1

Rome, le décembre 1957.

Monsieur l'Ambassadeur,

me référant à ce qui est prévu au premier alinéa de l'article 1er de l'Accord de Paiement entre l'Italie et la Finlande signé en date de ce jour, j'ai l'honneur de vous communiquer que, selon la réglementation des changes actuellement en vigueur en Italie, les lires italiennes prévues comme moyen de paiement entre nos deux Pays sont celles de „conti esteri in lire multilaterali”.

L'Ufficio Italiano dei Cambi ilmoittaa asianmukaisesti Italian valuuttasäännöstelymääräyksiin mahdollisesti tehtävistä muutoksista.

Pyydän Teitä myöskin ottamaan huomioon sen, että 5 päivänä lokakuuta 1957 annetun „Decreto Ministerialen” mukaisesti „conti esteri in lire multilaterali”-tilien väliset siirrot voidaan suorittaa täysin rajoituksitta, ja että näillä tileillä olevia varoja voidaan myöskin vapaasti käyttää asianomaisen luvan saaneiden italialaisten pankkien välityksellä kaikkien Italian valuuttamarkkinoilla noteerattujen siirtokelpoisten valuuttojen ostoihin. Nämä valuutat ovat tällä hetkellä Euroopan Maksuliittoon kuuluvien ja multilateraliseen arbitragejärjestelmään liittyneiden maiden valuutat.

Vastaanottakaa, Herra Suurlähettiläs jne.

(Allekirjoitus)

Les modifications éventuelles à la réglementation italienne des changes seront dûment communiquées par l'Ufficio Italiano dei Cambi.

Je vous prie, en outre, de prendre note que d'après le „Decreto Ministeriale” 5 octobre 1957 les virements entre „conti esteri in lire multilaterali” peuvent être effectués sans aucune limitation et que les avoirs de ces comptes peuvent être aussi librement utilisés à l'achat sur notre marché, par l'entremise des banques italiennes autorisées, d'une quelconque des monnaies transférables cotées sur le marché italien des devises, lesquelles sont à présent celles des Pays appartenant à l'Union Européenne de Paiements et faisant partie du système des arbitrages multilatéraux.

Veuillez agréer, Monsieur l'Ambassadeur, l'assurance de ma haute considération.

Folchi

2) Suomen suurlähettiläs Italian hallituksen valtuutetulle.

KIRJE N:o 1

LETTRE N. 1

Roomassa 17 päivänä joulukuuta 1957.

Rome, le 17 décembre 1957.

Teidän Ylhäisyytenne,

Excellence,

Minulla on kunnia vahvistaa tänään päivätyn seuraavan sisältöisen kirjeenne vastaanotto:

J'ai l'honneur d'accuser réception de votre lettre en date de ce jour, ainsi conçue:

„Viitaten tänään allekirjoitetun

„Me référant à ce qui est prévu

.....
arbitragejärjestelmään liittyneiden maiden valuutat.”

.....
faisant partie du système des arbitrages multilatéraux.”

Minulla on kunnia vahvistaa vastaanottaneeni tiedon edelläolevasta.

J'ai l'honneur de vous confirmer d'avoir pris bonne note de ce qui précède.

Vastaanottakaa, Teidän Ylhäisyytenne, jne.

Veuillez agréer, Excellence, l'assurance de ma haute considération.

(Allekirjoitus)

Asko Ivalo

3) Italian hallituksen valtuutettu Suomen suurlähettiläälle.

KIRJE N:o 2

Roomassa 17 päivänä joulukuuta 1957.

Herra Suurlähettiläs,

Viitaten tänään allekirjoitetun maksusopimuksen 3 artiklan määräykseen „Compte Général 1951”-tilin saldon suorittamisesta sekä paralleeli- ja erikoiskauppoihin liittyvistä maksuista, minulla on kunnia täten ilmoittaa Teille, että Italian hallitus hyväksyy seuraavaa:

1) „Compte Général 1951”-tilin saldon suorittaminen

Tänään allekirjoitetun maksusopimuksen tultua voimaan Suomen Pankki ja l'Ufficio Italiano dei Cambi määrittelevät yhteisymmärryksessä ja niin pian kuin mahdollista „Compte Général 1951”-tilin kredit- ja debetpuolelle kirjattujen molemminpuolisten maksuumääräysten saldon määrän, sikäli kun nämä maksuumääräykset liittyvät vielä selvittämättömiin paralleeli- ja erikoiskauppoihin.

Täten määrätty summa merkitään asiahaaroista riippuen saatavana tai velkana „Compte Général 1951”-tilille ja merkitään tilisiirrolla Suomen Pankin, joka toimii Suomen hallituksen nimissä, kirjanpidossaan avaamalle USA:n dollareissa pidetylle tilille, joka on Italian hallituksen puolesta toimivan l'Ufficio Italiano dei Cambin nimissä. Tämä tili, jota kutsutaan „erikoisoperaatioiden tiliksi” ei aiheuta kustannuksia eikä tuota korkoa.

Niin pian kuin yllämainittu tilisiirto on suoritettu, „Compte Général 1951”-tilillä oleva saldo suoritetaan velallisena olevan laitoksen toimesta „conti esteri in lire multilaterali”-liiroissa tai jonkun Euroopan arbitragejärjestelmään liittyneen maan valuutassa.

Laskettaessa USA:n dollareita vastaava Italian liirojen tai vastaavasti kolmannen maan valuutan määrää noudatetaan USA:n dollarin virallista kurssia Italiassa ja vastaa-

LETTRE N. 2

Rome, le 17 décembre 1957.

Monsieur l'Ambassadeur,

me référant à ce qui est prévu à l'art. 3 de l'Accord de Paiement signé en date de ce jour au sujet du règlement du solde du „Compte Général 1951” ainsi que des paiements relatifs aux affaires parallèles et spéciales, j'ai l'honneur de vous confirmer l'accord du Gouvernement italien sur ce qui suit.

1) Règlement du solde du „Compte Général 1951”

Après l'entrée en vigueur de l'Accord de Paiement signé aujourd'hui la Banque de Finlande et l'Ufficio Italiano dei Cambi établiront d'entente, dans le délai le plus bref possible, le montant représentant le solde des ordres de paiement réciproques comptabilisés au crédit et au débit du „Compte Général 1951” et relatifs aux affaires parallèles et spéciales encore non liquidées.

Le montant établi sera crédité ou débité, suivant le cas, au „Compte Général 1951” et viré au débit ou au crédit d'un compte tenu en dollars USA que la Banque de Finlande, agissant pour le compte du Gouvernement finlandais, ouvrira sur ses livres au nom de l'Ufficio Italiano dei Cambi, agissant au nom du Gouvernement italien. Ce compte, dénommé „Compte Opérations Spéciales”, sera exempt de frais et non productif d'intérêts.

Aussitôt que le virement susdit aura été effectué le solde subsistant au „Compte Général 1951” sera réglé par l'Institution débitrice en lires des „conti esteri in lire multilaterali” ou en la devise d'un des Pays participant au système européen des arbitrages.

La conversion des dollars USA en lires italiennes, respectivement en la devise tierce, aura lieu au cours officiel du dollar USA en Italie, respectivement sur la base de la

vasti USA:n dollarin ja kolmannen maan valuutan välistä virallista suhdetta, joka on voimassa maksupäivänä.

2) *Paralleeli- ja erikoiskauppoihin liittyvät maksut*

Yllämainittuihin kauppoihin liittyvät vielä suorittamatta olevat maksut, joihin molempien maiden asianomaiset viranomaiset ovat antaneet luvan ennen tänään allekirjoitetun maksusopimuksen voimaantuloa, suoritetaan hyvittämällä ja veloittamalla edellä 1 kohdassa mainittua „erikoisoperaatioiden tiliä”.

Suomalaiset ja italialaiset maahantuojaat suorittavat maksut oman maansa rahassa Suomessa ja vastaavasti Italiassa voimassa olevan USA:n dollarin virallisen kurssin mukaan.

Suomen Pankki ja l'Ufficio Italiano dei Cambi lähettävät viipymättä toisilleen näitä maksuja koskevat USA:n dollareissa kirjoitetut maksumääräykset.

L'Ufficio Italiano dei Cambi suorittaa jokaisen Suomen Pankin antaman maksumääräyksen siihen liiketoimeen, johon sanottu maksumääräys liittyy, osallistuvan italialaisen maahantuojan sille suorittamaan summaan saakka. Suomen Pankki suorittaa samalla lailla l'Ufficio Italiano dei Cambin antamat maksumääräykset.

Mikäli jotkut liiketoimet eivät ole tasapainossa sen jälkeen kun niitä varten annetut luvat ovat päättyneet, Suomen Pankki ja l'Ufficio Italiano dei Cambi saatuaan asianomaisilta vahvistuksen siihen, ettei yllämainittu liiketoimi ole selvitettävissä yllämainituissa luvissa annetuilla ehdoilla, tulevat asettumaan yhteyteen keskenään selvittääkseen suorittamatta jääneet maksumääräykset.

Tämän selvityksen suorittamista varten vällisena oleva laitos asettaa velkojana olevan laitoksen käytettäväksi tarpeelliset varat multilateraalisisina liiroina tai muina siirtokelpoisina valuuttoina.

Pyydän Teitä kunnioittavasti vahvistamaan minulle, että Suomen hallitus hyväksyy edelläolevan.

Vastaanottakaa, Herra Suurlähettiläs, jne.

(Allekirjoitus)

parité officielle entre le dollar USA et la devise tierce, en vigueur le jour du paiement.

2) *Paiements relatifs aux affaires parallèles et spéciales*

Les paiements encore à effectuer par rapport aux affaires susdites autorisées par les autorités compétentes des deux Pays avant l'entrée en vigueur de l'Accord de paiement signé aujourd'hui auront lieu par le crédit et le débit du „Compte Opérations Spéciales” prévu au point 1) précédent.

Les versements seront effectués par les importateurs finlandais et italiens en leur monnaie nationale, au cours officiel du dollar USA en vigueur en Finlande, respectivement en Italie.

Vis-à-vis de ces versements la Banque de Finlande et l'Ufficio Italiano dei Cambi s'enverront réciproquement sans délai des ordres de paiement libellés en dollars USA.

L'Ufficio Italiano dei Cambi exécutera chaque ordre de paiement émis par la Banque de Finlande dans la mesure du montant versé auprès de lui par l'importateur italien participant à la même affaire à laquelle ledit ordre de paiement se réfère. La Banque de Finlande exécutera de la même façon les ordres de paiement émis par l'Ufficio Italiano dei Cambi.

Dans le cas où des affaires résultent non balancées après l'échéance des autorisations y relatives, la Banque de Finlande et l'Ufficio Italiano dei Cambi, après avoir obtenu la renonciation des intéressés à la liquidation des affaires aux conditions prévues par les autorisations susdites, se mettront en contact en vue de pourvoir au règlement des ordres de paiement restés inexécutés.

Pour l'exécution de ce règlement l'Institution débitrice mettra à la disposition de l'Institution créditrice les fonds nécessaires en lires multilatérales ou en d'autres devises transférables.

En vous priant de bien vouloir me confirmer l'accord du Gouvernement finlandais sur ce qui précède, je vous présente, Monsieur l'Ambassadeur, l'assurance de ma haute considération.

Folchi

4) Suomen suurlähettiläs Italian hallituksen valtuutetulle.

KIRJE N:o 2

Roomassa 17 päivänä joulukuuta 1957.

Teidän Ylhäisyytenne,

Minulla on kunnia vahvistaa tänään päivätyn seuraavan sisältöisen kirjeenne vastaanotto:

„Viitaten tänään allekirjoitetun

.....

Pyydän Teitä kunnioittavasti vahvistamaan minulle, että Suomen hallitus hyväksyy edelläolevan.”

Minulla on kunnia vahvistaa, että Suomen hallitus hyväksyy edelläolevan.

Vastaanottakaa, Teidän Ylhäisyytenne jne.

(Allekirjoitus)

LETTRE N. 2

Rome, le 17 décembre 1957.

Excellence,

J'ai l'honneur d'accuser réception de votre lettre en date de ce jour, ainsi conçue:

„Me référant à ce qui est prévu

.....

En vous priant de bien vouloir me confirmer l'accord du Gouvernement finlandais sur ce qui précède, je vous présente, Monsieur l'Ambassadeur, l'assurance de ma haute considération.”

J'ai l'honneur de vous confirmer l'accord de mon Gouvernement sur ce qui précède.

Veillez agréer, Excellence, l'assurance de ma haute considération.

Asko Ivalo

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö N:o 14
sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus
Suomen ja Italian välisen maksusopimuksen voimaansaatta-
misesta.**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan otteella 21 päivältä helmikuuta 1958 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistavasti käsiteltäväksi 14 päivänä helmikuuta 1958 annetun asetuksen Suomen ja Italian välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta, mikä asetus maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957

Helsingissä 14 päivänä maaliskuuta 1958.

annetun lain (446/57) säännösten mukaisesti on saatettu eduskunnan tietoon.

Saamansa selvityksen nojalla ulkoasiainvaliokunta toteaa, ettei sillä ole huomauttamista sopimuksen johdosta, minkä vuoksi valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että asetusta ei kumottaisi.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheenjohtaja Pohjala, jäsenet Heljas, Henriksson, Kalliokoski, Kuusinen, Leivo-Larsson, Nordfors, Pessi,

M. Ryömä, Salminen, Sukselainen, Virolainen ja Österholm sekä varajäsen Kämäräinen.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu asetus Suomen ja Italian välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu Suomen ja Italian välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta 14 päivänä helmikuuta 1958 annettu asetus, joka maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) säännösten mukaisesti on ilmoitettu Eduskunnan

Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Ulkoasiainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 14, on päättänyt,

ettei sanottua asetusta ole kumottava.

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 1958.

1957 vuoden valtiopäivät.

Asetus

Suomen ja Portugalin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Annettu Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

Ulkoasiainministerin esittelystä säädetään maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla:

1 §.

Suomen ja Portugalin välillä 14 päivänä maaliskuuta 1958 allekirjoitettu maksusopimus on voimassa niinkuin siitä on sovittu.

2 §.

Tarkempia määräyksiä tämän asetuksen soveltamisesta antaa tarvittaessa valtioneuvosto.

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Ulkoasiainministeri *P. J. Hynninen.*

Suomennos

**Suomen ja Portugalin välinen maksu-
sopimus.**

Säännöstelläkseen Suomen ja Portugalin raha-alueen välisen maksuliikenteen Suomen hallitus toisaalta ja Portugalin hallitus toisaalta ovat sopineet seuraavaa:

1 artikla

Tätä sopimusta sovelletaessa ymmärretään „Portugalin raha-alueella” Manner-Portugalin, siihen liittyvien saarien ja Portugalin merentakaisia alueita.

2 artikla

1. Tämän sopimuksen täytäntöönpanosta johtuvat maksutoimenpiteet tapahtuvat viralliseen kurssiin.

2. Tämän virallisen kurssin määräävät yhteisymmärryksessä Suomen Pankki ja Banco de Portugal, eikä kumpikaan sopimuspuoli muuta sitä antamatta tästä mahdollisimman hyvissä ajoin ennakoilmoitusta toiselle sopimuspuolelle.

3. Suomen Pankki ja Banco de Portugal sopivat keskenään, miten paljon osto- ja myyntikurssien sallitaan poiketa virallisesta kurssista näistä rahalaitoksista riippuvilla rahamarkkinoilla.

3 artikla

Juoksevat maksut samoin kuin muunlaatuiset maksut, joista Suomen Pankki ja Banco de Portugal saattavat sopia keskenään, tapahtuvat Suomesta Portugalin raha-alueelle ja päinvastoin tämän sopimuksen puitteissa ja niiden valuutansäännöstelymääräysten mukaisesti, jotka ovat voimassa Suomessa ja vastaavasti Portugalin raha-alueella.

**Accord de paiements entre la Finlande et
le Portugal.**

Dans le but de régler le trafic des paiements entre la Finlande et la „zone monétaire portugaise”, le Gouvernement finlandais d’une part et le Gouvernement portugais d’autre part, sont convenus de ce qui suit:

Article 1

Pour l’application du présent Accord on entend par „zone monétaire portugaise”, les territoires du Portugal Continental, des Iles Adjacentes et de l’outre-mer portugais.

Article 2

1. Les opérations découlant de l’exécution du présent Accord s’effectueront sur la base du taux officiel de change.

2. Ce taux officiel sera fixé d’entente entre la Suomen Pankki et la Banco de Portugal et il ne sera pas modifié par l’une des Parties contractantes sans que celle-ci donne à l’autre un préavis aussi long que possible.

3. La Suomen Pankki et la Banco de Portugal fixeront d’un commun accord les écarts maxima, en plus et en moins, qui seront autorisés sur les marchés qui dépendent de ces deux Institutions.

Article 3

Les paiements courants, ainsi que les paiements d’une autre nature sur lesquels la Suomen Pankki et la Banco de Portugal se mettent d’accord, de Finlande vers la „zone monétaire portugaise”, et vice-versa, seront effectués dans le cadre du présent Accord et conformément aux dispositions du contrôle des changes en vigueur respectivement en Finlande et dans la „zone monétaire portugaise”.

4 artikla

1. 3 artiklassa edellytetyt maksut tapahtuvat

- a) suomenmarkkoissa:
 - i) Banco de Portugal'in Suomen Pankissa pitämän tilin kautta;
 - ii) hyväksytyjen portugalilaisisten pankkien hyväksytyissä suomalaisissa paikkeissa pitämien tilien kautta;
- b) escudoissa:
 - i) Suomen Pankin Banco de Portugalissa pitämän tilin kautta;
 - ii) hyväksytyjen suomalaisten pankkien hyväksytyissä portugalilaisissa pankeissa pitämien tilien kautta.

2. Suomen Pankin escudomääräinen tili Banco de Portugal'issa ja Banco de Portugal'in suomenmarkkamääräinen tili Suomen Pankissa ovat vapaat kuluista, ja ne eivät saa näyttää velkasaldoa.

5 artikla

1. Varmistaakseen Portugalin raha-alueelta Suomeen tapahtuvat maksut tämän sopimuksen puitteissa Suomen Pankki, toimien Suomen hallituksen nimissä myy Banco de Portugal'ille suomenmarkkoja:

- a) escudoja vastaan, joilla hyvitetään Suomen Pankin escidotiliä Banco de Portugal'issa;
- b) puntia, ruotsinkruunuja, norjankruunuja, tanskankruunuja, saksanmarkkoja, hollanninfloriineja, belgianfrangeja tai sveitsinfrangeja vastaan, ottaen huomioon kussakin maassa voimassaolevat valuutansäännöstelymääräykset;
- c) mahdollisesti jotain muuta rahalajia vastaan, missä tapauksessa siitä sovietaan edeltäkin molempien pankkien kesken.

2. Varmistaakseen maksut Suomesta Portugalin raha-alueelle tämän sopimuksen puitteissa Banco de Portugal toimien Portugalin hallituksen nimissä myy Suomen Pankille escudoja:

Article 4

1. Les paiements prévus à l'Article 3 seront effectués par la voie des comptes:

- a) en markkas finlandaises:
 - i) de la Banco de Portugal auprès de la Suomen Pankki;
 - ii) des banques agréées portugaises auprès des banques agréées finlandaises;
- b) en escudos:
 - i) de la Suomen Pankki auprès de la Banco de Portugal;
 - ii) des banques agréées finlandaises auprès des banques agréées portugaises.

2. Le compte en escudos de la Suomen Pankki auprès de la Banco de Portugal et le compte en markkas finlandaises de la Banco de Portugal auprès de la Suomen Pankki seront tenus franco de frais et charges et ne pourront présenter un solde débiteur.

Article 5

1. Pour assurer les paiements de la „zone monétaire portugaise” vers la Finlande, dans le cadre du présent Accord, la Suomen Pankki, agissant comme Agent du Gouvernement finlandais, vendra à la Banco de Portugal des markkas finlandaises:

- a) contre escudos qui seront portés au crédit du compte en escudos de la Suomen Pankki auprès de la Banco de Portugal;
- b) contre livres sterling, couronnes suédoises, couronnes norvégiennes, couronnes danoises, marks allemands (deutsche Mark), florins hollandais, francs belges ou francs suisses, compte tenu des dispositions du contrôle des changes en vigueur dans le pays respectif;
- c) éventuellement, contre une autre monnaie, moyennant l'accord préalable entre les deux Banques.

2. Pour assurer les paiements de la Finlande vers la „zone monétaire portugaise”, dans le cadre du présent Accord, la Banco de Portugal, agissant comme Agent du Gouvernement portugais, vendra à la Suomen Pankki, des escudos:

- a) suomenmarkkoja vastaan, joilla hyvitetään Banco de Portugal'in suomenmarkkamääräistä tiliä Suomen Pankissa;
- b) puntia, ruotsinkruunuja, norjankruunuja, tanskankruunuja, saksanmarkkoja, hollanninfloriineja, belgianfrangeja tai sveitsinfrangeja vastaan, ottaen huomioon kussakin maassa voimassaolevat valuutansääntelymääräykset;
- c) mahdollisesti jotain muuta rahalajia vastaan, missä tapauksessa siitä sovitaan edeltäkin molempien pankkien kesken.

6 artikla

1. Suomen Pankilla on oikeus koska tahansa myydä Banco de Portugal'ille tässä pankissa olevia escudosaataviaan:

- a) suomenmarkkoja vastaan Banco de Portugal'in suomenmarkkamääräisen 4 artiklan kohdassa 1., a), i) edellytetyn tilin saatavasaldoon saakka, ja
- b) ne sanottujen escudosaatavien summat, jotka mahdollisesti ylittävät Banco de Portugal'in 4 artiklan kohdassa 1., a), i) edellytetyn tilin saatavasaldon vasta-arvon:
 - i) puntia, ruotsinkruunuja, norjankruunuja, tanskankruunuja, saksanmarkkoja, hollanninfloriineja, belgianfrangeja tai sveitsinfrangeja vastaan, ottaen huomioon kussakin maassa voimassaolevat valuutansääntelymääräykset;
 - ii) jotain muuta rahalajia vastaan, missä tapauksessa siitä sovitaan edeltäkin molempien pankkien kesken.

2. Banco de Portugal voi koska tahansa myydä Suomen Pankille tässä pankissa olevia suomenmarkkamääräisiä saataviaan:

- a) escudoja vastaan Suomen Pankin escudomääräisen 4 artiklan kohdassa 1., b), i) edellytetyn tilin saatavasaldoon saakka, ja
- b) ne sanottujen suomenmarkkasaatavien summat, jotka mahdollisesti ylittävät Suomen Pankin 4 artiklan kohdassa 1., b), i) edellytetyn tilin saatavasaldon vasta-arvon:

Article 6

1. La Suomen Pankki aura le droit, à tout moment, de vendre à la Banco de Portugal ses avoirs en escudos détenus auprès de celle-ci:

- a) contre markkas finlandaises jusqu'à concurrence du solde créditeur du compte en markkas finlandaises de la Banco de Portugal prévu à l'Article 4, 1., a), i), et
- b) pour les montants de ses dits avoirs en escudos excédant éventuellement la contre-valeur du solde créditeur du compte de la Banco de Portugal prévu à l'Article 4, 1., a), i), contre:
 - i) livres sterling, couronnes suédoises, couronnes norvégiennes, couronnes danoises, marks allemands (deutsche Mark), florins hollandais, francs belges ou francs suisses, compte tenu des dispositions du contrôle des changes en vigueur dans le pays respectif;
 - ii) une autre monnaie, moyennant l'accord préalable entre les deux Banques.

2. La Banco de Portugal aura le droit, à tout moment, de vendre à la Suomen Pankki ses avoirs en markkas finlandaises détenus auprès de celle-ci:

- a) contre escudos jusqu'à concurrence du solde créditeur du compte en escudos de la Suomen Pankki prévu à l'Article 4, 1., b), i), et,
- b) pour les montants de ses dits avoirs en markkas finlandaises excédant éventuellement la contre-valeur du solde créditeur du compte de la Suomen Pankki prévu à l'Article 4, 1., b), i), contre:

i) puntia, ruotsinkruunuja, norjankruunuja, tanskankruunuja, saksanmarkkoja, hollanninfloriineja, belgianfrangeja tai sveitsinfrangeja vastaan, ottaen huomioon kussakin maassa voimassaolevat valuutansäännöstelymääräykset;

ii) jotain muuta rahalajia vastaan, missä tapauksessa siitä sovitaan edeltäkäs in molempien pankkien kesken.

7 artikla

1. Suomen Pankki voi koska tahansa myydä Banco de Portugal'ille Banco de Portugal'in 4 artiklassa kohdassa 1., a), i) edellytetyn tilin markkamääräistä saldoa tai sen osaa vastaan:

- Banco de Portugal'issa olevia esecudo-varojaan;
- puntia, ruotsinkruunuja, norjankruunuja, tanskankruunuja, saksanmarkkoja, hollanninfloriineja, belgianfrangeja tai sveitsinfrangeja, ottaen huomioon kussakin maassa voimassaolevat valuutansäännöstelymääräykset;

— mahdollisesti jotain muuta valuuttaa, missä tapauksessa siitä sovitaan edeltäkäs in molempien pankkien kesken.

2. Banco de Portugal voi koska tahansa myydä Suomen Pankille Suomen Pankin 4 artiklan kohdassa 1., b), i) edellytetyn tilin esecudomääräistä saldoa tai sen osaa vastaan:

- Suomen Pankissa olevia suomenmarkkavarjojaan;
- puntia, ruotsinkruunuja, norjankruunuja, tanskankruunuja, saksanmarkkoja, hollanninfloriineja, belgianfrangeja tai sveitsinfrangeja, ottaen huomioon kussakin maassa voimassaolevat valuutansäännöstelymääräykset;
- mahdollisesti jotain muuta rahalajia, missä tapauksessa siitä sovitaan edeltäkäs in molempien pankkien kesken.

8 artikla

Suomen Pankki ja Banco de Portugal voivat luovuttaa Suomessa ja Portugalissa hyväksytyille pankeille vastaavasti 3 artiklassa edellytetyjä maksuja varten tarvittavia

i) livres sterling, couronnes suédoises, couronnes norvégiennes, couronnes danoises, marks allemands (deutsche Mark), florins hollandais, francs belges ou francs suisses, compte tenu des dispositions du contrôle des changes en vigueur dans le pays respectif;

ii) une autre monnaie, moyennant l'accord préalable entre les deux Banques.

Article 7

1. La Suomen Pankki pourra, en tout temps, vendre à la Banco de Portugal, contre tout ou partie du solde en markkas finlandaises du compte de la Banco de Portugal prévu à l'Article 4, 1., a), i):

- des escudos, détenus auprès de la Banco de Portugal;
- des livres sterling, couronnes suédoises, couronnes norvégiennes, couronnes danoises, marks allemands (deutsche Mark), florins hollandais, francs belges ou francs suisses, compte tenu des dispositions du contrôle des changes en vigueur dans le pays respectif;
- éventuellement une autre monnaie, moyennant l'accord préalable entre les deux Banques.

2. La Banco de Portugal pourra, en tout temps, vendre à la Suomen Pankki, contre tout ou partie du solde en escudos du compte de la Suomen Pankki prévu à l'Article 4, 1., b), i):

- des markkas finlandaises, détenues auprès de la Suomen Pankki;
- des livres sterling, couronnes suédoises, couronnes norvégiennes, couronnes danoises, marks allemands (deutsche Mark), florins hollandais, francs belges ou francs suisses, compte tenu des dispositions du contrôle des changes en vigueur dans le pays respectif;
- éventuellement une autre monnaie, moyennant l'accord préalable entre les deux Banques.

Article 8

La Suomen Pankki et la Banco de Portugal peuvent céder aux banques agréées en Finlande et au Portugal, respectivement, les escudos et les markkas finlandaises nécessai-

escudoja ja suomenmarkkoja, ja samoin ne voivat ostaa escudoja ja suomenmarkkoja, joita Suomessa ja Portugalissa hyväksytyt pankit vastaavasti asettavat käytettäväksi.

9 artikla

Banco de Portugal asettaa Suomen Pankin käytettäväksi escudoja vastaan ja rahanantoi-keuden laillisissa rajoissa paikallisia rahalajeja kaikkien juoksevien maksujen suorittamista varten Portugalin merentakaisilla alueilla, joissa näillä paikallisilla rahalajeilla on laillinen maksuvoima.

10 artikla

1. Jos 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu virallinen vaihtokurssi muutetaan, Banco de Portugal'in suomenmarkkamääräinen tili Suomen Pankissa ja Suomen Pankin escudomääräinen tili Banco de Portugal'issa tasoitetaan samana päivänä siihen asti voimassa olleeseen kurssiin ottaen huomioon muutos-
hetkellä matkalla olevat maksumääräykset.

2. Lopullisen saldon määrä, jos se on määriteltä rahalajissa, jonka arvo on vähentynyt toisen valuutan suhteen, korjataan toimeenpannun muutoksen suhteessa.

11 artikla

Suomen Pankki ja Banco de Portugal sopivat kaikista teknillislaatusista kysymyksistä, joita tämä sopimus saattaa aiheuttaa.

12 artikla

Tämä sopimus, joka korvaa 12 päivänä tammikuuta 1950 allekirjoitetun maksusopimuksen ja sen liitekirjelmät, tulee voimaan allekirjoittamispäivänä määräämättömäksi ajaksi, ja se voidaan koska tahansa irtisanoa jommankumman sopimuspuolen taholta kolmen kuukauden irtisanomisajalla.

13 artikla

1. Tämän sopimuksen päättyessä 4 artiklan kohdissa 1., a), i) ja 1., b), i) edellytetyjen tilien saldot tasataan viralliseen kurssiin.

res pour les paiements prévus à l'Article 3 et également acheter des escudos et des markkas finlandaises dont disposent les banques agréées en Finlande et au Portugal, respectivement.

Article 9

La Banco de Portugal fournira à la Suomen Pankki, contre escudos, suivant les possibilités de limites légales d'émission, les monnaies locales nécessaires pour effectuer des paiements dans les territoires portugais d'outre-mer où ces monnaies locales ont pouvoir libératoire légal.

Article 10

1. Si le taux de change officiel visé à l'Article 2, 1., venait à être modifié, le compte en markkas finlandaises de la Banco de Portugal auprès de la Suomen Pankki et le compte en escudos de la Suomen Pankki auprès de la Banco de Portugal seraient compensés le même jour de cette modification, au taux précédemment en vigueur, compte tenu des ordres en route au moment de la modification.

2. Le montant du solde final, s'il est exprimé dans la monnaie dont la valeur a été réduite par rapport à l'autre, sera rajusté dans la proportion de la modification intervenue.

Article 11

La Suomen Pankki et la Banco de Portugal s'entendront sur toutes les questions d'ordre technique que le présent Accord pourrait soulever.

Article 12

Le présent Accord, qui remplace l'Accord de paiements signé de 12 janvier 1950 et les lettres annexes au même Accord, entrera en vigueur le jour de sa signature pour une période indéfinie et pourra être dénoncé à tout moment par chacune des Parties contractantes, moyennant un préavis de trois mois.

Article 13

1. A l'expiration du présent Accord, les soldes des comptes prévus à l'Article 4, 1., a), i) et 4, 1., b), i), seront compensés au taux officiel.

2. Loppusaldon suorittaa velallispankki

- i) punnissa, ruotsinkruunuissa, norjankruunuissa, tanskankruunuissa, saksanmarkkoissa, hollanninfloriineissa, belgianfrangeissa tai sveitsinfrangeissa, ottaen huomioon kussakin maassa voimassaolevat valuutansäännöstelymääräykset;
- ii) mahdollisesti jossain muussa rahalajissa, missä tapauksessa siitä soviin edeltäkäsien molempien pankkien kesken.

Tehty Tukholmassa kahtena kappaleena 14 päivänä maaliskuuta 1958.

(Allekirjoitukset)

1) *Portugalin lähettiläs Suomen suurlähettiläälle.*

Tukholmassa 14 päivänä maaliskuuta 1958.

Herra Suurlähettiläs,

Viitaten tänään allekirjoitettuun maksusopimukseen Suomen ja Portugalin valtuuskunnat ovat sopineet, että saldoille, jotka ylittävät 2 000 000 escudoa taikka vastaavan summan markkoissa, lasketaan 2 %:n vuotuisen korko.

Olisin Teille kiitollinen, Herra Suurlähettiläs, jos haluaisitte vahvistaa minulle Suomen hallituksen hyväksyvän edelläolevan.

Vastaanottakaa, jne.

(Allekirjoitus)

2. Le solde final sera réglé par la banque débitrice

- i) en livres sterling, couronnes suédoises, couronnes norvégiennes, couronnes danoises, marks allemands (deutsche Mark), florins hollandais, francs belges ou francs suisses, compte tenu des dispositions du contrôle des changes en vigueur dans le pays respectif;
- ii) éventuellement dans une autre monnaie, moyennant l'accord préalable entre les deux Banques.

Fait à Stockholm, en double exemplaire, le 14 mars 1958.

Pour le Gouvernement de Finlande:

P. K. Tarjanne

Pour le Gouvernement du Portugal:

João de Deus Ramos

Stockholm, le 14 mars 1958.

Monsieur l'Ambassadeur,

Me référant à l'Accord de Paiements signé en date de ce jour, les délégations finlandaise et portugaise sont convenues que les soldes dépassant 2 000 000 Escudos ou un montant correspondant en Markkas porteront intérêt aux taux de 2 % l'an.

Je vous serais obligé, Monsieur l'Ambassadeur, de bien vouloir me confirmer l'accord du Gouvernement Finlandais à ce sujet.

Veillez agréer, Monsieur l'Ambassadeur, les assurances de ma très haute considération.

João de Deus Ramos

2) Suomen suurlähettiläs Portugalin lähettiläälle.

Tukholmassa 14 päivänä maaliskuuta 1958.

Stockholm, le 14 mars 1958.

Herra Ministeri,

Monsieur le Ministre,

Minulla on kunnia tunnustaa Teidän Ylhäisyytenne tämänpäiväisen, seuraavansisällöisen kirjeenne vastaanotto:

„Viitaten tänään — — — — — edelläolevan”.

Minulla on kunnia vahvistaa Teille, Herra Ministeri, että Suomen hallitus hyväksyy yllämainitun kirjeen sisällön.

Vastaanottakaa jne.

(Allekirjoitus)

J'ai l'honneur d'accuser réception de la lettre de Votre Excellence en date de ce jour, ainsi conçue:

„Me référant — — — — — à ce sujet”.

J'ai l'honneur de vous confirmer, Monsieur le Ministre, l'accord du Gouvernement Finlandais sur le contenu de la lettre ci-dessus.

Veillez agréer, Monsieur le Ministre, les assurances de ma haute considération.

P. K. Tarjanne

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö N:o 21
sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus
Suomen ja Portugalin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan otteella 13 päivältä toukokuuta 1958 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistavasti käsiteltäväksi 25 päivänä huhtikuuta 1958 annetun asetuksen Suomen ja Portugalin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta, mikä asetus maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 1958.

1957 annetun lain (446/57) säännösten mukaisesti on saatettu eduskunnan tietoon.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, ettei sillä ole huomauttamista sopimuksen johdosta, minkä vuoksi valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että asetusta ei kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheenjohtaja Pohjala, jäsenet Heljas, Henriksson,

Kajala, Kuusinen, V. Leskinen, Nordfors, Paasivuori, Saari ja Österholm sekä varajäsenet Aaltonen, Kämäräinen ja Turcka.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu asetus Suomen ja Portugalin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu Suomen ja Portugalin välisen maksusopimuksen voimaansaattamisesta 25 päivänä huhtikuuta 1958 annettu asetus, mikä maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) säännösten mukaisesti on ilmoitettu Edus-

kunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Ulkoasiainvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 21, on päättänyt,

ettei sanottua asetusta ole kumottava.

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1958.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 3 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä an-
netun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.**

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain 7 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 22 päivänä marraskuuta 1956 antama päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä joulukuuta 1956 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut hallitusneuvos A. O. Tuomista sosiaaliministeriöstä

Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 1957.

sekä majuri Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta ja varatuomari Väinö Pitkästä Vuokralaisten Keskusliitosta.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet Ahonen, Haapasalo, Heljas, Hiilelä, Hyk-

käälä, Kauppi, Kosola, Kyttä, M. Mattila, Meinander, Pakkanen, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Koivusilta.

Vastalause.

Käsiteltävänä olevalla päätöksellä on huoneenvuokrasäännöstely lakkautettu kokonaan 5 kaupungissa, 9 kauppalassa ja 3 maalaiskunnassa. Näin laaja säännöstelyn purkaminen ei, huomioon ottaen nykyisen asuntotilanteen, ole käsityksemme mukaan oikeaan osunut. Erityisesti säännöstelyn lopettaminen Vaasan kaupungissa, jossa perusvajaus on 824 huoneistoa, tulee varmasti aiheuttamaan lukuisia häätöjä ja vuokrien huomattavia korotuksia. Kun Vaasan kaupungissa työskentelee n. 600—700 ympäristökunnissa asuvaa työntekijää, joista useimmat varmaan tulevat huoneenvuokrasäännöstelyn purkauduttua hakeutumaan kaupun-

Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 1957.

kiin asumaan, tulee tämä lisäämään edellä mainittuja vaikeuksia.

Edellä esitettyyn viitaten esitämme,

että valiokunnan mietinnön perusteluihin otettaisiin näin kuuluva uusi kappale:

Valiokunta katsoo, että huoneenvuokrasäännöstelyn purkaminen Vaasan kaupungin osalta on ollut ennenaikainen toimenpide ja edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti tilannetta sekä ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin säännöstelyn palauttamiseksi.

**K. F. Haapasalo.
Eino Tainio.**

**Arvo Ahonen.
Heikki Hykkäälä.**

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.

Eduskunnan tietoon on vuoden 1956 valtiopäivillä saatettu valtioneuvoston päätös 22 päivästä marraskuuta 1956 huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta, mikä päätös on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain 7 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemie-

helle, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 3, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 1957.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 4 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös vuokranantajille vedestä suoritetta-
vasta korvauksesta.**

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain 7 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 5 päivänä joulukuuta 1956 antama päätös vuokranantajille vedestä suoritettavasta korvauksesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä joulukuuta 1956 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut hallitusneuvos A. O. Tuomista sosiaaliminis-

Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 1957.

teriöstä sekä majuri Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta ja varatuomari Väinö Pitkästä Vuokralaisten Keskusliitosta.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet Ahonen, Haapasalo, Heljas, Hiilelä, Hyk-

käälä, Kauppi, Kosola, Kyttä, M. Mattila, Meinander, Pakkanen, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuokranantajille vedestä suoritettavasta korvauksesta.

Eduskunnan tietoon on vuoden 1956 valtiopäivillä saatettu valtioneuvoston päätös 5 päivältä joulukuuta 1956 vuokranantajille vedestä suoritettavasta korvauksesta, mikä päätös on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain 7 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan

Puhemiehelle, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 4, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 1957.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 5 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös asuinhuoneistojen lämmityskustan-
nusten suorittamisesta.**

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain 7 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 5 päivänä joulukuuta 1956 antama päätös asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä joulukuuta 1956 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut hallitusneuvos A. O. Tuomista sosiaaliminis-

teriöstä sekä majuri Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta ja varatuomari Väinö Pitkästä Vuokralaisten Keskusliitosta.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 1957.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet Ahonen, Haapasalo, Heljas, Hiilelä, Hyk-

käälä, Kauppi, Kosola, Kyttä, M. Mattila, Meinander, Pakkanen, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta.

Eduskunnan tietoon on vuoden 1956 valtiopäivillä saatettu valtioneuvoston päätös 5 päivästä joulukuuta 1956 asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta, mikä päätös on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annetun lain 7 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskun-

nan Puhemiehelle, ja nyt koolla oleva Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 5, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 1957.

1957 vuoden valtiopäivät.

Valtioneuvoston päätös

kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen voimassaolosta.

Annettu Helsingissä 28 päivänä joulukuuta 1956.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on joulukuun 28 päivänä 1956 annetussa laissa (666/56), ja 2 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt, että kotimais-

ten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 29 päivänä lokakuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen (532/56) voimassaolo jatkuu toistaiseksi.

Helsingissä 28 päivänä joulukuuta 1956.

Ministeri *H. Tiainen*.

Toimistopäällikkö *E. Louhio*.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 1 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen
sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston pää-
töksen muuttamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen
voimassaolosta.**

Hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 28 päivänä joulukuuta 1956 antama päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 29 päivänä lokakuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen voimassaolosta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 8 päivältä helmikuuta 1957

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 1957.

lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet Ahonen, Heljas, Hykkäälä, Kauppi, S.-K.

Kilpi, Kyttä, M. Mattila, Meinander, Pakkanen, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Suonpää.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen voimassaolosta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 28 päivästä joulukuuta 1956 kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 29 päivänä loka-kuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen voimassaolosta, mikä päätös on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta

1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 1, on pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 1957.

Valtioneuvoston päätös hintaneuvostosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 3 päivänä tammikuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on joulukuun 28 päivänä 1956 annetussa laissa (666/56), sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt muuttaa valtioneuvoston 19 päivänä huhtikuuta 1956 hintaneuvostosta antaman päätöksen (228/56) 2 §:n näin kuuluvaksi:

2 §.

Neuvoston puheenjohtajana toimii valtioneuvoston keskuudestaan määräämä ministeri. Neuvostoon kuuluu puheenjohtajan lisäksi enintään kuusitoista jäsentä, jotka ja joiden henkilökohtaiset varamiehet sekä neuvoston varapuheenjohtajan varamiehineen

valtioneuvosto niinkään määrää. Jäsenistä tulee kahden ja heidän varamiestensä olla hintakysymyksiin perehtyneitä virkamiehiä sekä muiden jäsenten tasapuolisesti edustaa toiselta puolen kuluttajapiirejä ja toiselta puolen maatalouden, teollisuuden ja kaupan harjoittajia.

Helsingissä 3 päivänä tammikuuta 1957.

Ministeri *H. Tiainen.*

Toimistopäällikkö *E. Louhio.*

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 2 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös hintaneuvostosta annetun valtioneu-
voston päätöksen muuttamisesta.**

Hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 3 päivänä tammikuuta 1957 antama päätös hintaneuvostosta 19 päivänä huhtikuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjantein 12 päivältä helmikuuta 1957 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokunnalle valmistelevasti käsiteltäväksi.

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 1957.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet Ahonen, Heljas, Hykkäälä, Kauppi, S.-K.

Kilpi, Kyttä, M. Mattila, Meinander, Pakkanen, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Suonpää.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös hintaneuvostosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 3 päivältä tammikuuta 1957 hintaneuvostosta 19 päivänä huhtikuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskun-

nan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 2, on, pitäen päätöstä tarpeellisenä, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 1957.

Valtioneuvoston päätös

vuonna 1957 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista.

Annettu Helsingissä 17 päivänä tammikuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on joulukuun 28 päivänä 1956 annetussa laissa (666/56), ja 2 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Juurikassokeritehtaiden kotimaisilla sopimusviljelyksillä v. 1957 tuotetun sokerijuurikkaan perushinta on seitsemän markkaa kilolta.

Edellä 1 momentissa mainitun perushinnan katsotaan vastaavan koko maassa viljelyssopimusten perusteella tuotettua 375—425 miljoonan kilon sokerijuurikkassatoa. Jos juurikassokeritehtaiden vastaanottama juurikasmäärä poikkeaa mainitusta määrästä, alennetaan hintaa yhdellä pennillä jokaiselta miljoonalta kilolta, jolla vastaanotettu juurikasmäärä ylittää 425 miljoonaa kiloa, ja vastaavasti korotetaan jokaiselta miljoonalta kilolta, jolla vastaanotettu juurikasmäärä alittaa 375 miljoonaa kiloa.

2 §.

1 §:ssä tarkoitettua perushinnan lisäksi maksetaan maan muissa osissa paitsi Ahvenanmaan maakunnassa sekä Turun ja Porin läänin Askaisten, Mietoisten, Mynämäen, Nousiaisten, Vahdon, Paattisten, Liedon, Paimion, Halikon, Kuusjoen, Kiikalan, Suomusjärven ja niiden eteläpuolella olevissa kunnissa heikompina viljelyolosuhteiden johdosta sokerijuurikkaan lisähintaa 20 penniä kilolta.

3 §.

Mikäli tuottaja huolehtii sokerijuurikkaiden kuljetuksesta, ostaja suorittaa 1 ja 2 §:n mukaisesti määräytyvän ylimmän myyntihinnan lisäksi.

Helsingissä 17 päivänä tammikuuta 1957.

Ministeri *H. Tiainen.*

1) kuljetuksen tapahtuessa vesiteitse todellisen, enintään kuitenkin kohtuullisen kuljetusmaksun,

2) kuljetuksen tapahtuessa rautateitse täydellä vaunukuormalla kiloa kohden lasketun valtion rautatietariffin mukaisen rahdin,

3) kuljetuksen tapahtuessa yksinomaan maanteitse 10 kilometriä ylittävältä matkalta 0.8 penniä kilolta ja kilometriltä, kuitenkin yhteensä enintään 72 penniä kilolta sekä

4) kuljetuksen tapahtuessa maanteitse rautatieasemalle, jolta juurikassokeritehtaalle on matkaa vähintään 45 kilometriä, 10 kilometriä ylittävältä matkalta 0.8 penniä kilolta ja kilometriltä, kuitenkin yhteensä enintään 32 penniä kilolta.

4 §.

Edellä 1, 2 ja 3 §:n mukaisesti määräytyvän hinnan lisäksi maksetaan tuottajalle sokerijuurikkaiden säilytyspalkkiota marraskuun seitsemänä ensimmäisenä päivänä tehtäville toimitetuista juurikkaista 10 penniä kilolta ja sen jälkeen toimitetuista juurikkaista viikoittain lisää 5 penniä kilolta.

5 §.

Kaikki tämän päätöksen mukaiset hinnat ja maksut suoritetaan puhtaiksi pestyjen juurikkaiden painon mukaan.

6 §.

Tarkemmat määräykset tämän päätöksen soveltamisesta antaa tarvittaessa sosiaaliministeriö.

Toimistopäällikkö Toivo Mutikainen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 6 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös vuonna 1957 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista.**

Hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 17 päivänä tammikuuta 1957 antama päätös vuonna 1957 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 8 päivältä helmikuuta 1957 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut agronomi Ensio Oilaa Maataloustuottajain Keskusliitosta.

Käsiteltävänä oleva valtioneuvoston päätös poikkeaa vuonna 1956 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista annetusta valtioneuvoston päätöksestä ainoastaan siinä suhteessa, että kummankin päätöksen mukainen sokerijuurikkaan perushinta 7 markkaa kilolta, joka aikaisemman päätöksen perusteella suoritettavassa hintalaskelmassa vastasi 400 miljoonan kilon kokonaissatoa, on käsiteltävänä olevan päätöksen mukaan voimassa sokerijuurikkasadon kokonaismäärän ollessa 375—425 miljoonaa kiloa.

Hyväksyessään vuonna 1956 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista annetun valtioneuvos-

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 1957.

ton päätöksen perustuslakivaliokunta lausui edellyttävänsä, että valtioneuvosto valmistellessaan kysymyksessä olevalla alalla mahdollisesti tarvittavia uusia toimenpiteitä kiinnittäisi huomiota siihen, onko päätöksessä omaksuttu järjestelmä tarkoitusta vastaava ja terveen tuotantopolitiikan mukainen. Kun nyt käsiteltävänä oleva valtioneuvoston päätös edelleen tosiasiaassa perustuu aikaisemman päätöksen mukaiseen järjestelmään, valiokunta havaitsee, ettei päätöksen voida katsoa poistavan aihetta vielä harkita edellä selostetussa kehoituksessa mainittuja näkökohtia. Samassa yhteydessä valiokunta kuitenkin toteaa, että kysymys koko laajuudessaan tulee Eduskunnassa esille käsiteltäessä hallituksen esitystä n:o 4 laiksi kotimaisen sokerituotannon turvaamisesta.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat otta-
neet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, Koivunen, Kosola, Kyttä, M. Mattila ja Tainio sekä varajäsen Suonpää.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuonna 1957 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 17 päivältä tammikuuta 1957 vuonna 1957 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista, mikä päätös on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 6.

Hyväksyessään vuoden 1956 valtiopäivillä vuonna 1956 tuotetun sokerijuurikkaan hinnoista annetun valtioneuvoston päätöksen Eduskunta lausui edellyttävänsä, että valtioneuvosto valmistellessaan kysymyksessä olevalla alalla mahdollisesti tarvittavia uusia toimenpiteitä kiinnittää huomiota siihen, onko päätöksessä omaksuttu järjestelmä tarkoitusta vastaava ja terveen tuotantopoliti-

kan mukainen. Kun nyt puheena oleva valtioneuvoston päätös edelleen tosiasiallisesti perustuu aikaisemman päätöksen mukaiseen järjestelmään, Eduskunta huomauttaa, ettei päätöksen voida katsoa poistavan aihetta vielä harkita edellä selostetussa kehoituksessa mainittuja näkökohtia. Tässä yhteydessä Eduskunta kuitenkin toteaa, että kysymys koko laajuudessaan tulee Eduskunnassa esille käsiteltäessä Hallituksen esitystä N:o 4 laiksi kotimaisen sokerituotannon turvaamisesta.

Pitäen päätöstä tarpeellisena Eduskunta on päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 1957.

Valtioneuvoston päätös

voin hinnoista.

Annettu Helsingissä 28 päivänä helmikuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on 28 päivänä joulukuuta 1956 annetussa laissa (666/56), sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Voin ylimmät vähittäismyyntihinnat ovat kilolta seuraavat:

neijerivoi, irrallaan ja yhden

kilon pakkauksissa mk 488: —

neijerivoi $\frac{1}{2}$ kilon pakkauksissa mk 490: —

neijerivoi $\frac{1}{4}$ kilon pakkauksissa mk 492: —

Voin tukkukaupassa on vahvistetuista vähittäismyyntihinnoista myönnettävä vähittäismyyntijälle alennuksena myytäessä irrallaan 29 markkaa, kilon, $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{4}$ kilon pakkauksissa 28 markkaa kiloa kohden sekä sen lisäksi, milloin ostaja on suurostajaksi katsottava liike, keskimäärin 1 markka kiloa kohden. Sosiaaliministeriön asiana on määrätä, missä tapauksessa liikettä on pidettävässä tarkoitettuna suurostajana. Myytäessä voita sairaalalle, valtion tai kunnan laitokselle taikka muulle näihin verrattavalle laitokselle vähintään 50 kilon erissä tukkuliikkeen on myönnettävä ostajalle alennuksena vähintään edellä tässä momentissa vahvis-

tettu vähittäismyyntipalkkio ja vähittäismyyntiliikkeen siitä puolet, milloin myynti tapahtuu suuremmissa erissä kuin vähittäismyynissä on tavallista.

Tukkumyyntihintaan ei saa lisätä kustannuksia, jotka aiheutuvat voin lähettämisestä vastaanottoaikkakunnalle.

Meijerivoilla tarkoitetaan meijerissä valmistettua voita ja ulkomailta tuotua voita.

2 §.

Tähän päätökseen sisältyvien ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamatta jättämisestä ja muusta rikkomisesta sekä rikkomisen yrityksestä on rangaistus ja muut seuraamukset määrätty säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetussa laissa (1064/43).

3 §.

Tämä päätös, jolla kumotaan valtioneuvoston lokakuun 19 päivänä 1956 voin hinnoista antama päätös (515/56), tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1957.

Helsingissä 28 päivänä helmikuuta 1957.

Ministeri *H. Tiainen.*

Apulaistoimistopäällikkö Tapio Kuitunen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 13 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös voimainnoista.**

Hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 28 päivänä helmikuuta 1957 antama päätös voimainnoista saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 12 päivältä maaliskuuta 1957 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Maatalousvaliokunta on perustuslakivaliokunnan pyynnöstä antanut asiasta lausun-

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1957.

non n:o 9, joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, S.-K. Kilpi, Koivunen, Tainio ja Österholm sekä varajäsenet Hautala ja Paasio.

EDUSKUNNAN
MAATALOUSVALIOKUNTA.

Liite.

Helsingissä,
toukokuun 24 päivänä 1957.

Lausunto N:o 9.

Perustuslakivaliokunnalle.

Kirjelmällään viime maaliskuun 15 päivältä perustuslakivaliokunta on pyytänyt maatalousvaliokunnalta lausunnon voimain hinnoista 28 päivänä helmikuuta 1957 annetusta valtioneuvoston päätöksestä (111/57). Kuultuaan asiantuntijoina apulaistoimistopäällikkö T. Kuitusta sosiaaliministeriöstä, maatalous- ja metsätieteiden tohtori S. Suome-
laa maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta, maisteri E. J. Korpelaa Maatalous-
tuottajain Keskusliitosta ja johtaja Å. Virkolaa Meijerien Keskusosuusliike Valiosta valiokunta kunnioittaen esittää seuraavaa.

Kysymyksessä olevalla valtioneuvoston päätöksellä on voimain vähittäismyyntihintoja alennettu 19 päivänä lokakuuta 1956 annetulla valtioneuvoston päätöksellä (515/56) vahvistetulta tasolta siten, että kilohinta aleni yhden kilon pakkausten osalta 500 markasta 488 markkaan, puolen kilon pakkausten osalta 504 markasta 490 markkaan ja neljänneskilon pakkausten osalta 508 markasta 492 markkaan. Toimeenpantu hinnanalennus on valiokunnan saamiin tietojen mukaan johtunut siitä, että tarkistettaessa maataloustulon vakaannuttamisesta annetun lain (298/56) 4 §:n mukaisesti maataloustuloa vientipalkkioiden kohoamisen vuoksi jouduttiin maidon tuottajahintaa alentamaan 1 : 12 markkaa kilolta. Valiokunnan saamiin tietojen mukaan on maidon tuottajahinta meijereiden tuotantokustannusten kohoamisen vuoksi kuitenkin laskenut tasolle, joka on noin 50 prosenttia alempi kuin miksi sen olisi 1 : 12 markan alennuksen mukaan pitänyt muodostua. Vähittäismyyntihinnassa olisi 1 : 12 markan alennus merkinnyt 22 : 97 markkaa kilolta, mutta kun valtionalouden rasitetun tilan vuoksi samalla päätettiin vähentää kuluttajahintojen alentamiseksi suoritettuja korvauksia, rajoittui voimain hinnanalennus alussa mainittuihin määriin. Puheena olevaan hintajärjestelyyn liittyi vielä hintaporrastuksen teuttaminen tuottajahinnoissa siten, että Pohjois-Suomessa, itäisellä rajaseudulla ja ulkosaaristossa pyrittiin maidon tuottajain-

tojen aleneminen estämään korottamalla tuotantoavustusta 1 markalla kilolta, mitä var-
ten kuluvan vuoden ensimmäisessä lisämeno-
arvioesityksessä on 11 Pl:n XXV luvun 19
momentin kohdalla ehdotettu myönnettäväksi
215 miljoonan markan suuruinen määräraha.
Vaikka käsiteltävänä olevalla valtioneuvoston
päätöksellä suoritettu voimain vähittäismyynti-
hinnan alentaminen on johtunut yksinomaan
edellä mainitun lain täytäntöönpanosta, eikä
päätöksellä ole tarkoitettukaan pyrkiä voimain
kotimaisen kulutuksen lisäämiseen ja sen
kautta nykyisten ylituotanto- ja vientipul-
mien ratkaisemiseen, minkä tarkoituksena
saavuttamiseksi voimain kuluttajahinnan alenta-
minen maidon tuottajahinnan koko laskua
vastaavallakaan määrällä ei ilmeisesti olisi
ollut riittävä, valiokunta kuitenkin katsoo
päätöksen johdosta aiheelliseksi tarkastella
niitä tekijöitä, jotka ovat nykyiseen tilanteeseen
johtaneet.

Kun voimain vähittäismyyntihintaa 27 päivänä lokakuuta 1954 annetulla valtioneuvoston päätöksellä (381/54) alennettiin 416 markasta 346 markkaan kilolta eli 70 markalla, lisääntyi voimain kulutus, joka vuonna 1954 oli 15.2 kiloa henkeä kohti ja kaikkiaan 63.9 miljoonaa kiloa, 16.1 kiloon henkeä kohti ja 68.8 miljoonan kilon kokonaismäärään vuonna 1955. Kun toisaalta maidon tuotanto ja siitä johtuen myös voimain valmistus oli vuonna 1955 alempi kuin vuonna 1954, jouduttiin vuonna 1955 tuomaan voimain ulkoa 9.1 miljoonaa kiloa. Voimain vähittäismyyntihinnan nousua vuoden 1956 alussa, jolloin säännöstelyvaltuudet puuttuivat, 154 markalla kilolta eli 500 markkaan, aleni voimain kokonaiskulutus vuonna 1956 6.6 miljoonalla kilolla vuoden 1955 määrästä, ja kulutus henkeä kohti aleni samaan aikaan 16.1 kilosta 14.4 kiloon, eli 1.7 kilolla, mistä vähennyksestä 1.2 kiloa kuitenkin on korvattu margariinin käyttöä lisäämällä. Kulutusmaidon käytössä tapahtuneen laskun huomioon ottaen aleni maidon kotimainen kulutus kaikkiaan noin 200 miljoonalla maitokilolla. Kun

toisaalta maidon tuotanto nousi vuonna 1956 noin 210 miljoonalla kilolla, on voin ja juuston ylituotanto muodostunut melkoisen suureksi. Tosin vientitarve on nykyisin maidon kokonaistuottoon verrattuna jokseenkin yhtä suuri kuin vuonna 1938, mutta ulkomailta saadut hinnat ovat nyt olleet olennaisesti heikommat kuin vuonna 1938. Tämä johtuu kaikissa voinvientimaissa samaan aikaan sattuneen runsaan ylituotannon aiheuttamasta vientihintojen voimakkaasta laskusta. Se on toisaalta johtanut vientipalkkioiden käytön huomattavaan lisääntymiseen ylituotanto-
maissa. Niinpä meillä maksettiin maitotaloustuotteiden vientitukea vuonna 1956 3.9 miljardia markkaa, mikä määrä tulee kuluvana vuonna ilmeisesti nousemaan noin kaksinkertaiseksi.

Samanaikaisesti maitotaloustuotannon kohoamisen kanssa on leipäviljan tuotanto laskenut. Niinpä rukiin ja vehnän viljelyssä oli vuonna 1956 vähän yli 200 000 hehtaaria, kun vastaava luku vuonna 1938 oli yli 360 000 hehtaaria. Kun viljasato viimeksi mainittuna vuonna oli yli 600 miljoonaa kiloa, oli se viime vuonna vain 315 miljoonaa kiloa, mihin tulokseen kuitenkin on ollut vaikuttamassa sattunut osittainen kato. Viljao-
mavaraisuutemme onkin sotia edeltäneeltä tasolta voimakkaasti laskenut tehden nykyisin vain noin 40 %, ja viljan tuonti on samalla lisääntynyt moninkertaiseksi nousten vuonna 1956 jo noin 513 miljoonaa kiloon.

Valiokunnan mielestä olisi maataloustuotannon eri haarat pyrittävä saattamaan keskenään tasapainoon ja paremmin vastaamaan

kotimaista kulutustarvetta. Vaikka maitotaloustuotteiden nykyinen ylituotanto ei määrältään tosin olekaan kovin suuri ja jonkin suuruista ylituotantoa voidaan tuotannon heilahtelujen varalta jopa pitää suotavana-
kin, olisi tuotantoa kuitenkin pyrittävä suuntaamaan nykyistä enemmän viljan viljelyyn. Valiokunnan mielestä ei tähän olisi kuitenkaan pyrittävä maidon tuottajahintaa laske-
malla. Maitotaloustuotteiden markkinoimisessa esiintyviä vaikeuksia olisi valiokunnan käsityksen mukaan lievennettävä ohjaamalla kulutusta margariinista voinin ja toteutta-
malla maataloudessa tuotantoporrastusta siten, että Etelä-Suomessa vähennettäisiin kotieläintuotantoa viljan viljelyn hyväksi. Niin ikään olisi maidontuotanto pyrittävä nojaa-
maan enemmän kotoisiin väkevoityihin rehuihin, joiden viljelyn laajentamiseen ja voima-
peräistämiseen on vielä suuria mahdollisuuksia.

Kun käsiteltävänä olevalla valtioneuvoston päätöksellä toteutettu voin vähittäishinnan alentaminen on johtunut maidon tuottajahinnan laskemisesta, mikä maataloustuloa vientipalkkioiden kohoamisen johdosta tarkistettaessa ei maataloustulon vakaannuttamisesta annetun lain mukaan ole ollut vältettävissä, ja kun kuluttajahinnan alentaminen toisaalta vaikuttaa kulutusta kohottavasti, mihin maitotaloustuotteiden nykyisen ylituotannon valitessa olisi pyrittävä, valiokunta lausunto-
naan kunnioittaen ehdottaa,

ettei käsiteltävänä olevaa valtioneuvoston päätöstä olisi kumottava.

Maatalousvaliokunnan puolesta:

Matti Lepistö.

Pauli Lehtosalo.

Eriävä mielipide.

Emme ole voineet yhtyä edellä olevaan maatalousvaliokunnan lausuntoon, varsinkaan viidennessä kappaleessa esitetyn lausunnon

mukaiseen pyrkimykseen supistaa maitotaloustuotantoa Etelä-Suomessa. Tällainen pyrkimys lausunnon mukaan toteutettuna tulisi

supistamaan maitotaloustuotantoa pääasiallisesti pienviljelmillä ja aiheuttaisi siten niillä eläville perheille toimeentulon jatkuvaa vaikeutumista. Tällaisella toimenpiteellä ei edes lisättäisi viljantuotantoa, johon pienviljelmillä ei ole edellytyksiä. Mielestämme tällaiseen maitotaloustuotannon supistukseen voidaan mennä vain maidon tuottajahinnan porrastuksella tilakoon mukaisessa suhteessa, jolloin pienviljelijöille jäisi edellytykset kannattavan maitotuotannon harjoittamiseen. Epäedullista maitotaloustuotteiden ulosvientä olisi myös pyrittävä supistamaan kotimaista kulutusta lisäämällä, mikä voisi tapahtua parhaiten kuluttajahintoja alentamalla, mikä kuitenkin ei saisi tapahtua tuottajahinnan kustannuksella.

Edellä olevaan viitaten lausumme eriävänä mielipiteenämme,

Valiokunnan mielestä olisi pyrittävä saattamaan maataloustuotannon eri haarat keskenään tasapainoon ja paremmin vastaamaan kotimaista kulutustarvetta. Vaikka maitotaloustuotteiden nykyinen ylituotanto ei määrältään olekaan kovin suuri, olisi epäedullista vientitarvetta pyrittävä vähentämään kotimaista kulutusta lisäämällä, mikä voisi tapahtua maitotaloustuotteiden kuluttajahintoja alentamalla. Valiokunnan mielestä ei tähän olisi kuitenkaan pyrittävä maidon tuottajahintaa laskemalla. Maitotaloustuotteiden markkinoimisessa esiintyviä vaikeuksia olisi valiokunnan käsityksen mukaan lievennettävä myös toteuttamalla maataloudessa tuotantoporrastusta siten, että Etelä-Suomessa vähennettäisiin kotieläintuotantoa viljan viljelyn hyväksi porrastamalla maidon tuottajahintaa tilakoon mukaisessa suhteessa.

että perustelujen viides kappale tulisi hyväksyä seuraavan sisältöisenä:

Helsingissä 24 päivänä toukokuuta 1957.

Niilo Nieminen.

Toivo Niiranen.

Pentti Liedes.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös voin hinnoista.

Eduskunnan tietoon on saatettu voin hinnoista 28 päivänä helmikuuta 1957 annettu valtioneuvoston päätös, joka hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta,

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 1957.

jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 13, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Valtioneuvoston päätös

polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin.

Annettu Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 1957.

Valtioneuvosto on ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain (664/56) nojalla kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Polttoaineen saannin ja tarkoituksenmukaisen jakelun turvaamiseksi Helsingin, Turun, Kotkan, Lahden, Tampereen, Porin, Vaasan, Kokkolan, Oulun, Jyväskylän, Kuopion, Mikkelin, Savonlinnan, Joensuun kaupungit sekä Pieksämäen ja Rovaniemen kauppalat velvoitetaan asettamaan polttoainepäällikkö ja hänelle varamies sekä heidän avukseen tarvittavat toimihenkilöt.

2 §.

Polttoainepäällikön ja hänen varamiehensä sekä muut tarvittavat toimihenkilöt ottaa toimiinsa asianomainen kunta ja on kahden edellä mainitun ottamisesta viipymättä ilmoitettava kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Polttoainepäällikön varamiehestä hänen suorittaessaan polttoainepäällikön tehtäviä on voimassa, mitä polttoainepäälliköstä määrätään.

3 §.

Polttoainepäällikköä avustamaan voi kunta asettaa polttoainetoimikunnan.

4 §.

Polttoainepäällikön on selvitettävä asutuskeskuksensa jatkuva polttoaineen tarve ja, jollei tarvetta muuten saada tyydytetyksi,

pyrittävä keskitetyin polttoaineen hankinnoin ja tarkoituksenmukaisella jaolla tyydyttämään välttämättömin polttoaineen tarve. Tätä varten tulee polttoainepäällikön erittäinkin:

1) pitää kirjaa polttoaineen haltijain antamien tai polttoainepäällikön muuten saamien tietojen perusteella asutuskeskuksessaan olevien erilaisten polttoaineiden määrästä ja sijaitsemispaikoista sekä niitä koskevista hankinnoista;

2) arvioida polttoaineen kulutus sekä tehdä kauppa- ja teollisuusministeriölle esitys, kuinka paljon ja missä suhteessa erilaisia polttoaineita tarvitaan ja on asiallista käyttää eri tarkoituksiin;

3) hankkia, milloin se katsotaan tarpeelliseksi, kunnan myöntämällä ennakkovaroilla tai maksusitoumuksella polttoainetta varastoon erikoisesti tulevaa lämmityskautta varten;

4) tehdä tarvittaessa kauppa- ja teollisuusministeriölle esitys toimenpiteitä varten määrätyn polttoaineveraston kulutukseen saattamisesta;

5) yhteistoiminnassa paikkakunnan työvoimaviranomaisten kanssa huolehtia polttoaineiden kuljetusten järjestämisestä ja tarvittavan työvoiman hankkimisesta;

6) antaa yksityistapauksissa polttoaineen säästämistä ja käyttöä tarkoittavia ohjeita ja,

annettujen määräysten rajoissa, määräyksiä polttoaineen myyjille ja kuluttajille;

7) laatia ja lähettää kauppa- ja teollisuusministeriön ministeriön määrääminä aikoina ilmoitukset polttoainetilanteesta ja sen aiheuttamista toimenpiteistä; sekä

8) ryhtyä muihin vallitsevan polttoainetilanteen vaatimiin toimenpiteisiin ja tehdä tarvittavat esitykset kauppa- ja teollisuusministeriölle tai asianomaiselle kunnalliselle viranomaiselle.

5 §.

Kunta suorittaa tämän päätöksen mukaisesti asetettujen toimihenkilöiden palkkiot ja muut heidän toiminnastaan aiheutuvat menot.

6 §.

Tarkempia määräyksiä tämän päätöksen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa tarvittaessa kauppa- ja teollisuusministeriö.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 1957.

Kauppa- ja teollisuusministeri *Kauno Kleemola*.

Apulaistoimistopäällikkö Väinö Sajas.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 12 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös polttoaineen hankinnan ja jakelun
keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoaine-
päällikön asettamisesta niihin.**

Ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain 7 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 28 päivänä maaliskuuta 1957 antama päätös polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 9 päivältä huhtikuuta 1957 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valio-

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 1957.

kunta on päätöksen johdosta kuullut apulais-toimistopäällikkö Väinö Sajasta kauppa- ja teollisuusministeriöstä.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Haapasalo, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, Kosola, M. Mattila ja Österholm sekä varajäsen Paasio.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 28 päivältä maaliskuuta 1957 polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin, mikä päätös on ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain 7 §:n mukaisesti ilmoitettu Edus-

kunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 12, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 1957.

Valtioneuvoston päätös voin hinnoista.

Annettu Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on 28 päivänä joulukuuta 1956 annetussa laissa (666/56), sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Voin ylimmät vähittäismyyntihinnat ovat kilolta seuraavat:

meijerivoi, irrallaan ja yhden

kilon pakkauksissa mk 516: —
meijerivoi ½ kilon pakkauksissa mk 518: —
meijerivoi ¼ kilon pakkauksissa mk 520: —

Voin tukkukaupassa on vahvistetuista vähittäismyyntihinnoista myönnettävä vähittäismyyjälle alennuksena myytäessä irrallaan 31 markkaa, kilon, ½ ja ¼ kilon pakkauksissa 30 markkaa kiloa kohden sekä sen lisäksi, milloin ostaja on suurostajaksi katsottava liike, keskimäärin 1 markka kiloa kohden. Sosiaaliministeriön asiana on määrätä, missä tapauksessa liikettä on pidettävä tässä tarkoitettuna suurostajana. Myytäessä voita sairaalalle, valtion tai kunnan laitokselle taikka muulle näihin verrattavalle laitokselle vähintään 50 kilon erissä tukkuliikkeen on myönnettävä ostajalle alennuksena vähintään edellä tässä momentissa vahvis-

tettu vähittäismyyntipalkkio ja vähittäismyyntiliikkeen siitä puolet, milloin myynti tapahtuu suuremmissa erissä kuin vähittäismyynnissä on tavallista.

Tukkumyyntihintaan ei saa lisätä kustannuksia, jotka aiheutuvat voim lähettämisestä vastaanottoaikkakunnalle.

Meijerivoilla tarkoitetaan meijerissä valmistettua voita ja ulkomailta tuotua voita.

2 §.

Tähän päätökseen sisältyvien ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamatta jättämisestä ja muusta rikkomisesta sekä rikkomisen yrityksestä on rangaistus ja muut seuraamukset määrätty säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetussa laissa (1064/43).

3 §.

Tämä päätös, jolla kumotaan valtioneuvoston helmikuun 28 päivänä 1957 voim hinnoista antama päätös (111/57), tulee voimaan 16 päivänä kesäkuuta 1957.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 1957.

Ministeri *Atte Pakkanen*.

Apulaistoimistopäällikkö Esko Hurmeranta.

Valtioneuvoston päätös

voin hinnoista.

Annettu Helsingissä 30 päivänä elokuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on 28 päivänä joulukuuta 1956 annetussa laissa (666/56), sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Voin ylimmät vähittäismyyntihinnat ovat kilolta seuraavat:

meijerivoi, irrallaan ja yhden
kilon pakkauksissa mk 536:—
meijerivoi 1/2 kilon pakkauksissa mk 538:—
meijerivoi 1/4 kilon pakkauksissa mk 540:—

Voin tukkukaupassa on vahvistetuista vähittäismyyntihinnoista myönnettävä vähittäismyyjälle alennuksena myytessä irrallaan 32 markkaa, kilon, 1/2 ja 1/4 kilon pakkauksissa 31 markkaa kiloa kohden sekä sen lisäksi, milloin ostaja on suurostajaksi katsottava liike, keskimäärin 1 markka kiloa kohden. Sosiaaliministeriön asiana on määrätä, missä tapauksessa liikettä on pidettävä tässä tarkoitettuna suurostajana. Myytessä voita sairaalalle, valtion tai kunnan laitok-

selle taikka muulle näihin verrattavalle laitokselle vähintään 50 kilon erissä tukkuliikkeen on myönnettävä ostajalle alennuksena vähintään edellä tässä momentissa vahvistettu vähittäismyyntipalkkio ja vähittäismyyntiliikkeen siitä puolet, milloin myynti tapahtuu suuremmissa erissä kuin vähittäismyynnissä on tavallista.

Tukkumyyntihintaan ei saa lisätä kustannuksia, jotka aiheutuvat voin lähettämisestä vastaanottoaikkakunnalle.

Meijerivoilla tarkoitetaan meijerissä valmistettua voita ja ulkomailta tuotua voita.

2 §.

Tämä päätös, jolla kumotaan valtioneuvoston kesäkuun 13 päivänä 1957 voin hinnoista antama päätös (222/57), tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1957.

Helsingissä 30 päivänä elokuuta 1957.

Ministeri *Atte Pakkanen*.

Apulaistoimistopäällikkö Tapio Kuitunen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 14 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
kaksi valtioneuvoston päätöstä voimainnoista.**

Hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 13 päivänä kesäkuuta ja 30 päivänä elokuuta 1957 antamat päätökset voimainnoista saatettu eduskunnan tietoon ja eduskunta on pöytäkirjanottein 25 päivältä kesäkuuta ja 24 päivältä syyskuuta 1957 lähettänyt nämä päätökset perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätösten johdosta kuullut apulaistoimistopäällikkö Tapio Kuitusta sosiaaliministeriöstä.

Käsiteltävänä olevista valtioneuvoston päätöksistä on ensiksi mainittuun antanut aiheen pyrkimys säilyttää voimainnoittajahinta ennallaan huolimatta voimainnoittajien tukipalkkioiden vähentämisestä. Jälkimmäisen päätöksen antaminen on taas ollut seurauksena maataloustulon vakaannuttamisesta 17 päivänä toukokuuta 1956 annetun lain (298/56) nojalla samaan aikaan suoritettua maataloustuotteiden hintojen tarkistamisesta.

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 1957.

Kun voimainnoista 13 päivänä kesäkuuta 1957 annettu valtioneuvoston päätös, joka perustui alussa mainittuun lakiin ja joka valiokunnan käsityksen mukaan on voimainnoittajajaksenaan ollut tarpeellinen, on kysymyksessä olevalla 30 päivänä elokuuta 1957 annetulla päätöksellä kumottu ja koska viimeksi sanottu päätös niin ikään perustuu edellä sanottuun lakiin ja valiokunnan mielestä on tarpeellinen, perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei voimainnoista 13 päivänä kesäkuuta 1957 annetun valtioneuvoston päätöksen saattaminen Eduskunnan tietoon aiheuttaisi enempiä toimenpiteitä Eduskunnan taholta; ja

ettei voimainnoista 30 päivänä elokuuta 1957 annettua valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat otta-
neet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet
Ahonen, Heljas, Hykkäälä, Kauppi, M. Mat-

tila, Meinander, Palovesi, Tainio ja Öster-
holm sekä varajäsenet Innala ja Tiekso-
Isaksson.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu kaksi valtioneuvoston päätöstä voin hinnoista.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätökset 13 päivältä kesäkuuta ja 30 päivältä elokuuta 1957 voin hinnoista, mitkä päätökset on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 14.

Kun voin hinnoista 13 päivänä kesäkuuta 1957 annettu valtioneuvoston päätös, joka Eduskunnan mielestä on voimassaoloaikanaan ollut tarpeellinen, on kysymyksessä olevalla 30 päivänä elokuuta 1957 annetulla päätök-

sellä kumottu ja koska viimeksi mainittu päätös Eduskunnan mielestä on tarpeellinen, Eduskunta on päättänyt,

ettei voin hinnoista 13 päivänä kesäkuuta 1957 annetun valtioneuvoston päätöksen saattaminen Eduskunnan tietoon aiheuta enempiä toimenpiteitä Eduskunnan taholta; ja

ettei voin hinnoista 30 päivänä elokuuta 1957 annettua valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 1957.

Valtioneuvoston päätös

kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on muutettuna 28 päivänä joulukuuta 1956 annetussa laissa (666/56), ja 2 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt kumota kotimaisten tarvikkeiden hintojen ja maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 29 päivänä lokakuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen (532/56) sitä koskevina voimassaolopäätöksineen 28 päivältä joulukuuta 1956 (671/56) ja kotimaisten tarvikkeiden hintojen ja maksujen säännöstelystä 23 päivänä maaliskuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen (144/56) 73 §:n 2 momentin ja muuttaa sanotun päätöksen 19, 20 ja 62 §:n näin kuuluviksi:

19 §.

Hinnanvahvistus on haettava kotimaassa myyntiä varten valmistetuille, tuotetuille, käsitellyille, kerätyille tai ravitsemisliikkeissä tarjoiltaville tarvikkeille ja niistä valmistetuille ravintola-annoksille, ei kuitenkaan, mikäli elinkeinonharjoittaja tarjoaa, pitää kaupan, myy tai muutoin luovuttaa niitä hintaan, joka ei ole korkeampi kuin millä hän on sanottuja tarvikkeita myynyt tai pitänyt kaupan 14 päivänä syyskuuta 1957 tai viimeksi sitä ennen.

Hinnanvahvistusta ei niinikään ole tarpeen hakea sellaisille 1 momentissa tarkoitetuille tarvikkeille, ruoille eikä juomille, joille on vahvistettu yhtenäishinta.

Mikäli elinkeinonharjoittaja haluaa soveltaa 1 momentissa tarkoitettuihin tarvikkeisiin kausiluontoisesti vaihtelevia hintoja, on siihen saatava sosiaaliministeriön lupa.

Milloin 1 momentissa tarkoitettuja tarvikkeita on siinä mainittuna ajankohtana myyty tai pidetty kaupan erisuuruisia hintoja noudattaen tahi, milloin sanottujen hintojen suuruudesta muutoin syntyy epätietoisuutta, on sosiaaliministeriön asiana määrätä, mitä hintaa on pidettävä sanotun päivän hintana.

20 §.

Sosiaaliministeriöllä on valta määrätä, että jollekin tai joillekin 19 §:ssä tarkoitetuista tarvikkeista ei tarvitse hakea hinnanhahvistusta.

Niinikään on ministeriöllä valta määrätä, että sellaiselle 19 §:ssä tarkoitettulle tarvikkeelle, jonka ministeriö on tämän päätöksen voimaantulon jälkeen vapauttanut hinnanhahvistuksen alaisuudesta, on määrätystä ajankohdasta lukien haettava hinnanhahvistus.

62 §.

Maksuille on haettava vahvistus, ei kuitenkaan, mikäli maksun saaja ei sitä ota, vaadi tai varaa korkeampana kuin oli hänen 14 päivänä syyskuuta 1957 tai viimeksi sitä ennen ottamansa, vaatimansa tai varaamansa vastaavanlainen maksu.

Maksun suuruuden tai sen laskentaperusteet vahvistaa, ellei valtioneuvosto ole tätä oikeutta itselleen pidättänyt, sosiaaliministeriö, jolla on myös valta määrätä, ettei jollekin tai joillekin 1 momentissa tarkoitetuille maksuille ole tarpeen hakea vahvistusta. Niinikään on ministeriöllä valta määrätä, että sellaiselle yllä tarkoitettulle maksulle,

jonka ministeriö on tämän päätöksen voimaantulon jälkeen vapauttanut vahvistuksen alaisuudesta, on määrätystä ajankohdasta lukien haettava vahvistus.

Yhtenäisten maksujen aikaansaamiseksi sosiaaliministeriö voi myös vahvistaa maksun suuruuden laatu- ja kustannusvertailun perusteella riippumatta siitä, onko maksulle haettava vahvistus.

Vahvistetun maksun korottaminen on sallittu vain maksun vahvistaneen viranomaisen luvalla.

Siitä riippumatta, onko maksulle haettu vahvistus, sosiaaliministeriöllä on valta tarpeen vaatiessa vahvistaa 1 momentissa mainittu maksu.

Tämä päätös tulee voimaan 17 päivänä syyskuuta 1957 ja on voimassa 31 päivän

Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 1957.

lokakuuta 1957 loppuun. Sosiaaliministeriön kotimaisten tarvikkeiden hintojen ja maksujen säännöstelystä 23 päivänä maaliskuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen (144/56) 19 §:ssä tarkoitettujen tarvikkeiden hinnoille ja 62 §:ssä tarkoitetuille maksuille tahi niitä koskeville hinnoitteluperusteille antamat vahvistuspäätökset jäävät voimaan.

Mikäli elinkeinonharjoittajalla on tämän päätöksen voimaan tultua myytävänä tarvikkeita, joita ei ole pidetty kaupan 19 §:n 1 momentissa mainittuna ajankohtana, saadaan niitä myydä, ellei sosiaaliministeriö toisin määrää, ilman hinnanvahvistusta vain niissä tapauksissa, jolloin niiden hinnat on laskettu tämän päätöksen tai sen nojalla annettujen määräysten mukaisesti. Sama olkoon vastaavasti maksuihin nähden noudatettavana.

Sosiaaliministeri *Aino Malkamäki*.

Toimistopäällikkö E. Louhio.

Valtioneuvoston päätös

eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on joulukuun 28 päivänä 1956 annetussa laissa (666/56), ja 2 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt lisätä eräitten hintojen säännöstelystä 9 päivänä tammikuuta 1956 annettuun valtioneuvoston päätökseen (7/56) näin kuuluvan 19 a §:n:

19 a §.

Sellaisia tämän päätöksen 1 §:ssä tarkoitettuja tarvikkeita, jotka on tuotu maahan 14 päivänä syyskuuta 1957 tai sitä ennen, älköön ilman valtioneuvoston tai sosiaaliministeriön antamaa hinnanhavvistusta pidettävä kauppan, myytävä tai muutoin luovu-

Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 1957.

tettako hintaan, joka on korkeampi kuin millä elinkeinonharjoittaja on sanottuja tarvikkeita myynyt tai pitänyt kaupan 14 päivänä syyskuuta 1957 tai sitä ennen.

Tämä päätös tulee voimaan 17 päivänä syyskuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Aino Malkamäki*.

Toimistopäällikkö E. Louhio.

Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 15 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta sekä valtioneuvoston päätös eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 16 päivänä syyskuuta 1957 antama päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ja valtioneuvoston samana päivänä antama päätös eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 24 päivältä samaa syyskuuta lähettänyt nämä päätökset perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätösten johdosta kuullut ministeri Olli Uotia, oikeuskansleri Olavi Honkaa ja eduskunnan oikeusasiamiestä Marjos Rapolaa sekä ministeri Olli Kailaa ulkoasiainministeriöstä, ylijohtaja Gunnar Korhosta ja toimistopäällikkö Rafael Eklundia kauppa- ja teollisuusministeriöstä sekä osastopäällikkö Olavi Väyrystä ja toimistopäällikkö E. Louhiota sosiaaliministeriöstä.

Käsiteltävänä olevista valtioneuvoston päätöksistä pyritään ensiksi mainitulla toteuttamaan niin kotimaisten tarvikkeiden hintojen kuin maksujenkin osalta hintasulku syyskuun 14 päivänä 1957 vallinneen hintatason pohjalla siten, että hintojen ja maksujen korottaminen sanottuna ajankohtana vallinneesta tasosta on sallittu vain asianomaisen viranomaisen luvalla. Päätös olisi voimassa kuluvan lokakuun 31 päivänä loppuun. Jälkimmäisellä päätöksellä pyritään taas toteuttamaan vastaava hintasulku niiden puheena olevalla valtioneuvoston päätöksellä muutetun valtioneuvoston päätöksen 1 §:ssä tarkoitettujen tarvikkeiden osalta, jotka on tuotu maahan 14 päivänä syyskuuta 1957 tai sitä ennen.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että käsiteltävänä olevien valtioneuvoston päätösten antaminen on johtunut Suomen Pankin samaan aikaan suorittamasta valuuttakurssien muuttamisesta ja että niiden tarkoituksena on, estämällä äkillinen hintatason muutos, turvata maan talouselämää. Ryhtyessään harkitsemaan, missä määrin puheena olevat valtioneuvoston päätökset ovat edistäneet niillä tarkoitettua päämäärän saavuttamista, valiokunta on joutunut tutkimaan, miten sanottuja päätöksiä on käytännössä sovellettu. Tällöin valiokunta on havainnut, että sosiaaliministeriön ja hinnantasaustoimikunnan toimenpitein on korotettu maassa syyskuun 18 päivän lopussa 1957 varastossa olleiden bensiinin, moottoripetroolin, valopetroolin ja kaasuöljyn hinnantasausmaksuja sekä varastossa saman syyskuun 22 päivän lopussa olleen raakakahvin hinnantasausmaksua siten, että on arvioitu hinnantasausrahoon kertyvän sanotuista tasausmaksujen korotuksista mainittujen nestemäisten polttoaineiden osalta noin 242 000 000 ja kahvin kohdalta noin 150 000 000 markkaa. Puheena olevien varastoitujen tarvikkeiden myyntihintaa on samanaikaisesti korotettu hinnantasausmaksun muutosta vastaavassa määrässä. Eduskunta on kuitenkin 20 päivänä joulukuuta 1956 antamassaan vastauksessa hallituksen esitykseen hinnantasauslaiksi lausunut, hyväksyessään sanotun lain, edellyttävänsä muun muassa, että hinnantasausmenettelyä pyritään soveltamaan siten, ettei se korota tärkeiden yleisten kulutustarvikkeiden silloista hintatasoa. Tämän vuoksi on edellä selostettua nestemäisten polttoaineiden sekä kahvin hintaan korottavasti vaikuttanutta menettelyä pidet-

tävä eduskunnan päätöksen vastaisena.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan olivat hinnantasausrahaston omat varat kuluvan vuoden tammikuun 1 päivänä 2 777 566 798 markkaa sekä kuluneen elokuun 31 päivänä 7 825 676 886 markkaa. Kun valiokunnalle on ilmoitettu devalvaation johdosta lisättyihin tasauskorvauksiin kuluvan vuoden aikana vielä tarvittavan noin 1 300 000 000 markkaa, on aihetta päätellä, että käsiteltäessä toimitettua maassa varastoituna olleiden nestemäisten polttoaineiden ja raakakahvin hinnantasausmaksun korotusta olisi täytynyt havaita hinnantasausrahaston ylijäämän ilman suunniteltujakin hinnantasausmaksujen korotuksia tulevan vuoden päättyessä kohoamaan useisiin miljardeihin markkoihin, ja koska 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun hinnantauslain (667/56) 1 §:n 2 momentin mukaan hinnantasaustoimintaa on johdettava siten, ettei tasausmaksuja ilman erityistä syytä määrätä maksettavaksi enempää, kuin tasauskorvausten suorittamiseen arvioidaan tarvittavan, on sen menettelytavan laillisuus, jolla hinnantauslakia ainakin kysymyksessä olevassa tapauksessa on sovellettu, valiokunnan käsityksen mukaan arveluttava, varsinkaan kun lain tarkoittamista „erityisistä syistä” ei ole esitetty riittävää selvitystä.

Valiokunta katsoo lisäksi, että edellä kosketellut hallituksen toimenpiteistä aiheutuneet

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1957.

hinnankorotukset ovat olleet omiaan horjuttamaan luottamusta vakaan hintatason säilymiseen, jonka ylläpitämiseen hallituksen maan talouselämää turvatakseen olisi nimenomaan ollut käsiteltävänä olevien valtioneuvoston päätösten tarkoituksenmukaisella soveltamisella pyrittävä. Päätösten soveltaminen on sen vuoksi valiokunnan mielestä tapahtunut myös harkitsemattomasti.

Kun perustuslakivaliokunta edellä lausutusta huolimatta katsoo voivansa hyväksyä käsiteltävänä olevat valtioneuvoston päätökset, valiokunta perustaa tämän siihen käsitykseen, että päätökset oikein sovellettuina ovat omiaan estämään aiheettomia hinnankorotuksia devalvaation jälkeen. Tällöin valiokunta kuitenkin edellyttää, että hallitus ottaa huomioon edellä tehdyt huomautukset sekä huolehtii siitä, että päätösten soveltaminen vastaisuudessa tapahtuu niin, että syyt, jotka ovat antaneet aiheen tehtyihin huomautuksiin, asianmukaisin toimenpitein poistetaan.

Viitaten siihen, mitä edellä on lausuttu, sekä koska käsiteltävänä olevat päätökset perustuvat alussa mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä ovat tarpeelliset, perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevia valtioneuvoston päätöksiä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hykkäälä, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kyttä, M. Mattila, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Innala.

Vastalauseita.

I.

Valiokunnalle on hallituksen taholta ilmoitettu, että hallitus tulee antamaan eduskunnalle selvityksen hinnantasausrahaston varojen käytöstä. Koska asian käsittely on vielä keskeneräinen eikä valiokunnan mietinnössä ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota valtiontalouden vaikeaan tilanteeseen, pidämme hallituksen menettelytavan arvostelua ennen-

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1957.

Lennart Heljas.

Matti Mattila.

Eino Palovesi.

aikaisena. Ehdotamme edellä sanotun perusteella,

että mietinnön neljännessä kappaleesta poistettaisiin lause, joka alkaa: „. . . ja koska 28 päivänä joulukuuta . . .” ja viidennestä kappaleesta viimeinen lause, joka alkaa: „Päätösten soveltaminen . . .”.

II.

Käsiteltävänä olevien valtioneuvoston päätösten tarkoituksena on estää hintasululla erilaisten tuotteiden ja tarvikkeiden hintojen nousu devalvoinnin toimeenpanoa lähinnä seuraavina kuukausina. Pyrkimystä inflatorisen kehityksen estämiseksi on pidettävä kiitettävänä ja onkin välttämätöntä, ettei mitään sellaisia toimenpiteitä laiminlyödä, joilla voidaan tehokkaasti estää perusteettomat hintojen nousut. Tällä näkökohdalla voidaan perustella myös nyt kysymyksessä olevia valtioneuvoston päätöksiä, joskin samalla on pakko todeta, että niiden inflatoorista kehitystä jarruttava vaikutus muodostuu varsin lyhytaikaiseksi.

On kuitenkin syytä todeta, että puheena olevia päätöksiä — vaikkakaan niihin ei sanotussa suhteessa sisälly mitään lausuntoa — on ryhdytty soveltamaan siten, että kaikki maassa olevat vanhat tavaravarastot edelly-

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1957.

Harras Kyttä.
Eino Palovesi.
John Österholm.

tetään myytäväksi loppuun ns. hankintahintaperiaatetta noudattaen eli siis siten, että ennen Suomen markan devalvointia hankittu tavara on myytävä markkamääräisesti entisiin hinnan rahan arvon huononemista huomioimatta. Tällaista menettelyä, joka johtaa siihen, että liikelaitoksemme uusiessaan ulkomaan tuotteita käsittävät varastonsa saavat entisten varastojen tilalle uutta tavaraa noin kolmannesta vähemmän ja kärsivät täten vastaavan omaisuuden menetyksen, ei voida pitää oikeudenmukaisena. Sen vuoksi ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön olisi lisättävä näin kuuluva kappale:

„Valiokunta pitää välttämättömänä, että hintaviranomaiset uusia hinnannvahvistuksia myöntäessään tekevät sen soveltaen ns. jälleenhankintahintaperiaatetta.”

Päiviö Hetemäki.
Nils Meinander.
Aune Innala.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta sekä valtioneuvoston päätös eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätökset 16 päivältä syyskuuta 1957 kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ja eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mitkä päätökset on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 15.

Eduskunta toteaa, että kysymyksessä olevien valtioneuvoston päätösten antaminen on johtunut Suomen Pankin samaan aikaan suorittamasta valuuttakurssien muuttamisesta ja että niiden tarkoituksena on, estämällä äkillinen hintatason muutos, turvata maan talouselämää. Harkitessaan, missä määrin puheena olevat valtioneuvoston päätökset ovat edistäneet niillä tarkoitettua päämäärän saavuttamista, Eduskunta on joutunut tutkimaan, miten sanottuja päätöksiä on käytännössä sovellettu. Tällöin Eduskunta on havainnut, että sosiaaliministeriön ja hinnantasaustoimikunnan toimenpitein on korotettu maassa syyskuun 18 päivän lopussa 1957 varastossa olleiden bensiinin, moottoripetroolin, valopetroolin ja kaasuöljyn hinnantasausmaksuja sekä varastossa saman syyskuun 22 päivän lopussa olleen raakakahvin hinnantasausmaksua siten, että on arvioitu hinnantasausrastoon kertyvän sanotuista tasausmaksujen korotuksista mainittujen nestemäisten polttoaineiden osalta noin 242 000 000 ja kahvin kohdalta noin 150 000 000 markkaa. Puheena olevien varastoitujen tarvikkeiden myyntihintaa on samanaikaisesti korotettu hinnantasausmaksun muutosta vastaavassa määrässä. Eduskunta on kuitenkin 20 päivänä joulukuuta

1956 antamassaan vastauksessa Hallituksen esitykseen hinnantasauslaiksi lausunut, hyväksyessään sanotun lain, edellyttävänsä muun muassa, että hinnantasausmenettelyä pyritään soveltamaan siten, ettei se korota tärkeiden yleisten kulutustarvikkeiden silloista hintatasoa. Tämän vuoksi on edellä selostettua nestemäisten polttoaineiden sekä kahvin hintaan korottavasti vaikuttanutta menettelyä pidettävä Eduskunnan päätöksen vastaisena.

Eduskunnan saaman selvityksen mukaan olivat hinnantasausrahaston omat varat kuluvan vuoden tammikuun 1 päivänä 2 777 566 798 markkaa sekä kuluneen elokuun 31 päivänä 7 825 676 886 markkaa. Kun Eduskunnalle on ilmoitettu devalvaation johdosta lisättyihin tasauskorvauksiin kuluvan vuoden aikana vielä tarvittavan noin 1 300 000 000 markkaa, on aihetta päätellä, että käsiteltäessä toimitettua maassa varastoituna olleiden nestemäisten polttoaineiden ja raakakahvin hinnantasausmaksun korotusta olisi täytyntä havaita hinnantasausrastoon ylijäämän ilman suunniteltujakin hinnantasausmaksujen korotuksia tulevan vuoden päättyessä kohoamaan useihin miljardeihin markkoihin, ja koska 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun hinnantauslain (667/56) 1 §:n 2 momentin mukaan hinnantasaustoimintaa on johdettava siten, ettei tasausmaksuja ilman erityistä syytä määrätä maksettavaksi enempää, kuin tasauskorvausten suorittamiseen arvioidaan tarvittavan, on sen menettelytavan laillisuus, jolla hinnantauslakia ainakin kysymyksessä olevassa tapauksessa on sovellettu, Eduskunnan mielestä arveluttava, varsinkin kun lain tarkoitamista „erityisistä syistä” ei ole esitetty riittävää selvitystä.

Eduskunta katsoo lisäksi, että edellä koskettellut Hallituksen toimenpiteistä aiheutuneet hinnankorotukset ovat olleet omiaan horjuttamaan luottamusta vakaan hintatason säilymiseen, jonka ylläpitämiseen Hallituksen maan talouselämää turvatakseen olisi nimenomaan ollut puheena olevien valtioneuvoston päätösten tarkoituksenmukaisella soveltamisella pyrittävä. Päätösten soveltaminen on sen vuoksi Eduskunnan mielestä tapahtunut myös harkitsemattomasti.

Kun Eduskunta edellä lausutusta huolimatta on katsonut voivansa hyväksyä kysymyksessä olevat valtioneuvoston päätökset, Eduskunta on tämän perustanut siihen käsi-

tykseen, että päätökset oikein sovellettuina ovat omiaan estämään aiheettomia hinnankorotuksia devalvaation jälkeen. Tällöin Eduskunta kuitenkin edellyttää, että Hallitus ottaa huomioon edellä tehdyt huomautukset sekä huolehtii siitä, että päätösten soveltaminen vastaisuudessa tapahtuu niin, että syyt, jotka ovat antaneet aiheen tehtyihin huomautuksiin, asianmukaisin toimenpitein poistetaan.

Viitaten siihen, mitä edellä on lausuttu, Eduskunta on päättänyt,

ettei puheena olevia valtioneuvoston päätöksiä ole kumottava.

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 1957.

Valtioneuvoston päätös

kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain (120/56) 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on 28 päivänä joulukuuta 1956 annetussa laissa (666/56) ja 2 §:n nojalla sosiaaliministeriön esityksestä päättänyt muuttaa kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 16 päivänä syyskuuta 1957 annetun valtioneuvoston päätöksen (317/57) loppulauseen näin kuuluvaksi:

Tämä päätös on voimassa vuoden 1957 loppuun. Sosiaaliministeriön kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelystä 23 päivänä maaliskuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen (144/56) 19 §:ssä tarkoitettujen tarvikkeiden hinnoille ja 62 §:ssä tarkoitetuille maksuille tahi niitä koskeville hinnoitteluperusteille antamat vahvistuspäätökset jäävät edelleen voimaan.

Mikäli elinkeinon harjoittajalla on 1 päivänä marraskuuta 1957 tai sen jälkeen myytävänä tarvikkeita, joita ei ole pidetty kauppan 14 päivänä syyskuuta 1957 tai sitä ennen, on niille haettava hinnanvahvistus ellei sosiaaliministeriö toisin määrää. Sama olkoon vastaavasti maksuihin nähden noudatettavana.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1957.

Ministeri *Olli J. Uoti.*

Toimistopäällikkö *E. Louhio.*

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 18 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen
sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.**

Hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 31 päivänä lokakuuta 1957 antama päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 12 päivältä kuluva marraskuuta lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen joh-

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 1957.

dosta kuullut osastopäällikkö Olavi Väyrystä sosiaaliministeriöstä.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Hel-

jas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, M. Mattila ja Tainio sekä varajäsen Suonpää.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 31 päivältä lokakuuta 1957 kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on hintatason turvaamisesta 5 päivänä maaliskuuta 1956 annetun lain 5 §:n mukaisesti

ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 18, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1957.

Valtioneuvoston päätös

lisenssittömästä tuonnista.

Annettu Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1957.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain (664/56) nojalla kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Sen estämättä, mitä valtioneuvoston ulkomaankaupan säännöstelystä 29 päivänä kesäkuuta 1953 antamassa päätöksessä (310/53) on määrätty, saadaan jäljempänä lueteltuihin tullinimikkeisiin kuuluvia tarvikkeita tuoda maahan ja panna tullivarastoon ilman tuontilisenssiä, jos tuonti tapahtuu maista, jotka ovat vastaavasti vapauttaneet suomalaiset

vientituotteet määrällisistä rajoituksista ja joiden keskinen valuuttojen vaihto-oikeus koskee Suomea, ja mikäli tarvikkeen alkuperä- ja ostomaa kuuluvat sanottuihin maihin sekä tarvikkeen maksu tapahtuu voimassa olevien valuutansäännöstelymääräysten mukaisesti.

Mitä edellä on määrätty, ei sovelleta dollarimaiden osalta.

Tullinimike

Tavaranimitys

03-104/204	(Silli)
05-001/015	(Eläinkunnasta saadut raaka-aineet)
06-001/004	(Kukkasipulit, juuret, juurimukulat, elävät kasvit, pistokkaat)
08-014/015:sta	
Omenasose	
08-018	(Kuivatut päärynät)
08-020	(Kuivatut aprikoosit ja persikat)
08-022	(Kuivatut luumut)
08-026	(Kuivatut sekahedelmät)
09-001/002	(Kahvi)
09-003	(Tee)
09-004/018	(Mausteet)
12-002	(Kopra)
12-005/024	(Erinäiset siemenet)
12-027/037	(Teollisuus- ja lääkekasvit; karjanrehu)
13-001/010	(Parkituksen ja värjäyksen raaka-aineet; kasvimehut)
14-001/007	(Palmikoinnin raaka-aineet, raa'at kasviaineet)
15-002	(Tali)
15-003	(Luu- ja sorkkaöljy sekä -rasva)
15-005	(Hylkeen- ja valaantraani, kalanmaksaöljy)
15-009	(Maapähkinäöljy)
15-011/219	(Oliivi-, risiini-, palmu-, palmuydin-, kookosöljy ja rasvahapot)

Tullinimike	Tavaranimitys
15-022	(Vedytetyt rasvat ja öljyt)
15-025/029	(Villarasva ja lanoliini; eläin-, hyönteis- ja kasvivaivat; vahaseokset)
16-007:stä mauste- ja sokeri- suolattu silli	
17-010	(Sokeriväri)
18-001/204	(Kaakaopavut, -voi ja -jauhe)
22-004/219	(Alkoholijuomat)
22-021/022	(Ruokaetikka)
23-001/002	(Liha- ja kalajauho)
24-001/008	(Tupakka)
25-001/013	(Hiekka, savi, liitu, grafiitti, keittosuola, rikki, raskassälpä, viteriitti, hioma-aineet, marmori)
25-014	(Kalkkikivi)
25-015	(Magnesiitti)
25-017	(Kipsi)
25-020	(Muurauslaasti)
25-023	(Eristysmassa; muottijauhe)
25-024/025	(Asbesti, talkki)
25-026	(Piimulta)
25-028	(Fluorisälpä ja kryoliitti)
26-001/004	(Malmit, kuona ja tuhka)
27-009	(Karbolihapo ja kresoli)
27-019/024	(Kivennäisvoiteluöljyt, vaseliini, parafiini, maa- ja montaanivaha, asfalttiseokset)
28-001/006	(Fosfori, elohopea, kaasut, typpihappo)
28-008/011	(Suola-, fosfori-, boorihappo ja seokset)
28-013/017	(Muurahais-, oksaali-, viini-, sitruuna- ja maitohappo)
28-019/025	(Emäksiä ja oksideja)
28-027/038	(Booraksi, karbonaatit; natrium- ja kaliumnitriitti, -nitraatti ja silikaatti)
28-040/063	(Natriumsulfiitti, sulfaatit, natrium- ja kaliumsulfidi, kloridit, kloorikalkki, natrium- ja kaliumklooraatti ja -kromaatti, lyijyasettaatti)
28-065	(Piikarbidi)
28-266/068	(Karbidiit, teollisuuskemikaalit ja hiilivedyt)
28-070	(Butanoli)
28-073	(Asetoni)
28-075/082	(Liuottimet ja pehmittimet, aniliini, mononitrobensoli, väriemäkset ja -suolat, parkkihappo, makeuttamisaineet, aktiivihili, selluloosajohdannaiset, tekohartsit ja tekomassat)
28-083	(Keltu)
28-084/085	(Tekomassalaatat, levyt, tangot, tekosuoli)
28-086	(Desinfioimisaineet ja kasvinsuojeluaineet)
28-088/092	(Täppättiöljy, kolofoni, kumaronihartsit, panimopiki, juoksutin)
28-094/097	(Lesitiini, seerumit, alkoholipitoiset lääkkeet ja seokset)
28-099	(Kemialliset valmisteet ja -lääkkeet)
29-001/011	(Valokuvauksifilmit, -levyt, -paperi ja -kemikaalit)
30-001/011	(Parkitusuutteet, orgaaniset värit, noki, liitu, raskassälpä, bariumsulfaatti)
30-014	(Maa- ja rautaoksidivärit)
30-117/028	(Litoponi, titaanivalkoinen, lyijymönjä, ultramariini, värilakat, metalliset värit, painovärit värinauhat ja värityynyt)

Tullinimike

Tavaranimitys

30-031	(Värit vähittäismyyntipakkauksissa, paino päällyksineen enint. 250 gr)
30-033/138	(Voi- ja juustoväri, lakat, laivanpohjavärit)
30-042	(Kirjoitus- ja piirustusliitu)
31-001/204	(Haihtuvat öljyt ja esanssit)
32-010	(Voiteluöljyt)
33-001/010	(Kaseiini, albumiini, selatiini, liimat)
34-004	(Musta ruuti)
35-001/018	(Lannoitteet)
36-001/005	(Vuodat)
37-106/206	(Lakinlipat ja -hihnat, hikinauhut)
37-008/010	(Teknilliset nahkatavarat)
37-112/212	(Tavarat suolista ja jänteistä)
39-001/032	(Kautsu ja kautsuteokset)
40-001/019	(Puutavara, lastuvilla, faneeri)
40-021	(Drittelikimmet, puiset)
40-023/024	(Lestit, puukorot, -naulat ja -pohjat)
40-028/029	(Mallit ja muotit; lestiteelmät)
41-001	(Korkki)
43-001/002	(Paperijäte ja -vanuke)
44-001/022	(Pahvi ja paperi)
45-001/003	(Kirjat, nuotit, kartat)
45-008	(Millimetripaperi)
46-001/003	(Luonnonsilkki ja -lanka)
46-004	(Kokosilkkikankaat, luonnonsilkkiä)
46-007	(Haavasilkki)
46-012/115	(Seulakangas; tekosilkkilanka; cord-kudos)
46-215	(Kokosilkkikankaat, tekosilkkiä)
46-116/216	(Puolisilkkikankaat, tekosilkkiä)
46-020	(Pitsit, pitsikankaat, tylli, tekosilkkiä)
46-022	(Kullankehrääjälanka)
47-001	(Villa)
47-003/007	(Jouhet, karvat ja villanjäte)
47-008	(Villalanka, vähittäismyyntierissä)
47-009/014	(Efekttilanka, villasta, villa- ja joughilanka)
47-018/020	(Villakankaat, 5—15 % silkkiä)
47-022	(Konehuopa, villasta)
48-001/003	(Puuvilla ja -jäte)
48-005/006	(Tekokuitu, muualle kuulumaton)
48-007/033	(Puuvillalanka)
48-034/044	(Puuvillakankaat)
48-046	(Konehuopa, puuvillasta)
48-047/048	(Purjekangas, hihnakangas)
49-001/006	(Muut kasvitekstiiliaineet, jätteet, rohtimet)
49-008/020	(Lanka, pellavasta, hampusta, juutista, manillasta)
49-021	(Paperilanka)
50-005/009	(Huopa)
50-024	(Kalkiokangas)
50-033/034	(Linoleumi)
50-036/239	(Kimmoiset ja kautsutetut kankaat, nauhat ja punokset)
50-240/043	(Kautsutetut erikoiskudelmät; hehkusukat; lampun- ja kynttilänsydän; konetiivistet)

Tullinimike	Tavaranimitys
51-002:sta	
51-005:stä	
51-008:sta	
51-011:sta	
51-014:sta	
51-015:sta	
51-020:stä	
51-021:stä	
sukat	
53-001	(Lumput)
55-001/008	(Hattupalmikot ja hatunteelmät)
56-003	(Sateenvarjojen varret ja -kehät)
56-005	(Sateenvarjojen ja kävelykeppien osat)
58-001/017	(Marmorilaatat, hiomakivet, -paperi, -pahvi ja -kangas; asfaltti-, sementti- ja kipsiteokset)
58-019/022	(Asbesti- ja kiilleteokset)
58-025/028	(Kiviteokset, kuonavilla)
59-003/204	(Tulenkestävät tiilet)
59-011	(Keraamiset tavarat teknilliseen käyttöön)
60-201:stä	
lasitus- ja emaljimassa	
60-011/012	(Laboratorioesineet, putki ja tanko)
60-020/022	(Suojalasit; öljylampunlasit; optiset lasit)
63-001	(Takkirauta)
63-002/009	(Ferrolejeeringit, romu, teräsvilla)
63-010/011	(Rauta- ja teräsvalanteet)
63-012/013	(Billetit ja muut takoraudasta tai -teräksestä valssatut tai taotut ainekset)
63-014	(Rauta- ja terästanko ja -lanka; ruostumaton)
63-015	(Työkaluteräs)
63-016/028	(Tankorauta ja -teräs)
63-029/050	(Rauta- ja teräslanka ja -levy; levykappaleet; vannerauta ja -teräs)
63-053	(Takorautaputket)
63-054/061	(Putket ja liitoskappaleet)
63-064	(Pyöränrenkaat, pyörät)
63-065	(Pyörät ja pyöräkerrat)
63-066	(Pyöränakselit)
63-070/079	(Kuljetustynnyrit; kaasujen lieriöt ja säiliöt; teokset rauta- ja teräslangasta)
63-080	(Polkupyörän ja moottoripyörän ketjut)
63-107/112	(Neulat ja naskalit)
63-163	(Sahanteräteelmät, kivisahat)
64-001/028	(Kupari)
65-001/015	(Nikkeli)
66-001/215	(Alumiini)
67-001/013	(Lyijy)
68-001/010	(Sinkki)
69-001/010	(Tina)
70-001/002	(Muut epäjalot metallit; antimoni ja vismutti)
71-016/019	(Partaveitset ja parranajolaitteet)
71-022	(Tukanleikkukoneet)
71-039/041	(Kuvalaatat; käsileimasimet; kynänterät)

Tullinimike	Tavaranimitys
71-042	(Vetoketjut ja niiden osat)
71-043	(Hakaset ja soljet)
72-005/009	(Höyrylokomobiilit, höyrykoneet ja -turbiinit, höyryturbiinisähkögeneraattoriyhdistelmät)
72-020/021	(Kompressorit ja ilmapumput)
72-024/026	(Ilmapuristuksella toimivat laitteet nesteen tai jauheen levittämistä varten, kalanterikoneet)
72-027/028	(Sentrifuugit)
72-029/031	(Puristimet)
72-033/056	(Maatalous- ja meijerikoneet)
72-058	(Jäähdytyskaapit)
72-062/063	(Koneet ja laitteet kuumentamista, kylmentämistä yms. varten)
72-564/664	(Koneet maalajien käsitt. varten)
72-065/067	(Koneet ja laitteet nahan, vuodan ja nahkateosten valmistusta varten)
72-068/071	(Koneet ja laitteet paperivanukkeen, paperin ja pahvin valmistusta ja jälkikäsittelyä varten)
72-072/073	(Koneet ja laitteet paperi- ja pahviteosten valmistusta varten)
72-075	(Koneet ja laitteet tekstiiliaineen käsittelyä ja valmistusta varten, näiden apukoneet ja -laitteet)
72-576/676	(Ompelukoneet ja räätälinkoneet)
72-077/078	(Pneumaattiset työkalukoneet ja työkalut)
72-079/090	(Työkalu- ja muut koneet metallin käsittelyä varten)
72-091/098	(Puuntyöstökoneet)
72-106/109	(Konttorikoneet)
72-112/117	(Armatuurit)
72-118	(Kuula- ja rullalaakerit)
72-119/120	(Höyrykattiloiden, keittimien ja säiliöiden osat rautalevystä, myös valmistamattomat)
72-121	(Kangas- ja tapettipainovalssit ja moletit)
72-122/124	(Koneiden ja laitteiden osat)
72-125	(Karstakangas ja -nahka, kutomakoneiden karstat ja kammat)
72-126	(Pesukoneet)
73-001	(Generaattorit, muuntajat, moottorit ym. yli 1500 kg)
73-107/207	(Akkumulaattorit)
73-011/013	(Sähkölaitteet käynnistystä, valaistusta ja merkinantoa varten, moottoriajoneuvoissa käytettävät; polttomoottoreiden sytytyslaitteet ja -tulpat)
73-119/219	(Magneettilaitteet nostamista ja rautaosasten erottamista varten)
73-021	(Hehkulampun kannat)
73-025	(Lääketieteelliset sähkölaitteet)
73-128	(Huonokuuloisten kuulolaitteet)
73-029	(Lennätinkoneet ja -laitteet)
73-030	(Äänentoistolaitteet)
73-031	(Radioputket)
73-034	(Merkinanto- ja turvallisuuslaitteet rautateitä ja liikenneväyliä varten)
73-043/046	(Hiili- ja grafiittiteokset)
73-048/050	(Katkaisijat)
73-051	(Käynnistimet, säätimet, vastukset)
73-052	(Ylijännitelaitteet)
73-053	(Kojetaulut)
73-054	(Releet)

Tullinimike

Tavaranimitys

75-001	(Traktorit)
75-207:stä	
75-109:stä	
teollisuus-	
trukit	
75-010/011	(Autonalustat, moottorilla varustetut)
75-014	(Autonosat)
75-019/020	(Moottori- ja polkupyörien osat)
76-001/005	(Alukset, nettokant. väh. 20 rek.to, ja lentokoneet)
77-001/021	(Optiset, mitta- ja täsmäkojeet; muut kojeet; ortopediset laitteet)
78-001/210	(Kellot ja kellonosat)
79-010/014	(Äänilevyt ja teelmät)
82-008	(Tekomassalaatat, levyt, tangot käsiteltyinä)
86-005	(Eläin- ja kasvikokoelmat)
86-007	(Kokoelmaesineet)

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja maita ovat:

Alankomaat ja sen merentakaiset alueet,
 Alankomaiden Länsi-Intia
 Alankomaiden Uusi Guinea
 Surinam (Alankomaiden Guyana)
 Belgia ja sen merentakaiset alueet,
 Belgian Kongo
 Ruanda-Urundi
 Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistynyt Kuningaskunta ja sen merentakaiset alueet,
 Gibraltar
 Malta
 Brittiläinen Etelä-Afrikka
 Brittiläinen Itä-Afrikka
 Brittiläinen Länsi-Afrikka
 Lounais-Afrikka
 Aden
 Kuwait
 Muu Arabia paitsi Bahreinsaaret, Saudi-Arabia ja Jemen
 Brittiläinen Borneo
 Brittiläinen Guyana
 Brittiläinen Honduras
 Brittiläinen Länsi-Intia
 Brittiläinen Malakka
 Brittiläiset Tyynen Valtameren saaret

Brittiläiset Uudet Hebridit

Falklandsaaret
 Hongkong
 Koillinen Uusi Guinea
 Kypros
 Itävalta
 Luxemburg
 Norja
 Huippuvuoret
 Ruotsi
 Saksan Liittotasavalta
 Sveitsi ja Lichtenstein
 Tanska
 Färsaaret
 Grönlanti

3 §.

Tämän päätöksen 1 ja 2 §:n määräyksiä sovellettakoon myös lahjatavaratuontiin, mikäli lahjoitus ei ole vastoin voimassa olevia valuutansäännöstelymääräyksiä.

4 §.

Tullilain (271/39) 90, 92, 93 ja 95 §:ssä mainittujen sekä niihin rinnastettavien tarvikkeiden tuonnista on voimassa, mitä niistä on erikseen määrätty.

Tämä päätös tulee voimaan 9 päivänä joulukuuta 1957.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1957.

Kauppa- ja teollisuusministeri *Esa Kaitila*.

Vanhempi esittelijä *Ensio Vasarla*.

1957 vuoden valtiopäivät.

Valtioneuvoston päätös

lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Annettu Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1957.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain (664/56) nojalla kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä päättänyt tehdä lisenssittömästä tuonnista 21 päivänä marraskuuta 1957 antamansa päätöksen 2 §:ään seuraavan lisäyksen:

2 §.	Italia ja sen merentakaiset alueet,
Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja maita ovat:	Italian Somalimaa

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1957.

Kauppa- ja teollisuusministeri *Esa Kaitila*.

Apulaistoimistopäällikkö Niilo Pusa.

Valtioneuvoston päätös

lisäyksestä ja muutoksesta lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Annettu Helsingissä 23 päivänä tammikuuta 1958.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla kauppaja- ja teollisuusministeriön esittelystä tehnyt lisenssittömästä tuonnista 21 päivänä marraskuuta 1957 antamansa päätöksen (378/57) 1 §:ään seuraavan lisäyksen sekä muuttanut päätöksen 2 §:n, sellaisena kuin se on muutettuna 28 päivänä marraskuuta 1957 annetussa valtioneuvoston päätöksessä (383/57), näin kuuluvaksi:

1 §.

Tullinimike	Tavaranimitys
08-011/013	(Mantelit ja pähkinät)
10-003	(Riisi, myös ulkokuoreton)

Brittiläinen Länsi-Afrikka
Lounais-Afrikka
Rhodesian ja Njassamaan liitto
Aden
Kuwait
Bahreinin saaret
Muu Arabia paitsi Saudi-Arabia ja Jemen
Brittiläinen Borneo
Brittiläinen Guyana
Brittiläinen Honduras
Brittiläinen Länsi-Intia
Brittiläisen Tyynen Valtameren saaret
Brittiläiset Uudet Hebridit
Falklandsaaret
Hongkong
Singapore
Koillinen Uusi Guinea
Kypros
Italia ja sen merentakaiset alueet,
Italian Somalinmaa
Itävalta
Norja
Huippuvuoret
Ruotsi
Saksan Liittotasavalta
Sveitsi ja Lichtenstein
Tanska
Färsaaret
Grönlanti

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja maita ovat:
Alankomaiden Kuningaskunta, joka käsittää kuningaskunnan alueen Euroopassa, Surinamin, Alankomaiden Antillit sekä Alankomaiden Uuden Guinean
Belgian—Luxemburbin taloudellinen unioni, Belgian rahavyöhykkeeseen kuuluvat alueet (Belgian Kongo, Ruanda-Urundi)
Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistynyt Kuningaskunta ja sen merentakaiset alueet,
Gibraltar
Malta
Brittiläinen Etelä-Afrikka
Brittiläinen Itä-Afrikka

Helsingissä 23 päivänä tammikuuta 1958.

Kauppaja- ja teollisuusministeri *Lauri J. Kivekäs.*

Apulaistoimistopäällikkö Niilo Pusa.

P e r u s t u s l a k i v a l i o k u n n a n m i e t i n t ö
N:o 27 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös lisenssittömästä tuonnista, valtio-
neuvoston päätös lisäyksestä sanottuun valtioneuvoston pää-
tökseen sekä valtioneuvoston päätös lisäyksestä ja muutok-
sesta samaan valtioneuvoston päätökseen.

Maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain 7 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 21 päivänä marraskuuta 1957 antama päätös lisenssittömästä tuonnista ja valtioneuvoston saman marraskuun 28 päivänä antama päätös lisäyksestä edellä mainittuun valtioneuvoston päätökseen saatettu eduskunnan tietoon, ja on eduskunta pöytäkirjanottein 29 päivältä marraskuuta ja 13 päivältä joulukuuta 1957 lähettänyt nämä päätökset perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Niin ikään on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti valtioneuvoston 23 päivänä tammikuuta 1958 antama päätös lisäyksestä ja muutoksesta lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 18 päivältä helmikuuta 1958 lähettä-

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 1958.

nyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätösten johdosta kuullut pääjohtaja Klaus Warista ja osastopäällikkö J. Helanderia Suomen Pankista, ministeri Olli Kailaa ulkoasiainministeriöstä sekä ylijohtaja Gunnar Korhosta ja apulaisosastopäällikkö Allan Arstilaa kauppa- ja teollisuusministeriöstä, pääkonsuli E. O. Raustilaa Suomen Puunjalostusteollisuuden Keskusliitosta, lakitieteen tohtori Veikko Reinikaista Suomen Teollisuusliitosta ja maisteri Lauri Kirvestä Suomen Tukkukauppiain Liitosta.

Kun käsiteltävänä ovat valtioneuvoston päätökset perustuvat alussa mainittuihin lakeihin ja perustuslakivaliokunnan mielestä ovat tarpeelliset, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevia valtioneuvoston päätöksiä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet

Haapasalo, Hykkäälä, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, M. Mattila, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lisenssittömästä tuonnista, valtioneuvoston päätös lisäyksestä sanottuun valtioneuvoston päätökseen sekä valtioneuvoston päätös lisäyksestä ja muutoksesta samaan valtioneuvoston päätökseen.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 21 päivältä marraskuuta 1957 lisenssittömästä tuonnista, valtioneuvoston päätös 28 päivältä marraskuuta 1957 lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen sekä valtioneuvoston päätös 23 päivältä tammikuuta 1958 lisäyksestä ja muutoksesta lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen, joista päätöksistä kaksi ensiksi mainittua on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun

lain 7 §:n ja viimeksi mainittu maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 27, on, pitäen päätöksiä tarpeellisina, päättänyt,

ettei puheena olevia valtioneuvoston päätöksiä ole kumottava.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

valuutan säännöstelemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1957.

Valtioneuvosto on valuutan säännöstelemisestä 23 päivänä huhtikuuta 1948 annetun lain nojalla, sellaisena kuin se on muutettuna 21 päivänä joulukuuta 1956 annetulla lailla (622/56), valtiovarainministeriön esittelystä muuttanut valuutan säännöstelemisestä 15 päivänä tammikuuta 1953 annetun valtioneuvoston päätöksen (16/53), 7, 51, 52, 53 ja 57 §:n, 52 §:n sellaisena kuin se on 3 päivänä kesäkuuta 1954 annetussa valtioneuvoston päätöksessä (259/54), näin kuuluviksi:

7 §.

Maahan tuotavaa tavaraa tullattaessa tulee tavaran tuojan jättää tullikamarille Suomen Pankkia varten sellainen ilmoitus selvityksinen kuin valtiovarainministeriö Suomen Pankin esityksestä määrää.

Mitä edellä 1 momentissa on sanottu ei koske 8 päivänä syyskuuta 1939 annetun tullilain (271/39) 90, 92 ja 93 §:ssä, 90 § sellaisena kuin se on 15 päivänä kesäkuuta 1956 annetussa laissa (351/56) ja 93 § sellaisena kuin se on 12 päivänä huhtikuuta 1957 annetussa laissa (150/57), mainittuja tullivapaita lähetyksiä, mikäli tavarasta tai sen käyttämisestä ei suoriteta korvausta eikä lähetyksiä, sen mukaan kuin tullihallitus lähemmin määrää, ole pidettävä varsinaisina kauppatavaroina.

51 §.

Suomen Pankilla on valta määrätä mihin tarkoitukseen, missä laajuudessa, millä tavalla ja milloin valuuttaa varataan sekä maksu ja muu varojen siirto ulkomaille saa tapahtua.

Jos maksu perustuu sitoumukseen tai sopimukseen, on maksun hyväksymisen edellytyksenä, että sitoumus tai sopimus on Suomen Pankin hyväksymä.

52 §.

Siltä osin kuin tavarain maahan tuonti edellyttää tuontilupien myöntämistä tulee Suomen Pankin määrääjain lisenssivirastolle kirjallisesti ilmoittaa ne valuuttamäärät, joiden puitteissa lisenssivirasto voi Suomen Pankin ilmoittamana aikana myöntää sellaisia tuontilupia, joiden mukaan tavara saadaan maksaa ulkomaan valuutassa tai selvitystilin kautta.

Jos erikoistapauksissa tarvitaan ulkomaan valuuttaa tavarain tuontiin, johon 1 momentin mukaan ilmoitettu valuuttamäärä ei ole riittävä, on tuontilupaa koskevasta hakemuksesta hankittava Suomen Pankin lausunto.

Suomen Pankilla on oikeus antaa lisenssivirastolle tuontilupien myöntämistä koskevia kirjallisia ohjeita sellaisissa asioissa, jotka voivat vaikuttaa tässä päätöksessä säännöstelyihin suhteisiin.

Tuontilupia älköön myönnettäkö vastoin Suomen Pankin lausuntoa tai sen 3 momentin mukaan antamia ohjeita.

Vientilupa, joka sitoo viennistä saatavan maksun käyttöä määrättyyn tarkoitukseen, kuten kompensatio- ja paralellikaupoissa, tai muuten johtaa luvan saajan asettamiseen poikkeusasemaan tässä päätöksessä määrättyyn valuutanluovutus- tai muuhun velvolli-

suuteen nähden, myönnettäköön vain lisenssi-
viraston johtokunnan suostumuksella Suomen
Pankin yleisillä ohjeilla määräämissä rajoissa.

53 §.

Tuontitavaraa, jolle tarvitaan tuontilupa,
älkөөn maksettako, jollei lisenssivirasto ole
tavaramalle myöntänyt maksun suorittamista
edellyttävää tuontilupaa. Tällaisen tuonti-
luvan perusteella saadaan valuuttaa myydä
tai varata tahi maksu toimittaa vain luvan
voimassaoloaikana ja ehdoilla. Tuontiluvassa
mainittua valuuttamäärää tai arvoa ei saa
ylittää.

Milloin tavara saadaan tuoda maahan il-
man tuontilupaa, ja Suomen Pankki määrää,
että tavara on maksettava ennen tullausta tai
määrääjassa tullauksen jälkeen, on Suomen
Pankin julkaistava tätä koskeva määräys
jossakin Virallisen lehden perjantain nume-
rossa.

Tullikamarin tulee valvoa, että edellä
2 momentissa tarkoitettu edellytys tullauk-
seen on olemassa.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1957.

Valtiovarainministeri *Martti Miettunen.*

57 §.

Luoton ja maksulykkäyksen myöntäminen
pantin asettaminen, kiinnityksen myöntämi-
nen ja velkakirjan, vekselin tai muun velka
sitoumuksen antaminen ulkomaalaiselle, ulko
maalla asuvalle tai niiden lukuun samoin
kuin ulkomaan rahan määräisten velkakirjo-
jen kiinnittäminen ja luoton ottaminen ulko
mailta tai ulkomaan rahassa, lukuunottamatta
tuontiluvan perusteella tapahtuvaa ja siinä
ilmenevin ehdoin tavaran tuontiin liittyvä
tavanmukaista tavaraluottoa, on kielletty
jollei Suomen Pankki ole siihen antanut
lupaa.

Myös muiden kuin 1 momentissa mainittu-
jen sopimusten teko, jotka edellyttävät mak-
sun suorittamista ulkomaalaiselle tai ulko-
maalla asuvalle tai sellaisen henkilön lu-
kuun, on sallittu ainoastaan Suomen Pankin
luvalla.

Tämä päätös tulee voimaan 9 päivänä
joulukuuta 1957.

Hallitusneuvos Paavo Säippä.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 28 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös valuutan säännöstelemisestä annetun
valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.**

Valuutan säännöstelemisestä 23 päivänä huhtikuuta 1948 annetun lain 6 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 21 päivänä marraskuuta 1957 antama päätös valuutan säännöstelemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 10 päivältä joulukuuta 1957 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut pääjohtaja Klaus

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 1958.

Warista ja osastopäällikkö J. Helanderia Suomen Pankista.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet

Haapasalo, Hykkäälä, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, M. Mattila, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös valuutan säännöstelemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 21 päivältä marraskuuta 1957 valuutan säännöstelemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on valuutan säännöstelemisestä 23 päivänä huhtikuuta 1948 annetun lain 6 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemie-

helle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 28, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

rajakaupasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 1957.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain (664/56) nojalla kauppaja- ja teollisuusministeriön esittelystä päättänyt tehdä rajakaupasta 26 päivänä maaliskuuta 1954 (147/54) antamansa päätöksen 2 §:n tarvikeluetteloon seuraavan lisäyksen ja muutoksen:

2 §.

Tarvike	Tuontitariffin nimike
Elävät porot	01-010

Halot: lehtipuu- ja halkaistut havupuuhalot, pituudeltaan metristä alaspäin. Latvapäätä mitaten alle 7 cm:n paksuinen havupuukin saa olla halkaisematonta.

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 1957.

Kauppaja- ja teollisuusministeri *Lauri J. Kivekäs*.

Apulaistoimistopäällikkö Niilo Pusa.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 29 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös rajakaupasta annetun valtioneuvoston
päätöksen muuttamisesta.**

Maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain 7 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 19 päivänä joulukuuta 1957 antama päätös rajakaupasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 8 päivältä tammikuuta 1958 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut apu-

laisosastopäällikkö Allan Arstilaa kauppa- ja teollisuusministeriöstä.

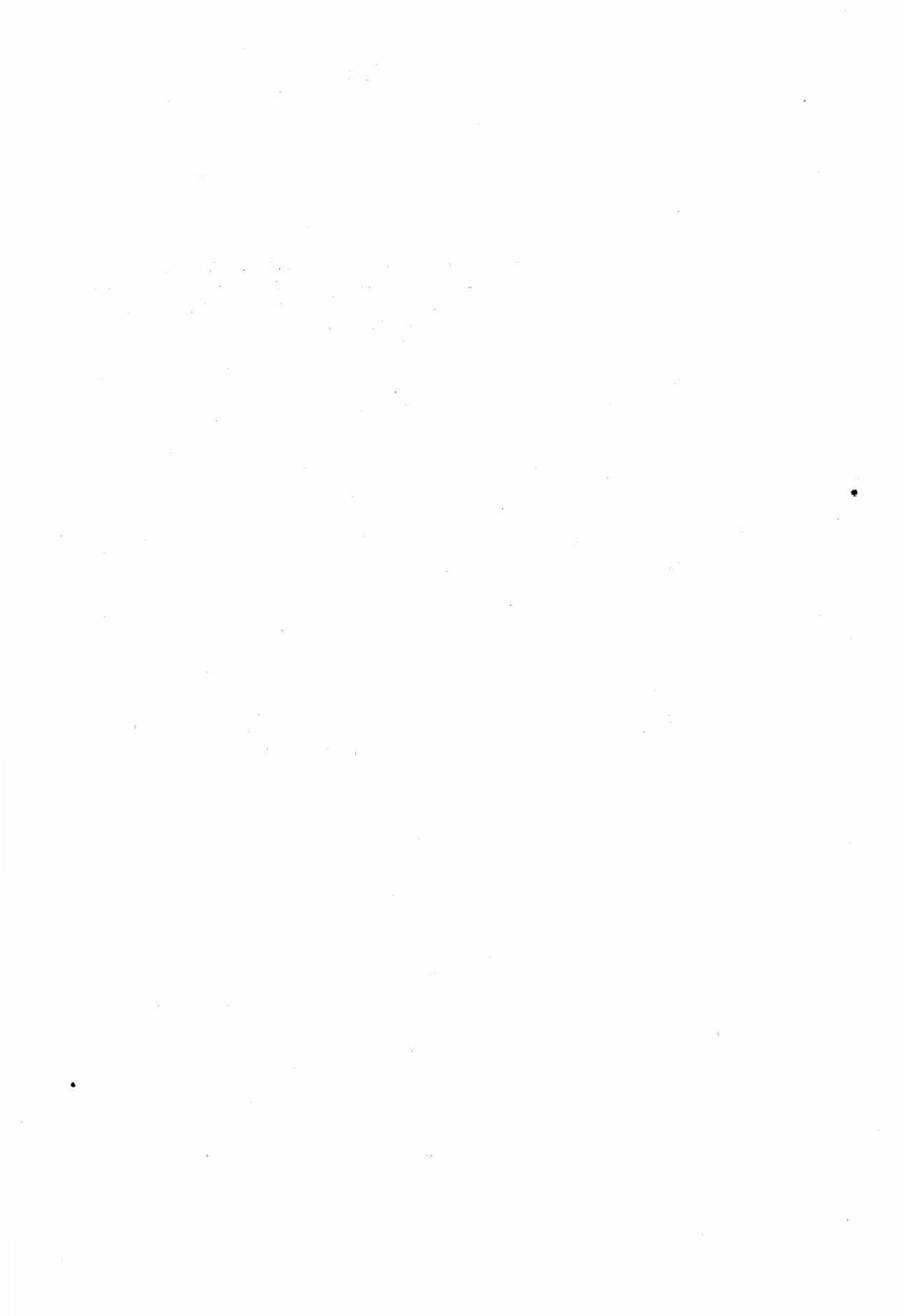
Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 1958.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet

Haapasalo, Hykkäälä, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, M. Mattila, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös rajakaupasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 19 päivältä joulukuuta 1957 rajakaupasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annetun lain 7 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan

Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 29, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä.

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Valtioneuvosto on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (452/57) nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 luku.

Säännöstelyn alaiset vuokrasuhteet.

1 §.

Asuinhuoneistoja koskevat vuokrasuhteet ja asuinhuoneistojen käyttö ovat sellaisen säännöstelyn alaisia kuin jäljempänä säädetään.

Valtioneuvosto määrää erikseen ne paikkakunnat, joilla asuinhuoneistot ovat säännöstelyn alaisia.

2 §.

Asuinhuoneistona pidetään huoneistoa, jota yksinomaan tai pääasiallisesti käytetään asuntona.

Huone tai huoneet, joihin ulkoa tai portaikosta on oma sisäänkäytävä, muodostavat erillisen huoneiston, jos sitä tai niitä on sellaisena pidetty tai asianhaaran mukaan on sellaisena pidettävä.

3 §.

Huoneenvuokrasäännöstelystä ovat vapaat sellaiset uudet rakennukset ja vanhojen rakennusten uudet huoneistot, jotka ovat valmistuneet tammikuun 1 päivän 1949 jälkeen sekä sellaiset kesä- tai muut lomanviettoasunnot, jotka tammikuun 1 päivänä 1950 eivät ole olleet vuokralaisen hallinnassa taikka sen jälkeen ovat vapautuneet tai vapautuvat, niin myös sellaiset vanhojen rakennusten huoneistot, jotka tammikuun 1 päivänä 1958 eivät ole olleet vuokralaisen hallinnassa tai sen jälkeen vapautuvat.

Rakennusta pidetään tämän päätöksen tarkoittamana vanhana rakennuksena, jos sen rakentamiseen kuuluvat pääasialliset työt on suoritettu ennen tammikuun 1 päivää 1949 ja suurin osa rakennuksesta on otettu tai olisi voitu ottaa sitä ennen tarkoitukseensa käytettäväksi. Huoneistoa, joka on aikaansaatu jakamalla sellaiseen rakennukseen kuuluva huoneisto pienempiin osiin, älköön pidettävä uutena huoneistona.

Kesä- tai muulla lomanviettoasunnolla tarkoitetaan sellaista asuinhuoneistoa, jota huoneiston omistaja tai haltija ei käytä vakinaisena asuntona, vaan joka on varattu hänen tai hänen perheensä käytettäväksi lomaaikojen viettämistä tai muuta vastaavanlaista tilapäistä oleskelua varten.

Vanha rakennus, jonka maistraatti tai järjestysvoikeus on lainvoimaisella päätöksellä määrännyt hengenvaarallisena purettavaksi, tai jonka purkamiseen huoneenvuokralautakunta on lainvoimaisella päätöksellään antanut luvan, on vapaa huoneenvuokrasäännöstelystä.

4 §.

Huoneenvuokrasäännöstelyn alaisia eivät ole vanhoissaakaan rakennuksissa sellaiset hotellien, matkustajakotien ja yömajojen kalustetut huoneet, joista vuokramaksu luetaan päivältä tai viikolta kerrallaan.

Jos sopimuksella, jolla rakennus tai sen osa on annettu vuokralle, on samalla luovutettu jokin maa-alue sen yhteydessä viljeltäväksi, ei vuokrasuhde ole säännöstelyn alainen viljelysmaan osalta.

5 §.

Säännöstelynalaista asuinhuoneistoa älköön huoneenvuokralautakunnan luvatta muutetako muunlaiseksi huoneistoksi eikä myöskään kesä- tai muuksi lomanviettoasunnoksi. Ilman lautakunnan lupaa älköön sellaista asuinhuoneistoa tai sen osaa myöskään yhdistettävä toiseen huoneistoon.

Rakennusta, jossa on yksi tai useampia asuinhuoneistoja, tai sen osaa, älköön puretako ilman huoneenvuokralautakunnan lupaa. Sellaista lupaa älköön kiellettävä jos rakennuksen tilalle suunniteltuun uudisrakennukseen, jonka osalta esitetään piirustukset ja rakentamiseen tarvittavasta rahoituksesta luotettava selvitys, tulee huomattavasti lisää uutta asuintilaa tahi pätevät syyt muutoin puoltavat uudestaan rakentamista ja jos kummassakin tapauksessa purettavan rakennuksen asuinhuoneiston vuokralaiselle tarjotaan hänen asunnon tarvettaan vastaava asunto.

6 §.

Edellä 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna selvityksenä rakentamiseen tarvittavasta rahoituksesta pidettävään myös asuntotuotantotoimikunnan antamaa todistusta.

Asunnon tarjoaminen purettavan rakennuksen asuinhuoneiston vuokralaiselle on tehtävä kirjatussa kirjeessä tai muutoin todisteellisesti; ja on siinä mainittava tarjotun huoneiston huoneluku, pinta-ala, todennäköinen vuokra tai, milloin kysymyksessä on osakehuoneisto, siihen oikeuttavien osakkeitten todennäköinen hinta.

Jollei vuokralainen ole 14 päivän kuluessa tiedon saannista hyväksynyt tarjousta eikä voi esittää pätevää syytä kieltäytymiselleen, katsotaan hänen luopuneen tarjotusta huoneistosta.

7 §.

Vuokralaisen on suoritettava korvauksena asuinhuoneiston käyttämisestä viimeksi voimassa ollut huoneenvuokrasäännöstelymääräysten mukainen vuokra korotettuna sosiaaliministeriön vahvistamalla korotusmäärällä, ellei vuokramaksu määräydy 8 tai 10 §:n säännösten mukaisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vuokra on suoritettava kuukausittain etukäteen.

8 §.

Vuokralaisella ja vuokranantajalla on valta sopia sen vuokramaksun suuruudesta, joka vuokralaisen on suoritettava.

Elleivät asianosaiset ole sopineet vuokramaksusta, on kummallakin oikeus saattaa vuokramaksun suuruus huoneenvuokralautakunnan ratkaistavaksi.

9 §.

Vuokramaksun lisäksi on vuokralaisen suoritettava korvausta lämmityksestä ja lämpimän veden jakelusta sekä kylmästä vedestä siten kuin siitä erikseen säädetään, ellei vuokramaksusta tehty sopimus koske näitäkin korvauksia.

10 §.

Vahvistaessaan vuokramaksun on huoneenvuokralautakunnan otettava huomioon sosiaaliministeriön erikseen vahvistama vuokarakustannusten nousu, paikkakunnan vapaa vuokrataso, huoneiston sijainti ja muut sen vuokra-arvoon vaikuttavat tekijät.

11 §.

Jos viimeksi voimassa ollut huoneenvuokrasäännöstelymääräysten mukaista vuokramaksua ei tiedetä ja sitä koskeva kysymys saatetaan huoneenvuokralautakunnan ratkaistavaksi, on huoneenvuokralautakunnan päätöksessään vahvistettava sen määrä soveltuvin kohdin noudattamalla, mitä huoneenvuokrasäännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annetussa valtioneuvoston päätöksessä (553/55) on määrätty.

12 §.

Vuokralaisen on suoritettava huoneenvuokralautakunnan 10 §:n nojalla määräämä vuokramaksu sen kuukauden alusta, jona asia on pantu vireille huoneenvuokralautakunnassa.

13 §.

Sosiaaliministeriö asettaa avukseen huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (452/57) 5 §:n 5 momentissa mainittua tarkoitusta varten enintään viisijäsenisen toimikunnan, jossa puheenjohtajan lisäksi on yhtä monta edustajaa vuokranantaja- ja vuokralaispiireistä.

14 §.

Jos asuinhuoneiston vuokralainen, joka tilapäisesti muuttaa pois paikkakunnalta, sopii huoneiston tai sen osan antamisesta väliaikaisesti vuokralle ehdolla, että se luovutetaan hänelle takaisin, kun hän sitä tarvitsee omaan käyttöönsä, on tämä sopimus, ollakseen pätevä, tehtävä kirjallisesti ja ilmoitettava huoneenvuokralautakunnan hyväksyttäväksi, ennenkuin vuokralainen ottaa huoneiston haltuunsa. Lautakunnalla on, jos talon tai huoneiston omistaja on antanut sopimukseen kirjallisen suostumuksensa, valta hyväksyä se kutsumatta asiallisia ja talon tai huoneiston omistajaa kuultavaksi. Muussa tapauksessa lautakunnan on, ennenkuin se ratkaisee asian, kutsuttava asianomaiset ja omistaja kuultavaksi.

Jos huoneisto tai sen osa, joka 1 momentissa mainituin tavoin annetaan väliaikaisesti vuokralle, on kalustettu, on lautakunnan sen vuokramaksua vahvistaessaan noudatettava 20 §:ssä annettuja määräyksiä.

Huoneenvuokralautakunta älköön kieltäytykö antamasta suostumustaan hyväksytyin väliaikaisen vuokrasopimuksen irtisanomiseen, jos vuokranantaja sopimuksen voimassa ollessa tarvitsee vuokratun asuinhuoneiston tai sen osan omaan käyttöönsä.

15 §.

Säännöstelynäistä asuinhuoneistoa koskevaa vuokrasopimusta ei voida vuokranantajan puolelta irtisanoa ilman huoneenvuokralautakunnan suostumusta. Jos vuokrasopimus on tehty ehdolla, että se ilman irtisanomista päättyy määräaikana, on sopimus, milloin vuokralainen haluaa sen jatkuvan eikä lautakunta vuokranantajan hakemuksesta toisin päätä, katsottava uudistetuksi ennen sovituksi vuokraudeksi, ei kuitenkaan kerrallaan kuutta kuukautta pitemmäksi ajaksi.

16 §.

Huoneenvuokralautakunta älköön kieltäytykö antamasta suostumusta asuinhuoneistoa koskevan vuokrasopimuksen irtisanomiseen tai määräaikaisen vuokrasopimuksen pitentämättä jättämiseen:

1) jos vuokranantaja, joka on neljä vuotta omistanut talon tahi määrätyn asuinhuoneiston hallintaan oikeuttavat osakeyhtiön tai asunto-osakeyhtiön osakkeet, haluaa saada talostaan huoneiston tai osakehuoneistonsa

asunnoksi itselleen tai perheelliselle lapselleen ja jos lisäksi hän tai hänen lapsensa on välttämättömästi asunnon tarpeessa tahi painavat syyt muutoin puoltavat irtisanomista;

2) jos vuokranantaja, joka omistaa talon tai sellaiset osakkeet, kuin 1 kohdassa tarkoitetaan, halutessaan asuntoa itselleen tai lapselleen tahi hyväksyttävästä syystä muulle henkilölle, luovuttaa vuokralaisensa käyttöön toisen huoneiston eivätkä kohtuussyyt vaadi vaihdon epäämistä;

3) jos talo, missä huoneisto on, aiotaan kokonaan tai osaksi uudestaan rakentaa tahi asuinhuoneisto jakaa pienempiin osiin ja pätevät syyt puoltavat uudestaan rakentamista tai jakamista;

4) jos omakotitalon tai muun siihen verrattavan rakennuksen omistaja todella tarvitsee rakennuksen joko kokonaan tai osaksi omaan käyttöönsä;

5) jos tilanomistaja tilan maatalouden harjoittamista varten välttämättä tarvitsee käyttöönsä tällaista tarkoitusta varten tilalla olevan ja siihen soveltuvan rakennuksen tai sellaisen rakennuksen osan;

6) jos työsopimus, jonka mukaan työpalkkaan sisältyy vapaa asunto taikka jonka johdosta työntekijällä on oikeus vuokralla hallita työnantajan huoneistoa, lakkaa; eikä

7) muutoinkaan, jos erittäin painavat syyt puoltavat irtisanomisen hyväksymistä tai vuokrasuhteen jatkamista jättämistä.

Välttämättömästi asunnon tarpeessa ei ole sellainen henkilö, joka on menettänyt asuntonsa ilmeisesti omasta syystään.

Omakotitalona pidetään sellaista pienehköä rakennusta, johon kuuluvat huoneet, ullakolla ehkä olevat mukaanluettuina, perustyyppiltään on tarkoitettu yhdeksi huoneistoksi.

17 §.

Milloin 16 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa on ilmeistä, että vuokranantaja tai hänen lapsensa ei tarvitse koko kysymyksessä olevaa huoneistoa, huoneenvuokralautakunnalla on oikeus hyväksyä irtisanominen tai vuokrasuhteen jatkamista jättäminen sallimalla vuokranantajan tai hänen lapsensa saada hallintaansa vain osa huoneistoa. Jos huoneistossa on asunut myös alivuokralaisia, on lautakunnan samalla määrättävä, keiden heistä päävuokralaisen lisäksi sallitaan jäädä huoneistoon asumaan. Lautakunnan on sen ohella määrättävä huoneiston

yhteisten etujen käyttämisestä. Huoneistossa pää- tai alivuokralaisena asuneet, joiden sallitaan jäädä huoneistoon asumaan, katsotaan sen jälkeen vuokranantajan tai hänen lapsensa alivuokralaisiksi.

Milloin 16 §:n 1 momentin 1 ja 7 kohdassa säädettyjä edellytyksiä vuokrasuhteen irtisanomiseen tai jatkamatta jättämiseen ei ole olemassa, voi lautakunta velvoittaa vuokralaisen luovuttamaan osan tämän hallitsemasta huoneistosta hakijan tai hänen lapsensa käytettäväksi sinä aikana, kun hän tai hänen lapsensa sitä tarvitsee.

Jos osa asuinhuoneistosta määrätään luovutettavaksi 2 momentin nojalla vuokranantajan tai hänen lapsensa käytettäväksi, tahi 16 §:n 1 momentin 4 tai 5 kohdan nojalla vuokranantajalle, tulee lautakunnan, mikäli vuokramaksusta ei sovita, päätöksessään samalla vahvistaa vuokramaksu sille osalle huoneistoa, joka edelleen jää vuokralaisen käytettäväksi, huomioon ottaen sopivassa suhteessa yhteisistä eduista aiheutuvat kustannukset. Älköön kumpaakaan asianosaista tämän jälkeen kuitenkaan katsottako alivuokralaiseksi.

Mitä 3 momentissa säädetään, olkoon, mikäli toisin ei ole sovittu, vastaavasti noudatettavana myös, milloin vuokralainen vapaaehtoisesti luovuttaa osan huoneistosta vuokranantajan tai hänen lapsensa käytettäväksi.

18 §.

Jos huoneenvuokralautakunta niissä tapauksissa, joita 16 §:n 1 momentin 1, 4 ja 7 kohdassa tarkoitetaan, suostuu irtisanomiseen, lautakunnan on veloitettava vuokralainen muuttamaan viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sen kuukauden päättymisestä, jonka aikana asia on ratkaistu huoneenvuokralautakunnassa, sekä vaihtamaan huoneistoa 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa huoneenvuokralautakunnan sopivaksi harkitsemaan päivään mennessä, ei kuitenkaan myöhemmin kuin kolmen kuukauden kuluessa.

Antaessaan suostumuksen vuokrasuhteen irtisanomiseen niissä tapauksissa, joita 16 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetaan, lautakunnan on veloitettava työntekijä muuttamaan huoneistosta neljäntoista päivän kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

Jos lautakunta niissä tapauksissa, joita 16 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohdassa tarkoite-

taan, antaa suostumuksensa vuokrasuhteen irtisanomiseen tai jatkamatta jättämiseen, on vuokrasopimus katsottava irtisanotuksi sinä päivänä, jona vuokralainen on saanut kutsun lautakunnan istuntoon; ja lautakunnan tulee samalla velvoittaa vuokralainen muuttamaan huoneistosta määräpäivänä, jolloin on otettava huomioon 12 päivänä toukokuuta 1925 annetun huoneenvuokralain (166/25) määräykset muuttoajasta.

Jos lautakunta 17 §:n 1 ja 2 momentin nojalla antaa suostumuksensa vuokrasuhteen irtisanomiseen tai jatkamatta jättämiseen siten, että vuokranantaja tai hänen lapsensa saa hallintaansa vain osan huoneistoa, lautakunnan tulee velvoittaa vuokralainen sopivaksi katsottavasta määräpäivästä alkaen luovuttamaan päätöksessä määrätyn osan huoneistosta vuokranantajan tai hänen lapsensa hallintaan sekä samalla määrätä ne alivuokralaiset, joiden ei sallita jäädä huoneistoon asumaan varattuaan näille sitä ennen tilaisuuden tulla kuulluiksi, viimeistään sanottuna päivänä muuttamaan huoneistosta.

19 §.

Alivuokrasuhteena pidetään tämän päätöksen mukaan huoneenvuokrasuhdetta, joka koskee asunnoksi luovutettua huoneiston osaa ja jossa vuokranantajana on samassa huoneistossa asuva henkilö.

Alivuokrasuhteet, jotka ovat syntyneet 1 päivän heinäkuuta 1955 jälkeen, ovat vapaat huoneenvuokrasäännöstelystä, lukuun ottamatta 17 §:ssä tarkoitettuja alivuokrasuhteita.

20 §.

Alivuokralaiselle luovuttamastaan yhdestä tai useammasta huoneesta tai muusta huoneiston osasta sekä siihen liittyvästä huoneiston yhteisten etujen käyttöoikeudesta on huoneiston haltijalla oikeus ottaa vuokraa enintään neljäkymmentä sadalta yli sen vuokramaksun, minkä hän itse lattiapinta-alan mukaan laskettuna tästä huoneiston osasta suorittaa taikka olisi velvollinen tämän päätöksen mukaan enintään suorittamaan.

Jos 1 momentissa tarkoitettua huoneiston osaa koskeva vuokramaksu on sovittu 1 momentin säännöksistä poikkeavaksi, on huoneenvuokralautakunnalla valta, mikäli asianosaiset eivät sen oikaisusta sovi, jommankumman asianosaisen vaatimuksesta vahvistaa vuokramaksun suuruus. Milloin pää-

vuokralainen tai talon omistaja huolehtii alivuokralaisen hallitseman asuinhuoneiston osan lämmityksestä tai milloin vuokralle annettu huoneiston osa on kalustettu tai muuta erityistä syytä on, voi lautakunta vahvistaa vuokramaksun suuremmaksikin kuin 1 momentissa on määrätty.

Huoneenvuokralautakunnan lainvoiman saaneella päätöksellä tai vuokrantarkastuslautakunnan päätöksellä vahvistettu vuokramaksu on suoritettava sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa vuokramaksun vahvistamista koskevan asian vireillepanoa. Jos vuokralainen on sitä ennen suorittanut vuokramaksuna enemmän kuin vahvistetun vuokramaksun, on hänelle palautettava, mitä hän kolmen kuukauden ajalta ennen uuden vuokramaksun voimaantuloa sekä sen jälkeen on liikaa suorittanut. Vahvistaessaan alivuokralaisen vuokramaksun lautakunnan on päätöksessään ilmoitettava, onko alivuokralaisella oikeus saada takaisin osa suorittamastaan vuokramaksusta.

21 §.

Säännöstelynalaisista alivuokrasopimusta ei voida vuokranantajan puolelta irtisanoa ilman huoneenvuokralautakunnan suostumusta. Jos alivuokrasopimus on tehty ehdolla, että se ilman irtisanomista päättyy määräaikana, noudatettakoon, mitä 15 §:ssä on määrätty.

Huoneenvuokralautakunta antakoon suostumuksensa alivuokrasuhteen irtisanomiseen tai määräaikaisen alivuokrasopimuksen pidentämättä jättämiseen:

1) jos vuokranantaja (päävuokralainen) avioliiton solmimisen tai perheensä lisääntymisen takia tai sen vuoksi, että hänen lapsensa solmii avioliiton ja tulee puolisoineen asumaan yhdessä hänen kanssaan, tarvitsee omaan käyttöönsä enemmän asuintilaa;

2) jos perheestä crossa ollut perheenjäsen palaa perheen yhteyteen ja vuokranantaja sen johdosta tarvitsee käyttöönsä enemmän asuintilaa;

3) jos alivuokralaisen havaitaan sairastavan sellaista tautia, että hänen oleskelunsa samassa huoneistossa toisten kanssa on vaaraksi näiden terveydelle;

4) jos sellainen edellytys, jonka perusteella vuokranantaja 12 päivänä toukokuuta 1925 annetun huoneenvuokralain (166/25) 20 ja 21 §:n säännösten nojalla on oikeutettu purkamaan sopimuksen, on olemassa; tai

5) muulloinkin, jos painavat syyt puoltavat alivuokrasuhteen irtisanomista tai jatkamatta jättämistä.

Lautakunnan päätökseen, jolla se antaa 2 momentissa tarkoitettun suostumuksen, sovellettakoon 18 §:n 3 momentin määräyksiä.

Päävuokralaisen vuokrasuhteen lakatessa päättyy myös alivuokralaisen vuokrasuhde ilman eri irtisanomista samana ajankohtana. Sama olkoon laki, kun muu huoneiston haltija muuttaa pois huoneistosta.

22 §.

Vuokranantajan hakemuksesta voi huoneenvuokralautakunta määrätä säännöstelynalaisen asuinhuoneiston vuokrasuhteen määräpäivästä lakkaamaan:

1) jos huoneiston vuokralainen ei ole asunut hallitsemassaan huoneistossa kolmen viikoksi kuluneen kuukauden aikana eikä tämä ole aiheutunut pätevistä syistä; tai

2) jos aviopuolisoilla, muulla perheellä tai yksityisellä henkilöllä on vuokralla hallitsemansa asuinhuoneiston lisäksi toinenkin asuinhuoneisto samalla paikkakunnalla.

Huoneiston haltija, jonka vuokrasuhde määrätään lakkaamaan, on velvollinen vastaamaan vuokrasopimuksensa mukaisista velvoituksista 1 momentissa tarkoitettuun määräpäivään.

Asuntoa, joka on tarkoitettu kesä- tai muuksi lomanviettoasunnoksi, älköön luettako 1 momentissa tarkoitetuksi eri asuinhuoneistoksi.

Määrätessään vuokrasuhteen lakkaamaan velvoittakoon huoneenvuokralautakunta huoneistossa asuvat tai sitä hallitsevat viipymättä siitä muuttamaan omalla kustannuksellaan tapahtuvan hädän uhalla.

23 §.

Huoneenvuokralautakunta voi antaa vuokralaisille, jotka haluavat vaihtaa säännöstelynalaisia asuinhuoneistoja keskenään, siihen luvan, jos vaihdon tueksi on esitetty päteviä syitä ja lisäksi vuokranantaja tai vuokranantajat ovat puolestaan siihen suostuneet.

2 luku.

Säännöstelyn toimitelmit ja niiden tehtävät.

24 §.

Vuokrasäännöstelystä johtuvien asiain käsittelyä varten on 1 §:ssä tarkoitettuihin kuntiin asetettava huoneenvuokralautakunta

tai tarpeen mukaan useampia huoneenvuokralautakuntia.

Milloin kunnassa on useampia lautakuntia, vahvistaa sosiaaliministeriö tarvittaessa niiden esityksestä sen elimen kokoonpanon, jonka tulee huolehtia lautakuntien yhteisten asiain hoidosta ja päättää asiain jaosta eri lautakuntien kesken.

Lautakunnan puheenjohtajan ja jäsenet valitsee kunnallisvaltuusto. Kunnallishallituksella on oikeus valita lautakuntaan väliaikainen puheenjohtaja ja jäsenet sekä heidän varamiehensä, ja jatkuu näiden toimikausi, kunnes valtuusto on vaalin toimitannut.

Lautakunnan palkkiot sekä muut lautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset suorittaa kunta.

25 §.

Huoneenvuokralautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kaksi muuta jäsentä, jotka valitaan enintään vuodeksi kerrallaan. Lautakunnan jäsenistä tulee yhden edustaa vuokralais- ja yhden vuokranantajapiirejä, ja yhdellä jäsenistä, lähinnä puheenjohtajalla, tulee, mikäli mahdollista, olla tuomarinvirkaan vaadittava kelpoisuus. Jokaiselle jäsenelle valitaan vähintään yksi varamies. Puheenjohtajalle ja jäsenille on tehtävästään suoritettava kohtuullinen palkkio. Nimismiestä älköön vastoin tahtoaan valittako puheenjohtajaksi, varapuheenjohtajaksi tai jäseneksi.

Lautakunnalla tulee tarpeen mukaan olla sihteeri, tarkastaja ja muita toimihenkilöitä, jotka lautakunta ottaa, kun kunnallisvaltuusto on sitä varten osoittanut määrärahan. Sihteerin tulee olla perehtynyt pöytäkirjan pitoon. Lääninhallituksella on valta tarvittaessa velvoittaa kunta asettamaan lautakunnan avuksi tarpeellisiksi katsottavat toimihenkilöt.

Lautakunnan tulee vuosittain sosiaaliministeriölle ilmoittaa, kuka toimii lautakunnan puheenjohtajana ja hänen varamiehenään sekä lautakunnan sihteerinä.

Lautakunnan pöytäkirjasta annettavista oteista peritään kunnallisvaltuuston vahvistaman perusteen mukainen kunnalle tuleva lunastus.

26 §.

Jos 1 §:ssä tarkoitettu valtioneuvoston päätös koskee vain osaa kunnan alueesta, on

valtioneuvoston siinä määrättävä alueen rajat. Kunnallisvaltuuston tulee asettaa aluetta varten huoneenvuokralautakunta tai tarvittaessa useampia huoneenvuokralautakuntia.

27 §.

Huoneenvuokralautakunnan tehtävänä on:

1) valvoa, että tätä päätöstä ja huoneenvuokralautakunnan sen nojalla antamia määräyksiä noudatetaan, sekä ryhtyä tarpeen vaatiessa asianmukaisiin toimenpiteisiin rikkomusten syytteesen saattamiseksi ja väärinkäytösten oikaisemiseksi;

2) sosiaaliministeriölle toimittaa sen pyytämiä tietoja ja selostuksia huoneenvuokraloista paikkakunnalla sekä lautakunnan toiminnasta;

3) epäselvissä tapauksissa ratkaista, onko rakennusta pidettävä tämän päätöksen mukaan vanhana vai uutena rakennuksena, onko huoneisto katsottava säännöstelyn alaiseksi vai ei sekä onko huoneisto luettava asuinhuoneistoksi; sekä

4) muutoin täyttää tässä päätöksessä ja sen nojalla lautakunnalle määrättyt tehtävät.

28 §.

Vahvistamistaan vuokramaksuista tulee lautakunnan pitää kiinteistöittäin järjestettyä luetteloa, jossa on mainittava vuokratun rakennuksen tai huoneiston tarkka osoite ja suuruus, vuokranantajan nimi sekä, jos lautakunta on käsitellyt huoneiston vuokramaksun suuruutta, päätöksen antamispäivä, vahvistetun vuokramaksun suuruus ynnä päätökseen tyytymättömyyttä ilmoittaneen asianosaisen nimi. Saatuaan jäljennöksen vuokrantarkastuslautakunnan päätöksestä huoneenvuokralautakunnan on merkittävä vastaavat tiedot siitä luettelonsa.

29 §.

Muutosta huoneenvuokralautakunnan päätökseen haetaan valituksella Helsingin vuokrantarkastuslautakunnalta.

Vuokrantarkastuslautakunnassa voi, milloin valtioneuvosto katsoo sen tarpeelliseksi, olla useampia osastoja. Asiain jaosta eri osastojen kesken määrää lautakunnan puheenjohtajan toimessa vanhin puheenjohtaja.

Vuokrantarkastuslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan määrää oikeusministeriön esittelystä korkein oikeus. Muut jäsenet määrää valtioneuvosto.

Puheenjohtajan ja jäsenten palkkiot sekä muut vuokrantarkastuslautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

30 §.

Vuokrantarkastuslautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä sekä vastaava määrä varajäseniä. Lautakunnan jäsenistä tulee kahden edustaa vuokralais- ja kahden vuokranantajapiirejä. Puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulee olla tuomarinvirkaan vaadittava kelpoisuus.

Milloin vuokrantarkastuslautakunnassa on useampia osastoja, noudatettakoon niiden kunkin kokoonpanossa, mitä 1 momentissa on vuokrantarkastuslautakunnasta määrätty. Lautakuntaan on tällöin määrättävä tarpeellinen määrä lisjäseniä. Jäsenten ja varajäsenten jaosta osastoihin päättää kalenterivuodeksi kerrallaan lautakunnan puheenjohtajan toimessa vanhin puheenjohtaja.

Vuokrantarkastuslautakunta ottaa itselleen sihteerin ja, saatuaan siihen sosiaaliministeriön suostumuksen, muun ehkä tarvitsemansa henkilökunnan. Sihteerin vaalista on sosiaaliministeriölle tehtävä ilmoitus.

Lautakunta tai sen osasto kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta. Pöytäkirjan ja lautakunnan toimituskirjat allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

Lautakunnan toimituskirjoista ei peritä maksua.

31 §.

Huoneenvuokralautakunnan ja vuokrantarkastuslautakunnan jäsenet toimivat tuomarinvastuulla. Heidän kelpoisuudestaan ja esteellisyydestään on voimassa, mitä välimiesmenettelystä 4 päivänä helmikuuta 1928 annetun lain (46/28) 5 ja 6 §:ssä on säädetty.

Jos jäsenten kesken ilmaantuu eri mieliä asiasta, on äänestyksen tulosta määrättäessä noudatettava, mitä oikeudenkäymiskaaren 23 luvun 3 ja 4 §:ssä on säädetty.

Huoneenvuokralautakunta ja vuokrantarkastuslautakunta tai sen osastot ovat vain täysilukuisina päätösvaltaisia.

32 §.

Huoneenvuokralautakunnan ja vuokrantarkastuslautakunnan käsittelemistä asioista on pidettävä luetteloa. Huoneenvuokralautakunnan käsittelemistä asioista on luettelossa

mainittava vuokranantajan ja vuokralaisen nimet, vuokratun huoneiston tai rakennuksen osoite ja suuruus sekä lautakunnan toimenpiteet asiassa; ja siihen on tehtävä merkintä tyytymättömyyden ilmoittamisesta.

33 §.

Tämän päätöksen noudattamista valvoo sosiaaliministeriö, jonka asiana myös on tarpeellisia tietoja, neuvoja ja ohjeita antaa huolehtia siitä, että huoneenvuokralautakuntien ja vuokrantarkastuslautakunnan toiminnassa säilyy tarpeellinen yhdenmukaisuus, niin myös lautakunnilta hankkimiansa selvitysten nojalla sekä tarpeen mukaan tarkastuksia toimittamalla seurata lautakuntien toimintaa ja yleensä huoneenvuokraolojen kehitystä eri paikkakunnilla.

Sosiaaliministeriön valtuuttamalle henkilölle on pyynnöstä esitettävä huoneenvuokralautakunnan ja vuokrantarkastuslautakunnan pöytäkirjat sekä niiden toimintaa koskevat asiakirjat. Hänen tulee asianomaisilta saada myös kaikki muut tarpeellisiksi katsomansa, huoneenvuokralautakunnan ja vuokrantarkastuslautakunnan toimintaa koskevat tiedot.

34 §.

Kuntaan, jossa huoneenvuokralautakunnan tehtävien laajuus ja asuntotilanne sitä vaativat, sosiaaliministeriö voi asettaa huoneenvuokralautakunnan toiminnanjohtajan.

Toiminnanjohtaja voidaan määrätä tointa haettavaksi julistamatta joko toistaiseksi tai määräajaksi. Hänen palkkionsa maksetaan valtion varoista.

35 §.

Toiminnanjohtajan tehtävänä on:

1) suunnitella ja johtaa voimassa olevien määräysten nojalla toimenpiteitä asuntopulan lieventämiseksi kunnassa;

2) käyttää, milloin kunnassa on useampia huoneenvuokralautakuntia, niiden yhteiselle elimelle 24 §:n 2 momentin mukaan kuuluvaa valtaa määrätä asiain jaosta eri lautakuntien kesken;

3) valvoa, että asiat lautakunnassa tulevat joustavasti ja viivytyksettä käsitellyiksi; sekä

4) tehdä asianomaisille viranomaisille lautakunnan ja sen virkailijain toiminnassa havaitsemiensa epäkohtien ja puutteellisuuksien johdosta esityksiä niiden korjaamiseksi ja parannuksien aikaansaamiseksi.

3 luku.

Säännöstelyä koskevien asiain käsittely.

36 §.

Se, joka haluaa saada tässä päätöksessä mainitun asian huoneenvuokralautakunnan käsiteltäväksi, ilmoittakoon siitä suullisesti vastaanottoaikana tai kirjallisesti lautakunnan puheenjohtajalle tai sihteerille. Kirjallinen ilmoitus on laadittava sosiaaliministeriön vahvistamalle lomakkeelle, joita on pidettävä asianosaisten saatavana lautakunnan kansliassa. Asia katsotaan vireille pannuksi silloin, kun ilmoitus on tehty.

Lautakunnalle ilmoitettu asia on otettava käsiteltäväksi lautakunnan istunnossa neljän-toista päivän kuluessa siitä, kun ilmoitus on tehty. Lautakunnan puheenjohtajan tai sihteerin tulee toimituttaa kutsu ilmoituksen tekijälle ja hänen vastapuolelleen lautakunnan istuntoon vähintään viisi päivää ennen istuntoa. Samaan määräaikaan noudattaen on kutsu lautakunnan istuntoon toimitettava asianosaisille silloin, kun lautakunta ilman asianomaisen ilmoitusta omasta aloitteestaan ottaa asian käsiteltäväkseen.

Jos asianosaista on kutsun antamista varten kotoansa etsitty, häntä tahi hänen asiamiestensä tapaamatta, ja jos ei myöskään hänen kotiväeltänsä tahi naapureiltansa, taikka sieltä, missä hänellä on virka tai elinkeino, ole voitu saada varmaa osoitusta, missä hän tahi hänen asiamiehensä tässä maassa oleskelee, voidaan kutsu toimittaa hänelle tiedoksi kiinnittämällä se hänen asuntonsa ovelle tai talon ilmoitustaululle tahi sellaisen puuttuessa muuhun näkyvään paikkaan talossa.

Huoneenvuokralautakunnassa voi asianosaista ilman eri valtuutusta edustaa hänen puolionsa tai täysi-ikäinen lapsensa.

Sen estämättä, että asianosainen kutsun saatuaan jää istuntoon saapumatta, tulee lautakunnan käsitellä sille ilmoitettu asia ja, jollei muuta estettä ole, ratkaista se päätöksellä.

37 §.

Huoneenvuokralautakunta voi, milloin syytä on, itse tai jollakin jäsenellään taikka muulla määräämällään henkilöllä toimittaa huoneiston katselmuksen. Katselmuksen toimittamista varten tulee poliisiviranomaisen tarvittaessa antaa virka-apua.

Vuokranantajat ja vuokralaiset ovat velvolliset, lautakunnan vaatiessa, antamaan sille tietoja vuokrasäännöstelyn alaisten huoneistojen vuokrasta eri aikoina sekä lautakunnan vaatimia muita kiinteistöjä tai huoneistoa koskevia tietoja.

38 §.

Milloin asian käsittely huoneenvuokralautakunnassa siirretään, on asia, jollei erityisiä syitä pitempään lykkäykseen ole, otettava edelleen käsiteltäväksi neljän-toista päivän kuluessa pidettävässä istunnossa.

39 §.

Kun asianosaisille tai, jos asiassa on vain yksi asianosainen, tälle on varattu tilaisuus esittää lausuntonsa ja kun huoneenvuokralautakunta on saanut tarpeelliseksi katsomansa selvityksen sekä tarvittaessa toimittanut 37 §:n 1 momentissa mainitun katselmuksen, tulee lautakunnan viipymättä julistaa päätös asiassa.

Jolleivät asianosaiset heti ilmoita tyytyvänsä lautakunnan päätökseen, tulee puheenjohtajan antaa valitusosoitus.

40 §.

Huoneenvuokralautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta.

Lautakunnan istunnossa pidetään pöytäkirjaa, jossa on mainittava saapuvilla olleet jäsenet sekä kussakin käsitellyssä asiassa asianosaisten esittämät vaatimukset, ehkä kuultujen henkilöiden kertomukset ja lautakunnan päätös.

Pöytäkirjaan on myös otettava katselmuspöytäkirja, jos katselmus on pidetty, sekä tarpeellisin osin muut asiakirjat.

Pöytäkirjan allekirjoittaa puheenjohtaja.

Pöytäkirjan tulee olla valmiina neljän-toista päivän kuluessa istuntopäivän jälkeen. Siitä on annettava pyydettyä oteita. Kuitenkin on, milloin asian käsittely on siirretty, pöytäkirja valmistettava niin joutuisasti, että siitä voidaan asianosaiselle pyynnöstä antaa ote hyvissä ajoin ennen asian seuraavaa käsittelyä.

41 §.

Huoneenvuokralautakunnan puheenjohtajan tai sihteerin tulee olla yleisön tavattavissa vähintään kahtena päivänä viikossa aikana ja paikassa, joista on ilmoitettava

niin kuin kunnallisten ilmoitusten tiedoksi-antamisesta on säädetty. Niin ikään tulee lautakunnan puheenjohtajan tai sihteerin, milloin lautakunta on käsittelemässään asiassa tehnyt lopullisen päätöksen, olla tavattavissa niinä päivinä, jolloin 42 §:ssä sanotut määräajat päättyvät.

Milloin muu kuin 42 §:ssä tarkoitettu määräaika päättyy sellaisena päivänä, jolloin lautakunnan puheenjohtaja tai sihteeri 1 momentin mukaan ei ole yleisön tavattavissa, saadaan toimenpide suorittaa vielä lähinnä seuraavana 1 momentissa mainittuna päivänä.

42 §.

Asianosainen, joka ei tyydy huoneenvuokralautakunnan päätökseen, ilmoittakoon tyytymättömyytensä lautakunnan puheenjohtajalle tai sihteerille seitsemän päivän kuluessa päätöksen julistamispäivästä lukien ja antakoon viimeistään ensimmäisenäkolmatta päivänä ennen kello kahtatoista vuokrantarkastuslautakunnalle osoitetun valituskirjansa liitteineen kaikki kaksin kappalein huoneenvuokralautakunnalle. Milloin huoneenvuokralautakunta on tämän päätöksen nojalla voinut ratkaista asian toimittamatta asianosaiselle kutsua, luetaan sanotut määräajat siitä, kun poissa ollut asianosainen on saanut tiedon lautakunnan päätöksestä. Valituskirjan perilletoimittamisessa saadaan käyttää myös postin välitystä.

Huoneenvuokralautakunnan päätökseen, jolla on annettu suostumus lautakunnan hyväksymän väliaikaisen vuokrasopimuksen irtisanomiseen, ei ole oikeutta hakea muutosta. Oikeudesta valittaa korkeimpaan oikeuteen säädetään 48 ja 49 §:ssä.

43 §.

Huoneenvuokralautakunta vaatikoon valituksen johdosta toiselta asianosaiselta, jos sellainen on, selityksen, joka on annettava neljäntoista päivän kuluessa, sekä lähettäkään sen jälkeen viipymättä valituskirjan liitteineen, vastapuolen ehkä antaman selityksen sekä asiaa lautakunnassa käsiteltäessä kertyneet asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennösinä, niin myös lautakunnan valituksen johdosta antaman lausunnon vuokrantarkastuslautakunnalle.

Selitys voidaan toiselta asianosaiselta, jota ei tavata, vaatia kiinnittämällä sitä koskeva tiedoitus hänen asuntonsa ovelle tai talon

ilmoitustaululle tahi sellaisen puuttuessa muuhun näkyvään paikkaan talossa. Selityksen voi asianosaisen puolesta antaa 36 §:n 4 momentissa tarkoitettu omainen.

44 §.

Vuokrantarkastuslautakunnan tulee sille saapuneiden asiakirjojen perusteella ja hankittuaan asiassa ehkä tarpeellisen lisäselvityksen joutuisasti käsitellä asia ja antaa siitä päätös. Lautakunnan päätökseen asianosainen ei saa hakea muutosta. Oikeudesta valittaa korkeimpaan oikeuteen eräissä tapauksissa säädetään 48 ja 49 §:ssä.

45 §.

Jos vuokralainen tai vuokranantaja sellaisessa asiassa, joka on ratkaistu vuokrantarkastuslautakunnan tai huoneenvuokralautakunnan lainvoimaisella päätöksellä, väittää, että jossakin päätökseen vaikuttaneessa olosuhteessa on tapahtunut muutos tahi että poikkeuksellinen muu syy vaatii asian uudelleen harkitsemista, sekä sellaisella perusteella ilmoittaa asian uudelleen huoneenvuokralautakunnan käsiteltäväksi, ottakoon lautakunta hänen hakemuksensa tutkittavaksensa. Mikäli tällöin näytetään, että olosuhteet ovat asiassa aikaisemmin annetun päätöksen jälkeen olennaisesti muuttuneet, tai todetaan sanotonlainen poikkeuksellinen syy, ratkaistakoon lautakunta asian uudelleen aikaisemman päätöksen esteenä olematta.

46 §.

Huoneenvuokralautakunta ja vuokrantarkastuslautakunta voivat vaadittaessa velvoittaa asianosaisen suorittamaan kohtuullisen korvauksen niistä kuluista, jotka vastapuolelle ovat asian käsittelystä aiheutuneet.

47 §.

Vuokrantarkastuslautakunnan tai huoneenvuokralautakunnan lainvoimainen päätös, jonka toimeenpanemisesta ei edellä ole muuta säädetty, pannaan täytäntöön niinkuin oikeuden lainvoimainen tuomio.

Päätös, jolla lautakunta 16 §:n 1 momentin 6 kohdassa mainitusta syystä on velvoittanut työntekijän muuttamaan huoneistosta, saadaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta, mikäli hakija asettaa pantin tai takauksen vahingonkorvauksesta, johon hänet ehkä velvoitetaan, jos päätös muuttuu.

48 §.

Vuokralaisten Keskusliitto r.y:llä, Suomen Kiinteistöliitto r.y:llä, Suomen Pienkiinteistöliitto r.y:llä ja Suomen Asunto-osakeyhtiöt ja Asunto-osakkaat — Finlands Bostadsaktiebolag och Bostadsaktieägare r.y:llä on oikeus asianosaisen suostumuksella saattaa huoneenvuokralautakunnan ratkaisu, josta ei muutoin saada valittaa, tai vuokrantarkastuslautakunnan päätös korkeimman oikeuden tutkittavaksi, jos yhdistys katsoo, että ratkaisu tai päätös perustuu virheelliseen lain soveltamiseen.

Valituskirja on annettava korkeimman oikeuden kirjaajankonttoriin viimeistään ennen kello kahtatoista kuudentenakymmenentenä päivänä siitä lukien, kun valituksen alainen päätös on julistettu, tai, milloin päätöstä ei julisteta, kun asianosainen on saanut siitä tiedon. Valituskirjaan on liitettävä valituksenalainen päätös alkuperäisenä tai virallisesti oikeaksi todistettuna jäljennöksenä.

49 §.

Jollei korkein oikeus katso, että valitus on ilman enempää toimenpiteitä jätettävä tutkittavaksi ottamatta tai hylättävä, hankkikoon toisen asianosaisen selityksen virkateitse.

Tutkiessaan valituksen korkein oikeus voi palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi tai oikaista valituksen alaisen ratkaisun tahi asiakirjoihin liitettävällä päätöksellä hylätä valituksen.

Korkeimmalle oikeudelle tehty valitus ei estä valituksen alaisen päätöksen täytäntöönpanoa, ellei korkein oikeus toisin määrää.

4 luku.

Erinäisiä määräyksiä.

50 §.

Talojen ja huoneistojen omistajat ja haltijat älkööt estäkö huoneenvuokralautakuntaa, sen jäsentä taikka sen määräämää muuta henkilöä toimittamasta huoneiston katselusta. He ovat myös velvolliset antamaan näille huoneistoja ja niiden asukkaita koskevia tietoja.

51 §.

Tämän päätöksen määräykset eivät aiheuta muutosta 12 päivänä toukokuuta 1925 annetun huoneenvuokralain (166/25) säännöksiin

vuokranantajan ja vuokralaisen oikeudesta purkaa sekä vuokralaisen oikeudesta irtisanoa huoneistoa koskeva vuokrasopimus eikä myöskään alivuokralaisen oikeudesta purkaa ja irtisanoa vuokrasopimuksensa.

52 §.

Viranomaiset antakoot huoneenvuokralautakunnalle ja vuokrantarkastuslautakunnalle tarpeellista virka-apua.

53 §.

Huoneenvuokrauksessa, huoneiston vaihdossa, asunnonvälityksessä ja muussa tämän päätöksen alaan kuuluvassa asiassa älköön pyydetäkö, vaadittako tai otettako älköönkään myöskään tarjottako tai suoritettako välityspalkkiota, hyvitystä tahi muuta siihen verrattavaa taloudellista hyötyä.

Sellaisissakaan tapauksissa, joissa vuokramaksusta sovitaan, älköön otettako tai suoritettako olosuhteisiin nähden ilmeisesti kohutuonta maksua tai muuta taloudellista etua.

Muukin sitoumus, sopimus tai välipuhe, joka tehdään vastoin tämän päätöksen määräyksiä tahi jonka tarkoituksena on niiden kiertäminen, olkoon mitätön.

54 §.

Tämän päätöksen määräysten rikkomisesta rangaistaan säännöstelyrikosten rankaisemisesta 30 päivänä joulukuuta 1943 annetun lain (1064/43) mukaan.

55 §.

Sosiaaliministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä tämän päätöksen soveltamisesta.

Poiketen siitä, mitä huoneenvuokrasäännöstelystä muutoin on voimassa, valtioneuvosto voi antaa eri määräyksiä sellaisen rakennuksen osalta, jonka ulkomaan valtio omistaa ja johon sen lähetystö sijoitetaan.

56 §.

Valtioneuvoston ja sosiaaliministeriön huoneenvuokrasäännöstelyä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

57 §.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958 ja on voimassa sen vuoden

loppuun. Sillä kumotaan huoneenvuokrasäännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1955 annettu valtioneuvoston päätös (553/55) myöhemmin tehtyine muutoksineen, huomioon ottaen kuitenkin, mitä edellä 11 §:ssä on määrätty.

Alivuokrasuhteet, jotka ovat syntyneet ennen 1 päivää heinäkuuta 1955 eivätkä ole 17 §:ssä tarkoitettuja, ovat 1 päivästä heinäkuuta 1958 lukien vapaat huoneenvuokrasäännöstelystä siinä tapauksessa, että alivuokrasuhde koskee yksinäistä henkilöä.

Tätä päätöstä on noudatettava sellaisessa-kin asiassa, joka on saatettu huoneenvuokralautakunnan ratkaistavaksi, mutta jota se ei

ole ratkaissut ennen tämän päätöksen voimaan tuloa.

Jos huoneenvuokralautakunnan osoituksen saanutta henkilöä, joka ennen vuoden 1957 loppua on asianmukaisesti ilmoittanut ottavansa huoneiston vastaan, estetään saamasta huoneistoa hallintaansa, antakoon poliisiviranomainen hänelle hänen pyynnöstään virka-apua.

Jolleivät huoneenvuokralautakunnan osoittama vuokralainen ja vuokranantaja sovi vuokraehdoista, tai jos syntyy riita siitä, mitä etuja osoituksen kautta syntynyt vuokraus käsittää, on huoneenvuokralautakunnan ne määrättävä.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Heikki Waris*.

Hallitusneuvos A. O. Tuominen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 30 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä.**

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti on valtioneuvoston samana päivänä antama päätös huoneenvuokrasäännöstelystä saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä tammikuuta 1958 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut hallitusneuvos A. O. Tuomista sosiaaliministeriöstä sekä johtaja Yrjö Korpio-
laa Liikehuoneistojen Vuokralaisten Keskusliitosta, insinööri Toivo Rauloa Suomen Pienkiinteistöliitosta, majuri Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta ja varatuomari Väinö Pitkästä Vuokralaisten Keskusliitosta.

Puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä tarkastaessaan perustuslakivaliokunta on tullut käsitykseen, että huoneenvuokrasäännöstelyn lieventäminen on osaltaan ilmeisesti vaikuttanut eräillä paikkakunnilla todettavissa

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Ahonen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K.

olevaan uusien huoneistojen ja, varsinkin yksinäisten henkilöiden kohdalla, alivuokrasuntojen tarjonnan lisääntymiseen sekä sannotujen vuokra-asuntojen vuokratason kääntymiseen alenevaan suuntaan. Vanhojen huoneistojen vuokratason kehityssuunnan ollessa samanaikaisesti nouseva valiokunta kuitenkin edellyttää, että hallitus edelleen valppaasti seuraa tapahtuvaa kehitystä niin vuokratason kuin myös häätytilanteen osalta sekä tarpeen vaatiessa viivytyksettä ryhtyy asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu alussa mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Kilpi, Koivunen, Kosola, Kyttä, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsen Koivusilta.

Vastalause.

Huoneenvuokrien säännöstelyn suurimmalta osalta lakattua vuoden alussa saattoi edellyttää, että vuokrat alkaisivat kohota ja tilanne varsinkin lapsiperheiden kohdalla muutoinkin vaikeutuisi, näiden kun yleensä aina on ollut vaikea saada asuntoja vapailla markkinoilla. Nyt on myöskin voitu todeta, että tämänsuuntaiset epäilykset, joita esitettiin lain käsittelyn yhteydessä, ovat osoittautuneet oikeiksi. Vuokrat ovat monilla paikkakunnilla jyrkästi kohonneet, puhutaan jopa 100 %:n korotuksista, ja on myöskin tapahtunut vuokrasuhteen irtisanomisia, jotka ovat johtaneet tai tulevat johtamaan häätöihin. Vapaita asuntoja on sängen niukasti saata-
vissa, ja vaikka joissakin uusissa taloissa saat-
taakin jokin huoneisto olla vapaana, on näissä kuitenkin niin korkea vuokra, ettei vähä-
varaisten kansalaisten tulot riitä sellaisen maksamiseen. Emme tämän vuoksi voi yhtyä valiokunnan toteamukseen, että vuokrataso jollakin tavalla olisi kääntynyt „alenevaan suuntaan”, koska ns. alivuokralaisasuntojen lisääntyminen yhtä hyvin voi osoittaa sitä, että ns. päävuokralaisten omien vuokriensa noustua on pakko entistä suuremmassa määrin tarjota asuintiloja alivuokralaisille. Tämä

ei suinkaan ole tervettä suuntausta asunto-
olojemme kehityksessä, vaan viittaa ennen-
kaikkea siihen, että ahtaasti asuminen lisään-
tyy. Tämän vuoksi ehdotamme,

*että perustuslakivaliokunnan mie-
tinnön toinen kappale saisi seuraavan
muodon:*

Puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä tarkastaessaan perustusvaliokunta on tullut käsitykseen, että huoneenvuokrasäännöste-
lyn lieventäminen on johtanut vanhojen huoneistojen kohdalla osittain jyrkästikin tapahtuneeseen vuokratason nousuun. Erällä paikkakunnilla on tosin voitu todeta uusien huoneistojen ja varsinkin alivuokralaisasun-
tojen tarjonnan lisääntyneen, mutta toisaalta lapsiperheiden jääneen ilman asuntoja. Kun valiokunnan saamien selvitysten mukaan häädetyille ei ole voitu osoittaa vapaita huoneis-
toja, valiokunta hyväksyessään päätöksen edellyttää, että hallitus edellen valppaasti seuraa tapahtuvaa kehitystä niin vuokratason kuin häätötilanteenkin kohdalta sekä tarpeen vaatiessa viivytyksettä ryhtyy asianmukai-
siin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

Martta Salmela-Järvinen.
Heikki Hykkäälä.
Sylvi-Kyllikki Kilpi.

Matti Koivunen.
Kaisa Hiilelä.
Arvo Ahonen.

Eino Tainio.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 huoneenvuokrasäännöstelystä, mikä päätös on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 30.

Puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä tarkastaessaan Eduskunta on tullut siihen käsitykseen, että huoneenvuokrasäännöstelyn lieventäminen on osaltaan ilmeisesti vaikuttanut eräillä paikkakunnilla todettavissa olevaan uusien huoneistojen ja, varsinkin yksinäisten henkilöiden kohdalla, alivuokra-

asuntojen tarjonnan lisääntymiseen sekä sa-
nottujen vuokra-asuntojen vuokratason kääntymiseen alenevaan suuntaan. Vanhojen huoneistojen vuokratason kehityssuunnan ollessa samanaikaisesti nouseva Eduskunta kuitenkin edellyttää, että Hallitus edelleen valppaasti seuraa tapahtuvaa kehitystä niin vuokratason kuin myös häättötilanteen osalta sekä tarpeen vaatiessa viivytyksettä ryhtyy asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Pitäen valtioneuvoston päätöstä tarpeellisenä Eduskunta on päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (452/57) ja huoneenvuokrasäännöstelystä samana päivänä antamansa päätöksen (453/57) nojalla valtioneuvosto on sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt, että huoneenvuokrasäännöstely on voimassa seuraavilla paikkakunnilla:

Helsingin, Jyväskylän, Kemin, Kotkan ja Kuopion kaupungeissa, Lahden kaupungissa, lukuun ottamatta Orimattilan, Nastolan ja Hollolan kunnista Lahden kaupunkiin vuoden 1956 alusta liitettyjä alueita, Porin kaupungissa, lukuun ottamatta Mäntyluodon ja Reposaaren kaupunginosia, sekä Tampereen ja Turun kaupungeissa ynnä Karhulan kauppalassa ja Helsingin maalaiskunnassa.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958, ja sillä kumotaan huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta 22 päivänä marras-

kuuta 1956 annettu valtioneuvoston päätös (585/56).

Kuitenkin voidaan paikkakunnilla, joilla säännöstely on ollut voimassa, mutta tämän päätöksen voimaan tullessa lakkaa, asuinhuoneistoa koskeva vuokrasuhde, jossa vuokrakai on enintään kuukauden pituinen, vuoden kuluessa tämän päätöksen voimaantulosta irtisanoa vain päättyväksi kolmen kuukauden kuluttua sen kuukauden päätymisestä, jonka aikana irtisanominen on toimitettu, jolleivät asianosaiset tämän päätöksen voimaantulon jälkeen ole muusta irtisanomisajasta sopineet.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Heikki Waris*.

Hallitusneuvos A. O. Tuominen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 31 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä an-
netun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.**

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti on valtioneuvoston samana päivänä antama päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä tammikuuta 1958 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut hallitusneuvos A. O. Tuomista sosiaaliministeriöstä sekä johtaja Yrjö Korpilaa Liikehuoneistojen Vuokralaisten Kes-

kusliitosta, insinööri Toivo Rauloa Suomen Pienkiinteistöliitosta, majuri Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta ja varatuomari Väinö Pitkästä Vuokralaisten Keskusliitosta.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, Kyttä, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta, mikä päätös on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskun-

nan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 31, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

liikehuoneistoja koskevien vuokrasuhteiden säännöstelystä Helsingin kaupungissa.

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (452/57) 2 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvosto on sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Milloin vuokranantaja on irtisanonut Helsingin kaupungissa sijaitsevaa liikehuoneistoa koskevan vuokrasuhteen, vuokralaisella on oikeus saattaa kysymys vuokrasuhteen jatkumisesta alempana mainittavan liikehuoneistojen vuokralautakunnan ratkaistavaksi.

Jolleivät asianosaiset sovi 1 momentissa tarkoitetusta huoneistosta suoritettavan vuokramaksun suuruudesta, on kummallakin heistä oikeus saattaa kysymys vuokramaksun määrästä sanotun lautakunnan vahvistettavaksi.

2 §.

Liikehuoneistojen vuokralautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä sekä vastaava määrä varajäseniä, jotka kaikki sosiaaliministeriö määrää. Lautakunnan jäsenistä kaksi määrätään Suomen Kiinteistöliitto r.y:n ja kaksi Liikehuoneistojen vuokralaisten Keskusliitto — Affärslokalshyresgästernas Centralförbund r.y:n ehdottamista henkilöistä. Puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulee olla tuomarinvirkaan vaadittava kelpoisuus.

Liikehuoneistojen vuokralautakunta on päätösvaltainen vain täysilukuisena. Erimielisyyden sattuessa ratkaistaan asia äänten enemmistöllä.

3 §.

Kun asia on ilmoitettu liikehuoneistojen vuokralautakunnan ratkaistavaksi, varatkoon se kummallekin asianosaiselle tilaisuuden esittää, mitä asiansa puolesta katsovat tarpeelliseksi.

4 §.

Kun kysymys liikehuoneiston vuokrasuhteen jatkumisesta on saatettu liikehuoneis-

tojen vuokralautakunnan ratkaistavaksi, on lautakunnalla valta erittäin painavien syiden vaatiessa kieltää irtisanominen määräajaksi. Vuokrasuhde päättyy määräajan umpeen kulluttua, ellei sitä ennen tehdystä hakemuksesta vuokrasuhdetta määrätä edelleen määräajan jatkumaan.

Vahvistaessaan vuokramaksun määrän lautakunnan tulee ottaa huomioon liikehuoneiston sijainti ja muut sen arvoon liikehuoneistona vaikuttavat seikat.

5 §.

Liikehuoneistojen vuokralautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Oikeudesta valittaa korkeimpaan oikeuteen säädetään huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (452/57) 7 §:ssä. Valitusoikeus on edellä 2 §:ssä mainituilla yhdistyksillä.

6 §.

Liikehuoneistojen vuokralautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten palkkiot sekä muut lautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

7 §.

Sosiaaliministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä tämän päätöksen soveltamisesta.

8 §.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958 ja on voimassa vuoden loppuun.

Päätös ei koske edellä mainitun huoneenvuokrien säännöstelystä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja säännöstelystä vapaita rakennuksia ja huoneistoja.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Heikki Waris*.

Hallitusneuvos A. O. Tuominen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 32 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös liikehuoneistoja koskevien vuokra-
suhteiden säännöstelystä Helsingin kaupungissa.**

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti on valtioneuvoston samana päivänä antama päätös liikehuoneistoja koskevien vuokrasuhteiden säännöstelystä Helsingin kaupungissa saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä tammikuuta 1958 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut hallitusneuvos A. O. Tuomista sosiaaliministeriöstä sekä johtaja Yrjö Korpiolaa Liikehuoneistojen Vuokra-

laisten Keskusliitosta, insinööri Toivo Rauloa Suomen Pienkiinteistöliitosta, majuri Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta ja varatuomari Väinö Pitkästä Vuokralaisten Keskusliitosta.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, Kyttä, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös liikehuoneistoja koskevien vuokrasuhteiden säännöstelystä Helsingin kaupungissa.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 liikehuoneistoja koskevien vuokrasuhteiden säännöstelystä Helsingin kaupungissa, mikä päätös on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskun-

nan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 32, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Valtioneuvosto on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (452/57) nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt muuttaa asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta 5 päivänä joulukuuta 1956 antamansa päätöksen (598/56) 6 §:n seuraavasti:

6 §.

Lämmityskauden lämmityskustannuksiksi luettakoon kustannukset polttoaineen hankinnasta, kuljetuksesta ja varastoisesta, mikäli ne eivät ylitä paikkakunnan käypiä hintoja, ja vallitsevan korkokannan mukainen korko, jonka talon omistaja näyttää suorittaneensa polttoaineen hankintaan käyttämästään lainasta, sekä se korvaus, jonka talonomistaja näyttää suorittaneensa talon lämmöntarkkailusta siitä huolehtivalle yhdistykselle, niin myös sosiaaliministeriön vahvistaman perusteen mukaan laskettu korvaus siitä kylmästä vedestä, joka on talossa käytetty lämpimän veden jakeluun. Jos polttoaineen kattilahuoneeseen siirtämisestä tai sen polttokuntoon saattamisesta tahi talon lämmittämisestä poikkeuksellisesti puilla tai polttoturpeella aiheutuu todisteellisia lisäkustannuksia, luettakoon myös nämä, mikäli ne ovat kohtuullisia, lämmityskustannuksiin samoin kuin ve-

den lämmityksestä talonmiehelle tai lämmitäjälle mahdollisesti suoritettava kohtuullinen korvaus. Lämmityskustannuksiksi katsotakoon taloissa, joissa polttoaineena käytetään öljyä, myös sen sähkön hinta, joka näytetään käytetyn lämmittämiseen.

Jos lämmittämiseen tarvittava lämpöenergia hankitaan taloon korvausta vastaan muualta, voivat talon omistaja ja vähintään kolme neljännestä talon säännöstelyalaisten asuinhuoneistojen vuokralaisista kirjallisesti sopia siitä, missä määrin talolta peritty korvaus on luettava lämmityskustannuksiksi. Jollei sopimusta tehdä, luettakoon lämmityskauden lämmityskustannuksiksi se osa korvauksesta, joka vastaa 1 momentissa mainittuja kustannuksia siinä tarkoitettuihin määrin.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Heikki Waris*.

Hallitusneuvos A. O. Tuominen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 33 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös asuinhuoneistojen lämmityskustan-
nusten suorittamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen
muuttamisesta.**

Huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti on valtioneuvoston samana päivänä antama päätös asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä tammikuuta 1958 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut hallitusneuvos A. O. Tuomista sosiaaliministeriöstä sekä johtaja Yrjö Kor-

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

piolaa Liikehuoneistojen Vuokralaisten Keskusliitosta, insinööri Toivo Rauloa Suomen Pienkiinteistöliitosta, majuri Olavi Wiiasta Suomen Kiinteistöliitosta ja varatuomari Väinö Pitkästä Vuokralaisten Keskusliitosta.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, Kyttä, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1957 asuinhuoneistojen lämmityskustannusten suorittamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on huoneenvuokrien säännöstelystä 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukai-

sesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 33, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

hinnantasaustalain soveltamisesta.

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Valtioneuvosto on 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun hinnantasaustalain (442/57) 5, 7 ja 18 §:ien nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Hinnantasaustamenettelyä sovelletaan seuraaviin tarvikkeisiin:

Tuoreet hedelmät, paitsi omenat
Kahvi
Sokeri
Syömävilja
Margariini, tekoihra, margariinin valmistukseen kelpaavat ravintorasvat ja näiden raaka-aineet
Väkirehut ja maissi
Väkilannoitteet ja maanparannuskalkki
Bensiini, petrooli ja kaasuoiljy
Puuvilla

2 §.

Hinnantasaustoimikunnan asiana on vahvistaa 1 §:ssä mainittujen tarvikkeiden tasaushinta tai, milloin erityiset syyt niin vaativat, tarvikkeen paljousmäärän tai kappalelunun mukaan laskettava tasausmaksu tai -korvaus.

Milloin tasaushinta on vahvistettu, on tasausmaksu tarvikkeen tasaushinnan ja hankintahinnan välinen erotus sekä tasauskorvaus tarvikkeen hankintahinnan ja tasaushinnan välinen erotus.

3 §.

Tarvikkeen hankintahinnalla tarkoitetaan maahan tuodun tarvikkeen osalta maahantuojan hankintahintaa sekä kotimaisen tarvikkeen osalta tuottajan myyntihintaa, jotka on määrättävä hintojen säännöstelystä annettujen säännösten edellyttämällä tavalla.

Tarvikkeen hankintahinta voidaan kuitenkin harkinnan mukaan alentaa, milloin maahantuojan, tuottajan tai tukkumyyjän on katsottava hankkiessaan tarvikkeen tehneen ostonsa epäedullisemmin kuin häneltä kunakin ajankohtana vallitsevissa oloissa kohtuudella voidaan vaatia tai käyttäneen epäedullista kuljetustapaa tai tarpeettomia välikäsiä taikka muutoin hankkineen tarvikkeen korkeampaan hintaan kuin olosuhteet huomioon ottaen on ollut välttämätöntä.

4 §.

Hinnantasaustoimintaa hoitavat hinnantasaustoimikunta, sosiaaliministeriön hintaosasto sekä kauppa- ja teollisuusministeriön kansanhuolto-osaston rahastotoimisto sen mukaisesti kuin jäljempänä tässä päätöksessä määrätään.

5 §.

Hinnantasaustoimikunnassa on puheenjohtajana se ministeri, jonka käsiteltäviin valtioneuvostossa hinta-asiat kuuluvat, sekä seitsemän Valtioneuvoston määräämää jäsentä, joista yksi määrätään varapuheenjohtajaksi. Jäsenet on määrättävä siten, että toimikunnassa ovat edustettuina ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, maatalousministeriö, sosiaaliministeriö sekä Suomen Pankki.

6 §.

Toimikunnalla on oikeus ottaa sihteereitä, joista yhden tulee olla tuomarin virkaan

oikeuttavan tutkinnon suorittanut, sekä tarpeen mukaan käyttää asiantuntijoita. Toimituskirjat toimikunnan päätöksistä allekirjoittaa toimikunnan puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

Valtioneuvosto määrää toimikunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jaoston puheenjohtajan ja jäsenten sekä sihteerien palkkiot, jotka, samoin kuin asiantuntijoiden palkkiot, maksetaan hinnantasausrahaston varoista.

7 §.

Sosiaaliministeriön hintaosaston tehtävänä on:

- 1) valmistella hinnantasaustoimikunnan käsiteltäviä asioita;
- 2) toimeenpanna hinnantasaustoimikunnan päätökset, mikäli 8 §:stä ei muuta johdu;
- 3) päättää yksittäistapauksessa perittävän tasausmaksun tai maksettavan tasauskorvauksen suuruudesta, jollei asiaa ole pidätetty hinnantasaustoimikunnan ratkaistavaksi; sekä
- 4) tehdä hinnantasaustoimikunnalle esityksiä hinnantasaustoimintaan liittyvistä asioista.

8 §.

Kauppa- ja teollisuusministeriön kansanhuolto-osaston rahastotoimiston tehtävänä on:

- 1) suorittaa hinnantasauskorvaus ja periä hinnantasausmaksu hinnantasaustoimikunnan ja sosiaaliministeriön hintaosaston päätöksen perusteella;
- 2) periä lain 11 §:ssä mainittu sakko-korko;

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Heikki Waris*.

3) hoitaa hinnantasausrahaston kirjanpito; sekä

4) tehdä hinnantasaustoimikunnalle esityksiä hinnantasaustoimintaan liittyvistä asioista.

9 §.

Milloin hinnantasausta koskeva asia, joka kuuluu sosiaaliministeriön hintaosaston tai kauppa- ja teollisuusministeriön kansanhuolto-osaston rahastotoimiston käsiteltäviin, on luonteeltaan laajakantoinen tai sen ratkaisulla on merkitystä muiden vastaavanlaisten asioiden käsittelyyn, voi hintaosasto tai rahastotoimisto alistaa asian hinnantasaustoimikunnalle.

10 §.

Tasausmaksun vanhentumisaika alkaa sitä vuotta seuranneen vuoden alusta lukien, jona yksittäistapauksissa perittävän tasausmaksun suuruus on lainvoiman saaneella päätöksellä määrätty.

11 §.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958 ja sillä kumotaan hinnantasausrahastosta annetun lain soveltamisesta 14 päivänä tammikuuta 1947 annettu valtioneuvoston päätös (21/47), sellaisena kuin se on ollut muutettuna voimassa.

Sanotun päätöksen nojalla annetut määräykset jäävät kuitenkin voimaan niiden tarvikkeiden osalta, jotka mainitaan tämän päätöksen 1 §:ssä, kunnes määräykset asianmuksessa järjestyksessä muutetaan tai kumotaan.

Osastopäällikkö O. Väyrynen.

Valtioneuvoston päätös

hinnantasausslain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 16 päivänä tammikuuta 1958.

Valtioneuvosto on 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun hinnantasausslain (442/57) 5, 7 ja 18 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt muuttaa hinnantasausslain soveltamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun valtioneuvoston päätöksen (445/57) 1, 6, 7, 8 ja 9 §:n näin kuuluviksi:

1 §.

Hinnantasaussmenettelyä sovelletaan seuraaviin tarvikkeisiin:

Tuoreet hedelmät, paitsi omenat, sitruunat, grape-hedelmät ja appelsiinit

Kahvi

Sokeri

Syömävilja

Margariini, tekoihra, margariinin valmistukseen kelpaavat ravintorasvat ja näiden raaka-aineet

Väkirehut ja maissi

Väkilannoitteet ja maanparannuskalkki

Bensiini, petrooli ja kaasuoilja

Puuvilla

6 §.

Toimikunnalla on oikeus ottaa sihteereitä, joista yhden tulee olla tuomarin virkaan oikeuttavan tutkinnon suorittanut, sekä tarpeen mukaan käyttää asiantuntijoita.

Valtioneuvosto määrää toimikunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jaoston puheenjohtajan ja jäsenten sekä sihteerien palkkiot, jotka, samoin kuin asiantuntijoiden palkkiot, maksetaan hinnantasaussrahaston varoista.

7 §.

Sosiaaliministeriön hintaosaston tehtävänä on:

Helsingissä 16 päivänä tammikuuta 1958.

1) valmistella hinnantasaustoimikunnan käsiteltäviä asioita;

2) toimeenpanna hinnantasaustoimikunnan päätökset, mikäli 8 §:stä ei muuta johdu;

3) tehdä hinnantasaustoimikunnalle esityksiä hinnantasaustoimintaan liittyvistä asioista.

8 §.

Kauppa- ja teollisuusministeriön kansanhuolto-osaston rahastotoimiston tehtävänä on:

1) suorittaa hinnantasausskorvaus ja periä hinnantasaussmaksu hinnantasaustoimikunnan päätöksen perusteella;

2) periä lain 11 §:ssä mainittu sakkokorko;

3) hoitaa hinnantasaussrahaston kirjanpito; sekä

4) tehdä hinnantasaustoimikunnalle esityksiä hinnantasaustoimintaan liittyvistä asioista.

9 §.

Toimituskirjat toimikunnan päätöksistä allekirjoittaa toimikunnan puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri. Pöytäkirjan otteet allekirjoittaa sihteeri.

Tämä päätös tulee voimaan 20 päivänä tammikuuta 1958.

Ministeri *Erkki Lindfors*.

Osastopäällikkö O. Väyrynen.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 36 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös hinnantasauslain soveltamisesta ja
valtioneuvoston päätös edellä mainitun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.**

Joulukuun 30 päivänä 1957 annetun hinnantasauslain 16 §:n mukaisesti on valtioneuvoston samana päivänä antama päätös hinnantasauslain soveltamisesta sekä valtioneuvoston 16 päivänä tammikuuta 1958 antama päätös edellä mainitun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjantein 13 päivältä tammikuuta ja 18 päivältä helmikuuta 1958 lähettänyt nämä päätökset perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätösten johdosta kuullut ministeri Olli Kailaa ulkoasiainministeriöstä, hallitussihteeri Osmo Kallialaa valtiovarainministeriöstä, ylijohdaja Gunnar Korhosta kauppa- ja teollisuusministeriöstä ja osastopäällikkö O. Väyrystä sosiaaliministeriöstä sekä toimitusjohtaja

Uolevi Raadetta Neste Oy:stä, puheenjohtaja Kaarlo Aitamäkeä Suomen Kuorma-autoliitosta, varapuheenjohtaja T. Mäkelää Suomen Taksiliitosta ja lakitieteen lisen-siaatti Osmo Oittista Suomen Teollisuusliitosta.

Kun nämä valtioneuvoston päätökset perustuvat alussa mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä ovat tarpeelliset, valiokunta, joka hyväksyessään päätökset korostaa, ettei hinnantasaustenmenettelyyn saa ryhtyä korottamalla hintoja valtiontaloudellisista syistä, kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevia valtioneuvoston päätöksiä kumottaisi.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1958.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, S.-K. Kilpi, Kosola, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsenet Innala ja Suonpää.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös hinnantasaustalain soveltamisesta ja valtioneuvoston päätös sanotun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 30 päivästä joulukuuta 1957 hinnantasaustalain soveltamisesta ja valtioneuvoston päätös 16 päivästä tammikuuta 1958 sanotun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mitkä päätökset on joulukuun 30 päivänä 1957 annetun hinnantasaustalain 16 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 36.

Helsingissä 1 päivänä huhtikuuta 1958.

Eduskunta korostaa, ettei hinnantasaustenmenettelyyn saa ryhtyä korottamalla hintoja valtiotaloudellisista syistä.

Pitäen päätöksiä tarpeellisina Eduskunta on päättänyt,

ettei puheena olevia valtioneuvoston päätöksiä ole kumottava.

Valtioneuvoston päätös

kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 31 päivänä joulukuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (444/57) 1, 2 ja 8 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt, pysyttäen tois-
taiseksi muilta osin voimassa kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännös-
telystä 23 päivänä maaliskuuta 1956 annetun päätöksen, sellaisena kuin se on muutet-
tuna 16 päivänä syyskuuta 1957 sikäli kuin sanotun päätöksen määräykset eivät ole
ristiriidassa mainitun lain säännösten kanssa, kumota sanotun päätöksen 19, 62 ja 73 §:t
ja antaa niiden tilalle seuraavat määräykset:

1 §.

Hinnanvahvistus on haettava seuraaville kotimaassa myyntiä varten valmistetuille, tuotetuille, käsitellyille tai kerätyille tarvikkeille:

kulutusmaito
kerma
kananmunat
meijerivoi
juusto, emmental- ja edam-
pullokerma ja siihen verrattavat rasva-
sekoitteet
margariini ja paistinrasva
ruis- ja vehnä jauhot
perunajauhot
kaura- ja manna suurimot
riisisuurimot
makaroonit
ruokaleipä
kahvileipä; ei kuitenkaan konditoria-
tuotteet
liha, tuore
makkarat
sokeri
kahvi
peruna
omena
talousskalja ja I veroluokan mallasjuoma
virvoitusjuomat

villaa sisältävät tehdasmaisesti valmistetut kankaat, paitsi matot ja sellaiset tarvikkeet, joita käytetään yksinomaan koristeina

miesten kankaiset päällystakit
miesten ja poikien tehdasvalmisteiset puvut, paitsi juhlapuvut
suoja-puvut
trikooalusvaatteet
patjat ja peitteet
miesten paidat
nahkajalkineet
koksi
benssiini, petrooli, kaasuöljy sekä polttoöljy
mäntysuopa
pesusaippua ja -jauheet sekä nestemäiset synteettiset pesuaineet
sementti ja kalkki
väkirehut
ravitsemissiikkeissä tarjoiltavat ruoat ja alkoholitomat juomat, ei kuitenkaan ravintoloissa, jotka myynnistään maksavat liikevaihtoveroa

Hinnanvahvistusta ei kuitenkaan tarvitse hakea sellaisille tarvikkeille, joita pidetään kaupan hintaan, joka ei ole korkeampi kuin niistä tämän päätöksen voimaantullessa tai viimeksi sitä ennen peritty hintasäännöstelymääräysten mukainen hinta.

2 §.

Seuraaville maksuille on haettava vahvistus:

sähkömaksut
 kaasumaksut
 jalkineiden korjausmaksut
 pesu-, silitys- ja prässäysmaksut
 saunamaksut
 parturi- ja kampaamomaksut
 elokuvamaksut
 linja-autojen ja raitioteiden maksut

Maksulle ei kuitenkaan tarvitse hakea vahvistusta, mikäli sitä ei oteta, peritä tai vaadita korkeampana kuin minä vastaava säännöstelymääräysten mukainen maksu otettiin, perittiin tai vaadittiin tämän päätöksen voimaantullessa tai viimeksi sitä ennen.

Maksun suuruuden tai sen laskentaperusteet vahvistaa, ellei valtioneuvosto ole tätä oikeutta itselleen pidättänyt, sosiaaliministeriö, jolla on myös valta määrätä, ettei jollekin tai joillekin 1 momentissa tarkoitettuille maksuille ole tarpeen hakea vahvistusta. Niinikään on ministeriöllä valta mää-

rätä, että sellaiselle yllä tarkoitettulle maksulle, jonka ministeriö on vapauttanut vahvistuksen alaisuudesta, on määrätystä ajankohdasta lukien haettava vahvistus.

Yhtenäisten maksujen aikaansaamiseksi sosiaaliministeriö voi myös vahvistaa maksun suuruuden laatu- ja kustannusvertailun perusteella.

Vahvistetun maksun korottaminen on sallittu vain maksun vahvistaneen viranomaisen luvalla.

Siitä riippumatta, onko maksulle haettu vahvistusta, on sosiaaliministeriöllä valta tarpeen vaatiessa vahvistaa 1 momentissa tarkoitettu maksu.

3 §.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958.

Ne sosiaaliministeriön antamat päätökset, jotka koskevat tämän päätöksen 1 §:ssä tarkoitettujen tarvikkeiden hintoja tai 2 §:ssä tarkoitettuja maksuja, jäävät näiltä osin edelleen voimaan.

Helsingissä 31 päivänä joulukuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Heikki Waris*.

Toimistopäällikkö *E. Louhio*.

Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 34 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 6 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 31 päivänä samaa joulukuuta antama päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä tammikuuta 1958 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

kuullut osastopäällikkö O. Väyrystä sosiaaliministeriöstä.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, Kytä, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 31 päivältä joulukuuta 1957 kotimaisten tarvikkeiden hintojen sekä maksujen säännöstelyä koskevan valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 6 §:n mukai-

sesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 34, on pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös.

eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 31 päivänä joulukuuta 1957.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (444/57) 1, 2 ja 8 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt, pysyttäen muilta osin toistaiseksi voimassa eräitten hintojen säännöstelystä 9 päivänä tammikuuta 1956 annetun valtioneuvoston päätöksen sikäli kuin sanotun päätöksen määräykset eivät ole ristiriidassa mainitun lain säännösten kanssa, kumota sanotun päätöksen 19 ja 49 §:t ja antaa niiden tilalle seuraavat määräykset:

1 §.

Hinnanvahvistus on haettava niille myyntiä varten tai valmistusaineksi maahan tuotaville tarvikkeille, jotka vuonna 1957 julkaistussa Suomen tullitariffissa mainitaan seuraavien ryhmien ja nimikkeiden alaisina:

Ryhmä 2: 02-001, 02-002, 02-006, 02-007, 02-008, 02-009 ja 02-010

Ryhmä 4: 04-003 ja 04-005

Ryhmä 7: 07-002 ja 07-003

Ryhmä 8: muut nimikkeet paitsi 08-018, 08-020, 08-022, 08-026 ja omenase

Ryhmä 9: 09-001 ja 09-002

Ryhmä 10: kaikki nimikkeet

Ryhmä 11: kaikki nimikkeet

Ryhmä 15: 15-001, 15-023 ja 15-024

Ryhmä 17: 17-101, 17-201, 17-002, 17-003, 17-004, 17-005 ja 17-006

Ryhmä 20: 20-011

Ryhmä 23: kaikki muut nimikkeet paitsi 23-001 ja 23-002

Ryhmä 27: 27-001, 27-002, 27-003, 27-004, 27-014, 27-015, 27-017 ja 27-018

Ryhmä 32: 32-001, 32-003, 32-004, 32-006, 32-105 ja 32-205

Ryhmä 47: 47-015, 47-116, 47-216, 47-117 ja 47-217

Ryhmä 75: 75-002—005, 75-006, 75-107, 75-207, 75-015, 75-016 ja 75-017

Edellä 1 momentissa tarkoitetuille tarvikkeille on haettava hinnanhahvistus siinäkin tapauksessa, että sellaiselle tarvikkeelle on aikaisemmin tapahtuneen maahan tuonnin yhteydessä haettu ja saatu hinnanhahvistus tai yhtenäishinta vahvistettu.

Siitä riippumatta, onko maahan tuotava tarvike luettava 1 momentissa tarkoitettuihin tarvikkeisiin, on tuontia koskevat, kauppaan liittyvät asiakirjat sosiaaliministeriön vaatimassa laajuudessa esitettävä hintojen valvontaa varten ministeriölle, milloin tuonti tapahtuu kompensatio- tai paralleelikaupoin taikka tarvikkeen maksuun on käytetty muun maan kuin sen, josta tavara on ostettu, valuuttaa ja esittämisvelvollisuudesta on tuojalle erikseen ilmoitettu. Tarvikkeelle on näissä tapauksissa haettava hinnanhahvistus, ellei sosiaaliministeriö toisin määrää.

2 §.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1958.

Ne sosiaaliministeriön päätökset, jotka koskevat tämän päätöksen 1 §:ssä tarkoitettujen tarvikkeiden hintoja, jäävät edelleen niiltä osin voimaan.

Helsingissä 31 päivänä joulukuuta 1957.

Sosiaaliministeri *Heikki Waris*.

Toimistopäällikkö *E. Louhio*.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 35 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös eräitten hintojen säännöstelystä an-
netun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.**

Hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 6 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 31 päivänä samaa joulukuuta antama päätös eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 13 päivältä tammikuuta 1958 lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistele-
vasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1958.

johdosta kuullut osastopäällikkö O. Väyrystä sosiaaliministeriöstä.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K. Kilpi, Koivunen, Kosola, Kyttä, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 31 päivältä joulukuuta 1957 eräitten hintojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 6 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskun-

nan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 35, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Annettu Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 1958.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä tehnyt lisenssitöntä tuonnista 21 päivänä marraskuuta 1957 antamansa päätöksen (378/57) 1 §:ään seuraavan lisäyksen:

Tullinimike

Tavaranimitys

Tullinimike	Tavaranimitys
03-001	(Silli, tuore, myös jäädytetty)
08-016	(Omenat, kuivatut)
15-310	(Puhalletut öljyt)
21-002	(Kahviuute ja muut kahvivalmisteet)
21-105/205	(Hiiva)
25-222	(Kivennäisaineseokset, lattian- ja tientekoon)
25-322	(Kivennäisaineseokset, muut)
25-029	(Kivennäiset, kivi- ja maalajit, muut)
30-040	(Muste)
30-041	(Lyijy- ja värikynät)
32-001	(Suopa)
32-002	(Hartsisaippua)
32-003	(Hajusaippua, saippua pulloissa ja putkissa)
32-105/205	(Pesujauheet)
32-011	(Kynttilät)
36-010/215	(Nahka, muokattu, muu)
36-016/217	(Kiiltonahka)
36-018	(Nahanjätteet)
36-019	(Tekonahka)
40-027	(Puiset koneenosat ja työvälineet)
41-003/4	(Korkkilaatat, -levyt ja -putket)
44-025	(Teknilliset pahvi- ja paperiteokset sekä osat)
45-004	(Teknilliset piirustukset; pukukaavat)
46-005	(Puolisilkkikankaat)
46-010	(Pitsit, pitsikankaat ja tylli, silkkiä)
49-031/32	(Juutikangas)
49-034	(Satulavyökangas pellavasta ym)

Tullinimike	Tavaranimitys
50-017	(Kalaverkot; kalastusvälineet; metsästysverkot)
50-020/21	(Käyttö- ja kuljetushihnat)
50-025	(Kangas piirustusta tai maalausta varten)
50-026/27	(Eristysnauhat)
60-101	(Lasivilla ja tuotteet siitä)
63-069	(Vesi- ja muut säiliöt)
63-081	(Nivelpultit ja ewartinketjut)
63-084	(Muut ketjut, metallilla silatut)
63-085/96	(Naulat ja nastat)
63-129	(Keskulämmitysradiaattorit, valetut)
63-146	(Lapiot, hakut, haravat ja hangot)
63-147	(Kirveet, piilut ja vesurit)
63-148	(Viikatteet, sirpit ja olkiveitset)
63-149	(Käsikarstat)
63-150	(Maatalous- ja puutarhatyökalut, muut)
63-551/651	(Vasarat ym; kivityökalut, vuoriporat)
63-152	(Ruuvipuristimet, sahankaaret)
63-153	(Pihdit, hohtimet, nikkeloityt tai kiilloit.)
63-554	(Vaihtoavaimet)
63-654	(Pihdit, hohtimet, muut)
63-155	(Poraistukkaat)
63-156	(Pultinkatkaisimet; ruuvitaltat)
63-157	(Porat)
63-158/159	(Viilat ja raspit)
63-160/162	(Sahat ja sahanterät)
63-564/664	(Koneenterät ja -veitset)
63-165	(Höylät; höylän- ja sorvinterät)
63-166	(Työkalusarjat koteloineen)
63-194	(Hitsauspuikot)
70-103	(Teokset kovametallista)
70-203	(Teokset muusta epäjalosta metallista)
71-012/15	(Puukot, veitset; työ- ja ammattiveitset)
71-020/21	(Sakset)
72-057	(Myllykoneet ja -laitteet)
72-059/61	(Jäähdytyskoneet)
72-099/100	(Automaattivaa'at)
72-101/103	(Muut punnitsemislaitteet)
72-104/105	(Pakkaus-koneet)
72-610/111	(Muut koneet ja laitteet)
73-108	(Pölynimurit yli 15 kg enint. 100 kg)
73-208	(Työkalukoneet yli 15 kg enint. 100 kg)
73-308	(Sähkömek.yhdist. muut yli 15 kg enint. 100 kg)
73-209	(Sähkömek.yhdist. muut yli 1 kg enint. 15 kg)
73-010	(Sähkömek.yhdist. muut enint. 1 kg)
73-014/15	(Sähköuunit)
73-024	(Muut sähkölamput ja -putket)
73-127	(Tv-lähettimet ja radiopuhelinlaitteet)
73-227	(Muut koneet langatonta sähkötystä ym. varten)
73-033	(Muut sähkötyökoneiden ym. osat; radio-osat)
75-109:stä	
Teollisuustrukkien	
lisälaitteet	
75-013	(Auton kumirenkaiset pyörät)

Tullinimike

Tavaranimitys

75-021	(Mootori- ja polkupyörien tarvikkeet)
75-022:sta	
Invaliidivaunut	
79-004	(Klaviatuurit ja mekanismit pianoihin ym.)
79-205	(Urkujen osat)
82-009	(Teelmät tekomassasta)
82-010	(Teokset tekomassasta, muoviteokset)
83-003	(Koneenharjat)
83-004	(Hammasharjat)
84-115/215	(Kalakoukut)
84-016	(Kalastusvälineet ja niiden osat; muut)
85-005	(Säiliökynät)
85-006	(Kynänvarret)

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 1958.

Kauppa- ja teollisuusministeri *Lauri J. Kivekäs*.

Apulaistoimistopäällikkö Niilo Pusa.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 42 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia kos-
kevaan valtioneuvoston päätökseen.**

Maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 27 päivänä helmikuuta 1958 antama päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 25 päivältä viimeksi kulunutta huhtikuuta lähettänyt tämän päätöksen pe-

Helsingissä 9 päivänä toukokuuta 1958.

rustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K. Kilpi, Koivunen, Palovesi ja Tainio sekä varajäsenet Innala ja Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 27 päivältä helmikuuta 1958 lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen, mikä päätös on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Edus-

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1958.

kunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 42, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Valtioneuvoston päätös

hinnantasausslain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvosto on 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun hinnantasausslain (442/57) 5 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt muuttaa hinnantasausslain soveltamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 antamansa päätöksen (445/57) 1 §:n, sellaisena kuin se on 16 päivänä tammikuuta 1958 annetussa valtioneuvoston päätöksessä (11/58), näin kuuluvaksi:

1 §.

Hinnantasaussmenettelyä sovelletaan seuraaviin tarvikkeisiin:

Tuoreet hedelmät, paitsi omenat, sitruunat, grape-hedelmät ja appelsiinit

Kahvi

Sokeri

Syömävilja

Margariini, tekoihra, margariinin valmistukseen kelpaavat ravintorasvat ja näiden raaka-aineet

Voi

Väkirehut ja maissi

Väkilannoitteet ja maanparannuskalkki

Bensiini, petroli ja kaasujy

Puuvilla.

Tämä päätös tulee voimaan 20 päivänä maaliskuuta 1958.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 1958.

Ministeri *E. Lindfors.*

Apulaistoimistopäällikkö Valo Varjola.

1957 vuoden valtiopäivät.

Valtioneuvoston päätös

hinnantasausslain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 27 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvosto on 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun hinnantasausslain (442/57) 5 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt muuttaa hinnantasausslain soveltamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 antamansa päätöksen (445/57) 1 §:n, sellaisena kuin se on 19 päivänä maaliskuuta 1958 annetussa valtioneuvoston päätöksessä (118/58), näin kuuluvaksi:

1 §.

Hinnantasaussmenettelyä sovelletaan seuraaviin tarvikkeisiin:

Kahvi

Sokeri

Margariini, tekoihra, margariinin valmistukseen kelpaavat ravintorasvat ja näiden raaka-aineet

Voi

Väkirehut ja maissi

Väkilannoitteet ja maanparannuskalkki

Bensiini, petroli ja kaasuöljy

Puuvilla.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1958.

Helsingissä 27 päivänä maaliskuuta 1958.

Ministeri *E. Lindfors.*

Ylim. esittelijä Erkki Suviala.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 40 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
kaksi valtioneuvoston päätöstä hinnantasauslain soveltami-
sesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.**

Joulukuun 30 päivänä 1957 annetun hinnantasauslain 16 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 19 ja 27 päivänä maaliskuuta 1958 antamat päätökset hinnantasauslain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 25 päivästä samaa maaliskuuta ja 9 päivästä kuluva huhtikuuta lähettänyt nämä päätökset perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätösten johdosta kuullut maatalousministeri Hans Pertulaa, oikeuskansleri Olavi Honkaa, ministeri Olli Kailaa ulkoasiainministeriöstä, hallitusneuvonjohtaja Osmo Kallialaa valtiovarainministeriöstä, ylijohtaja Gunnar Korhosta kauppa- ja teollisuusministeriöstä ja osastopäällikkö O. Väyrystä sosiaaliministeriöstä sekä professori V. Merikoskea.

Käsiteltävänä olevista valtioneuvoston päätöksistä ensiksi mainittu kuuluu niiden toimenpiteiden sarjaan, joiden avulla hallitus toteutti maataloustulon vakaannuttamisesta 17 päivänä toukokuuta 1956 annetun lain (298/56) edellyttämän maataloustulon tarkistuksen. Kun sanotun tarkistuksen yhteydessä maidon sekä tuottaja- että kuluttajahintaa korotettiin, olisivat voimassa olevat hinnat kohonneet 35 markalla kilolta. Elinkustannusten nousun rajoittamiseksi ja kauppapoliittisista syistä hallitus kuitenkin katsoi välttämättömäksi estää voimassa olevan tuottajahinnan kohoamisen vaikuttamasta korottavasti sen kuluttajahintaan, minkä lisäksi hallitus samoista syistä piti tarpeellisenä alentaa voimassa olevaa kuluttajahintaa entisestään 40 markalla kilolta. Viimeksi mainitultakin osalta oli voimassa olevan tuottajahinnan alentaminen suoritettava kajoamatta sen tuottajahintaan, jottei samalla

olisi mitätöity vastaavalla määrällä maataloustulon tarkistamiseksi suoritettuja toimenpiteitä. Näistä syistä hallitus, samalla kuin 19 päivänä maaliskuuta 1958 voimassa olevalla hinnalla annetulla valtioneuvoston päätöksellä voimassa olevaa kuluttajahintaa vahvistettiin 75 markkaa alemmaksi, kuin miksi se maidon tuottajahinnan korotuksen vuoksi ja muutoin aikaisemmin noudatettujen laskuperusteiden mukaan olisi noussut, päätti kysymyksessä olevalla valtioneuvoston päätöksellä ottaa voimassa olevan hinnantasaamisen piiriin siinä tarkoituksessa, että hinnantasausrahosta tasauskorvauksena maksettavan, maassa tuotettua voikiloa kohti 75 markan suuruisen tukipalkkion avulla edellä selostettu voimassa oleva kuluttajahinnan järjestely voitiin toteuttaa sen tuottajahintaan kajoamatta.

Puheena oleva 27 päivänä maaliskuuta 1958 annettu valtioneuvoston päätös poikkeaa edellä selostetusta päätöksestä vain siten, että sillä poistettiin hinnantasaamisen piiristä ne tuoreet hedelmät, jotka edellisen päätöksen mukaan vielä olivat olleet hinnantasaamisen alaisia.

Esityksessään hinnantasauslaiksi (esitys n:o 112/1957 vp.) hallitus ilmoitti käsityksensä, että hinnantasaamisen alaisiksi oli siihen aikaan jätettävä vain kahvi, väkirehvi, puuvilla ja sokeri sekä vastaisesta lainsäädännöllisestä kehityksestä riippuen, mahdollisesti hedelmät, henkilöautot, moottoripyörät ja margariinin raaka-aineet. Tasauskorvauksia edellytettiin maksettavaksi syömäviljasta, väkilannoitteista, maanparannuskalkista ja kotimaisesta sokerista. Esityksen perusteissa lausuttiin edelleen, että tarkoituksena oli rajoittaa hinnantasaustenmenettelyä vain saantoihin tarvikkeisiin ja ettei aikomuksena

ollut laajentaa, vaan päinvastoin supistaa hinnantasaustoimintaa sen silloisesta laajuudesta. Tämän johdosta perustuslakivaliokunta toteaa, että voimottaminen hinnantasaustajärjestelmän piiriin on ristiriidassa niiden tarkoituksien kanssa, joita hallitus on hinnantasaustalakeja säädettäessä ilmoittanut sillä tavoiteltavan ja jotka eduskunta hyväksyessään lain on ottanut huomioon.

Hinnantasaustalain 1 §:n mukaan hinnantasaustenmenettelyyn saadaan ryhtyä hintatason turvaamiseksi ja ulkomaankaupassa esiintyvien hintavaihtelujen tasoittamiseksi. Vaikkakaan täysin selvänä ei voida pitää, mitä hintatason turvaamisella puheena olevassa laissa tarkoitetaan, on valiokunnan mielestä ilmeistä, että tällöin lähinnä on kysymys suhdannevaihteluista johtuvien hintaerojen ja muutosten sekä niiden haitallisten vaikutusten estämisestä. Suhdannevaihteluna ei kuitenkaan voi pitää sellaista hinnannmuutosta, joka on johtunut valtion omista toimenpiteistä. Kun näin on laita voimottajajohdon kohoamisen osalta, ei sen toimenpiteen tarkoitus, jolla sanottua hintaa alennettiin, ole puheena olevan lain kannalta arvosteltuna hinnantasaustalakeellinen. Tämän vuoksi on valiokunnan mielestä arveluttavaa suorittaa voimottajajohdon alentamiseen tarvittava tukipalkkio hinnantasaustalakeesta, minkä menettelyn toteuttamiseksi voi käsiteltävänä olevilla valtioneuvoston päätöksillä on otettu hinnantasaustenmenettelyyn piiriin.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että kuluvan vuoden tulo- ja menoarviossa on 15 Pl:n II luvun 46 momentin kohdalla myönnetty voimottajajohdon kohoamiseen määräraha ja että tulo- ja menoarvion perustelujen mukaan edellytetään sanottuja korvauksia maksettaessa niiden suuruudeksi 75 markkaa kilolta. Eduskunnan määräämisvaltaa tulo- ja menoarvion suhteen on pidettävä keskeisenä valtio-oikeudellisenä periaatteena. Tämän kanssa ristiriidassa on, että hallituksen toimenpiteiden johdosta tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevien varojen avulla korotetaan eduskunnan voimottajajohdon kohti 75 markan määrääiseksi edellyttämä hinnantasaustalakeellinen korvaus tosiasiallisesti 150 markan suuruisiksi. Tärkeä budjettioikeudellinen periaate on myös, että tulo- ja menoarvion ulkopuolella

olevien rahastojen käyttö on sidottua so. niitä saadaan käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten rahasto on perustettu. Näin on asia hinnantasaustalakeenkin kohdalla. Sen ylijäämä on hinnantasaustalain 19 §:n mukaan kuluvan vuoden päättyessä siirrettävä valtiovarastoon, ja on se silloin otettava tulo- ja menoarvioon. Rahaston varojen käyttö kesken vuotta valtion yleisen varaintarpeen tyydyttämiseen on mahdollista vain muuttamalla hinnantasaustalakeja ja ottamalla käytettäväksi tarkoitettu määrä lisämenoarvioon. Kun näin ei ole menetetty eikä hinnantasaustalakeen varojen käyttämisen voimottajajohdon kohoamiseen, mihin puheena olevat valtioneuvoston päätökset ovat johtaneet, ole tarkoituksellista hinnantasaustalakeellista, ei sanottujen päätösten soveltaminen budjettioikeuden kannaltakaan ole moitteeton.

Edellä mainituista syistä ovat käsiteltävänä olevat valtioneuvoston päätökset voimottajajohdon osalta hinnantasaustenmenettelyyn piiriin valiokunnan mielestä siinä määrin arveluttavia, ettei sanottuun menettelyyn olisi ryhdyttävä. Sen vuoksi valiokunta edellyttää, että hallitus ensi tilassa, luopuen nyt noudatetusta järjestelmästä, lisämenoarvioesityksessä ehdottaa sanottuun tarkoitukseen myönnettäväksi tarvittavan määrärahan.

Kun hinnantasaustalain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 19 päivänä maaliskuuta 1958 annettu valtioneuvoston päätös, joka perustui alussa mainittuun lakiin, on kysymyksessä olevalla 27 päivänä mainittua maaliskuuta annettulla valtioneuvoston päätöksellä kumottu ja koska viimeksi sanottu päätös niin ikään perustuu edellä tarkoitettuun lakiin ja valiokunnan mielestä on tuoreiden hedelmien poistamisen osalta hinnantasaustenmenettelyyn piiristä tarpeellinen, perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei hinnantasaustalain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 19 päivänä maaliskuuta 1958 annetun valtioneuvoston päätöksen saattaminen Eduskunnan tietoon aiheuttaisi enempää toimenpiteitä Eduskunnan taholta; ja

ettei sanotun lain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 27 päivänä maaliskuuta

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

1958 annettua valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat otta-
neet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet
Ahonen, Hiilelä, S.-K. Kilpi, Koivunen,

Kyttä, M. Mattila, Meinander, Tainio ja
Österholm sekä varajäsenet Innala ja Koivu-
silta.

Vastalause.

Valiokunta on mietinnössään arvostellut sitä lainopillista perustaa, jolle hallituksen päätös soveltaa hinnantasaustenmenettelyä voihin rakentuu. Tämä arvostelu on käsityksemme mukaan niin ankara, että sen tulisi johtaa mainitun päätöksen kumoamiseen. Sen vuoksi ehdotamme eduskunnan päätettäväksi,

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

Nils Meinander.

että valtioneuvoston 27 päivänä maaliskuuta 1958 antama päätös hinnantasauslain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta kumottaisiin.

Aune Innala.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu kaksi valtioneuvoston päätöstä hinnantasausten soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätökset 19 ja 27 päivältä maaliskuuta 1958 hinnantasausten soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mitkä päätökset on joulukuun 30 päivänä 1957 annetun hinnantasaustenlain 16 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 40.

Kysymyksessä olevista valtioneuvoston päätöksistä ensiksi mainittu kuuluu niiden toimenpiteiden sarjaan, joiden avulla Hallitus toteutti maataloustulon vakaannuttamisesta 17 päivänä toukokuuta 1956 annetun lain (298/56) edellyttämän maataloustulon tarkistuksen. Kun sanotun tarkistuksen yhteydessä maidon sekä tuottaja- että kuluttajahintaa korotettiin, olisivat voimn vastaavat hinnat kohooneet 35 markalla kilolta. Elin-kustannusten nousun rajoittamiseksi ja kaupapoliittisista syistä Hallitus kuitenkin katsoi välttämättömäksi estää voimn tuottajahinnan kohoamisen vaikuttamasta korottavasti sen kuluttajahintaan, minkä lisäksi Hallitus samoista syistä piti tarpeellisena alentaa voimn kuluttajahintaa entisestään 40 markalla kilolta. Viimeksi mainitultakin osalta oli voimn kuluttajahinnan alentaminen suoritettu kajoamatta sen tuottajahintaan, jottei samalla olisi mitätöity vastaavalla määrällä maataloustulon tarkistamiseksi suoritettuja toimenpiteitä. Näistä syistä Hallitus, samalla kun 19 päivänä maaliskuuta 1958 voimn hinnoista annetulla valtioneuvoston päätöksellä voimn kuluttajahinta vahvistettiin 75 markkaa alemmaksi, kuin miksi se maidon tuottajahinnan korotuksen vuoksi ja muutoin aikaisemmin noudatettujen laskuperusteiden mukaan olisi noussut, päätti kysymyksessä olevalla valtioneuvoston päätöksellä ottaa voimn hinnantasausten piiriin siinä tarkoituksessa, että hinnantasaustenrahastosta tasauskorvauksena maksettavan, maassa tuotettua voimn kiloa kohti 75 markan suuruisen tukipalkkion avulla edellä selostettu voimn kuluttajahinnan järjestely voitiin toteuttaa sen tuottajahintaan kajoamatta.

Puheena oleva 27 päivänä maaliskuuta 1958 annettu valtioneuvoston päätös poikkeaa edellä selostetusta päätöksestä vain siten, että sillä poistettiin hinnantasausten piiristä ne tuoreet hedelmät, jotka edellisen päätöksen mukaan vielä olivat olleet hinnantasausten alaisia.

Esityksessään hinnantasaustenlain (Esitys N:o 112/1957 Vp.) Hallitus ilmoitti käsityksensä, että hinnantasausten alaisiksi oli siihen aikaan jätettävä vain kahvi, väkirehut, puuvilla ja sokeri sekä, vastaisesta lainsäädännöllisestä kehityksestä riippuen, ehdollisesti hedelmät, henkilöautot, moottoripyörät ja margariinin raaka-aineet. Tasauskorvauksia edellytettiin maksettavaksi syömäviljasta, väkilannoitteista, maanparannuskalkista ja kotimaisesta sokerista. Esityksen perusteissa lausuttiin edelleen, että tarkoituksena oli rajoittaa hinnantasaustenmenettely vain sanottuihin tarvikkeisiin ja ettei aikomuksena ollut laajentaa, vaan päin vastoin supistaa hinnantasausten toimintaa sen silloisesta laajuudesta. Tämän johdosta Eduskunta toteaa, että voimn ottaminen hinnantasaustenjärjestelmän piiriin on ristiriidassa niiden tarkoituksien kanssa, joita Hallitus on hinnantasaustenlain säädettyä ilmoittanut sillä tavoiteltavan ja jotka Eduskunta hyväksyyksään lain on ottanut huomioon.

Hinnantasaustenlain 1 §:n mukaan hinnantasaustenmenettelyyn saadaan ryhtyä hintatason turvaamiseksi ja ulkomaankaupassa esiintyvien hintavaihtelujen tasoittamiseksi. Vaikkakaan täysin selvänä ei voida pitää, mitä hintatason turvaamisella puheena olevassa laissa tarkoitetaan, Eduskunnan mielestä on ilmeistä, että tällöin lähinnä on kysymys suhdannevaihteluista johtuvien hintaerojen ja -muutosten sekä niiden haitallisten vaikutusten estämisestä. Suhdannevaihteluna ei kuitenkaan voi pitää sellaista hinnantasaustenmuutosta, joka on johtunut valtion omista toimenpiteistä. Kun näin on laita voimn kuluttajahinnan kohoamisen osalta, ei sen toimenpiteen tarkoitus, jolla sanottua hintaa alennettiin, ole puheena olevan lain

kannalta arvosteltuna hinnantasaussellinen. Tämän vuoksi Eduskunnan mielestä on arveluttavaa suorittaa voin kuluttajahinnan alentamiseen tarvittava tukipalkkio hinnantasausrahastosta, minkä menettelyn toteuttamiseksi voi on kysymyksessä olevilla valtioneuvoston päätöksillä otettu hinnantasaustenmenettelyn piiriin.

Eduskunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että kuluvan vuoden tulo- ja menoarviossa on 15 Pl. II luvun 46 momentin kohdalla myönnetty voin hinnanalennuskorvauksiin määräraha ja että tulo- ja menoarvion perustelujen mukaan edellytetään sanottuja korvauksia maksettaessa niiden suuruudeksi 75 markkaa kilolta. Eduskunnan määräämisvaltaa tulo- ja menoarvion suhteen on pidettävä keskeisenä valtiooikeudellisena periaatteena. Tämän kanssa ristiriidassa on, että Hallituksen toimenpiteitten johdosta tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevien varojen avulla korotetaan Eduskunnan voikiloa kohti 75 markan määräiseksi edellyttämä hinnanalennuskorvaus tosiasiassa 150 markan suuruiseksi. Tärkeä budjettioikeudellinen periaate on myös, että tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevien rahastojen käyttö on sidottu, so. niitä saadaan käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten rahasto on perustettu. Näin on asia hinnantasausrahastonkin kohdalla. Sen ylijäämä on hinnantauslain 19 §:n mukaan kuluvan vuoden päättyessä siirrettävä valtiovarastoon, ja on se silloin otettava tulo- ja menoarvioon. Rahaston varojen käyttö kesken vuotta valtion yleisen varaintarpeen tyydyttämiseen on mahdollista vain muuttamalla hinnantauslakia ja ottamalla käytettäväksi tarkoitettu määrä lisämenoarvioon. Kun näin ei ole menetelty eikä hinnantasausrahaston varojen käyttäminen voin hin-

nanalennuskorvauksiin, mihin puheena olevat valtioneuvoston päätökset ovat johtaneet, ole tarkoituserältään hinnantasaussellinen, ei sanottujen päätösten soveltaminen budjettioikeuden kannaltakaan ole moitteeton.

Edellä mainituista syistä ovat kysymyksessä olevat valtioneuvoston päätökset voin ottamisen osalta hinnantasaustenmenettelyn piiriin Eduskunnan mielestä siinä määrin arveluttavia, ettei sanotun laiseen menettelyyn olisi ollut ryhdyttävä. Sen vuoksi Eduskunta edellyttää, että Hallitus, luopuen nyt noudatetusta järjestelmästä, ensi tilassa lisämenoarvioesityksessä ehdottaa sanottuun tarkoitukseen myönnettäväksi tarvittavan määrärahan.

Kun hinnantauslain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 19 päivänä maaliskuuta 1958 annettu valtioneuvoston päätös, joka perustui alussa mainittuun lakiin, on kysymyksessä olevalla 27 päivänä mainittua maaliskuuta annetulla valtioneuvoston päätöksellä kumottu ja koska viimeksi sanottu päätös niin ikään perustuu edellä tarkoitettuun lakiin ja Eduskunnan mielestä on tuoreiden hedelmien hinnantasaustenmenettelyn piiristä poistamisen osalta tarpeellinen, Eduskunta on päättänyt,

ettei hinnantauslain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 19 päivänä maaliskuuta 1958 annetun valtioneuvoston päätöksen saattaminen Eduskunnan tietoon aiheuta enempiä toimenpiteitä Eduskunnan taholta; ja

ettei sanotun lain soveltamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1958 annettua valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 9 päivänä toukokuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös voin hinnoista.

Annettu Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvosto on hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (444/57) 1 §:n nojalla sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Voin ylimmät vähittäismyyntihinnat ovat kilolta seuraavat:

meijerivoi, irrallaan ja yhden
kilon pakkauksissa mk 496: —
meijerivoi ½ kilon pakkauksissa mk 498: —
meijerivoi ¼ kilon pakkauksissa mk 500: —

Voin tukkukaupassa on vahvistetuista vähittäismyyntihinnoista myönnettävä vähittäismyyjälle alennuksena myytäessä irrallaan 31 markkaa, kilon, ½ ja ¼ kilon pakkauksissa 30 markkaa kiloa kohden sekä sen lisäksi, milloin ostaja on suurostajaksi katsottava liike, keskimäärin 1 markka kiloa kohden. Sosiaaliministeriön asiana on määrätä, missä tapauksessa liikettä on pidettävä tässä tarkoitettuna suurostajana. Myytäessä voita sairaalalle, valtion tai kunnan laitok-

selle taikka muulle näihin verrattavalle laitokselle vähintään 25 kilon erissä tukkuliikkeen on myönnettävä ostajalle alennuksena vähintään edellä tässä momentissa vahvistettu vähittäismyyntipalkkio ja vähittäismyyntiliikkeen siitä puolet, milloin myynti tapahtuu suuremmissa erissä kuin vähittäismyynnissä on tavallista.

Tukkumyyntihintaan ei saa lisätä kustannuksia, jotka aiheutuvat voin lähettämisestä vastaanottopaikkakunnalle.

Meijerivoilla tarkoitetaan meijerissä valmistettua voita ja ulkomailta tuotua voita.

2 §.

Tämä päätös, jolla kumotaan valtioneuvoston elokuun 30 päivänä 1957 voin hinnoista antama päätös (293/57), tulee voimaan 20 päivänä maaliskuuta 1958.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 1958.

Ministeri *E. Lindfors*.

Apulaistoimistopäällikkö Valo Varjola.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 41 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös voim hinnoista.**

Hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 6 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 19 päivänä maaliskuuta 1958 antama päätös voim hinnoista saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 25 päivältä samaa maaliskuuta lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valiokunta on päätöksen johdosta kuullut maatalousministeri Hans Perttula, oikeuskansleri Olavi Honkaa, ministeri Olli Kailaa ulkoasiainministeriöstä, hallitussihteeri Osmo Kallialaa valtiovarainministeriöstä, ylijoh-

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1958.

taja Gunnar Korhosta kauppa- ja teollisuusministeriöstä ja osastopäällikkö O. Väyrystä sosiaaliministeriöstä sekä professori V. Merikoskea.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, jäsenet Ahonen, Haapasalo, Hiilelä, Hykkäälä,

S.-K. Kilpi, Koivunen, Kyttä, M. Mattila, Meinander, Tainio ja Österholm sekä varajäsenet Innala ja Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös voin hinnoista.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 19 päivältä maaliskuuta 1958 voin hinnoista, mikä päätös on hintatason turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 6 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Edus-

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 1958.

kunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 41, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Valtioneuvoston päätös

lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Annettu Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1958.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä tehnyt lisenssittömästä tuonnista 21 päivänä marraskuuta 1957 antamansa päätöksen (378/57) 2 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 23 päivänä tammikuuta 1958 annetussa valtioneuvoston päätöksessä (32/58), seuraavan lisäyksen:

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja maita ovat:

Portugal ja sen merentakaiset alueet
Azorit
Madeira

Portugalin Länsi-Afrikka (Angola)
Portugalin Itä-Afrikka (Mozambique)
Portugalin Intia
Macao
Portugalin Timor

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1958.

Kauppa- ja teollisuusministeri *Lauri J. Kivekäs*.

Apulaistoimistopäällikkö *Jorma Tuloisela*.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 43 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia kos-
kevaan valtioneuvoston päätökseen.**

Maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 20 päivänä maaliskuuta 1958 antama päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 25 päivältä viimeksi kulunutta huhtikuuta lähettänyt tämän päätöksen pe-

Helsingissä 9 päivänä toukokuuta 1958.

rustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Aho-

nen, Heljas, Hiilelä, Hykkäälä, Kauppi, S.-K. Kilpi, Koivunen, Palovesi ja Tainio sekä varajäsenet Innala ja Koivusilta.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 20 päivältä maaliskuuta 1958 isäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen, mikä päätös on naan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Edus-

kunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 43, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1958.

1957 vuoden valtiopäivät.

Valtioneuvoston päätös

polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta.

Annettu Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1958.

Valtioneuvosto on kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä kumonnut polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin 28 päivänä maaliskuuta 1957 antamansa päätöksen (148/57).

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1958.

Kauppa- ja teollisuusministeri

Lauri J. Kivekäs.

Apulaistoimistopäällikkö Jorma Tuloisela.

Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 45 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta.

Valtioneuvoston 8 päivänä kuluva toukokuuta antama päätös polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta on saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 16 päivältä samaa toukokuuta lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi.

Koska maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annettu laki (664/56), jonka nojalla käsiteltävänä olevalla valtioneuvoston pää-

töksellä kumottu valtioneuvoston päätös on annettu, ei yhtä vähän kuin sen asemesta nykyisin voimassa oleva 30 päivänä joulukuuta 1957 annettu lakikaan (446/57) edellytä, että valtioneuvoston päätös, jolla kokonaan kumotaan sanotun lain nojalla annettu valtioneuvoston päätös, olisi saatettava eduskunnan tietoon, perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena oleva valtioneuvoston päätös antaisi aihetta enempään toimenpiteisiin Eduskunnan taholta.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1958.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat otaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Ahonen, Haapasalo, Hiilelä, Hykkäälä, Ko-

sola, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsenet Suonpää, Tiekso-Isaksson ja Tienari.

MEMBERSHIP

The membership of the Board of Directors for the year ending 31st March 1978 is as follows:

Name	Address	Term of Office
Mr. A. B. C.	123 Main Street, London	1977-78
Mr. D. E. F.	456 High Street, London	1977-78
Mr. G. H. I.	789 Park Lane, London	1977-78
Mr. J. K. L.	101 Whitehall, London	1977-78
Mr. M. N. O.	202 Victoria Street, London	1977-78
Mr. P. Q. R.	303 Strand, London	1977-78
Mr. S. T. U.	404 Fleet Street, London	1977-78
Mr. V. W. X.	505 Abchurch Lane, London	1977-78
Mr. Y. Z. A.	606 Cornhill, London	1977-78
Mr. B. C. D.	707 Cannon Street, London	1977-78
Mr. E. F. G.	808 Old Broad Street, London	1977-78
Mr. H. I. J.	909 New Broad Street, London	1977-78
Mr. K. L. M.	1010 Mark Lane, London	1977-78
Mr. N. O. P.	1111 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. Q. R. S.	1212 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. T. U. V.	1313 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. W. X. Y.	1414 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. Z. A. B.	1515 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. C. D. E.	1616 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. F. G. H.	1717 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. I. J. K.	1818 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. L. M. N.	1919 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. O. P. Q.	2020 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. R. S. T.	2121 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. U. V. W.	2222 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. X. Y. Z.	2323 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. A. B. C.	2424 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. D. E. F.	2525 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. G. H. I.	2626 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. J. K. L.	2727 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. M. N. O.	2828 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. P. Q. R.	2929 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. S. T. U.	3030 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. V. W. X.	3131 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. Y. Z. A.	3232 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. B. C. D.	3333 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. E. F. G.	3434 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. H. I. J.	3535 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. K. L. M.	3636 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. N. O. P.	3737 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. Q. R. S.	3838 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. T. U. V.	3939 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. W. X. Y.	4040 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. Z. A. B.	4141 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. C. D. E.	4242 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. F. G. H.	4343 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. I. J. K.	4444 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. L. M. N.	4545 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. O. P. Q.	4646 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. R. S. T.	4747 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. U. V. W.	4848 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. X. Y. Z.	4949 St. Dunin Street, London	1977-78
Mr. A. B. C.	5050 St. Dunin Street, London	1977-78

FINANCIAL STATEMENTS

The financial statements for the year ending 31st March 1978 are set out on pages 10 to 15. The accounts have been audited by Messrs. [Name of Auditor] and their report is set out on page 16. The accounts show a profit of £[Amount] for the year.

NOTES TO THE ACCOUNTS

The following notes are given in connection with the financial statements for the year ending 31st March 1978:

1. Details of the assets and liabilities of the company as at 31st March 1978 are set out in the Balance Sheet on page 10.
2. Details of the income and expenditure of the company for the year ending 31st March 1978 are set out in the Profit and Loss Account on page 11.
3. Details of the provisions made for contingencies and other liabilities are set out in the Balance Sheet on page 10.
4. Details of the dividends paid during the year are set out in the Profit and Loss Account on page 11.
5. Details of the assets and liabilities of the company as at 31st March 1977 are set out in the Balance Sheet on page 10 of the 1976-77 Annual Report.
6. Details of the income and expenditure of the company for the year ending 31st March 1977 are set out in the Profit and Loss Account on page 11 of the 1976-77 Annual Report.
7. Details of the provisions made for contingencies and other liabilities as at 31st March 1977 are set out in the Balance Sheet on page 10 of the 1976-77 Annual Report.
8. Details of the dividends paid during the year ending 31st March 1977 are set out in the Profit and Loss Account on page 11 of the 1976-77 Annual Report.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston 8 päivänä kuluvaan toukokuuta antama päätös polttoaineen hankinnan ja jakelun keskittämisestä eräissä asutuskeskuksissa sekä polttoainepäällikön asettamisesta niihin annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta, mikä päätös on ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 45.

Koska maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 28 päivänä joulukuuta 1956 annettu laki (664/56), jonka nojalla

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1958.

mainitulla valtioneuvoston päätöksellä kumottu valtioneuvoston päätös on annettu, ei yhtä vähän kuin sen asemesta nykyisin voimassa oleva 30 päivänä joulukuuta 1957 annettu lakikaan (446/57) edellytä, että valtioneuvoston päätös, jolla kokonaan kumotaan sanotun lain nojalla annettu valtioneuvoston päätös, olisi saatettava Eduskunnan tietoon, Eduskunta on päättänyt,

ettei puheena oleva valtioneuvoston päätös anna aihetta enempiin toimenpiteisiin Eduskunnan taholta.

Valtioneuvoston päätös

eräiden polttoaineiden säännöstelemisestä.

Annettu Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1958.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä päättänyt:

1 §.

Maahan saapuva ja maassa oleva antra-siitti, koksi ja tuontipolttoaineista valmistetut briketit ovat niiden kulutuksen säännöstelemiseksi takavarikossa 8 päivästä toukokuuta 1958 klo 24.00 lähtien rautatielinjan Simpele — Simola — Kouvola — Riihimäki — Toijala — Tampere — Orivesi — Haapamäki — Seinäjoki — Ylivieska — Oulu — Tornio itä- ja pohjoispuolella olevilla alueilla, lukuun ottamatta niitä kuntia, joiden läpi mainittu rautatielinja kulkee.

2 §.

Edellä 1 §:ssä mainitulle alueelle saa tässä päätöksessä tarkoitettuja polttoaineita kuljettaa ja siellä myydä tai muuten toiselle luovuttaa ainoastaan ostolupaa vastaan.

Ostoluvan myöntää anomuksesta kauppa- ja teollisuusministeriö tai mainitun ministeriön valtuuttama viranomainen.

Ostolupaa myönnettäessä voidaan asettaa ehtoja polttoaineen hankintaan ja käyttöön nähden.

Ostolupaa ei saa siirtää toiselle.

3 §.

Kaikkien niiden liikkeiden, jotka harjoittavat tässä päätöksessä tarkoitettujen polt-

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1958.

toaineiden kauppaa 1 §:ssä mainitulla alueella, tulee pitää erillistä kirjaa hankkimistaan ja edelleen luovuttamistaan eristä. Tällaiset liikkeet ovat velvollisia vaadittaessa esittämään kirjansa kauppa- ja teollisuusministeriön tai lääninhallituksen valtuuttamalle tarkastajalle sekä antamaan muut valvontaa varten tarpeelliset tiedot.

4 §.

Tarkemmat määräykset tämän päätöksen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa tarvittaessa kauppa- ja teollisuusministeriö.

5 §.

Tällä päätöksellä kumotaan kaksin säännöstelemisestä 31 päivänä toukokuuta 1951 annettu valtioneuvoston päätös (315/51), eräiden polttoaineiden säännöstelemisestä 19 päivänä heinäkuuta 1951 annettu valtioneuvoston päätös (423/51) sekä kaksin ja eräiden polttoaineiden säännöstelemisestä annettujen valtioneuvoston päätöksien alueellisesta soveltamisesta 1 päivänä huhtikuuta 1954 annettu valtioneuvoston päätös (179/54).

Kauppa- ja teollisuusministeri

Lauri J. Kivekäs.

Apulaistoimistopäällikkö Jorma Tuloisela.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden polttoaineiden säännöstelemisestä.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 8 päivästä toukokuuta 1958 eräiden polttoaineiden säännöstelemisestä, mikä päätös on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle. Eduskunta on lähettänyt sanotun päätöksen valmistelevalle Perustuslakivaliokuntaan, joka ei ole ehtinyt sitä käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.

Valtioneuvoston päätös

lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Annettu Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1958.

Valtioneuvosto on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain (446/57) nojalla kauppaja- ja teollisuusministeriön esittelystä tehnyt lisenssittömästä tuonnista 21 päivänä marraskuuta 1957 antamansa päätöksen (378/57) 2 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 20 päivänä maaliskuuta 1958 annetussa valtioneuvoston päätöksessä (134/58), seuraavan lisäyksen:

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja maita ovat: Argentiina

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1958.

Kauppaja- ja teollisuusministeri *Lauri J. Kivekäs*.

Apulaistoimistopäällikkö *Jorma Tuloisela*.

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 46 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu
valtioneuvoston päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia kos-
kevaan valtioneuvoston päätökseen.**

Maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti on valtioneuvoston 14 päivänä toukokuuta 1958 antama päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen saatettu eduskunnan tietoon ja on eduskunta pöytäkirjanottein 21 päivältä samaa toukokuuta lähettänyt tämän päätöksen perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1958.

Kun tämä valtioneuvoston päätös perustuu edellä mainittuun lakiin ja perustuslakivaliokunnan mielestä on tarpeellinen, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä kumottaisi.

Asian käsittelyyn valiokunnassa ovat otaneet osaa puheenjohtaja Hetemäki, varapuheenjohtaja Salmela-Järvinen, jäsenet Ahonen, Haapasalo, Hiilelä, Hykkäälä, Ko-

sola, Meinander, Palovesi, Tainio ja Österholm sekä varajäsenet Suonpää, Tiekso-Isaksson ja Tienari.

The history of the United States is a complex and multifaceted story that spans centuries. It begins with the early Native American civilizations, such as the Mayans, Aztecs, and Incas, who built sophisticated societies in the Americas. The arrival of European explorers in the late 15th and early 16th centuries marked the beginning of a new era of discovery and colonization. The Spanish, French, and British established colonies across the continent, each with its own unique culture and traditions.

The American Revolution (1775-1783) was a pivotal moment in the nation's history, as the thirteen colonies declared their independence from Great Britain. This led to the signing of the Declaration of Independence in 1776 and the adoption of the U.S. Constitution in 1787. The Constitution established a federal government with three branches: the executive, legislative, and judicial branches, each with its own powers and responsibilities.

The 19th century was a period of rapid growth and expansion for the United States. The westward movement of settlers, known as Manifest Destiny, led to the acquisition of vast territories, including the Louisiana Purchase and the Mexican-American War. The Civil War (1861-1865) was a defining moment in the nation's history, as it resolved the issue of slavery and preserved the Union. The war resulted in the Emancipation Proclamation and the 13th Amendment, which abolished slavery.

The 20th century was a period of significant social and political change. The Progressive Era (1890s-1920s) saw the rise of reform movements that sought to address social and economic problems. The Great Depression (1929-1939) was a period of economic hardship that led to the New Deal, a series of programs and policies designed to provide relief, recovery, and reform. World War II (1939-1945) was a global conflict that tested the nation's resolve and led to the emergence of the United States as a superpower.

The Cold War (1945-1991) was a period of tension and rivalry between the United States and the Soviet Union. The arms race, the space race, and the Vietnam War were all part of this era. The end of the Cold War led to a period of relative peace and stability, but also to new challenges, such as the rise of terrorism and the global financial crisis of 2008.

The United States continues to evolve and shape the world. It remains a leader in technology, science, and culture, and a champion of democracy and human rights. The future of the United States is uncertain, but its history and values provide a strong foundation for the path ahead.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1958 lisäyksestä lisenssitöntä tuontia koskevaan valtioneuvoston päätökseen, mikä päätös on maan ulkomaankaupan ja talouselämän turvaamisesta 30 päivänä joulukuuta 1957 annetun lain 8 §:n mukaisesti ilmoitettu Edus-

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1958.

kunnan Puhemiehelle, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 46, on, pitäen päätöstä tarpeellisena, päättänyt,

ettei puheena olevaa valtioneuvoston päätöstä ole kumottava.

Valtioneuvoston päätös

valuutan säännöstelemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Annettu Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1958.

Valtioneuvosto on valuutan säännöstelemisestä 23 päivänä huhtikuuta 1948 annetun lain nojalla, sellaisena kuin se on muutettuna 21 päivänä joulukuuta 1956 annetulla lailla (622/56), valtiovarainministeriön esittelystä muuttanut valuutan säännöstelemisestä 15 päivänä tammikuuta 1953 annetun valtioneuvoston päätöksen (16/53) 5, 31 ja 40 §:n näin kuuluviksi:

5 §.

Jokaisen tulee maahan saapuessaan ja maasta lähtiessään tulliviranomaisen sitä vaatiessa suullisesti tai kirjallisesti ilmoittaa sekä esittää hallussaan olevat maksuvälineet, saamistodisteet ja arvopaperit.

Jos ulkomaalainen, joka ei ole Suomessa asuva, haluaa viedä maasta maahan mukanaan tuomiaan ulkomaisia maksuvälineitä, tulee hänen maahan saapuessaan tulliviranomaiselle jättää kirjallinen ilmoitus hallussaan olevista maksuvälineistä, saamistodisteista ja arvopapereista. Todettuaan ilmoituksesta, ettei ulkomaalaisella ole sellaisia maksuvälineitä, saamistodisteita tai arvopapereita, joita ei saa maahan tuoda tai tehtyään ilmoitukseen 40 §:n edellyttämät merkinnät, antaa tulliviranomainen ilmoittajalle toisen kappaleen ilmoitusta takaisin varustettuna leimallaan.

Aluksessa palvelevien henkilöiden ilmoitus on tehtävä kirjallisesti niinkuin 6 §:ssä sanotaan.

31 §.

Suomalaisten setelien ja vaihtorahojen vienti maasta ja tuonti maahan on jäljempänä tässä pykälässä mainituin poikkeuksin kielletty.

Jokainen saakoon maasta lähtiessään mukanaan viedä ja maahan saapuessaan mukanaan tuoda enintään kaksikymmentätuhatta markkaa, kuitenkin niin, että henkilön raja- liikenteessä tai Suomen ja ulkomaan välisessä säännöllisessä liikenteessä olevassa suo-

malaisessa tai ulkomaalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa palvelevana tekemien matkojen yhteydessä kalenterikuukauden aikana maasta viemien tai maahan tuomien markkojen yhteismäärä ei saa ylittää kahtakymmentätuhatta markkaa.

Suomen aluerekisteriin merkityn aluksen kassassa saa aluksen lähtiessä maasta olla Suomen alueella suoritettavia luotsi- ja muita välttämättömiä maksuja varten kolmekymmentätuhatta markkaa, tai se suurempi määrä, jonka aluksen päällikkö tulliviranomaiselle osoittaa tähän tarkoitukseen tarvitsevansa. Aluksen palatessa maahan saa sen kassassa olla enintään kolmekymmentätuhatta markkaa. Matkustajia kuljettavan suomalaisen aluksen kassassa saa aluksen lähtiessä maasta ja sen saapuessa maahan edellä mainitun määrän lisäksi olla tulliviranomaisen tullihallituksen antamien ohjeiden mukaan kohtuulliseksi harkitsema määrä Suomen markkoja.

Suomalaisen ilma-aluksen lähtiessä maasta saa siinä vaihtokassana olla enintään kaksikymmentätuhatta markkaa ja koneen palatessa maahan saadaan sen kassassa maahan tuoda sanotun määrän lisäksi enintään kaksituhatta markkaa kutakin koneen edestakaisella matkallaan kuljettamaa matkustajaa kohden.

Suomen Pankilla on oikeus tarpeen vaatiessa lähettää suomalaisia seteleitä ja vaihtorahoja ulkomaille sekä poikkeustapauksissa vastaanottaa näitä ulkomailta.

40 §.

Jos ulkomaalla asuvalla ulkomaalaisella maahan saapuessaan tai maasta lähtiessään on hallussaan sellaisia maksuvälineitä, saamis-todisteita tai arvopapereita, joita hän ei saa maahan tuoda tai maasta viedä, tulee tullikamarin lähettää nämä matkustajan kustan-nuksella ja vastuulla Suomen Pankin valuutantarkkailuosastolle. Milloin näin tapahtuu matkustajan saapuessa maahan, on tämä

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1958.

merkittävä matkustajan tällöin tekemän kirjallisen valuuttailmoituksen molempiin kap-paleisiin.

Mitä 1 momentissa on määrätty on voi-massa soveltuvin kohdin myös maahan saa-puvaan Suomessa asuvaan matkustajaan nähden, kuitenkin siten, että matkustajan hallussa mahdollisesti olevat sallittua enim-mäismäärää ylittävät suomalaiset setelit ja vaihtorahat on heti takavarikoitava.

Valtiovarainministeri *I. O. Nurmela.*

Hallitusneuvos Paavo Säippä.

Eduskunnan kirjelmä sen johdosta, että Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös valuutan säännöstelemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1958 valuutan säännöstelemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, mikä päätös on valuutan säännöstelemisestä 23 päivänä huhtikuuta 1948 annetun lain 6 §:n

mukaisesti ilmoitettu Eduskunnan Puhemiehelle. Eduskunta on lähettänyt sanotun päätöksen valmistelevasti käsiteltäväksi Perustuslakivaliokuntaan, joka ei ole ehtinyt sitä käsitellä.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1958.
